

PUBLII
TERENTII

Comœdiæ Sex,

*Quibus accedunt Notæ
Marginales*

JOH. MIN-ELLII.

CANTABRIGIÆ:

Ex Officina Joannis Hayes, celeberrimæ Aca-
demix Typographi. 1676.

Prostant venales apud Edwar. Story, Joan. Creed,
Henric. Dickinson Bibliopolas Cantab.

TERENTI

Comitatus

John

John

John

John

John

John

John

John

D.
D.
D.
D.
D.

F

Or

fect
rio
affe
qui
put
add

*Doctrinâ, virtute, pietate, ornatissimis
Viris*

D. NICHOLAO GREBBER.
D. JOHANNI URSINO.
D. JESAIÆ CLEMENT.
D. JOHANNI TEXELIO.
D. BERNARDO HOOMOET.

Ecclesiæ Roterodamensis Pastoribus
Fidelissimis.

Ornatissimi Viri,

Xistimat Socrates, ani-
mos nostros ex diversis
constare animantibus,
nimirum qui ex se diver-
sos pro diversis animan-
tium naturis pariant af-
fectus. Non his omnibus uno Colly-
rio medebimur: diversa pro diversis
affectibus adhibenda sunt catapotia. Et
quis est adeo sinistra natus Minervâ, ut
putet, scriptores omnes iisdem rationibus
adductos scripsisse? Quemadmodum non

D E D I C A T I O.

unum idemq; est, quod scribitur : ita nec unus idemq; scribendi finis statuendus est. Jam & ipsis Poetis non eadem est in omnibus canendi ratio, quanquam omnes hac ferè enituntur, ut jucunda simul & viræ dicant idonea. Præclare id, Viri Doctissimi, præter alios faciunt Comici, quorum institutum Reipublicæ & utile & maxime necessarium est, ut hinc plura commoda in eam promanare, quàm ex centum Philosophorum scholis arbitremur. Hi enim honestatis exempla aperiunt, vitia insectantur, quid rectum, vitæq; integritati consentaneum sit, demonstrant, nec quicquam prætermittunt, cujus usus ad virtutem aliquis sit. Nec omnino existimandum est, Comicos, conductis ad hoc histrionibus, voluisse tantum cives actionibus ludicris oblectare : sed quid in vita fugiendum sequendum-ve sit, iis abunde suppeditare, ut non abs re tantum de his dictum videri queat,

Et prodesse volunt, & delectare Poeta.
Idem præstare voluit noster Poeta Terentius : cujus in tanta dignitate semper sunt habita scripta, ut huic auctori inter Comicos

D E D I C A T I O.

cos omnes eruditi palmam tribuerint. Sunt enim pleraque hujus Poetae dicta quasi quaedam oracula, & inest in ipso sermone tanta simplicitas, proprietas & diligens observatio decori, ut nullum videatur exstare scriptum, saltem in hoc scribendi genere absolutius & suavius: unde non immerito Ciceroni *speculum vitae* dicitur; in quo spectare est vitam hominum omnium, privatam, publicam; ex quo cuivis licet (ut ipsius Terentii verbis utar) *sumere exemplum sibi: hoc fugito: hoc laudi est: hoc vitio datur.* Adeo ut verissime, quisquis est, scripserit:

Unâ vis operâ polire linguam,

Pulchris moribus erudire pectus?

Vis, tanquam speculo, videre vitam

Humanam? legito Terentianas,

Atq; ediscito fabulas ad unguem.

Sententiae sententias premunt, atq; adeo numerosae, ut verbis, an rebus, adhaerendum sit, anxie unusquisq; dubitet. Quare merito *disertissimus Romuli nepotum*, ob elegantiam sermonis, Terentium se sequi, gloriae sibi ducat, & Terentianis verbis libenter se uti, palam in Laelio profiteatur,

DEDICATIO.

Itaq; quicquid ex præstantissimorum virorum scriniis, vel nostro quoq; ingenio ad illustrandum hunc tam insignem, non in moribus tantum, sed in stylo insuper ac linguâ formandis, artificem, P. Terentium, conferre potuimus, maximo studio atq; industria congegimus: ac sedulo operam dedimus, ut nihil, in quo vel minima obscuritatis esset suspicio, prætermitteremus. Cæterum de elegantissimis hisce Latinæ illius Sirenis, quam victa Romanis dedit Africa, inscribendis, non multo mihi circuitu ac cogitatione fuit opus. In ipso limine auspicato, Ornatissimi Viri, occurritis: quibus opus hoc literarum libens dedico atq; consecro, ingentis erga Vos affectus testimonium. Quare commissum hoc opus ante menses aliquot prælo, Viri Magnifici, ceu tesseram devoti animi accipite, summoperè à vobis contendens, ut id ipsum benignè & serenâ fronte suscipere, ac contrafamæ vespillones patrocini-
nio auctoritateq; vestra defendere velit. Deum Optimum Maximum supplex veneror, ut Vos, Viros eruditione pietateq; insignes, commodo Ecclesiæ, uti vestra
virtus

DEDICATIO.

virtus meretur, quàm diutissimè superstit-
tes, felices, piosque sospitet atque con-
servet. Valete hisce, meque vobis para-
tissimum benevolentia Vestra fovere con-
stanter perseverate. Dabam Roterodami
Anno M. DC. LXIX.

*Vobis virtutique vestrae
Addictissimus*

JOANNES MINEE.

P. TERENCEII VITA,

EX

ÆLIO DONATO.

PTERENTIUS *Afer, Carthagine natus, servivit*
Romæ Terentio Lucano Senatori, à quo ob inge-
nium & formam, non institutus modo liberaliter sed
& maturè manumissus. Quidam captum esse existi-
mant, quod fieri nullo modo potuisse, Fenestella docet:
cum in fine secundi belli Punici, & ante initium ter-
tii natus sit & mortuus: nec si à Numidis aut Ge-
tulis captus sit, ad ducem Romanum pervenire po-
tuisset: nullo commercio inter Italicos & Afros, nisi
post deletam Carthaginem cæpto. Hic cum multis no-
bilibus familiariter vixit, sed maxime cum Scipione
Africano, & cum Lælia: quibus etiam corporis gra-
via conciliatus existimatur, quod ipsum Fenestella
arguit: contendens utroq; majorem natu fuisse;
quartus Cornelius Nepos æquales omnes fuisse tra-
dat, & Porcius suspicionem de consuetudine per hæc
faciat.

Dum lasciviam nobilium & fucosas laudes petit,
Dum Africani voci divinæ inhiat avidis auribus,
Dum ad Furium se cœnitare & Lælium pulchrum
putat,

Dum se amari ab hisce credit, crebro in Albanum
rapi

Ob florem ætatis suæ; ad summam inopiam reda-
ctus est.

Itaque è conspectu omnium abiit, in Græciam,
terram ultimam,

MOR-

P. TERENTII VITA.

Mortuus est Stymphalo Arcadiæ oppido, nil Publius

Scipio profuit, nihil ei Lælius, nil Furius, Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime.

Eorum ille opera nè domum quidem habuit conductitiam,

Saltem ut esset, quo referret obitum domini servulus,

Scriptis Comædias sex : ex quibus primam Andriam cum Edilibus daret, jussus ante Cæcilio recitare, ad cœnantem cum venisset, distus est initium quidem fabulae, quod erat contemptiore vestitu subsellio, juxta lectulum residens, legisse : post paucos vero versus invitatus ut accumberet, cœnasse una : deinde cætera percurrisse ; non sine magna Cæciliæ admiratione. Et hanc autem & quinque reliquas æqualiter populo probavit. Quamvis Volcatius de enumeratione omnium ita scribit :

Sumetur Hecyra sexta ex iis fabula.

Eunuchus quidem bis acta est, meruitque pretium quantum nulla antea cujusquam Comædia, id est, octo millia nummum. Propterea summa quoque titulo adscribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam præfert principio Menandri. Non obscura fama est adjutum Terentium in scriptis à Lælio & Scipione, quibuscum familiariter vixit. Eandem ipse auxit. Nunquam enim, nisi leviter, se tutari conatur, ut in prologo Adelphorum :

Nam quod isti dicunt malevoli, homines nobiles Hunc adjutare, assidueque una scribere :

Quod illi maledictum vehemens existimant.

Eam

P. TERENTII VITA.

Eam laudem hic ducit maximam; cum illis placet,
Qui vobis universis & populo placent.
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quisq; tempore usus est sine superbia.

Videtur autem se levius defendisse, quia sciebat,
Lalio & Scipioni non ingratam esse hanc opinionem:
qua tamen magis & usq; ad posteriora tempora va-
luit. Q. Memmius in oratione pro se ait: P. Africa-
nus, qui à Terentio personam mutuatus, qua domi-
luserat ipse, nomine illius in scenam detulit. Nepos
auctore certo comperisse se ait. C. Lalium quondam in
Puteolano Kalendis Martiis admonitum ab uxore,
temporarius ut discumberet, petiisse ab ea, ne interpet-
laretur: serius tandem ingressum triclinium, dixisse,
non sape, in scribendo magis successisse sibi: deinde ro-
gatum ut scripta illa proferret, pronuntiassse versus
qui sunt in Heauton.

Satis pol proterve me Syri promissa huc induxe-
runt.

Santra Terentium existimat, si modo in scribendo
adjutoribus indiguerit, non tam Scipione & Lalio
uti potuisse, qui tunc adolescentuli fuere, quam Sul-
picio Gallo, homine docto, & qui consularibus ludis
initium fecerit fabularum dandarum: Q. Fabio
Labeone, & M. Popillio, consulari utroq; ac Poeta:
ideo ipsum non juvenes designasse, qui se adjuvisse
dicerentur: sed viros, quorum operam & in bello, &
in otio, & in negotio populus sit expertus. Post editas
Comedias nondam quintum atq; trigessimum egres-
sus annum causa evitanda opinionis, quia videba-
tur aliena pro suis edere, seu percipiendi Græcorum
instituta moresque, quos perinde exprimere in scri-

ptis.

P. TERENTII VITA.

ptis ; egressus urbe est, neq; amplius rediit. De morte ejus Volcatius tradit.

Sed & Afer sex populo edidit Comoedias,
Iter hinc in Asiam fecit ; navim cum semel
Conscendit ; visus nunquam est : sic vitâ vacat.

Q. Consentius redeuntem è Gracia periisse in mari dicit cum centum & octo fabulis conversis à Menandro. Cateri, mortuum esse in Arcadia Stymphalo sive Lucadia, tradunt, Cn. Cornelio Dolabella, M. Fulvio Nobiliore consulibus, morbo implicitum, acri dolore ac tadio amissarum fabularum, quas in navi pramiserat, ac simul fabularum, quas novas fecerat. Fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. Reliquit filiam : quæ Equiti Romano nupsit. Item hortulos xx. jugerum, via Appia, ad Martiâ villam, quo magis miror Porciam scribere :

——Nil Publius

Scipio profuit, nihil ei Lælius, nil Furius,
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime.

Eorum ille opera nè domum quidem habuit conducticiam,

Saltem ut esset quo referret obitum domini servulus.

Hunc Afranius quidem omnibus Comicis præfert ; scribens in compitalibus :

Terentio non similem dicēs quempiam,

Volcatius autem non solum Nævio, & Plauto, & Cæcilio, sed Licinio quoq; postponit. Cicero in Limone hætenus laudat :

Tu quoque, qui solus lecto sermone Terenti,
Conversum expressumq; Latina voce Menandrum,

In

P. TERENTII VITA.

In medio populi sedatis vocibus effers,
Quidquid come loquens, ac omnia dulcia dicens.

Item C. Cæsar.

Tu quoq; tu in summis ô dimidiare Menander
Poneris ; & meritò, puri sermonis amator.
Lenibus atq; utinam scriptis adjuncta foret vis
Comica, ut æquato virtus polleret honore
Cum Græcis, neq; in hac despectus parte jaceres.
Unum hoc maceror & doleo tibi deesse Terenti.

*Hæc Suetonius Tranquillus : nam duos Terentios
Poetas fuisse scribit Mettius : quorum alter Eregcl-
lanus fuerit Terentius Libo : alter Libertinus Te-
rentius, Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis
fabulas edidisse Terentium, Valgius in Actæone ait :*
Hæ quæ vocantur fabulæ, cujus sunt ?

Non hæc, qui jura populis recensens dabat
Summo honore affectus, fecit fabulas ?

*Dua ab Apollodoro translata esse dicuntur Comico ;
Phormio & Hecyra : quatuor reliquæ à Menandro :
ex quibus magno successu & pretio stetit Eunuchus :
Hecyra sæpe exclusa, vix acta est.*

HISTO-

HISTORICORUM

ET

GRAMMATICORUM.

T. Livius lib. 30. ab V. C.

Secutus Scipionem triumphantem est pileo capiti
imposito *P. Terentius* Culleo : omniq; deinde
vita, ut dignum erat, libertatis auctorem coluit.

Vellejus Paterc. histor. lib. 1.

Nam nisi aspera ac rudia repetas, & inventi lau-
danda nomine, in Attio circaq; eum Rom. tragoe-
dia est : dulcesq; Latini leporis facetiæ, per Cæci-
lium, *Terentiumq;* & Afranium, sub pari ætate
nituerunt.

Corn. Nepos apud Donatum.

Æquales *Terentii* Scipio & Lælius. Et, Auctore
certo comperi, C. Lælium quondam in Puteolano
Cal. Martiis, admonitum ab uxore, temporius ut
discumberet, petiisse ab ea, nè interPELLARETUR; se-
rius tandem egressum triclinio, dixisse non sæpe in
scribendo magis successisse sibi, deinde rogatum, ut
scripta illa proferret, pronunciasse versus qui sunt in
Heautontimorumenos :

Satin' pol proterve me Syri promissa huc indu-
xerunt.

P O E T A R U M.

Afranius in Compitalibus.

Terentio similem non dices quempiam.

Porcius Poeta.

Ipsius sublatus rebus ad summam inopiam redactus
est :

Itaq;

TESTIMONIA.

Itaq; è conspectu omnium abiit in Græciam, terram ultimam.

Mortuus est in Stymphalo Arcadiæ oppido, nil Publius

Scipio profuit, nihil ei Lælius, nil Furius;

Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime,

Eorum ille opera nè domum quidem habuit conductitiam,

Saltem ut esset, quo referret obitum domini servulus.

Cicero in Limone.

Tu quoque, qui solus lecto sermone Terenti

Conversum expressumq; Latina voce Menandrum,

In medio populi sedatis vocibus effers:

Quicquid come loquens, ac omnia dulcia dicens.

C. Casar.

Tu quoque, tu in summis, & dimidiate Menander,
Poneris, & merito, puri sermonis amator.

Lenibus atq; utinam scriptis adjuncta foret vis

Comica, ut æquato virtus polleret honore

Cum Græcis, neq; in hac despectus parte jaces.

Unum hoc maceror & doleo tibi deesse Terenti.

Ausonius in Protreptico ad Ausonium nepotem.

De studio puerili.

Tu quoq; qui Latium lecto sermone Terenti

Comis & Astrieto percurris pulpita socco;

Ad nova vix memorem diverbia coge senectam.

Et Epistola ad Ursulum.

Protulit in scenam quot dramata fabellarum,

Arcadiæ medio qui jacet in gremio.

Ovidius

TESTIMONIA.

Ovidius in Ibin.

Comicus ut periit liquidis dum nabat in undis,
Quod Domitius de *Terentio* accepit vel Menandro.
Bapt. Ignatius de Eupoli, de quo Suidas & Aristophanes Scholiastes. Turnebus de Menandro lib. ix.
Advers. c. xix. Volcatius & L. Consentius apud Donatum, redeuntem è Græcia periisse in mari *Terentium* dicunt, cum cviii. Fabulis conversis è Menandro.

Horatius Lib. 2. Epist. 1.

Ambigitur quoties uter utro sit prior; aufert
Paccuvius docti famam senis, Attius alti:
Dicitur Afrani toga convenisse Menandro.
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi.
Vincere Cæcilius gravitate, *Terentius* arte.
Hos ediscit, & hos arcto stipata theatrō
Spectat Roma potens, habet hos numeratq; Poetas.

Quo loco Acron sic ait.

Vincere Cæcilius gravitate] Cæcilius libros vicit antiquiores, alta verba & sonora in suo carmine ponere solitus. *Terentius arte*, id est, proprietate verborum & artis Grammaticæ. Unde principatum inter omnes Comicos habere dicitur.

Volcatius Sedigitus apud Agell. lib. xv. c. xxiv.

Cæcilio palmam statuo de Comico:
Plautus secundus facile exsuperat cæteros:
Dein Nævius, qui servet pretium, tertiu'st.
At si quid quæro detur, dabitur id Licinio,
Post insequi Licinium facio Atilium.
In sexto sequitur hos loco Terentius.

TEREN-

ANDRIA

PUBLII TERENTII

Carthaginiensis Afri.

ACTA 2 LUDIS MEGALENSIBUS, M. FVLVIO: Recita-
ET M. GLABRIONE 3 AEDILIBUS CURULI- ta, repræ-
BUS. EGERUNT L. AMBIVIUS TURPIO, ET sentata.
L. ATTILIUS PRÆNESTINUS. 4 MODOS FECIT Inscriptio,
FLACCUS CLAUDII FILIUS, 5 TIBIIS PARI- quæ præ-
BUS, DEXTRIS ET SINISTRIS. ET EST hix citat-
TOTA GRÆCA. EDITA M. MARCELLO ET gubentia
C. SLPITIO CONSULIBUS. ANNO AB UR- Comoe-
BE CONDITA 15 LXXXVII. ANTE CHR- diarum
STUM NATUM CLXII. Terenti,
hoc consi-

lio potissimum facta esse videtur, ut primum de consuetudine moneretur
juventus, quæ fuit apud Romanos in exhibendis ludis. Deinde, ut existeret
certum quasi testimonium Comœdiarum. 2 Quatuor autem fuerunt
Ludi apud Romanos. 1. Ludi Megalenses, qui fiebant in honorem magnæ
matris Deæ Cybeles. 2. Ludi Apollinares, qui in honorem Apollinis, bo-
narum artium tutoris, fieri solebant. 3. Plebeis, qui pro salute plebis exhibe-
bantur. 4. qui pro funere viri alius cuius patri cui instruebantur. In his ludis
agebantur Comœdiæ. 2 Disti sunt Curules à folio eburneo, in quo sede-
bant, vel à curru, à quo vehi solebant: & hi regibus utebantur insignibus, or-
nati purpura, curam sacrætorum & pudorum habentes. 4 Modulationes.
Sæpius est hoc tenere, quod ad discrimen tibiæ, dextræ tibiæ
uno fuisse foramine: unistras vero duobus, & Tibias pares distas esse ab
æqualibus cavernis. Item modos varios, quibus temperabantur cantica,
fuisse factos à perito arte artis Musicæ.

FABULÆ INTERLOCUTORES.

BYRRHIA, *seruus*.
CHARINUS, *adolescens*.
CHREMES, *senex*.
CRITO, *hospes*.
DAVUS, *seruus*.
DROMO, *lorarius*.

GLYCERIUM, *meretrix*.
LESBIA, *meretrix*.
MYSIS, *ancilla*.
PAMPHILUS, *adolescens*.
SIMO, *senex*.
SOSIA, *libertus*.

PERSONÆ MUTÆ.

ARCHILLIS, *ancilla*.
CHRYSID, *meretrix*.
NICERATUS, *adoles-
scens*.

PHÆDRUS, *adolescens*.
CLINIA, *adolescens*.
PASIBULA, *eadem qua
Glycerium*.

ERASMI IDIOMATA PERSONARUM PRÆCIPUARUM.

Simo, pius in filium, sed natura ve-
bementior.

Pamphilus, pius in patrem, sui fi-
deliter amans, et cordatus ut a-
dolescens.

Davus, vaser ac spi pertinasu.

Charinus, simplex, ac nullius con-
sili.

Byrrhia, Dovo dissimillimus, despe-
randi auctor.

Crito, pauper, sed ob probitatem
impatiens contumelia.

Chremes, pius in filium, alioqui Si-
monis dissimillimus, ingenio jeda-
to et plasto componens omnia.

Mytis, saltida et lora amans.

RATIO NOMINUM.

Simo, δὲν τὸ σίμος, qui simo
naso est, ita dictus à specie :

fimi enim fere sunt iracundi

Chremes, ἀχρίμπτος, quod
estrenix expuere: senes enim
ipsi expurgant pectus.

Pamphilus, quasi πᾶσι φίλος,
vel πᾶσι φιλῶν, id est, omni-
bus charus, aut omnium amans.

Charinus, ὁνὸ τῆς χάριτος,
à gratia, quasi dicam gratusus

Solia, à σολῆδι, servari,
quod servavi in bello.

Davus, à patria, gentile nomen

Mytis, isem nomen gentile.

Byrrhia δὲν τὸ πυρεός, ab igne,
quasi rubescens mat. π in β.

Glycerium, δὲν τὸ γλυκύτης,
à dulcedine, Latine, Suavis.

Lesbia, gens, nomen, à Lesbo
patria.

Crito, δὲν τὸ κριτῶν, quod con-
troversia dirimat seu arbitet.

Dromo, δὲν τὸ δρόμος, à
cursu fortasse per arvi-

φρον,

A N D R I Æ

ARGUMENTUM.

C. SULPICIO APOLLINARI AUCTORE.

1 Exist-
entiam ab
omnibus.
2 Cujus-
dam ma-
litis me-
retricia,
scilicet
Chrysidia,
3 Quæ na-
ta erat in-
sula.
4 Promit-
te Pam-
philus.
5 Glyce-
rium.

S¹ Otorum falsè creditam² meritiscula.
Gen re Andria Glycerium vias Pamphilus :
Gravidâq; factâ, 4 dat fidem, uxorem sibi
Fore 5 hanc : nam aliam 6 pater 7 ei 8 desponderat
9 Gnatam Chremetis : atq; 10 ut amorem comperis,
Simulas futuras nuptias ; cupiens, suam
11 Quid haberet animi filium, cognoscere.
Davi 12 suam non 13 repugnat Pamphilus,
Sed ex Glycerio natum 14 ut vidit puerulum
15 Chremes, 16 recusat nuptias, 17 generum abdicat :
Mox filiam Glycerium 18 in speras agnitam
Dat Pamphilo 19 hanc, aliam Charino 20 conjugem.

6 Pamphili scilicet. 7 Pamphilo filio suo. 8 Promiserat se da-
turum. 9 Philumenam. 10 Postquam Simo deprehendit, cognovit fili-
um suum amare. 11 Quo animo esset Pamphilus. 12 Consilio. 13 Con-
tradixit Pamphilus. 14 Postquam. 15 Pater filie, quam desponderat
Simo Pamphilo. 16 Negat se futuras nuptias de filia sua cum Pamphilo.
17 Recusat Pamphilum progenero. 18 Ubi prater spem cognovit Gly-
cerium esse filiam suam, scilicet per Critonis verba, qui controversias
diremit. 19 Glycerium. 20 Philumenam.

ALIUD

ALIUD M. ANT. MURETI.

CHremes & Phania fratres Athenienses fuerunt. Eorum Chremes profecturus in Asiam, Pasibulam filiolam, quam tum unicam habebat, fratris fidei credit. Profecto eo, contingit. ut in Græcia magni bellorum motus excitarentur; quos fugiens Phania, cum, impositâ secum in navim puellâ, ad fratrem irer cepisset, vi tempestatis fractâ navî, apud Andrum insulam ejectus est. Ibi applicat se ad Andrium quendam, hominem haud magna in re: à quo famen benigne humaniterq; exceptus, non ita multo post moritur. Hospes Andrius relicta apud se puellâ commutat nomen, & pro Pasibula Glycerium nominat; cumq; per aliquot annos eam cum filia Chryside, pari utramq; studio educasset, decedit ipse quoq; de vita. Chrysis, qui se & orbam & inopem videret, abreptâ secum Glycerio, Athenas navigat: ubi cum aliquamdiu vitam laniâ relâq; tolerasset, ad postremum, adolescentum blanditiis & pollicitationibus victa, quæstum corpore facere incepit. Venitabat ad eam inter ceteros Pamphilus. Simonis filius, probus & liberali præditus ingenio adolescens: qui non Chrysidis ille quidem, sed ipsius Glycerii mirifico quodam amore percussus, primus solusq; cum ea rem habuit. fidemq; jam gravidâ dedit, eam sibi uxorem fore. Susceperat & postea Chremes aliam filiam, Philumenam nomine, eamq; (jam enim nubilis erat) Pamphilo, bonâ adolescentis impulsus famâ, collocare cupiebat. Quid multa? ultra ad Simonem venit, eum eo negotium conficit. Ioscio Pamphilo, de communi senum sententiâ faciundis nuptiis constituitur dies. Adhuc hæc erant: cum Chrysis moritur. Ibi primum Simo de filii amore cognovit: nam cum ambo unâ in funus prodiiissent, accidit, ut posita in ignem Chryside Glycerium se, præ doloris impatientia, e dẽm conjectura videretur. Accurrit Pamphilus, eamq; mediam amplexus ita consolari cepit, ut plurimas minimeq; dubias totius rei significationes daret. Itaq; venit ad Simonem posttridie Chremes, conditionem renunciat: comperisse se, Pamphilum peregrinam illam habere in uxoris loco; nescias, ex se natam esse eam, quam ita contumeliæ causa peregrinam nominaret. Gaudere, ea re inrellecta, Pamphilus: dolore contra ac ringi Simo. Advenit interea dies, qui

qui nuptiis initio fuerat pręstitutus. Simo, veteratoria quadam calliditate, simulandus sibi, ad pertentandum filii animum, nuptias statuit, hoc cogitan, si abnueret filius, veram sibi objurgandi illius causam fore; quę ad eum diem nulla satis iusta fuerat: sin annueret facile se, quod vellet, à Chremete impetraturum; atq; ita vero nuptias, Diis adjuvantibus, factum iri. Pręteriens igitur apud forum, securo jam & nihil tale metuente filio, Pamphilo, inquit, abi domum, ac Deos comprecare: uxor tibi ducenda hodie est. Hoc dicto, velut improvise quodam jęculo, sauciatus adolescens, quid ageret, aut quid consilii caperet, nesciebat: cum ad eum vas. o admodum ac versuto ingenio servus, animadversa senis astutia, accurrat. Erat tunc unā cum Pamphilo Charinus, qui adolescentens miro quodam amore Philumena incensu, frustra sepe tentatis illius nuptiis, ad postremum audito eam ea die nupturam Pamphilo, in summam desperationem adductus, emorabat, si se salvum vellet, ut vel eum ne duceret, vel saltem nuptiis dies aliquot produceret. Pamphilus eum sua quidem causa bono esse animo, atq; omnia ad impediendas nuptias moliri jubebat: se, quantum in se esset, effecturum, ea ut ne daretur sibi. Adveniens, ut dixi, Davus, Charinum, jam spei plenum, abi e ad ambiendos senis amicos jubet: deinde seorsum Pamphilo conjecturas suas aperit, persuadetque, ut patri dicat, se paratum esse uxorem ducere, nam eo pacto, inquit, & patri omnem jurgandi occasionem pręcideris, & non est tamen verendum, ne nuptię fiant: nunquam enim Chremes, tibi, semel repudiato, filiam suam iterum commisit. Hęc ita de servi consilio acta, longe aliter cecidere ac putabantur; exorat enim Chremetem Simo, Ita res in verarum nuptiarum discrimen adducitur. Forte eo ipso die Glycerium, exactis temporibus, puerum peperit: eum puerum Davus, cum aliter nuptias disturbare non posset, prę foribus ad eum Simonis ab ancilla collocandum curat. In eum cum incidisset Chremes, & e Pamphilo natum esse cognosceret, rursus abducit animum à nuptiis. Turbę maximę concitantur: donec adventit Crito Andrius, qui, quod Chryside genere proximus fuisset, ad cernendam illius hęreditatem Athenas venerat, ejus interventu Chremes filiam agnoscit, Ita, summa omnium lætitiarum, Charino Philumena, Glycerium Pamphilo nubit.

TERENTII

TERENTII ANDRIA.

* PROLOGUS.

P OETA ¹ cum primum ² animum
ad ³ scribendum ⁴ appulit,
⁵ Id sibi ⁶ negotii credidit solum
dari,
⁷ Populo ut placerent, quas se-
cisset fabulas.

Verum ⁸ aliter evenire multo ⁹ intelligit :

¹⁰ Nam ¹¹ in prologis scribendis ¹² operam abuti

itur :

Non ¹³ qui ¹⁴ argumentum ¹⁵ narrat, sed qui ¹⁶ ma-
levolis

¹⁷ Veteris Poetae ¹⁸ maledictis respondeat.

* Præ-
fatio, pro-
mium.

Prologis
Terentia-
nis non
est propo-
situm, ut

argumen-
tum fabulae
narraretur,
sed ut par-
tim studia
Poetae

⁵ commen-
dentur,
partim cri-
minatio-
nibus ad-
versario-
rum, id est,

Lusci Lavini respondetur. ¹ Terentius, qui con'scripsit hanc Como-
diam. ² Quando primum animum adjecit ad scribendas Comodias.
³ Comodias. ⁴ Adjunxit, accommodavit. Metaph. *Appulsi* pro-
prie dicitur de navibus, quæ ex pelago ad littus aut portum perveniunt.
Virg. 2. Æn. Hinc me digressum vestrum Daus appulit oris. ⁵ Existimavit
id sibi solum curandum esse, se nullum præterea negotium habiturum.
⁶ Laboris, curæ, molestiæ. ⁷ Unde *facessere* alicui negotium, est molestiam
alicui exhibere. Sic dicitur, *nullo negotio*, id est, facile. Componitur ex *otio*
& *otium*, quasi non *otium*, id est, opus, munus. ⁸ Ut ex fabula, quæ con-
scripsisset & composuisset, jucunda essent auditoribus, & ab iis probaren-
tur. ⁹ Longè aliter, id est, contra, quam ipse putaret, rem se habere, scilicet
quod malevoli Poetae maledictis respondendum sibi foret, non quod popu-
lo Poetae fabula displicerent : hæc enim spes cum non fecerit. ¹⁰ Nunc
tandem experitur, cognoscit. ¹¹ Ratio. ¹² In scribendo prologos, dum
scribit fabularum ingressus & exordia. ¹³ Archaisce pro *opere*, id est,
laborem & industriam suam Poeta male collocat, non potest servare uti-
tatem suam. ¹⁴ Ut qui. ¹⁵ Rationem reddit, quare opera sua Poeta abu-
tus sit. ¹⁶ Comedia. Nam narrare argumentum proprium est Prolo-
gi. ¹⁷ Recenset. ¹⁸ Invidi. ¹⁹ Antiqui Conci, scilicet Lusci
Lavini, qui senex adhuc edebat fabulas, adolescentulo nunc Terentio.
²⁰ Calumpnia.

¹ Quid sit illud, quod isti malevoli in Poeta nostro reprehendant, vituperent.

² Nunc, ³ quam rem vitio deus, quæstio, ⁴ animum adverte.

⁵ Menander ⁶ fecit ⁷ Andriam & ⁸ Perinthiam: ⁹ Qui ¹⁰ utramvis recte nō drit, ¹¹ ambas novit.

¹² Non ¹³ ita sunt ¹⁴ dissimili argumento, sed tamen ¹⁵ dissimili ¹⁶ oratione sunt ¹⁷ factæ ac ¹⁸ stylo.

¹⁹ Quæ conveniunt, in ²⁰ Andriam ac ²¹ Perinthiam ²² Facietur ²³ transulisse, atq; ²⁴ usum ²⁵ pro suis.

²⁶ Isti id vituperant factum, atq; in eo ²⁷ disputant, ²⁸ Contaminari non decere ²⁹ fabulas.

³⁰ Faciunt ne intelligendo ut nihil intelligant: ³¹ Qui cum ³² hunc accusant, ³³ Nævium, Plautum,

³⁴ Ennium ³⁵ Accusant, quos ³⁶ hic noster ³⁷ auctores habet: ³⁸ Quorum ³⁹ emulari ⁴⁰ exoptat ⁴¹ negligentiam ⁴² te. Virg. 8.

⁴³ Potius, quam ⁴⁴ istorum ⁴⁵ obscuram diligentiam.

⁴⁶ huius adverte mentem. ⁴⁷ Poeta Græcus, à quo Terentius transtulit suas Comedias. Narratio est, qua exponit, quid ex Græcis Poetis mutuatus sit in hancusum Comediam. ⁴⁸ Composuit, conscripsit Græce. ⁴⁹ Comediam Græcam, ab Andro, insula maris Ægei. ⁵⁰ Alteram Comediam, à Perintho, Metropoli amplissima in ora Propontidis. ⁵¹ Alterutram earum Comediarum exacte intellexerit. ⁵² Andriam & Perinthiam. ⁵³ Adeo. ⁵⁴ Materia differenti inter se, id est, non usque adeo eæ ambæ Comediz differunt argumento, non habent argumentum multum dissimile. ⁵⁵ Sermone. ⁵⁶ Conscripserat à Menandro. ⁵⁷ Instructura verborum, scribendi modo. ⁵⁸ Stylus instrumentum est, quo in pugillari-bus olim aliquid annotabatur: Ideoq; stylus pro ipsa scriptione ponitur. ⁵⁹ Ordo est: Poeta facietur se transulisse ex Perinthia in Andriam ea, quæ conveniunt, id est, apta fuerunt ad suam Comediam. ⁶⁰ Comediam suam Latinam. ⁶¹ Comedia Græca Menandri. ⁶² Terentius. ⁶³ Traduxisse. ⁶⁴ His, quæ transtulerat. ⁶⁵ Tanquam suo invento, ac si sua fuissent. ⁶⁶ Adversarii, sectatores Lascii Lavinii non laudant, sed culpant quod id fecerit poeta, scilicet transtulerit multa loca ex Græca lingua in Latinum sermonem. ⁶⁷ Circa id, propter id argumentantur, dissentiunt. ⁶⁸ Pollui ex multis unam faciendo, id est, ex hac Comediz ali-quid sumendo, ex illa aliquid, & ita ex illis confutis novam Comediam componendo. Metaphora. ⁶⁹ Contaminare proprie, est pollueri aliquid, aut lutois manibus attingere. ⁷⁰ Comedias aliorum. ⁷¹ Certe isti calum-niatores committunt nimium sapiendo, at rem, de qua loquuntur, penitus ignorent. ⁷² Terentium. ⁷³ Poetas antiquos. Ab exemplis factum com-probat. Ita Cicero se defendit l. i. de fin. ⁷⁴ Poeta Terentius, cuius astuti-limus Comediam. ⁷⁵ Imitatur tanquam auctores earum rerum quas illi calumniantur, vel quorum exemplum sequitur in transferendis alienis, vel in usurpando aliena pro suis. Nam auctor sumitur etiam pro eo, cuius auctoritatem & fidem sequimur: ut, huius vocabuli habeo Cicronem aucto-rem, id est, in hoc vocabulo imitor Cicronem. ⁷⁶ Antiquorum Comi-corum. ⁷⁷ Imitari. ⁷⁸ Hic noster Poeta cupit. ⁷⁹ Non nimiam curio-sitatem in aliorum argumentis transferendis. ⁸⁰ Malevolorum. ⁸¹ Cu-riositatem, adferentem obscuritatem dictis,

ANDRIA.

7

¹ Dehinc ut quiescant ² porro ³ moneo, & desinam: Cate-
⁴ Maledicere ⁵ malefacta nē noscant sua. rum. Con-
⁶ Favete, ⁷ adeste equo animo, & ⁸ rem cognoscite, communi-
⁹ Ut pernoscantis, ¹⁰ equid spei sit reliquum, ¹¹ catione.
¹² Posthac quas ¹³ facies ¹⁴ de integro Comœdias, ¹⁵ a Deinceps
¹⁶ Spectandæ, an ¹⁷ exigendæ sint vobis prius. ¹⁸ taceant.
¹⁹ Suadeo
²⁰ adversa-
²¹ riis. ²² Calumniari Terentium. ²³ Suos errores, id est, nē detra-
²⁴ sua crimina. ²⁵ Vos spectatores. ²⁶ Benignē nos audiat, dum hanc
²⁷ Comœdiam recensēbimus. ²⁸ Totam Comœdiam intelligite. ²⁹ Ut
³⁰ perfectē intelligatis ex hac Comœdia. ³¹ Quæ spēs futura sit reliquis
³² aliarum Comœdiarum. ³³ Poeta. ³⁴ Denuo, de novo. ³⁵ Po-
³⁶ tius a vobis probandæ inter spectandum. ³⁷ Explodendæ, ejicien-
³⁸ dæ, reprobandæ.

ACTUS I. SCENÆ I.

SIMO, SOSIA.

SI. ¹ **V**O: ² isthæc ³ inrō auferre: abite. Sosia ⁴ Servi.
⁵ Adestum: ⁶ paucis te volo. SO. ⁷ di Nam ad
⁸ Etum pūa: servos, qui
⁹ Nempe ut carentur rectē ¹⁰ hæc. SI. ¹¹ Imō aliud, se loqui
¹² SO. quid est, fingit Si-
¹³ Quod tibi mea ¹⁴ ars ¹⁵ efficere ¹⁶ hoc possit amplius? mo, & ex
¹⁷ SI. Nihil isthæc opus est arte: ¹⁸ ad hanc rē quam pāro abrupto
¹⁹ Sed ²⁰ iis, quas semper in te intellexi ²¹ sitis. ²² Simo, in-
²³ Fide & taciturnitate. SO. ²⁴ expecto, ²⁵ quid rati, liber-
²⁶ velis. to Sosia
²⁷ primum
²⁸ bonitatem

filiū vitam: deinde amagoriam: ad postremum etiam sperit, quo consilio
se daturum illi uxorem simulare statuerit. ² Edulia, quæ emi apud so-
rum, vel potius merces, salaz, assunive apparatus ad nuptias sibi annu-
landas. ³ In culinam seu aedem abducite. ⁴ Aedes, imperantis est. Dum
autem est ⁵ *inrō*, vel Plectilinus. ⁶ Sc. verū alloqui. ⁷ Exi.
ssima te iam dixisse: intelligo enim quid velis. ⁸ Vis dicere. ⁹ Quæ
precipiti. ¹⁰ Porius aliud est quod volo. Corrigitur est. ¹¹ Ince-
liria aut virtus, sedulitas mea. ¹² Præstare. ¹³ Hæc rē, ut sc. isthæc
aulerantur. ¹⁴ Ad experimentum filii. ¹⁵ Artibus, id est, virtutibus
(sc. fide & taciturnitate) opus est. ¹⁶ Postea, id est, quibus artibus &
virtutibus cognovi semper te esse ornatum. ¹⁷ Fidelitate & silentio,
aut secretorum conservatio. ¹⁸ Desiderio: nam qui expectat, de-
siderat. ¹⁹ Mihi dicere, aut me facere.

A 4

SI. : Ego

1 Exor-
dium à
commemo-
ratione
beneficio
rum in So-
ciam colla-
torum.

2 Ab eo
tempore
quo par-
vulus ad-
huc erat.

3 Qualiter.

4 Mode-
rata &

5 equalis.

6 Lenis,

non odiola.

7 Cui

præfatus
esset

servus.

8 Manu-
missus, id

est, ut fie-
ret liber.

9 servitute

in libe-

rum.

Libertati sunt, qui ex iusta servitute libertati donantur & ma-

nuntiantur. Verum qui manumittebantur, ad Patrem ibant ipso ca-

pite: à quo in templo Feroniæ piscum accipiebant. Unde Proverbium

notum: Ad piscum vocare, id est, ad libertatem vocare. 8 Mihi.

9 Liberali animo: quia non meæ, sed tuæ utilitati consulere. 10 Re-

tribus, remuneravi id tibi pretium, quod existimavi omnium maximum,

scilicet libertatem. 11 Memini accepti beneficii, non sum ingratus. Li-

berti ingrati olim in servitutem revocabantur. Sue. Claud. Val. Max. l. 8. c. 6.

12 Non potuit me id fecisse, scilicet te à servitute liberasse. 13 Mihi

gratissimum est. 14 Aliquid. 15 Apud, erga te. 16 Sed id unum

agere fero, hæc tua verba me male habent. 17 Beneficii tui præstiti.

18 Obiectio probri. Odiosum sane genus hominum (inquit Cicero) offensa

exprobrantium, quæ meminisse debet te, in quem collata sunt, non commu-

morari qui obtulit. 19 Cuius accepti ego sum immemor. A. l. Immemori,

id est, ista nunc commemorare mihi, ut facis, quid aliud est, quam expro-

brare mihi tua in me beneficia, quasi eorum immemori? 20 Sed tu pau-

cis aperi mihi, quomobrem me tunc solum convocaveris. 21 Uno verbo

seu breviter dicam, quid velim. 22 In hoc negotio, quod tibi sum expli-

caturus. 23 Hæ nuptiæ de filio meo non sunt veræ, id est, veræ inten-

tatæ, fictæ, quas nuptiæ credis esse veras. 24 Ergo quid causæ est, qu-

propter eas nuptias non vis esse veras? Simulamus facta, dissimulamus

veræ. 25 Quæ prius fuit bona, id est, mores filii mei Pamphili. 26 Id

quod facere proposui de consuecendis nuptiis filii.

SI. 1 Ego postquam te emi 2 à parvulo, 3 ut semper
tibi.

Apud me 4 iusta & 5 clemens fueris servitus,

Scis: feci, 6 è servo ut esses 7 libertus mihi, 10

Propterea quod 8 serviebas 9 liberaliter.

Quod habui summum pretium, 10 persolvi tibi.

SO. 11 In memoria habeo. SI. 12 baud muto factum.

SO. 13 gaudeo,

Si tibi 14 quid feci aut facio quod placeat, Simo: &

Id gratum fuisse 15 adversam te, habeo gratiam. 15

16 Sed mihi hoc molestum est: nam isthæc 17 com-
memoratio

Quasi 18 exprobratio est 19 immemoris beneficii

20 Quia tu nunc verbo dic, quid est, quod me velis.

SI. 21 Ita faciam: hoc primum 22 in hac re prædi-

co tibi,

Quas credis esse has, 23 non sunt veræ nuptiæ. 20

SO. 24 Cur simulas igitur? SI. rem omnem à princi-

pio audies:

Eo pacto & gnati 25 vitam, & 26 consilium meum

¹ Cognosces, & quid facere in hac re te velim.

² Nam ³ is postquam ⁴ excessit ex ephebia, Sosis,

⁵ Lib. viii. vivendi ⁶ fuit potestas: nam ⁷ antea ²⁵

⁸ Qui scire ⁹ posses, aut ¹⁰ ingenium noscere,

¹¹ Dum ¹² aetas, ¹³ meus, ¹⁴ magister prohibebant?

SO. ita est.

SI. Quod ¹⁴ pleriq; omnes faciunt ¹⁵ adolese nuli,

¹⁶ Ut animum ad aliquod ¹⁷ studium adjungant, aut

¹⁷ equos

¹⁸ Alere, aut ¹⁹ canes ²⁰ ad venandum, aut ad ²¹ phi-

²¹ lophos:

²² Horum ²³ ille nihil ²⁴ egregie ²⁵ prater cetera

²⁶ Studebat, & tamen omnia haec ²⁷ mediocriter:

²⁸ Gaudebam. SO non injuria: nam id arbitrator

²⁹ Apprimere ³⁰ in vita esse mihi, ut ³¹ NE QUID

NIMIS.

SI. Sic ³² vita eras: facile omnes ³³ perferre ac

³⁴ pati:

³⁵ Cum quibus erat cumq; una, iis sese ³⁶ dedere,

enim di-
cuntur pueri, quorum lucida facies jam pubescens prima lanugine obducitur, quam ³⁷ *hæus*, quæ prima est pars adolescentiæ, extrema pueritiæ. ³⁸ Quam antea. ³⁹ Filio, id est, habuit licentiam ut viveret aliquanto liberius. Nam antea sub *paedagogis* erat, quorum custodia & imperio coerceretur. ⁴⁰ Priusquam excessit ex ephebia, dum erat adhuc puer. ⁴¹ Quo pacto. ⁴² Potuisses. ⁴³ Naturam & mores filii mei Pamphili. ⁴⁴ Pueritiæ. ⁴⁵ Timor parentum. ⁴⁶ *Paedagogus*, cultos impediabant liberius vivere, vel quo minus ingenium polceres. Horat. Oderunt *puerum mali formidinis pater*. ⁴⁷ Permulti & terere omnes. ⁴⁸ Imberbis juvenis tandem custodi remoto Gaudet equis, canibusq; & aprici gramina campi. Horat. ⁴⁹ Exercitium vel ingenii vel corporis, nientem applicant, accommodent. ⁵⁰ Ad equos alendos. ⁵¹ Venaticos. ⁵² Venandi gratia. ⁵³ Audiendos. ⁵⁴ Studiorum. ⁵⁵ Pamphilus. ⁵⁶ Valde, nimis, singulariter. Metaph. Egregium dicitur, quod ex grege eligitur. ⁵⁷ Pius ceteris, quæ agere solebat, studiosè lacerabat. Sic infra: *Quia tum mihi lamentari prater ceteras visa est*. ⁵⁸ Modeste faciebat, mediocriter quendam effectum erga ea ostendere videbatur. ⁵⁹ Latabar filium meum tam mediocriter omnia agere. ⁶⁰ Admodum. Adverbium intendendi. ⁶¹ Ad recte vivendum. ⁶² Scilicet agas, id est, ut ierves mediocritatem. Horat. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines, Quos ultra citraq; nequit consistere rectum*. ⁶³ Filii mei Pamphili, id est, sic meus Pamphilus vivebat. ⁶⁴ Perlecebat ac patebatur. ⁶⁵ Cum quibus versabatur. ⁶⁶ Dabat, id est, omnium moribus se attemperabat.

1 Assen-
tiebatur,
obediebat
eupiditati
bus seu
inclina-
tionibus
eorum, id
est, jocis
vel aliis
rebus, ad
quas ii,
cum qui-
bus erat,
sele incli-
nabant.
2 Nemini
illorum
contra-
dicens.
3 Nun-
quam se
aliis supe-
riorem
faciens.
4 Faciens
ac vivens
cum om-
nibus.

1 Eorum obsequii studio, 2 adversus nemini,
3 Nunquam præponens se aliis : 4 ita facillimè
5 Sine invidia 6 invenias laudem, & amicos 7 pares.
SO. Sapienter vitam 8 institui : namque 9 hoc tem-
pore 40

10 OBSEQUIUM AMICOS, 11 veritas odium parit

SI. 12 Intersit 13 mulier quædam 14 abhinc triennium

Ex 15 Andro 16 commigravit huc viciniam,

17 Inopiâ & cognatorum 18 negligentia

19 Coactâ, 20 egregiâ formâ, atq; 21 ætate integrâ. 45

SO. 22 Hei vereor, ne 23 quid 24 Andria 25 apporet
mali !

SI. Primum 26 hæc 27 pudicè vitam, parçt, ne 28 du-
riter

Agebat, 29 latè ac telâ victum queritans :

30 Sed postquam 31 amans 32 accessit, pretium polli-
cens, (nimis

Unus, & item alter (ita ut 33 INGENIUM est om-
Hominum à labore proclive ad lubricinam) 50

34 Accepit conditionem, 35 dein 36 quæstum occipit.

5 Ut illi non invident tibi. 6 Invenire possis. 7 Compares, acqui-
ras. 8 Ordinavit, instituit filius tuus Pamphilus. 9 His corruptis
moribus. 10 Gratificatio, beneficium. 11 Veritatem amico si dixe-
ris, ea tibi acquirit odium. Sic in Adelphi, *Ut homo est, ita morum gerat.*
12 Dum sic vivebat filius meus. Incipit hic Simo narrare malam vitam
gnati, quam sibi colligit ex malo consortio : & prius sit digressio ad Chry-
sidem. 13 Chrysis. 14 Ante tres annos. 15 Insula maris Ægei. 16 Venit
Athenas ad vel in hanc viciniam. 17 Paupertate. 18 Contemptu, in-
curia, id est, quod negligeretur à cognatis. Leges enim Atticæ jubebant, ex
cognatis proximum & ditissimum inopem cognatam aut ducere, aut ipsi
dotem dare. 19 Adacta huc commigrare. 20 Eminentè & præstanti vultu
& specie. 21 Florenti ætate, in ipso ætatis flore. *Integra enim ætas est, quæ
in flore consistit, cui nequaddendum jam sit, nequiquidquam adhuc sit adi-
pendum.* 22 Interjectio dolentis. Plauti. 23 Aliquid. 24 Hæc mu-
lier ex Andro. 25 Adferat filio tuo, id est, sit alicujus mali causa. 26 Mu-
lier, quæ commigravit in hanc viciniam. 27 Honestè & castè. 28 Labo-
riosè vivebat. 29 Ex quæstulani fidei, ac texture vel telæ vivens. *Tela est
pannus qui cum jure tam laneus, quam lineus.* 30 Nemo enim repente sit
turpissimus, gradatim vero in vitia labimur. 31 Amator. 32 Adeam,
vel ad ejus domum. 33 Natura propensa, inclinata ad intemperantiam.
Homines enim nihil agendo malè agere discunt. Metaphora à lapidibus
vel aliis rebus, quæ porro inclinantur & minantur ruinam. 34 Pactioni
promissioniq; amatorum assensit illa mulier. 35 Deinde, accepta sc.
conditione. 36 Cœpit facere lucrum corporis, id est, meretricium.

Qui tam ¹ illum amabant foris, ita ² ut sis, ³ fidum
 Perduxere illuc ⁴ secum, ⁵ ut non esset, meum.
 Egredi ⁶ conitudo ⁷ mecum: certe ⁸ captus est. ³⁵
 9. Habet. ¹⁰ Observabam maxime ¹¹ illorum servulos
¹² Venientes, non abeuntes: ¹³ rogabam, hunc ¹⁴ puer.
 Dic ¹⁵ fides, ¹⁶ quis heri ¹⁷ Chrysidem habuit? ¹⁸ nam
 Andria
 Illi id erat ¹⁹ nomen. SO. ²⁰ teneo. SI. ²¹ Fhædrum,
 aut Cliniam
²² Dicebant, aut Niceratum: nam ²³ hi tres tum
²⁴ simul
 Amabant. ²⁵ Eho, quid ²⁶ Pamphilus? ²⁷ quid?
²⁸ symbolam
 Dedu canavit: ²⁹ gaudebam. Item alio die
³⁰ Querebam: ³¹ comperiebam ³² nihil ad Pamphilum
 Quidquam ³³ attingere. ³⁴ Enimvero ³⁵ spectatum
 fatis
³⁶ Putabam, & ³⁷ magnum exemplum ³⁸ continentia.
 Nam qui cum ingenio ³⁹ conficiatur ejusmodi, ⁶⁵
 7 Apud

me, sc. cogitabam. 8 Filius meus sine dubio tenetur, irretitus est prava
 amoris cupidine. Metaph. a feris laqueo implicatis. Sic raptus furor, mente
 dicitur, qui hujusmodi rebus irretitus est, nempe qui furit, insanus est. Cap-
 tus oculis, qui munere oculorum privatus est. 9 Vulneratus est, hic
 hoc istu vulnus habet. Virg. Æn. 12. eloqui orantem multa trahit Desuper
 altis equo graviter ferit, atq; ita satur: Hoc habet, heu melior magni da-
 ta viscera Divi. Metaph. a gladiatoribus, qui dicunt alterutrum eorum la-
 dere, qui percussus est. 10 Diligenter advertebam. 11 Juvenum, qui
 amabant Chrysidem. 12 Dum domum Chrysidis ingrederentur, aut in-
 de abirent. 13 Interrogabam eos. 14 Servule. 15 Si audes. Ex-
 hortantis vox est. 16 Juvenum. 17 Chryside potius est? 18 Nam
 hæc mulier ex Andro sic vocabatur. 19 Chrysidis. 20 Intellego. Plant.
 Juxta non musum teneo. 21 Habuisse Chrysidem. 22 Respondebunt illi ser-
 vuli. 23 Juvenes. 24 Chrysid. Erant rivales. 25 Sc. interrogabam ser-
 vulos. Interjectio admirantis. 26 Sc. fuit? 27 Rogas, quid fecerit? Re-
 spondent servuli. 28 Aliquid in comam contulit, portionem & pecuniam
 suam in medium conjecit. Symb. enim erant pecuniarum, quas erogabant sin-
 guli ad comam collatiam: αὐμὲ ἀλλὰ, confuro: ita ut comas illa dicitur
 collatio, ad quam comparandam plures aliquid contulerunt. Sic in En.
 Hæc alij non adolescentuli coimus in Pinea. In hunc dignus de symbolis
 offensus. 29 Quod hæc dicerent de filio. 30 Rogabam eodem servulo, qui
 Chrysidem habuisset. 31 Ex responso servulorum. 32 Hujus rei. 33 Per-
 tinere. 34 Nam certe. 35 Apud me probatum. 36 Filium meum esse.
 37 Existimabam filium meum tantum esse, quem sibi pro exemplo mo-
 destia imitandum proponerent omnes alii adolescentes. Exemplum
 enim est, quod aliis imitandum proponitur. 38 Probitatis & castitatis.
 39 Colluctatur, steritur, conversatur cum juvenibus talis natura, sc.
 lasciva, ad lubricitatem pronam.

1 Inlicita-
 2 cur ad li-
 3 bidinem
 4 Ejus,
 5 qui consi-
 6 citatur.
 7 Juvenem,
 8 qui consi-
 9 citatur.
 10 Regi-
 11 men, mo-
 12 deratio-
 13 nem, id est,
 14 se ipsum
 15 posse re-
 16 gere.
 17 Partim.
 18 Quod
 19 animus fi-
 20 li non
 21 commo-
 22 veratur.
 23 Sed
 24 principie.
 25 Amplifi-
 26 catio à
 27 gratulatione populari. 8 Uno consensu, unanimiter. 9 Vicini, aut
 qui me noverant. 10 Dicebant omnia bona de Pamphilo, ut, mihi
 bene precabantur, gratulabantur, felicemque me predicabant, ob inge-
 nium filii & mores: hæc enim laus Pamphili est v. 71. 11. Laudabant
 felicitatem meam, id est, felicem me dicebant. 12 Quod. 13 Tam
 proba indole, qui jam instituisse vitam suam rationem. 14 Quid
 multa? 15 Hoc rumore de probitate filii mei concitatus, commo-
 tus. 16 Senex vicinus. 17 Sponte, non rogatus, nullo insti-
 gante. 18 Filiam Philumenam. 19 Decem enim talenta dabat.
 20 Pamphilo. 21 In uxorem. 22 Promisi me daturam filiam
 virum sue gentis. Bene despondi: nam pater adolescentis, qui filio pu-
 ellam petiit, despondit filium suum daturum uxorem filiam, quam petit;
 pater autem puella, à quo petitur, puella, spondet se daturum filiam
 nuptum adolescenti, à cuius patre petitur: sed confunditur hæc dissi-
 militas. Cic. Despondit ei filiam suam, illam quam ex gremio susceperat.
 23 Hodiernus dies constitutus à nobis est ad celebrandas nuptias. Diem
 dicere etiam jaris est dicendi formula. 24 Hæc nuptia, quas simulas.
 25 Circa paucos dies, paucis post diebus. 26 Quod Chremes filiam
 suam gremio meo spondebatur. 27 Quæ commigravit hæc vicina.
 28 Sic dicebant, ubi quid prospere evenisset. 29 Fecisti me beatum,
 liberasti me ab omnibus molestiis, dum mortem Chrytidis audire à te.
 30 Interfectio dolens. 31 Ne quid mali Pamphilo accideret ex Chry-
 tidis consuetudine. Metuo illum, qui mihi aliquid mali facturus est. Metuo
 ab illis, cujus causam possum aliquid mali pati, celamini nihil ipse in me mali
 consolat. 32 In diebus Chrytidis mortui. 33 Mortua Chrytide.
 34 Pamphilo. 35 Tribus rivalibus. 36 Frequenter.

1. *Orabat* *aut* 2. *funus* : 3. *istis* *interim*,

4. *Nonnunquam* *conlaerymabas*. *Piacuit* 5. *tum* *id*
mibi

Sic *cogitabam* : 6. *hic* *parvæ* *consuetudinis*

7. *Causâ* *mortem* 8. *hujus* *tam* *fert* 9. *familiariter* :

10. *Quid*, *si* *ipse* 11. *amâset* ? *Quid* *mibi* *hic* *facies*
12. *patri* ?

13. *Hæc* *ego* *putabam* *esse* *omnia* 14. *humani* *ingenii*

15. *Mansuetiq;* *animi* *officia* *Quid* *multis* *moror* ?

Egomet *quoq;* 16. *eius* *causâ* *in* *funus* *prædeo*,
Nihil 17. *suspiciens* 18. *etiam* 19. *mali*. *SO.* 20. *hem*,
quid *est* ? *SI.* *scies*.

21. *Effertur* : 22. *immo*. 23. *Interea* *inter* *mulieres*, 24.

Quæ *ibi* *aderant*, *fortè* 25. *unam* *adspicio* *adolescentulam*.

26. *Formâ*. *SO.* *bonâ* *fortasse*. *SI.* *et* *vultu*, *Sofia*,

Aded 27. *modesto*, *aded* 28. *venusto*, 29. *ut* *nihil* *suprà*.

Quia 30. *tum* *mibi* 31. *lamentari* *præter* *ceteras*

32. *Visa* *est*, *et* *quia* *erat* *formâ* *præter* *ceteras* 33.

1. *Occu-*
patus *erat*,
cum *aliis*
amatori-
bus *in* *ap-*
paranda
funebris
pompâ.

2. *Pompam*
exequia-
rum, 3.

funalibus
seu *faci-*
bus *cereia*
dictam :

etenim
noctu *esse*
rebantur
mortuo-
rum *cad-*
vera *pro-*
pter *la-*
cærorum
celebra-
tionem
diurnam.

3. *In* *cu-*
rando *fu-*
nere.

4. *Quod* 5.

6. *Filius* *meus*. *Citantur* *hi* *versus* 1. *Ciceronis* *Antonio* 1. 2.

de *Orat.* *ubi* *ostendit*, *quomodo* 2. *Minore* *ad* *Majus* *comparatio* *petatur*.

7. *Propter* *parvam* *conversationem* *et* *notitiam*, *scilicet* *unum* *aut* *alterum*
convivium. 8. *Chrysidis*. 9. *Ita* *fert*, *perinde* *ac* *si* *familiaris* *fuisset*,
ut *solent* *ferre* *mortem* *familiarium*. 10. *Recisset*. *Argumentum* 2.

Minori *ad* *Majus*. 11. *Chrysidem*, *quemadmodum* *reliquit* *tres*. 12. *Qui*
fuit *eius* *pater*, *si* *moreretur*. *Hoc* *hemistichium* *Cicero* *Ep.* 7. *lib.* 9.
de *officiis* *ad* *spem* *accommodat*, *quam* *de* *invalecente* *unius* *e*
dominantibus *potentia* *conceperat*. 13. *Quæ* *faciebat* *filius* *Pamphilus*.

14. *Bonæ* *naturæ* *sive* *indolis* *circa* *Chrysidem* : *quis* *humanus* *est* *con-*
tristari *more* *alterius*. 15. *Benigni* *ac* *mitis* *animi* *indiciis*, *quod* *scilicet*
ex *naturali* *misericordia* *et* *simplicitate* *seret*. 16. *Propter* *humanita-*
tem *et* *mansuetudinem* *filiis* *meis* *Pamphilis* *ad* *exequias* *Chrysidis* *vado*,
17. *Cogitans*. 18. *Adhuc*. 19. *Vitiatur* *crimine*, *quod* *subesse* *in*
illa *specie* *humanitatis*. 20. *Interjectio* *est* *contristationis* *animi*. 21. *Cada-*
ver *mortis* *Chrysidis* *ad* *sepulcrum* *seu* *rogum* *exportatur*, *et* *obsequi-*
um *propiè* *dicuntur* *cadavera* *mortuorum*. 22. *Sequitur* *cada-*
ver. *Continuatur* *hæc* *pars* *narrationis* *v.* 100. *Finitus* *interim* *procedit*, *et*
infera *interim* *opportune* *descriptione* *Glycerii*, *non* *à* *pulchritudine* *tan-*
tum *formæ* : *sed* *à* *modestia* *etiam* *morum* : *quod* *futuro* *socero* *maximè*
spectandum *fuit*. 23. *Dum* *cadaver* *efferebatur*. 24. *Quæ* *una* *cada-*
ver *comitabantur*, *ut* *moris* *erat*. 25. *Quandam*. 26. *Quæ* *erat* *for-*
ma. 27. *Morato*. 28. *Formoso*. 29. *Scilicet* *excogitari* *aut* *dic-*
posuit, *vel* *nihil* *præterea* *sit* *requirendum*. 30. *Cum* *effertur* *funus*.
31. *Lachrymari* *pius* *quam* *ceteræ* *mulieres*, *quæ* *erant* *unæ* *in* *funere*.
32. *Adolescentula*.

a Nobili,
non mete-
tricia,
quæ indi-
cat ani-
mum libe-
rakm.

3 Ancillas
& comites
filii ado-
lescentula
Glycerii.
4 Ea ado-
lescentula.

5 Commo-
vit ea res
mihi
mentem.
6 Statim,
hoc audito.

7 Admi-
rantis In-
terje-cto,
subitum
motum

designans. Hic enim Simo, amantis Pamphili pater, auditis præter expec-
tationem Chrysidis & sororis ejus nominibus, quasi improvisò telo ictus,
admirandus hæc loquitur. Sic in Hecyra 3. 4. Pamphilus ad occursum
insperatum Lachetis patris & fuceri Phidippi in hæc verba erumpit: At,
ut i osum Phidippum & patrem video: horsum pergant, quid dicam hinc
intertus sum. 8 Propter quod curabat una funus Chrysidis. 9 Ex hac
causa, scilicet propter puellam Glycerium, illæ filii lacrymæ procedunt,
flunt. 10 Commiseratio, quam habet filius meus de Chrylide, propter
amantem sororem. 11 Quantum. 12 Pervenias, exas, id est, quis sit
finitus tue narrationis. 13 Mortuus corpus vel pompa funebria. 14 Sic
dictum, quod sine se putata sit. 15 Cadaver Chrysidis positum est, ut
combureretur. Olim enim cremabantur cadavera, deinde cineres in urna
condebantur. 16 Ab omnibus. 17 Dum in ignem ponebatur,
18 Chrydis, scilicet Glycerium. 19 Esse sororem Chrysidis, aut de
qua locutus sum. 20 Nimis inconsiderate. 21 Vita: nempe quæ se
velle videretur in ignem cum cadavere sororis vivam conjicere. 22 Per-
turbatus, quasi vita destitutus: ex animu autem vel ex animu dicitur mor-
tuum. Nunc redit ad Pamphili amorem, qui signis colligitur. 23 Mul-
tum, diuturnum & occultatum. 24 Erga sororem Chrysidis. 25 In-
dicilis, quæ deinde sequuntur, patet facit & ostendit. 26 Ex eo loci ubi
erat. 27 Et amplectitur sororem Chrysidis (quæ se imprudentem in
ignem conjicere velle videbatur) per medium corpus. 28 Pamphilus.
29 Quid vis facere? 30 Glycerium. 31 Posset cernere. 32 Ro-
trahit se in ejus amplexum, qui complectebatur eam pedem. 33 Pam-
philum. 34 Velut familiaris in familiarem.

2 Honestâ, & 3 liberali; accedo ad 4 pedissequus;
5 Quæ sis, rogo: sororem esse aiunt Chrysidis.
6 Percussis 7 illic animum: at at 8 hoc illud est,
9 Hinc illæ lacrymæ, hæc illa: sit 10 misericordia.
SO. 11 Quam timeo, quorsum 12 evadas. 13 Fu-
nus interim 100

Procedit: sequimur: ad 14 sepulcrum venimus
15 In ignem posita est: 16 fleat. 17 Interea hæc 18 soror,
19 Quam dixi, ad flammam accessit 20 imprudentius,
Satis cum 21 periculo: ibi tum 22 exanimatus Pam-
philus
23 Bene dissimulatum 24 amorem & celatū 25 indicat:
26 Accurrit: 27 mediam mulierem complectitur. 105
Mea Glycerium, 28 inquit, 29 quid agis? cur te 30
perdium?

Tum 30 illa, ut consuetum facile amorē 31 cerneret,
32 Rejecit se in 33 eum flens 34 quam familiariter.

SO. ¹ Quid ais? SI, redeo=indè iratus, atq. ³ agridè ¹ Admi-
ferens. rantis est.

Nec satis ad ⁴ objurgandum ⁵ causæ: ⁶ diceret,

Quid feci? quid commerui aut peccavi, pater?

Quæ sese voluit in ignem in jicere, ⁷ prohibui,

Servavi: honesta ⁸ oratio est. SO. rectè ⁹ putas:

Nam si illum objurges, vitæ qui auxiliū ¹⁰ tulis, ¹¹ 5

Quid ¹¹ facias illi, qui ¹² dederit damnum, aut ma-
lum?

SI. Veni ¹³ Chremes ¹⁴ possididit ad me, clamitans,

Indignum facinus ¹⁵ comperisse, ¹⁶ Pamphilum

¹⁷ Pro uxore habere hanc ¹⁸ peregrinam. Ego illud

¹⁹ sedulo

Negare factum: ²⁰ ille instat factum: ²¹ Deniq;

²² Ita tum discedo ab illo, ut qui se ²³ filiam ¹²⁰

²⁴ Neget ²⁵ daturum, SO. Non ²⁶ tu ibi ²⁷ gnatum?

SI. ne hæc quidem

Satis ²⁸ vehemens causa ad ²⁹ objurgandum.

SO. ³⁰ qui? cedo.

SI. ³¹ Tute ipse his rebus finem præscripsi, pater:

³² Propè adest, cū alieno more vivendū est mihi: ¹²⁵

³³ Sine, nunc meo me vivere intereā modo,

¹ Colligia.
² Attulit. ³ Faceres. ⁴ Intulerit, id est, qui causa fuerit alie-
rius damni aut mali? ⁵ Pater illius puellæ, quam desponderam fi-
lio meo. ⁶ Die sequenti, quo Chrysidia exequi facta sunt. ⁷ Se
ab aliis cognovisse & intellexisse. ⁸ Filium meum. ⁹ Tanquam
uxorem, non tanquam amicam. ¹⁰ Extraneam, alienigenam, scilicet
Glycerium falso existimatam sororem Chrysidis. Male audiebant pere-
grinæ, tanquam meretrices. ¹¹ Diligenter, simpliciter negabam,
vel corpi negare hoc factum fuisse quod affirmabant. ¹² Chremes
urget, constanter affirmat, persistit dicere factum ac verum esse quod
affirmaverat. ¹³ Puit longam altercationem. ¹⁴ Eo animo.
¹⁵ Philumenam. ¹⁶ Cum eam ultro spondidisset. ¹⁷ Meo Pam-
philo. ¹⁸ Tunc, audita Chremetis affirmatione. ¹⁹ Scilicet objur-
gasti? ²⁰ Valida ratio fuit. ²¹ Filium meum. ²² Quomodo non
fuit satis causæ? dic. ²³ Ille mihi hoc potuisset dicere, ut ipse amor-
ibus seu vitæ liberiori terminum præscripsisset, statuis. Excusatio
adulescentis per Mimelin. ²⁴ Tempus imminet, quo uxoris arbitrio
vita est mihi transigenda. ²⁵ Permite, ut nunc, dum nuptiæ parantur,
vivam mea voluntate, meo arbitrio.

1. Quæ oc-
casio, quæ
causa reli-
qua est?
2. Quia il-
le non
fuit iusta
causa.

3. Glycerii,
sororis
Chrydiæ.
Nunc ex-
plicat Simo-

con-
sili-
um,
quod ad

amorem
filii sui at-
tinet, post-
quam scili-
cet gnati
vita est
exposita.
4. Philu-
menam
sibi pro-
missam.

SO. 1. Quis 2. igitur relictus est objurgandi locus?

1. Si propter 3. amorem 4. uxorem 5. nolis ducere,
Ea primum ab illa 6. animadvertenda 7. injuria est.

Er nunc 8. id operam do, ut per 8. falsas nuptias 10.
Vera objurgandi 10. causa sit, 11. si deneges.

12. Simul sceleratus 13. Davus si quid 14. consilii
Habet, 15. consumas nunc, 16. cum nihil obsint doli.

17. Quem ego credo 18. manibus pedibusq; 19. obnixè
omnia

Facturum: magis 20. id adeo, mihi ut 21. incommadet,
Quam ut 22. obsequatur gnato, SO. 23. quapropter?

SI. rogas?
24. MALA MENS, MALUS ANIMUS: 25. quem
quidem ego, si 26. sensero. 135

Sed quid opus est 27. verbis? 28. sin eveniat, quod 29. volo,
30. in Pamphilo: ut nihil sit morie; 31. restas Chremes,

Qui mihi exorandus est & spero 32. consore 140
33. Nunc tuum est officium, has 34. bene ut 35. ad-
mules nuptias,

5. Filius meus. 6. Hoc agendum est mihi primo, ut Pamphilus ani-
madvertat seu sentiat se injuriam esse, si, iustus uxorem ducere, recuset,
7. Iniquitas, inobedientia. 8. Propter id, circa id, in hoc maxime la-
boro. 9. Simulatas, falso confectas. 10. Occasio. 11. Si recuset
velle ducere Philumenam, Chremetis filiam. 12. Una operanda.
13. Servus Pamphili. 14. Quod det filio meo ad disturbandas nuptias.
15. Frustra infumat, absq; damno meo. Sic in Heaut. l. i. Quod in opere
faciendo, opere consumis tua. 16. Quoniam fallacia ejus nihil mihi nocere
aut obesse possunt ad id quod molior. 17. Davum. 18. Omnibus
membris, id est, omnibus viribus, *ὑποκρινόμενος* Hom. l. 5. 19. Cum
conatus, summo studio. 20. Propter id, propterea. 21. Noceat, in-
commodum adferat impediendo propositum. 22. Præstet obsequium,
morem gerat filio meo Pamphilo. 23. Quare id faciet Davus, ut tibi
incommodat? 24. Uicunq; est perversa cogitatio, ibi est depravata
voluntas, consilia prava, operationes malæ: q. d. totus est malus, propte-
rea nihil boni facere potest. Argumentum ex Adjunctis. 25. Davum.
26. Quippiam moliri, in hoc crimine mal: filio consilare, 27. postposita si-
reticentia est: gravissimam enim penam reticet, quod est irati animi
proptium: q. d. indignè tractabo, probè ulciscar. 27. Dicere de meo
consilio. 28. Sed si acciderit. 29. Opto, ut scilicet experiar Pamphili
amorem per falsas nuptias. 30. Ut non differat Pamphilus has nuptias,
sed in eas consentiat. 31. Superest ut uxorem Chremetem, ut impe-
torem precibus a Chremete filiam suam. 32. Perfectum iri, ut Chremes
emoretur. 33. Hoc ad illud tertium respicit, quod dixit & quid facere in
hoc re te velim, v. 13. 34. Prudenter. 35. Fingas apud filium, ne illi
persentiant meam sententiam.

¹ Perterrefacias Davum, observes tu filium.

² Quid agas, quid cum ⁴ illo consilio sapias. SO. set
est :

Curabo : eamus jam nunc intro. ³ SI. i præsequar

cas aut insidias mihi struat. ³ Pamphilum. ³ Filius meus. ⁴ Davo.
³ Præi, præcede. Anastrophic.

¹ Davo ti-
morem in-
cutias mi-
nis quibus-
dam, ne
quæ falsi-

ACTUS I. SCENA II.

DAVUS, SIMO.

DA. ¹ **N**on dubium est, quin ² uxorem nolis fi-
lim :

SI ³ Ita Davum ⁴ modò ⁵ timere sensi, ubi nuptias
Futuras esse ⁶ audivis : sed ⁷ ipse exis foras.

DA. ⁸ Mirabar, ⁹ hoc si ¹⁰ sic abires : & ¹¹ heri
¹² semper ¹³ lenitas,

Verebar, ¹⁴ quorū evaderes.

¹⁵ Qui postquam ¹⁶ audieras ¹⁷ non datum iri filio
uxorem suo,

Nunquam cuiquam nostrum ¹⁸ verbum fecis, neq;
¹⁹ id agrè tulit.

SI. At nunc ²⁰ facies : neque, ut opinor, sine tuo
magno ²¹ malo.

¹ Minus
dubito.
Hic Simo
alloquitur
spectato-
res. &
Pamphilū
amorem
explorat :
simulat ut
curam nu-
ptiarum : in-
terminat
tur Davo
pistrinum.
Hic quid fal-
sitas in
ipsis co-
natus fue-

rit nuptia. ² Ducere, quam cupio ut ducat. ³ Tantopere. ⁴ Pau-
lo ante quam cum Sosis loqui coepissem. Argumentum a signo. ⁵ Ne
filius meus uxorem duceret. ⁶ Ex me, vel ex aliorum sermone. ⁷ Da-
vus egreditur. ⁸ Mirum hoc fuisset. Secum ista loquitur Davus. Ordo
est : Mirabar, si hoc abires sic : & verebar semper, quorū lenitas hec e-
vaderet. ⁹ Res hæc, scilicet Pamphili factum aut peccatum, quod fuerit
apud meretricem. ¹⁰ Tam leviter & negligenter elaboretur, præteri-
ret, quod Græci ¹¹ nos dicunt. ¹² Domini mei Simonis, ¹³ Ex quo
Chremes Pamphilum generum abdicarat, itaq; ¹⁴ Simone discesserat, ut ne-
garet se filiam daturum. ¹⁵ Clementia, facilitas : cui contraria est
asperitas & difficultas. ¹⁶ Ad quem effectum erumperet aut recide-
ret. Evadens enim, est per quamcunq; difficultatem ad aliquid pervenire.
¹⁷ Simo. ¹⁸ Intellexerat ex Chremete. ¹⁹ Quod non daretur uxor.
²⁰ Quidquam locutus est alicui ex conservis nostris. ²¹ Uxorem filia
non datum iri. ²² Scilicet verbum, id est, agrè feret, irascetur. Si-
mo de se per tertiam personam loquitur submisisse & secreto, respon-
dens verbis Davi, nescientis cum adesse. ²³ Pericula : q. d. tradenda
in pistrinum.

DA. i 7d

1 Quod sequitur, id est, hoc consilio fecit. Causa impulsiva lenitatis.
 2 Ut nos servi tali lenitate ducere-
 mur.
 3 Nihil huiusmodi suspican-
 tes, filiam Chremetis datum iri Pamphilo.
 4 Ut sillice-
 remur, fo-
 veremur,
 aut indu-
 ceremur
 tanquam
 in retia.
 9 Conficta
 iactitia. Pingebat enim se gaudere. Lege Senecam Epist. 99. 6 Cum an-
 tem nunc speraremus metum nuptiarum esse ademptum. 7 Posito ti-
 more nuptiarum. Metaph. ab animatis ad inanimata. 8 Dum sic sperare-
 mus. 9 Securos. Metaph. *Quesitantes* proprie dicuntur, qui vel ante som-
 num, vel etiam a somno, & prae nimio otio os identidem aperiant. Et quo-
 niam qui *quesitant*, non attendunt ad ea quae futura sunt, cum potius som-
 no, quam vigiliis, sint proximi, ob id factum est, ut *quesitantes* pro se caris
 sumantur. Hinc *quesitatio*, id est, animi otium & securitas: dicta ab *ore*
stendo, id est, commovendo, aperiendo. 10 Obrui ex improviso.
 11 Daretur nobis tempus effingendi fallacias, 12 Impediendas. 13 Pam-
 phili. 14 Scilicet *boves*. 15 Davus sceleratus, herum suum ex-
 crucians, carnifice dignus, ut laqueetur. Nam is proprii *carnifex* dicitur,
 qui ex hominibus carnes facit. 16 Non eam videram prior. Davus haec
 submisit loquitur. 17 Davum vocat Simo. 18 Adverbium vocandi.
 19 Veni. 20 Hecus meus Simo vult, quod subinde me vocat? Secum
 loquitur. 21 Quid tu murmuras? 22 Murmurarem, vel me interro-
 gas? Filium Pamphilum. 23 Fama est, ferunt. 24 Filium tuum
 amare. 25 Quasi vero populus de amore filii tui sollicitus sit, ut rumorem
 esse dicas. Ironia: ut apud Virg. 4 Aen. Scilicet in *Superis labor est*. 27 Au-
 dis ne advertis ne animatus ad ea, quae rogo, an non? 28 Ago, audio.
 29 Quod nunc scisciter, interrogem talia de filio. 30 Moros, minus
 amantis. 31 Superioribus annis, ante haec facta commisit Pamphilus,
 32 Parum de hoc sum sollicitus. 33 Quamdiu juventus Pamphilus aut
 temporis opportunitas ad eam vivendi rationem, id est, ad emandum se
 praebuit. 34 Permissi ut filius satiaret ac satisfaceret libidini suae, id est,
 permissi filium vivere ex animi sententia.

Nunc ¹ hic dies aliam ² vitam adfert, ³ alios mores ¹ Hoc
postulat. ¹ hoc tempus.

⁴ Debinc postulo. ⁵ siue equum est, te oro Dave, ⁶ ut in qua est
redeat jam in ⁷ viam. ²⁰ filius. Para
pro toto.

DA. ⁸ Hoc quid sis? SI Omnes ⁹ qui amant, ¹⁰ gra-
viter sibi dare uxorem ¹¹ ferunt hunc ver-
sum ad
consilia de
Republ.

DA Ita ¹² aiunt. SI. ¹³ tum si ¹⁴ quis magistrum
¹⁵ cepit ¹⁶ ad eam rem ¹⁷ improbum, accommo-
dat. Epist.
fam. 12.35.

Ipsum ¹⁸ animum ¹⁹ egrotum ad ²⁰ deteriorem
partem plerumq ²¹ applicat. ² Vivendi
rationem.

DA. Non berce ²² intelligo, SI non? ²³ hem! DA
²⁴ non: ²⁵ DAVUS SUM, NON OEDIPUS. ³ Requiri
ut alia

SI. Nempe ergo ²⁶ aperte vis, quæ restant, me loqui. ²⁵ moribus
DA. ²⁷ sunt quidem.

SI. ²⁸ Si sensero hodie, quidquam in his te ²⁹ nuptiis vivat Pam-
philius, ³⁰ conari, quod fiant minus, quam prius
Fallacie ³⁰ conari, quod fiant minus, ³¹ id est, ut
Aut velle ³¹ in ea re offendi, quam sis ³² callidus; ³² honesto

modo vivat. Polypoton. ⁴ Ex hoc tempore peto à te. ⁵ Vel si id
justum est, nempe ut herus servum orci. Correctio addita non tam
eipavetov spectat, quam vim jubendi intendit. Major enim ad impetra-
dum vis est, cum rogare, qui possit jubere. ⁶ Ut filius respiciat, &
amare desinat. Metaphora à viatoribus, qui à via aberrarunt, ad erro-
rem animi, quando quis ab æquo & bono deflectit. ⁷ Rectam aut
bonam. ⁸ Non intelligo, quid velis. ⁹ Amatores. Ratio, quare
velit, ut filius redeat in viam. ¹⁰ Molestæ. ¹¹ Accipiant. ¹² Mo-
mines. ¹³ Deinde, præterea. ¹⁴ Aliquis ex amatoribus. ¹⁵ Na-
tus est. ¹⁶ Ad amandum. ¹⁷ Cujus opera & consilio improbo se-
ducatur, ut Pamphilus tuo. ¹⁸ Amantia. ¹⁹ Male habentem pro-
pter amoris insaniam, id est, amoris morbo laborantem. ²⁰ Pejorem
partem, ut magis expetat vitam agere cum meretrice, quam cum honesta
conjugæ. ²¹ Appellit, adjungit. ²² Quod dicis. ²³ Interjectio
irascens, cum sciat Davum probe intelligere. ²⁴ Intelligo. ²⁵ Ser-
vus sum simplex, non interpretæ enigmatum mihi propositorum/qualis fuit
QEdipus) nisi apertus fiat sermo. Erat enim Simo paulo ante obscurius
locutus, cum egrotum diceret animum, magistrum improbum, partem
deteriorem. OEdipus autem, postquam Sphingis monstri, ænigma pro-
ponentis, & nescium dissolvere interficientis, dissolvit, & monstrum
interfecit, dictus est obscurissimarum rerum interpretæ. ²⁶ Sine cir-
cutione, clare. ²⁷ Volo te aperte loqui. ²⁸ Si intellexero. Pres-
bustus minus regaliter addit. Ovid. 2. Metam. ²⁹ Filii mei.
³⁰ Moliri, excogitare. ³¹ In nuptiis impediendis. ³² Astutus
adversus dominum tuum.

1 Virgis
flagella-
tum. Mo-
ris olim
fuit, ut
extremo
supplicio
afficiendi
prius ver-
berarentur
2 In eum
locum in
quo pilis
& motis
contundi-
tur fru-
mentum,
id est, ad
circuma-
gendas
molae tru-

stiles. Veteres enim ante usum molarum, in vasis lapideis concavis, quae *Pile* vocabantur, frumentum igne prius tostum terebant, ut Virg. scribit, *Es torrens papant flammis & frangere saxo*. Mola postea recepta, quarum quaedam asinarum, aliae truscales, quae deteriorum mancipio- rum opera versebantur, non sine ingenti labore. Unde factum, ut *pi- strinum* pro loco fatigationis pleno, & pro negotio molesto, vireque conficiente ponatur. 3 Coniiciam. 4 Tali conditione & eo au- spicio seu augurio mentis & vocis, ut, si te inde exemerim, ea exem- ptio sit mihi *pistrini* omen, & ego scilicet pro te molam. *Omnem* enim, teste Festo, est augurium, quod ore sit & voce quasi *priman*, quod *ens fiat*. 5 Si ex *pistrino* te eduxerim, ego tuo loco in *pistrino* molae circumagam. 6 Intellexisti, sicut nec caetera te intelligere dicebas? 7 Astute in- tellexi. Respondet ad id, quod S. mo dixerat, cum cum *salidum* appel- lavit. 8 Tam clare. 9 Quod *pistrinum* debeat esse pona. 10 Nul- lis verborum ambagibus usus es, sed plane rem euntiaisti & expressisti. 11 In quacumq; alia re multo libentius paterer me & decipi, quam in nutritis filiis. 12 Deludi. Paragoge. 13 Mellora vel suavius loquere rogo te, *iudicet*, noli male ominari, id est, noli ea loqui de servo tuo, quasi iste delusum cupiat, *propterea a me opinionem hanc tuam esse ego amotam volo*, ut infra loquitur 3. a. 30. Ironia. 14 Non lates me, opti- me te novi. *Nũ j 8av λελανθας με αλ.* Menander. 15 Palam dico, diserte impero. 16 Nè inconsideratè quidquam facias. 17 Nè quid conareris fallaciae. 18 Tibi, Comminantis & admonentis.

ACTUS I. SCENA III.

DAVUS.

DA. ¹ **E** Nimverò, Dave, ² nihil loci est ³ segni- ¹ San-
⁴ tia, neq, ⁴ fœcordiæ, ¹ profecto,
⁵ Quantum intellexi ⁶ modo ⁷ senis ⁸ sententiam? ¹ Hic brevis
⁹ nuptiis : ¹ est. Davi :
¹⁰ Quæ si non ¹¹ astu providentur, me aut ¹² verum ¹ hic enim
¹³ pessundabunt. ¹ increpatio-
¹⁴ Nec quid agam, certum est, Pamphilum ne adju- ¹ ne Simoni
¹⁵ tem, an ¹⁵ auscultem seni. ¹ in dubita-
¹⁶ Si ¹⁶ illum relinquo ¹⁷ ejus vitæ times : ¹⁸ sen opi- ¹ tionem &
¹⁹ tuler, ¹⁹ hujus ²⁰ minas, ¹ despera-
²¹ Cui verba dare difficile est. ²¹ Primum jam de ¹ tionem
²² amore hoc ²³ comperit : ¹ adductus,
²⁴ Me ²⁴ insensus servat, nè quam faciam in nuptiis ¹ deliberat,
²⁵ fallaciam. ¹ an obtem-
²⁶ Si ²⁶ fenserit, ²⁶ perii ; aut, ²⁷ si libitum fuerit, ¹ peret do-
²⁸ causam ceperis. ¹ mino mi-
²⁸ ¹ nant, an
²⁸ ¹ subveniat
²⁸ ¹ Pamphilo
²⁸ ¹ desperanti.
²⁸ ¹ Non de-
²⁸ ¹ bos esse

signis, neque forors. 3 Negligentiæ ad agendum. Nam in rebus magni momenti priusquam incipias consulto, & ubi consulueris, maturè factu opus est. Signis apponitur atacti. 4 Ignaviæ ad considerandum. Q. d. non oportet hic Davum esse negligentem neq, inconsideratum. Dicitur enim fœcoris quasi fœoris, id est, sine corde, id est, ulla prudentia. Nam cordati homines prudenter dicuntur. 5 In quantum. 6 Paulo antè, jam statim. 7 Simonis. 8 Opinionem. 9 Quod attinet de nuptiis Pamphili. 10 Omnia à senex cogitata de nuptiis. 11 Astutia cavetur, vitantur. 12 Herilem filium Pamphilum. 13 Perdent, oppriment, possum, id est, ad pedes, ad imum præcipitabant, mergent funditus. Metaphora ab his, qui irruentibus undæ in aquis submerguntur : sic hic Davus timet, nè à nuptiis opprimatur, aut herilis filius. 14 Et nondum consilium, in dubio sum, quid agere debeam propter imminens a mala. 15 Obsequar & morem geram Simoni. 16 Pamphilum non adjutavero. 17 Metuo nè moriatur. 18 Sed si illi Pamphilo operam sero. 19 Senis. 20 Interminationes timeo. *Times tibi*, scilicet am-ico, nè quid mali tibi accidat. *Times te*, scilicet tanquam inimicum, nè mihi malum inferas. 21 Quem senem fallere haud facile est. 22 Jampri-um. Anastrophe. Enumerat Pericula. 23 Scit Pamphilum amare Gly-cerum. 24 Observat, diligenter an advertit animo irato quid agam. 25 Cognoverit me fecisse in nuptiis aliquam fallaciam. 26 Astum erit de me. 27 Si venerit illi in mentem, si placebit illi. 28 Occasionem aliquam arripiet, inveniet, Enallage modi.

¹ Sive hoc ² Quo jure, quâq; injuriâ ³ præcipitem me in pi-
juste, sive
injuste fa-
ciat, quo-
cunq; tan-
dem modo,
⁴ dixit ⁵ Sive ista uxor, sive amica est, ⁶ gravida è Pam-
philo est :

⁷ Audireq; ⁸ eorum est ⁹ operæ pretium audaciam :
Nam ¹⁰ inceptio est amentium, haud amantium :
¹¹ Quidquid ¹² poperisset, ¹³ decreverunt tollere :
Et ¹⁴ fingunt quandam inter se nunc fallaciam, ¹⁵ Civem ¹⁶ Atticam esse ¹⁷ hanc. Fuit olim quidâ senex.
Mercator : ¹⁸ navē is fregit ¹⁹ apud Andream insulâ :
Is ²⁰ obiit mortem : ²¹ ibi tam ²² hanc ²³ ejus

quo ingens
est mola, ad
agendam
eam.
²⁴ Quæ im-
minent
mibi pro-
pter nupti-
as, vel quod
herus sit :
mibi in-
fensus.

²⁵ Patrem recepisse, ²⁶ orbam, ²⁷ parvam. ²⁸ Fabule.
²⁹ Mibi quidem herclè non sit verisimile. ³⁰

³¹ Atqui ³² ipsi ³³ commentum places.
³⁴ Sed ³⁵ Myfis ³⁶ ab ea egrediatur. At ³⁷ ego hinc me
ad forum, ut

³⁸ Conveniam Pamphilum, nè ³⁹ de hac re ⁴⁰ pater
⁴¹ imprudentem opprimat.

⁴² Adjungitur, additur. ⁴³ Quod hæc puella ex Andro, scilicet Glycerium
⁴⁴ Sive ista sit appellanda uxor Pamphili. ⁴⁵ Prægnans est, utrum gerit
ex compressione Pamphili. Igitur lex jubet aut ducere, aut dotem dare.
⁴⁶ Pamphili & Glycerii. ⁴⁷ Ad rem pertinet. ⁴⁸ Quod incepserunt
tanquam inceptum est eorum qui mente destituti, non eorum qui amore
capti sunt. Paronomasia. Rectè igitur ille: *Amare & Sapere vix Deo*
conceditur. ⁴⁹ Sive masculum, sive foeminam. Hæc est amentia. ⁵⁰ Pa-
reret Glycerium. ⁵¹ Constituerunt Pamphilus & Glycerium educare,
non exponere pro illegitimo. ⁵² Committuntur. Occupatio, qua al-
quis obfœcere potest, si Glycerium non est civis, Pamphilus non cogitur
eam ducere. ⁵³ Athenis natam. ⁵⁴ Glycerium. ⁵⁵ La naufragium fecit,
ejus tracta navis. Narrat ob ter argumentum totius fabulæ.
⁵⁶ Grex. ⁵⁷ Mortuus est, quasi vixit ad mortem. ⁵⁸ In Andro insu-
la tunc temporis fingunt patrem Chrysidis meritis ei recepisse apud se
hanc ejusdem, orbam, ac parvam. ⁵⁹ Glycerium. ⁶⁰ Jactatam è navi ad
litus hujus insule. ⁶¹ Parentibus privatum. ⁶² Adhuc tenellam,
ita ut parentes agnoscere nequiret. ⁶³ Nugæ sunt. ⁶⁴ Sane ego
hoc non credo esse verisimile. ⁶⁵ Pamphilo & Glycerio. ⁶⁶ Hoc in-
genium. ⁶⁷ Ancilla. ⁶⁸ Domo Glycerii. ⁶⁹ Conferam me.
Id est, ibo. Elipha. ⁷⁰ Alloquar Pamphilum, loquar cum Pamphilo.
⁷¹ De nuptiis. Causa finalis. ⁷² Ipsius Pamphili. ⁷³ Nihil tale co-
gitantem molester.

ACTUS I. SCENA IV.

MYSIS, ARCHILLIS.

MY. ¹ **A**Udivi, ² Archillis, jam dudum : ³ Lesbiam adduci jubes.
 Sanè pol ⁴ illa ⁵ temulenta est mulier, & ⁶ temeraria,
 Nec satis ⁷ digna, cui ⁸ committas ⁹ primo partu mulierem :
¹⁰ Tamen eam adducam. ¹¹ Importunitatem spectate
¹² amickle :
¹³ Quia compotrix ejus est. ¹⁴ Dii, date ¹⁵ facultatem,
 obsecro,
¹⁶ Huic ¹⁷ pariendi, atq; ¹⁸ illi ¹⁹ in aliis potius
²⁰ peccandi locum.
 Sed ²¹ quid-nam Pamphilum ²² exanimatum video ?
 wereor, quid fiet.
²³ Opperiatur, ut sciam, num quid-nam hæc ²⁴ turba
²⁵ irrisu adferat.

¹ Quid me facere velis. Hæc scena mandatum continet : mittitur enim ancilla Mysis, ut obstetricem accersiat.
² Nomen est ancillæ, quam puerperam obsecravit, quam non nutrivim, sicam vocamus.

³ Obstetricem illam ebriosam. ⁴ Lesbia obstetrix, quam jubes adduci
⁵ Vinolenta, ebriosa, quasi temeto vino plena. Temetum enim antiqui vinum dicebant, quod teneat seu tentet mentem. Inde abstemius, id est, sobrius, & a temeto abstinentia. ⁶ Inconsiderata, non satis considerans quid agat. ⁷ Idonea obstetrix. ⁸ Cujus fidei commendes. ⁹ Primo puerperio. Primi enim partus omnium sunt difficillimi & periculosissimi, & eo majorem diligentiam & peritiam obstetricum postulant.
¹⁰ Quamvis sit temulenta. ¹¹ Imprudentiam, ineptitudinem rei gerendæ. Importunus enim is dicitur, qui nulla occasionis, loci & temporis ratione habita, agit quæcumq; ipsi animus suggerit. Hæc secum abiens per Apostrophem ad spectatores loquitur. ¹² Vetus Archillidis. ¹³ Quia Archillis simul cum ea Lesbia p.æte, ideo scilicet vult Archillis illam d. mo accersi. ¹⁴ Invocatio est Myidis orantis, ut Dii Nuptiales facilem dent Glycerio partum : qui quinq; esse dicuntur, Jupiter adultus, Hymeneus, Juno adulta, Venus suadela, & Diana Lucina. ¹⁵ Graciam. ¹⁶ Glycerio. ¹⁷ Pariendi, id est, ut feliciter pariat. ¹⁸ Obstetrici Lesbiæ. ¹⁹ In aliis potius mulieribus, quam in Glycerio jam primum paritura, vel in aliis potius rebus, quam in partu, id est, si ebrietas ejus & temeritas omnino innoxia semper esse nequit, in aliis potius se vitium committat, quam in hoc negotio, cujus causa non accersitur. ²⁰ Errandi, male agendi occasionem. ²¹ Propter quid. ²² Perturbatum. ²³ Expectabo eam. ²⁴ Turbatio, commotio animi Pamphilii. Nam convenerat cum pater de nuptiis, hinc exanimatus & turbato est vultu, ²⁵ Mâli.

ACTUS I.

P. TERENTII
ACTUS I. SCENA V.
PAMPHILUS, MYSIS.

1 Inducitur Pamphilus iracundus & dolens de nuptiis tam repente celebrandis.
2 Humano ingenio dignum, vel humaniter factum quod pater Siquo fecit, dicens: uxor tibi danda est hodie.
3 Quod Pamphilus sit ulque adeo perturbatus.

PA. 1 **H**ocine est 2 humanum factum aut inopium? hocine officium patris?

MY. 3 Quid illud est?

PA. 4 Pro Deum atque hominum fidem! 5 quid est, si non haec 6 contumelia est?

Uxorem decreverat dare se mihi hodie. Nonne oportuit

8 Praescisse me 9 ante? 10 nonne prius communicatum oportuit?

MY. 11 Misram me? 12 quod verum audio?

PA. 13 quid Chremes? qui denegavit

Se 14 commissurum mihi 15 gratiam suam uxorem? 16 id mutavit.

Quoniam me 17 immutatam vidit.

Ita-ne 18 obstinate operam das, ut me à Glycerio miserum 19 abstrahas!

20 Quod si sis, peres funditus.

21 Adcon hominem 22 invenisse esse, aut 23 infelicem quenquam, ut ego sum?

Hac secum Mysis loquitur. 4 Imploro atque invoco opem sive auxilium Deorum atque hominum. Pro interjectio est dolentis: unde prob dolor dici solet ab eo, qui dolens loquitur atque exclamat. Potest etiam esse interjectio indignantis. Inde prob pudor dici consuevit ab eo, qui cum vituperatione alicujus loquitur. Hic autem prob Deum atque hominum fidem dicitur à dolente iracundo. 5 Scilicet contumelia. 6 Injuria, 66 sic. 7 Decreverat, id est, constituerat pater se daturum. Syncope. 8 Praescivisse hac de nuptiis. Syncope. 9 Prius. 10 Nonne debuerat mecum de his omnibus communicasse, priusquam fierent? quia nuptiarum non omnis potestas in patre est. Communicare aliquid uli-
aut, vel cum aliquo, est id ei secum commune facere, eumque facere participem sive gaudii sive tristitiae, sive lucri sive damni. 11 O me infelicem
12 Quam orationem. Dixerat enim Pamphilus, Uxorem decreverat dare se mihi hodie. 13 Si licet fasit, id est, quid dicam de Chremete? 14 Daturum. 15 Filiam suam Phlumenam in uxorem. 16 Constitutum, id est, sententiam. Nondum nuntiatum consilium Chremes, quod facit infra
3. a. sed ex oratione patris Pamphilus colligit mutasse. 17 Non mutatum, non desistentem ab amore Glycerii, constantem. 18 Pertinaciter conatur id facere Chremes. 19 Divellat. 20 Si à Glycerio abstrahas, adum est de me. 21 Nam credibile aut possibile est? 22 Sine venere & gratia, quem omnes pulchra respiciunt & repudient, & spectant deformes. 23 Infortunatum, quod ab amica me abstrahere voluit.

Id Dedimus atq; hominum fidem: nullo. n. ego

Chremetis pacto 1 affinitatem effugere potero? Quot

modis 2

1 Consensus, 3 spratus? facta, 4 transacta omnia.

5 Hem?

6 Repudians repertor: 7 quamobrem? 8 nisi si id

est, quod suspicer:

ALIQUID 9 MONSTRI ALUNT: 10 ea quo-

niam nemini 11 obtrudi potest,

Iur ad me. MY. 12 oratio hac me miseram 13 exa-

nimavit meum. YM

PA Nam quid ego dicam de patre? 14 ab 15

16 Tantam ne rem tam negligenter agere? 16 pra-

terius 17 modo,

Mibi apud 18 forum, 19 uxor tibi ducenda est Pam-

phile 20 hodie, inquit: para:

Abi domum: 21 id mihi visus est dicere, abi cito, &

suspende te.

22 Obstupui: censes? altam me verbum potuisse pro-

loqui,

Aut ullam 23 causam 24 ineptam saltem, falsam,

iniquam? 25 obmutui.

26 Quid si ego 27 rescissem id prius, quid facerem, si

quis nunc me roget?

regulaverat generum, nunc revocat. 7 Revocat se: 8 Si non est

propter eam causam, quam confiteor: 9 Pater & Chremes tegunt &

celant aliquid mali, sed aliquid deformis, quod mihi committi volunt,

id est, propter equum & iustum aliquid faciunt. Metaphora sumta a mon-

stris, quae sunt aliquid deformis, & praeter naturam ritam procreantur:

10 Philumena, filia Chremetis. 11 A suo patre invito dari. Metaphora.

12 Intra: Nunciam ausus sum revocare tam, quam mihi obtruxit pater.

13 Pamphilus. 14 Exanimis reddidit. 15 Interjectio dolentis & in-

dignantis. 16 Negotium tanti momenti, scilicet matrimonium, tanta

cum levordia & imprudenter considerare ac transare decet? 16 Ipse pa-

ter. A sa. 17 A tempore. 18 A loco. 19 A modo & verbis.

20 A brevi temporis spatio: scilicet per partes ostendit, quid esset, negli-

gens agere tantam rem. 21 Videbar hoc ab eo audire, facta mentio-

ne de ducenda uxore, id est, quod gratus mihi fuit ejus sermo, ac si dixis-

set, propera. 22 Attentus totus fui, quasi nullum sensum ha-

bens, tam hoc diceret. 23 Excusationem proloqui aut adducere.

24 Nihil ad temperientem. 25 Tunc factus sum mutus. 26 Ordo

est. Quod si quis nunc roget me, quid facerem, si ego prius rescissem id.

27 Rescivissim ab eo me daturum hodie uxorem.

1 Ut non

sim ejus

gener.

2 A patre.

3 A Chre-

mete.

4 Pacta,

concorda-

ta, id est,

pater &

Chremes

omnia jam

consecere-

runt ac

transige-

runt de

ducenda

uxore.

Prover-

bium est

de eo ne-

gotio, de

quo nihil

superest

agendum.

5 Interje-

ctio, indi-

gnantis est.

6 Rejectionis

Chremetis,

id est,

quem prius

Chremes

Si non est

propter eam

causam, quam

confiteor: 9

Pater & Chremes

tegunt &

celant aliquid

mali, sed aliquid

deformis, quod

mihi committi

volunt, id est,

propter equum

& iustum aliquid

faciunt. Metaphora

sumta a mon-

stris, quae sunt

aliquid deformis,

1 Respon- 1 Aliquid facerem, ² ut hoc ne facerem. ³ Sed nunc
 do. quid primum ⁴ exequar?
 2 Ut non 2 Tot me ³ impediunt ⁶ cura, quae meum animum ⁷ di-
 ducerem a- versè trahunt:
 3 Deliberat 4 Amor, ⁹ misericordia huius, ¹⁰ nuptiarum sollici-
 apud se- ratio,
 4 Confi- 11 Tum patris pudor, ¹² qui me tam leni passus est
 ciam? animo ¹³ usq; adhuc,
 5 Obstant 14 Quae meo cunq; animo libitum est, facere: ¹⁵ ei-ne
 mihi, per- ego ut adverser? ¹⁶ hei mihi!
 turbant 17 Incertum est, ¹⁷ quid agam. MY. ¹⁸ misera times,
 me, ne ¹⁹ incertum hoc ²⁰ quorsum accidas.
 possim de- Sed nunc ²¹ peropus est, aut ²² hunc cum ²³ ipsa, aut
 liberare me aliquid de ²⁴ illa ²⁵ adversum hunc loqui.
 quid opti- 26 Dum IN DUBIO EST ANIMUS, ²⁷ PAULO
 mum factu MOMENTO HUC ILLUC IMPELLITUR.
 sit. PA. ²⁸ Quis hic loquitur? Myfis, salve, MY. ²⁹ salve
 6 Solici- Pamphile. PA. Quid ³⁰ agit? MY. rogas?
 tudinea. Laboras? ³¹ dolore: atq; ³² ex hoc ³³ misera sollicita
 7 In di- est diem
 versis 34 Quia olim in hunc sum ³⁵ confusus: ³⁶ nuptiae
 sententias impellunt. ³⁷ tum autem hoc ³⁸ timer,
 8 Quod
 Glycerium
 amo. Enumeratio curarum. 9 Commiseratio, qua ego misereor Gly-
 cerii. Passivè sumitur. 10 Tractatio de nuptiis, id est, quod pater
 me sollicitat, ut nubam. 11 Praeterea verecundia sive reverentia, qua
 ego propter patrem meum afficior, ne impedit. 12 Pater. 13 In hunc
 diem usque. 14 Quodcunque animus meus voluit facere. Tmesia.
 15 An ego committam, ut repugnem tam leni parenti? 16 Interje-
 ctio dolentis. 17 Utrum amori, an vero patri obtemperem. 18 My-
 fis nondum se Pamphilo ostendit, sed eum apud se conquerentem latenter
 auscultat, & sola secum per intervalia loquitur. 19 Quod dixit Pam-
 philus incertum esse sibi. 20 Ad quam partem perveniat, evadat, id est,
 timeo ne huiusmodi incertitudo distrabat eum ab amore postea Glycerii.
 21 Valde, maxime necessarium est. Consilium à necessitate. 22 Pam-
 philum. 23 Glycerio. 24 Glycerio. 25 Apud hunc Pamphi-
 lum, cum hoc Pamphilo. 26 Quamdiu animus nescit, quid agere de-
 beat. 27 Exiguo pondere sive motu in hanc vel in illam sententiam
 quam eligit, inducitur. Translatum à statore: cuius examinatio per sin-
 guam bilancia parvi ponderis momento huc vel illuc inclinat. 28 Est
 respicientia. 29 Opantis est adventum, aut repente percussu. 30 Gly-
 cerium. 31 Partus & agitudinis, quam de te concepit. 32 Prae-
 ter hoc. 33 Glycerium. 34 Determinata à patre tuo. 35 Cum
 Philumena, Chremetis filia. 36 Praeterea. 37 Glycerium.

1 Glycerii *Mi Pamphile, 1 hujus formam atq; aetatem vides :*
 pulchritu- 2 *Nec clam te est, quam illi 3 utraq; res 4 inuiles*
 dinem atq; 5 *Et ad 6 pudicitiam & aduentandam rem sient. 45*
 juventutem 8 *Quod ego te per 9 hanc dextram oro 10 & ingeni-*
 vides. Pro- 11 *um tuum,*
 supopoeia. 12 *Per tuam 11 fidem 12 perq; hujus solitudinem*
 2 Neque 13 *Te obiestor, ne abs te 14 hanc segrege, neu deserat:*
 ignoras. Si te in 15 *germani fratris dilexi loco.*
 3 Forma & 16 *Sive 16 hac te 17 solam semper 18 fecit maximi, 50*
 aetas. *Seu tibi 19 morigera fuit in rebus omnibus :*
Est cum 20 *Te 20 sti 21 virum do, 22 amicum, 23 tutorem, 24 pa-*
forma ma- *trem ;*
gna pulci- 25 *Bona nostra hac 26 tibi commisso, & iue manda-*
 tia : & 27 *fidei.*
 Juven. 28 *Hanc mihi in manum dat : mors 29 continuo ip-*
 Sat. 10. *sam occupat.*
Rara est a- 30 *Accepi : accepta servabo. MY. ita spero quidem. 55*
*deo concor- 31 *PA. Sed cur 31 tu ab illa ? MY. 32 obsecricem accerso.*
 dia. forma *PA. propterea.*
 4 Incom- *Atq; audin' ? 33 verbum unum cave de nuptiis,*
 mod. 34 *Ne ad morbum 34 hoc etiam. MY. 35 teneo.*
 5 Partim.
 6 Castita-
 tem, ho-
 nestatem.
 7 Facultates
 servandas.
 8 Propter quod, itaque. 9 Manum tuam, quam teneo, fidei pignus :
 hinc enim apparet Chrylidem eum tenuisse inter loquendum. Solebant an-
 tem veteres jurare per ea, quae habebant charissima, & orare per eadem.
 Dextra autem Fidei consecratur ; auris Memoria, frons Genio, digitus Mi-
 nervae, genus Misericordiae. 10 Et per naturam tuam mansuetam & bene-
 moratam. 11 Quia promissisti, te hanc velle ducere. 12 Ex quia
 Glycerium sola est, nisi tibi uni consocietur. 13 Adjurando te rogo.
 14 Glycerium separe. 15 Uterini, id est, ex utroq; eodem parente.
 A comm. moratione meritorum. 16 Glycerium. 17 Sine rivali.
 18 Estimavit plurimi. 19 Obsequiosa fuit, id est, obediit. 20 Gly-
 cerio. 21 In maritum, n. segrege. 22 Pro amico, ne eam deseras.
 23 Ut eam tuearis tanquam o. bam. 24 Quia parva cum sit, paterno
 indiget auxilio. 25 Supellestilem nostram. 26 Tanquam iusto at-
 que legitimo heredi. 27 Tutela. Finis Protopopoeiae. 28 Per ma-
 nuum conjunctionem nos coniungit, mihi tradit. 29 Statim post illa
 verba Chrysidem arripit, id est, moritur. 30 Glycerium in meam fi-
 d. m. 31 Discessisti, abiisti a Glycerio ? Ellipsis. 32 Mulierem
 quae parturientis bos opem fert, eo accersitum. 33 Scilicet d. m. El-
 lipsis. 34 Scilicet accedat, id est, ne morbus Glycerii ingravescat.
 35 Intellego quid velis.*

ACTUS II. SCENA I.

CHARINUS, BYRRHIA, PAMPHILUS

CH. I Quid ais, Byrrhia?

Datur illa Pamphilo hodie nuptium?

BY. sic est. CH. quid scis, Byrrhia?

BY. 5 Apud forum 6 modo de 7 Davo audiui

CH 8 uae misero mihi!

ut animus in 9 spe atq; in 10 timore 11 usq; anxie
hac 12 attentus fuit,

Ita, postquam 13 adempta 14 spes est, lassus, 15 curâ
confectus 16 stupet.

BY. Quæso 17 ædipol Charine, quoniam 18 id fieri,
19 quod vis, non potest,

Velis id, quod possis. CH. nihil aliud, nisi Philume-
nam volo.

BY. 20 Ah: quando 21 satius est, 22 id dare operam,
23 Qui istum amorem ex animo 24 amoveas, quam

25 id loqui,

26 Quo magis 27 libido frustra incendatur tua.

CH. FACILE OMNES, CUM 28 VALBVMUS,

29 RECTA CONSILIA ÆGROTI DAMUS:

Tu si 30 hic sis, aliter 31 sentias. BY. age, age, 32 ut lu-
ber. CH. sed Pamphilum

Video. 33 Omnia experiri certum est prius, quam pe-
reo. BY. quid 34 hic agit?

1 Orditur
cum qua-
dam ad-
miracione.
Charini
intel-
ligit, Pam-
philo nu-
pturam
Philume-
nam;
5 idem ro-
gat Pam-
philum,
ut ducat.
2 Philu-
mena a-
mica mea.
3 Philo-
monis.
4 Ut no-
bat? Ex
verbis
Charini
apparet.
Byrrhia
seruum
nunciassse
nuptias fu-
turas cum
Pamphilo.
5 Confir-

matio à tribus circumstantiis, à loco, persona, & tempore. 6 Paulo
ante. 7 Ex servo Pamphili. 8 Exclamatio dolentis est. 9 De fu-
turo bono. 10 De futuro malo. 11 Assidue ante hoc tempus, id est,
antequam audirem nuncium tuum de nuptiis. 12 Arrestus, distentus.
13 Ablata mihi. 14 Ducenda Philumena. 15 Sollicitudine sic crucia-
tus & vulneratus, ut sanari non possit. 16 Quasi sensu caret animus.
17 Per eadem Pollucis. Jurantis est. 18 Ut habeas Chretem filiam ux-
orem. 19 Quod cupis fieri. 20 Indignantis. 21 Melius esse. 22 In
eo te laborare. 23 Ut. 24 Auteras, ejicias. 25 Ut nomen an-
tam. 26 Quibus sermonibus. 27 Tuis effraenatus amor. 28 Sani-
sumus. 29 Salutaris. 30 Meo loco, id est, si partes meas ageres, si
amator esses, & ex te me te ipsum indigitans. 31 Sentires, judicares.
32 Sc. facias. 33 Omnes vias & rationes, quibus Philumenam habere
possim, tentare decrevi, priusquam moriar. 34 Charinus. Hæc ad spe-
ratorum dicuntur.

1 Pamphilum.
 2 Quo patet ego amem suam Philumenam.
 3 Obtinebo supplicatio a Pamphilo.
 4 Ad nuptias celebrandas.
 5 Producat, dissecat.
 6 Dum protrahent nuptias.
 7 De meo amore.
 8 Dicit hæc ad spectatores.
 9 Pamphilum ne adire debeat?
 10 Cur pon adeas ad eum?
 11 Ab eo.
 12 Adulterum, curivalem
 13 Philumenam tuam amicam. 14 Imprecatio irati. 15 Ad patibulum, exitium, supplicium te dignum, ad corvos. 16 De me. 17 Sceliste: substantivum pro adjectivo. 18 Ut des mihi aliquid spei, quo recreer à meis curis. 19 Incolumitatem, si non ducas eam uxorem, cuius amore deperco. 20 Ut saltem proroges nuptiarum tempus in aliquot dies. 21 Ut (quia amans sum, ideo amens & non mei compos) des mihi consilii quidquam ad dementia meam sanandam. 22 Quærem à te. 23 Quia ipse consilii ego. 24 Facilitatem, opportunitatem. 25 Scilicet *severè* quia miser sum. 26 Quod te impellit ad hæc petenda. 27 Philumenam, quam ego amo. 28 Si eam ducas. 29 Postremo, ultimo, id est, amoris dolore jam sum moriturus. 30 Dolentis. 31 Non audeo dicere. 32 Pamphilo. 33 Philumenam tibi promissam. 34 Charinus. 35 Certè Charinus non est ejusdem mecum sententiæ atq; opinionis: nam eam deperit, quam vehementer odi. Ad spectatores hoc dicitur. 36 Particula movens attentionem: quia se convertit ad Charinum. 37 Quam amare, quod sit ejus recusanda causa. 38 Dolentis particula.

CH. 1 *Ipsam hunc orabo: huic supplicabo: 2 amarem huic narrabo meum:*
 Credo, 3 impetrabo, ut aliquot saltem 4 nuptiis 5 protrahat dies. 15
 6 *Interea 7 fiet aliquid, spero.* BY. 8 *id aliquid nihil est.* CH. Byrrhia,
Quid tibi videtur? adeo-n' ad 9 eum? BY. 10 *quid mi?* Si nihil 11 impetres,
Ut te arbitretur sibi paratum 12 machum, si 13 illam duxeris.
 CH. 14 *Abi hinc in 15 malam rem cum 16 suspitione isthac, 17 scelus!*
 PA. *Charinum video: salve.* CH. 8 *salve Pamphile: 20 ad te advenio, 18 spem, 19 salutem, 20 auxilium, 21 consilium 22 expetens.*
 PA. *Neq; pol 23 consilii 24 locum habeo, neque 25 auxilii copiam.*
Sed 26 isthuc quidnam est? CH. *hodie 27 uxorem ducis?* PA. *aiunt.* CH. *Pamphile,*
 28 *Si id facis, hodie 29 postremum me vides, PA. quid ita?* CH. 30 *bei mihi!*
 31 *Verèr dicere;* 32 *huic die quæso, Byrrhia. BY. ego dicam. PA. quid est?* 35
 BY. 33 *Sponsam 34 hic tuam amat. PA. 35 nã ista baud mecum sentis: 36 eodum die mihi, Nunquidnam 37 amplius tibi cum illa fuit Charine?*
 CH. 38 *ab Pamphile,*

1 Nihil, PA. ² quàm vellem! CH. nunc te per ami-

ciam & per ³ amorem obsecro, Principio, ut nē ducas, PA. ⁴ dabo equidem operam.

CH. sed si ⁵ id non potes,

Aus tibi si nuptiae hae ⁶ sunt cordi, PA. ⁷ cordi?

CH. saltem aliquot dies

⁸ Profer, dum proficiscor ⁹ aliquid nē ¹⁰ videam.

PA. audi nunc jam:

Ego Charine nevisquam officium ¹¹ liberi esse homi-

nis puto,

Cum ¹² is nihil ¹³ promereat, ¹⁴ postulare id gratiae

¹⁵ apponi sibi:

Nuptias ¹⁶ effugere ego istas malo, quàm tu ¹⁷ adi-

piscier.

CH. ¹⁸ Reddidisti animum. PA. nunc si quid potes

aut ¹⁹ tu, aut ²⁰ hic Byrrhia,

²¹ Facite ²² fangue, invēite, ²³ efficiēte, ²⁴ qui detur tibi:

²⁵ Ego id agam, mihi qui nē detur. CH. sat habeo.

PA. Davum ²⁶ optinē

Vides: hujus consilio fretus sum. CH. at ²⁷ tu ²⁸ her-

ele haud quidquam mihi,

²⁹ Nisi ea, quae nihil opus sunt sciri: ³⁰ fugin' hinc?

BY. ³¹ ego ³² verd ac lubens.

1 Mihi
fuit am-
plius cum
illa.

2 Ut tibi
aliquid
amplius
fuisset cum
illa, quo
mihi illius
recusanda
daretur
causa.

Hac & se-
quentia
Pamphilū
interlo-
quentis
verba us-
que ad

35 (audi nunc
jam) sic
accipienda
sunt, ut
Charinus
non audiat,
3 In P hi-
lumenani.

4 Ne ducti
scilicet
facere, ut
eam non

ducas propter instantiam patris. ⁶ Placent, arident, id est, si induxisti
in animum ut nugas. ⁷ Repetitio interrogatoria cum indignatione.

⁸ Dissert, protrahere nuptias tantisper. ⁹ In aliquem tanquam exilii lo-
cum. ¹⁰ Has nuptias. ¹¹ Hoc pertinere ad ingenuum ac honestum

hominem. ¹² Liber homo. ¹³ Promereatur, mercede dignum effi-
ciat. ¹⁴ Quod petit sibi haberi gratiam: non enim tui causa P hilume-
na nuptias fugio, sed Glycerii, quoniam intime & constanter amo. ¹⁵ At-

tribui, exhiberi. ¹⁶ Evitare. ¹⁷ Eas nuptias. ¹⁸ Confirmasti
animum meum, reduxisti me in spem. Hac proverbiali figura utimur, cum

desperatio in spem conversa est. ¹⁹ Charine. ²⁰ Aliquid potest.

²¹ Movere omnem lapidem. ²² Quod falsum sit. ²³ Perducite rem
ad effectum. ²⁴ Ut illa P hilumena tibi nuptum detur. ²⁵ Ego dabo

operam in hoc, ut ea P hilumena mihi nuptum non detur. ²⁶ Opportu-
ne. ²⁷ Dicis, nuncias. ²⁸ Per Herculem. ²⁹ Audierat enim de

servo suo, P amphylum hodie ducturum P hilumenam: nunc autem audit de
P amphilo, nihil minus tuturum. ³⁰ Fugisne hinc, neque, discedis Com-

minantis est & rejicientis servum a se. ³¹ Libenter fugiam. ³² Per-
hic & alibi, frequenter est affirmative respondentis: ut supra 1. 2. ubi a Si-
mone rogatus Davus, Hossine agis, an non? respondet, ego vero issum.

ACTUS II. SCENA II.

DAVUS, CHARINUS, PAMPHILUS.

¹ Davus
cum ex
variis con-
juncturis
& signis
conpo-
nisset, nu-
ptias non
coherere,
Pamphi-
lum toto
querens
oppido, ex-
sultat inso-
lentius.

² Quid
bonae rei,
boni nun-
tii hero
meo in
animo fero
ac gesto?
portamus
enim non
solum
corpore,

sed etiam animo tam bona, quam mala. Alioqui portare duobus modis
dicimus: uno, cum jumentis aut curribus aliquid nobiscum ducimus:
altero, cum corpore nostro, imitatione jumentorum ferimus. ³ Herum
meum. ⁴ Causa finalis. ⁵ Propter auditas nuptias. ⁶ Ausorem
illi. ⁷ Ejus Pamphili. ⁸ Nunciando falsas esse nuptias. ⁹ Da-
vus. Hec Charinus dicit ad Pamphilum. ¹⁰ Propter quid, quare.
¹¹ Quare latus sit. ¹² Nuptias hodie futuras. ¹³ Pamphilum.
¹⁴ Verba haec sunt Charini secreto Pamphilum alloquentis. ¹⁵ Davum
loquentem de nuptiis, tanquam resciisset. ¹⁶ Davi sermo Charini ser-
monis interpositione interruptus est: ideoque repetendum est, quem, sci-
licet Pamphilum, exanimatum, id est, perturbatum, eredo querere me-
opto oppido, id est, per totam urbem. ¹⁷ Eum. ¹⁸ Gressum aut
cursum dirigam? ¹⁹ Hoc dicit Charinus, timens ne abest Davus.
²⁰ Remane, mane stare. Virg. 1. Aen. Restitit Aeneas, claque in sua
cessit. ²¹ Vocat, aut resistere jubet. ²² Interjectio est lasciviana
movens. ²³ Uterque tempestive, scilicet adesset, venisset. ²⁴ Scilicet
alioqui. ²⁵ Imo. ²⁶ Quod dicturus sum.

DA. ¹ **D**i boni! ² boni quid porro? sed ubi in-
veniam? ³ Pamphilum,

⁴ Ut metum, in quo nunc ⁵ est, ⁶ adimam, atque ex-
pleam ⁷ animum ⁸ gaudio?

CH. Latius ⁹ est, nescio ¹⁰ quid. PA. ¹¹ nihil est:
nondum haec reseruit ¹² mala.

DA. ¹³ Quem ego nunc credo, si jam audieris sibi
parasas nuptias.

CH. ¹⁴ Audin' tu ¹⁵ illum? DA. ¹⁶ toto me oppido
exanimatum querere.

Sed ubi ¹⁷ queram? aut quò nunc primum ¹⁸ in-
tendam? CH. ¹⁹ cessas alloqui?

DA. Ab eo. PA. Dave ades, ²⁰ resiste. DA. quis ho-
mo est, ²¹ quò me? ²² Pamphile,

Te ipsum quero: ²³ euge o Charine! ²⁴ ambo op-
portunè: ²⁵ vos volo.

CH. Dave, perii. DA. ²⁶ quin tu hoc audi. CH. in-
terii. DA. quid timeas, scio.

PA. Mea quidem herede ceret. in 1 dubio vna est. 1 In periculum gra-

DA. & quid 2 tu, scio.

PA. 3 Nuptiae mihi 1) A. & 4 id scio. PA. 5 hodie adducta est, 10 villum

1 A. 6 obtundis, tamen si intelligo.

Id paves, ut ducas 7 tu 9 illam: 10 tu autem, 11 ne cum mortecum mutetur.

ducas. CH. 12 rem tenes.

PA. Istuc ipsum. DA. atqui 13 istuc ipsum nil periculi 14 me vide.

PA. 15 Obscuro te, quamprimum hoc me libera miserum 16 meum. DA. 17 hem.

Libero uxorem tibi jam non 18 dat Chremes. PA. quis 19 scis? DA. scio.

20 Tuus pater modo me 20 prehendit: ait, tibi uxorem dare sese

21 Hodie item 22 alia multa, quae nunc non est narranti 23 locus.

24 Continuo ad te properans, 25 percurro ad forum 26 ut d. cum tibi 27 haec.

Ubi te non invenio 28 ibi, 29 ascendo in quendam 30 excelsum locum.

Circumspicio: 31 nusquam: forsè ibi 32 hujus vi-

deo Byrrhiam:

Remollescit mihi es: qui enim saepe repetendo aliquid dicit, obtundere dicitur. Translatio autem est a fabris, qui saepe repetunt tuendo aliquid malleo, & idem obtundunt & hebetant. 7 Propter id 8 Pauphile. 9 Philumenam. 10 Charine, scilicet pater, id est, times. 11 Quod non, ne non. 12 Negotium ipsum, ut est, intelligis. 13 Quod tu times, non est periculum. 14 Specta me hodie datorem, mihi fide, habeo me fidei iustorem. Est enim spondendi formula, certam quandam fiduciam significans. Sic Phorm. 4, 6. cum dixisset Antipho, modo ut fiant, respondet Geta, Fiant: me vide. 15 Per laera rogo te. 16 Propter nuptias, ne cogar ducere filiam Chremetis. 17 Ecce libero te. Demonstratio facti. 18 Filiam suam in uxorem hodie non dabit. 19 Simo, Narratio, quae habet argumentum a falsarum nuptiarum. Primum argumentum junctum est a patris potestate. 20 Comprehendit tanquam vitantem & fugientem, scilicet apud forum. 21 Alterum argumentum a tempore. 22 Scilicet dicitur mihi. 23 Tempus, opportunitas. 24 Statim, ubi haec dixit mihi. 25 Celeriter curro. 26 Causa finalis cursus instituitur. 27 Quae audiui a patre tuo. 28 In foro. 29 Conscendo, ut scilicet te advenientem possem videre. 30 Actum. 31 Vidi te. 32 Charini servum.

1 Inter-
rogo cum,
an te
ulquam
viderit,
nec ne,
a se vi-
disse te.

3 Erat hoc
respon-
sum, vel,
quod te
non inve-
nirem.

4 Dum
redirem à
foro. Su-
spicio ex
signis, ex
quibus
colligit
nullas esse
nuptias.

5 Ex ipso
apparatu,
quem vi-
deram
paulo ante.

6 In men-
tem venit
suspicio,
id est, co-
pi suspicari.

7 Intersectio indignantis & demonstrantis.

8 Rei cibaria sive pul-
menti in mibus preparatum est. Est enim *opsonium*, quicquid ultra pa-
nem & vinum adjicitur in cibum. 9 Ipse pater Simo. 10 Fiunt. 11 Non
quadrant hæc, non conveniunt sibi. 12 Scilicet *dici*? 13 Confero.
14 Ad Chremetis domum. 15 Ad ædes Chremetis. 16 Nulla erat
hominum frequentia, sed vacuitas pro foribus Chremetis. 17 Propter
id. 18 Exspecto pro foribus. 19 Dum ibi expecto. 20 Ingressi
domum Chremetis. 21 Domo Chremetis. 22 Mulierem video exire
aut introire. 23 Domo Chremetis. 24 Nullum apparatus qui nuptiis
conveniat. 25 Archaismus pro *ornatu*, *tumultus*, quarta declina-
tionis. 26 Nulhum strepitum, nulhum cursum & recursum lervo-
rum. 27 Magnum argumentum est quod dicis. Philumenam mihi non
datum iri. 28 Quæ audis de me. 29 Quid dicis, opinor? 30 Rem
ipsam non recte intelligis. 31 Certissimum est quod narro: de eo
itaque non est opinandum. 32 Servam. 33 Ex ædibus Chremetis.
34 Allocutus sum, casu inveni. 35 Proferentem. Infinitivus pro Par-
ticipio. 36 Minuto nummo, exiguo pretio entus. 37 Quibus cœna
est. 38 Chremeti.

1 Rogo: negat 2 vidisse: 3 mihi molestum: quid a-
gam, cogito.

4 Redunt inierat, 5 ex ipsa re mihi 6 invidia suspi-
cio: 7 hem!

Paululum 8 opsonii: 9 ipse tristis: de improvise
10 nuptia:

11 Non coherent. PA. quorsum nam 12 isthuc?
DA. ego 13 me continuo 14 ad Chremem.

Cum 15 illuc advenio, 16 solitudo ante ostium: jam
17 id gaudeo.

PA. Rectè dicis, perge. DA. 18 maneo: 19 interea
20 introire neminem

Vides, 21 exire neminem, 22 matronam nullam, in
23 ædibus

24 Nihil 25 ornati, nihil 26 tumultus: accessi, intro-
spexi. PA. scio.

27 Magnum signum. DA. nam videntur convenire
28 hæc nuptiis?

PA. Non opinor, Dave. DA. opinor, 29 marras? 30 non
rectè accipis: 31

32 Certa res est: etiam 33 puerum 34 inde abiens
35 conveni Chremis,

Olera, & pisciculos minutos 36 ferre 37 obolo 38 in-
canam 39 seni.

ACTUS II. SCENA III.

CH. Liberatus sum, Dave, Lodiè i tuâ operâ

DA. ² at nullus quidem.

CH. Quid nâ? nômpe³ huic prorsus⁴ illam non⁵ dat.

DA. ⁶ ridiculum caput.

Quasi necesse sit, si⁷ huic non dat, se⁸ illam uxorem ducere.

Nisi⁹ vi¹⁰ es, nisi¹¹ senis¹² i amicos oras, ¹³ ambis

CH. ¹⁴ bene mones.

¹⁵ Ibo: & si hercle sæpe jam me¹⁶ spes hæc¹⁷ frustrata est. Vale.

1. Tuo auxilio. 2. Sed tu non certe liberatus es mea opera. 3. Pamphilus. 4. Philumenam. 5. Chremetis. 6. Ridiculus sive deridendus homo. Synecdoche. 7. Pamphilus. 8. Philumenam. 9. Provides, adhibes omnem diligentiam. 10. Chremetis. 11. Qui pro te intercedat. 12. Per ambitionem certas, & in ea obtinenda operam adhibeat, sc. nihil efficias, non es ducturus Philumenam, aut simile quid. Ductum a candidatis, qui dum honores & magistratus quaerent, si virtutibus aut meritis diffiderent, singulas tribus circumire solebant, & cuiusq; preces dextras, & ¹³ hinc fit, ut ambire sumatur pro eo, quod est honores & magistratus quaerere. Unde fit ambitus, id est, crinuen, quo ad publicos honores & magistratus turpibus atq; inhonestis artibus, puta blanditiis, precibus, largitione contendimus. Ambio autem proprie significat circumire, undiq; cingo. 13. Rectè suades. 14. Ad amicos Chremetis, cui orabo & ambiam. 15. Habenda Philumenæ. 16. Decipit.

ACTUS II. SCENA III.

PAMPHILUS, DAVUS.

PA. ¹ Quid igitur sibi vult pater? cur² simulat?

DA. ego dicam tibi.

Si³ id succensas nunc, quia non dat tibi uxorem

Chremes,

⁴ Ipsus sibi esse injurius videatur: ⁵ neq; id injuriâ:

⁶ Prius, quam tuum animum ut se se habeas ad nuptias perspexeris.

Sed si tu⁷ negâris⁸ ducere, ⁹ ibi culpam in te¹⁰ transferet:

1. Si enim falsæ sunt nuptiæ, quid querit, quid capit, quid cogitat pater? 2. Suadet Pamphilus atq; perorans. 3. Davus, ut patri dicat Davus, se uxorem ducturum, cujus consilio major oritur perturbatio. 4. Pingit, sc. velle ut nubam? 5. Ob id iratus esset. 6. Ipse pater tuus videatur sibi, id est, ipse iudicet cum animo suo se esse injuriam, id est, iniquum adversus te, tibiq; injuriam intulisse. 7. Neq; inmerito, & non sine causa id iudicabit. 8. Crisquam ad plenum & perfecte noverit voluntatem tuam, quomodo sit disposita ad nuptias, id est, quid ipse sentias de his nuptiis. 9. Patri. 10. Eam Philumenam. 9. Tum.

ac. Conferet pater.

B 6

1 Tum

1. Cum
negaveris.

2. Turba-
tiones,
rix.

3. Ego-ne
dicam me
dūcturum.

4. Ideo ha-
bens aucto-
ritatem, at-
que ideo

equum est
te illi ob-
temp-ra-
re. Ab ho-

mo.

5. Pericu-
losum est
patri ad-
versari ac

resistere.

6. Præto-
rea hæc

Glycerum
multos ha-
bet amicos.

Hæc quæ faci-

est sine tu-

oribus.

7. Citius

quam quis

acerit aut

fecerit, id est,

celeriter, statim,

ἀνα τὸν αἶμα ἵππων.

Sic

Heu, dictum factum

hæc abist Clitipbo.

8. Simo reperiet.

A facili.

9. Occasionem.

10. Eam ex civitate expellat.

11. Priusquam tu co-

gitas, ejiciet.

12. Dic.

13. In hæc.

14. Consilium quidem cal-

idum, sed quod Pamphilum inscientem in periculum con-

ducit.

15. Philu-

menam.

16. Interfectio dolentis.

17. Quid ingemitis?

18. Me

dūcturum, cum ego maxime notum?

1. Turbilla² turbe fiens, PA. quid? 3. via patient?

DA. 4. pater est, Pamphile:

5. Difficile est: 6. tum hæc sola est mulier: 7. dictum

ac factum⁸ invenerit

Aliquam⁹ causam, quamobrem 10. ejiciat oppido,

PA. ejiciat? DA. 11. citò.

PA. 12. Cedo igitur, quid 13. faciam Dave? DA. 14. die

te 15. dūcturum. PA. 16. bem: DA. 17. quid est?

PA. 18. Ego-ne dicam? DA. cur non? PA. nunquam

faciam. DA. nè nega.

PA. 19. Suadere noli. DA. 20. ex ea re quid fiat, vide.

PA. 21. ab illa excludar, 22. huc concludar. DA. non

ita est.

Nempe hoc sic esse opinor dūcturum patrem:

23. Ducas volo. hodie uxorem: tu, ducam, inquit:

24. Cedo, quid iurgabis tecum? 25. hic reddes omnia, 15

Quæ nunc sunt certa 26. ei consilia, 27. incerta ut fiens,

Sine omni 28. periculo: nam bocca haud dubium

est, quin Chremas

Tibi non det gratiam: nec tu 29. eâ causâ 30. minueris

Hæc quæ facis, nè 31. is minui suam sententiam.

32. Patri dic velle: ut, cum velis tibi iure irasci, non

queas.

30

quam quis

acerit aut fecerit, id est, celeriter, statim, ἀνα τὸν αἶμα ἵππων. Sic

Heu, dictum factum hæc abist Clitipbo. 8. Simo reperiet. A facili.

9. Occasionem. 10. Eam ex civitate expellat. 11. Priusquam tu co-

gitas, ejiciet. 12. Dic. 13. In hæc. 14. Consilium quidem cal-

idum, sed quod Pamphilum inscientem in periculum con-

ducit. 15. Philu-

menam. 16. Interfectio dolentis. 17. Quid ingemitis? 18. Me

dūcturum, cum ego maxime notum? 18. Ut dicam me dūcturum Philu-

menam. 20. Si te dūcturum dices, quæ comoda sequantur, vide.

21. Glycerio prius. Argumenti inversio. 22. In Philumenæ nuptias,

id est, cum Philumena concludar. Paronomasia. 23. Mimicis, quæ pa-

tris sermonem imitatur. 24. Dic, quam habebit objurgandi causam?

25. Tunc, hæc responsione facies. 26. Patri tuo. 27. Dubia reddes

ejus de nuptiis consilia. 28. Ducendæ Philumenæ. 29. Proprie meum

consilium, vel quod promiseris patri, te esse dūcturum Philumenam.

30. Manus facies hæc, quæ soles, nec eo minus perges itare ad Glyce-

rium. S. e. Hecyr. 4. 3. 10. Sed non minimum meum consilium: ex usu quod

est, id persequar. 31. Chremas rusticitati suam suam dare velit. 32. Dic

patri tuum velle uxorem ducere.

30

quam quis

acerit aut fecerit, id est, celeriter, statim, ἀνα τὸν αἶμα ἵππων. Sic

Heu, dictum factum hæc abist Clitipbo. 8. Simo reperiet. A facili.

9. Occasionem. 10. Eam ex civitate expellat. 11. Priusquam tu co-

gitas, ejiciet. 12. Dic. 13. In hæc. 14. Consilium quidem cal-

idum, sed quod Pamphilum inscientem in periculum con-

1 Nam quod tu speras, propulsabo facile: uxorem: Nam re-
 2 his moribus pellam ac

Dabit nemo: 3 inopem inveniet potius, quam te cor-
 rumpi sinat: facile, quod:

Sed si te 4 aequo animo ferre 5 accipies, 6 negligentem
 feceris, tutius, vel quod

7 Aliam 8 otiosus quæret: 9 interea aliquid accide-
 rit: 10 boni. spe niteris,

PA. Itan' credis? DA. haud dubium id quidem
 est. PA. 11 vide, quo me 12 inducat, DA. 13 quin

14 Dicam: 15 puerum autem me 16 resciscas mi-
 17 illa, 18 causis est: quiscquam

Nam 19 pollicitus sum 20 suscepturum. DA. 21 & fa-
 cinus audax! PA. 22 hanc fidem committat

Sibi, me 23 obsecraui, 24 qui se sciret non 25 deseru-
 rum, ut darem. filiam suam

DA. 26 Curabitur: sed 27 pater 28 adest: cave, te
 esse tristem 29 sentias, tibi talibus

moribus
 præditus.

2 Scilicet
 prædito

3 Scilicet
 prædito

4 Scilicet
 prædito

5 Scilicet
 prædito

6 Scilicet
 prædito

7 Scilicet
 prædito

8 Scilicet
 prædito

9 Scilicet
 prædito

10 Scilicet
 prædito

11 Scilicet
 prædito

12 Scilicet
 prædito

13 Scilicet
 prædito

14 Scilicet
 prædito

15 Scilicet
 prædito

16 Scilicet
 prædito

ACTUS H. SCENA IV.

SIMO, DAVUS, PAMPHILUS.

Redeo
ut videam.
Monet

Pamphi-
lum Da-
vus, apud
patrem ne
titubet, sed

animo
praesenti
loquatur.

Faciant
Davus &
Pamphilus.

Retulit ad
id quod

intra: 1, 1, 141.

3 Quod consilium capiant interie ad disturbandas nuptias. 4 Simo.

5 Philumenam uxorem. 6 Negaturus sis. 7 Pater tuus venit ad nos.

8 Bene instructus, munitus ratione. Metaphora a litigantibus, qui causas

aduri, prius meditabantur. Est autem meditari, exercere se cogitando.

9 Deserto, solitario, & propterea aptiori ad meditandum, id est, ex soli-
tudine aliqua. 10 Multa argumenta. 11 Consilia disturbet tua, di-
strahat ab amore Glycerii. Sic Adelph. 3, 35. Miseram me! differat doloribus.

12 Praeparatus ut sis ad respondendum, atque adeo sedato animo. 13 Esse
apud me. 14 Altercaturum, iurgaturum, pro bonis dictis mala ingesta-
rum. Sic Phor. 4, 33. Ut ille est bonus vir, tria non commutabitur verba.

15 Hodie inter vos, id est, non iurgabit. 16 Ducturum, Philumenam.

SI. 1 **R**Evise quid ² agant, aut ³ quid capiant
consilii.

DA. ⁴ Hic nunc non dubitas, quin te ⁵ ducturum
⁶ neges.

7 Venit ⁸ meditatus alicundè ex ⁹ solo loco:

¹⁰ Orationem sperat invenisse se,

Quà ¹¹ differat ¹² e proximo in face, ¹³ apud te ut fieri.

1 A. Modò ut ¹³ possim, Dave. DA. crede hoc mihi
inquam, Pamphile.

Nunquam hodie tecum ¹⁴ commutaturum patrem

Unum esse verbum, si te dices ¹⁵ ducere.

ACTUS II. SCENA V.

BYRRHIA, SIMO, DAVUS, PAMPHILUS.

Dom-
inus meus
Charinus.

Hæc verba
servus se-
cum lo-
quitur.

Explorat.

animum filii de nuptiis pater, cui assentitur Pamphilus impulsu Davi: &

Byrrhia heri sui causa, audito Pamphili responso, perturbatur. 2 Omnibus

suis negotiis domesticis postpositis sive intermissis. 3 In hunc diem

constitutus. 4 Propter id. Piconismus. 5 Pamphilum. Al. tua.

6 Eantem.

BY. 1 **H**erus me, ² relictis rebus, iussu Pam-
philus

Hodie observare, ut, quid ageret de ³ nuptiis,

Scirem: ⁴ id propterea nunc ⁵ hunc ⁶ venientem
sequor.

Ipsum

Ipsum ¹ aded ² praesto video cum Davo: ³ hoc agam. ¹ Certe, ¹ nunc.
 SI. ⁴ Utrumq; adesse video. DA. ⁵ hem, ⁶ serva. ² Praesto.
 SI. ⁷ Pamphile. ⁵ tem.
 DA. ⁸ Quasi de improvise respice ad eum, PA. ⁹ hem ³ Faciam.
 pater. quod ius-
 DA. ¹⁰ Probe SI. hodie uxorem ducas, ¹¹ ut dixi, volo. id est,
 BY. Nunc ¹² nostrae parvi timeo, ¹³ hic quid ¹⁴ re- Pamphi-
 spondeat. lum dili-
 PA. Neq; ¹⁵ istuc, neq; ¹⁶ alibi tibi usquam eris in- genter ob-
 me mora. BY. ¹⁷ hem! sistis rebus
 DA. ¹⁸ Obmutui. BY. ¹⁹ quid dixit? SI. ²⁰ facis, ut omnibus.
 te decet, Summum
 Cum istuc, quod ²¹ postulo, impetro ²² cum gratia. ¹⁰ sacrificiis.
 DA. ²³ Sum verus? BY. ²⁴ verus, quantum ²⁵ audio, & auguri-
²⁶ uxore excidis. bus sacer-
 SI. ²⁷ I jam nunc intro, ²⁸ ne in mora, cum opus sit, dos aut
 fies. praecolta
 PA. ²⁹ Eo. BY. nulla ne in re esse homini cuiquam fi- voce ex-
 dem! clamabat,
 Verum illud ³⁰ verbum est, vulgo quod dici solet, ¹⁵ Hoc age:
 fies. quae vox
 eos, qui
 interce-
 sent, mo-
 nebat, ut

ad rem, quae ageretur, tota mente vacarent. ⁴ Davum & Pamphi-
 lum. ⁵ Admonentis est. ⁶ Observa, vide quid agas. ⁷ Vocat
 filium Simo. ⁸ Quasi antea non vidisses. ⁹ De improvise respi-
 cit. ¹⁰ Recte fecisti. ¹¹ Tibi apud forum. ¹² Charino, qui a
 nostra parte est, id est, vereor ne respondeat se ducturum, quod non re-
 parti nocebit. Dicit haec clam ad populum. ¹³ Pamphilus. ¹⁴ Re-
 spondebit patri. ¹⁵ In hac re, id est, nuptiis. ¹⁶ In ullo alio ne-
 gatio repugnabo tibi, id est, in omnibus obediam tibi. ¹⁷ Interje-
 ctio percussit servi. ¹⁸ Pater tuus Simo matrus factus est. Haec in aurem
 Pamphili dicit Davus. ¹⁹ Quantam rem Pamphilus dixit patri! quanti
 rem ponderis & momenti locutus est! Exclamando, hoc pronuntiandum
 est. Haec secum loquitur. ²⁰ Pamphile. Pater laudat filium propter
 obedientiam suam. ²¹ Peto a te. ²² Cum benevolentia, sine con-
 tentione. ²³ Nonne sum verax, sive veridicus, id est, nonne praedixi
 tibi, patrem nunquam tecum commutaturum unum verbum, si ita re-
 sponderes? Hoc Davus quoque submissa voce dicit, conversus ad Pam-
 philum. ²⁴ Dominus meus Charinus. ²⁵ Intelligo ex colloquio
 Simonis & Pamphili. ²⁶ Decidit spe habendam Philumena. Excidere
 dicuntur, quae imprudentibus nobis e manibus elabuntur. ²⁷ Nunc
 igitur ingredi domum, quia promissum te ducturum. ²⁸ Ut parata
 sis. ²⁹ Intro. ³⁰ Proverbium, sententia.

¹ Homine. ¹ OMNES SIBI MALLE MELIUS ESSE,
² Philo- ² QUAM ALTERI.

³ Chremetia. ³ Ego illam vidi ² virginem: formâ bonâ

³ Me vi- ³ Memini ³ videri: ⁴ quod æquior sum Pamphilo,

⁴ Quæ re, ⁴ Si se illam in somnis, quàm illum, amplecti ma-
 luit.

⁵ unde (quia ⁵ Renunciabo, ut pro hoc ⁷ malo mibi ⁸ det ma-
 scilicet lum,

⁶ adeo pul-
 chra est)

⁶ æquiozem Pamphilo causam tribuo, justam esse Pamphili rationem exi-
 stimo.

⁷ Ordo est: Si maluit se amplecti illam, scilicet Philumenam
 virginem, in somnis, id est, per noctem, quàm illum, scilicet Charinum
 verum meum, amplecti illam, id est, quàm ut Charinus amplecteretur
 illam in somnis. ⁸ Illi, id est, hero meo Charino. ⁹ Sc. nuncio.

¹⁰ Infortunium. Non enim dubito, quin ob hoc me verberet.

ACTUS II. SCENA VI.

DAVUS, SIMO.

¹ Simo. DA. ¹ Hic ² nunc me credis aliquam sibi falla-
 ciam

³ Davus Si- ³ Portare. & eâ me hîc ⁴ restitisse ⁵ gratiâ.

⁶ Davum Si- ⁶ Quid Davus narrat? DA. ⁶ æquè quidquam
 mo fallit. ⁷ nunc quidem.

⁸ Dum me ⁸ SI. Nihil ne? ⁷ hem! DA. nihil prorsus. SI. atqui
 videt solum ⁸ exspectabam quidem.

⁹ restitisse. ⁹ DA. ⁹ Præter spem evenit: ¹⁰ hoc malè ¹¹ habet
 reman- ¹⁰ virum.

¹¹ sile. ¹¹ SI. ¹² Potin' es mihi verum dicere? DA. ¹³ Nihil
 cum fal- ¹² facilius.

¹³ lendi. ¹³ SI. Num ¹⁴ illi ¹⁵ molestæ quidpiam hæ sunt ¹⁶ nuptiæ?

¹⁷ 6. Atque. ¹⁷ SI. Num ¹⁴ illi ¹⁵ molestæ quidpiam hæ sunt ¹⁶ nuptiæ?

¹⁸ antea, id. ¹⁸ Propter ¹⁷ hospitæ hujusce ¹⁸ consuetudinem?

¹⁹ est, æque ¹⁹ narro nunc quidquam, atque antea narrabam, id est, nihil narro nunc,
 ut antea nihil narrabam, ut Simo, explicat. Nam supra ¹, ². Da-
 vus à Simone provocatus, de amoribus Pamphili nihil responderat.

²⁰ Interjecto irati adversus eum, qui se negat aliquid dixisse.
²¹ 7. Ut aliquid narrares. ⁸ Contra spem, id est, aliter quàm spe-
 rabat. Hoc Davus aversus à Simone dicit ad spectatores. ¹⁰ Quod vi-
 det me aliud nihil velle sibi respondere, cum id maxime speraret. ¹¹ An-
 git & cruciat Simonem. ¹² Potine? ¹³ Possim, quam verum dicere.

¹⁴ Pamphilo. ¹⁵ Odiosæ. ¹⁶ Constitutæ cum filia Chremetia.
¹⁷ Hujus peregrinæ Glycerii. ¹⁸ Conversationem.

DA. ¹ Nihil.

DA. 1 Nihil hercle : aut si 2 aded, 3 bidui est, aut 4 tridui

Hæc 5 sollicitudo : 6 noslin' ? 7 deinde desinet : 10

Etenim eam secum 7 rem rectè repitavi viâ.

SI. Laudo. DA. 8 dum licitum est 9 illi, dumq;

10 etas iulis,

Amavit : tum id 11 clam : cavet, nè unquam 12 in-

famia

13 Ea res sibi esset, ut 14 virum sortam dees.

Nunc uxore opus est : animum ad uxorem 15 appulsi.

SI. 16 Subristis 17 visus est esse aliquantulum mihi. 16

DA. 18 Nihil propter hanc rem : sed 19 est, 20 quod

succenseas tibi.

SI. Quid nam est ? DA. puerile est. SI. quid est ?

DA. nihil. SI. quin dic, quid est ?

DA. Aut nimium parce facere 21 sumum. SI. 22 me-

ne ? DA. re.

23 Vix, inquit, drachmia opsonatus est decem : 20

Num filio 24 videtur uxorem dare ?

Quem, inquit, 25 vocabo ad cenam 26 meorum æ-

qualium

Forigimam nunc ? & quod dicendum 27 hic fiet,

Tu quocq; 28 perparce nimium : non laudo. SI. tace.

DA. 29 Commovi. SI. ego, 30 isthæc rectè ut fians,

31 videro.

amplius excrucietur se propter nuptias. 7 Consuetudinem hospita-
vel nuptias istas recta ratione & consilio Pamphilus retractavit. 8 Quan-
diu permisiisti. 9 Pamphilo. 10 Juvenilis, immatura nuptiis, passa
est pertulit, id est, dum fuit adolescens. 11 Te. 12 Dedecori. 13 Amor,
sive quod amavit. 14 Adolescentem virtute præditum. 15 Applicuit,
adjunxit. 16 Non ad plenum tristis, sed parum molus. 17 Pan-
philus. 18 Non est tristis propter nuptias. 19 Aliud aliquid. 20 Propter
quod Pamphilus irascatur tibi. 21 Impensas nuptiarum. Sponsa enim
donum mariti ingressa, tota dies nuptiarum in sacrificiis, convivis &
saltationibus transigebatur : neq; id parce, sed laute & opipare. 22 An
me dicit facere sumum nimium parce ? 23 Pater meus, inquit Pam-
philus, vix comparavit opsonia pro uno aureo coronato. 24 Pater
meus. 25 Invitabo ad nuptias. 26 Ex meis sociis & convivis. 27 Quod
dicuntur, qui eodem tempore nati sunt, qui simul ac creverunt. 28 Ab-
sente filio. 29 Tenaciter nimis sumum facia. 30 Irritavi jam eum.
Hoc tace & apud se dicit Davus. 31 Illa curentur, quæ ad nuptias
pertinent. 32 Vidabo, providebo, curabo.

1 Molestæ
sunt ei ob-
id nuptias.
2 Aliquan-
tum mo-
lestæ illi
sunt nuptiæ
3 Spatium
duo tum
aut trium
dierum.
Intrat amor
mentes
usu, dedi-
scitur usu.
4 Molestia
nuptiarum.
5 Intelli-
git ne
hoc ? Cum
stantis est
hæc vox,
& quæ-
rentis verba
ad absol-
vendum
orationis
contextum.
6 Postea.
Post bidu-
um aut tri-
dium desi-
net illa
sollicitudo,
id est, non

1 Quid in- 1 Quid-nam hoc rei est? quid-nam hic vult? vere-
stituit Da- rator sibi?
vus. Hæc Nam si 3 hic 4 mali est quidquam, 5 hem 6 illic est
secum lo- huic rei capus.

2 Davo avertus. 2 Davus vetus in astutia, qui in omni re callidus est, &
dolus diu exercitatus. 3 In hac re, quam mihi rettulit Davus de Pam-
philo. 4 Damni, incommodi, id est, si dolus aliquis subest verbis Davi.
5 Intersectio indignantis. 6 Ille Davus est origo, fons & præcipuus
autor hujus fraudis. Caput enim est origo & summa uniuscujusq; rei.

ACTUS III. SCENA I.

MYSIS, SIMO, DAVUS, LESBIA, GLYCERIUM.

1 Ex abru- MY. 1 I Ta 2 pol 3 quidem res est, ut 4 dixi Lesbia :
pto orditur 1 Fidelem haud 5 ferme mulieri 6 inveniat
Confirmat virum.

SI. 7 Ab Andria est 8 ancilla hæc: quid narras?
DA. ita est.

MY. 9 Sed hic Pamphilus. SI. quid 10 dicit?

MY. 11 firmavit fidem. SI. 12 hem!

DA. 13 Utinam aut 14 hic surdus, aut 15 hæc 16 mu-
ta facta sit.

MY. Nam 17 quod 18 peperisset, 19 jussu tolli. SI. 5
Jupiter,

scena ter-
retur mulierum adventu senex, & se à Davo decipi putat, cui irascitur.
2 Per Pollucem. Jurantis est. 3 Equidem. 4 Dixisti de infidelitate
amatorum. Syncope. 5 Facile. 6 Inveniat aliquis, vel invenire
possit. Modus potentialis. Nota hic obiter: quando ad generalitatem tran-
sit sermo, plerumq; ad secundam personam præsentis subjunctivi, aut
ad verbum impersonale oratio transferatur. Sic Virg. Migrantes cernas, id
est, qui libet cernat. Ad impersonale: ut, *Ulysses adeo turbatur ager*. 7 Ad-
est ex ædibus Andriæ Glycerii. 8 Mysia, quæ loquitur. 9 Conti-
nuanda fuerant hæc verba sequentia (*firmavit fidem: nam quod peperisset,*
jussu tolli) nisi interloquerentur Davus & Simo. Similis locus est supra
2. 2. & Phor. 2. 1. 10 Hæc ancilla de Pamphilo? 11 Confirmavit
promissionem suam, sanctè promisit se nunquam illum deserturum.
12 Intersectio est verba accipientis & admirantis. 13 Votum secum
loquentis ad spectatores. 14 Simo factus sit surdus, ne illam audiret.
15 Ancilla Mysia. 16 Ne verbum possit loqui. 17 Quidquid, sive
masculum, sive puellulum. 18 Glycerium, 19 Pamphilus præcepit
educari, nutrir.

Quid

Quid ego audio ? 1 actum est, siquidem 2 hæc vera : Nulla
prædicat. amplius
LE. 3 Bonum ingenium narros 4 adolescentis. meo filio,
MY. 5 optimus. non secus
Sed sapere me intrò nē in mora 7 illi sis. LE. 8 quor. ac in judi-
DA. 7 Quod remedium nunc huic malo inveniam ? lata semel cio, ubi
SI. 8 quid hoc ? 10 sententia
Adeon' est 9 demens ? 10 ex peregrina ? 11 jam scio : retractari
12 ab ! non po-
Vix tandem 13 sensi 14 solidus. DA. quid 15 hic sen- test. Hæc
fisse ai ? verba
SI. 16 Hæc primum adfertur jam mihi ab 17 hoc semper
18 fallacia : in malam
19 Hanc 20 simulant parere, 21 quod Chremesem 22 ab- partem
sterreant. accipian-
GL. 23 Juxta 24 Lucina 25 ser opē, 26 serva me obsecro. tur, &
SI. 27 Hui, 28 iam eisd ? 29 ridiculum : postquam prover-
ante ostium bialiter
Me audivisti stare, 30 appropinquas : non satis 31 commodè est de Re-
32 Divisa sunt 33 temporibus 34 tibi, Dave, 35 hæc. publica
DA. 36 mihi ? existit & est
perdita est.
& Ancilla

Myria. 3 Bonam indolem, naturam. 4 Pamphili. 5 Ingenium
est in Pamphilo. Servat enim, quod promisit. 6 Glycerio parturient.
7 Secum loquitur, & deliberat. 8 Rei est, quod dixit Leabia. 9 Men-
te captus filius meus Pamphilus ? 10 Ut suscipiat filium ex hospita me-
retrice ? Nam peregrinæ mulieres inhonestæ habebantur, tanquam mere-
trices. Vide l. 1. 11 Nunc primum scio factum filii, vel quid rei sita.
12 Interjectio dolentis. 13 Percepi fallaciam, quam comminiscuntur
adversus me & Chremetem. 14 Imprudens. 15 Sino. 16 Ex
multis aliis. 17 Davo. 18 De parturiente Glycerio. 19 Glyce-
rium. 20 Fingunt istæ mulieres. 21 Ut. 22 Desiderant : danda
filia sua. 23 A juvenando dicta. Totidem verbis habetur Adelph. 3, 4, 61.
24 Diana, quæ partus in lucem producit. 25 Opitulare, adis parvul-
propter quod Lucina es dicta. 26 Nē in partu moriar. In adibus hoc
magno clamore exclamat Glycerium, quasi parturiens. 27 Interjectio
est irridentis parturientem. 28 Potestne tam celeriter parturire ? 29 Se.
offnegotium, id est, res ridicula est. 30 Festinat illa Glycerium ejulare
& Junonia Lucinæ auxilium implorare. 31 Opportune, ut tua non
sentiatur fallacia. Apostrophe est ad Davum & est irrisio. 32 Distri-
buita, id est, tua consilia jam sunt nihili, nec unumquodq; suo tempore
egisti, non rectè ordinasti rem, omnia sunt confusa. 33 Per tempo-
ra, secundum opportunitatem temporis. 34 A te. 35 Instituta &
negotia, 36 An à me hæc non sunt divisa temporibus ?

1 Tui,
Pamphilii
scilicet, cu-
jus magi-
strum Da-
vus etiam
supra ap-
pellaverat

SI. Num immemor es 1 discipuli? DA. ego, quid narres, 2 nescio.

SI. 3 Hiccinne si me 4 imparatum in veris nuptiis 20 5 Adortus esses, 6 quos mihi ludas 7 redderes?

8 Nunc hujus periculo sis: ego 9 in portu navigo.

Simo. Q. d. Cur ita relinquis discipulum tuum, consiliis & omni ope destitutum? Al. Num immemores discipuli? Q. d. Si tu commodè hæc divisisti temporibus, forte discipuli tui (nempe Pamphilus, Glycerium, Mysia, Lesbæa) qui te tanquam Magistrum habent in his fallaciis, sunt immemores, neque sequuntur præscriptum tuum. 2 Quia non sunt mihi discipuli, 3 Nunquid creditis, si hic Davus, &c. 4 Ex improvviso, inconsultum: 5 Aggressus esset suis fallaciis. 6 Quas irrisiones, quas fallacias mihi faceret? 7 Al. Aderat? Notæ phrasæ: *adere ludos junctures, Circenses, gladiatorios, munera gladiatoria*, &c. 8 Nunc in Davi periculum & perniciem res agitur, qui tergo poenas pendet. 9 Ego tuto res meas ago citra omne periculum. Sumta à navgantibus Metaphora, quibus, dum vadunt (qui fundus aquæ est) sentiunt, parum difficile est evadere: ac præterea nulla est tutior navigatio, quam quæ in portu sit: si quid enim periculi accidat, protinus terram capiunt nautæ.

ACTUS III, SCENA II.

LESBIA, ARCHILLIS, SIMO, DAVUS.

1 Lesbiam
egrediens
narrat,
quo in
statu sit
Glycerium
puerpera,
simul agit
de danda
illi por-
tione, invitata
medicos:
d. inde

LE. 1 A Dñe, 2 Archillis, qua 3 adsolent, qua 4 oportet

Signa 5 ad salutem esse, omnia 6 huic esse vides.

Nunc primum fac, 7 istæc ut 8 laves: post dein le,

Quod jussi, ei date bibere, & quantum imperavi,

9 Date: mox ego 10 huic reverior.

11 Per castor 12 sciens puer natus est Pamphilo.

13 Deos quaeso, ut 14 sis superstes: quandoquidem

15 ipse est 16 ingenio bono,

Simo & Davus de puero nato callidè altercantur. 2 Ancilla. 3 Adesse solent. 4 Oportet, id est, necessarium est. Archillimus. Sic Heaut. 2. 2, 25, hæc facta ab illo oportebant, Syre. 5 Glycerii pertinentia. Sic Heaut. 1. 2, 33. Atque ea sunt tamen ad virtutem omnia. 6 Puerpera Glycerio. 7 Glycerium. 8 Abluat se. 9 Ei tantum bibere. 10 Ad revisendam Glycerium. 11 Per ædem Castoris. Adversum jurandi est. 12 Elegans, pulcher, id est, hodiè Glycerium peperit Pamphilus puerum elegantem & pulchrum. Apud le loquitur obli- trix in via. 13 Recens natis bene precandi formula. 14 Hic puer diu vivat, 15 Pamphilus. 16 Prælitus bonæ indole.

1 Cumq; huic 2 verum est, 3 optima adolescenti 4 facere injuriam.

SI. 5 Vel hoc quis non credat, qui n̄drit 6 te, 7 abs te esse ortum? DA. quid-nam id est?

SI. Non 8 imperabas 9 coram, quid opus facto esset 10 puerperæ.

Sed postquam 11 egressa est, 12 illis, quæ sunt 13 intris, 14 clamat de via:

O Dave, ita-n̄ contemnor 15 abs te? aut ita-ne tandem idoneus

Tibi videor esse, quem tam 16 aperit 17 fallere incipias dolis?

Saltem 18 accuratè, 19 ut metui videar certè, si 20 re-sciverim.

DA. 21 Certè herelè nunc 22 hic se ipsus fallit, haud ego. SI. 23 edixin' tibi?

24 Interminatus sum, nē faceres? nam 25 veritus? quid 26 retulit?

27 Credon' tibi hoc nunc, peperisse 28 hanc è 29 Pamphilo?

DA. 30 Teneo, quid erret: quid ego 31 agam, 32 habeo. SI. quid taces?

putat, eamque fraudem à Davo fuisse ortam, ut impedirentur nuptiæ. 8 Præcipiebat obstetrix Lesbia, quæ modo egrediebatur à Glycerio. 9 Intus in præsentia puerperæ. 10 Glycerio, quæ peperit. 11 Domum Glycerii. 12 Mulieribus. 13 In ædibus. 14 Vociferatur, ut à me exaudiat, ex platea. 15 Qui es meus servus. 16 Palam. 17 Fallas. Mart. Portentum est, coepit imago loqui, id est, locuta est. 18 Cum magna solertia incipias fallere, vel debuisses me fallere. 19 A te. 20 Perceperim te fallere me. 21 Ad spectatorem hæc averfus à sene dicit. 22 Simo. 23 Nonne imperavi tibi, nē faceres fallaciam in nuptiis? Supra 1, 2, 33 Sed dico tibi, nē temerè facias. 24 Nonne etiam minis prohibui? 25 Scilicet es, facere nempe fallaciam in his nuptiis, vel edictum meum, meas minas. 26 Quid profuit me tibi indicere ac interminari, nē faceres fallaciam, cum nihilo sis veritus magis? aut quid interfuit tua, quid utilitatis habes ex tuis technis, vel ut huic negotio te misceres? 27 Putas-ne me tibi credere hoc? 28 Glycerium. 29 Filio meo. 30 Scio, intelligo, propter quid Simo fallatur, id est, quid suspicetur, scilicet meo & multarum consilio parum simulari, ad disturbandas nuptias: itaque hunc ejus errorem non mihi aut tollam, sed consensum commodando augebo, sive responsionibus meis efficiam, ut magia confirmetur in animo ejus hæc suspicio, hic error. Hæc ad spectatores dicit. 31 Agere debeam super hoc errore. 32 Scio, in promptu mihi est.

DA. Quid

1 Repetit Davus
verbum
Simonis:
dixerat;
enim Simo,
Credon
tibi hoc?
2 Nuncia-
ta aperte
significata,
Composi-
tum pro
simplici.
Proprie
enim re-
nunciatio
est referre,
quid actum
sit, aut velit
aliquis.
3 De puer-
pera.
4 Scilicet
renuncia-
vit hac?
5 Interje-
ctio est
admiran-
tis: inter-
dum ad se
vocantis, ut alibi: *Eholum ad me.* 6 Partum Glycerii fingi? 7 A te.
Hoc eam vim habet, ut velit significare, sibi prorsus nihil de hac re non-
tatum esse. 8 Tibi, sc. hoc assimilari. 9 Unde, vel quomodo. 10 Ta-
lis cogitatio, quod partus Glycerii simuletur. 11 Tuas fallacias. 12 Quod
fecit filius tuus. 13 Me suadente, me autore. 14 Certo. 15 Eolim-
vero. 16 Id factum fuisse consilio tuo. 17 Per te te nosti, ideo, falso
suspicias de me. 18 Quam officiosus ac fidelis. 19 Pernovi, scilicet
cum tamen diu fueris apud me? ego vero te intus, & in cute novi.
20 Statim. 21 Te falli a me. 22 Scilicet censeo, id est, non satis
causa est mihi, cur censeam te mihi verba dare, quoties narrationem occu-
pis. Ironia. 23 Quia in omnibus tibi suspectus sum. 24 Ne tantu-
lum quidem loqui apud te, quantum sonat intus: hoc enim est *mutire*,
non omnino tacere: ideoque extra negationem nunquam usurpatur.
25 Glycerium, neq; ullam aliam mulierem. Nota, *neminem* in femi-
nino genere hic usurpari. 26 In hac domo, in qua est Glycerium.
27 Hoc fieri falso? vel nunquid audivisti modo clamantem Glycerium
in partu, & ea, quae retulit obstetrix discedens? 28 Minus, etiamsi
nolueris credere. 29 Statim. 30 Quem ex Glycerio tulit Pam-
philus. 31 Ut proferatur puer ante ostium. 32 Si deseratur puer
ante ostium. 33 Postea, Sic Adelphi. 3, 1, 8. Tu quod te posterius per-
ges, &c. 34 Suisu. 35 Technia.

Prorsus à me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tam volo.

SI. Unde id scis? DA. 4. audiui, & credo: multa
5 concurrunt simul,

6 Quæ conjecturam hanc nunc 7 facio: 8 jam primum
9 hæc se è 10 Pamphilo

11 Gravidam dixi esse: 12 inventum est falsum:
nunc, postquam 13 vides

14 Nuptias domi apparari, missa est 15 ancilla 16 illico
Obstetricem 17 accersitam ad eam, & 18 puerum ut
19 adferes simul.

20 Hoc nisi fit, puerum ut tu videas, 21 nil mouentur
nuptiae.

SI. Quid ais? cum intellexeras

22 Id consilii capere, cur non dixi? 23 exemplo Pam-
philo?

DA. Quis igitur 24 cum ab illa abstraxit, nisi ego?
nam 25 omnes nos quidem

Scimus, quàm 26 miserè 27 hanc 28 amavit: 29 nunc
sibi uxorem expetit.

Postremo 30 id mihi da 31 negoti: tu tamen idem
has nuptias

Perge facere ista, ut facis: & 32 id spero adiuturos
Deos.

Hum currendo properat in aliquem locum. Sic Heaut. 2, 2, 3. Concur-
runt multa opinionum, quæ mihi animum exauriant. 6 Ex quibus. 7 Hanc
non esse puerperam. 8 Primo. 9 Glycerium. 10 Filio tuo.
11 Pregnantem. 12 Scilicet ut tu, Simo, credis: ejus enim erroris
uitur Davus. 13 Glycerium. 14 Filii tui. 15 Myfis. 16 Sta-
tū, hoc audito. 17 Ad accersendum, ut accersat. 18 Puerum aliquem
supposititium, quem dicat Glycerium peperisse Pamphilo. Aliud signum,
infra 4, 4. ad Chremetem alia techna suppositionem partus vult arguere
quasi vidisset ipse pridè aliquid differri in domum Glycerii. 19 Ancilla
Myfis. 20 Quod dixi futurum, scilicet ut puerum supposititium videas
offentari ante ostium tuum. 21 Non perturbari, differri, irritas posse
reddi has nuptias sciunt. 22 Mulieres id moliri, ut puer ante fores de-
ferretur. 23 Illico statim. Culpæ convincit Davum, quod revelan-
da reticuisse. 24 Pamphilum à Glycerio abstrahere conatus est.
25 Servi domestici. 26 Perdite, valde. 27 Glycerium. 28 Pam-
philus. 29 Relicta Glycerio uxorem ducere expetit. 30 Ut filium
tuum in officio & honesto nuptiarum proposito retineam, atq; omnia ha-
rum consilia intervertam. 31 Hoc omnia. Apocope, pro negotiis.
32 Negotium nuptiarum.

1 Cupio
30 ut tale
quidquam
de me non
suspiceris,
quod me
autore hoc
fiat.
2 Ablatam.
3 Puerum
huc ante
ostium de-
latum
35 iri.
4 Ab an-
cillis.
6 Multa
argumenta
vel signa
conveni-
unt, con-
cordant.
Metaphora
sumta à
multitudi-
ne populi,
quæ vel
propter
videndam
rei avidi-
tatem, vel
ad seren-
dum auxi-

1 Exspecta. SI. Imò abi intrā: ibi me 1 opperire, & quod 2 pa-
 2 Parari ratio opus est, para.
 ad nu- Non 3 impulsus me, 4 hac nunc 5 immo id credēem.
 pias. Atq. haud scio, an, 6 quæ dixit, sint vera omnia: 45
 3 Adduxit, Sed parvi 7 pendō: illud mihi 8 multo maximam est,
 persuasit, Quod mihi 9 pollicitus est ipsum gnatus. Nunc Chremē
 perfecit, hic Davus. 10 Conveniam: orabo 11 gnato uxorem: 12 id si
 Ingreditur Davus, & 13 impetro,
 solus Simo 14 Quid alias milim, quā hodie has fieri nuptias?
 secum lo- Nam 15 gnatus 16 quod pollicitus est, haud dubium
 quitur. est mihi, 30
 4 Pepe- 17 Si molis, quā eum merito possim 18 cogere.
 risse Gly- 19 Atq. adeo 20 in tempore eum ipsum 21 obviam
 5 In totum. Chremem.
 6 De par- 7 Æstimo, facio verba Davi. 8 Majori in pretio, præ-
 tu Glyce- cipuum in hac causa. 9 Scilicet se ducturum uxorem. 10 Allo-
 ri & filio quar. 11 Scilicet, ut det filiam suam. 12 Ut det gnato uxorem.
 Pamphilo. 13 Obtineo: Chremete. 14 Cur alio tempore, vel cur alias res.
 15 Filius meus Pamphilus. 16 Nempe se ducturum uxorem. 17 Du-
 cere uxorem. 18 Adducendum uxorem. A jure paterno. 19 Sed,
 20 Tempessive, opportune. 21 Venientem mihi.

ACTUS III. SCENA III.

SIMO, CHREMES,

1 Volo, op- SI. 1 Jubeo Chremetem. CH. 2 ob, te ipsum qua-
 to Chreme- rebam. SI. & ego 3 te. CH. 4 optata
 tem, sci- advenis.
 licet salve- Aliquit me adire, ex te 5 auditum qui alabant, ho-
 re: sed diu 6 filiam
 supprime- Meam nubere tuo 7 gnato: 8 id viso, 9 tuus, an
 tur alterius 10 illi insaniant.
 personæ SI. 11 Ausculta paucis: & quid ego 12 te velim, &
 interven- in quod 13 queris, scies.
 tu. Simo
 Chreme- suam Pamphilo det uxorem: congressu autem duorum senum ex ista
 tem orat, veræ sunt nuptiæ. 14 Interfectio optantis vel exultantis. 15 Scilicet
 ut filiam queribam. 16 Ut optabam in ipso tempore. 17 Sc. illi, id est, se audivisse.
 18 Philuseneram. 19 Filio Pamphilo. 20 Ob id: ideo venio ad videndum.
 21 Sc. insanias, hæc dixisti. 22 Si non audita referent. 23 Audi paucis
 verbis, vel parum. 24 Scilicet fasces. 25 A me de filia tua.

CH. Auscul-

CH. 1

SI. 1

Chremes

2 Quæ

Perque

6 Cujus

Vi me

Fueram

Quasi

13 Alius

dabant

17 Si in

Sed si

Virique

Quasi

SI. Imò

Neque

CH. 1

SI. In

CH. 1

SI. 31

CH. 1

SI. Profe

fili à lib-
 membrum
 cibus. 12
 mactasse sen-
 tem. 16
 nostrum, m-
 inutile. Ro-
 Si in rem 17
 à te nostrum
 20 Ex illis
 Provideas in-
 tecum comm-
 quid sit in co-
 nuptiis proc-
 moveri debe-
 fieri. 30
 bementes.
 34 Nugæ sunt

CH. Ausculto : loquere, quid velis.

SI. 1 Per te Deos oro, & nostram amicitiam
Chreme,

2 Quæ incepta 3 à parvis cum ætate accrevit simul, 3 Jam tum
Perque unicam 4 gratiam tuam, & 5 gratum matrem; cum adhuc
parvi esse-

6 Cujus tibi potestas summa servandi datur; mus, à par-

7 Ut me adjuves in hac re, atq; ita, uti nuptiæ 10 vulo, à pu-

8 Fueraut futurae, 8 fiant. CH. 9 ab, nè me obsecra: cro una

Quasi 10 hoc te 11 orando 12 à me impetrare oporteat. nostris su-

13 Alium esse 14 censet nunc me 15 atq; olim, 16 cum cta est, in-

17 Si in rem est utrique, ut 18 fiant, 19 accersi jube. tui cepit.

20 Sed si 20 ex ea re plus 21 mali est quam 22 commodi 4 Filiam

Virique; id oro te, 23 in commune ut consulas, 26 Philumene-

Quasi 24 illa tua sis, Pamphilique ego sim pater. 5 Filium

SI. Imò ita volo, utq; 25 postulo ut 26 fiat, Chreme: Pamphi-

Neque postulem abs te, nisi ipsa 27 res moneat. lum.

CH. 28 quid est? 6 Filii

SI. Iræ 29 sunt inter Glycerium & gratum mei, id

CH. 30 audio. 20 est, quem

SI. 31 Ita magnæ, ut sperem 32 posse 33 avelli. 7 In his

CH. 34 fabulæ. 8 nuptiis, vel

SI. Profectò sic est. CH. sic hercle, ut dicam tibi: 9 hoc ne-

filii à libidine. Petitio. 8 Celebrentur, absolvantur. Alterum

membrum petitionis. 9 Contemnentis. 10 Ut nuptiæ fiant. 11 Pre-

cibus. 12 Tuo intimo amico & vicino. 13 Alio ingenio, id est, ne

mutasse sententiam. 14 Existimas. 15 Quam nuper eram vel ef-

sem. 16 Cum filiam meam filio tuo desponderem? 17 Si utrique

nostrum, mihi & tibi, vel filio tuo & gratæ meæ, est utile, & nemini

inutile. Res enim interdum accipitur pro utilitate: ut Hecyr. 1, 2, 27.

Si in rem est Bacchidis, id est, si Bacchidi utile est. Sic dicimus, hoc est

4 re nostræ, id est, utilitate nostræ. 18 Nuptiæ. 19 Sponsam,

20 Existis nuptiis. 21 Damni. 22 Utilitati. 23 Ut prospicias,

providas in utriusque nostrum utilitatem, in commodum quod sit mihi

tecum commune. 24 Filia mea Philumena esset tua filia. Exponit nunc,

quid sit in commune consulere. 25 Peto à te, quia in rem est. 26 Ut

nuptiæ procedant. 27 Utilitas iuaderet ut id facerem. 28 Quæ ego

moveri deberem. 29 Excite, ita ut nuptiæ jam commodæ possint

fieri. 30 Quod sit iræ. Ironica concessio. 31 Iræ sunt adeo vo-

vementes. 32 Pamphilum. 33 Abstrahi, abalienari à Glycerio.

34 Nugæ sunt, non est credibile.

1 Amato-
rum cō su-
15 amaliis.
2 Renova-
tio. 3 xpres-
sit Teren-
tius illud
Menandri:
Ὁρῶ εἰ.

ἀντὶ τοῦ
ὀλίγου
ἰσχυροῦ
ἡγενοῦ.
12 Plaut.
Amphitr.
3, 2. Iræ in-
terueniunt,
redierunt
rursus in
gratiam:
verum ira
si que eui-
niunt bi-
ju'modi, in-
ter eos rur-
sum, si re-
uersum in gratiam est, bis tanto amici sunt inter se, quam prius.

1 AMANTIUM IRÆ AMORIS 2 INTE-
GRATIO EST.

SI. 3 Hem, 4 id te oro, ut 5 amice eamus, dum 6 tem-
pus datur,

Dumque 7 ejus libido occlusa est contumeliis, 25
Priusquam 8 harum scelera, & 9 lacryma conficta
dolus

10 Reducant animum 11 egrotum 12 ad misericor-
diam.

Uxorem demus: Spero 13 consuetudine, &
14 Conjugio liberali 15 devinctum, Chremæ,

16 Dehinc facile ex illis 17 emerfurum 18 malis, 30

CH. 19 Tibi ita 20 hoc videtur: at 21 ego non posse
arbitror

Neque illum 22 hanc perpetuò 23 habere, neque me
24 perpeti.

SI. Quæ scis ergo 25 istuc, nisi 26 periculum feceris?
CH. At istuc periculum in 27 filia fieri, 28 grave est.

SI. Nempe 29 incommoditas 30 deniq; 31 hic om-
nis redit; 35

2 Admonentis. 4 Ob id, quia amantium iræ amoris integratio
est. 5 Tempestive eamus, id est, præueniamus siue pervertamus hanc
amoris integrationem. 6 Opportunitas, id est, dum sese offert nobis
occatio. Occasio in aggrediundo conficiendoq; negotio præcipuum habet
momentum. 7 Pamphili amor cohibitus & impeditus est, non am-
plius patet convitiis ultro citroq; datis. 8 Glycerii & Ancilla. A
consequenti. 9 Fletus earum simulati per dolum. Nam (ut ille canit)
ab amante lacrymis redimus iracundiam. 10 Redigant, commoveant.
Metaphora ab iis, qui de recto itinere deviarunt, vel à recto tramite de-
severunt. 11 Amore faucium. 12 Ut miseretur ejus Glycerii, id
est, priusquam redeant in gratiam. 13 Conversatione tum filie.
14 Honesto ac iusto matrimonio. 15 Filium meum Pamphilum obli-
gatum. Al. devinctum. 16 Deinceps, ubi habebit conjugem. 17 Sese
educturum, extricaturum. Metaphora ab industriis natoribus, qui, post-
quam in aquam demersi sunt, statim inde exeunt, quasi vadis & aquæ im-
petu liberat. Unde emergere ab aliquo negotio, ex incommoda valetudine
dicit Cicero. 18 Ex amore meretricio. 19 Qui es pater Pamphili.
20 Matrimonium fore utrique utile. 21 Qui sum pater sponse. 22 Fi-
liam meam. 23 Quia amat aliam. 24 Ut aliud faciat, quod in quod
deceat paritum. 25 Nuptias futuras incertas. 26 Tentamentum,
experimentum, id est, nisi expertus fueris, quo pacto res se habitura sit.
27 Unica. 28 Molestum est mihi. 29 Omne malum. 30 Sum-
matim. 31 Ad hoc, in hanc rem.

Si eveniat, ¹ quod Di ² prohibeant, ³ discessio.

At si ⁴ corrigatur, quos ⁵ commoditates, vide.

⁶ Principio ⁷ amico filium ⁸ restitueris :

Tibi generum ⁹ firmum, & ¹⁰ filiae invenies virum.

CH. ¹¹ Quid istuc ? si ista ¹² istuc ¹³ animam in-

duxit esse utile,

¹⁴ Nolo tibi ullum commodum in me claudier.

SI. Merito te semper ¹⁵ maximum feci, Chreme.

CH. ¹⁶ Sed quid ais ? SI. ¹⁷ quid ? CH. quid scis

¹⁸ eos nunc ¹⁹ discordare inter se ?

SI. Ipsus mihi Davus, qui ²⁰ intus est ²¹ eorum consiliis, ²² dixit :

Ei ²³ Is mihi suadet, ²⁴ nuptias, quantum queam, ut ²⁵ matrem

Num censet ²⁶ faceret, ²⁷ filium nisi sciret ²⁸ eadem hanc velle ?

Tute adeo jam ²⁹ ejus audies verba, ³⁰ Hems, evocate ³¹ huc Davum :

Sed eccum, video ipsum foras exire,

vel Res tuas tibi agito : tandem levioribus de causis factum est, unde a Simone incommoditas tantum & discessio dicitur. ⁴ Resipiscat, mores filius meus mutet propter filiam tuam, id est, si potest divelli a Glycerio. ⁵ Utilitates inde oriuntur, consecuturæ sunt ex his nuptiis. ⁶ Primo. ⁷ Mihi qui sum amicus tuus. ⁸ In viam reduxeris, reddideris Pamphilum, quem ob p.avam libidinem misere perdidisti. ⁹ Constantem, perpetuum. ¹⁰ Tua. ¹¹ Quid multa dicam ? Formula est ægre & vix tandem concedentis, Comicis admodum usitata. ¹² Ut filia mea nubat filio tuo. ¹³ Tibi persuasisti. ¹⁴ Per me non stabit, quin utilitate sua omnia ex animi tui sententia habes me ad omnia officia promptum ac paratum. Sic Enn. 1.2.81. Nunc ubi meam benignitatem sensit in te claudier ? ¹⁵ Plurimi æstimavi, maximo in pretio habui. ¹⁶ De discordia inter Glycerium & Pamphilum. ¹⁷ Rogas, quid dixerim ? ¹⁸ Pamphilum & Glycerium. ¹⁹ Dissidere, discordes esse, item & iras esse inter eos. ²⁰ Familiarissimus, id est, qui quam optime novit omnia eorum proposita & secreta. ²¹ Pamphili & Glycerii. ²² Retulit hoc mihi. ²³ Idem Davus. ²⁴ Matrimonium cum tua filia. ²⁵ Accelerem. ²⁶ Ut persuaderet ad nuptias. ²⁷ Meum. ²⁸ Ducere uxorem, & relinquere Glycerium. Matrimonio. ²⁹ Davi. ³⁰ O servi. Adverbium vocantis. ³¹ Ad me.

¹ Malum, scilicet, discessionis evenire.

² Aver-

³ Divortium, separatio inter

⁴⁰ Pamphilum & Philumena :

quod adulterii causa primam per-

mittebatur apud

Romanos : mox etiam

sterilitatis.

Divortii formula

erat,

Res tuas

tibi habeto,

ACTUS III. SCENA IV.

DAVUS, SIMO, CHREMES.

1 Appropinquat Davus, urgetque nuptias, quas tamen nollet fieri. Qui ubi videt herum ferio de tradenda filia colloqui cum Chremete, anxius & exanimatus redditur, suumque detestatur consilium.
2 Sponsa, quam decrevisti dare filio tuo.
3 In vesperum inclinatur dies. Noctua uxor docebatur domum,

DA. 1 **A**D te itam. SI. quid-nam est?
DA. Cur non 2 accersitur? jam 3 advesperascis. SI. 4 audin' tu illum?
Ego 5 dudum nunc nihil verius sum Dave abire, 6 ne faceres idem,
Quod 7 vulgus servorum 8 solet, dolis ut me 9 deluderet,
Propterea quod amas 10 filius. DA. egon' istud facerem? SI. credidi:
11 Idq; 12 aded metueus 13 vos celavi, quod nunc dicam. DA. 14 quid? SI. scies.
Nam propemodum 15 habeo tibi jam fidem, DA. tandem agnosti, 16 qui siem.
SI. Non furrant 17 nuptiae futurae. DA. quid? non?
SI. sed 18 ea gratia
Simulavi, vos ut perirent arem. DA. quid ais? 19 sic res est. SI. 20 vide:
Nunquam quivi ego 21 istuc intelligere: 22 vab! co 23 filium 24 callidum.
24 Hoc audi: 25 ut hinc se iussit 26 introire, 27 opportunè 28 hic fit mihi obviam.
DA. 29 Hem! nam-nam 30 perimus? SI. 31 na: ro huc, quae tu dudum narraisti mihi.

præstis facibus. 4 Quid dicat? Apostrophe ad Chremetem.
5 Antea, jam pridem. 6 Quod. 7 Major pars servorum, qui sunt astuti, versuti, ad fraudandum herum callidi. 8 Continevit tacere. 9 Deciperes. 10 Pamphilus. 11 Ne me deciperes. 12 Valde. 13 Te & Pamphilum. 14 Est id, quod non celsisti? 15 Credo jam tibi. 16 Qualis sim, id est, quam fidelis & probus. 17 Quas institueram de filio meo. 18 Ea de causa finxi nuptias futuras, ut perfecte experiret dolos utriusq; vestrum. 19 Quod Graeci dicunt, 20 *Admirantis*. 21 Te ideo simulare nuptias. 22 Intersectio irridentis. 23 Propositum, commentum astutiae & calliditatis plenum. Ironia. 24 Quod dicturus sum. 25 Postquam. 26 Parandorum opioniorum gratia. 27 Tempestive, in tempore Chremes mihi occurrit. 28 *Δείκναι*. 29 Intersectio dolentis. Hæc aversus ad spectatores dicit. 30 Ego & herus meus Pamphilus. Hic verum est: Malum consilium consultori pessimum est. 31 Refecto Chremeti de iris Glycerii & Pamphili.

DA. Quid-

- DA. Quid nam audio ? SI gnatum ut ¹ des or , ¹ Filio
² uixque id exoro. DA. ³ occidi. ¹ meo in
 SI. ⁴ Herm ? quid ⁵ dixi ? DA. ⁶ opime, inquam fa- ² uxorem.
 Hum. SI. nunc per ⁷ lu c nulla est mo a. ³ a ha cum
 CH. Domum modò ibo: at ⁸ apparentur ⁹ dicam: at. ⁴ difficultate
 que ¹⁰ huc renuncio. ⁵ ac multis
 SI. ¹¹ Nunc te oro Dave quoniam ¹² solus mihi effe- ¹⁵ precibus
 cisti has nuptias. ⁶ orando im-
 DA. ¹³ Ego verò solus. SI. ¹⁴ corrigere mihi gnatum ⁷ petro, obti-
 porro exire. ⁸ peto ab eo.
 DA. Faciam herclè ¹⁵ fido. SI. ¹⁶ potes nunc, dum ⁹ Peril
¹⁷ animus ¹⁸ irritatus est. ¹⁰ nullus sum.
 DA. ¹⁹ Quiescas. SI. age igitur: ubi nunc est ¹⁰ ipse ? ⁴ Inter-
 DA. mirum, ¹¹ ni domi est. ⁵ rogantis
 SI. Ibo ad ¹² eum, atque ¹³ eadem hæc, quæ tibi ⁶ & inter-
 dixi, dicam ¹⁴ isidem illi. DA. ¹⁵ nullus ⁷ minantis.
 sum. ²⁰ ⁸ Videus
¹⁶ Quid causæ est, quin hinc in pistrinum relictæ pro- ⁹ senex (sub-
 ficiscar via ? ¹⁰ audisse ea,
¹⁷ Nihil est ¹⁸ preci loci relictum : jam ¹⁹ pertur- ¹¹ qua Da-
 bavi omnia : ²⁰ rus co-
² Chremetem, id est, hic Chremes nihil amplius obstat, quo minus ¹² murmurat-
 fiant nuptiæ. ³ Nuptiæ. ⁴ Servis aut familiæ. ⁵ Hoc in lo- ¹³ verat.
 co mox renunciabo quæ acta erunt. Uti est præsentis pro futuro propter ⁶ Simulat
 certitudinem. ⁷ Epilogus, qui habet adhortationem, quæ a causa ⁷ se probare.
 efficiente sumpta est. ⁸ Tu solus causa es, cur hæc nuptiæ fiant. ⁸ quod senex
 vero ego solus effecissem has nuptias. Hoc autem secum dicit non ad con- ⁹ fecerit in
 firmationem, sed ad increpationem. ⁹ Ad viam rectam redigere nihil ¹⁰ nuptiis,
 deinceps labora. ¹⁰ Diligenter, sine dolo. ¹¹ Gnatum corrigere. ¹¹ Filii mei.
¹² Commotus ira, iratus Glycerio. Metaphora sumpta est a cani- ¹² bus.
¹³ Desine mihi commendare. ¹⁴ Filius meus. ¹⁵ Nisi Pamphilus
 est domi tuæ : cum sint inimicitie illi cum Glycerio. ¹⁶ Filium meum.
¹⁷ Verba, sc. quod nuptiæ sint futura. ¹⁸ Similiter Filio meo. ¹⁹ De me
 actum est. Exclamatio omnino desperantis. Proverbia sunt Comiciis usitata,
 nullus sum, occidi, parit : quibus desperationem aut ingens malum signifi-
 camus. ²⁰ Quid obstat, quæ desentio mihi est, quæ excusatio, ut non ex
 hoc loco eam in ergastulum ad circumagendas molas traheret, ubi fruges
 comminuantur? Ovid. Conscia mens ut cuiq; sua est, ita consipit intra Per-
 thora, pro facto sperniq; metumq; suo. ²¹ Nullus locus, nulla opportunitas
 relicta est precibus, id est, preces non sunt valiturae propter minas Simonis:
 supra 1, 2, 3. & 19. unde etiam pistrini mentionem hic facit. ²² Preci-
 bus: ut Phorm. 3. 2. 14. Ni instigemus etiam, ut nullus locus relinquatur
 preci? ²³ Commovi.

1 Simo-
nem.
2 Protruli
contra
suam vo-
luntatem
Pamphi-
lum filium
heri mei
in matri-
monium.
3 Meo
consilio.

4 Hæ nuptiæ fieri deberent. 5 Nihil tale sperante Simone, præter spem
Simoniam. 6 Nolente, contra voluntatem ipsius. 7 Hem! quo nam mea
evasis astutia! Ironia. Nam seipsum irridet: q. d. pulchre certe feci.
8 Quiescissent, id est, in astutiis fingendis non laborassem. Syncope.
9 Pamphilum. 10 Perii. 11 Præcipitarem, id est, ex cæpto loco in i-
num me dejicerem, id id, morerer.

ACTUS III. SCENA V.

PAMPHILUS, DAVUS.

1 Expositu-
lat cum Da-
vo Pamphi-
lus, quod
dololum
ejus consi-
lium secu-
tus, respon-
derit patri

se daturum uxorem.

2 Ille scelestus, vel sceleratus Davus: abstra-
ctum pro concreto. Et est Synthesis, id est, constructio respiciens sen-
sum, non verba. 3 Destruxit, pessundedit suo consilio, quia me à Gly-
cerio abstraxit. Resciverat a patre, Davi consilio protinus debere fieri
nuptias. Sic alibi: Perdidisti ipsum, quem adduxti pro Eunuchio, adole-
sculum. 4 Malum. 5 Accidisse mihi. 6 Imprudens, sine arte &
astutia in tanta re. 7 Archaise pro nullius consilii, id est, sine ulla
cogitatione. 8 Conditiones & status meos, salutem meam. 9 An
debebam committere? 10 Levi, rinarum pleno, & secreta effluentem.
Metaph. à vasis. Nam vas futile dicitur, quod facile potest effundi.
Utebantur vase futili in sacrificiis Deæ Vestæ: quia aqua, ad sacra hausta,
in terra non ponebatur: quod si fiebat, p aculum erat. Unde exco-
gitatum vas fuit, quod stare non posset, sed positum statim effun-
deretur.

PA. 1 **U** Bi 2 illic scelus est, qui me 3 perdidit?
DA. perii. PA. atq. 4 hoc confiteor
Fure 5 obigisse: quandoquidem tam 6 iners, tam
7 nulli consilii
Sum: servo-n 8 fortunas meas me 9 commississe 10 fu-
tuli?

Ergo 1 precium ob stultitiam fero : sed 2 inultum id 1 Præmi-
nunquam à me auferes. um, id est,
damnatum.

DA. Posthac 3 incolumem sat scio fore me, nunc si 2 illam
evito 4 hoc malum. 5 culpam.

PA. Nam quid ego nunc dicam 3 patri? negabo-n 1 illud cri-
velle me, modò 2 quam su-
leret non

Qui 6 sum pollicitus, 7 ducere? 8 quâ fiducia? id vindica-
facere andream? tum, sine

Nec, quid 10 me nunc faciam, scio. DA. 11 nec de me vindicta,
equidem, 12 atque id ago 13 sedulo. id est, ego

14 Dicam 15 aliquid jam 16 inventurum, 17 ut huic crimen
malo aliquam producam moram. PA. 18 ob! hoc vindi-
cabo. Sic

DA. 19 Visus sum, PA. 20 eodum 21 bone vir, quid Hæret 3, 4.
ais? viden? me 22 consiliis tuis At na illud

Miserum 23 impeditum esse? DA. ut jam 24 expediam. laud inul-
tum, si vi-
vo, franti.

PA. expedies? DA. certè Pamphilo. In Adelphi.

PA. Nempe 25 ut modò DA. imò melius 26 spero. 4, 4. Ni
PA. 27 ob, tibi ego us 28 credam 29 furcifer!

est, laud sic auferent, sc. inultum. 3 Saluum, & non periclitatu-
rum. 4 Hoc infortunium effugio, periculum, quod mihi comminatur
herus meus. Timet Davus ab herosuo, ne vapulet. Sic dicere solemus in
magno periculo positi, nunquam nos periclitaturos, si illud periculum so-
tuerimur evadere. 5 Simoni. 6 Promissi antea patri me ducturum eam.
7 Philumenam in uxorem. 8 Quo ore, qua fronte, qua audacia. 9 Ne-
gare me velle ducere. 10 De me. Ellipsis est, & vox desperantis. 11 Nec
ego sciam, quid faciam. 12 Quid de me fiet. 13 Diligenter. 14 Hero
meo Pamphilo. Est consilium, quid velit agere. 15 Consilii. 16 Exco-
gitatum. 17 Ut differre seu remorari aliquantulum possim hoc incommo-
dum, has nuptias futuras. 18 Interjectio sentientis eum, quem vocat.
19 Ab hero meo Pamphilo. Davus enim superiora interlocutus est, non
perceptus à Pamphilo. 20 Particula est vocantis ad le. 21 Ironia.
22 Suasus tuo, ut pollicerer parenti, me ducturum uxorem. 23 Implici-
tum, intricatum, irretitum, pedibus quasi illigatum, ut progredi non possim.
Metaphora. Impeditus enim proprie est, qui ita pedes habet illigatos, ut
progredi non possit. 24 Exsolvam, extricabo, liberabo te ab his tricis,
quibus es impeditus, & quasi pedum ligamenta dissolvam. 25 Expediisti
me, quia coniecisti me in nuptias. 26 Me expediturum t. 27 Interje-
ctio indignantis. 28 Quod possis melius invenire consilium. 29 Carni-
fex, qui dignus es ut circumferas furcam ignominie causa. Furcifer
enim dicebantur servi, qui ob leve aliquod furtum, fugam, aut aliud
delictum, cohebantur à dominis, ignominie magis, quam supplicii
causa, furcam gravem è ligno in collo ferre, subligatis ad eam manibus,
& per forum aut viciniam traherentur, prædicantes peccatum suum, si-
mulque monentes ceteros, ne quid simile admitterent.

1 Qui rem 2 Tu rem 3 impediam & 3 perditam restituas ?
 integrum 4 hem ! 5 quo fretus sum ?
 expeditamque 6 Qui me hodie ex 6 tranquillissima re coniecisti in
 turbasti nuptias.
 2 Iotricatâ. An non dixi 7 hoc esse futurum ? DA. 8 dixi.
 7 De qua PA. 9 quid meritis ? DA. 10 crucem 15
 nulla re- Sed paululum sine 11 ad me ut redeam : jam 12 ali-
 stat ipse. quid dispiciam PA. 13 hei mihi !
 4 Interje- Cur non habes 14 spatium, ut te de 15 sumam suppli-
 ctio do- cium, uti volo ?
 lentis & Cur non habes 16 praecepere mihi me, baud
 irati. 17 te ulcisci, finis.
 5 Consi- 6 Quam erat sine perturbatione, id est, ex pacatissimo vivendi
 lio, id est, modo. 7 Ut ab illa excludar, huc concludar. 8 Concessio. 9 Quod
 vide, cujus supplicium. 10 Patibulum, ut cruci affigat : quod supplicium maiorum
 consilio scrvorum erat, & praecepit fugitivorum. 11 Ut animum recipiam &
 ulus sim. 12 Aliquod consilium excogitabo, colligam, qui antea fuit perturbatus. 13 Dolentis. 14 Tempus, occasionem,
 6 Quam erat sine perturbatione, id est, ex pacatissimo vivendi modo. 7 Ut ab illa excludar, huc concludar. 8 Concessio. 9 Quod supplicium maiorum scrvorum erat, & praecepit fugitivorum. 10 Patibulum, ut cruci affigat : quod supplicium maiorum scrvorum erat, & praecepit fugitivorum. 11 Ut animum recipiam & colligam, qui antea fuit perturbatus. 12 Aliquod consilium excogitabo, quo te ab hoc malo liberem. 13 Dolentis. 14 Tempus, occasionem, oportunitatem. 15 Exigam poenas, id est, ut puniam te. 16 Ut nunti consulam, & quid, agendum sit, videam. 17 De te supplicium sumere.

ACTUS IV. SCENA I.

CHARINUS, PAMPHILUS, DAVUS.

1 Id est, CH. 1 **H**Occine credibile est aut memorabile,
 hoc non 2 Tanta 2 vecordia 3 innotata cuiquam ut
 est dignum fieri,
 quod cre- Ut malis gaudet alienis, atq; ex 4 incommotis
 datur, aut Alterius sua ut 5 compares commoda ? 6 ab,
 dignum Id ne est 7 verum ? 8 Imò 9 id genus est hominum
 memoria, pessimum, 5
 vel quod
 recentia-
 tur. Oratio
 negativa.

In hac scena expostulat cum Pamphilo Charinus de soluta fide. 2 Ma-
 litiâ cordis : dicitur enim viciis mali cordis. 3 Ingenita, id est, ut ali-
 quis tam vecors sit. 4 Calamitatibus, damnis, quae alteri viderit eve-
 nire. 5 Acquirat, vel metiatur, estimet, judicet. 6 Dolentis. 7 Ju-
 stum & probum hominum genus. 8 Correctio. 9 Hujusmodi ho-
 mines, qui malis gaudent alienis, sunt nequissimi.

- ¹ De denegando ² modò ³ quis pudor est ⁴ paululum: ⁵ Ut ne-
Post id. jam tempus est promissa ⁶ perfici.
Tum coacti ⁷ necessariò se ⁸ aperiri: ⁹ & ¹⁰ iumentis, ¹¹ ali-
Et tamen ¹² res cogit e: ¹³ denegare. ¹⁴ Ii
¹⁵ Tum impudentissima eorum ¹⁶ ratio est: ¹⁷ Pamphilus
¹⁸ Quis tu es? ¹⁹ Quis mihi es? ²⁰ cur meam tili-
²¹ beus,
²² Proximus sum egomet mihi: ²³ attamen ubi fides,
Si roges, nihil ²⁴ pudet: ²⁵ hinc, ubi ²⁶ opus est,
²⁷ Non verentur: ²⁸ illic, ubi nihil opus est, ²⁹ ibi ante, pri-
verentur.
³⁰ Sed quid agam? ³¹ adedumne ad eum & can. ³² e
injuriam hanc ³³ expostulem?
Ma'a ³⁴ ingeram n'ra: ³⁵ atq; aliquis dicat,
³⁶ nihil promoveris.

aliquid ab iis, promittebant, puduit enim negare. Recte Donatus: ¹ adest pudor, ne denegant: non adest, ut & praesent. ² Praeterea, id est, praetanti. Gracilius, intuitus progeratio. ³ Quia debent praetare aliquid officium. ⁴ Animum, ingenium suum, diu celatum & dissimulatum, id est, animi sui malitiam at vecordiam ostendunt ac patet faciunt. ⁵ Ne vi auferatur, quod negant. ⁶ Quam praetantem receperunt, cum ab iis repetitur, nec eam praetare ex ediat. ⁷ Quod promiserunt. ⁸ Quando debent perficere promissa. ⁹ Impe-
ratissime in hunc modum loquuntur. ¹⁰ Qui dicis hic tibi aliquid pro-
misse. ¹¹ In cognatione, id est, qua necessitudine sum tecum con-
iunctus? ¹² Cur meam aulcam tibi concederem? ¹³ Non vo-
cantis est hoc loco, sed revocantis aliquem ad attentionem ejus, quod ite-
rim est dicendum. Sic Eun. 2, 2, 45. Omnium rerum, heus, vicissitudo est. ¹⁴ Charus, benevolus, id est, primum mihi est propositum. ¹⁵ Supra 2, 5, 16. Omnes sibi mala melius esse, quam alteri. ¹⁶ Attamen si roges eos, ubi promissum vel fidelitas sit, quam promittendo dederunt. ¹⁷ Eos, id est, nihil eorum, quae pronaverunt, praetant. ¹⁸ In hac re. ¹⁹ Tenipus est promissa perfici. ²⁰ Nullo pudore afficiuntur illa promissa deneganda. ²¹ In alia re, cum rogantur quod denegare erat liberum. ²² In ea re praetanda aut facienda pudore afficiuntur, ²³ ait & dicitur. ²⁴ Plaut. Epid. 2, 1. Partis sunt quos, cum nihil refert, pudet: ubi pudendum est, ibi deserit pudor. ²⁵ Sequitur delibe-
ratio & consultum. ²⁶ Debeone Pamphilum adire? ²⁷ De accepta Philumena, quam se mihi reliurum erat pollicitus. ²⁸ Expobare est, id est, conqueri debeam cum Pamphilo de hac injuria? ²⁹ Expostulare est conqueri apud eum, qui nobis fecit injuriam. ³⁰ Interam, illi multa maledixit, eaq; quasi in cerebrum illius infundam, in illum injiciam, qui me, accepta hinc de non ducenda Philumena tam perfidiose frustratur. ³¹ Metaphora. ³² Occupatuncula, quam confutat. ³³ Nihil profecto-
is expostulando & ingerendo mala multa.

- 1 Scilicet 1 Adultum: 2 in lectum 3 certe ei fuero, atq; 4 ani-
 promovero, id est, pro-
 fecero. PA. Charine, & me & te 5 imprudens, nisi quid Dii
 6 respiciunt, 7 perdidisti.
 8 Scilicet me perdidisti? Ironia. Q. d. imo consulto id
 effecisti. Reperit illud verbum Pamphili. 9 Ratio, excusatio seu de-
 fensio aliqua nautae fidei. 10 Fregisti, violasti, non praestitisti pro-
 missa. Alii Ironice intelligunt. 11 Quare dicis me solvitile fidem 2
 12 Adhuc, postquam cognovi totum negotium. 13 Blandis verbis
 seducere, decipere. 14 Philumenam, filiam Chremetis. 15 Pla-
 cuit, irritum. 16 Est tibi 17 Quod putavi te talem ergo
 me esse, qualis ego erga te eram. 18 Deceptus es, falleris, qui sic de
 ingenio meo iudices. 19 Nunquid hoc tibi satis fuit, accipere Philume-
 nam uxorem, eamq; mihi praeripere, nisi insuper me vanis tuis sollicita-
 tionibus ludificareris? 20 Plenum, firmum, perfectum. Antiqui enim
 solidum id dicebant, quod absolutum esset: propterea quod nihil con-
 cavi aut rimarum haberet, quasi undique compactum. Unde solidum ebur
 dixit Virg. pro integro. Tractum inde ad alias res incorporeas, ut ad animi
 facultates & huiusmodi. 21 Allexisses blanditiis in fraudem. Metaph.
 22 matribus, quae, dum lactant filios, interdum animi causa mammas
 praebent, ac subinde retrahunt. Sic infra 5, 4, 9. Sollicitando & pollicitan-
 do eorum animos laetas? 23 Vana spe, quam ego ex tuis verbis con-
 ceperam de accipienda Philumena, detineres, de die in diem duceres? 24
 25 Accipias tibi Philumenam. Permissio cum indignatione. 26 Inter-
 sectio dolentis. 27 Aliudve sim. 28 Perfusionibus. 29 Molima
 sit adversus me, effecerit, comparaverit anxietates, molestias animi.

1 *Meus carnifex. CH. quid istuc tam mirum, 2 si de*

re exemplum capis?

PA. *Hand istuc dicas si cognōris vel 3 me, vel 4 amo-*

rem meam.

(H *Scio, cum 5 patre 6 altercasti dudum, & 7 is*

nunc propterea tibi

8 *Succeser, nec te 9 quivis hodie cogere, 10 illam tu*

duceres.

PA. 11 *Imō etiā, quō tu min⁹ scis 12 aerumnas meas,*

13 *Hæ nuptiæ non apparabantur mihi,*

Nec postulabat nunc quisquam uxorem 14 dare.

CH. *Scio: tu 15 coactus inā voluntate es. PA. 15 mane*

Nondum etiā scis. CH. scio equidem 17 illam du-

cturum esse te.

PA. *Cur me 18 enecas? 19 hoc audis: nunquam 20 de-*

stitit

Instare, ut dicerem esse 21 ducturum patri:

Suadere, orare, 22 usque adeo donec 23 perpulis

CH. 24 *Quis homo istuc? PA. 25 Davus. CH. Da-*

vus? PA. Davus 26 omnia.

CH. *Quamobrem? PA. nescio: nisi mihi Deos*

satis

Scio fuisse 27 iratos, 28 qui auscultaverim.

CH. *Factum 29 hoc est Dave? DA. factum est.*

CH. *hæc quid ais 31 scilicet?*

altero non dicitur) contendisti paulo ante.

7. Pater tuus. 8 Iratus est. 9 Potuit. 10 Philumenam. 11 Imo longe gravius est.

infortunium meum quam tu putas: tu enim existimas, patrem voluisse

serio mihi uxorem dare, cum me de ea re appellavit: is vero minime

id constituerat: quod quia tu ignoras, necesse est, eo minus tibi notas

esse aerumnas meas, qui scilicet fraude servo ex te tranquilla in peri-

culum ingens precipitatus sum. 12 Calamitates. 13 Cum filia Chre-

metis. 14 Mihi. 15 Ad has nuptias admittendas. *ἰκὼν ἀδελφῶν*

3. *Σοφὸς*. Hom. II. 4. 16 Siste paululum, audi. Vox revocantis. 17 Phi-

lumenam. 18 Excrucias, obtundis, odiosus es mihi loquacitate tua?

Metaphora. 19 Quod dicturus sum. 20 Carnifex meus davus cess-

avit instanter urgere. 21 Uxorem Chremetis filiam. 22 In tan-

tum, sine intermissione. 23 Impulit me ad id faciendum. 24 Tibi

persuasit ut iaceres. 25 Effecit. 26 Scilicet interturbas, facit. Apo-

liopesis. 27 Non propitius. Sic Phorm. 1. 2. *Memineralinquim Deo*

frato meo. 28 Quod obediverim ei Davo, servo futili. 29 Quod dicit

herustuus. 30 Indignantis particula. 31 Scilicet.

1 Davus

tortor,

qui ita me

torquet.

Metaphora.

2 Serservus

tuus (n.)

exemplo

adverbum

te utatur,

si te imi-

tetur, id

est, si tui

eam fidem

præste,

quanta tu

præstas

alibi, id

35 est mihi:

nam a te

hoc didi-

cit. Qualia

enim he-

rus, talis

ferē &

servus esse

solet.

3 Animum

meum.

40 Erga

Glyce-

rum.

5 Simione.

6 Alterca-

tus es (nam

¹ Dent.
² Inter-
³ tio atten-
⁴ tionem ex-
⁵ pascens.
⁶ Pamphi-
⁷ lun.
⁸ Conji-
⁹ cere, pro-
¹⁰ trudere.
¹¹ Pamphili.
¹² Tuum
¹³ consilium,
¹⁴ quod illi
¹⁵ dediti.
¹⁶ Ducenda
¹⁷ uxoris.
¹⁸ Defessus
¹⁹ in alio
²⁰ consilio
²¹ invenien-
²² do, ut nul-
²³ lus alias
²⁴ vias profe-
²⁵ qui velim :
²⁶ imo ad alia
²⁷ experienda
²⁸ paratus
²⁹ sum.
³⁰ Te non
³¹ esse defatigatum. Ironia. ³² 10 Alia ratione, alio modo attentabimus
³³ rursus aliud consilium. Virg. 4. *Aen.* *Drivent, germana, viam, proatara*
³⁴ *forori.* ³⁵ 11 Successit male, infelicitate. ³⁶ 12 Prosperitatem, incolumita-
³⁷ tem emendari. ³⁸ 13 Quid ni? Ironica concessio. ³⁹ 14 Valde labora-
⁴⁰ veris, dederis operam. ⁴¹ 15 Nuptiis, id est, ex uno matrimonio. Nota hic
⁴² obiter, unus a. um, in plurali non usurpari, nisi cum nominibus singulari nu-
⁴³ mero coerentibus. ⁴⁴ 16 Duplex matrimonium efficit. ⁴⁵ 17 Meo domino.
⁴⁶ 18 Servitute. Quia sum servus tuus. ⁴⁷ 19 Eniti omnibus membris & tuia
⁴⁸ viribus, assidus & indefatigata diligenti. ⁴⁹ 20 Omni tempore. ⁵⁰ 21 Vitam
⁵¹ meam mortis periculo exponere. ⁵² 22 Dummodo sim utilis, inferviam tibi.
⁵³ 23 Tu dehes, tuæ sunt partes. ⁵⁴ 24 Contra opinionem & voluntatem meam.
⁵⁵ 25 Do operam sine dolo, diligenter, ut melius succedat. ⁵⁶ 26 Utilius con-
⁵⁷ silium. ⁵⁸ 27 Excusatio. ⁵⁹ 28 Noli uti consilio meo. ⁶⁰ 29 Te misit facere:
⁶¹ sed restitue, &c. ⁶² 30 Restitue me prius in eum statum, in quo me accepisti.
⁶³ *Plaut.* *Haud facile te in eundem cursu restitues locum.* ⁶⁴ 31 In quo eram,
⁶⁵ priusquam h. nuptiæ essent inceptæ. ⁶⁶ 32 Restituam te in eum locum, in
⁶⁷ quo prius eras. ⁶⁸ 33 Ut restituas me in pristinum locum. ⁶⁹ 34 Interjectio
⁷⁰ subito advertentis ad aliquid, & cogitantis aliud consilium. ⁷¹ 35 In Græcia
⁷² obtinebat oliui, ut fores non introrsum, sed in viam publicam aperirentur.
⁷³ Itaque exiturus quisq; intus lono seu crepitu quodam prætornebat præte-
⁷⁴ rentem, aut foris præ foribus in publico stantem, ne ab impulsu de impro-
⁷⁵ viso janua intraderetur. ⁷⁶ 36 A domo Glycerii.

PA.¹ Nihil ad te. DA.² *quero*. PA.³ *hem* ⁴ *nunc* ¹ *Partur*,
cine demum? DA. *at jam* ⁵ *hoc tibi inventum* ⁶ *Glycerii*
dabo. ⁶⁰ *concre-*
pacit.

² Id jam ago, in eo sum, ut excogitem consilium aliquod, quo in pristinum statum reituaris. ³ Dolentis vel indignantis particula. ⁴ Nunc tandem queris consilium? Putabam te habere in pronitu. ⁵ Consilium scilicet, quo in pristinum reituaris locum.

ACTUS IV. SCENA II.

MYSIS, PAMPHILUS, CHARINUS, DAVUS.

MY.¹ *J*am, ² *ubi ubi eris*, ³ *inventum tibi cura-* ¹ *Pollicetur*
bo, & mecum adductum ² *hic Pam-*
philus My-

⁴ *Tuum Pamphilum: tu modò,* ⁵ *anime mi,* ⁶ *noli te*
⁶ *macere.*

PA.⁷ *Mysis.* MY. *quid est?* ⁸ *hem Pamphile,* ⁹ *opi-* ¹ *Glycerium,*
mè mibi te offers. PA. *quid est?* ² *etiam*

MY.¹⁰ *Orare jussit, si* ¹¹ *se ames,* ¹² *hera, jam tu ad* ¹ *omnes sibi*
sefe venias: ² *ob id in-*

¹³ *Videre ait se cupere.* PA. ¹⁴ *vab,* ¹⁵ *perii!* ¹⁶ *hoc*
¹⁷ *malum* ¹⁸ *insegrasit.* ¹⁹ *Ubiun-*

²⁰ *Sic cine me, atque illam operâ tuâ nunc miseros* ¹ *que, quo-*
solicitari? ² *cunque in*

Nam idò red ¹² *accesor, nuptias* ¹³ *quid mibi* ¹⁴ *ap-* ¹ *In egressa*
parari ²¹ *sensit.* ² *conversa*
³ *alioquitur*
⁴ *Glycerium*

intus. ¹ Ut inveniam & mecum adducam, ⁴ A matrem. ⁵ Tu Glycerium, quam toto pectore amo: & est mollis oratio & blandimentum muliebri. ⁶ Cruciare, affligere. Sic infra, 5, 3, 15. *Cur me macero?* Meton, effecti pro efficiente: sollicitudo enim & afflictio animi maciem contrahit: vel Metaph. à corpore ad animum. Nam quemadmodum ignis, calor, aut inedia corpus macerant, id est, macrum reddunt: sic etiam cura, viscerum animum macerant atque excruciant. ⁷ Est vocant s. ⁸ *Lamentis interfectio.* ⁹ Opportun: ac tempestive obviam mihi venis. ¹⁰ Ordo est: *Hera jussit me orantes, si ames te, ut jam venias ad se: ait se superspicere te.* ¹¹ *Hera.* ¹² Glycerium. ¹³ Ut videt. ¹⁴ Interfectio deservant s. ¹⁵ Sollicitudo scilicet de nuptiis: declarant v. 6, 7, 10. ¹⁶ *Re-movetur.* ¹⁷ Sic cine oportet me atque Glycerium affligis tuo labore, qui operam dedisti ut nobis hoc malum parceres, perturbari? *Hæc autem Pamphilus dicit Davo.* ¹⁸ Ab ancilla ad Glycerium. ¹⁹ Quia. ²⁰ *A patre meo.* ²¹ Intellexit Glycerium.

1. A quibus nuptiis, id est, non futura fuissent nuptiæ. 2. Poteramus abire sine turbatione ac labore. Imperfonaliter, 3. Si Davus quicvisset, neque aliquid fuisset molus. 4. Ironia. 5. Quasi Pamphilus non latis furat, commotus, irritatus aut iracundus sit. 6. Im-
 CH. 1 Quibus quidem quàm facile poterat quiescere, si hic quiesceret.
 DA. 4 Age si hic non in sanitatis suâ sponse, 6 in-figa. MY. atq; ædopol
 7. Ea res est, propterque nunc misera in 8 merore est. PA 9. Myfis, 10
 Per omnes tibi 10 adjuro Deos, 11 nunquam 12 eam me deserturam,
 13 Non, 14 si capiundos mihi sciam esse inimicos, 15 omnes homines.
 16 Hanc mihi 17 expetiri, 18 contigis : 19 conveniunt 20 mores : 21 valeant,
 Qui inter nos 22 disidium volunt : 23 hanc, 24 nisi mors, mihi adimes nemo.
 MY. 25 Resipisco. PA. 26 non Apollinis 27 magis verum, 28 atq; hoc, 29 responsum est. 15
 Si poteris fieri, ut nē pater 30 per me stetiſſe credas, Quid minus hæc fierent nuptiæ, 31 volo : sed si id non 32 poterit,
 pelle eum, incita querelis tuis. Subministra iracundiæ fomenta, oleum adde camino. Hoc dicit Davus, cum indignatione, non audientibus Pamphilo aut Charino, quia videbat Charinum irritare suis dictis animum Pamphili. 7 Quod Glycerium nuptias tibi apparari tenſit. Confirmat verba Pamphili. 8 Luctu, dolore, timet enim, ne deferat se. 9 Compellatio habet asſeſerationem. 10 Sanctissimè juro. 11 Per omnem reliquam vitam. 12 Glycerium. 13 Non eam me, inquam, deserturam. 14 Etiam si. 15 Si scirem ipsum etiam patrem mihi fore inimicum. Propter verecundiam non nominat patrem, quem tamen etiam significat. 16 Glycerium. 17 Elegi, desideravi. A voluntate. 18 Mihi. A fortuna. 19 Concordant cum me, mihi placent. 20 Illius Glycerii. 21 Pereant, ita : nobis abeant ac diledant, ut nunquam ad nostrum revertantur aspectum, est autem valens renunciationis verbum, non exsecrationis, ne male optet etiam patri. 22 Discordiam, divortium expetunt, id est, qui nos dirimere volunt, qui volunt nostrum amorem esse irritum. 23 Glycerium. 24 Præterquam mors, id est, nisi aut ipse moriar, aut ipsa morietur : morti enim nemo resistere potest. 25 Vires atq; animum recipio, cum hæc audiam : ut supra, 9. Reddidisti animum. 26 Hoc, quod dixi, est verissimum. Nam Delphi oraculum fuit Apollinis omnium celeberrimum, unde & quæ certissima & verissima intelligi vellent, proverbiali figura ab Apolline responsa esse dicebant. Cic. Hæc ex oraculo Apollinis Pythiæ reddita tibi putat, nihil potuisse verius. 27 Verius, certius. 28 Quam hoc meum responsum, quod tibi dico. 29 Oraculum, quod reddebat Delphis in Tripode. 30 Per me factum esse, me fuisse in causa & impedimento, quod non hæc nuptiæ fierent. 31 Velim id. 32 Ejeri.

Ad faciam, ¹ in proclivi quod est, ² per me stetit ut ³ credat.

⁴ Quis videor? CH. ⁵ miser æquè ⁶ atque ego.

DA. ⁷ consilium quero. CH. ⁸ fortis es.

PA. ⁹ Scio, ¹⁰ quid conere. DA. ¹¹ hoc ego tibi profecto effectum reddam.

PA. ¹² Jam ¹³ hoc opus est. DA. quin jam ¹⁴ habeo.

CH. quid est? DA. ¹⁵ huic, non tibi habeo, ¹⁶ nē erres.

CH. ¹⁷ Sat habeo. PA. quid facies? ¹⁸ ceda

DA. dies hic mihi ¹⁹ ut sit satis, vercor,

²⁰ Ad agendum: nē ²¹ vacuum esse me nunc ad ²² narrandum credas.

Proinde hinc vos ²³ amolimini: ²⁴ nam mihi impedimento estis.

PA. Ego ²⁵ hanc visam. DA. quid ²⁶ tu? quo hinc ²⁷ agis?

CH. verum vis dicam? DA. imo etiam

Pamphilo. Donatus hic orationem, interruptam Davi verbis, continuat.

illo, fortis es: quati Pamphilus constagiani suam probari concupiverit, cum interrogaret Charinum: quis videor? Charinus autem comparationem fortunæ suæ interpolaverit, antequam *mihi miser et fortis* conjungeret.

⁶ Sicut ego: quia ego excludar ab ea propter te. ⁷ Rationem ac modum, quo te expediam ac restituam in bonum statum. Pamphilus enim, dum illud (*quis videor?*) dixit Charino, simul infestis Davum perfrinxit oculo, qui, ejus placandi gratia, non quidem ad vocem, sed ad minas vultus parum familiaris, resondet, *consilium quero*.

⁸ Magnanimus, validus, qui nullo infortunio deprimeris. ⁹ Scio, quantam rem moliaris, ut scilicet pater per me stetit non credat, quo minus hæ nuptiæ fiant. ¹⁰ Quantam rem, quantum negotium suscipias. Supra 2, 2, 1. Di boni, boni quid porto!

Frustra Donatus putat, hæc alii, quam Pamphilo, tribuenda esse: cetera explicatio placet. ¹¹ Hoc ipsum, quod conjicis, jamjam effectum, id est, perfectum reddam, efficiam, quod petis. ¹² Consilio. ¹³ Imo vero excogitatum est consilium, quod quero. ¹⁴ Pamphilo. Rejectio.

¹⁵ Ne decipiaris, id est, ne exultimes ad te pertinere. ¹⁶ Mihi satis est, si huic habeas: non enim potest Pamphilo consuli, quin etiam ipsi Charino consulatur. ¹⁷ Die mihi. ¹⁸ Ne non sufficiat. ¹⁹ Quod molior.

²⁰ Otiosum, tantum temporis me habere. ²¹ Meum consilium. ²² Amovete vos, id est, discedite. *Amolimus* ea, quæ cum magna difficultate ac molimine amoveantur ac tolluntur: negio: cuius enim res aliqua jacens in medio magnitudine & mole sua adfert molestum impedimentum, neque nisi eum magna difficultate discedat, dicimus eam *amoliri*.

²³ Nam consilium meis & expeditioni gravis ac molesta est hæc vestra apud me mora. ²⁴ Meam Glycerium (quam antea dixerat mihi in amore esse, quod me non videret) invisam. ²⁵ Char ne facit ea, id est, cur non hinc etiam te amoliris? ²⁶ Fera, ducis? *Agro so* est proprie tardè discedentis ac tristis. Atque ita perfringit Charini stuporem: agitur enim bruta, quæque alterius ductu indigent.

¹ Quo itur-
sus sit. Cum
enim jam
discessio-
nem tuam
complevere
debueris,
nescio
quid nar-
rare coe-
pisti.
² De me,
id est,
antequam
hinc di-
cedam, ex
te volo
discere,
quid spei
mibi sit
reliquum de ducenda Philumena, tibi-
que causam meam commendare: tu
potes efficere, ut ducam Philumenam.
Charinus ergo, quod cum procer-
u & apparatu volebat dicere, confessione *quæ prædicta* in compendium mittit.
³ Parvam diem, in qua scilicet ambias, quantum poteris, ad ducendam
Philumenam? ⁴ Pamphilo. ⁵ Protrabo, differo. ⁶ Intercipit
Davus sermonem Charini, dicens: Quid ergo vult tibi fieri? ⁷ Philume-
nam, scilicet *fac quæso, c'f'as.* ⁸ Scilicet *est*, vel *hominem*, vel *caput*.
Negare vult, quod rogatur, Davus, ut intendat Charini indutriam. ⁹ Hoc
Deiuxit accipe: domum enim ostendit. ¹⁰ Si quo modo poteris
venire, vel meam causam iuvare, & aliquid efficere. ¹¹ Quare, cur
¹² Tibi consilii. ¹³ Consilii habueris, venito. ¹⁴ Scilicet *babarius*,
id est, si quid erit, quod mihi renunciare vel s. ¹⁵ Donec redeam ex
domo Glycerii, quo nunc propero. ¹⁶ Aliquamdiu me hic expecta.
¹⁷ Sic faciendum est. ¹⁸ Statim redeat. ¹⁹ Protinus. ²⁰ Ubi
tu me expectas.

ACTUS IV. SCENA III.

MYSIS.

¹ Mysis MY. ² **N**ihil-*n* esse ³ proprium cuiquam? ⁴ Dis-
serat hæc suse
de Pamphi-
lo, ut vi-
debatur, male metuemis fortunam dep'orat. ⁵ Peculiare, perpetr-
um, stabile, id est, illa, quæ paramus esse stabilia, sunt inconstantissi-
ma. Nam quod habemus, si postea auteretur à nobis, aut alio recedit,
id proprium dici non potest. Hoc ait Mysis propter amatorem Pam-
philum, quem existimabat recessisse ab amore Glycerii, ut Philume-
nam duceret. ⁶ Vestrum auxilium implozo. Nam quibus fidibus,
ab his auxilium expectamus.

¹ Summum bonum esse ² heræ putabam hunc Pam-

philum,

³ Amicum, ⁴ amatorem, ⁵ virum, ⁶ in quovis loco
Paratum: verum ex ⁷ eo nunc ⁸ misera quem capis constan-

Dolorem? ⁹ facile hîc plus malis est, quàm illic tiffianum.

boni.

Sed Davus exit: mi homo, quid ¹⁰ istuc ob, tæro est?

¹¹ Quid portas puerum?

¹ Summam felicitatem, ² Virilem, & non facile vincibilem. ³ Qui paratus esset obsequi heræ meæ ubique, ubicunque res postulat. ⁴ Pamphilus, qui existimatur summum bonum. ⁵ Glycerium quantum concipit maerorem, ne amittat? ⁶ Certè plus doloris est, exoritur metu amittendi Pamphilus, qui in fuit gaudium in voluptate & spe potiundi. ⁷ Al. hinc, illinc. ⁸ Quod portas. ⁹ Glycerii infantem involutum profert in scena Davus, & exvolvit traditq; ancillæ quasi puerum mater ante Simonis fures exponi curasset.

ACTUS IV. SCENA IV.

DAVUS, MYSIS.

DA. ¹ **M**Ysis, nunc opus est tuâ
Mibi ² ad hanc rem? ex promptâ me-

moriâ a que? asturiâ.

MY. Quid nunc ³ incepturus? DA. accipe à me? hunc

⁴ ocinâ,

Aiq; ⁵ ante nostram januam appone. MY obsecro,

⁶ Humi-ne? DA. ex ⁷ arâ hinc sume ⁸ verbenas

sibi,

orationi meæ subservias verbis: id enim inter apparatus doli distulisti in frequentia. ³ Parata ad agendum strenuè, quæ imperabo. prolata dexterritate agendi, & in ciendo iurgii simulacro ad verum peritis, ut videaris non ex composito, nec tanquam premeditata, sed ex tempore dicere ac facere. ⁴ Ad præcepta retinenda, quæ sum dicturus. ⁵ Ad agendum. ⁶ Futurus es? ⁷ Puerum. ⁸ Cito, celeriter. ⁹ Depone, colloca ante has Simonis aras. ¹⁰ An apponam puerum nunc super terram? ¹¹ Altari Apollinis, id est, ex his fertis, quibus hæc ara redimita est. Nam Apollini Comædia dicata est (sicut Baccho Tragedia) in cuius honorem in altero latere scenæ aras constituebant Comædiani celebrantes, floribus & herbis redimitam. ¹² Herbas ac frondes collige, ex quibus hæc ara coronatur. Verbenæ enim (quasi herbenæ) sunt omnes herbæ frondesq; sacre ex aliquo loco purioris loque decerptæ ad aras coronandas, ut laurus, oliva, myrtus. His de loco sacro Capitolii summis à Consule vel Præfure, coronabantur Feciales & Pater patrius proficiscentes aliquo lædæra facturi, aut bellum indiduri.

Aique

1 Verbo-
na.

2 Puero
suppone
in terram.

3 Quod
præcipis,
id est, cur

tu ipse
non ap-
ponis

puerum
ante ja-
nuam, &

verbenas
colligis,
atque sub-

sternis ?

4 Ideo
non facio.

5 Si forte
necesse
erit me

jurare
apud he-
rum Simo-

nem, me
non ap-
posuisse

hunc puerum ante januam, ut possim sincere, pure, sine excep-
tione aut conscientie scrupulo id facere, id est, jurare: ita ut hero
meo, si juramento opus sit, liqueat me vere & sine fraude jurare.

6 An nunc subitus iste ac insolitus conscientie scrupulus vel metus
Dei, ut timcas mentiri ac perjurare, sub itaque invaluit te? dic mihi.

7 An illa hic nova religionis exprobratione veterem malitiam nunc quo-
quese agnoscere haud obscure indicat.

8 Astutus sim.

9 Davus subito aspiciens Chreme-
tem venientem, exclamat.

10 Scilicet est?

11 Chremes, pater
Philumenæ promissæ Pamphilo, medio negotio, quod inceperam, su-
pervenit. *Intervens* enim, est medio negotio quasi ex insidiis superve-
nire, & opprimere in ipso actu eos, qui rem celatum voluit.

12 Re-
jicio, relinquo, muto, omisso propositum. Metaphora. *Rapidiars* enim
proprie significat uxorem dimittere.

13 Antea tanquam recte dispo-
sueram ac tetenderam ad decipiendos Chremetem & Simonem. Metaph.

14 Quid loquaris, id est, quæ sit tua sententia.

15 Parte itineris, quasi non adjuverim.

16 Fingam.

17 Tu Mytis
esto cauta, ut tenet sermoni meo accommodes, ut dictis meis commodè
respondeas.

18 Dictis tuis.

19 Agere velis.

20 Non.

21 Ob-
quod, ad quod, vel in quo.

22 Meo auxilio labore, & industria.

23 Pam-
philo & tibi.

24 Al. ut, id est, ut ingenio perspicacior es, & hujus rei
majorem notitiam habes.

25 Plus intelligis, quam ego intelligo.

26 Hic expectabo, Nam dum ejus astutie opus esse dixit, itemq; orationi
verbis subire jussit, manere etiam voluit.

27 Nè qua in re vestris
commodis impedimento sin.

Atque 1 eos 2 substernere. MY. quamobrem 3 id tute
non facis ?

DA. 4 Quia, 5 si forte opus ad verum jusjurandum
mibi

Non apposuisse, ut liquido possim. MY. intelligo,

6 Nova nunc religio in te istæ incepsit, cedo ?

DA. Move 7 ocius te, ut, quid 8 agam, porro intel-
ligas.

9 Pro Jupiter ! MY. 10 quid ? DA. 11 sponsæ pa-
ter intervenit.

12 Repudio consilium quod primum 13 intenderam.

MY. Nescio 14 quid narres. DA. ego quoque hinc ab
15 dextera

Venire me 16 adsimulabo : 17 tu, ut subservias.

Orationi, utcumq; opus sit, 18 verbis, vide.

MY. Ego, quid 19 agas, 20 nihil intelligo : sed, si
quid est,

21 Quod mea 22 opera 9 puer sit 23 vobis, 24 aut tu
25 plus vides,

26 Manebo, 27 nè quid 28 vestrum remorer commodum.

ACTUS IV. SCENA V.

CHREMES, MYNIS, DAVUS.

- CH. **R**everior, postquam, quæ opus fuit ad nuptias
 2 Gnata, paravi, ut jubeam 3 accersi: sed quid
 4 hoc?
 5 Puer berclè est. 6 Mulier, tun' apposuisti 7 hunc?
 MY. ubi
 8 Illic est? CH. non mihi respondes? MY. 9 hem!
 nusquam 10 est: 11 vae misere mihi!
 Reliqui me 12 homo, atq' abiit. DA. 13 Dî vestram
 fidem!
 14 Quid turbe est apud 15 forum? 16 quid illic ho-
 minum litigant?
 17 Tum annona cara est: 18 quid dicam aliud,
 19 nescio.
 MY. Tur 20 tu, obsecro, hîc me solam? DA. 21 Hem!
 22 quæ hæc est fabula?

Redeo ad
 Simonem.
 Conspicito,
 ante ades
 Simonis,
 Pæro,
 Chremes à
 nuptiis ab-
 sterretur.
 Jurgat
 cum My-
 de Davus,
 quæ ob
 consilii
 ipsius
 ignora-
 tionem,
 fallaciæ
 non sub-
 servit; sed
 omnia
 serio re-
 spondens,

ridiculam facit concertationem. 2 Filia mea Philumena. 3 Spon-
 sam & cognatos in domum Simonis advocari. 4 Scilicet est, quod
 est positum ante januam Simonis. 5 Qui appositus est. Jani pro-
 prius accedit. 6 Alloquitur Chremes Myndem. 7 Pærum. 8 Illo
 Davus, qui me hic solum reliquit. Quærit enim Davus, qui discesse-
 rat, ut a foro venisse videretur: namque hoc agit, ut ipse videatur
 simplex & ignarus, atque ut Pamphili amor prodatur Chremeti.
 9 Intersectio dolentis & indignantis. 10 Davus. 11 Excla-
 matio. 12 Davus. Non vult eum nominare propter præsentiam Chre-
 metis. 13 O Dii, imploro vestrum auxilium. 14 Quam tur-
 bationis seu tumultus, & multitudinis, propter varia hominum litigia.
 15 Judiciale vel causarum, id est, locum, ubi causæ aguntur, vel etiam
 cupidinarum: utrumque enim intelligi potest. 16 Quot homines in
 foro contendunt in judicio, causas agunt in se invicem? 17 Præ-
 teres viâus, omne alimentum, res cibaria in magno pretio est. *Anno-*
nam vocant Latini totum proventum annuum, non solum frumenti, sed
 omnium aliarum rerum. 18 Hæc dicit ad spectatores, & Chremete non
 audiente. 19 Quis non sui apud forum. 20 Scilicet reliquisti?
 Apophæsis, obstruente illi os Davo, & multa simul interrogans.
 21 Intersectio admirantis. 22 Quis hic ludus, quæ hæc ineptiæ sunt?
 quasi principium rationemque ignoret.

1 Interje-
ctio atten-
tionem
sollicitans.

2 Qui ante
januam
missus ap-
positus est.

3 Ante
donum
nostrum.

4 Nunquid
insania, aut
mente ca-
pius es?

Translatio
à corpore

ad ani-
mum:

quod qui
sani sunt,

corpore
bene ha-
beant:

quemad-
modum & qui sapiunt, benè habent animo.

5 Simulat sibi visum Chremetem.

6 De puer. 7 Præter te.

8 Hic puer. 9 Interjectio est consternata mulleris.

10 Confer te, veni ad dexteram partem. A sinistra enim stabat Chremes, quem omnia audire non vult: alia quippe clarè, alia dici jubet pressè.

11 Desipis, non ea mentis compos. Metaph. ab imperitis aratoribus, qui inter seminandum vel eriam inter arandum a recta lira, atq; adeo a sulco aberrant, aut fulem (qui aliqui rectus esse debet) obliquum faciunt.

12 Scilicet apposuisse hunc puerum? Non absolvere finit sententiam Davus, atque interumpit, quod deinceps disjunctura erat Myfis, ne id senex audiat. Hæc cū superioribus illis Davi verbis connectenda; Myfis, puer hic unde est? quis-ve hunc attulit? Submissa voce dicit hæc Myfis.

13 Et hæc voce pressa Davus Mysidi.

14 Feceris, facias, scilicet persutiam te. Apocicopelia.

15 Convitiaria, nuptiaris mihi.

16 Hic puer.

17 Apertè, ut possit exaudire. Jam jubet Mysidem loqui, ut audiat Chremes.

18 A nostris aedibus, scilicet puer est.

19 Interjectio ridentis ob responsum Mysidis.

20 Non est mirandum, Ironia est, sed cum indignatione conjuncta, quæ erumpit v.

21 Ex domo Andriæ mulieris, id est, Glycerii, quæ ex Andria insula venit. Al. exponunt, faret Andriæ.

22 Myfis.

23 Audio ex ipsius verbis.

24 Apti, digni, Ironia, & est expositulatio.

25 Quos sic ludibrio habeatis. In bonis autoribus leguntur illa: *Iludere al. quem, alicui, & in aliquem*: sed in aliquo *Iludere*, id vero hic solummodo reperiri posse putò: quare pro, in quibus, in quos nonnulli referibendum putant. Sic Enn. 54, 20. *Ulciscar: ut ne impune in nos illuseris*. Euphrasius hujus phrasis extraxordinarie causam ad hanc Davi iracundiam refert.

26 Huc.

27 Opportunè, tempore.

1 Ebo Myfis, 2 puer hic unde est? quis-ve 3 hunc attulit?

MY. 4 Sain' sanus es, qui me 5 id roges? DA quem ego igitur rogem, 10

6 Qui hic 7 meminam alium video? CH. miror unde 8 sit.

DA Dicturan' quod rogo? MY. 9 au! DA. 10 concede ad dexteram.

MY. 11 Deliras: 12 non tute ipse? DA. 13 verbum si mibi

Unum, præterquam quod te rogo, 14 faxis. cave.

MY. 15 Malè dicis. 1 A. 16 unde est? dic 17 clarè.

MY. 18 à nobis. DA. 18 ha ha hæ. 15

20 Mirum verò, impudenter mulier si facit.

CH. 21 Ab Andria est 22 ancilla hæc, quantum 23 intelligo.

DA. Adeon' videmur vobis esse 24 idonei,

25 In quibus sic illudatis? CH. 26 veni 27 in tempore.

- DA. *Propera* 1 adeo *puerum* 2 tollere hinc ab *janua*. 1 *Nona*.
Mame : cave 2 quouam ex istoc 4 excessis loco. 21 *Clare* ju-
 MY. *Diis* te 5 eradicent : ita me miseram 6 territas. bet pue-
 DA. 7 *Tibi* ego dico, an non ? MY. quid vis ? DA. 81 *Davus* : cui
 etiam rogas ? cum pare-
 8 *Cedo*, *cujus* *puerum* 9 hic apposuisti ? dic mihi. re *Myris*
 MY. 10 *Tu* nescis. DA. 11 mitte id, quod scio : dic, retinens,
 quod 12 rogo. 25 non au-
 MY. 13 *Vestri*. DA. *cujus* *vestri* ? MY. *Pamphili*.
 DA. 14 *bem* ! quid ? 15 *Pamphili* ? ne, *mame*,
 MY. 16 *Eho*, an non 17 est ? CH. 18 *re* ego semper inquit,
 fugi has nuptias. *sans*, &c.
 DA. *O facinus* 19 animadvertendum ! MY. quid 2 *Auferre*.
 clamitas ? 3 *Aliquo*.
 DA. 20 *Quē* me ego heri vidi ad vos adferri *vesperis* excedas, id
 MY. *O hominem* 21 audacem ! DA. 22 *verum* : vidi ut *saxū*,
 23 *Cantha* : am pro *facias*.
 24 *Subfarcinatam*. MY. *Diis* pol habes gratias, 5 *Panditus*
Cum in 25 *pariendo* aliquot adfuerunt 26 *libera*. live *radici-*
 DA. 27 *Næ* illa illum haud novis, *cujus* *causā* 28 *hec* tant, per-
 incipit. dant, ac ē
 medio tol-
 lant *Plant*.
- Merent*. 4, 41. *quā* me *eradicat* *miserum*. *Metaph.* ab herbis inu-
 tilibus, quas agricolæ, quod *segetibus* nocent, *radicitus* evellunt.
 6 *Perturbas*, terres. 7 *Num* audis quod dico, an non audis, ut tollas
puerum hinc ab *janua* ? *Nunc* iterum clara voce alloquitur *Myridem*.
 8 *Dic* mihi. 9 *Ante* nostram *januam*. 10 *Tu* ita interrogas, quasi
 non noveris. *Ironia*. 11 *Omitte* dicere. *Hoc Davus* in *aurem* dicit.
 12 *De* puero. 13 *Apposui* *puerum* *vestri* *domini*. 14 *Interjectio*
indignantis. 15 *Repetit* nomen *Pamphili* quasi cum indignatione, ut
 id disertè audiat *Chremes*. 16 *Interjectio* attentionem poscentia.
 17 *Pamphili*. 18 *Jure*, merito. *Chremes* adhuc solus post *Davum* lo-
 quitur. 19 *Puniendum*, dignum quod *peniatur*. 20 *An* non ille
puer est, &c. *Supposititium* innuit *infantem* *allatum*. 21 *Qui* hoc
 audet *affirmare*. 22 *Verum* est, quod dixi de *puero* : *Quam* nō ego
heri, &c. 23 *Anum*. 24 *Sub* *veste*, vel *sub* aliis *farcinam*
 habentem, id est, *onus* aliquod quasi *farcinam*. 25 *Pariendo*,
partu *Glycerii*. 26 *Scilicet multos*, quæ *testari* possunt, *puerum* ex
Glycerio, non ad nos *allatum* fuisse. *Servis* non erat *testimonii* *dictio*, ut
 ait *Geta* in *Phormione* : vel *libera*, id est, non *subfarcinata*, non *onerata*
 his *rebus*, quas *existimas*. 27 *Certe* *Glycerium* *Chremetem* non *novit*.
 28 *Cum* *puero* ad *deterrendum* *Chremetem*.

1 Scilicet
ita ratioci-
natur Gly-
cerium,
quæ hæc
incepit.
Reterte-
nim verba
Glycerii.

2 *μυμν-
κα.*
Ita mox
v. 41.
Coactus
legibus tam
uxorem
ducit.

3 Simonis.
3 Philu-
menam.

4 Nuptum
hero meo
Pamphilo.

5 Verba
sunt Davi
reſcien-
tis verba
Glycerii.

6 Hoc
Chremes
de se dicit,
qui non-
dum se à

Davo perceptum esse putat.

10 Aufers à jama.

14 In mediam viam.

18 Parit, impellit. Metaphora.

21 Indignantis Interſectio.

25 Glycerium.

28 Glycerium.

36 Ancillam Myſidem, quæ fingit tales fallacias.

1 Chremes, si positum puerum ante 2 aedis viderit,
Suam 3 quam non 4 dabit: 5 sanis hercle magis
dabit.

CH. 6 Non hercle faciet. DA. nunc 7 aded, 8 ut 11
sis sciens,
Ni 9 puerum 10 tollis, jamjam ego 11 hunc mediam
in 12 viam.

15 Pervolvam, seq; 14 ibidem pervolvam in 15 luto.
MY. Tu pol homo non es 16 sobrius. DA. 17 fallacia

Alia aliam 18 trudit: jam 19 susurrari audio, 40
Civem 20 Atticam esse 21 hanc. CH. 22 hem!

DA, 23 coactus 24 legibus

25 Eam uxorem ducet. MY. 26 eho, obsecro, an non
27 civis 28 est?

CH. 29 Focularium in malum 30 insciens penè in-
cidi.

DA, 31 Quis hic loquitur? à Chreme, 32 per tem-
pus advenis:

Ausculta. CH. audiui jam omnia. DA, an nò 33 in
omnia? 45

CH. Audiui inquam 34 à principio. DA. audisti?

obsecro? 35 hem

Seelera! 36 hanc jam oportet in 37 cruciatum hinc
abripi.

7 Certe. 8 Uscias. 9 Quem
hic apposuisti.

10 Aufers à jama. 11 Puerum. 12 Quia
puer ante januam positus erat.

13 Porro volvam, conſciam.

14 In mediam viam. 15 Ceno & sordibus viam. 16 Sanæ men-
tis, id est, non sobrie loqueris, sed obrius es.

17 Dolus dolo
succedit & connectitur. Hæc fuit prima fallacia, quod puer sit Pam-
phili: secunda est, quod aiunt, Glycerium esse civem Atticam.

18 Parit, impellit. Metaphora. 19 Marmurari, latenter dici. 20 A.
thenienſem. Athenis natam & educatam à teneris. 21 Glycerium.

22 Indignantis Interſectio. 23 Pamphilus. 24 Athenienſium.

25 Glycerium. 26 Adverbium vocantis & interrogantis. 27 At-
tica. 28 Glycerium. 29 Ridiculum, irridendum periculum, quod
cum jocum præ se fert, tamen magnum malum daturum videtur. Inſer-
at in Phorm. vocat *jocularem audaciam*. 30 Imprudens. 31 Jam vi-
det Davus tempus esse senem alloquendi. 32 In tempore, oportu-
tate. 33 Scilicet *audivisti*. 34 Ab initio. 35 Irascentis

36 Ancillam Myſidem, quæ fingit tales fallacias. 37 Carcerem deduci,
ut de ea meritum ſumatur ſupplicium.

1 Hic ille est: non te credas Davum a ludere.

MY. 3 Me miseram! nihil pol' falsi dixi, mi se-

nex.

CH. 4 Novi rem omnem: sed est Simo 5 intus?

DA. intus est.

MY. Nè me 6 attingas scelestè: si pol' Glycerio non

7 omnia hæc.

DA. 8 Ebo inepta, nescis quid sit 9 actum,

MY. 10 qui sciam?

DA. 11 Hic 12 scier est: 13 alio pacto baud poterat

fieri,

DI. 4 scires hæc, 15 quæ volumus. MY. 16 hem, 17 præ-

diceres.

DA. 18 Paulum interesse censet, 19 ex animo

omnia,

20 Ut fert natura, 21 facias, 22 an de industria?

ficat se esse perturbatam. 4 Sunt verba irati senis, quibus signifi-

cat, se nolle audire ancillam. 5 Domi. Apostrophe ad Davum.

6 Davus videns Chremetem ingressum domum Simonis, præteritis,

quod rem graviter consecerit, ludos facit Mydi & blanditias. Quod

cum joco non accipiat Mytis, ut quæ rem non intelligat, per com-

motione præcedentium hæc ait. 7 Scilicet dixeris, retulit. Apo-

siopesis. 8 Interjectione hac attentionem movet. 9 Inter nos de

puero, id est, in quem finem puer sit appositus ante ianum Simon-

is. 10 Quomodo possum scire? Potentialis modus. 11 Chre-

mes, quem nunc vidisti, pater Philumene. 12 Heri mei Pam-

phili. 13 Alio modo, quam eo quo fecimus, nisi per puerum.

14 Chremes. 15 Scilicet de puero, & quod Glycerium sit civis

Attica. Nam per ea fortasse filiam suam Pamphilo non dabit. 16 Do-

lentis est. 17 Prædixisset, prædicere debebas te velle hoc cum

puero. 18 Parum esse discriminis. 19 Ex naturali impetu & in-

genito affectu & animi ductu. 20 Quemadmodum naturalis & inge-

nitudo postulat. 21 Scilicet an. 22 An ut facias omnia con-

sulto & deducta opera? Vult dicere permagnum esse discrimen inter na-

turales actiones, & eas, quæ ex composito & de industria fiunt.

1 Chremes

scilicet, pater Phi-

lumene:

Δαμῖον

30 q. d. viz

magnus:

ubi ille,

habet em-

phasin, qui

scilicet sic

non debet

illudi.

Ironia.

2 Deridere

me Davum:

quia deri-

des tantum

senem.

3 Excla-

matio,

qua signi-

ACTUS IV. SCENA VI.

CRITO, MYSIS, DAVUS.

1 Crito
veniens ex
Andro
Athenas,
de Glyce-
rio percun-
datur an
parentes
repperit
suos: audi-
ens non-
dum repe-
risse, dolet,
quod vide-
at hoc sibi
obscurum
in adeunda
heredita-
te: sicque
ejus ad-
ventu pe-
riculum
omne dif-
cutitur.
2 Hospitium habuisse. 3 Via civitatis publica latiori & ampliori, *πλάτεια*.
4 Mihi. 5 Chrysis. 6 Vivendo, id est, quaestu meretricio. 7 Ac-
quirere nummos, id est, discere. 8 Athenis. 9 Scilicet sua, id est,
in Andro. 10 Pauperem. Gracissimus est. 11 Chrysidis. 12 Per
legem, id est, jure hereditario, id est, ego legitimus sum hæres bonorum
Chrysidis: quia in familiam redeunt bona, si non est hæres de proximo aut
ex testamento. 13 Illæ divitiæ, quas hic inhonestè paravit. 14 Interro-
gem de hospitio Chrysidis. Metaph. a nautis, qui conto utuntur ad loca in-
quirenda navibus opportuna. 15 Davo & Mytidi hoc dicit. 16 Cognatus,
ex forore Chrysidis natus. Sobrini dicuntur quasi *fratres*, id est, nati de
duobus sororibus. 17 Sc. *perit, mortuus est*: nam impedivit gemitus. 18 E-
julando proferenda est hæc particula. 19 Glycerium & me. 20 Equi-
dem, certe. 21 Mortuus, id est, non solum miser sumus, sed etiam ab
omnibus relictus. 22 Quomodo vos habetis aut facitis? 23 Agitis?
24 In hac civitate. 25 Vivitis, vel valetis? 26 Rogas: quomodo nos
valcamus? 27 Agimus vitam. *Ζῶμεν γὰρ, ἢ ἔχ' οἷς δόλομεν, ἀλλ' οἷς
δοῦναι δυνάμεθα*, Non uti libet sed uti licet, sic vivimus. Quo quidem monemur,
tempori esse ac necessitati serviendum: & sæpe facultatē nobis deesse, non
animum. 28 Ut vulgo fertur, ut est proverbium. 29 Quandoquidem,
quoniam. 30 Nobis vivere. Quæ oratio ad præsentesturbas spectat: jam
nondum patiebantur animum muliercularum consistere. 31 Quo pacto
agit? 32 Athenas. 33 Sc. *repperit parentes*: & pro negatione hoc di-
ctum est, quasi non repperit. 34 Parentes repperit? 35 Infelicher, ma-
lis avibus, non in ipso tempore, repugnantibus avibus, sine quibus nihil o-
lim, seu privatim, seu publice fiebat. 36 Athenas. 37 Contuli. Metaphora.
Nam

Nam pol, si ¹ id scissem, nunquam ² huc ³ tulissem ⁴ Glyce-
pedem :

⁵ Semper enim ⁶ dicta est ⁷ ejus ⁸ hac atq; ⁹ babi-
sa est soror :

¹⁰ Quae ¹¹ illius fuerunt, ¹² possides. ¹³ Nunc me ¹⁴ ho-
pitium

¹⁵ Lites sequi, quam ¹⁶ hic mihi sis ¹⁷ facile atque
utile,

¹⁸ Aliorum exempla ¹⁹ commonent : simul arbitror, enim sem-
per esse aliquem amicum, & ²⁰ defensore ²¹ ei :

²² nam ferè

²³ Grandis scula jã ²⁴ profecta est illic : ²⁵ clamiscent ²⁶ effa soror.

²⁷ Me ²⁸ sycophantem ²⁹ hereditatem ³⁰ persequi, ³¹ 20
³² Mendicium : ³³ tum, ³⁴ ipsam despoliare non libet.

MY. ³⁵ Optime ³⁶ hospes pol, Criso, ³⁷ antiquum ob-
sines.

CR. ³⁸ Duce me ad ³⁹ eam, ⁴⁰ quando huc veni, ut vi-
deam. MY. ⁴¹ maxime.

DA. ⁴² Sequi ⁴³ hos : nolo me in tempore hoc vi-
deat ⁴⁴ senex.

In possessione habet Glycerium. ⁴⁵ Odo est : ⁴⁶ Exempla aliorum com-
monent, quibus facile atq; utile sit mihi hic, me hospitem sequi lites.

⁴⁷ 13 Litigando patere hereditatem, exercere controversias
super Chrysidis bonis, qui Glycerium possidet, repetenda. ⁴⁸ 14 Athe-
na, in aliena mihi & ignota urbe. ⁴⁹ 15 Id est, difficile & inutile. ⁵⁰ 16 Qui

etiam hospites existentes secuti sunt. ⁵¹ 17 Admonent. ⁵² 18 Qui eam de-
fendat, si, quod meum est, repetam. ⁵³ 19 Glyc-rio. ⁵⁴ 20 Adulta. ⁵⁵ 21 Re-
cessit ex insula Andro. ⁵⁶ 22 Adversari, qui defendunt Glycerium, clamita-
rent. ⁵⁷ 23 Tanquam calumniatorem, & alieni boni directorem, personam
sumi se legitimi heredis. Metaph. servo, qui ficus, quas ipse comederat, di-
cebat hero alterum servum comidisse. Proprie enim hac vox delatore de-
notat, qui exortatus ex Attica regione ficus prouebat, inhians delatoris
pramioso. Cum enim in Attica regione magna esset ficum copia seu mul-
tudo (quarum suavitatem Xerxes adeo delictatus fertur, ut ob id Græcia bel-
lum intulerit) ad eas asservandas publice custodes statuebantur, propo-
sita poena furibus, qui eas deciperent, & alio deportarent. Hi primus dicti sunt
quædam quædam deo ty quædam quædam deo, a furibus prodenda, instigandi, vel
etiam comedenda. At qui immittentia passim pro libidine furti deferrent, fa-
cium poena, ut id verbum calumniatoribus, & fallacrisque intendentibus
tribueretur. ⁵⁸ 24 Ad me non pertinentem. ⁵⁹ 25 In judicio repetere.

⁶⁰ 26 Tanquam pauperem, emendicantem & alienum. ⁶¹ 27 Præterea, 28 Gly-
cerium, qui nihil habet, nisi bona Chrysidis, deinde, & vacuam omnibus
bonis reliquere, quia nihil suum habet. ⁶² 29 Peregrine. ⁶³ 30 Murena.

⁶⁴ Ingenium infersas, id est, equum & bonum. ⁶⁵ 31 Glycerium. ⁶⁶ 32 Quod-
quidem. ⁶⁷ 33 Libentissime te, lucam. ⁶⁸ 34 Bantos in Glycerium. ⁶⁹ 35 & me.

⁷⁰ 36 Bantos in Glycerium. ⁷¹ 37 & me. ⁷² 38 Duce me ad eam, quando huc veni, ut videam.

⁷³ 39 maxime. ⁷⁴ 40 Sequi hos : nolo me in tempore hoc videat senex.

⁷⁵ 41 In possessione habet Glycerium. ⁷⁶ 42 Odo est : Exempla aliorum com-
monent, quibus facile atq; utile sit mihi hic, me hospitem sequi lites.

⁷⁷ 43 Litigando patere hereditatem, exercere controversias
super Chrysidis bonis, qui Glycerium possidet, repetenda. ⁷⁸ 44 Athe-
na, in aliena mihi & ignota urbe. ⁷⁹ 45 Id est, difficile & inutile. ⁸⁰ 46 Qui

etiam hospites existentes secuti sunt. ⁸¹ 47 Admonent. ⁸² 48 Qui eam de-
fendat, si, quod meum est, repetam. ⁸³ 49 Glyc-rio. ⁸⁴ 50 Adulta. ⁸⁵ 51 Re-
cessit ex insula Andro. ⁸⁶ 52 Adversari, qui defendunt Glycerium, clamita-
rent. ⁸⁷ 53 Tanquam calumniatorem, & alieni boni directorem, personam
sumi se legitimi heredis. Metaph. servo, qui ficus, quas ipse comederat, di-
cebat hero alterum servum comidisse. Proprie enim hac vox delatore de-
notat, qui exortatus ex Attica regione ficus prouebat, inhians delatoris
pramioso. Cum enim in Attica regione magna esset ficum copia seu mul-
tudo (quarum suavitatem Xerxes adeo delictatus fertur, ut ob id Græcia bel-
lum intulerit) ad eas asservandas publice custodes statuebantur, propo-
sita poena furibus, qui eas deciperent, & alio deportarent. Hi primus dicti sunt
quædam quædam deo ty quædam quædam deo, a furibus prodenda, instigandi, vel
etiam comedenda. At qui immittentia passim pro libidine furti deferrent, fa-
cium poena, ut id verbum calumniatoribus, & fallacrisque intendentibus
tribueretur. ⁸⁸ 54 Ad me non pertinentem. ⁸⁹ 55 In judicio repetere.

⁹⁰ 56 Tanquam pauperem, emendicantem & alienum. ⁹¹ 57 Præterea, 58 Gly-
cerium, qui nihil habet, nisi bona Chrysidis, deinde, & vacuam omnibus
bonis reliquere, quia nihil suum habet. ⁹² 59 Peregrine. ⁹³ 60 Murena.

⁹⁴ Ingenium infersas, id est, equum & bonum. ⁹⁵ 61 Glycerium. ⁹⁶ 62 Quod-
quidem. ⁹⁷ 63 Libentissime te, lucam. ⁹⁸ 64 Bantos in Glycerium. ⁹⁹ 65 & me.

¹⁰⁰ 66 Bantos in Glycerium. ¹⁰¹ 67 & me. ¹⁰² 68 Duce me ad eam, quando huc veni, ut videam.

¹⁰³ 69 maxime. ¹⁰⁴ 70 Sequi hos : nolo me in tempore hoc videat senex.

ACTUS V. SCENA I.

CHREMES, SIMO.

CH. ¹ *Satis jam, satis, Simo, ² spectata erga te amicitia est mea :*

Satis periculi capere ³ adire : orandi jam finem face.

Dum studeo ⁴ obsequi tibi, penè ⁵ illusi vitam ⁶ filia.

SI. ⁷ *Imò enim quàm maximè abs te posulo atque oro, Chreme,*

⁸ *Ut beneficium, verbis iniunximus dudum, nunc re comprobet.*

CH. *Vide, quàm ⁹ iniquus sis præ studio, ¹⁰ dum efficias id quod ¹¹ cupis,*

Neque ¹² modum benignitatis, neque quid me ores, ¹³ cogitas :

Nam si ¹⁴ cogites, ¹⁵ remittas jam me ¹⁶ onerare injuriis.

SI. ¹⁷ *Quibus? CH. ¹⁸ abrogitas? ¹⁹ perpulisti me, ut ²⁰ homini adolescentulo,*

In ²¹ alio ²² occupato amore, ²³ abhorrenti ab re uxoris,

Filiam darem in ²⁴ seditionem, atque ²⁵ incertas nuptias ;

²⁶ *Ejus labore atq; ejus ²⁷ dolore gnato ut ²⁸ medicaret tuo.*

hæc nusquam erga te amicitiam probasti & expertus es. ²⁹ Subire tua causa. ³⁰ Ad tuam voluntatem cuncta facere, tibi inservire. Consequimur, inquit studio: obsequimur officio: persequimur injuria: prosequimur ordine: obsequimur voci. Perdidisti ac ridiculam feci. Sic Tacitus illudere potius dixit: Ter. ludere operam: ³¹ Philumenæ. ³² Sed certe, ³³ Ut benevolentiam illam, per verba paulo ante inceptam, nunc ipso effectu, actum confirmes. ³⁴ Iniquus sis petitor, qui tuam ipsius cupiditatem magis, quàm æquum, spectas, præ nimia cupiditate faciendi, quod institueris. ³⁵ Dummodo. ³⁶ Ut filiam meam dum gnato tuo. ³⁷ Justam mensuram benevolentis, id est, quantum sit petendum. ³⁸ Attendis. ³⁹ Cogitares modum petitionis. ⁴⁰ Desineres. ⁴¹ Vexare, opprimere injuriis petitionibus. Nam injuria dicitur, quicquid non jure sit. ⁴² Quibus injuriis te onero? ⁴³ Intersectio dolentis & indignantis. ⁴⁴ Impulisti precibus tuis. ⁴⁵ Juveni, imperito omnium rerum. ⁴⁶ Alterius puellæ, quàm filii mei. ⁴⁷ Devento, id est, qui amet aliam. ⁴⁸ Alieno a conjugio legitimo, id est, qui non sit ducere uxorem. ⁴⁹ Discordiam, non matrimonium: quod die enim in seditione essent inter se. ⁵⁰ Non firmum matrimonium: quia eam fortasse relinqueret, aut rationem aliquam iniret, qua eam repudiaret. ⁵¹ Filiam meæ commodò. Argumentum ab iniquo. ⁵² Morore, aegritudine. ⁵³ Moderet, remedium adferam: quia amoris gravi vulnere laucius est.

⁵⁴ Impu-

¹ Impetrasti: ² incepti, ³ dum res tulit: nunc non: Hoc ⁴ fert, ⁵ ferat.
⁶ Illam ⁷ hinc civem esse aiunt: puer est ⁸ natus: ⁹ nos missos facit.
 SI. ¹⁰ Per ego te Deos oro, ut nē ¹¹ illis ¹² animum inducat credere, ¹³ Quibus id maxime vile est ¹⁴ illum esse quam ¹⁵ deterrimum:
¹⁶ Nuptiarum gratia ¹⁷ hæc sunt ¹⁸ scita atq; incepta omnia:
¹⁹ Ubi ea causa, quamobrem hæc faciunt, eris adempta bis, desinens.
 CH. ²⁰ Erras: ²¹ cum Davo egomes ²² vidi ²³ iurgantem ²⁴ ancillam. SI. scio. CH. at
²⁵ Vero vultus; cum ²⁶ ibi me adesse, ²⁷ nescier dum ²⁸ præsenserat:
 SI. Credo; & ²⁹ id facturus, Davus ³⁰ dudum prædixit mihi:
 Et nescis ³¹ quid tibi sum oblitus hodie ³² ac volui ³³ dicere

um, quam amat Pamphilus. 7 Civitatis hujus Atheniensis, id est, civem Articam. 8 Ex ea & filio tuo. 9 Dimitte nos, nec amplius precibus aures nostras obtunde. 10 Negationem suam Simo prece munit, & adhuc de satisfactione Chremeti persuadere vult: ipsam personarum utilitatem pro argumento habens. 11 Maledicis, sc. meretricibus, servis, ancillis. A qualitate personarum. 12 Tibi persuadere velle. 13 A causa ad effectum. 14 Filium meum Pamphilum. 15 Pessimum, perditissimum, sceleratissimum. 16 Ad disturbandas seu impediendas cum tua filia nuptias, & cum Glycerio conficiendas. 17 Quæ alia facta fuisse. 18 Ab his. 19 Postquam Pamphilus meus duxerit filiam tuam uxorem, atq; ita non eris, quod per te se confectis istis doli posse proficere, evanescit omnia: em tibi hæc talia & in vulgus edere desinent, cum tibi nil prodesse amplius mendacium videbunt. 20 Palleris. Pertendit, quod dixerat, Chremes, urgetq; Simonem, ut expedire se ex tempore nequeat. 21 Servo tuo. Vide supra §. 1. 22 A testimonio, nempe a sensu oculorum. 23 Litigantem, sc. propter pueri appositionem. 24 Glyceris, sc. Myidem. 25 Serio lingabant, non simulate. 26 Apud adulescentes. 27 Horum, id est, Davus, neg; Ancilla. 28 Præviderat, prius perceptorat. 29 Quod dixisti de puero, & ancilla, quæ illum ante janus nostræ apposuit, ut mulieres ex Glyceris domo iurgatæ ac nuptias disturbatæ. 30 Pamphilum Vide supra §. 1. 31 Propter quid quamobrem, aut quando. 32 Et quidem volui dicere, destinaveram dicere: quasi ita in domum suam invitarer & atrium Chremetem vellet, ut nunc audiret, quod antea non prædictum erat Vel ac volui, i. ut, sicut volui, sicut destinaveram. Sic Hæant. 32. 24. Antimus te erga idem ac fuit, id est, ut, vel sicut fuit. 33 Nempe Davus hæc bona mihi prædixisse, id est, miror, quomodo acciderit, ut hoc ipsum, quod maxime tibi dictum volui, modo oblitus sum tibi dicere.

ACTUS V. SCENA II.

DAVUS, CHREMES, SIMO, DROMO.

1 Simo cum vidisset Davum egredientem a Glycerio & cum ex eo audivisset venisse, qui Glycerium diceret esse civem Atticam, ira accenditur, Davum intro raptum conjicit in vincula.
 2 Securo, tranquillo,
 a metu vacuo: quia (inquit Donatus) negotium sollicitudo est. Sic Eun. 5. 3. 9. Virum bonum esse Parmenonem in: adere video: vide ut otiosus sit, si Diis placeat. 3 Pamphilus, Glycerium, Charinum, & nos omnes harum partium fautores. 4 Ecce Davum. 5 Ex cuius edibus exit Davus? Videt Simo Davum egredientem e domo Glycerii, portusque id per indignationem atque admirationem dicit, quam per ignorantiam. 6 Jubeo vos esse animo otioso meo auxilio, mea opera, & adventu Critoni peregrini. Davus non videns Chremem neque Simonem, continuat suum sermonem. 7 Quod Davus egreditur domo Glycerii adeo exultans, 8 Opportuniorem. Admiratur Davus, quod in ipso articulo periculi supervenerit Crito. 9 Commodius advenire. 10 Nunquam vidi commodius in ipso tempore quinquam accedere, atque hic Crito accessit. 11 Hic sceleratus Davus: ad sensum enim, non ad verba respicit. Sic supra 3. 1. 1. Ubi illis scelus est, qui me perdidit? 12 In tuto, in securitate, extra discrimen. Nam ut in profundo periculum est (ait Donatus) ita in vado securitas est. Est ergo Metaphora: natantibus & navigantibus summa, qui salvi sunt, vado vacum contulerunt. Supra, Ego in portu navigo. 13 Davum. 14 Meruentis & perturbati animi sunt verba. 15 Ironia. 16 Interfectio perturbati est. 17 Blandimentum est, ut scpe alias. 18 In domo nostra. Nā supra 3. 4. dixerat Simo: Domum modo ibo, ut appareatur, dicam. 19 Ironia, qua significat, quod nihil effecerit. 20 Quando, cum. 21 Sponsam Philumenam, ut fiant statim nuptiae. 22 Dicit. Iracunda Ironia. De hoc intolerabilis nugā in Donati commentario legantur bene, sane, valde, quia qui famulus idem et vultus: quis credat Donatum hac scripisse? 23 Pamphilus. Engraphus metius id legit, & explicat: hoc enim solum jam deest, ut ipsa puella live sponsa debeat evocari. 24 A nuptiis.

Etiam tu hoc respondes? quid istic tibi negotii est?

DA. ³ mibi-n? SI. ita.

DA. Mibi-ne? SI. tibi + ergo. DA. ⁵ modò introiis.

SI. quasi ego, ⁶ quàm dudum id rogem.

DA. Cum ⁷ tuo gnato ⁸ uis. SI. an-ne est ⁹ intus

Pamphilus? ¹⁰ erucior miser.

¹¹ Ebo, non ¹² tu dixisti esse inter ¹³ eos ¹⁴ inimici-

tios, ¹⁵ carnifex?

DA. ¹⁶ Sans. SI. corrigitur ¹⁷ hic est? CH. quid

¹⁸ illum censis? ¹⁹ cum illa litigas.

DA. ²⁰ Imò verò ²¹ indignum, Chremes, jam facis

²² saxo ex me audias.

²³ Nescis qui ²⁴ senex modò ²⁵ uenit? ²⁶ illum, ²⁷ con-

fidens, ²⁸ casus:

Cum ²⁹ faciem uideas, uidesur esse ³⁰ quantivis preiis:

³¹ Tristis severitas inest in ³² vultu, atq; in verbis

³³ fides.

SI. Quid-nam ³⁴ apportas? DA. nil equidem, nisi

quod ³⁵ illum audiui dicere:

Indicis fides abrogatur. ⁴ Inquam. Sic Phor. 5, 1, 27. C. Quid, dicitur
ut uxoribus habet? S. an, ovis, unam illa quidem bene solam. C. Quid illa
altera, qua dicitur cognata? S. hoc ergo est. ⁵ Nunc primum paulo ante in-
gressus sum domum Glycerii. Constatum Davus, & non in promtu habens
quid responderet, eadem repetendo, aliud, quam interrogabatur, responden-
do, facillat. ⁶ Quando introitis, ibiq; fueris, id est, ad ea, quæ rogi
non respondens, rogo enim, quid istis tibi fuerit negotii? respondes autem,
te modo introisse. ⁷ Pamphilus. ⁸ Scit introi. ⁹ In domo Glycerii? ¹⁰
Exerucior hoc responso, vel propter talem filium. ¹¹ Agedum. Interje-
ctis ostendens Davum oppressum & verbis suis captum, vel est Interjectio
movens attentionem. ¹² Supra 3. 2. ¹³ Pamphilum & Glycerium.
¹⁴ Litem, iurgium. ¹⁵ Scelerate, impure. ¹⁶ Inimicitia interest. ¹⁷ In
domo Glycerii. ¹⁸ Pamphilum facere in domo Glycerii. ¹⁹ Pamphilus
concedit cum Glycerio. Amara Ironia. Irridet enim Simonem Chremes,
quia dixerat: Ita sunt inter Glycerium & gnatum. ²⁰ Quinetiam. Rationem
reddit, cur Pamphilus intus sit. ²¹ Maximum, indecens crimen. ²² Fa-
ciam, sc. ut. ²³ Narratio, in qua primum describit personam, deinde vult
probare, Glycerium esse civem Atticam. ²⁴ Critonem intelligit. ²⁵ Ex
Androinola, in domum Glycerii. ²⁶ Ecce illum. ΔΕΙΧΝΑΙΝΤΕΣ nam hoc
dicens domum Glycerii ostendit, vel etiam ipsum Critonem in foribus stan-
tem, vel à fenestra spestantem. ²⁷ Consilas, scilicet est, qui multum sibi
fidit. ²⁸ Prudens, cordatus, astutus, qui habet rerum utum & sapit in re-
bus civilibus. ²⁹ Hospitis formam, habitum. ³⁰ Homo alicuius vel na-
gna estimationis. ³¹ Severa gravitas: tristis enim interdum ad laudem
sumitur, non ad amaritudinem. Sic. Iudex tristis & integer. ³² Oculis
ipsum. ³³ Veritas & constantia, id est, quod verbis pollicetur, re ipsa præ-
stat, vel quæ loquitur, fidem merentur. ³⁴ Narras, proferas. ³⁵ Critonem.

1 Hosi- SI. Quid? ait? tandem? DA. 3 Glycerium se scire
 2 Hæc par- civem esse hanc? Atticam.
 tucula ha- SI. 5 Hæm: Dromo; Dromo: DA. quid est? SI. 8 Dro-
 bet quid- mo: DA. audi. SI. 7 verbum si addideris: Dromo.
 dani ur- DA. Audi obsecro. DR. quid vis? SI. 9 sublinem
 gens & ac- hunc inire rape, 9 quantum potes. 20
 celerans. DR. 10 Quem? SI. Davum. DA. quamobrè? SI. 11 quia
 3 Amasiam lubet, rape, inquam. DA. quid feci? SI. rape.
 Pamphil. DA. Si quidquam mentitum invenies, occidito.
 4 Atheniensem, SI. 12 nihil audio.
 id est, Athenis natam. 13 Ego jam te commo-
 5 Com- motum iram reddam. DA. tamen, et si hoc
 motus ira verum est? SI. tamen.
 6 Sino & Cura adservandum 14 vitulum: atq; andin? 15 qua-
 dolore ni- drupedem confringito.
 hil dicit, Age, nunc jam ego pol' hodiè, si vivo, tibi 25
 nisi quod Ostendam, verum quid sit periculi fallere, &
 7 Pessim- servorum 16 Illi patrem. CH. 17 ab? nò 18 sevi tantopere.
 et trahabo. vocat. SI. Chremæ,
 Apolio- 19 Pietatem gnati: non. ne te miseret mei?
 pedia. Tantum 20 laborem capere ob talem filium?
 3 Ita bunc Davum in altum vel sublatum, in carcerem seu pistrinum ce-
 leriter corripes, ut terram non tangat, sed pendeat. Plaut. A. G. 1. 18.
 Quis tu filium jubet ancillam rapere sublinem domum? 9 Celerrime.
 10 Vis rapiam sublinem? 11 Stat pro ratione voluntas. Juven. Sat. 6.
 12 Non accipio excusationem. 13 Ego jam commovebo & excitabo te
 securum & me contemnentem. Cum enim Davus supra otium inaccessisset,
 alioq; animo otioso esse iussisset, hæc Sino dicit: sicut Heaut. 4. 4. 8? Do-
 munt? ego pol' istos commovebo. an alludit ad labores pistrini, in quod post
 vincula & verbera dedendus erat? Al. somptum, id est, verberatum, iacera-
 tum. Sic Heaut. 1. 1. 77. Sed Syrum M. quid cum? CH. ego nò, si vivo, adeo
 exornatum dabo, adeo dapicem, ut, dum vivat, meminerit semper mei. 14 Li-
 gatum pedibus & manibus. 15 Manus ac pedes ejus colligato, ita ut
 dispositus sit in morem bestie quadrupedis aut feræ. Videtur alludere ad
 morem Atheniensium, qui servos, si quid gravius admisissent, vinculis qui-
 budam ligneis (xupia, appellatis 1 xupia, id est, insilino) stringebant:
 quæ ipsorum colla ita deprimebant, ut quadrupedum instar cogerentur sta-
 re, nec caput erigere possent. 16 Pamphilo ostendam, quid periculi, id
 est, quantum sit periculum patrem fallere. 17 Corripientis. 18 Si
 adeo crudelis, irascere. 19 Sc. nonne vides? Q. d. vides quam pium &
 patris amantem habeam filium. Ironia: intelligit enim contrarium, se im-
 pietatem filii sui Pamphili. 20 An non indignum est, me tantam ærum-
 nam capere ob tam perditum filium? 21 Hortantis est exitum, 22 E-
 gredere è Glycerii domo. 23 Esse apud meretricem?

ACTUS V. SCENA III.

PAMPHILUS, SIMO, CHREMES.

PA. ¹ **Q**uia me ² vult? ³ perii! ⁴ pater est. ⁵ Simo.
 SI. quid ais? ⁶ omnium? CH. ⁶ ab! ⁷ acriter ob-
 7 Rem ⁸ potius ipsam dic, ac ⁹ mitte male loqui. ¹⁰ um: con-
 SI. Quasi quidquam ¹⁰ in hunc jam ¹¹ gravius dici ¹² felius cri-
 possit. ¹³ menti filius,
 13 Ain' tandem civis Glycerium est? PA. ita ¹⁴ pre- ¹⁵ veniam pet-
 dicant. ¹⁶ tit ac se-
 SI. ¹⁷ Ita predicant? ¹⁸ ingentem confidentiam! ¹⁹ 5 ²⁰ torem pa-
 16 Num cogitat, quid dicat? num facti peger? ²¹ tern: sub-
 17 Num ²² ejus color pudoris signum ²³ usquam in- ²⁴ jicit volun-
 dicat? ²⁵ tati. N mis-
 Adeon' ²⁶ impotenti esse animo, ni ²⁷ prater ²⁸ civiū ²⁹ commo-
 placare ³⁰ nititur ³¹ tum Si-
 monem

Chremes, & tandem exorat. ² Vocat. ³ Exclamatio dolentis.
 4 Meus Simo, qui me vult. ⁵ Pessime, sceleratissime. Apolopenis ex-
 ira. ⁶ Denotantis est. ⁷ Iptum tactum, propter quod illi succen-
 sent. ⁸ Eligentis est. ⁹ Omite, desine convitiari illi. ¹⁰ Con-
 tra Pamphilum. ¹¹ Enormius, durius, quam quod fecit, quam quod
 peccavit: sic Donatus supplet. Videtur autem hoc dicere: cum Chremes
 submonuisset, non esse maledictis agendum cum filio, sed demonstratione
 peccati utendum. Simo, quasi in hominem, inquit, tam docentem peccari
 posset maledicendo: quia non eo usq; flagitiis suis processerit, ut nihil
 jam in eum nimis durum dici queat. ¹² Audet ne hoc dicere, sc. quod
 tuo allegatu modo sceleratus Davus importavit? Irascenti & jurgati con-
 venit abrupta interrogatio. Ita scena seq. Critonem statim advenit: Eto, tu
 Glycerium hinc civem esse ais? ¹³ Humines dicunt. ¹⁴ Repetitio
 per iracundiam. ¹⁵ O maximam hominis audaciam. Sumitur confidentia
 hoc loco in malam partem. ¹⁶ Num attendit Pamphilus? Accusatio
 Simonis huc tendit, quod Pamphilus obstinate operam det, ut Glycerium
 uxorem ducat: id exaggeratur, tanquam contra mores & leges civitatis,
 itemque contra voluntatem patris, ejus in hoc negotio principis auctori-
 tas esse debet, susceptum. ¹⁷ Num erubuit? Vide simile exemplum
 figurate orationis apud Virg. 4. Æn. in oratione Didonis ad Æneam. Num
 factu ingenuit nostro, &c. ¹⁸ Filii mei. ¹⁹ In aliqua parte faciei
 ostendit propter admissum facinus? Nam ego, inquit Plautus, illum perissis-
 dno, cui quidem perit pudor. Unde Cato senior iis se juvenibus magis
 dicebat delectari, qui erubescerent, quam qui pallecerent. Diogenes
 adolescentem rubore persulum videns. Confide (inquit) fili, hujusmodi
 est virtutis color. ²⁰ An possibile est vel decet filium meum esse animo
 debili ac languenti, qui sibi luisse moderari nec imperare nequit?
 21 Contra. ²² Atticorum.

¹ Confue- ¹ Morem, atque ² legem, & fui voluntatem patris,
 tudinem. ³ Tamen ⁴ hanc habere cupiat ⁵ cum sanctimo probos? ⁶ PA. Me miseram! ⁷ SI. modo ne ⁸ id demum ⁹ sensisti
¹⁰ Atheni- ¹¹ Pericle-
 ensium, vel ¹² intant: quæ
¹³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁴ vetabat
¹⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁶ conuubia
¹⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁸ cum pere-
¹⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁰ grinis jun-
²¹ Pericle-
 ensium, vel ²² gere: ut si
²³ Pericle-
 ensium, vel ²⁴ quis ex du-
²⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁶ obus Athe-
²⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁸ nienibus
²⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁰ non nasce-
³¹ Pericle-
 ensium, vel ³² retur, no-
³³ Pericle-
 ensium, vel ³⁴ nus ef-
³⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁶ fet, &
³⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁸ exroast
³⁹ Pericle-
 ensium, vel ⁴⁰ planeque
⁴¹ Pericle-
 ensium, vel ⁴² expetis
⁴³ Pericle-
 ensium, vel ⁴⁴ honorum
⁴⁵ Pericle-
 ensium, vel ⁴⁶ ac magi-
⁴⁷ Pericle-
 ensium, vel ⁴⁸ statuam
⁴⁹ Pericle-
 ensium, vel ⁵⁰ c'viliam.
⁵¹ Pericle-
 ensium, vel ⁵² Mos est
⁵³ Pericle-
 ensium, vel ⁵⁴ ius non
⁵⁵ Pericle-
 ensium, vel ⁵⁶ scriptum:
⁵⁷ Pericle-
 ensium, vel ⁵⁸ Lex au-
⁵⁹ Pericle-
 ensium, vel ⁶⁰ tem est ius
⁶¹ Pericle-
 ensium, vel ⁶² scriptum.
⁶³ Pericle-
 ensium, vel ⁶⁴ 3 Meretricem
⁶⁵ Pericle-
 ensium, vel ⁶⁶ Glycerium.
⁶⁷ Pericle-
 ensium, vel ⁶⁸ 4 Cum mu-
⁶⁹ Pericle-
 ensium, vel ⁷⁰ nia totius
⁷¹ Pericle-
 ensium, vel ⁷² fam' sit
⁷³ Pericle-
 ensium, vel ⁷⁴ ignominia,
⁷⁵ Pericle-
 ensium, vel ⁷⁶ dedecore,
⁷⁷ Pericle-
 ensium, vel ⁷⁸ 5 Nunc.
⁷⁹ Pericle-
 ensium, vel ⁸⁰ 6 Nempe
⁸¹ Pericle-
 ensium, vel ⁸² te esse
⁸³ Pericle-
 ensium, vel ⁸⁴ miserum.
⁸⁵ Pericle-
 ensium, vel ⁸⁶ 7 Sensisti,
⁸⁷ Pericle-
 ensium, vel ⁸⁸ percepisti?
⁸⁹ Pericle-
 ensium, vel ⁹⁰ Syncope.
⁹¹ Pericle-
 ensium, vel ⁹² 8 Jampri-
⁹³ Pericle-
 ensium, vel ⁹⁴ dem, multo
⁹⁵ Pericle-
 ensium, vel ⁹⁶ ante. Facunde
⁹⁷ Pericle-
 ensium, vel ⁹⁸ describit
⁹⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁰⁰ pervicax
¹⁰¹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁰² animi
¹⁰³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁰⁴ propositum,
¹⁰⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁰⁶ scilicet
¹⁰⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁰⁸ libidinem
¹⁰⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹¹⁰ ani-
¹¹¹ Pericle-
 ensium, vel ¹¹² mi. Confer
¹¹³ Pericle-
 ensium, vel ¹¹⁴ supra, 2, 1, 6, &c.
¹¹⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹¹⁶ &c. Eun. 2, 1, 28.
¹¹⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹¹⁸ &c. 29.
¹¹⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹²⁰ 9 Cum hoc
¹²¹ Pericle-
 ensium, vel ¹²² pro-
¹²³ Pericle-
 ensium, vel ¹²⁴ poneres,
¹²⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹²⁶ tibi
¹²⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹²⁸ persuaderes.
¹²⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹³⁰ 10 Cypichas,
¹³¹ Pericle-
 ensium, vel ¹³² 11 Quoquo
¹³³ Pericle-
 ensium, vel ¹³⁴ modo
¹³⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹³⁶ esse
¹³⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹³⁸ tibi
¹³⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁴⁰ perficiendum,
¹⁴¹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁴² 12 Scilicet
¹⁴³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁴⁴ miserum.
¹⁴⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁴⁶ 13 Contigit
¹⁴⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁴⁸ tibi.
¹⁴⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁵⁰ 14 Sed
¹⁵¹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁵² quid
¹⁵³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁵⁴ ego
¹⁵⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁵⁶ sumo
¹⁵⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁵⁸ hanc
¹⁵⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁶⁰ operam?
¹⁶¹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁶² Se
¹⁶³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁶⁴ ipsum
¹⁶⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁶⁶ reprehendit.
¹⁶⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁶⁸ 15 Affligo?
¹⁶⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁷⁰ 16 Senectutem,
¹⁷¹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁷² quæ
¹⁷³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁷⁴ per
¹⁷⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁷⁶ se
¹⁷⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁷⁸ morbus
¹⁷⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁸⁰ est.
¹⁸¹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁸² 17 Fili
¹⁸³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁸⁴ mei.
¹⁸⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁸⁶ 18 Sollicitum
¹⁸⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁸⁸ reddo,
¹⁸⁹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁹⁰ contristo
¹⁹¹ Pericle-
 ensium, vel ¹⁹² propter
¹⁹³ Pericle-
 ensium, vel ¹⁹⁴ dementiam
¹⁹⁵ Pericle-
 ensium, vel ¹⁹⁶ hujus?
¹⁹⁷ Pericle-
 ensium, vel ¹⁹⁸ 19 Ideo
¹⁹⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁰⁰ facio.
²⁰¹ Pericle-
 ensium, vel ²⁰² 20 Qui
²⁰³ Pericle-
 ensium, vel ²⁰⁴ poterum.
²⁰⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁰⁶ 21 Crimi-
²⁰⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁰⁸ nibus.
²⁰⁹ Pericle-
 ensium, vel ²¹⁰ 22 Patiar?
²¹¹ Pericle-
 ensium, vel ²¹² 23 Quin
²¹³ Pericle-
 ensium, vel ²¹⁴ potius
²¹⁵ Pericle-
 ensium, vel ²¹⁶ habeam
²¹⁷ Pericle-
 ensium, vel ²¹⁸ illam
²¹⁹ Pericle-
 ensium, vel ²²⁰ uxorem,
²²¹ Pericle-
 ensium, vel ²²² quam
²²³ Pericle-
 ensium, vel ²²⁴ cupit,
²²⁵ Pericle-
 ensium, vel ²²⁶ abeat,
²²⁷ Pericle-
 ensium, vel ²²⁸ degat
²²⁹ Pericle-
 ensium, vel ²³⁰ cum
²³¹ Pericle-
 ensium, vel ²³² Glycerio.
²³³ Pericle-
 ensium, vel ²³⁴ Concesso
²³⁵ Pericle-
 ensium, vel ²³⁶ amara.
²³⁷ Pericle-
 ensium, vel ²³⁸ Tales
²³⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁴⁰ indignan-
²⁴¹ Pericle-
 ensium, vel ²⁴² tium
²⁴³ Pericle-
 ensium, vel ²⁴⁴ mores
²⁴⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁴⁶ etiam
²⁴⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁴⁸ alibi
²⁴⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁵⁰ signat.
²⁵¹ Pericle-
 ensium, vel ²⁵² Vide
²⁵³ Pericle-
 ensium, vel ²⁵⁴ Hec. 3,
²⁵⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁵⁶ 1, 61.
²⁵⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁵⁸ sed
²⁵⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁶⁰ 24 Verbum
²⁶¹ Pericle-
 ensium, vel ²⁶² rogantis
²⁶³ Pericle-
 ensium, vel ²⁶⁴ veniam.
²⁶⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁶⁶ 25 Scilicet
²⁶⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁶⁸ loqui
²⁶⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁷⁰ audes.
²⁷¹ Pericle-
 ensium, vel ²⁷² 26 Opera
²⁷³ Pericle-
 ensium, vel ²⁷⁴ mea,
²⁷⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁷⁶ qui
²⁷⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁷⁸ sum
²⁷⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁸⁰ pater
²⁸¹ Pericle-
 ensium, vel ²⁸² tuus.
²⁸³ Pericle-
 ensium, vel ²⁸⁴ Se
²⁸⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁸⁶ ipsum
²⁸⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁸⁸ ostendit.
²⁸⁹ Pericle-
 ensium, vel ²⁹⁰ 27 Scilicet
²⁹¹ Pericle-
 ensium, vel ²⁹² si
²⁹³ Pericle-
 ensium, vel ²⁹⁴ inveni-
²⁹⁵ Pericle-
 ensium, vel ²⁹⁶ ta, in
²⁹⁷ Pericle-
 ensium, vel ²⁹⁸ qua
²⁹⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁰⁰ cum
³⁰¹ Pericle-
 ensium, vel ³⁰² Glycerio
³⁰³ Pericle-
 ensium, vel ³⁰⁴ o
³⁰⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁰⁶ habitas.
³⁰⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁰⁸ 28 Gly-
³⁰⁹ Pericle-
 ensium, vel ³¹⁰ cerium,
³¹¹ Pericle-
 ensium, vel ³¹² quam
³¹³ Pericle-
 ensium, vel ³¹⁴ foves
³¹⁵ Pericle-
 ensium, vel ³¹⁶ ut
³¹⁷ Pericle-
 ensium, vel ³¹⁸ uxorem.
³¹⁹ Pericle-
 ensium, vel ³²⁰ 29 Puer
³²¹ Pericle-
 ensium, vel ³²² unus.
³²³ Pericle-
 ensium, vel ³²⁴ Invidiose
³²⁵ Pericle-
 ensium, vel ³²⁶ hoc
³²⁷ Pericle-
 ensium, vel ³²⁸ dicis.
³²⁹ Pericle-
 ensium, vel ³³⁰ 30 Scilicet
³³¹ Pericle-
 ensium, vel ³³² sunt.
³³³ Pericle-
 ensium, vel ³³⁴ 31 Pro-
³³⁵ Pericle-
 ensium, vel ³³⁶ ducti,
³³⁷ Pericle-
 ensium, vel ³³⁸ subor-
³³⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁴⁰ nati
³⁴¹ Pericle-
 ensium, vel ³⁴² a
³⁴³ Pericle-
 ensium, vel ³⁴⁴ te
³⁴⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁴⁶ sunt
³⁴⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁴⁸ testes.
³⁴⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁵⁰ 32 Gly-
³⁵¹ Pericle-
 ensium, vel ³⁵² cerium.
³⁵³ Pericle-
 ensium, vel ³⁵⁴ 33 Non
³⁵⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁵⁶ meretricem.
³⁵⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁵⁸ 34 Hujus
³⁵⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁶⁰ civitatis.
³⁶¹ Pericle-
 ensium, vel ³⁶² 35 Te
³⁶³ Pericle-
 ensium, vel ³⁶⁴ pene
³⁶⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁶⁶ sit
³⁶⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁶⁸ victor.
³⁶⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁷⁰ 36 To
³⁷¹ Pericle-
 ensium, vel ³⁷² pater
³⁷³ Pericle-
 ensium, vel ³⁷⁴ non
³⁷⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁷⁶ sine
³⁷⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁷⁸ empha-
³⁷⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁸⁰ si
³⁸¹ Pericle-
 ensium, vel ³⁸² pronun-
³⁸³ Pericle-
 ensium, vel ³⁸⁴ tiandum
³⁸⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁸⁶ est,
³⁸⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁸⁸ ut
³⁸⁹ Pericle-
 ensium, vel ³⁹⁰ Hec.
³⁹¹ Pericle-
 ensium, vel ³⁹² 4, 3, 4.
³⁹³ Pericle-
 ensium, vel ³⁹⁴ 37 Scilicet
³⁹⁵ Pericle-
 ensium, vel ³⁹⁶ loqui
³⁹⁷ Pericle-
 ensium, vel ³⁹⁸ vel
³⁹⁹ Pericle-
 ensium, vel ⁴⁰⁰ dicere.

Chremes? CH. assamen dicat sine. SI. age, di-
cat, sino.

PA. Ego me amare¹ hanc fateor: si² id peccare³
est, fateor id quoque.

Tibi pater me⁴ dedo, quidvis oneris⁵ impone: im-
pera.

Vis me⁶ uxorem ducere? hanc amittere? ut potero
feram.

Hoc modo te obsecro, ut ne credas à me⁷ allegatum
hunc senem.

Sine me⁸ expurgem atq; illum huc coram ad-
ducam. SI. adducas? PA. sine pater.

CH. Equum postulas: da veniam. PA. sine
te hoc exorem. SI. sino.

Quidvis exipio, dum ne ab hoc me falli
comperiar, Chreme.

CH. Pro peccata magno paulum supplicii
satis est patri.

Heneris meis. 6 Jube filium tuum facere quod volēs. 7 A-
liam, scilicet filiam Chremetis. 8 Vis me Glycerium relinquere?

9 Patiar. 10 Tantummodo. 11 Donatus adhibitum exponit: ego
majim nullum, missum, subornatum, productum, ut comprodet

In meam gratiam, Glycerium esse civem Aticam. Supra: Adducti, qui
illam civem hinc dicant. 12 Critonem. 13 Ut exulem, abruam

me hac suspitione, quam de me concepi. Metaph. sumta à tritico, aut
leguminibus, quæ paleis, aut aliis rebus emundantur. 14 Senem.

15 In presentia tua, quo mihi fidem habeas. Adverbialiter hic sumi-
tur. 16 Quod justum est petit à te filius. 17 Concede, fac ei

potestatem adducendi illius. 18 Permite ut orando hoc te im-
petrem. 19 Fieri. 20 Dummodo. 21 Filio meo Pamphi-
lo. 22 Comperiam. Verbum deponens est. Sal. in Jug. Sed ego com-
perior. Boscum maci Panica fide, quam ob ea, quæ prædicabat, si-
mul & Romanos & Numidam spe pacis detinuit. 23 Pater non de-
bet omnia summo jure agere. 24 Quod filius commiserit. 25 Exi-
ge à filio.

ACTUS V. SCENA IV

CRITO, CHREMES, SIMO, PAMPHILUS.

* Opera

Critonis

Andrii

(cujus in

hac scena

cum Si-

mone &

Chremete

congressus

contine-

tur) Gly-

cerium

Chremetis

filia agno-

scitur, &

conceditur

Pamphilo,

& Davus

liberatur.

1 Omitte,

desine.

Exoraverat

Pamphilus

patrem, ut liceret adducere Critonem, ad illum curriculo contendit, atque ut edissereret apud patrem, quæ ad agnitionem Glycerii pertinerent, rogavit : is ergo inter accedendum officiosè pollicetur, sibi hanc rem non unam ob causam commendatam esse debere. 2 Ex his tribus, quas jam dicam, vel tu, vel quod verum est, vel quod cupio ipsi Glycerio. Causa impulsiva. 3 Quod petis, se, ut fortiter doceam Simonem, Glycerium esse civem Atticam. 4 Sc. monui, ut faciam, id est, tua in me benevolentia. 5 Ipsa veritas est, quam dicturus sum, se, Glycerium esse civem Atticam. 6 Patero. 7 Qui est ex Andro insula. 8 Crito Andrius. 9 Incolumis, salutatio est. 10 Cur tu venisti Athenas, qui non sis solitus venire, qui non consueveris videri Athenis. Insolens enim dicitur insuetus, insolitus, qui facit præter solitum morem. Sal. Quæ (vitia) tametsi animus aspernabatur, insolens malorum artium, id est, insuetus, insolitus malas exercere artes. Aliquando tamen pro superbo & arroganti ponitur, id est, eo qui non solitus agit, sed excedit legem humanam & naturalem. 11 Contigit casu aliquo ut Athenas venirem. Pullet enim cum fateri propter hereditatem venisse. 12 Pater Pamphili? 13 Indignantis est. 14 Hujus civitatis. 15 Atticam. 16 In hanc civitatem. 17 Subornatus & doctus compositus. 18 Paratus advenire? 19 Sine pœna, non punitus? 20 Athenis, ubi delicta vindicantur. 21 Imprudentes, nescientes quid agunt. 22 Qui semper honestè educati sive nutriti fuerunt more eorum adolescentulorum, qui ingenui nati sunt, vel quibus facta est copia, ut libere vivant. 23 Seducere conagiam?

* CR. 1

M. Iste orare : una 2 harum quævis cau-

sa me, 3 ut faciam, monas,

Vel 4 tu, vel quid 5 verum est, vel quid ipsi 6 cupio

Glycerio.

CH. 7 Andrium ego Critonem vides? & certè 8 is

est: 9 saluus sis, Crito.

Quid tu Athenas 10 insolens? CR, 11 evenit: set

biocine est 12 Simo?

CH. Hic est. SI. me-ne quæris? 13 eho, tu Glycerium

14 hinc 15 civem esse ais?

CR. Tu negas? SI. ita-ne 16 huc 17 paratim advenis?

CR. 18 quare? SI. rogas?

Tu-ne 10 impune hæc facias? tu-ne 20 hæc homines

adolescentulos,

21 Imperitos rerum, 22 educitos libere, in fraudem

23 illis?

1 Sollicitando, & 2 polliciendo 3 eorum animos. 4 la-
 Has? CR. 5 Janum es?
 SI. Ac 6 meretricios amores? nuptiis conglutinas?
 PA. Peris! metuo, 8 ut substes hospes. CH si, Simo, 9 hunc moris satis,
 10 Non ita arbitrare, 11 bonus 12 hic est vir. SI. hic
 vir sit bonus?
 Ita-ne 13 assemperatè 14 venit hodie 15 in ipsis nu-
 ptis,
 16 Ut veniret antehac nunquam? 17 est verò hunc cre-
 dendum, Chreme.
 PA. 18 Ni me tuam patrem, habeo 19 pro illa re, 20 il-
 lum quod moneam probè.
 SI. 21 Sycophanta! CR. 22 hem! CH 23 sic, Crito, 24
 hic: misse. CR. videat, 24 qui fiet.
 25 Si mihi pergit, quæ vult, dicere, 26 ea, quæ non
 vult, audiet.
 Ego 27 isthæc 28 moveo, aut curo? non tu 29 iustum
 malum 30 æquo animo feres?
 Nam, ego quæ 31 dixi, vera, an falsa audieris, jam
 32 sciri potest.
 33 An mentis compos es? 6 Impudicos adolescentulos qui
 amore meretricio correpti sunt. 7 Connubio indolubiliter conjun-
 gis, ut glutine res aliquæ conjunguntur, id est, efficias ut meretrices hiant
 uxores? 8 Ne non peregrinus ista Crito subsistere possit, id est, sustine-
 re sermonem patris mei, ne patris Simonis sermone territus succumbat, ne-
 que ferre possit contumelias patris, atque ita non satis firmis argumentis
 probet Glycerium civem esse Atticam. 9 Critonem nosse. 10 Il-
 lum esse talem, qui vellet seducere adolescentes. 11 Probus, hone-
 stus. 12 Crito. 13 In tempore, opportune. 14 In hanc ur-
 beam. 15 In ipso articulo & puncto nupiarum filii mei. 16 Vene-
 rit. Tempus pro tempore. 17 Ironia. Q. d. non est illi fides habenda.
 18 Nisi metuerem patrem Simonem. 19 De illa re quam objicit
 pater, quid scilicet sit respondendum. Q. d. Ipsa rei veritas est, Critonem
 Athenas venisse statim audita morte Chrysidis cognatæ, hereditatis acci-
 piendæ causâ. 20 Hospitem Critonem. 21 Calumniator. Hoc ex-
 clamando profert. 22 Interjectio indignantis. 23 Sic Simo est ta-
 lis natura, sic homo est, scilicet iracundus: dimitte eum, nec attende ad
 ea, quæ dicit: 24 Truc & 25 Menander. 26 Qualis ipse sit dicen-
 dus, quo convitio sit appellandus. 27 Plaut. A fin. 4. 28 Tu contum-
 liam alteri facias, tibi non dicatur? 29 Maledicta. 30 De nuptiis,
 quæ tu mihi objicis? 31 Perturbo. 32 Amorem filii. 33 Pa-
 tienter. 34 De Glycerio. 35 Eabis, quæ mox dicam.

1 Civis Athenien-
 15 Narratio
 Critonia.
 2 Naufragio facto.
 3 Circa Andrum inulam.
 4 Scit'cet ad littus.
 5 Glycerium unum cum hocceve ejecta est ad litus.
 6 Cum adhuc esset parva.
 7 Civis Atticus.
 8 Tanquam egress & naufragium passus.
 9 Confert se, id est, venit, accersit.
 10 Quis super mortuus est hic Athenis.
 11 Rem fistam, nugis & mendaciam incipit.
 12 Permittere cum loqui.
 13 Interloquitur, interturbat sermonem meum?
 14 Loqui.
 15 Chrysidis pater.
 16 Atticum in domum suam excepit.
 17 Apud Chrysidis patrem.
 18 Hospite, qui lecerit naufragium.
 19 Atticus.
 20 In Andro.
 21 Sc. dia.
 22 Sc. diuam tibi?
 23 Nomen ejus est Phania.
 24 Hoc ita dicit Crito ut nemo audiat, dubitans an ipse sit.
 25 Dolentis est.
 26 Eum cognati meum Phaniae nomen habuisse.
 27 Ex Rhampo, pago in agro Attico, clari memorae statua Nemesis, id est, Deae ulticis superborum, quae ob hanc Rhampus dicitur.
 28 Quae nunc audis, nempe ipsum dicentem se fuisse Rhampusium.
 29 Utinam is sit frater meus.
 30 Quam Phania dicebat esse.
 31 An is Phania dicebat eam puellam suam filiam esse?
 32 Cujus ergo filia dicebat eam esse?
 33 Sc. filia.
 34 Vehementer admistratur, quod dicit suam esse filiam.
 35 Affirmas de illa puella? Ad Chremetem dicit.
 36 Alloquitur se ipsum Pamphilus, dicens, attende diligenter, & more animalium, quae mobilis aures habent, attolle aures, quo facilius & attentius audias.
 37 Met, ergo ob amantibus, quorum plerisque mos est, si quando quid eninus audias, aures ferrigere.
 38 Plaut. Ero Dii immortales mihi hic suo sermone arrexit aures.
 39 Virg. 1. En. Tum pietatis gratum ac meritum si forte virum quem Conspectus, habuit, accersit; aures affant.
 40 Unde credis esse tuam filiam?
 41 Quem recensuit Crito.
 42 Novi Phaniam.
 43 Eum fuisse fratrem tuum.
 44 Atticus quidem olim 2 navi fracta ad 3 Andrum? 4 ejectus est, 20 Et 5 istaec una 6 parva virgo: 7 tum illa 8 egressa foris 9 applicat. Primum ad 10 Chrysidis patrem se. SI. 11 fabulam inceperat. CH. 12 sine. CR. Haecne verò 13 obturbas? CH. 14 perge. CR. tum 15 is mihi cognatus fuit, Qui 16 eum recepit: 17 ibi ego audiui ex 18 illo sese esse Atticum. 19 Is 20 ibi mortuus est. CH. ejus 21 nomen? CR. 22 nomen tam citò tibi? 25 23 Phania, CH. 24 hem, perii! CR. verum berele opinor 25 fuisse Phaniam. Hoc cerò scio, 26 Rhampusium se aiebat esse. CH. 8 Jupiter! CR. 27 Eadem haec Chrema, multi alii in Andro tum audire. CH. 28 minam id fiet, Quod spero! eho dic mihi, 29 quid is eam tum, Crito, 30 suam, ne aiebat esse? CR. nox. CH. 31 eujam igitur? CR. fratris filiam. 30 CH. Cerè 32 mea est. CR. 33 quid ais? SI. quid in? 34 quid ais? PA. 35 arripe aures Pamphile. SI. 36 Qui credis? CH. 37 Phania ille frater meus fuit. SI. 38 novam, & 39 scio.

CH. ¹ Is ² hinc, ³ bellum fugiens, neq; in *Africam* ¹ Phania
persequens, ⁴ proficiscitur.
⁵ Tam ⁶ illum ⁷ hic relinquere ⁸ est verius: post illa
nunc primum ⁹ audio,
Quid ¹⁰ illo sit ¹¹ factum. PA. ¹² vix sum apud me:
¹³ ita animus ¹⁴ commotus est ¹⁵ metu, ³⁵ ⁴ Recedit,
¹⁶ Spa, ¹⁷ gaudio, ¹⁸ mirando hoc tanto, tam repen-
tino ¹⁹ bono.
SI. ²⁰ Ne ²¹ istam ²² multismodis ²³ tuam inveniri
gaudea, PA. ²⁴ credo, pater.
CH. At mihi anus ²⁵ scrupulus etiam restat, qui me
²⁶ male habet. PA. dignus ²⁷ es.
Cum tua ²⁸ religione ²⁹ odio: nodum in ³⁰ scirpo
queris. CR. ³¹ quid istud est?
CH. ³² Nomen non ³³ convenis. CR. suis hercle ³⁴ aliud
³⁵ huic parve. CH. ³⁶ quid Crito? ⁴⁰
Nunquid meministi? CR. ³⁷ id quero. PA. ego. ne
³⁸ huius ³⁹ memoriam patiar mea
⁴⁰ Voluptati obstar, cum exomet possim ⁴¹ in hac re
⁴² medicari mihi?
Non patiar: heus Chreme: ⁴³ quod ⁴⁴ quaris, Pafilu-
la est. CR. ipsa est. CH. ea est.

nescio quomodo sim affectus. ¹² Adeo. Exponit, quomodo non sit apud
se. ¹⁴ Perturbatus. ¹⁵ Ne hoc pater credat. ¹⁶ Quam habeo de
ducenda Glycerio. ¹⁷ Læticia, quam concepi ex narratione Critonis.
¹⁸ Admirabili, non audito, vel dum mitosce scilicet quod Crito nunciat Gly-
cerium esse Chremetis filiam. ¹⁹ Felicitate. ²⁰ Certo. ²¹ Glyce-
rium. ²² Multis modis, testimoniis, Indiciis. ²³ Tuam esse filiam.
²⁴ Te gaudere. ²⁵ Una dubitat o, anx etas, difficultas. Metaph. ²⁶ *serupulo*
sive *serupo*, lapide minimo, qui in calceo latens, ludit & molestus est homi-
nibus inter ambulandum. V de Phor. 1, 7, 61. ²⁷ Torquet, angit, di-
plicet mihi, id est, superest aliquid, quod à te scire debeo, antequam ego omnino
adducar in opinionem ut hæc mea sit. ²⁸ Tu Chreme. Secum loquitur
Pamphilus. ²⁹ Tuo hoc scrupulo, tam sol-³⁰ cita disquisitione, anxietate &
n-³¹ mis cura. ³² Qui odio habeatis, quem omnes oderint. ³³ In re mi-
nime dubia dubitandi occasionem queris. Est autem *scirpus* iunci species
levissima & sine nodis, cujus usus est in conficendis martis, quas & *sternia*
& *reges* vocant. ³⁴ Quisnam est is scrupulus, qui te male habet?
³⁵ Puella, sc. Glycerium. ³⁶ Concordat cum eo nomine, quod habuit fi-
lia mea, quam secum parvulam hinc adduxit frater. ³⁷ Nomen. ³⁸ Cum
hæc Glycerium esset parva, id est, non dicta est Glycerium. ³⁹ Nomen ei
fuit? ⁴⁰ Nunc cogito, quale sit nomen. ⁴¹ Critonis. ⁴² Quod non
possit meminisse nomen. ⁴³ Gaudio meo obesse nocere. ⁴⁴ Proprie
nomine puellæ. ⁴⁵ Remedium adferre. ⁴⁶ Sc. nomen. ⁴⁷ A Critone.

1 Glycerio, PA. Ex¹ ipsa² millies audiui. SI. omnes nos gaudere
 quod sc. no-
 minaretur
 Palibula. re³ hoc, Chreme,
 2 Multo- Te credo credere. CH. ita me Dii amens, 4 credo.
 ties. PA. 5 quid restas pater? 45
 3 In hac SI. Jam dudum⁶ res reduxit me ipsa⁷ in gratiam.
 re, propter PA. 8 lepidum patrem!
 hac, quod De⁹ uxore ita, ut¹⁰ possedi¹¹ nihil minus Chremes.
 reperta sit CH. 12 causa optima est:
 filia tua. Nisi quid¹³ pater aliud¹⁴ ait. PA. 15 nemp.
 4. Vos om- SI. 16 scilicet, CH. 17 dos, Pamphile, est
 nes gau- Decem talenta. PA. 18 accipio. CH. 19 propro ad
 dere. filiam: eho²⁰ mecum Criso:
 5 Nisi ut Nam²¹ illam me haud nosse credo. SI. cur non illam
 eam ducam uxorem, & 22 huc²³ transferri jubes? 50
 mihi hoc permittas.
 6 Agnitio PA. Resse admones: Davo ego²⁴ istuc dedam jam
 Palibula. negotii. SI. 25 non potest.
 7 In amicitiam Chre- PA. 26 Qui? SI. quis habet²⁷ aliud magis ex sese, &
 metis & 28 majus. PA. quid nam? SI. 29 vincens est.
 tuam, ut PA. Pater, 30 non resse vincens est. SI. 31 haud ita
 sc. mihi be- jussi. PA. jube³² solvi, obsecro.
 necupia- SI. Age³³ fiat. PA. at³⁴ matura. SI. 35 eo intri.
 vis. PA. 36 faustum, & felicem hunc diem!
 8 Ven-
 tum, in
 quo plurimum est leporis ac venustatis: nam lepos sive lepor est vehu-
 stus. 9 Glycerio mihi relinjuenda. 10 Quam tot annos loci ux-
 ris habui. Alludere videtur ad verba interdicti, Uti possidetis, ita possi-
 deatis. 11 Non poterat Chremetem conjugis mei. Supra 1, f. non mutuo
 solam, id est, facti non poterat. 12 Nihil mutandi, cur nihil mutem,
 Similis est locus Heaut. 2, 2. 94. & 95. 13 Simo. 14 Vult, petit. 15 Cer-
 te pater meus nihil aliud est dicturus. 16 Certe nihil aliud ait. 17 Pro-
 pter filia me dabantur tibi aurei Gallici sexies mille. Nam Talentum mi-
 nar continebat sexaginta: singulae minae drachmas centenas, id est, denos
 aureos Gallicos. Ignominiosum autem erat indotatas uxores ducere. 18 Gra-
 ta habeo illa talenta, seu gratam habeo illam dotem. 19 Ut videam filiam
 ex insperato repertam. 20 Ito ad filiam meam. 21 Glycerium filiam
 meam, tam diu non visam. 22 Ad te. Pamphilo dicit. 23 Adduci,
 transportari. 24 Illud negotium committam, ut Glycerium huc convocet
 ad patrem suum. Pamphilus nescit, Davum vincum esse. 25 Id negotium
 suscipere, quod tu velis. 26 Quare? 27 Negotium, quod magis urget
 & ad se pertinet. 28 Majoris momenti, quam tuum. 29 Ligatus est
 in carcere sive ergastulo. Jusserat enim quadrupedem construngi supra 5, 2.
 30 Jussa de causa. 31 Scilicet vintri: quadrupedem enim construngi
 jussi. 32 Davum liberari catenis. 33 Dissolvatur. 34 Ut solvatur.
 35: Ut Davum dissolvam.

CHARINUS, PAMPHILUS.

Non hoc putare verum: at mihi nunc sic esse
7 hoc verum lubet.

Quod voluptates⁹ eorum¹⁰ proprias sunt: nam mihi Pamphilus
immortalis de felici-
tate sua

14 Sed ¹⁵ quem ego ¹⁶ potissimum exoptem nunc mihi: cxi ¹⁷ hoc narrem ¹⁸ dari? eodem tempore, quo a?

Nam ²² hunc scio mea ²³ solide solam. gaudium

multas cogitationes. Emphasis est in *tu nunc*. Latitiae enim prae-
tis exultationem exprimit. Ita Enn. 3, l. 3. Nunc tempus profecto est,

esse verum. 8. Immortalem, perpetuam. 9. Deum. 10. Perpetuam, sempiternam, constantes, nullum habentes dolorem intermissum. Sic
 Inquit 1. 1. Nilne esse proprium aulicam? O. d. Si propriis hac fuerit

anxietas. 13 Inciderit, intervenerit, id est, si illa immortalitas non fuerit contaminata agridudine aliqua. 14 Infusus est voluptas, nisi sit, euleam narrenus. Hinc & in Eun. Chorea curiosum aliquem intervenire

17 Quae aera sunt Curetiae & Chione. 18 Obviam, id est, obviam
venire. 19 Charinus procul audit Pamphilum gloriantem de felicitate.
20 Potissimum mihi dari, aut obviam venire, quam Davum. 21 Amicus

ACTUS V. SCENA VI.

DAVUS, PAMPHILUS, CHARINUS.

1 Davus 2 quadrup: de
 redditus
 bipes, id
 est, vincu-
 lia exutus,
 quatit,
 ubi nam
 sit Pam-
 philus: eo
 invento,
 utroque
 fortunæ
 suas narrat.
 2 Vocantis.
 3 Qui me
 vocat.
 4 Hære-
 tus Pam-
 philus,
 quem
 quatit.
 5 Evenerit,
 acciderit.
 6 Profe-
 cto me-
 scio, quid
 tibi obti-
 gerit.
 7 Mali,
 id est,
 ego benè sen-
 ti, quod fuerim in compedibus. 8 Scilicet quid tibi
 obtigerit. Retulerat Simo supra sc. 4. vinctus est. 9 Sic solet ac-
 cidere inter homines. 10 Sc. me fuisse vinctum. Quia velocior si-
 pravius est fama, quam nuncia veri ac boni, id est, celerius mala, quam
 bona nunciantur. 11 Resciscerem. 12 De Glycerio, quod sit inventa
 filia Chremetis. 13 Quam ego tam perditæ amo. 14 Inventa est
 filia Chremetis. 15 Recte contigit! Gratulantis. 16 Aulicæ &
 hæc audiens Charinus, admiratur, ut etiam gaudet. 17 Glycerii.
 18 Familiaris factus est. 19 Factus est amicus tuus? 20 Factus est.
 21 Hoc mihi auditu est perquam jucundum. 22 Ustum inpedimentum.
 23 Glycerium. 24 Volente patre & Chremete. 25 Dicitur hoc de
 potis inmodicis, quod, quicquid vehementer optaris, id tere somnare con-
 tingat. 26 Pamphilus. 27 Quasi per somnium narrat. 28 Cum vi-
 gilaret. 29 De Glycerio. 30 Quem ego sustuli ex mea Glycerio. 31 No-
 li de puero quidquam dicere. 32 Puer ille omnium felicissimus est, & cui
 Dii favent. 33 Quæ dixit Pamphilus de Glycerio, & Davus de puero.
 34 Cum utroque. 35 Qui ad nos accedit. 36 Opportune hæc tempestive.

CH. Bene

CH. Bene factum. PA. bem, ² audisti? CH. ³om- ¹ Quod in
nia. ⁴ age, me ⁵ in ⁶ meis secundis ⁷ respice,

⁷ Tum est nunc Chremes: ⁸ facturum, quæ voles, scio ² Quid
esse omnia.

PA. Memini: atque ⁹ adeo longum est, ut ¹⁰ illum ³ Audivi,
expectare, ¹¹ dum exeat.

Sequere ¹² hac me intus ad Glycerium nunc: tu Dave ⁴ Adver-
bi domum, ⁵ bium hor-
tandi.

Prosperè accerse, ¹³ hinc qui ¹⁴ auferant eam: quid ⁵ Rebus se-
stas? quid cessas? DA. ¹⁵ eo. ⁶ cundis, id
est, quon-
iam jam pro
voto om-
nia & ex
animi cui
sententia
succedant.

¹⁶ Nè expectetis, ¹⁷ dum ¹⁸ exeant huc: ¹⁹ intus ⁷ Metaph. ab
²⁰ despondetur:

Intus ²¹ transfigetur: si quid est, quod ²² reflet: ⁸ Chrem-
²³ plaudite.

absquis, quæ secundo stante fiunt. ⁶ Memineris mei, adjuva me,
ne obliviscaris mei, quem felicitate superas, ex eo, quod qui opem ferunt
nobis, clamore nostro admoniti, respiciunt, id est, retro conversi aspici-
unt nos. Unde formula: *Dum respice nos, &c.* ⁷ Amicus. ⁸ Chre-
metem. Q. d. Si vellis meo nomine petere Philumenam, scio hunc nunquam
tibi denegaturum. ⁹ Certè, vel valde tædiosum esset. ¹⁰ Chreme-
tem. ¹¹ Donec. ¹² Vis. ¹³ Ex domo, in qua nunc est.

¹⁴ Transferant, ducant, comitentur Glycerium. ¹⁵ Accersitum, qui eam
auferant. ¹⁶ Pamphilus & Charinus adeunt Glycerium. Davus interea
super pulpito remanens spectatores alloquitur. ¹⁷ Donec. ¹⁸ Pamphilus
& Charinus. ¹⁹ In ædibus. ²⁰ Glycerium Pamphilo, & Philumena
Charino, id est, sicut nuptiæ. ²¹ Absolveretur, tractabitur negotium de
nuptiis. ²² Agendum quod ad nuptias spectat. ²³ Congratulamini.

Poetæ, qui hæc vobis suo ingenio spe tanta præbuit, lignum lætitia, &
bene placita, vobis comendat nostræ ostendite manuum applausu.

* *Fovē* 205
est infcri-
pta fabula,
ob-vitiam
a Chærea
adoleſcen-
te puel-
lam, qui
cunilio
ſervi Par-
menonis
pro Eu-
nuchus in
ardis
Thaidis
meretricis,
cui dono
data erat
puella, ſin-
gitur intro-
duci. Eſt
enim *ovē* 205

* EUNUCHUS PUBLII TERENTII

Carthaginienſis Afri.

1 ACTA 2 LUDIS MEGALENSIBUS, L. POST-
HUMIO ALBINO, ET L. CORNELIO ME-
RULA, 3 AEDILIBUS CURULIBUS. 14 EGE-
RUNT L. AMBIVIVS TURPIO, ET L. AT-
TILIVS PRÆNEſTINVS. 5 MODOS FECIT
6 FLACCUS CLAVDIVS FILIVS, 7 TIBIVS DU-
ABVS 6 DEXTRIS GRÆCA EST MENANDRU.
8 ACTA II EDITA M. VALERIO ET MES-
SALA ET CN. FANNIO STRABONE CON-
SULIBVS ANNO AB VRBE CONDITA DCCIII.
ANTE CHRISTVM NATVM CLIX.

Latin: *caſtratus*, dōrō tñc *ovē*, quod *subilis* ſignificat,
205 *ovē*, *custodio*. 1 Recitata, repræſentata. 2 Qui ſiebant in honorem
magnæ matris Deæ Cybeles. 3 Quibus erat commiſſa publicorum ædi-
ficiorum cura, aliorumque munerum, quæ erant in publico exhibenda.
4 *Curules* vero dicuntur: *curru*, à quo vehi ſolebant. 5 Exhibuerunt, quia
ſuerunt perſonæ, & repræſentarunt Comœdiam. 6 In actionibus ha-
debant ſuas cantilenas, modulationes, quas canebant per intervalla Scena-
rum. 7 Muſicus. 8 Quod ſignificat Comœdiam plenam eſſe gravi-
tate. Tibiæ enim indicant qualitatem fabulæ. Dextris tibiis utebantur, cum
grave & ſerium eſſet argumentum: ut in hac Comœdia de aulica, politica,
Thraſonicaque vita agitur. 8 Bis eſt exhibitæ: quare hæc Comœdia
præ cæteris ſingularem habet laudem.

FABULÆ INTERLOCUTORES.

ANTIPHŌ, *adoleſcens*,
CHÆREA, *adoleſcens*.
CHREMES, *adoleſcens*
ruſſiens.
DORYAS, *ancilla*.
DORUS, *eunuchus*.
GNATO, *paraſitus*.
LACHES, *ſenex*.

PARMENO, *ſervus*.
PHÆDRIA, *adoleſcens*.
PYTHIAS, *ancilla*,
SANGA, *ſirva*.
SOPHRONA, *nutrix*.
THAIS, *meretrix*.
THRASO, *miles*.

PERSONÆ

PERSONÆ MUTÆ.

STRATO, *militaris.*PAMPHILA, *amabilis.*SYRISCUS, *à Syro.*SANNIO, *ab hasta.*DONAX, *fistula sive arundo piscatoria.*

ERASMI IDIOMATA PERSONARUM.

Chzrea, *ephebus ad quidvis audax, incognans & impotenter amans.*Chremes, *adolescens rure-ducatus, eoque civilium blanditiarum insolens, & artium imperitus.*Gnato, *figitur assentator & callidus.*Laches, *pater in filium, & vebementi ingenio.*Parmeno, *callidus, & osor meretricum.*Phædria, *cordatus adolescens, & cum morbo suo pugnans.*Sanga, *figitur liber ac domi concipio, quales fere coqui.*Thais, *inducitur cordata & civilis, & inter meretrices probis moribus.*Thraso, *figitur solidus & arrogans.*

RATIO NOMINUM.

Antiphō, *ὄντι δὲ φῶς, quasi dicas, lumen contra adferens, aut, adversa lux, quod oblitus appareat.*Chzrea, *ἀ χαρῶν, letum, gaudens, quasi dicas, Gaudentius.*Chremes, *vid. Andriam*Doryas, *ἀ δόρυ, hasta, quod bello rapta sit.*Dorus, *ἀ δῶρον donum, munus, quod dono mittatur Thaldi.*Gnatho, *ἀ γνάθος, maxilla, bucca, quod edax.*Laches, *ἀ λαχόν, verbi λαχόν, sortior, sorte vel hereditate obtineo.*Parmeno, *quasi πᾶσι τῶν δὲ*

ὄντι μὲν, apud dominum manens, quod sedulè adsit Domino suo.

Phædria, *ἀ φαιδρία, hilaris, alacer, quasi dicas, Hilarius.*Pythias, *quasi πυθιά, sciscitatrix, quod omnia percontetur, ἀ πυθιά, sciscitor, audio, intelligo.*Sanga, *ἀ σάγμα, onero, sanquam à componendis sarcinis.*Sophrona, *ἀ σόφρων, honestus, castus; quasi dicas, Pudica.*Thais, *ἀ θαῖος, spectabilis, ἀ θαῖος, speciosus, quasi dicas, speciosa.*Thraso, *ἀ θράς, audacia.*

EUNUCHI

EUNUCHI

ARGUMENTUM

C. Sulpitio Apollinari
AUCTORE.

1 Frequenter appellatam injuriis, non verum, id est, quæ putata est sonus Thaidis, revera autem non erat.
2 Mercetricis Rhodiarum.
3 Dicitur uxorem.
4 Thaidi.
5 Puellam illam.
6 Puella adveſta ex Rhodo Athenas à milite.
7 Oriunda ex civitate Athenienſi, vel ex parentibus Athenienſibus.
8 Thaidi.
9 Caſtratum, ſcilicet cum Æthiopiffa.
10 Donari à Parmenone.
11 Militi.
12 Rogatus Phædria à Thaide.
13 Per ſpatium duorum dierum docet locum apud Thaidem.
14 Adoleſcens, qui jam pubertatis annum ingreſſus eſt.
15 Chæres.
16 Civem Atticam.
17 Amaret perdit.
18 A milite donatam.
19 Veſtitu.
20 Veſtitur.
21 Monet, conſulit id fieri, ſcilicet ut inducat.
22 Chæres ingreditur Thaidis domum habitu Eunuchi.
23 Stuprat.
24 Poſt intervencione.
25 Chæres.
26 Pamphilæ virginis.
27 Matrimonio jungit, dat uxorem.
28 Puellam.
29 Chæres pubeſcenti.
30 Orando impetrat, ut aliqua parte apud Thaidem habeat.

S Ororem¹ falſo diſſimulatam² Thaidis,
3 Id ipſum ignorans, miles advexit Thraſo,
4 Ipſique⁵ donat: erat⁶ hæc civis⁷ Attica.
8 Eidem⁹ Eunuchum, quem emerat,¹⁰ tradi jubet
Thaidis amator Phædria, ac rus ipſe abit,
11 Thraſoni¹² oratus¹³ biduum concederet.
14 Ephebus¹⁵ frater Phædriæ,¹⁶ puellulam
Cum¹⁷ deperiret¹⁸ dono miſſam Thaidi,
19 Ornatum Eunuchi²⁰ induitur:²¹ ſuadet Parmeno.
22 Introit:²³ vitiat virginem: ſed Atticus
Civis²⁴ reperiens²⁵ frater²⁶ ejus,²⁷ collocat
28 Vitiatam²⁹ ephebo: Phædriam³⁰ uxorat Thraſo.

ALIUD M. ANT. MURETI.

Civis quidem Athenienſis filiam, cui Pamphilæ, & filium, cui Chremeti nomen erat, habuit: ex iis Pamphilum adhuc infantulum prædones rapuere è Sunio, & mercatori cuidam Rhodio vendidere: qui, Rhodum adveſtam, meretrici, quam amabat, dono dedit. Hæc acceptam puellam pari cura ac ſtudio, cum Thaide filia cœpit educere: nemo ut eſſet, qui non utramq; ex ipſa genitam eſſe arbitraretur. Thais, quæ grandiuſcula erat, cum ad eam ætatem perveniſſet, ut viris placere poſſet; maternam, ut ſic, vivendi rationem inſecuta, cum hospite quodam Athenas venit, qui eam poſtea moriens hæredem re-

reliquit. Interea miles, Thraso nomine, ad eam adjecit animum; cumq; cum ea per aliquod tempus consuevisset, in Cariam profectus est. Thaidis mater per eos dies vitam morte commutaverat, fraterq; ipsius Pamphilam venalem proposuerat, sperans eam, quod & formosa esset, & fidibus sciret, præclarè à se venditum iri. Forte accidit, ut eo ipso tempore Thaidis amator miles esset Rhodi: qui, harum omnium rerum inscius, Pamphilam emit; ut esset, quod amice, Athenas reversus, dono daret. Thais, profecto milite, aliam conditionem quaesierat, adjunxeratq; sibi Phædriam, adolescentem Atheniensem, Lachetis filium. Inaudiverat interim etiam aliquid de Pamphila; jamq; cum fratre ipsius Chremete aliquoties collocuta, eo pervenerat, ut non dubiis indiciis intelligeret, sororem illius esse, quæ secum in maternis adibus educata foret. Summopere cupiebat igitur occasionem sibi aliquam dari, quâ Pamphilam suis restitueret, eodemq; facto, & puellam summo afficeret beneficio, & propinquorum illius amicitia fortunas constabilliret suas. Redit miles: sed, cum cognoscet de amore Phædriæ, puellam se, nisi eo repulso, daturum negat. Thais, quid ageret, nescire: nam & Phædriam amabat ex animo, & Pamphilam recipiendæ gratia quidvis sibi faciundum putabat: tandem cum speraret, se postea facile consilium suum ei ipsi, cujus animum offenderat, probaturam; Phædriam, ut militi gratificaretur, excludit. Postridie accersito ei, atq; ægè serenti, tandem se purgat, multisq; precibus ab eo impetrat, ut, per biduum, priores partes habere Thrasonem sineret: ubi primum eripulisset puellam, nihil sibi cum illo amplius fore. Phædriæ, ut hujus bidui molestiam æquiore animo ferret, rus sibi abeundum esse statuit, itaq; abiens, mandat Parmenoni, & Eunuchum & Æthiopissam ad Thaidem, cui eos emerat, duceret. Pamphilam, cum ex ædibus Thrasonis ad Thaidem deducere, conspicatus in via Phædriæ frater natu minor Chærea, ita ejus amore flagrare cepit, nihil ut pensi haberet, dum ea possetur: neq; prius conquievit, quam, ejus rei causa, ad Thaidem pro Euncho deductus est. Quid plura? Thaide ad cœnam cum milite profecta, virgini à Chærea per vim vitium offertur. Turbæ undiq; mirabiles, donec, tota re patefacta, Thais à Lachete in fidem & clientelam recipitur. Chærea agnitam Pamphilam ducit uxorem. Thraso diu illus, tandem in amoris meretricii partem, Gnathonis parasiti opem admittitur.

PRO-

PROLOGUS.

2 Inveni-
tur suo
more in
adversari-
um suum,
quem, qui-
busdam er-
ratis ipsius
commen-
dandis,
in quam
maximum
potest odi-
um &
invidiam
adducit.
Deinde
Poetam
defendit,
ab eo furti accusatum, qui dicebat hanc Comediam ex Nævio & Pla-
to magna ex parte ablatam esse. Tandem attentionem postulat ad fabu-
lam agendam. 2 In hac corona, in hoc coetu vestro. 3 Laborem scri-
psit. 4 Plurimis hominibus, & opponitur 75 minimis multis. 5 Pau-
cissimos homines offendere, injuria afficere. 6 Inter tales, qui student
placere, & non offendere. 7 Terentius. 8 Dat, edit. Translatio à
militibus, qui nomina in militiis dant. *Proffiteri* proprie, est publice fateri.
Aliquando usurpatur pro eo, quod est artem aliquam aut scientiam publice
docere, publice legere: unde *Professores* bonarum artium dicimus vel eos,
qui in iis eruditi sunt, vel qui eas publice docent & legunt. 9 *Præterea*.
10 Lucium Lavinium inquit: cujus calumniis respondit in Prologo An-
dria. 11 Contra se nimis asperè, nimis acerbo: id est, si quis putet se
aliquo dicto læsum esse à Poeta. 12 Mordaciter, se, id est, non convi-
tium convitio reddidit. 13 Comedias valde depravando & corrup-
pendo. Ludit enim Poeta in ambigua utriusque vocis significatione.
14 Fabulas. 15 Fabulis Menandri. 16 Qui male vertit in Latinam
linguam. 17 Lavinius. 18 Fabulam quandam seu Comediam Me-
nandri, Poeta Græci, sic appellatam ab *apparitione vana*. *Phasma* enim
Græcis *apparitio* seu *spēstrum* dicitur, & proprie vana & incerta, ut in no-
cte. Hujus argumentum vide apud Donatum & Euphratum. 19 Spectan-
dum exhibuit, edidit. 20 Comœdia hoc nomine inscripta, tractante de
thesauro à sene avaro detecto. 21 Illum senem, unde, id est, à quo
petitur, id est, reum prius rationem dicere, se defendere apud iudicem, qua-
re thesaurum ad se pertinere contendat. 22 Adolescens, cujus erat ni-
rum. 23 Illud, id est, petitor, actor roget, unde sibi vindicaret thesau-
rum, cur thesaurus ipsi deberetur. Objicit ergo Terentius Lucio Lavinio
adversario suo, quod in Comœdiis, cui Thesaurus titulum dedit, ordinem juris
& consuetudinem judiciorum perverterit in eo, quod finem reum primo
loco causam dicere fecerit, antequam actor adolescens intentionem suam
proposuisset.

2 Inveni-
tur suo
more in
adversari-
um suum,
quem, qui-
busdam er-
ratis ipsius
commen-
dandis,
in quam
maximum
potest odi-
um &
invidiam
adducit.
Deinde
Poetam
defendit,
ab eo furti accusatum, qui dicebat hanc Comediam ex Nævio & Pla-
to magna ex parte ablatam esse. Tandem attentionem postulat ad fabu-
lam agendam. 2 In hac corona, in hoc coetu vestro. 3 Laborem scri-
psit. 4 Plurimis hominibus, & opponitur 75 minimis multis. 5 Pau-
cissimos homines offendere, injuria afficere. 6 Inter tales, qui student
placere, & non offendere. 7 Terentius. 8 Dat, edit. Translatio à
militibus, qui nomina in militiis dant. *Proffiteri* proprie, est publice fateri.
Aliquando usurpatur pro eo, quod est artem aliquam aut scientiam publice
docere, publice legere: unde *Professores* bonarum artium dicimus vel eos,
qui in iis eruditi sunt, vel qui eas publice docent & legunt. 9 *Præterea*.
10 Lucium Lavinium inquit: cujus calumniis respondit in Prologo An-
dria. 11 Contra se nimis asperè, nimis acerbo: id est, si quis putet se
aliquo dicto læsum esse à Poeta. 12 Mordaciter, se, id est, non convi-
tium convitio reddidit. 13 Comedias valde depravando & corrup-
pendo. Ludit enim Poeta in ambigua utriusque vocis significatione.
14 Fabulas. 15 Fabulis Menandri. 16 Qui male vertit in Latinam
linguam. 17 Lavinius. 18 Fabulam quandam seu Comediam Me-
nandri, Poeta Græci, sic appellatam ab *apparitione vana*. *Phasma* enim
Græcis *apparitio* seu *spēstrum* dicitur, & proprie vana & incerta, ut in no-
cte. Hujus argumentum vide apud Donatum & Euphratum. 19 Spectan-
dum exhibuit, edidit. 20 Comœdia hoc nomine inscripta, tractante de
thesauro à sene avaro detecto. 21 Illum senem, unde, id est, à quo
petitur, id est, reum prius rationem dicere, se defendere apud iudicem, qua-
re thesaurum ad se pertinere contendat. 22 Adolescens, cujus erat ni-
rum. 23 Illud, id est, petitor, actor roget, unde sibi vindicaret thesau-
rum, cur thesaurus ipsi deberetur. Objicit ergo Terentius Lucio Lavinio
adversario suo, quod in Comœdiis, cui Thesaurus titulum dedit, ordinem juris
& consuetudinem judiciorum perverterit in eo, quod finem reum primo
loco causam dicere fecerit, antequam actor adolescens intentionem suam
proposuisset.

- Aux* ¹ unde in patrium monumentum perveneris. ¹ Qua ratione pervenerit in sepulchrum patris adolescentis, quod emerit senex, qui thesaurum possidebat. Mos patris fuit seculi thesaurum in seculis sepelire. ² *Dehinc* nō ² frastretur ³ ipse se, aut sic cogites; ³ *Defunctus* jam sum, nihil est quod dicat mihi. ⁴ *Defunctus* jam sum, nihil est quod dicat mihi. ⁴ *Is* nō ⁷ erres, moneo, & desinas ⁸ lacessere: ⁵ *Habeo* alia ⁹ malia, ¹⁰ quae nunc condonabitur; ⁶ *Qua* ¹¹ proferentur post, si perget ¹² ledere, ⁷ *Ita* ut facere ¹³ instituit. ¹⁴ Nunc ¹⁵ quam ¹⁶ affari sumus. ⁸ *Menandri* ¹⁸ Eunuchum, postquam ¹⁹ *Ediles* ²⁰ emerunt, ⁹ *Perfecit*, sibi ut inspicendi esset copia. ¹⁰ *Magistratus* cum ²³ ibi adesset, ²⁴ accepta est agi. ¹¹ *Exclamat*, ²⁶ furem, non Poetam fabulam. ¹² *Dedisse*, ²⁸ & nil dedisse verborum tamen: ¹³ *Colacem* esse *Navi*, & *Plauti* veterem fabulam; ¹⁴ *Parasiti* personā ³¹ inde ablatam, & ³² milui. ¹⁵ *Qua* ratio pervenerit in sepulchrum patris adolescentis, quod emerit senex, qui thesaurum possidebat. Mos patris fuit seculi thesaurum in seculis sepelire. ¹⁶ *Ita* ut facere instituit. ¹⁷ Nunc quam affari sumus. ¹⁸ Menandri Eunuchum, postquam Ediles emerunt, Perfecit, sibi ut inspicendi esset copia. ¹⁹ Magistratus cum ibi adesset, accepta est agi. ²⁰ Exclamat, furem, non Poetam fabulam. ²¹ Dedisse, & nil dedisse verborum tamen: Colacem esse Navi, & Plauti veterem fabulam; Parasiti personā inde ablatam, & milui.

pericula & labores in edenda Comediis: nam defunctus pericula vel morbus dicitur, qui finivit pericula vel morbos. *Minoris* defendentis se Lavinii. *Defunctus* autem est explicari negotio aliquo aut molestia, &c. et finem imponere. ⁵ Obiecit mihi Terentius, aut possit dicere: nam jam edidi Comediam, quam carpit. ⁶ Respondet Prologus. ⁷ Illa sua fiducia. ⁸ Contumeliis Terentium irritare. *Virg. Eccl. 9. Effugiam posthas ne quinquam vos lacessas.* ⁹ Errata. ¹⁰ Quae in praesenti condonabuntur illi. Genus loquendi antiquum. ¹¹ Divulgabuntur postea. ¹² Offendere Terentium. ¹³ Carpit. ¹⁴ Narratio, in qua recitat causam, cur sit lacessitus ad respondendum. ¹⁵ Scilicet fabulam. ¹⁶ Repraesentari agendo. ¹⁷ Quam transtulit Terentius ex Menandro, qui primus fuit auctor istius Comediae. ¹⁸ Fabulam. *Fumus* dicta est haec fabula, i quodam falso Eunuchus, dicto Chares, qui deductus in domum Thaidiae meretricis pro Eunuchus, vitavit quandam virginem civem Aticam. ¹⁹ Magistratus curam adium habentes, &c ludorum instruendorum, quos populo exhiberent. *A diles* enim dicti sunt, teste Varrone, qui aedes sacras & privatas curarent, ludos sacros & solennes instituerent, ac procurarent. Illis vero ludos quisque Aedilis sua impensa & sumptibus pro modo patrimonii ac dignitatis suae celebrandos procurabat. ²⁰ A Poeta. ²¹ Obtinuit, impetravit Luscus Lavinius, ut sibi facultas vendendi fabulam daretur. ²² Ediles, qui exhibebant ludos. ²³ Theatro. ²⁴ Comedia Eunuchus. ²⁵ Lavinius. ²⁶ Terentium scilicet, quasi qui varia hinc inde ex aliis sumisset atque turripisset. ²⁷ Edidit. ²⁸ Nihil sefellisse, quia furtum sit deprehensum. Nam *dare verba*, est decipere seu fallere: quia qui rem expostat &c nihil praeter verba inventi, deceptus est. Unde & alibi dicitur *Verba ista sunt*. ²⁹ Exclamat veterem fabulam esse, in qua Navius & Plautus, Comici Poetae laborarunt. *Κόλαξ* est alienator. ³⁰ Gnathonis. ³¹ Ex Colace. ³² Thraconis.

1 Abstu. Si 1 id est 2 peccatum, peccatum 3 imprudentia est
 4 iste personam parasi-
 5 ti & militis. 6 Id ita esse, 7 vos jam judicare poteritis.
 8 Vitium, 9 Colax Menandri est: in 10 ea est 11 parafitus Colax,
 12 igno-
 13 rantia Te-
 14 rentii.
 15 Ex aliis
 16 Poeta.
 17 Non esse
 18 furtum.
 19 6 Specta-
 20 tores,
 21 7 Comoe-
 22 dia, dicta
 23 Colax,
 24 prius a
 25 Menan-
 26 dro, Grae-
 27 co Poeta,
 28 facta est.
 29 8 Comodia.
 30 Qui om-
 31 nia ad
 32 volunta-
 33 tem ejus
 34 loquitur, in cujus contubernio est, assentando & laudando, nihil rever-
 35 gando ventris gratia. 10 Glorie assessor. 11 Terentius, 12 Am-
 13 bas. 13 Ad fabulam seu Comediam refertur, non ad hominem. Syn-
 14 thesis. 14 Colactis scilicet. 15 Sed valde seu plane negat id, se sci-
 16 visse eas Graecas fabulas Menandri, Colactem & Eunuchum, ante eum
 17 scriptas esse Latino sermone, seu versas ex Graeco in Latinum, id est, non
 18 negat ex Colacte Menandri se personam militis & parasti transulisse in
 19 Eunuchum suam: sed accepisse se ex Nævio & Plauto pernegat. 16 Quo-
 20 bus aliis sunt usi. 17 Sequentibus poetis: quod Lavinium reprehendit.
 21 18 Quomodo, cum. 19 Dromones, ut in Hesut. Est periphrasis scribendi
 20 Comedias. 20 Introducere in Comedias. 21 Honestas matres
 22 familias fingere, introducere, ut Nausistratam. 22 Improbis, ut Thai-
 23 dem & Bacchidem. 23 Assentatores, ut Gnathonem. 24 Cujus
 25 animus semper est in patinis. 25 Glorie cupidum, ut Thrasionem.
 26 Alterius loco etiam positum, id est, suppositum facere. Supponere enim
 27 significat loco veri puerum adulterum ponere & subicere. 27 Un-
 28 domem & Demeam: hunc per Syrum, illum per Davum. 28 Introdu-
 29 cere amores, odia, suspiciones. 29 A veteribus, id est, nos jam vetera
 30 tantum renovamus. 30 Spectatores. 31 Morem sive materiam
 32 Comigorum. 32 Posses judicare. Paronomasia. 33 Comici Poe-
 34 ta. 34 Attendite, & aures aquas praebe, ne precipitanter iudice-
 35 tis, priusquam penitus cognoscatis. 35 Perfecit intelligitur, quid
 36 inde Eunuchi compositione, quid significet, quam venusta sit, hac
 37 Comodia.

ACTUS I. SCENA I.

PHÆDRIA, PARMENO.

PH. ¹ Quid igitur ² faciam? non ³ eam? ⁴ nē? Phædria
 nunc quidem, ⁵ iratus,
 Cū ⁶ accersor ⁷ ultro? an potius ita me? comparem, ⁸ quod ex-
⁹ Non perperam meretricium contumelias? ¹⁰ clusus fue-
¹¹ Exclusit, ¹² revocat: redeam? ¹³ non, ¹⁴ si me ¹⁵ servo Parme-
 obsecres. ¹⁶ nonone
 PA. Siquidem hercle ¹⁷ possis, nil prius, neque ¹⁸ deliberat,
 foris: ¹⁹ an a Thai-
 Verū si ²⁰ incipies, neque ²¹ perficies naviter, ²² de nunc ac-
 Atque ²³ ubi pati non poteris, cum nemo expetet, ²⁴ cerditus, ite
²⁵ Insecta pace, ²⁶ ultro ad ²⁷ eam venies, indicans ²⁸ ad eam
 Te amare, & ²⁹ ferre non posse: ³⁰ actum est, ³¹ ilicet, ³² suadet, ut ³³ debeat.
 Perissi: ³⁴ eludes, ubi te ³⁵ victum senseris. ³⁶ Huc Parme-
³⁷ Proin tu, ³⁸ dum est tempus, ³⁹ etiam atq; etiam ⁴⁰ mo
 cogita, ⁴¹ molestias
 ferat.

multa cogitavit Phædria, tandem in hæc verba erumpit. Expresit & interpretatus est nobili imitatione summam hujus scenæ. Floratus Sar. 3. 1. Persius Sar. 5. Cic. 4. Tulc. 3. Ire debeam ad Thaidem? Prima pars deliberationis. 4. Altera pars deliberationis. 5. A Thaidem. 6. Non rogata Thaidem, vel sine meo rogatu. 7. Parent, animum inducam, constituiam. 8. Non ferre meretricium injuriis, illusiones, iras uni, de omnibus queritur simul. 9. Me amatorem. Addit catalogo injuriarum & contumeliarum. 10. Me Thais post exclusionem. 11. Redibo scilicet, vel capio ad illam redire. 12. Etiam si me oret per omnia sacra. 13. Scilicet facere ut non redeas, id est, obfirmare animum tuum, nihil esset præstantius, melius, laudabilius, nec validius ac magis virile: magni siquidem animi est fortis, non frangi cupiditate, voluptati non succumbere. Nam Fortior est qui inquam qui fortissimus vincit Munda. 14. Eam contemnere, quod non velis eam obsecrare. 15. Perseverabis strenue & fortiter. Al. perinde. 16. Quando non poteris te continere, tibi temperare, quin eam visas. 17. Nondum contacta concordia, id est, cum nondum eritis reconciliati. 18. Non vocatus, 19. Thaidem. 20. Quin scilicet ad eam venias. 21. Scilicet de te. Hæc Phædria utuntur Comici, dum rem in desperatis habendam significant: vel cum eum rei finem volunt exprimere, ut nullum sit reliquum remedium. 22. Ire licet, Hæc voce a præcone prolata, iudices de consilio dimittentur: ponitur autem ea vox semper in fine transactionis rei. 23. Insultabit tibi tanquam victo. 24. Te esse ita molli animo, ut non possis ab ea abesse. 25. Proinde. Apocope. 26. Dum adhuc integrum est. 27. Iterum ac sapienter tecum volve, quo nam modo hoc infano amore te consolvere possis.

- 1 Ordo
est: Non
poteris rege-
re consilio
eam rem,
quæ res
non habet
in se consi-
lium, neq;
modum
ullum.
Plautus
anioris in-
commoda
exsequitur
Mercat.
1. 1. 18.
2 In qua
bonum
consilium
dari non
potest.
3 Ullam
mensuram
aut mode-
rationem.
qualis est insanus amor: cum enim vitia in excessu defectuq; consistant,
ideo modoarent, & recte rationi adversantur. 4 Suasioni & rationi-
bus moderari. 5 Illicito, non naturali. Ovid. *Insensibilis plena ti-
moris amor.* 6 Mala, incommoda. 7 Jurgia, contumelia. 8 De
rivali. 9 Inermissiones amoris. *Inducta* enim sunt pax in paucos dies,
vel quando ad tempus suspenduntur illa, quæ fieri solent in bello, Amor
autem est quasi nullitas. 10 Ut supra in Andr. *Amantium ira amoris in-
tegratio est.* 11 Mutabilia, fluxa hæc in amore. 12 Concreta, velia,
13 Moderatione & consilio facere stabilia ac firma, ut ista non accidant,
quæ sunt in amore. 14 Non plus efficias. 15 Uti rationis: quod est
impossibile, cum hæc inter se pugnent, *insana & rationis uti.* 16 Oc-
cupatio, qua confuat illius iracundiam, & stultas cogitationes, quas pote-
rat ille obicere. Amator enim, quando est iratus, egregie se ipsum potest
fallere. 17 Ego-ne Thaidem adeam, amarem? Sunt Ellipses patheticae,
in quibus *μυνηναις* recitat adolescentis irati cogitationes. 18 Mili-
tem Thaleonem recepit. 19 Exclusit. 20 Admisit me. 21 Quam
redire cum Thaide in gratiam. 22 Thais. 23 Quam fortis, quam
constans. 24 Tua, id est, quæ tu cogitas. 25 Jurantis est vel affir-
mantis. 26 Fida. 27 Lacrumulam. 28 Valde. 29 Difficiliter.
30 Quasi premendo oculos emisit. 31 Metaphora sumta est ab in-
cendio. 32 Nullo cogente agnosces tuam culpam. 33 Te Thaide po-
nitendum offerres. *Dare enim supplicium vel penas, est puniri:* si enim ab
aliquo supplicium lumatur, ipse est qui dat supplicium, à quo sumi-
tur. 34 Exclamatio pathetica, quæ detectatur illam amorem mereri-
cum. 35 Thaidem. 36 Amore. 37 Incepti amoris, eo quod
sit illicitus.

Vivis, vidensque pereo: nec, ¹ quid agam, scio. ² In meo amore.
 PA. Quid agas? nisi ut te redimas? ³ capium? ⁴ quid m. ⁵ Amore.
 quos ⁶ Thaidia.
 Minimo: si nequas. ⁷ paululo, at quanti? ⁸ quos? ⁹ Quisro mi-
 Ei nē te ¹⁰ afflictes. PH. ita-ne suades? PA. 7. ¹¹ Sapis: ¹² immo pos-
 Neque, ¹³ praterquam quas ipse amor molestias ¹⁴ sis pretio.
 Habes, addas; & illas, quas habet, ¹⁵ recte feras. ¹⁶ Te re-
 Sed ecce ¹⁷ ipsa egreditur ¹⁸ nostri fundi ¹⁹ calamitas; ²⁰ Tere-
 Nam quod nos capere oportet, ²¹ hęc ²² intercipit. ²³ 36 ²⁴ Excr-
 cles pro-
 pter eam rem. ²⁵ Si volueris consultum tuis rebus. ²⁶ Neque addas
 alias molestias tuis, praterquam quas ipse amor ex se habet. ²⁷ Pa-
 tienter. ²⁸ 30. Thais. ²⁹ Nostram possessionis, nostrorum honorum.
 31 Pernicies scilicet Thais, quę est tanquam grando, quę herum meam
 sumptibus absorbit, atq; ita calamos fundi nostri concutit. Calamitas enim
 propria dicitur grandinis tempestas, quę calamos, id est, culmos transigit,
 & legetes sternit. Illustris periphrasis meretricis, & est Metaphora pro-
 verbialis, quam Poeta ipse explicat. ³² Thais. ³³ Totum caput
 auferendo scilicet ab hero meo, quę in nos conferrentur. Interspersa
 enim est, clem, quod alteri destinatum est, utroque ad eum perveniat,
 ab altero arripitur.

ACTUS I. SCENA II.

THAIS, PHÆDRIA, PARMENO.

TH. ¹ Miseram me! ² videri nē ³ illud ⁴ gravius ⁵ Phædria
 Phædria ⁶ purgat lo-
 Tuleri, ⁷ neve ⁸ alio sum, ⁹ atque ego feci, ¹⁰ ecce ¹¹ Thais de-
 perit. ¹² exclusio-
 Quod veri meremissus non est. PH. 7 totus, Parmeno, ¹³ ne; & per
 Tremo horroreque, postquam aspexi ¹⁴ hanc. PA. bene ¹⁵ occasio-
 animo ¹⁶ nem nar-
 Accede ad ¹⁷ ignem hunc, jam calesces plus ¹⁸ satis. ¹⁹ mentum.
 TH. Quis hic loquitur? ²⁰ hem, iam ²¹ eras ²² mi. ²³ Tandem
 Phædria? ²⁴ ab ipso im-
 dat, ut militi Thrasoni interim locus sit apud illum. ²⁵ 1 Illam exclusio-
 bene. ²⁶ 3 Molestius, quā m debeat. ²⁷ 4 In aliam partem. ²⁸ 5 Quam.
 6 Interpretatus sit. ⁷ Toto corpore, per omnes partes. ⁸ Sanguine.
 ad cor resurgente, extremos tremor occupat artus. ⁹ Thaidem. ¹⁰ 10 Sile-
 11 Thaidem, cuius amor te, ut ignis, adurit. Metaphora. Ovid. ¹² Urinar
 igne partem tibi viribus impar. Virg. Ecl. 3. ¹³ At mihi sese offert ultro
 meus ignis Amyntas. ¹⁴ 12 Quam satis. ¹⁵ 13 Interjectio rei lubi-
 currentis. ¹⁶ 14 Est blandientis vocativus.

1 Sc. via.

2 Ingre-

di-

ebis tan-

quam do-

minus ha-

rum odiu?

Exquiti-

eribus

blanditiis

meretricis

apud Plau-

tum:

Animula

mi, mihi

mira vi-

dentur,

Histe flare

foris, foris

sui patiant

Mori,

quam do-

mus tua,

domus

cum has

tua sit.

3 Phœdria.

4 Sc. sit.

aut fa it,

id est,

nihil

dicit

de illa causa,

ad quam maximè

respondere deberet.

5 Id est,

cur non recta

introierim,

& cur taceam?

6 recta non introiit,

quod fores

tuæ mihi,

ut antea,

non patent;

& taceo præ dolore,

cum alium apud te

potiorem videam. Ironia.

7 Præcipue gra-

tia plus ceteris apud te valens:

vel quia plurimi apud te sūt,

& præ ceteris

diligor. 8 Omittit ista.

Hæc autem dicit,

quia nihil habet,

quod respondeat.

Quid hic stabas? cur non recta introibis? PA. ca-

De 3 exclusionem 4 verbum nullum. TH. quid taces?

PH. 5 Sanè quia verò hæc mihi 6 patens semper fores?

Aut quia sum apud te 7 primus. TH. 8 missa istæ

face. 9

PH. Quid 10 missa 11 3 Thais, Thais, 12 minam

esset mihi

Pars 13 æqua amoris tecum; ac 14 pariter fieres,

Ut aut 15 hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet;

Aut ego 16 istuc abs te factum 17 nihili penderem.

TH. Ne crucia te obsecra 18 anime mi, mi Phœdria. 19

Non pol, 20 quod quemquam plus 21 amem, aut plus

diligam,

22 Eo feci: 23 sed ita erat res: faciundum fuit.

PA. Credo, ut sis, misera 24 præ amore excusasti

25 hunc foras.

TH. Siccine ais, Parmeno? 26 age, sed, huc quæ 27 gratia

28 Te 29 accersi iussi, auscultas. PH. 30 fiat. TH. dic

mihi. 31

Hoc 32 primum 33 potius est 34 hic tacere? PA. ego-

ne? 35 optimè. 36

de illa causa, ad quam maximè respondere deberet. 5 Id est, quare
cur non recta introierim, & cur taceam? recta non introiit, quod fores
tuæ mihi, ut antea, non patent; & taceo præ dolore, cum alium apud te
potiorem videam. Ironia. 6 Erat enim exclusus. 7 Præcipue gra-
tia plus ceteris apud te valens: vel quia plurimi apud te sūt, & præ ceteris
diligor. 8 Omittit ista. Hæc autem dicit, quia nihil habet, quod respondeat.
9 Fac. Archaismus. 10 Sc. factum. 11 Exclamatio, qua amorem suum
facit. 12 Utinam equalis eilet noster amor, ita ut tantum te redamarem,
quantum tu me, & carius si me non amares, nec ego quoque, te. 13 Aut
amandi, aut non amandi. 14 Aequaliter. 15 Quod exclusus sum.
16 Exclusionem mei. 17 Nihili antimarem, id est, contemnerem. 18 Zōē
xj. ψυχή vox blanda. Merito secuti sumus Donatum, cujus testimonio
geminatur 19 mi. 19 Quod vel quia. 20 Amare plus est, quam diligere.
21 Ideo te non exclusi. 22 Sed negotium id postulabat, sic necessarium fuit
23 μὴ κομῆν καὶ ita expediunt & absolunt compendio simul ac dissimul-
atione, quibus non est facile defendere, quod factum est. 24 Ironia. Q. d.
non esse verisimile, ut, si quis quempiam amet, eundem pulset excludere.
25 Phœdriam. 26 Perge. Corripientia est cum indignatione. Sic infra: Cum
in cellulam ad te patris penum omnem congrebam, alacritatem. PA. Age in-
peto, &c. id est, perge incepta effutire. 27 Causa. 28 Phœdriam. 29 Vo-
cari. Hæc est, quod Phœdria supra dixit: Non amem? Nō nunc quidem, cum
avoceris ultro? 30 Assentientia. 31 Ante omnia. 32 Potius ac.
33 Parmeno servus tuus. 34 Scilicet possum tacere.

Verum

Verum ¹ beus tu, ² lege hâc tibi meam ³ adstringo

fidem:

Quæ vera audiui, taceo, ⁴ & contines optimè:

Sm falsum aut vanum, aut fictum est, continuo ⁵ palam est.

⁶ Plenus ⁷ rimarum sum, hac atque illac ⁸ persino.

⁹ Proin tu, ¹⁰ tacere si vis, vera diciso.

TH. ¹¹ Samia mihi mater fuit: eo habitabat ¹² Rhodi.

PA. Potest taceri boa. TH. ¹³ ibi tum matri par-
valam

¹⁴ Puellam dono quidam mercator dedit.

Ex ¹⁵ Atticâ hinc ¹⁷ abreptam. PH. ¹⁷ civem ne?

TH. ¹⁸ arbitor:

¹⁹ Certum non scivimus: matris nomen & patris

²⁰ Dicebas ²¹ ipsa: patriam & ²² signa cetera

Neque ²³ sciebat, neque ²⁴ per ciatem etiam ²⁵ po-
tuerat.

²⁶ Mercator hoc ²⁷ addebat, è prædomibus,

²⁸ Unde emerat, se audisse, ²⁹ abreptam è ³⁰ Samia.

Mater ³¹ ubi ³² accepit, capis ³³ studiosè ³⁴ omnia ³⁶

Docere, ³⁵ educere, ita uti si esset ³⁶ filia.

Sororem ³⁷ plerique esse ³⁸ credebam meam.

Sciunt. ⁶ Ex me non vera dicta effluunt, ut per rimas valorum effusa

liquor. ⁷ Pissurarum. ⁸ Commissa mihi revelo sine consideratione

ulla committentis, si vera non sint. Metaph. à vasis fractis & per-

forantibus, id est, per rimas liquorem emittentibus. ⁹ Proinde.

Apocope. ¹⁰ Al. taceas. ¹¹ Ex Samo insula Icarii maris, lonie

adjacenti. ¹² Insula maris Carpathii. ¹³ In Rhodo. ¹⁴ Pam-

philam. ¹⁵ Regione Græciæ, quæ Attica nominatur. ¹⁶ Abila-

tam à mercatore. ¹⁷ An dono dedit civem Atticam, id est, Athe-

niensem? ¹⁸ Fuisse civem. ¹⁹ Non possumus affirmare. ²⁰ In-

terrogata scilicet. ²¹ Puella parvula. ²² Indicis argumenta, qui-

bus poruisset probare, se esse civem Atticam, ut domum patris, regio-

nem & similia. ²³ Sciebat puella. ²⁴ Ætate permittente, quia

erat parvula. ²⁵ Scire. ²⁶ Qui eam dono dederat. ²⁷ Ad pa-

tris nomen & matris, quod puella dicebat. ²⁸ A quibus. ²⁹ Per

vim abductam. ³⁰ Promontorio Atheniensium: in quo rerum ven-

erum forum est. ³¹ Postquam, cum. ³² Puellam parvulam à

mercatore. ³³ Diligenter. ³⁴ Quæ pertinent ad matremfamilias.

³⁵ Educare, nutrire puellam in bonis moribus, ut honestam ageret vitam.

³⁶ Propria. ³⁷ Plurimi homines. ³⁸ Putabant.

Now
vocat
est
hoc
loco,
sed
atten-
tionem
poscentis,
1 Condi-
tione.
Sic in
Andr. Es
lege atque
omino.
3 Promit-
to, oblige
tibi meam
fidem
tatem, scilicet
me ip-
cium.
Nam
adstringit
fidem, qui
promittit;
liberat
fidem, qui
præstat
promissum.
4 Retineo.
Metaph. à
vas.

3 Omnes.

1 Solo. Ego cum illo, quo-cum-tum² uno³ rem habebam,
 2 Conver-³ hospite,
 sationem, 4 Abiit huc: 5 qui mihi⁶ reliquit⁷ hac, quia habes,
 consuetu- omnia.
 dinem. 8 PA. 9 Utinamque hoc falsum est: 9 effugiet. TH. 10 qui
 3 Peregrino, scilicet
 milite. is luc? PA. quia
 4 Discessi, Neque¹¹ tu¹² uno eras contenta, neque¹³ solus
 veni ex¹⁴ dedit:
 Rhodo. Nam¹⁵ hic quoque bonam magnamque partem ad te
 Athenas. anulit.
 5 Hospes. TH. Ita est: sed¹⁶ sine me pervenire, ¹⁷ quod volo.
 6 Per testa- Interea¹⁸ miles, qui me amare occeperat, ¹⁹
 mentum. In²⁰ Cariam est²¹ profectus: te²² Interea²³ loci
 7 Bona. Cognovi: tunc scis, ²⁴ post illa quam²⁵ intimum
 8 Hoc quod di- Habebam te, & mea consilia²⁶ ut tibi²⁷ credam
 cis, scilli- omnia.
 cet tibi PH. Neque²⁸ hoc tacebit Parmeno. PA. ²⁹ ob, ³⁰ du-
 omnia re- bium-ne id est?
 liquisse, & TH. ³¹ Hoc agne ³² amabo: mase mea ³³ illic mor-
 rem cum tua est
 eo solo habuisse. Nuper: ³⁴ ejus ³⁵ frater aliquantum ³⁶ ad rem est
 9 Revela- bitor. ³⁷ Is ubi hancce ³⁸ formam videt honestam virginem,
 bitur, neque
 tacebitur: sed a pectore nostro.
 exhibet. ³⁹ Quia est
 10 Repetit Metaphoram a vase pleno rimarum, quod hac atque
 illac perfluat, suntam, qua etiam antea est usus. ⁴⁰ Scilicet dicis
 esse falsum? ⁴¹ Meretrix. ⁴² Amatore: admisisti enim mi-
 litem. ⁴³ Hospes illo: non enim omnia tua illius fuisse mor-
 tui. ⁴⁴ Omnia, quae habes. ⁴⁵ Phadria. ⁴⁶ Deixit hoc dicit
 16 Noli meum inturbare sermonem, sed permitte me loqui, quod
 volebam. ¹⁷ Ad quod narrandum tendo. ¹⁸ Thralo. ¹⁹ Pro-
 vinciam minoris Asiae. ²⁰ Militatum. ²¹ Dum ille est profectus.
 22 Pulvis dei soni aptioris gratia tantum: ut nusquam gentium, nusquam
 locorum, terrarum: sunt enim hi genitivi adjectiones nihil ad sensum fa-
 cientes. ²³ Postea, post illa tempora, quibus miles in Cariam est
 profectus. ²⁴ Charum. ²⁵ Quomodo. ²⁶ Committam. ²⁷ Quia
 hoc quoque falsum est. ²⁸ Interjectio momentis de certitudine.
 29 Metacitutum. ³⁰ Attendite ad hoc, quod discursus sum. Impera-
 tu attentionis formula. ³¹ Interjectio blandientis. Comitia valde
 familiaris: q. d. rogo vos per amorem. ³² Rhodi. ³³ Matris.
 34 Chremes. ³⁵ Pecuniae congerendae, & lucri nimis cupidus, paulo
 magis avarus. ³⁶ Chremes. ³⁷ Habentem pulchritudinem, honesta-
 tem prae se ferentem, venustam, pulchram.

1 Es fidibus scire. 2 pretium sperans, illic
 3 Producit, vendit: 4 forte fortuna adfuit
 5 Hic meus amicus: emit 6 eam dono mihi. 53
 7 Imprudens harum rerum ignarusque omnium:
 8 Is 9 venit: postquam sensit me tecum quoque
 10 Rem habere, 11 fingit causas, ne 12 det, 13 sedulo: Fias, in
 At, 14 si fidem habeat, se iri praepositum tibi
 Apud me, ac non id metuat, ne, ubi eam acceperim,
 Sese relinquam, velle se illam mihi dare; 64 ita dictas,
 Verum 15 id vereri: sed, ego quantum 16 suspicor,
 17 Ad virginem animum adiecit. PH. 18 etiam ne
 amplius?
 TH. 19 Nil: 20 nam quaesivi. Nunc ego 21 eam, mi
 Phaedria,
 Multae sunt causa, quomobrem cupio 22 abducere. 65
 Primum, quod soror est dicta: praeterea, ut 23 suis
 Restituam ac reddam: 24 sola sum: habeo hic neminem,
 Neq; amicum, neq; cognatum: quomobrem, Phaedria,
 Cupio aliquos: 25 parare amicos: 26 beneficio meo.
 27 Id 28 amato adjuva me, 29 quod id fiat facilius. 70
 Sine 30 illum 31 priores partes hosce aliquot dies
 Apud me habere, nihil respondes? PH. 32 pessima,
 2 Sc. ma-
 gnum ex venditione illius puellae. 3 Statim eam venalem exponit, vendit-
 que: proprie enim produsi res venales dicuntur. Sic Heaut. 1. 1. 93. Omnes
 produsi ac vendidi. 4 Casu quodam bono. 5 Miles Thra-
 6 Puellam. 7 Non intelligens has res, scilicet quod fuisset ante apud
 matrem educata, tanquam soror, quod fuisset matri meae dono data.
 8 Miles. 9 Ex Rhodo Athenas. 10 Consuetudinem habere, id est,
 amare. 11 Committitur occasiones. 12 Puellam. 13 Diligen-
 ter, sine dolo. 14 Si posset hoc credere, quod praefereatur tibi apud me,
 ita ut magis sit amandus a me. 15 Ne relinquam se. 16 Ex conje-
 cturis possum cognoscere. 17 Virginem amare cepit, & ad ejus amorem
 animum applicuit. 18 Sc. fecit, quoniam animum adiecit? id est, etiam
 amplius militi cum illa virgine rei fuit? ut supra plenius in Andria, 2. 1. 25.
 Interrogabatur. 19 Fecit amplius. 20 Sedulo hoc sum percunctata,
 investigavi. Optime cavit Poeta, ut virgo integra & casta a milite servare-
 tur, quam nuptis adolescentis nobilis destinaret. 21 Puellam. 22 Ab-
 strahere ab eo milite, 23 Propinquus. 24 Sine familiaribus & san-
 guine junctis. 25 Comparare, acquirere. 26 Restitutio puellae.
 27 Propter id, in eo. 28 Interjectio blandientis. 29 Ut paratio
 amicorum facilius fiat. 30 Militem Thralonem. 31 Praefertit b. esse
 potioris esse apud me primum per aliquot dies, & me frui, dum tu interea
 aberis. Translatio ab actionibus scenicis, quarum sunt prima, secunda, aut
 tertia partes. 32 Laesa patientia excitavit dolorem, dolor iram.

1 Tibi-ne
quidquam
respondere
debeam, ta-
lia cum
facis? q.d.
non es
merita, ut
tibi re-
spondeam.
3 Nimis
doluit,
perlenfit
dolorem
post mul-
tas contu-
mellas.
Adpesci-
tates hoc
dicit.
3 Consensit,
qui mere-
tricem con-
temnis.
4 Ego
probe scie-
bam, quo

1 Ego quidquam cum istis fallis tibi respondeam?
PA. Ex noster, laudo: tandem² perdoluit: 3 vir es.
PH. 4 Haud ego nesciebam, quorsum tu iras: 5 par-
vula

Hinc est 6 abrepta: 7 eduxit mater pro⁸ sua:
Soror est dicta: cupio abducere, ut reddam suis.
Nampe omnia hæc nunc verba⁹bus redactus denique:
Excludor ego, 10 ille recipitur: 11 quâ gratiâ?
Nisi illum plus amas, quam me, & 12 istam nunc
times, 80

Quæ¹³ aduicta est, 14 ut illum¹⁵ talem præcipiat tibi.
TH. 16 Egon¹⁷ id timeo? PH. quid te ergo 17 sollicitat?
18 cedo.

Num solus 19 ille dona das? nuncubi meam
20 Benignitatem sensisti in te 21 claudier?
Non-ne, ubi mihi dixi cupere te ex 22 Æthiopiâ 85
23 Ancillulam, relictis rebus omnibus,
Quæ fivi? porro 24 Eunuchum dixi velle te,
Quia sole utimur 25 his 26 regina: 27 repperi?

spectaret tua oratio, quid tu tibi velles hisce verbis. Metaph. ab intera-
gentibus. Sic Adelpi. 1. 3. *Ubius ibam.* 5 Mimesis cum odiosa re-
petitione verborum Thaidia. 6 Abducta & asportata. 7 Educavit.
8 Filia. 9 Eo disinguntur, spectant falsa tua verba. Metaphora. 10 Mi-
les Thaiso admittitur. 11 Q. d. nulla alia causa. 12 Virginem.
13 Ex Rhodo per militem. 14 Ne ejus amore implicatus te amplius
non amet, id est, adeo amas militem, ut etiam invidias, si quem amaverit.
15 Judicio tantum virum, id est, quem tu tanti facis, quem tibi præ omnibus
tenendum putas: quo possit pertinere Donati annotatio, qui elapso etiam
Romachantis amatoris hic agnoscit. 16 Q. d. minime. 17 Sollicitam &
anxiam reddit? 18 Dic. 19 Miles Thaiso. Post locum amoris, apte
donorum tractatu utitur apud meretricem, cui omnia pretio metiri, disci-
plina est. 20 Liberalitatem benignè exercitam. 21 Ergo te claudi,
id est, excludi, claudicare: Paragoge. Sic And. Nolo tibi ullum commodum
in me claudier. Metaphora. 22 Regione Africa, ab Æthiops, Vulcani fi-
lio, sic dicta, qui in hac regnasse fertur. Alii verius a *nigridine* & *exactione*
dicta volunt: *quæ dicitur nigra*, sive *quæ dicitur cruenta*, & *quæ dicitur vulcani signum*.
23 Parvula ancillam, id est, Æthiopiissam, Æthiopiissarum ministerio ute-
bantur matrones nobiles & divites. 24 Cubicularium, castratum, qui vi-
ribus exsectus est. 25 p. vid. veteres, præcipue Persas & Indos, in deliciis habe-
bantur Eunuchi, adhibebanturque ad lectorum matronarum custodiam:
quod nullum periculum esse videretur, ne ab iis matrones corrumpere-
ntur. Unde dicti *Eunuchi* ab *euon*, id est, *subile* & *euon*, custodio. 25 Hujus-
modi Eunuchi. Donatus ad delicias refert, curiosus quoniam par est. 26 Ma-
trones divites. Rex enim interdum pro divite sumitur. Sic Phor. 1. a. Regem
missi oportuit. 27 Nactus sum utrumque magno studio.

Hæri¹ minas viginti pro² ambobus dedi :

³ Tamen contemptus abire, hæc habui in memoria : minas con-

Ob⁴ hæc facta abs te spernor. TH.⁵ quid istuc Phæ-

dria ? ⁶ Quamquam illam cupio abducere, atque⁷ hac te gr-

Id fieri posse⁹ maxime : verumtamen,

Potius quam te inimicum habeā, faciā¹⁰ ut jufferis.

PH. Utinam¹¹ istuc verum¹² ex animo ac verè

Potius quam te inimicum habeam : si istuc crederem

Saltem ut¹⁹ concedas solum. PH.²⁰ siquidem biduum.

Verūm nē²¹ fiant isti viginti dies.

TH. Profecto²² non plus biduum, aut. PH. aut ? ²³ ni-

hil moror.

TH. ²⁵ Non fiet : ²⁶ hoc modo sine te exarem.

PH. ²⁷ scilicet

Faciendum est, quod vis. TH. meris²⁸ amo te : ²⁹ bene

facio.

PH. Rurū ibo : ibi hoc me²⁹ macerabo biduum :

et cum Eunuchus, accurandum mihi dixi.

4 Tanta beneficia, 5 Formula est

egre & vix tandem concedendi. Comici valde usitata. Quid si ita vis, nolo

tecum contendere. 6 Puellam, quæ dicta est soror. 7 Biduum concedendo.

8 Eam posse abduci. 9 Commodissime. 10 Sicut. 11 Ista sententia.

12 Ex animi affectione, ac non simulate.

13 Sine suo & simulatione. id est serio, ex animo. 14 Omnia. 15 Cadit

a proposito Phædræ animus eum deficit & deficiit. Metaph. sumpta ab ad-

1 Singular

mine con-

timebant

drachmas

centum,

pretium

aureorum

Gallico-

rum de-

cem : unde

mine vi-

ginti, sunt

quali du-

centi co-

ronati.

2 Muneri-

bis, Eu-

nuchus &

Æthiopis-

3 Quamvis

excluseris

me, adeoq;

contem-

plaris, non

tamen ab-

jecti curam

de muneri-

bis tibi de-

stinatis, sed

ut emer-

tur ac ad-

ducere-

tur ad te

ancilla

1 Consi- Ita facere ¹ certum est: ² mos gerendus est Thaidi:
 tutum est, Tu ³ huc Parmeno fac ⁴ illi adducantur. PA. ⁵ maxi-
 firmiter decrevi. me.
 2 Oportet PH. ⁶ In hoc biduum Thais vale. TH. mi Phædria,
 me obsequi Et tu: nunquid ⁷ vis aliud? PH. ego ne quid velim?
 Thaidem. Cum milite isto ⁸ præsens, ⁹ absens ut sis: ¹⁰ 112
 3 Ad Dies, noctesque me ames: ¹¹ me desideres:
 Thaidem. ¹² Me somniet: ¹³ me expectes: de me cogites:
 4 Eunuchus & Ethio- ¹⁴ Me speres: ¹⁵ me te oblectes: ¹⁶ mecum tota sis:
 pissa. ¹⁷ Meus fac sis postremo animus, ¹⁸ quando ego sum
 5 Liben- ¹⁹ Me miseram! forsitan ²⁰ hic mihi parum ha-
 tissime. ²¹ beas fidem,
 Vox con- Atque ex ²² aliarum ingenii nunc me iudices.
 sentientia. Ego pol. ²³ quæ mihi sum conscia, hoc cor me scio,
 6 Usque ²⁴ Neque me fixisse falsi quidquam, neque meo ²⁵ 120
 ad duos ²⁶ Condi esse quenquam cariorem hoc Phædriam:
 holce dies. Et quidquid ²⁷ huius feci, causâ virginis
 7 Scilicet ²⁸ Feci: nam me ²⁹ ejus spero ³⁰ fratrem propemodum
 dista. ³¹ Jam reperisse, adolescentem ³² adeo nobilem: &
 8 Corpore. ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹

ACTUS II. SCENA I.

PHÆDRIA, PARMENO.

PH. ¹ **F**ac ita, ut iusti: ² deducantur isti. PA. fa- ³ Rus con-
 ci. m. PH. at ⁴ diligenter. cessurus
 PA. Fiet. PH. at ⁵ maturè. PA. fiet. PH. scin' hoc Phædria,
 mandatum est tibi? nuncupio-
 PA. ⁶ Ab ⁷ rogare? quasi ⁸ difficile fiet: utinam rum dedu-
 Tam ⁹ aliquid facillè ¹⁰ invenire possis. Phædria, tionem ad
¹¹ Hoc quàm peribis. PH. ego quoque ¹² unâ pereò, Parmenoni
¹³ quod mihi est carius. mandat, &
 Nè ¹⁴ istuc tam ¹⁵ iniquo patiari animo. PA. ¹⁶ mi- multa ridi-
 nimè: ¹⁷ quin culè lo-
 Effectum dabo. Sed nunquid aliud imperas? quitur
 PH. ¹⁸ Munus nostrò ornato verbis, ¹⁹ quod poteris? & interim
²⁰ Istum amulum, quod poteris, ²¹ ab eâ petito. Parmeno-
 PA. Memini; tamen si ²² nullus moneas. PH. ego rus ne, qui be-
 ibo, atque ²³ ibi manebo. ri sui in-
 PA. ²⁴ Censeo. PH. sed ²⁵ brevis tu. PA. quid vis? tationem
 PH. censen' posse me ²⁶ obfirmare & ob ni-
 Perpeti, nè ²⁷ redeam interea? PA. ²⁸ se-ne? non hor- mium
 cle ²⁹ arbitror: amorem
 Nam aut ³⁰ jam ³¹ revertère, aut mox ³² noctu te admiratur;
³³ adiget horsum in somnia. & Eunu-
 ducantur; reliquis omnibus omissis. chus &
 4 Tempestive. 5 Indignantis Æthio-
 est, propter tam odiosam repetitionem. 6 Pergis id rogare, an satis pissa ad
 mandatum sit? 7 Hoc officium, quod jubes. 8 Quo excuteris illam Thaidem
 anorem ex animo. 9 Acquirere, parare. 10 Quia facile hoc mu- ducantur.
 nus, quod dari jubes, nihili à Thaidi æstimabitur, male & inutiliter collo- & Fac de-
 cabitur; nam quod meretrici datur, perit. 11 Simul cum eo quod dieis
 tam facillè peritarum. 12 Quod damnum mihi gravius est & carius. Do- &
 natus sic exponit: qui mihi sum carior. 13 Munus perire, seu deducere &
 munera ad Thaidem. 14 Impatienter feras. 15 Non patior iniquo
 animo. 16 Quin imò perficiam, quod iussisti. 17 Eunuchum &
 Æthiopissam commendato aliquo sermonis eloquio. 18 Quantum, &
 quoad, quatenus. 19 Istum invidum & rivalem meum, id est, militem. &
 20 Thaidi. 21 Non. 22 Ruri. 23 Ea est mea sententia ut id ef- &
 ficias. Ironia. 24 Adverbium vocandi est. 25 Confirmare, stabili- &
 re, scilicet animum meum. 26 Hoc triduum rure. 27 Censeam vo- &
 posse obfirmare? 28 Te mansurum ruri. 29 Statim. 30 In ut- &
 rem ad Thaidem. 31 Nocte. 32 Ducet, impellet versus hanc urbem
 vigilia, animi inquietudo, cura.

- 1 Labor- PA. 1 Opus faciam, ut defatiger 2 usque, 3 ingratis
borum, sic
ut defati- ut dormiam.
gatus ex PA. Vigilabis 4 lassus: 5 hoc plus facies. PH. ah, 6 nil
illis labor- dicis, Parmeno 15
ribus fa- 7 Ejicienda berce hæc 8 mollitiei animi: nimis 9 me
cilius dor- indulgeo.
miam.
2 Semper, Tandem ego non illa 10 caream, si sit opus, 11 vel 10-
assidue. tum triduum? PA. 12 huius
3 Axio- Univerſum triduum? vide, quid agas. PH. 13 ſtat ſen-
toc. illi- tentia.
ben:er, in- PA. Dii boni, quid hoc morbi eſt? adeo-n' homines
vitutis, co- immutariet
actus.
4 Exiſtens 14 Ex amore, ut non 15 cognoſcas 16 eundem eſſe?
ſc. cu opus 17 Hoc nemo 18 fuit 20
fecit.
5 Ut non 19 Minus ineptus, 20 magis ſevorus quiſquam, nec
poſſis 21 continens.
dormire, Sed quis hic eſt, qui huc pergit? 22 at at! hic qui-
id eſt, tan- dam eſt 23 paraſitus Gnaſto
to plus tibi
efficies ad
miſeriam,
malum ma-
lo addes.
6 Nihil
valent tua
verba.
7 Expel- Cum meo decrepito hoc Eunucho: 28 hæc 29 ſuperat
lenda eſt. ipſam Thaidem. 35
8 Eſtumi-
natio animi, ne cogitem redire ad Thaidem, niſi poſt bideum. Moſa.
enim dicitur, quia facile vincitur a deloribus, & qui luxu diſſinit: ta-
lis homo conſtanti opponitur. 9 Archalee, pro mihi. Donatus quoque
ſic legit. 10 Carere poſſum. 11 Etiam integros tres dies?
12 Interjeſſio irridentiæ, vel aliquid admirantiæ. 13 Certum eſt facere
quod conſtitui: Aurs enim ſententiæ dicitur, quæ firma eſt & conſtans.
14 Propter amorem. 15 Cognoſcat aliquis: ſecunda perſona pro ter-
tia. 16 Qui antea fuit. 17 Phædria. 18 Ante amorem. 19 Pru-
dentior, ſapientior: minus enim uni poſitivo junctum reddit contrariam
comparativi ſignificationem: ut minus prudens, id eſt, ſtultior: minus ſaltus
id eſt, prudentior. 20 Gravior. 21 A ſalcivia ſibi cavens. 22 In-
terjeſſio mercedis. 23 Qui adulatione viſum queritat. 24 Thaidi.
25 Interjeſſio admirantiæ. 26 Præditam, id eſt, habentem faciem pul-
chram & modeſtam. 27 Miram erit, niſi ego obtulero me cum pu-
dore, id eſt, niſi ludibrio & dedecori exponar cum meo ſenſu jam admodum
conſectæ Eunuchæ, id eſt, virilibus exſectæ. Dixerit dicuntur ſenex, ſi qui-
dem longa ſenectute vix loqui poſſunt. 28 Puella, quam adduci Gna-
ſtus. 29 Pulchritudine vincit. Hyperbolica collatio.

ACTUS II. SCENA II:
GNATHO, PARMENO.

GN.¹ **D**li immortales, ² homini homo quid
præstat! ³ Stulto intelligens!
⁴ Quid interest! ⁵ Hoc⁶ adeo ⁷ ex hac re venis in
mentem mihi:
⁸ Conveni hodie adveniens quendam ⁹ mei loci hinc
atque ordinis,
Hominem ¹⁰ haud impurum, ¹¹ inidem¹² patria qui
¹³ abligueras bona,
Vidco ¹⁴ senium, ¹⁵ squalidum, ¹⁶ ægrum, ¹⁷ pannis
annisque oblitum.
Quid istuc inquam, ¹⁸ ornatus est? ¹⁹ quoniam miser,
quod habui, ²⁰ perdidit.
²¹ Hem, ²² quid redactus sum! omnes nobis me atque
amici ²³ destruxo.

Gnatho
ex man-
dato mili-
tis Thra-
cis ducens
puellam ad
Thaidem,
factum
aduland
instituit.
Increta
sunt in
Parmeno-
nem inci-
dit, in quæ
multa di-
cacitate
illudit,
eumque
mordaci-

bus salibus laceffit. ² Quantum homo unus preferendus est alteri ho-
mini! ³ Sc. quid præstat! ⁴ Quanta differentia est inter eos!
⁵ Sc. sic exclamare, & quod jam dixi, dicere. ⁶ Habet hic adeo
peculiarem usum ad conciliandam attentionem & preparandos audien-
tium animos ad accipiendum aliquid magnum & notata dignum.
⁷ Inde, vel ex eo exemplo, quod jam recitabo. ⁸ Allocutus sum. ⁹ Mei
status & conditionis, id est, pauperem & parasitum, ut ego sum. ¹⁰ Ordinem
aliquando refertur ad fortunam & genus vite: unde *ordinis infertoris* amici
dicuntur, qui sunt in summa conditionis & status. *Ordo* proprie est digestio &
in suo loco cuiusque rei collocatio: ut in acie sit, ubi pedites, ubi ala equiti,
ubi signa, cæteraque omnia suo quoque ordine collocantur. ¹⁰ Non
iniquum. ¹¹ Similiter, eodem modo ut ego. ¹² Paterna, quæ a pa-
tre relicta sibi fuerant. ¹³ Suavis cibis seu oculis confunderet. *Agere*
proprie, est intercedendum cum fastidio quodam delicatissima quoque, a cli-
bis decerpere, quasi nihil sit, quod palato lætificet. Inde *abligere rem fa-
miliarem*, est ligando consumere. ¹⁴ Horridum, asperum. *Senio* dici-
tur *Antisthenes*, id est, spinis: & est ille proprie, qui gestis vestem vilem mul-
tis frustis compositam: cuius frusta spinis colligantur. ¹⁵ Sordidum,
luculentum. ¹⁶ Animo mortuum, vel macilentum. ¹⁷ Annosius seu ve-
teribus & laceris pannis, quo Græci *πάχι* vocant, indutum, circumdatum,
id est, laceris vestitu, pannosum. Metaph. ab agria, qui frugibus obstiti
pleni sunt. ¹⁸ Pro ornatus: est genitivus antiquus: ut *Senati*, pro Se-
natus, *capituli*, pro tumultu. ¹⁹ Respondet jam alter. Proposita
enim est, quia inducit squalidus iste homo loqui. ²⁰ Consumpsi.
²¹ Interjectio dolentis. ²² Ad quem statum deveni. ²³ Non re-
spondet, noluit me agnoscere, quia sum pauper. Ovid. *Nihil ad amicum
hinc amicum opus.*

1 Hoc m-
diens.
Finis Pro-
topopœis :
Gnatho
enim re-
spondet.
2 Collatum
ad me, in
compara-
tione mei.
Alioqui
causam de-
notat, acci-
piturq; pro
ob vel
propter : ut
Iapra, 1, 2.
Credo, ut
fi, misera
ita amor
exclusi
hunc foras,
3 Sine
animosita-
te, qui non probe iudicisti hoc artium.
4 Ita-ne disposuisti te, id
est, instituisti vitam tuam, ut perpetuo mancas mendicus & pauper ?
5 Superst contra egestatem. Sua quisque fortuna faber est. 6 Recu-
perandi res perditas. Sic Ovid. 4. de Pont. El. 12. *Credo mihi, miseror pru-
dentia prima relinquit, Et sensus cum re consiliumq; fugit.* 7 Patrimo-
nio. 8 Amisisti? Syncope. 9 Ex eadem fortuna, qua tu es. 10 Qua-
lis forma corporis est mihi? Non enim, ut tu, senus, id est, horridus sum,
11 Mundities. Non enim, ut tu, squalidus sum. 12 Cultus. Non enim,
ut tu, pannosus sum. 13 Aptitudo status corporis mei, id est, sum vegeto
corpore & bene habito. Non enim, ut tu, aeger sum. 14 Quia vivendi
non deest mihi consilium. 15 Et si nihil habeo. 16 Deest. Sic Phor,
1, 3, 10. *Alia, quia deest, quod amant, agra est : tibi, quia superest, dolet.*
17 Sed ego miser non sum ex numero parasitorum illorum, qui ridiculis
diſſertis cibum alienum captant, id est, non sum *παροισις*, id est,
risum faciens, qui aliis ridendi materiam præbeam. Hic fingitur iterum
homo iste squalidus loqui. 18 Neque sum ex iis, qui verberibus ac
cotaphis tolerandis visum querunt. Duplex enim parasitorum genus fuit :
Unum, quod ridiculis diſſertis cibum alienum captabat : Alterum, quod
verbera ultro patiendo visum quaritabat : qui eleganter à Plauto *Plagi-
patide* appellantur. 19 Respondet jam Gnatho. 20 Risum aliis
movendo, aut vapulando. 21 Prorius te fallis, nihil intelligis de hac
re. Metaph. est à deviantibus sumpta. 22 Parasitorum ridiculorum
et vapulantium. 23 Cum tempora essent meliora. 24 Hæc nova ra-
tio est querendi visum. Metaphora ab avidis : sicut enim aves eſca
iis philodoxi assentatione capiuntur. 25 Rationem, artem querendi
visum, parasitandi.

Est genus hominum, qui esse¹ primos se omnium re-

rum volunt,
Nec sunt: vos confessor: hisce ego non paro me-

us rideant,
Sed eis ultro arrideo. & eorum ingenia admiror

simul:
Quicquid dicunt, laudo: id rursus si negant,

laudo id quoque:
Negat quis, nego: ait, aio: postremo imperavi

egomet mihi,
Omnia assentari: is in questus nunc est multo

uberrimus.
PA. Scitum hercle hominem: hic homines pro-

ferus ex stultis insanos facit.
GN. Dum hac loquimur, interea loci ad macel-

lum ubi advenimus,
Concurrunt laei mihi obviam expeditarii omnes,

Cetarii, laei, piscatores, eis ultro
arrendendo assentior.

Quibus, & re salva, & perditâ, profueram
& profum saepe:

id est, esse factum & dictum ex summa sapientia.

5 Citat hæc Cicero in Lælio, quem vide.

6 Quod laudant.

7 Von laudant.

8 Quod negarunt.

9 Aliquis.

10 Affirmat aliquis, ego etiam as-

firmo.

11 In animum meum induxi, legem mihi istam præscripti.

12 Assentiendo & adulando approbare.

13 Illud lucrum parasiticum,

scilicet omnia posse assentari, est nunc multo copiosissimum, quam illud

apud seculum prius fuerat.

14 Audio scientem & argutum hominem.

Ironia.

15 Parasitus Gnatho.

16 Sum mentis non compotes, sed

desipientes.

17 Inter nos.

18 Locum, ubi opsonia, id est, ea

(quæ velendi causa in urbem essent allata, qualia sunt omnia, quæ ad-

duntur pani & vino) vendebantur.

19 Lautiorum epularum vendito-

res: sic dicti, quod alimenta rebus cupidinis præbeant.

Cupidis æ-

tem appellantur cibi lautiores.

20 Qui majores pisces vendunt, ut

cete.

21 Qui pecora lañant sive discerpant: quorum officina di-

citur lanterna.

22 Qui opsoniorum coquendorum curam gerunt,

23 Qui sarcinina sarciant & vendunt. *Farsiman* intestinum est sartum,

conclia minutum carne, simili-ve sartura oppletum. Belg. *Boulingb of*

Worsh. 24 Illi, qui recentem piscem præbent.

25 Avium capto-

res: ab *avibus capiendū* dicti, quibus insidias tendunt.

26 Cupedi-

narii.

27 Cum adhuc haberem patrimonium.

28 Et postquam pa-

trimonium lucum consumpleram.

1 Præci-

puos, id

est, qui

volunt

esse sapi-

entissimi,

& de om-

nibus re-

bus judi-

care.

20 Nihil

minus

sunt, quam

sapientes,

sed sunt

ipsa stul-

ticia.

3 Non offe-

ro, non

præbeo me

talibus, ut

derideant

me, sed

eis ultro

arrendendo

assentior.

4 Naturas

& mores,

id est,

1 Invitant *Salvians*: ad cenam ¹ vocant: ² adventum gratia
 me. *lanxur.*
 2 Ob ad- *Ille ubi miser & famelicus videt me esse & in tantum*
 ventum *bonorem,*
 meum me *Et nam facile victum querere: & ibi ⁴ homo capis me*
 cum gra- *obsecrare,* 30
 tulatione
 excipiunt. *Ut sibi liceret discere & id ⁸ de me: sectari jussi:*
 3 Fame *Si potis est, tanquam Philosophorum habens ⁹ disci-*
 confectus. *plina ¹⁰ ex ipsis*
 4 In tan- *¹¹ Vocabula, ¹² parasiti iidem ¹³ Gnathonici*
 to hono- *vacentur.*
 re, id est, *PA. Viden' oñum, & cibus quid ¹⁴ facit alienus: ?*
 ita saluta- *GN. sed ego cesso*
 ri & vocari *Ad Thaidem ¹⁵ hanc deducere, & ¹⁶ rogare ad*
 ad cenam. *¹⁷ cenam ut veniat.* 35
 Archai- *Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem video,*
 mus. Sic *esse, prius ¹⁸ Rivalis servum: salva est res: ¹⁹ nimirum ²⁰ bica*
 Cicerio *²¹ huius ²² frangere*
 dixit, in *Nebulonem hunc ²³ certum est ludere. PA. ²⁴ hinc hoc*
 potestatem *²⁵ munere arbitrantur*
 esse, prius *²⁶ suam Thaidem esse. GN. Plurimā salute Parme-*
 5 Tunc. *nonem*
 6 Sc. ille *Summum ²⁷ suum imperit Gnatho: quid agitur ?*
 miser. *PA. statur. GN. Vide: :* 40
 7 Artem *Appellationes: ut Vocentur Pythagorai, Phatonici, Epicurei. ¹² Qui*
 paratandi *discunt artem parasiticam. ¹³ Ut sicut ab Aristotele Aristotelici, a*
 8 A me. *Platone, Platonici, a Pythagora Pythagorai, ab Epicuro Epicurei, ita*
 9 Secta, *a Parasito Parasitici, & a Gnathone Gnathonici appellentur. ¹⁴ Faciat*
 schola. *Ennallage modi. ¹⁵ Puellam militis. ¹⁶ Thaidem. ¹⁷ Militia*
 10 Philo- *¹⁸ Aemuli Phadria, qui Thraionis rivalis est. Rivalis dicuntur, qui*
 sophis. *unam amant amicam, quod quasi uno rivo amoris utantur. ¹⁹ Procul*
 11 Appellationes: ut Vocentur Pythagorai, Phatonici, Epicurei. ¹² Qui
 discunt artem parasiticam. ¹³ Ut sicut ab Aristotele Aristotelici, a
 Platone, Platonici, a Pythagora Pythagorai, ab Epicuro Epicurei, ita
 a Parasito Parasitici, & a Gnathone Gnathonici appellentur. ¹⁴ Faciat
 Ennallage modi. ¹⁵ Puellam militis. ¹⁶ Thaidem. ¹⁷ Militia
 18 Aemuli Phadria, qui Thraionis rivalis est. Rivalis dicuntur, qui
 unam amant amicam, quod quasi uno rivo amoris utantur. ¹⁹ Procul
 dubio. ²⁰ Apud Thaidem. ²¹ Phadria cum suo servo. ²² Non
 placent, non valent gratia. Metaphora sumpta ab his, qui manibus, ex
 frigore stupidis, nihil operari possunt, vel lente quippiam agunt. ²³ Fir-
 miter decrevi deridere hunc Parmenonem, hominem nihili. ²⁴ Thraio
 & Gnatho. Secum autem loquitur servus. ²⁵ Iltius puella. ²⁶ Quod
 neminem prater Thraionem amare debeat. Ironia. ²⁷ Scilicet am-
 eum: vel/hum, id est, porcorum: ludit enim in ambigua significatione
 vocis suum, quae non tantum accusativi, sed etiam genitivi casus esse
 potest. Nam dixerat Gnatho: Nebulonem hunc certum est ludere.

Nuncquid-

Nunquid-nam hic, quod nolis, vides? PA. 12. Scilicet
 GN. credo: 1 at nunquid aliud?
 PA. Qui 2 dum? GN. quia tristis es. PA. 3 nihil
 equidem, GN. 4 ne sis: sed 5 quid videtur
 Hoc tibi mancipium? PA. 6 non malum heri.
 GN. 7 uro hominem. PA. 8 ut falsus 9 animi est!
 GN. Quam hoc 10 munus gratum Thaidi arbitrare
 esse? PA. hoc nunc 11 dicis,
 12 Ejeclos hinc nos: OMNIUM RERUM 13 bene
 14 VICISSITUDO EST. 45
 GN. Sex ego te 15 totos, Parmeno, hos menses quiescum
 16 reddam;
 17 Ne sursum, deorsum cursites; 18 ne-ve usque ad
 lucem vigiles.
 Et quid 19 beo te? PA. men? 20 papa! GN. sic
 21 soles amicos. PA. laudo.
 GN. 22 Deinceps te fortasse: tu 23 profectus alio
 fueras.
 PA. 24 Nusquam. GN. tum tu igitur 25 paululum da
 mihi opera: fac ut admittar
 Ad 26 illam. PA. 27 age modò, nunc tibi parum 28 so-
 re: ha, quia 29 istam ducis.

12. Scilicet
 vides,
 quod nolla
 videre?
 2 Est pa-
 rellum.
 3. Tristis
 lum.
 4 Tristis.
 5 Quid di-
 cia de hoc
 mancipio.
 id est, serva
 pa:lla?
 6 Serri enim
 vel servum
 dicuntur
 mancipia,
 quali manu
 capta:
 nam bello
 capti in
 servitutem
 incide-
 bant.
 6 Non est
 deformis.
 7 Malesti-
 am exhibet
 Parme-
 noni.

Hoc aversus ad spectatores loquitur Gantho, ut & Parmeno id, quod se-
 quitur. 8 Quantum errat & deceptus est, quod existimet, Thaidem
 hoc munere capi posse, ut restè Donatus. 9 An mo. Antipudia. Virg.
 O pressanti animi juvenis. 10 Mancipium. 11 Dicere vis. 12 Me
 & herum ex domo Thaidis hoc munere expullos sive exclusos esse. 13 Mo-
 nentis vox. 14 Altera mutatio, id est, varias vices obtinent rea
 mortalium. Adhortatur autem, ne ante victoriam triumphet. 15 In-
 tegros hos menses hybernos, quibus militi, tanquam a militis otioso.
 Athenis versari licebat, id est, per dimidium annum. 16 Efficiam.
 17 Ne: huc atque illuc causa tui heri ad Thaidem ab hero, rursum ad
 herum a Thaide cursites. 18 Neq; noctem insomnem ducas. 19 Bea-
 tum facio, id est, nunquid tibi facio rem gratam? 20 Valde me
 beat. Ironia per admirationem. 21 Scilicet haec. 22 Impedio &
 remoror meo sermone. 23 Proficisci statueras in alium locum. Liv.
 1.5. Decad. 4. Quintus quo profectus erat, Demetriadem contendit. Al.
 profecturus. 24 Eram profecturus. 25 Adjuxi me parum. Petitio
 per irrisum. 26 Thaidem. 27 Concedentis particula cum qua-
 dam ironia. 28 Thaidis. 29 Elegantem puellam.

1 Aliquem.

2 Per me.

3 Ex hac
domo.

4 Secum

hac Parme-

no, &

ad spectato-

res, Gna-

thone non

exaudien-

te. Scit

enim do-

minum af-

futurum; &

ita cum

meretrici

absentiam

promississe.

5 Pleo-

nasmus.

6 Facilli-

me.

7 Certe.

8 Faci-

am.

9 Pedibus seu talis pedum saepe frustra listas fores insultando

pulsabis.

10 Nondum es intromissus?

Hoc rediens dicit Gnatbo;

nam tacite ingressus erat ad Thaidem; eique dono tradiderat.

11 An-

te mda.

12 Interjestio attentionem moxens.

13 Relictus es a

tuo domino Phadria speculator & prohibitor?

14 Amantium mi-

nister sive clancularius nuntius, qui nuntia mutua differt inter amantes.

Inter-nuntius enim est, qui ambarum partium mandata perfert; sive qui

inter duos medius est ad aliquid tractandum, & modo huic, modo illi

per vices nunciat.

15 Thralone.

16 Thaidem.

17 Ironia;

q. d. infacetè & inepte dictum est.

18 Quid mirum est, exponit Do-

natus, facitè loqui eum, qui militi placeat?

Aliter Guyetus, Mira ve-

ro, scilicet sunt ista, quæ dic's, & quæ militi placeant.

19 Filium

heri mei, scilicet Chæream, fratrem Phædria.

20 Scilicet natus, id est,

juniorum.

21 Athenarum portu, ubi adolescentes Athenienses soliti

sunt excubare, si quando Athenis impendebat periculum ab incurratio-

GN. Num¹ quem² evocari³ hinc vis foras? PA. 4 si-
ne, biduum hoc prætereat:

Qui⁵ mihi nunc⁶ uno digittulo fores aperis fortu-
natus,

7 Ne tu istas⁸ faxo⁹ calcibus saepe insultabis fru-
stra.

GN. 10 Etiam nunc¹¹ hic stas, Parmeno? 12 ebo
nummam tu hic¹³ relictus custos,

Ne quis forte¹⁴ internuncius clam a¹⁵ milite ad
16 istam curfuset?

PA. 17 Facietè dictum: 18 mira vero, militi quæ
placeant.

Sed video¹⁹ verilem filium²⁰ minorem huc adve-
nire.

Miror, qui ex²¹ Piræo abieris; nam²² ibi custos pu-
blice est nunc.

23 Non temerè est: & properans venit: nescio quid
circumspicias.

60

9 Pedibus seu talis pedum saepe frustra listas fores insultando

pulsabis. 10 Nondum es intromissus? Hoc rediens dicit Gnatbo;

nam tacite ingressus erat ad Thaidem; eique dono tradiderat. 11 An-

te mda. 12 Interjestio attentionem moxens. 13 Relictus es a

tuo domino Phadria speculator & prohibitor? 14 Amantium mi-

nister sive clancularius nuntius, qui nuntia mutua differt inter amantes.

Inter-nuntius enim est, qui ambarum partium mandata perfert; sive qui

inter duos medius est ad aliquid tractandum, & modo huic, modo illi

per vices nunciat. 15 Thralone. 16 Thaidem. 17 Ironia;

q. d. infacetè & inepte dictum est. 18 Quid mirum est, exponit Do-

natus, facitè loqui eum, qui militi placeat? Aliter Guyetus, Mira ve-

ro, scilicet sunt ista, quæ dic's, & quæ militi placeant. 19 Filium

heri mei, scilicet Chæream, fratrem Phædria. 20 Scilicet natus, id est,

juniorum. 21 Athenarum portu, ubi adolescentes Athenienses soliti

sunt excubare, si quando Athenis impendebat periculum ab incurratio-

ACTUS II. SCENA III.

CHÆREA, PARMENO.

*CH. **O** Cidi!Neque ¹ virgo est usquam, ² neque
ego, qui illam è conspectu amisi meo.⁴ Ubi quæram? ubi ⁵ investigam? quem ⁶ perconter?
quam ⁷ insistam viam?Incerius sum: una hæc spes est: ubi ubi est, diu
¹⁰ celari non potest.¹¹ O faciem pulchram! ¹² deleo omnes ¹³ debine ex
animo mulieres:Tedes ¹⁴ quotidianarum harum ¹⁵ formarum. PA. ec-
ce autem ¹⁶ alteram,¹⁷ De amore ne scio quid loquitur: ¹⁸ ð infortunatum
senem!¹⁹ Hic verò est, qui si amare ²⁰ acceperis, ²¹ ludum
jocumque ²² dices

* Chærea

frater

Phædræ,

virginem,

quam Gna-

thone de-

ducente,

securus erat

ex Piræo in

urbem, ob

singularem

ipsum pul-

chritodi-

nem, pro-

pter quam

ipsum amo-

re captus

erat: con-

spectu suo

amissam,

queritur.

Deinde consilio Parmenonis sub Eunuchi habitu ad Thaidem deducti.
¹ Perii! Chærea inducitur hic tanquam propetans & circum-
 spectans, videtur de puellam, quam amabat. Glycerus ¹⁰ Ossidi hic
 additulum pueræ. ² Puella Pamphila, ducta ad Thaidem, nusquam
 apparet, evanuit, periit. ³ Sum nusquam, id est, nullus sum, perii:
⁴ q. d. eam perdendo me quoque perdidi. ⁵ In quo angulo, ⁶ Per
 vestigia eam sequar? ⁷ Interrogem? ⁸ Teneam sequendo.
⁹ Unica: ¹⁰ Ubicunque. ¹¹ Ob nimiam formæ gratiam. ¹² Ju-
 veni. *Facies, non uxor, amatur.* ¹³ Obliviscor facile omnium mulierum.
¹⁴ Postquam vidi hanc puellam. ¹⁵ Communium & vulgarium harum
 facierum, quas quotidie videmus. Est enim huic contrarium. Nova figura
 oris. ¹⁶ Puellarum formosiorum. Metonymia adjuncti pro subiecto.
¹⁷ Filium, fratrem, vel adolescentem minorem natu, scilicet Chæream.
 Abdit Chærea verba Parmeno, & seorsum loquitur. ¹⁸ Ut jam dudum
 frater ejus Phædræ loquebatur. ¹⁹ Donatus annotat: *Hoc dictum præ-*
struxit ad exitum fabule ac Catastrophen: nam perturbatus ad Thaidem in-
graditur his sermone per fallaciam Pythia & indicium Parmenonis: atq; ita
firmabuntur nuptiæ virginis, quam ducit Chærea. Sed nimis Grammaticalis
fuerit illa cogitatio, si quis opinetur, Parmenonem præfagisse hic Cata-
strophen fabulæ. Hoc vult Parmeno: O infelicem herum meum Lachetem,
cujus alter filius Phædræ pridem amore meretricis deperit, alter Chærea
nunc, quantum ex his sermonibus colligo, longe magis ex amore insani-
re incipit. ²⁰ Talis est Chærea Quæ hic Donato annotantur, undecunq;
 potius, quam ab ipso, profecta putare malim, ²¹ Inceperit, ²² Liv.
 l. 8. Decad. 3. *Ludus & jocus fuisse Hispaniæ tuæ videbuntur.* ²³ Diceret
 aliquis.

1 Phaedriam, qui etiam est amator.

2 Præut illa erunt, quas insania amoris hujus

Chærea movebit, efficiet, id est, in compa-

ratione eorum, quæ hujus ineptissimi hominis furor concitabit.

3 Habes canonem est, quando scilicet in rabiem

vertuntur. Inde rabidus canis.

4 Utinam. 5 Senem. Synthesis est, nam constructio refertur ad intellectum.

6 Longa sua oratione detinuit, quo minus sequeretur virginem.

7 Scilicet Dii Deique perdant. 8 Quod vel quia cessaverim sequi virginem compellatus à senem.

9 Contemplerim, nihili aestimaverim, vel, quod non statim ab eo discesserim. Nam *flossifasere* id dicitur, qui aliquis ex parte contemnit, & vilipendit. *Flossus* enim particula est lana, quæ inutilis à vellere divellitur, & evolat: qui ergo res nullius pretii aut momenti, &

quas ne vitiosas quidem nuce emeris, flossi facit, id plane parvi aut nihili pendit.

10 Donatus annotat, proverbium esse in hominem perturbatum & incerti vultus. Sententia ab argumento loci non aliena. Guyetus plane refecat.

11 Venis? 12 Veniam. 13 Ita plane sum captus mente.

14 Quomodo? 15 Amore sum correptus. 16 Intersectio commiserantis.

17 Qualis vir sis, id est, quantam potentiam & virtutem habes. 18 Mimicis: nam non satis est ipsi dicere quod sit pollicitus, nisi etiam dicat quomodo, & quibus verbis.

19 Exeogita, elige tantummodo: est enim *inveni* Imperativi modi. 20 Faciam ut scias quantopere possim tibi esse utilis in ea re, quam amabis.

21 Servi in cellis habitabant. Alioqui *cella* est locus domus repandis claudendisq; rebus apta.

22 Quicquid esculentum & poculentum pater habebat domi repositum.

Exisse illum¹ alterum, ² præut hujus ³ rabies quæ dabis.

CH.⁴ ut illum Dii Deiq; ⁵ senium perdant, qui me hodie⁶ remiratus est.

7 Mæq; adeo⁸, qui resistere: tum autem qui illum ⁹ flossi fecerim.

Sed eorum Parmenonem: salvo. PA.¹⁰ quid tu es tristis? quid. ut alacris?

Unde¹¹ is! CH. ego. no? nescio berele, neq; unde ¹² eam, neq; quorsum eam:

Ita pro: sum ¹³ oblitus sum mei.

PA.¹⁴ Qui quæso? CH.¹⁵ amo. PA.¹⁶ ebet? CH. nescio. Parmeno, te ostendes, ¹⁷ qui vir sis.

Scis te mihi sæpe pollicitum esse: ¹⁸ Chærea, aliquid ¹⁹ inveni

Modò quod ames: ²⁰ in ea re nullitatem ego faciam ut cognoscas meam:

Cum in ²¹ cellulam ad te patris ²² penum omnem congerebam claucalem.

PA.¹ Age inepie. CH.² hoc hercle factum est : fac³ Qui de-
³ sis nunc⁴ promissa appareant,
 Sive adad digna res est, ⁵ ubi tu nervos insedas
 tuos. ³⁰
⁶ Haud similis virgo est virginum⁷ nostrarum : quas
 matres⁸ student
 Demissa humeris esse, ¹⁰ victo pectore, ut graciles
 fiant.
 Si ¹¹ qua est¹² habitior paulo, ¹³ pugilem esse aiunt :
¹⁴ deducunt cibum :
 Tamesi ¹⁵ bona est natura, ¹⁶ reddunt curaturâ jun-
 ceas :
¹⁷ Itaque ergo amantur. PA. ¹⁸ quid tua istac ?
 CH. ¹⁹ nova figura oris. PA. ²⁰ pape ? ²⁵
 CH. Color ²¹ verus, corpus ²² solidum, & ²³ succi
 plenum, PA. ²⁴ anni ? CH. sedecim.
 PA. ²⁵ Flos ipse. CH. ²⁶ hanc tu mihi vel ²⁷ vi, vel
²⁸ clam, vel ²⁹ precario

bitas de
 promissa,
 vel iactas
 te multa
 langitum.
 a Tu pro-
 misisti, &
 omnem pa-
 tria pecunia
 ad te attuli.
 a Si vis.
 Formula
 modeste
 imperantis.
 4 Ut in ea
 re utilita-
 tem co-
 gnoscam
 tuam.
 5 In qua
 re consti-
 cienda
 vires tuas,
 omne stu-

dium & industriam tuam ponas. Metaphora. Nervos enim proprie sunt in
 corpore, in quibus vis & robur membrorum consistit. Sunt autem sub ve-
 nis. Nervos enim significat funem seu restem, quo constringuntur fures.
 6 Q. d. Nodrates virginis cura & industria matrem fucantem & asciti-
 tiam habent pulchritudinem : hanc nativam & nulla arte comparatam.
 7 Nodras patriam, vel in hac civitate. 8 Virgines. 9 Laborant ut
 habent demissos & non extantes humeros, ut longius collum, & rectior
 corporis status appareat. 10 Tenet, non permissio distendi : antiqui-
 tas enim moris erit, zona seu fascia quodam manibus cohilbere, ut
 graciles essent. 11 Atque puellarum. 12 Corpulentior, pinguior
 quam decet puellam. 13 Puelli similem, & certaminibus aptam.
 14 Matres detrahunt, diminuant istis cibum, minus cibi dant. 15 Pin-
 guis est natura puellarum. 16 Faciunt matres eas tali studio ac dili-
 gentia cibos dandi ac institutiendi graciles ac tenues instar junci, ut nulla
 per corpus pinguedo appareat. 17 Tali industria & curaturâ, non
 naturâ beneficio. 18 Qualis est ista puella tua ? 19 Habet novam,
 non antea visam faciem ac corporis figuram, sive staturam, id est, reliquas
 puellas omnes vincit forma. 20 Interjectio admirandis venustatem
 virginis. 21 Naturalis, non ex cura, non ex fœco. 22 Firmitas,
 constantia, quod propter vigorem, optimamque naturam & virum con-
 stitutionem amatori placere posset. 23 Humoris naturalis, non corrupti,
 qui animalia corpus alitur ac sustentatur; nam humor in corpore animalis,
 qui corruptus est, dicitur pus Dicit ergo sua et plenum: quia nemo illi cibum
 deduxit. 24 Quot sunt anni illi ? 25 Est optima ætatis, ætas enim est in
 ea, cum sit sedecim annos nata. 26 Formosissimam puellam. 27 Vio-
 lentia : quia virgo est. 28 Illis nescientibus : quia custoditur. 29 Pre-
 cibus : quia Chæres pretium dedit.

1 Non curo, qua ratione mihi tradatur, dummodo ex voto meo ca utar.
 2 Ex quibus orta est parentibus?
 3 Cui fit.
 4 Ex qua patria est?
 5 Quantum scio, cui fit, id est, etiam nescio.
 6 In qua platea.
 7 Nec etiam scio id, scilicet ubi habitet: & est venusta variatio responsionis, nescio, tantumdem, id est, quidem.
 8 Platea.
 9 Quomodo amisisti eam? conspicitur tuus? Propter id inter eundem indignabar, irascebat: quia sic mea culpa amiseram. Stomachus enim est irasci, & quasi ex aliquo facto dicitur offendendi. Unde & Stomachus sepius pro ira sumitur. Inde eleganter dicimus, Stomachum movere, Stomachum facere, id est, irritare, & ad iracundiam provocare.
 10 Quam mihi.
 11 Minus secundum, minus faventes, eo quod virginem tantæ pulchritudinis amiserim. Nam vidisse eam, felicitatis iudicat: sed amisisse, amissæ felicitatis.
 12 Infertunil, infelicitatis. Martial. Accidit infandum nostra scelus. Aulis, pueris, Amisi lusus, deliciasque suas, &c. Donatus Chares hac verba merito tribuit.
 13 Exclamatio dolentis & desperantis.
 14 Equivum, ejusdem ætatis, ætate parem. Equales enim dicuntur, qui pares sunt ætate, & æque multos numerant annos.
 15 Scilicet novissim.
 16 Cognatus patris.
 17 Puerum.
 18 Intemptivè hoc accidit.
 19 Auxilis per correctionem.
 20 Quæ sunt teriora.
 21 Ordo est: Liques mihi deserare, id est, liquido jurare possum, me non vidisse illum, scilicet Archidemem, prosum mihi, ut vel saptem mensibus proxima, id est, superioribus aut præteritis.

Fac tradas: 1 mea nihil refert, dum poterit modis.

PA. Quid, virgo? 2 causa est? CH. 3 nescio bene.

PA. 4 unde est? CH. 5 tantundem. PA. 6 ubi

habitat?

CH. Ne id quidem. PA. ubi vidisti? CH. in 7 via.

PA. 9 quâ ratione amisisti?

CH. 10 Id equidem adveniens mecum stomachabatur modis.

Neque quemquam hominem esse ego arbutor, cui 11 magis bonæ

Felicitates omnes 12 adverse fient.

Quid hoc est 13 sceleris? 14 perii, PA. quid factum est?

CH. rogas?

Patris cognatum atque 15 equalem, Archidemem 35

Nostin? PA. 16 quid mihi? CH. 17 id, dum sequor

18 hanc, fit mihi obviam.

PA. 19 Incommodè hercle. CH. 20 imo enim verò infelicitis.

Nam incommoda 21 alia sunt dicenda, Pormeus.

22 Illum, liquet mihi deserare, huius mensibus

Sex

Nisi

1

E

P

CH

de

Incu

9 He

11 S

mi

13 7

Patri

Dum

18 Re

gin

Illa s

23 In

dic

27 H

28

PA

rit: ex

munda

tum.

pter co

lenia

ba senia

13 Can

tas sunt

erum?

causam

volo,

qua T

dehære

quem d

a militi

nam in

finem,

Sex, septem prorsum non vidisse proximis, 40 Videre,
Nisi nunc, cum minimè vellem minimèque opus
fuit. 41 Inter, e-
Ebo, non-ne hoc monstri simile est? quid ais? 42 tio indi-
PA. 4 maximè. gnationem
CH. 5 Continud accurreis ad me, 6 qudm longè qui- & anihil
dem, passionem
Incurvus, tremulus, labia 7 demissis, 8 gemo: ostendens.
9 Heus, heus, tibi dico, Chærea, inquit: 10 restui. 3 Nonne
11 Scin', quid ego te volebam? 12 dic: cras est. hoc est
mibi 46 veluti
13 iudicium: 14 quid tum? 15 ut diligenter nuncies porten-
Patri, 16 advocatus manè mibi esse ut memineris. tum, ita
Dum hæc dicis, abis hora: rogo 17 numquid velis. perdidisse
18 Resse, 19 inquit: abeo: cum 20 huc refugio ad vir- eam ad-
ginem, 46 ventu se-
Illa sese interea 21 commodum huc 22 adverterat: nis illius?
23 In hanc nostram plateam, PA. 24 mirum, ni 25 hanc 4 Admo-
dicis, 26 modò dum monstri
27 Huc que data est dono. CH. huc cum advenio, simile est.
28 nuda erat. 50 Illico
PA. 29 comes secuti scilicet sunt virginem? 30 Nota hic
rem accen-
rit exhibentes. Senis adventus, accensus, habitus, gestus, oratio, figuræ
mundæ, cum tædio & odio omnia referuntur. Vide Dona-
tum. 6 Etnius, de longe. max. 7 Pendentibus. 8 Pro-
pter continuam tussim. 9 Vocantis adverbium est. Adverte tadium
senis, Chæream festinantem remorantis. 10 Fixi gradunt. 21 Ver-
ba senis sunt. 12 Scilicet inquit illi. Respondet enim Chærea.
13 Causa forensis dicenda, id est, cras mea causa agitur, in ius voca-
tus sum. Verba senis. 14 Quid inde vis dicere, si cras sit tibi iudi-
cium? Respondet Chærea. 15 Scilicet volo. 16 Patronus, qui
causam meam agat. 17 Formula abire cupientis. 18 Nihil aliud
volo, tantum est. 19 Respondet sepe. 20 In hanc partem, in
qua Thais habitabat. 21 In ipso temporis articulo. 22 Diverterat,
desiderat. 23 Ubi pater habitat. Nam vicina erat illis Thais, ad
quam deducebatur. 24 Hæc secum loquitur. 25 Puellam, missam
a milite. 26 Paulo ante. 27 Thaidi. 28 Non erat hic puella:
nam ingressa fuerat. 29 Hoc sic rogat, non quasi nescias, sed ut con-
firmet, quod scit.

1 Perunt
comites, &
secuti sunt
virginem.
2 Gnaeo
& ancilla
secuti sunt
eam.

3 Ad spe-
ctatores
huc dicit.

4 Ire licet.
Quoties
enim cau-
sa ab ora-
toribus si-
niebatur, &
a iudice
sententia
ferri debu-
erat, sem-
per concia-
mabatur.

5 Ite, id
est, ire licet.

6 Transactum & finitum est: ut conclamata cor-
pora nihil reliqui jam habent ad vita officia: vel, conclamatum est, id est,
satis dictum est, jam de ea scire potes, ut in funere post conclamationem
sistitur: scio enim, quae sit illa puella, & ubi sit, nec pluribus opus est.

7 Non attendis ad ea, quae
alio occupatus in aliis rebus cogitanda.

8 Illa virgo, 9 Virginem.

10 Scilicet in aedes Thaidia.

11 Deduxit. *Δημιμαρ*.

12 In
aedes Thaidia.

13 Thaidi,

14 Dives cum tam lepida Puella.

15 Amator Thaidia est tam potens.

16 Qui amat eandem.

17 Alpe-
rum unus sen provinciam fratris mei dicis, quia rivalem habet divitem,
cum Phaedria sit pauper. Metaph. petita ab schoribus sceniciis, qui par-
tes in recitanda fabulis, ad quas erant idonei, habebant.

18 Virgini
a Thracone puella.

CH. 1 Verum, 2 parasitus cum ancilla, PA. 3 ipse
est: 4 illicet, 55

5 Define: jam 6 conclamatum est. CH. 7 alias res
agis.

PA. Istuc ago quidem. CH. nostin 8 quae sis? dic mi-
hi: aut

9 Vidistin? PA. vidi, novi: scis, 10 quid abducta sis.
CH. Ebo Parmeno mi: nostin? PA. novi. CH. &

scis, ubi fiet? PA. 11 Huc deducta est ad 12 Thaidem: 13 ei dono da-
ta est. 60

CH. Quis is est tam 14 potens cum tanto munere boc?
PA. 15 miles Thraso,

Phaedria 16 rivalis. CH. 17 duras fratris partes
praedicat.

PA. Imo enim, si scias quod donum 18 huic dono
19 contra comparet,

est, ire licet. Finita ergo rei & cognitionis plena vox est. 9 De illa
porro interrogare. 6 Transactum & finitum est: ut conclamata cor-
pora nihil reliqui jam habent ad vita officia: vel, conclamatum est, id est,
satis dictum est, jam de ea scire potes, ut in funere post conclamationem
sistitur: scio enim, quae sit illa puella, & ubi sit, nec pluribus opus est.

Alii ita explicant: conclamatum est, id est, satis deploratum est, sedque
vociferatum est: quia dixerat, O infortunatum senem! tanquam dicat jam
occisum patrem propter filii utriusque amorem. Conclamare, proprie est
simul clamare. Conclamare vasa, militaris est locutio, pro denotare in-
ter milites, ut vasa colligant: quod fiebat, cum exercitus moturus erat
castra. Hinc conclamatum est, id est, transactum & finitum est. Solebant
enim cadavera recens defunctorum aqua frigida abluere primum, quod vi-
talis spiritus inclusus non raro fallere soleat, deinde per intervalla ter
conclamare. Quod si ne tum quidem spiritus se proderet, quasi rebus de-
secratis, rogo imponebantur. Hinc in proverbium abiit, conclamatum est,
cum significamus nihil spei superesse. Hinc conclamatio, id est, multo-
rum clamor. Metaph. ergo est a funeribus. 7 Non attendis ad ea, quae
alio occupatus in aliis rebus cogitanda. 8 Illa virgo, 9 Virginem.

10 Scilicet in aedes Thaidia. 11 Deduxit. *Δημιμαρ*. 12 In
aedes Thaidia.

13 Thaidi, 14 Dives cum tam lepida Puella.

15 Amator Thaidia est tam potens. 16 Qui amat eandem. 17 Alpe-
rum unus sen provinciam fratris mei dicis, quia rivalem habet divitem,
cum Phaedria sit pauper. Metaph. petita ab schoribus sceniciis, qui par-
tes in recitanda fabulis, ad quas erant idonei, habebant.

18 Virgini
a Thracone puella. 19 Vicissim erat, apparet.

Tum magis ¹ id dicas. CH. ² quod-nam quæso ber-
cle? PA. ³ Eunuchum. CH. illam-ne obsecro

⁴ Inhonestum hominem, quem meretricius est veri, se-
nem, ⁵ mulierem?

PA. ⁶ Istum ipsum. CH. ⁷ homo ⁸ quæsietur certe
cum dono foras.

⁹ Sed istam Thaidem non scivi nobis vicinam.
PA. ¹⁰ haud diu est.

CH. ¹¹ Perii! nunquam-ne etiam me ¹² illam vidisse?
¹³ ebodum dic mihi.

¹⁴ Est nē ut fertur, forma? PA. ¹⁵ sanē. CH. ¹⁶ as
nihil ad nostram hanc. PA. ¹⁷ alia res est.

CH. Obsecro te hercle, Parmeno, fac ut ¹⁸ petiar.
PA faciam ¹⁹ sedulo, ac

²⁰ Dabo operam; adjuvabo: ²¹ nunquid me aliud vis?
CH. quōd nunc is? PA. domum,

ut ²² mancipia hæc, ita ut iussu ²³ frater deducam
ad ²⁴ Thaidem.

CH. O fortunatum istum Eunuchum, ²⁵ qui quidem
in hanc ²⁶ detur ²⁷ domum!

PA. ²⁸ Quid ita? CH. rogas? ²⁹ summā formā
semper ³⁰ conservam domi

³¹ Videbis, colloquetur, adit una ³² in unis ædibus,
cibum nunquam capiet cum eā, interdum ³³ pro-
pter dormiet.

curiosum etiam circa domum Thaidis. ¹⁰ Haud diu fuit vicina. ¹¹ Do-
lentis. ¹² Thaidem. ¹³ Intersectio movens attentionem. ¹⁴ Ha-
bet-ne pulchritudinem tam insignem, & præstantem, ut est rumor?
¹⁵ Certè est, ut fertur, forma. ¹⁶ Sed cum forma meæ puellæ, à me
visæ, non potest conferri ejus forma. ¹⁷ De hac & de illa, id est, ma-
gna est inter illas differentia, concedo tuam excellere. ¹⁸ Illa puella.
¹⁹ Diligenter. ²⁰ Ut possis petiri. ²¹ Discedendi formula. ²² Hos
servos, scilicet Eunuchum & Æthiopiā. ²³ Frater tuus Phædria.
²⁴ Thaidis ædes. ²⁵ Eunuchus. ²⁶ Mittatur. ²⁷ Thaidis, ubi est
puella. ²⁸ Quare judicas fortunatum? ²⁹ Excellenti eximia pul-
chritudine. Nam, quæ summa sunt, præ cæteris excellent. ³⁰ Puellam,
quæ erit conserva illi, cum ipse sit servus. ³¹ Alludit ad quinque amo-
rositas seu gradus. Hi sunt visus, colloquium, osculum, tactus & concubi-
tus. ³² In una eademq; domo. ³³ Una, &, una in plurali nominibus tan-
tum, singulari numero carentibus, quæ tamen pro singularibus intelli-
guntur. jungi solet: ut, una maris, una ædes. ³³ Juxta, prope
eam. Adverbialiter, ut in Adelph. Propter bene assist. Sal. in Cat.
Propter aquilam assistit.

¹ Ironia.
Dicit enim
hæc verba
non se-
rio, sed
jocu.

² Ut ille
Eunuchus.

³ Quo
facto pos-
sum ipse
fieri fortu-
natus?

⁴ Scilicet
capram?

⁵ Scilicet
futurum
est, induta
illius veste.

⁶ Loco
illius Eu-
nuchi.

⁷ Ad
Thaidem.

⁸ Assen-
tientiæ, seu
permit-
tentis.

⁹ Eunuchum.

¹⁰ Thaidi.

¹¹ In domo
Thaidis.

¹² Utilitatibus, voluptatibus.

¹³ Eunuchum fruturum.

¹⁴ Con-
futatæ objectionis à facili.

¹⁵ Ex illis mulierculis apud Thaidem.

¹⁶ Quisquam masculini generis est, sed Poeta conjunxit cum feminina voce, id est, quæque illarum. Est autem Græcismus. Nam Græcis τις, τις, generis communis est. Infra 4, 4, 10. Hunc oculis suis nostrarum nunquam quisquam vidit, Pædria.

¹⁷ Pulchritudo tua.

¹⁸ Juveni-
lis talis est.

¹⁹ Probabiliter possis ostendere ac persuadere Thaidi, te esse Eunuchum, cum sis adhuc imberbis, nec gravem habeas vocem.

²⁰ Hortantis est.

²¹ Indue me veste Eunuchi.

²² Deduc pro Eu-
nuchis.

²³ Joco, non serio, dicebam supra dicta.

²⁴ Nugæ
agis. Q. d. non volo joco dictum tantum, sed serio accipere.

²⁵ Quia
dedi adolescenti ejusmodi consilium.

²⁶ Impellis me?

²⁷ Prope
ad terram me dejecisses, evertisses, si perexisses me sic trudere. Dona-
tus judicat suntum esse ab iis, qui onuitos currus, ut exonerentur, per-
cellebant, id est, evertabant. Plant. Epid. 4, 2. Plaustrum percellit.

²⁸ Fir-
miter decrevi ire.

²⁹ Audax, præceps, Superbus, & à consequenti
periculosum facinus, ut Donatus exposuit. Qui calidum hic legunt, po-
sum callidi videntur.

PA. ¹ Quid, si nunc ² tu fortunatus fias? CH. ³ quæ
re, Parmeno?

Responde. PA. capias tu illius vestem. CH. ⁴ vestem?
⁵ quid tum postea?

PA. ⁶ Pro illo te ⁷ deducam. CH. ⁸ audio. PA. te esse
⁹ illum ¹⁰ dicam. CH. intelligo.

PA. Tu illis ¹¹ fruarè ¹² commodis, quibus tu ¹³ il-
lum dicebas modò: 80

Cibum unà capias, adsis, tangeris, ludas, propter dor-
mias:

¹⁴ Quandoquidem ¹⁵ illarum neque te ¹⁶ quisquam
novit, neque scit, qui fies.

Præterea ¹⁷ forma, ¹⁸ ætas ipsa est, faciliè ut te pro
Eunuchis ¹⁹ probes.

CH. Dixisti pulchrè: nunquam vidi melius consi-
lium dari.

²⁰ Age camus intrò: nunc jam ²¹ orna me, ²² abduc,
duc, quantum potes. 85

PA. Quid agis? ²³ jocabar equidem. CH. ²⁴ garris.

PA. ²⁵ perii, quid ego exi miser!

Quo ²⁶ trudis? ²⁷ perculeris jam tu me: tibi equidem
dico, mane.

CH. Eamus. PA. pergin? CH. ²⁸ certum est. PA. vi-
de, nè nimum ²⁹ calidum hoc sis modò.

CH. *Non est profectio* : ² sine. PA. ³ *at enim isthæc* ¹ Nimum calidum, id est, periculofum.

Flagitium facimus, CH. *an id flagitium est, si in* ² Perauite me ire, ne impedias : properantem enim Chæream Parmeno retinere volebat, quod in se faba illa cuderetur, ut ipse ait.

Deducar, & illis ⁶ *erucibus, quæ nos, nostramque* ⁹⁰ *adolescensiam* ³ At enim omne hoc malum, in me recideret mihi imputabitur hæc culpa, ego tuam penam, licet terra, in qua cuditur,

Habent ⁷ *despicatam, & quæ nos semper omnibus* ³ *cruciant modis,* ³ At enim omne hoc malum, in me recideret mihi imputabitur hæc culpa, ego tuam penam, licet terra, in qua cuditur,

Nunc ⁸ *referam gratiam, atque* ⁹ *eos iidem fallam,* ³ *ut ab illis fallimur ?* ³ At enim omne hoc malum, in me recideret mihi imputabitur hæc culpa, ego tuam penam, licet terra, in qua cuditur,

An potius ¹⁰ *hæc* ¹¹ *pati ? equum est fieri, ut a me* ³ *ludatur dolis ?* ³ At enim omne hoc malum, in me recideret mihi imputabitur hæc culpa, ego tuam penam, licet terra, in qua cuditur,

Quod qui ¹² *rescierint,* ¹⁴ *culpeni ?* ¹⁵ *illud meriti* ³ *factam omnes putent.* ⁹⁵

PA. ¹⁶ *Quid istuc ?* ¹⁷ *si certum est facere, facias : utrum ne possit* ¹⁸ *conferas*

Culpam in me. CH. *non faciam.* PA. ¹⁹ *jubes ne ?* CH. *jubeo, cogo, atque impero.*

²⁰ *Nunquam defugiam auctoritatem.* PA. *sequere.* CH. *Dirvertant bene.*

etur, id est, batuitur fustibus faba, cum siliquis exultat, laborat : cum enim faba fustibus tunduntur in area, ipsa etiam area tunditur. ⁴ Interjectio dolentis. ⁵ Thaidia. ⁶ Meretricibus, qui animos amatorum excruciant. Metaphora. ⁷ Contemtam. ⁸ Est verbum *uicor* seu medium.

⁹ Cruces, seu meretrices. ¹⁰ Istas meretricum injurias, ¹¹ Scilicet *sonvenit*. Q. d. imo potius flagitium est, nos hæc ab illis pati.

¹² Thais fallatur. ¹³ Cognoverint a me hoc esse factum. ¹⁴ Q. d. nulli reprehendent. ¹⁵ Delulam esse dolis meretricem Thaidem.

¹⁶ Formula est ægrè contentientis. Vide supra. ¹⁷ Si constitisset, ¹⁸ Rejicias, transferas. ¹⁹ Me ornare te & deducere pro Eunuchis in ædes Thaidis ?

²⁰ Nunquam detestabo nomen auctoris, neque culpam in te conferam, nunquam negabo me autorem fuisse, & pro meo in te imperio coegisse ut taceres. *Defugere enim auctoritatem* est, cum rei alicujus faciendæ autor fueris, ejusque eventum in te receperis, id negare postea & sateri nolle, eam te autore factam Cic. pro Sylla : *Attende jam Torquatus, quam ego non defugiam auctoritatem Consulatui mei, id est, quum ego non inficer, quæ a me Consule gesta sunt, ea omnia me autore gesta esse.*

Sic & Plaut. *Suspende, vinsi, verbera : autor sum, sino. M. Si auctoritatem postea defugeris, Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.*

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

Ubi dissolutus tu sis, ego pendeam, id est, si tu postea negare volueris, te harum mihi rerum autorem fuisse.

ACTUS III. SCENA I.

THRASO, GNATHO, PARMENO.

1 Gnatho
parasitico
more mili-
ti, sibi stul-
te blandi-
enti, assen-
tatur: assen-
tanti credit
Thraso, se-
que & fa-
cta sua im-
modice
jactat.
Consult
item Gna-
tho, ne mi-
les purget
se Thasidi
de amore
Pamphili, imo potius augeat suspicionem, & sic par pari referat. 2 Age-
bat. 3 Maximas agebat gratias. Explicat Cic. in Lælio: Satis erat respon-
dere, maxime: ingentes, inquit: semper augeat assentator id, quod n. suus ad
voluntatem dicitur, vult esse magnum. Assentatio sc. paraitica, & stultitia
gloriosi militis ἀντιπαράστασις. 4 Ais-ne, id est, affirmas hoc etiam?
5 Propter donum meum? 6 ὅτι ἔχω χάριτος τοῦ δόσαντος, ἢ τοῦ ἀντὶ τοῦ
διδόντος. 7 Lata erat. 8 Cujus amore letatur. Nam multum refert,
à quo sit munus missum. 9 Propter id, sc. quod abs te datum est. 10 Bo-
no animo, non fide. 11 More triumphantis ducis vehementer gaudet &
exultat. Dicit autem triumphat, propter militem, quod ex victoria, militis
paris, triumphatur. 12 Parmeno hac separatim loquitur, & secum.
13 Prodeò, ut videam. 14 Occasio. 15 Mancipia, seu hunc Eunuchum
cum Æthiopissa ad Thaidem. 16 A superis est concessum. Hic incipit
Thraso suum encomium de sua persona, factis & rebus gestis. 17 Ut me
apud alios gratum faciant, vel gratiam mihi concilient. Sic Heut. 2. 2. Cum
gratum esse mihi potuit, notuit, id est, cum ea res potuit mihi gratiam patri
conciliare. 18 Animadverti & observavi id tibi datum esse. 19 Etiam
Imperator & dux meus, ut nihil dicam de Thasde, & alia. 20 & gratias.
21 Etiam si erat admodum exile officium. 22 Militibus suis. 23 Agebat
tantas gratias. 24 Ordo est: Tu, qui habet satem, qui est in te, laque
transiit, ut in se verbis gloriam partem magno labore alieno. Jocum ex
ambiguo ferit parasitus: dum enim videri vult dicere, nihil mirum esse,
quod Rex ipsi maximas egerit gratias, aliis non item; eo quod viri sapien-
tes, quales Thraso esset, non tantum suorum factorum gloriam referrent,
sed aliena etiam merita peritis fandi & demeritate orationis sulca suum
ad decus traherent: reverà hac ait, gloriosos homines & ineptos alieni la-
poris gloriam magnificis verbis impudenter sibi vindicare. Satis poterat
perentilicere saniam Gnathonis, ni fuisset lapsus. 25 Aliorum.
26 Quæ acquisita est.

TH. 1

M

Agnos verò agere gratias Thais mihi?

GN. 3 Ingentes. TH. 4 ain' tu, 5 lata

est? GN. 6 non iam ipso quidem

7 Dono, quàm 8 abs te datum esse: 9 id verò 10 ferid

11 Triumphat. PA. 12 hac 13 provisò, ut, ubi 14 tempus

fiet, 15 Deduxcam: sed eccum militem. TH. est istuc 16 da-

tum 17 Profectò mihi, ut sint 18 grata, quæ facio, omnia

GN. 18 Adverti hercle animum. TH. 19 vel Rex

semper 20 maximas

Mihi agebat, 21 quidquam feceram 22 aliis non 23 inè.

GN. 24 Labore 25 alieno magno 26 partiam gloriam

¹ Verbis sepe tu se ² transmovent, qui habet ³ salem, ⁴ Eloquentia sua
 Qui in te est. TH. ⁴ habes. GN. Rex ⁵ te ergo in oculis. TH. ⁶ scilicet.
 GN. Gestare. TH. ⁷ verò: ⁸ credere omnem exercitum,
⁹ Consilia. GN. ¹⁰ mirum. TH. ¹¹ nam sicubi eum facietas
 Hominum, aut ¹² negotiis si quando odium ceperat,
¹³ Requiescere ubi volebat, ¹⁴ quasi: nostrum?
 GN. scio. ¹⁵
¹⁵ Quasi ubi illam ¹⁶ exspueret miseriam ex animo.
 TH. ¹⁷ tenes.
¹⁸ Tum me convivam solum ¹⁹ abducebat sibi.
 GN. ²⁰ hui!
 Regem ²¹ elegantem narras. TH. imò sic homo
 Est ²² per paucorum hominum. GN. ²³ imò nullorum
 arbitror.
 Si tecum vivis. TH. ²⁴ invidere omnes mihi: ²⁵ 4 Intelligis, capis.
²⁵ Mordere clanculum: ²⁶ ego flocci pendere: ²⁷ 5 Regitur
²⁷ Illi invidere ²⁸ miserè: verum ²⁹ unus tamen iste acculativus a se-
 quenti verbo gestare, id est, Rex te ergo valde diligebat. ⁶ Certe. ⁷ Imo
 vpro. ⁸ Credebat, id est, committebat mihi. ⁹ Secreta credebat,
 id est, ego eram ei a consiliis. ¹⁰ Quod hoc tibi fecerit Rex. ¹¹ Præ-
 terea si quando odio hominum erat affectus. ¹² Rerum. ¹³ Vacuus
 esse a negotiis. ¹⁴ Facile intelligere potes, quid dicere velim. Venit
 exprimitur stulti militis insânia, qui intelligi vult ab aliis, quod ipse expri-
 mere non valet. ¹⁵ Succurrit hic parasitus Gnatho instantia Thrasonis,
 & quod deerat, supplet. ¹⁶ Cum fastidio ejiceret ac expelleret illam
 animi molestiam. Metaph. Exspuit enim, est cum fastidio aliquid ejice-
 re & expellere. ¹⁷ Intelligis. ¹⁸ Cum facietas eum hominum, aut
 negotii odium ceperat, ac requiescere volebat. ¹⁹ Utitur vocabulo
 quasi pompam significans. ²⁰ Admiratio, quæ Gnatho occulte ridet ar-
 rogantiam Thrasonis. ²¹ Habentem delectum personarum. ²² Qui
 paucorum familiaritate utitur, iussu quibusdam est moribus, neq; faci-
 lis ad cuiusvis hominis convictu. Horatio: Macenas est paucorum hominum.
 Sat. 1, 9. ²³ Imo si tecum vivit, si te assiduum habet, nullis præterea
 hominibus utitur familiariter: fieri enim non potest, quin præ homine tam
 elegante & sapiente reliquos omnes contemnat. Latenter significat, cum
 non esse hominem. ²⁴ Omnes commilitones invidabant mihi, quod
 esse intims consiliaris regis. ²⁵ Non aperte, sed secreto (quia sibi a me
 metuebant) obtestabantur & jaciebant dicta, quibus oblique me petebant.
 Metaphora. ²⁶ Ego contemnebam ac nihili estimabam eum, quod invi-
 derent mihi ac morderent clanculum. ²⁷ Donatus hoc ad 306 militis re-
 fert: Guyeto intolerabilis visa est repetitio: itaq; relecat aliqua. ²⁸ Vehem-
 enter cum molestia sua: Nam se non alio invidus igne coquit. ²⁹ Ex invidia.

¹ Max me, ² Impensè, elephantis quem ³ Indicis præfecerat.
 præcipue inuidebat mihi.
⁴ Ex India profectus.
⁵ Verbis.
⁶ Ideone, an ob hanc causam es torvus?
⁷ Elephan-
 tos. Ele-
 phanto-
 rum præ-
 stantissimi
 sunt Indici.
⁸ Festive,
 & lepide.
⁹ Interje-
 ctio admi-
 rantis tale
 dictum.
¹⁰ Attoni-
 tum ac
 mutum
 reddideras
 eum tali
 dicto, non
 secus ac
 si jugula-
 ses, id est,
 occidisses
 eum: nam omnem respondendi ac contradicendi materiam ipsi præde-
 bas. Metaph. ⁹ Scilicet respondit? ¹⁰ Scilicet mutus. ¹¹ O mi-
 sitem Thralonem. ¹² Qui cæco sui amore nec verà a falsis discernit, &
 hæc præ illis amat. ¹³ Gnathonem nefarium, impensè improbum, qui
 adulando ex stultis insanos facit homines. Hæc ad spectatores dicit.
¹⁴ Adolescentem quendam è Rhodo. ¹⁵ Pupugerim, deluserim, di-
 steris lacuaverim: sic ante etiam à Græcis usurpatur. Metaph.
¹⁶ Sapius. Synecdoche numeri finiti præ infinito. Non ad militem, sed
 de milite ad spectatores aversus dicit Gnatho. ¹⁷ Ex aliis, vel ex ipso
 Thralone. ¹⁸ De quo. ¹⁹ In conv v o. ²⁰ Adolescentulus.
²¹ Scortum, id est, joculari cum eo scorto. ²² Quem Rex solebat ha-
 bere pro summo suo consiliario. ²³ Donatus: Quod in te habes: hos que-
 rit in altero, id est, tu ipse satis effeminatus es & mollis, & quæris multie-
 rem. Qui hunc locum obscurum queruntur, de pudore & modestia Teren-
 tiana queri videntur. ²⁴ Interjectio ridentis. ²⁵ Festive dictum est.
 Fastus enim dicitur, qui facit verbis quod vult. ²⁶ Venuste. ²⁷ Or-
 nate, splendide. ²⁸ Nihil melius & jucundius dici poterat. ²⁹ A te
 nventum. ³⁰ Proverbium. ³¹ Esse dictum.

TH. Audieras? GN. sepe; & fertur in primis.

TH. ² meum est.

GN. ³ Dolet dictū imprudenti adolescenti. & libero.

PA. At ⁴ te Dii perdant. GN. quid ⁵ ille quæso?

TH. ⁶ perditus.

⁷ Risu omnes, qui aderant, emoriri: denique

⁸ Metuebant omnes jam me. GN. ⁹ non insuriā.

TH. ¹⁰ Sed bene tu, ¹¹ purgo-n' ego me de istac Thaidi,

¹² Quod eam me amare suspicata est? GN. ¹³ nihil

minus,

Imo ¹⁴ magis auge suspicionem. TH. cur? GN. rogas?

Scin' ¹⁵ si quando ¹⁶ illa mentionem Phædræ

Facit, ¹⁷ qui si laudat, ¹⁸ e us ¹⁹ male urat. TH. ²⁰ sentio.

GN. ²¹ Id ut nē fiat, ²² hæc res sola est remadio.

²³ Ubi ²⁴ nominabis Phædriam, ²⁵ tu Pamphilam

²⁶ Continuo: si quando ²⁷ illa dicet, Phædriam

²⁸ Commestatum inromittamus: ²⁹ tu, Pamphilam

³⁰ Cantatum ³¹ provocemus: si laudabit ³² hæc

³³ Illius formam: tu ³⁴ huius ³⁵ contra: denique

³⁶ Tu PAR PARI REFERTO, ³⁷ quod ³⁸ eam re-

mordeas.

ribus. Donatus Gnathonī tribuit, & curiosius explicat. Alii Thraſoniam nar-
rationi contribunt. Geytus plan: expungit. 4 Gnathonem assentato-
rem. Hoc Parmeno secum dicit. 5 Adolescentem respondebat? 6 Sc. fuit,
id est, perit, & totus stupefactus est, nē verbum quidem poterat loqui. Gey-
tus malit percutit, id est, insania, furore correptus est, *iugulari*. Nisi ¹⁰ perdi-
tus, velis accipere, in pudorem datus erat, nec, quid responderet, habebat, ut
diximus: ut supra, simili *οπηρολ* *jagulari* hominem. 7 Præ nimio
risu moriebantur, id est, vehementer ridebant. 8 Nē quid simile illis di-
cerem. 9. Formula ad aliud vocantis colloquium, seu consilium: dignus
enim hoc imperatore consiliarius: præstruuntur autem hæc ad ruxam, de qua
infra 4, i. ut recte Donatus notat. 10 Purgare ne debeo, id est, excusare
nē de illa puella Pamphila apud Thaidem? 11 Dixerat enim Thais su-
pra: Sed ego, quantum suspicor, ad virginem animum adiecit. 12 Sc. fasti-
quam te purges. 13 Fac ut magis suspicetur de virgine. 14 Thais
sermone de rivali Phædria in convivio habet. 15 Valde, vehementer
istis verbis cruciet, aut Zelotypia accendat. 16 Intelligo. Metaph. ab
ignibus. 17 Nē laudet Phædriam rivalem, & urat te istis sermonibus.
17 De qua nunc dicam. 19 Cicero Epist. fam. 1.9. hoc consilium repun-
gendi lacerantes, ad forensia cum gratia transiit. 20 In convivio.
21 Nominato. 22 Illico, statim. 23 Thais. 24 Ad comedendum
introducamus. 25 Dices. 26 Foras vocemus. 27 Thais: 28 Phæ-
driæ pulchritudinem. 29 Pamphilæ. 30 Vicissim. 31 Tu in-
juriam injuriæ accommodato. Quo proverbio monemur, ut tales simus in
aliis, quales in nos illos experimur. 32 Par pari referre. 33 Thai-
dem repungat, irriter, offendat. Metaphora.

1 Donatus TH. 1 Siquidem me amaret, tum 2 istud prodesse, argutus
 quidam Gnatho. 56
 hic differ- GN. 3 Quando illud, quod tu das, expectat, atque
 rit, in amat :
 quibus nec Jam dudum amat te : jam dudum 4 illi facile fit,
 boni nihil, Quod doleat : 5 metu : s semper, quem ipsa nunc capis
 nec sana 6 Fructum, ne quando iratus tu 7 aliud conferas. 60
 omnia.
 Non potuit TH. Bene dixi : at mihi 8 istuc non in mentem ve-
 autem non neras.
 obvia
 Thraloni GN. 9 Ridiculum : 10 non enim 11 cogitaret : ceterum,
 esse, imo 12 Idem hoc tute 13 melius quando 14 invenisset,
 infixa hac Thraso ?
 dubitatio :
 tum quia
 non sine rivali amabat (rivalis autem semper rivalem metuit, ne sibi praeferatur) tum quia Thais ostenderat, se suspicari, militem promissa virginis amore teneri : quae suspiciones animum facile alienare possunt. 2 Quod dicis & mones, scilicet par pari referre. 3 Quandoquidem, quia.
 4 Thaidi. 5 Thais. 6 Eam utilitatem. 7 Ad aliam amicam convertas. 8 Consilium. 9 Donatus : vel hominem, vel dictum significamus : si hominem, tum averius ad spectatores dixerit Gnatho : si aliter accipimus, tum ad figuras παισιωτικὰς adulatores pertinebit, & facilius commodè explicabitur : posterius hoc cavendo tenendum arbitror. 10 Adulatorie. 11 De isto consilio. 12 Consilium, quod invenit. 13 Quam ego. 14 Si cogitare voluisses.

ACTUS III. SCENA II.

THAIS, THRASO, PARMENO,
 GNATHO, PYTHIAS.

1 Euphros TH. 1 A Vaire vocem visa sum 2 modò 3 militis :
 blandi- Atq; 4 eccecum : salve mi Thraso. THR. 5
 menti me- Thais mea,
 retricil, ad 6 Meum suavius, quid agitur ? ecquid nos amas
 congressum 7 De fidicina istac ? PA. 7 quam v. nussit ! quod
 & collo- dedit
 quum.
 Parmeno
 Eunuchum
 & Athiopissam, Phœdria munera, tradit Thaidi, presente milite rivali, qui ea contemnit, assentante interim Gnathone, & Parmenoni insultant, qui, ut iustus erat, verbis ea ornat : tandemque Thais cum milite ad cenam proficiscitur. 1 Paulo ante. 2 Thralonis. 3 Ecce eum. 4 Mesuavit, meum corculum. 5 Propter istam puellam Pamphilam, qua scit fidibus canere ? 6 Quam facete onditur de eo, quod dedit, vel egit ! Ironia : q. d. quam invenuisse beneficium Thaidi exprobratum venit ! Et bene hoc reprehendit Parmeno : nam in beneficiis debet oblivisci qui dedit, & meminisse, qui accepit.

Princi-

Principiam adveniens! TH.¹ plurimum merito tuo.

GN.² Eamus ergo ad cœnam: quid stas? PA.³ hem

4 alterum:

5 Ex homine⁶ hunc natum⁷ dicis. TH.⁸ ubi vis,

9 non moror.

PA.¹⁰ Adibo, atq; adsimulabo, quasi nunc¹¹ exeam.

Ituran¹² Thais quospiam es? TH.¹³ ehem Parmeno,

14 Bene pol' fecisti: hodiè itura. PA.¹⁵ quo?

TH. ecquid¹⁶ hunc vides?

PA. Video, & me¹⁷ tædet: 18 ubi vis, dona adsunt tibi

A Phœdria. THR.¹⁹ quid stans? cur non inuis

hinc?

PA.²⁰ Quæso hercle ut liceat, 21 pace quod fiat tuâ,

Dare²² huic quæ volumus, convenire & colloqui.

THR.²³ Perpulchra credo dda, haud²⁴ nostris similia.

PA. Res²⁵ indicabis: 26 bene! jubere²⁷ istos foras

Exire quos jussi: 28 ocus proce de in hac.

29 Ex Æthiopia est³⁰ usque hæc. THR.³¹ hic sunt

tres minæ.

militis moribus subservire, ut ex eo natus esse videatur.

7 Possis dicere. 8 Ad cœnam ire. Ad Thraſonem hæc dicit. 9 Tecum

ire. 10 Thaidem. 11 Ex ædibus, quippe qui procaliteerit. 12 Du-

natus in his aliquot versibus nihil expedit. Thais ad Parmenonem accede-

tem quodammodo conversa propius, interroganti blandè respondet, id est,

more meretricio, gratulata adventum conspectumque. 13 Quod adveniens:

(quæ aliâ gratias agentium formula, hic blanditiis servit) ii enim paululu

cellâtes, non reperisses me domi. 14 Hoc die itura sum, egrediar domo.

Quæ cum dicit Thais, & comitate aperta erga servû rivalis animum militis

cupidiorem voluit reddere; & clanculum, vocabulo hodiè Parmenoni de-

monstrare, non diu se cum milite futuram, neq; præter promissum aliquid

facturum. 15 Se. itura: Parmeno, in dissimulationem compositus, iterû

interrogat. 16 Militem Thraſonem, quem nutu oculorum demonstrat.

Thais, non exaud ente milite (qui se tædio servi rivalis aliquantulum aver-

terat) hoc dicit. 17 Videre eum. 18 Quando videbitur opportunum.

Hoc clarius loquitur, ut qui audiri à milite hoc vellet. 19 Rivalis servû

conspicere non suffinet Thraſo. 20 Parmeno non sine occulta et p. re de

deprecatur militem, nè paucillam moram aggrè ferret, dum dona Phœdriæ

traderentur Thaidi. 21 Cum gratia & voluntate tua, & quasi prius capta

ta venia. 22 Thaidi. 23 Credo te daturum valde pulchra dona, missa à

Phœdria. Ironia. 24 Donis, muneribus. 25 Sint ne pulchra, nec nè.

26 Adverbium vocandi. 27 Eunuchum & Æthiopiissam. 28 Velociter,

cito. 29 Quid Thais cupiebat: supra enim dixit Phœdria 1, 2. Non nè

ubi mihi dixisti, supra te ex Æthiopia ancillulam. 30 Notat hic longin-

quum loci, id est, ex Æthiopia huc usq; hæc puella deducta est. 31 In

hac Æthiopiâ emenda triginta coronati sunt expensi.

1 Pluri-
mum bene-
ficio tuto,
mibi præ-
stito, te æo.
2 Parasito
attribuit
Donatus,
3 Indi-
gnantis est
particula.
4 Scilicet
stultum,
in-putum, ex
duobus, i.e.
Thraſonem &
Gnathonem.
5 Ex illo
Thraſone:
adeo sunt
stulticia &
vanitate
parca.
6 Significat
enim Gna-
thonem ita

6 Gnathonem.

- 1 Demon- GN. Vix. PA. ubi tu es Dore? accede huc: 2 hem-
strand
adverbium. Eunuchum ibi:
2 Ingenus. Quam 3 liberali facie, quam aetate 4 integrâ! 20
non servi- TH. 4 Ita me Di ament, 5 honestus est. PA. quid tu
li, vel pul- Graeco?
ehra for- Nunquid habes, quod 6 contemnas? 7 quid tu autem
ma est. Thraso?
a Florida. Thraso?
Juvenili, id 8 Tacent: satis 9 laudant: 10 fac periculum in 11 li.
est, in flore teris,
aetate.
4 Jurantis Fac in 12 palestra, in 13 musicis: quæ 14 liberum
est illud Scire æquum est adolescentem, 15 solertem dabo. 25
dictum, TH. 16 Ego illum Eunuchum, si sit opus, vel sobrius.
quali im- PA. Atq; 17 hæc qui misit, non 18 sibi soli postulat
precantis ita se amari.
a Diis, ut Te vivere, & suâ causâ excludi 19 ceteros:
illud, 20 Neque pugnas narrat, neque 21 cicatrices suas
quod sequi-
tur, ex animo dictura. 5 Pulcher tum forma, tum ætate est Eunu-
chus. 6 In Eunuchis. 7 Potes contemnere? 8 Nihil respondent,
aut reprehendunt in Eunuchis. 9 Formam Eunuchi. 10 Experien-
tiam, probationem, id est, experire, examina eum. 11 Doctrinis, dis-
ciplinis, linguis. Litera enim sapius vocantur disciplinæ, quæ literarum mo-
numentis continentur. Unde dare operam literis dicimus, id est, incumbere
ingenuis artibus, quæ literis conscriptæ sunt. Hinc literatus is vocatur, qui
in literarum studiis eruditus est. Servi autem, ut carius venderentur, liberorum
artibus erudiebantur, sicut loco περὶ ἡλίου peripicias licet apud Hor. Ep.
2, 1. De ipsis studiis Plautus Mostell. 1, 2, & Bacchid. 3, 3. 12 Luctando,
vel luctandi arte. Palestra dicta est ὁ τοῦ πάλους, id est, à luta: à qua
hæc vox ad reliqua exercitia est translata: semper tamen proprie locum
significat, in quo luctabantur. 13 Arte Musica, id est, arte canendi. Sū-
mam ergo ditionem Græci sitam censebant in nervorum vocumq; cantibus.
14 Ingenium. 15 Peritissimum & præditum exhibebo his, quæ liberum
&c. Solum dicitur quasi totus ex arte consistens, industrius, ingeniosus: à
quo solertia, id est, ingenii acumen, & dexteritas ad rem aliquam agendam.
16 Hoc genus ἡλκίτης pudori servit, ob mulieris præsentiam, ut volunt
interpretes. Mihi nihil rectius videtur fieri posse, quam si putemus, Thraso-
nem ad solum Gnathonem suum submissius, nec audientibus ceteris, inter
orationem Parmenonis hoc dicere. Sic in Heaut. Quenquam ne animo
tam comi esse, aut leni putas, Qui, se vidente, amicam patitur suam?
17 Tanta munera. Bene Eugraphius monstrat, servari ordinem manda-
torum Phœdriae. Is enim præceperat: Munus nostrum ornato verbis, quod
poteris; id factum est hactenus à Parmenone: additum erat: & ipsum
amulum, Quod poteris, ab ea petito. Igitur nunc ad consulandum mi-
liti apud Thaidem invidiam accingitur. 18 Ut illum solum ames.
19 Amatores. 20 Neque est gloriosus miles. 21 Vulnerum vestigia
& signa jactat apud amicam.

Ostentat, 1 neque tibi obstat, quod 2 quidā facis.

Verum, ubi 3 molestum non erit, ubi tu voles,

Ubi tempus tibi erit, sat habet, si tum 4 recipitur.

THR. Apparet servum hunc esse domini pauperis,

Misericordie. GN. nam hercle nemo posset, sat scio,

Qui 5 haberet, quā pararet alium, 6 hunc perpetui.

PA. Tace 7 tu, quem ego esse 8 infra infimos omnes puto

Homines: nam, qui 9 huic animum assentari 10 induxeris,

11 E FLAMMA PETERE TE CIBUM posse arbitror.

THR. 12 Jam-ne imus? TH. 13 hos prius introducā, & quæ volo,

Simul 14 imperabo: 15 post continuū 16 exeo.

THR. Ego hinc abeo: 17 tu istam opperire. PA. 18 hanc convenis,

Una cum 19 amica ire 20 Imperatorem in via.

THR. Quid tibi ego multa dicam? 21 domini similis es.

GN. 22 Ha, ha, hæ, THR. quid rides? GN. 23 istud, quod 24 dixi modò,

Et 25 illud de Rhodio dictum in mentem 26 venit. 45

Sed Thais exit. THR. abi, præcurre, ut 27 sint domi

Parata. GN. fiat. TH. diligenter, Pythias,

Fac cures, si 28 Chremes huc fortè advenierit,

tentissimum. 9 Militi Thrasoni. 10 Tibi proposueris.

11 Ex medio igni deducere cibum, id est, quidvis futurum passurumque cibi

causa, dummodo guttæ tuæ inservias. Epulas pro inferiis in rogum conjicere solebant; extremæ autem mendicitatis & impudentiæ habebatur, inde cibum petere. Catul. Uxor Meneni sepe quàm in sepulchretis Vidisti ipsa

raperede rogo cenam, &c. 12 Iterum urget Thaidem miles ad eundem.

13 Eunuchum & Æthiopiā. 14 Ancillis. 25 Postes,

hoc effugio. 16 Præsens pro futuro propter certitudinem. 17 Tu

Gnatho Thaidem exspecta. 18 Minime decet. 19 Sarcastice meretricem, amicam, militem, Imperatorem agnominat.

20 Eum, qui milites suble habet. 21 Similes domini habet mores. 22 Interjectio

ridiculis. 23 Propter facetum illud dictum. 24 Parmenoni.

25 Lepus tute es, & pulpanuntum queris. 26 Mihi. 27 Omnia. 28 Frater Pamphilus, quæ à milite Thaidi dono data est.

30 Et non impedit te, quominus

alios admittas

amatores.

2 Miles.

Per contentum

hoc dicit.

3 Aliis amatoribus.

4 Admittitur, scilicet

Phædria.

5 Facultates scilicet,

id est, sciret modum,

quo comparare ac enere

posset. sibi alium servum.

6 Parmenonem.

7 Gnatho.

8 Vilioris conditionis ipsis

servis, id est, omnium con-

tinuum con-

1 Manere. *Us ores, primum ut maneat: si 2 id non 3 commo-*
 2 Oppor- *dum est,*
 tunum *Us redeat: si 3 id non 4 poteris, ad me adducio. 50*
 Chremeti. *PY. Ita faciam. TH. 5 quid? quid aliud volui di-*
 3 Ut re- *ceat?*
 deat. *6 Hem; 7 curate istam diligenter 8 virginem.*
 4 Fieri. *6 Hem; 7 curate istam diligenter 8 virginem.*
 5 Medi- *tantis sunt Domi adstis, facite. *THR. 9 eamus. TH. 10 vos*
 tantis sunt *me sequimini.*
 verba. *6 Huc vo-*
 6 Huc vo- *lui dicere,*
 lui dicere, *rediit in memoriam: & quasi aliquid indignationis illa vocula indicat*
quod indignetur Thais scire illud esse oblivioni traditum, nec imperatum.
 7 Vorancilla. *8 Puellam Pamphilam. 9 Ad comam in domum*
meam. 10 Puella pedissequa.

ACTUS III. SCENA III.

CHREMES, PYTHIAS.

CH. 1 **P** *Roscedo, quanto magis magisque; 2 cogito,*
 2 Chre- *3 Nimirum dabit haec Thais mihi ma-*
 mes, sur- *gnum malum;*
 reptus vir- *Ita me video ad ea astute 4 labefactarier.*
 ginis frater, *5 Jam tum, cum primum 6 iussis me ad se accersier,*
 3 Thais *(7 Roget quis, 8 quid tibi cum 9 illa? 10 ne noram*
 de *quisque)*
 suspicatur, *11 Ubi veni, causam, ut 12 ibi 13 manerem, rep-*
 quem amo- *peris:*
 rem effu- *14 At 15 rem divinam fecisse, & rem 16 seriam*
 gere studet. *Volle agere mecum: 17 jam tum eras suspicio,*
 4 Apud *certe;*
 me. *18 mirum ni det, &c.*
 5 Procul *6 Tentari, corrumpi, à pristina con-*
 dubio, *stantia abduci. Metaphora. 7 Narratio, continens signa suspicio-*
 certe; *nis. 8 Thais. 9 Aliquis rogare possit. Modus potentialis. 10 Sci-*
 6 *licet rei erat. 11 Thaide. 12 Thaidem responsio. 13 Postquam.*
 7 Domi sua. *14 Ad comam, quod ex sequentibus colligitur: infra*
 8, 1. *Invitat tristis: manifest, scilicet Chremes. 15 Thais. 16 Se si-*
 9 *er. ficiam fecisse, sacrificasse. Veteres nihil aggrediebantur seriam, quin*
 10 *Diis prius sacra fecissent. Ea sacra fiebant matutinis horis praefertim, quod*
 11 *Deus tum assidere templis, & matutinis salutationibus adesse opinio fo-*
 12 *ret. 13 Magni ponderis, gravem, non iocularem, id est, colloqui me-*
 13 *cum velle de re seria. 14 Etiam cum hoc diceret mihi.*

¹ Dolo malo hæc fieri omnia : ² ipsa accumbere
 Mecum, ³ mihi sese dare, ⁴ sermonem querere. ¹⁰
⁵ Ubi friger, ⁶ huc evasis, ⁷ quam pridem pater
 Mibi & mater mortui essent : dico, ⁸ jam diu.
⁹ Rus ¹⁰ Sicuti equod habeam, & quam ¹¹ longè à
 mari.

Crado ei placere ¹² hoc : speras se à ma ¹³ avellere.

¹⁴ Postremo, equa inde parva perisses soror : ¹⁵

Equis cum eâ una: quid ¹⁶ habuisses, cum ¹⁷ periis:

¹⁸ Equis eam possit noscere : hæc cur quæris?

Nisi illa si forsè, quæ olim peris parvula

Soror, ¹⁹ hanc se ²⁰ intendis esse, ²¹ ut est audacia.

Verum ²² ea si vivit ²³ annos nata est sedecim, ²⁴

Non ²⁵ major. Thais, ego quidam sum, ²⁶ majuscula est.

²⁷ Misit porro orare, ut venirem, scribo.

Aus ²⁸ dicat quid ²⁹ vult, aut molesta nò fiet.

Non hercle ³⁰ veniam tertio : ³¹ heus! heus! PH. hic
 quis est?

CH. Ego sum Chremes, PY. § ³² capitulum lepidis-
 simum.

¹ Mala.
 caliditates
 insidias.
 Dolus ve-
 ro malus
 dicitur ad
 differen-
 tiam quo-
 niam
 Veteres
 etiam bo-
 num do-
 lum dice-
 bant, &
 pro sola-
 tis hoc
 nomen ac-
 cipiebant
 maxime
 adversus
 hostem
 latronem-
 ve quis
 machina-
 retur. Ita
 Virg. 2.
 Dolus, an-
 virtus.

quid in hostem quærat? ³ Thais accumbebat, id est, ad epulas sumendas
 in eodem lecto discubitorio more epulant unum juxta me sedebat. ³ Mi-
 hi sese offerebat, & sui ipsius potestatem faciebat, accommodabat se mihi,
 quantum in se erat. ⁴ Occasionem loquendi, id est, invitabat me ad
 respondendum, ut loquendi materiam inveniret. ⁵ Quando non sup-
 petebant ei verba, cum nihil haberet, quod diceret. Metaphora. Unde
 dicitur opus frigere, cum intermittitur: *fervere*, cum celeratur, & sic cum
 diligentia. Sic *calere* dicitur forum, judicia, rumores & similia. Sæc. in
 Aug. Forum aleatorium exsalsissimum, id est, lusu nostro celebravimus, fre-
 quentius reddidimus. ⁶ In hæc verba erumpit, huc pervenit, eo tan-
 dem rediit oratio. ⁷ Quam diu, quantum temporis esset, ex quo pa-
 ter meus & mater mea essent mortui. ⁸ Respondeo, jam diu parentes
 meos esse mortuos. ⁹ Pergebat inquirere, rus, &c. ¹⁰ Promon-
 torii Atticæ: supra 19, 2. ¹¹ Distet, 12 Rus. 13 Extorquere,
 abstrahere blandis verbis. 14 Interrogabat. 15 Puella. 16 Peri-
 ret. 17 An aliquis ex amicis. 18 Sororem. 19 Vult, nititur,
²⁰ Prout est audax, vel qua est audacia. 21 Soror. 22 Habet so-
 decim annos. Tot ante nominaverat ex conjossura Chærea 23, 3, 26.
²³ Natu, id est, majoris ætatis est. 24 Paulo major natu. 25 Ser-
 vum iterum misit. 26 Thais. 27 Velit. 28 Ad Thaidem. 29 Hoc
 dicens pulsavit fores. 30 Hominem jucundissimum, cujus adventus pluri-
 mum est opatus, Synecd. part.

1. Fraudet. CH. Dico ego mihi ¹ insidias ² fieri. PY. Thais
 Blandi- ³ maximo
 menta ru- Te orabat opere, ut cras redires. CH. rus eo.
 sticus insi- PY. 4 Fac amabo, CH. ⁵ non possum, inquam. PY. at
 dias putat. ⁶ apud nos. hic mane,
 5 A Thai- ⁷ Dum restat ipsa, CH. 7 nihil minus, PY. cur mi
 de. ⁸ Chremes?
 3 Maxi- CH. 8 Malam rem tibi abis hinc? PY. si ⁹ istud ita cer-
 mopece. rum est tibi,
 Tmesis. Amabo, ut ¹⁰ illuc transfeas, ubi ¹¹ illa est. CH. ¹² eo.
 4 Cras re- PY. Abi ¹³ Dorias, cum ¹⁴ hunc ¹⁵ deduce ¹⁶ ad
 di quæso. ¹⁷ militem.
 Amabo
 blandien-
 tis interje-
 ctio est,
 Comicis
 valde familiaris: q. d. rogo te per amorem. 3. Redire. 6. Donec
 Thais revertatur. 7. Faciam. 8. Indignatur de attractione Pythæ.
 Hac proverbiali forma utuntur, qui quempiam diris devovent, & ad Orci
 satellitum ablegant: 9. Non redire. 10. In domum militis. 11. Thais.
 12. Concedentis. 13. Nomen est ancillæ. 14. Chremetem. 15. De-
 duc. Archailmus. 16. In domum militis, ubi est Thais.

ACTUS III. SCENA IV.

ANTIPHON.

1. Induci- ¹ H ² Erī aliquot adolescentuli ³ coīmus ⁴ in Pi-
 tur Anti- ⁵ reo,
 pho, ut per In hunc diem ut ⁶ de symbolis eff. mus: Cheream
 occasionem ⁷ ei rei
 doceatur 6. Prefecimus: 7. dati annuli: 8. locus, tempus 9. con-
 spectator, ¹⁰ finitum est.
 cur ex
 Piræo
 abierit
 Chærea. 3. Consensimus, convenimus. Hunc locum adducit Cicero
 Ep. ad Attic. 7. 3. laudans Terentium tanquam optimum Latinitatis au-
 ctorem, in questione Grammatica, quam Atticus moverat. 3. Cic. loco
 citato legit in Piræum. Erat autem Piræum portus prope Athenas, ubi ex-
 cubabat juvenis Attica, ut esset tuta civitas contra insultus prædonum, ut
 diximus supra. 4. De eo, quod quisque contulisset, ederemus, convi-
 vium agitaremus: ab antiquo verbo edo, is, est. Symbola est collatio ad
 convivium. Vide Andr. 1, 1, 61. 5. Convivio, id est, ut de symbolis
 effemus. 6. Preposuimus forte vel alio modo ejus convivii curatorem,
 Sympoliarcham. 7. Arrhæ loco, quos in pignora commestationis da-
 bant; ut adesse ad illam constitutum convivio, quod communi sumtu cele-
 brabant, cogerentur. 8. Est constitutus: q. d. ad cujus ædes deberemus
 convenire, vel, ubi convivium esset. 9. Determinatum.

1. Pyæterius,

1. Præterit tempus : quo in loco 2 dictum est. 3 parari
nihil est. 4 Homo ipse nusquam est : neq; scio, quid dicam, aut
quid 5 conjectem. 6 Nunc mihi hoc negoti 7 ceteri dedere, ut illum qua-
ram : 8 Idque adeo visam, 9 si domi est : qui suam hinc à
10 Thaide exit ? 11 Is est, an non est ? 12 ipse est : 13 quid hoc homi-
nis ? 14 qui hic ornatus est ? Quid illud mali est ? nequeo satis mirari, neq; con-
ficere. 15 Nisi quidquid est, procul hinc libes prius, quid sis,
16 sciscitari. 17 Elapsum
est. 18 Constitu-
tum est
convivium
surre.
19 Nihil est
apparatus.
20 Chærea
nusquam
apparet.
21 Conji-
ciam, co-
gitem.
22 Hoc ne-
gotium, id
est, hoc
manda-
tum, hanc
provin-
ciam. 23 Reliqui adolescentes. 24 Ideo. 25 An domi sit. 26 Thai-
dis domo. 27 Chærea. 28 Ipse Chærea est. 29 Quis homo est ?
30 Quia Eunuchi veste indutus est. 31 Sed quicquid sit. 32 In-
quirere.

ACTUS III. SCENA V.
CHÆREA, ANTIPHO.

- GH. 1. **N**um quis hic est ? nemo est : 2 numquis
3 hinc me sequitur ? nemo 4 homo est.
5 Jam nè 6 erumpere, hoc licet mihi 7 gaudium ? 8 pro
9 Jupiter ! Nunc tempus profecto est, cum perpeti me possim in-
terfeci : Nè hoc gaudium 10 contaminet 9 vita 10 ægritudine
aliqua. Sed neminem ne 11 curiosi 12 intervenire nunc mihi,
13 narrat. 14 Iterum respicit. 15 Ex ædibus Thaidis. 16 Nullus sequitur
me. Pleonasmus. 17 Exprimere, retentum ac diu tacitum proferre, & di-
cere. 18 Quod cepi in ea suppositione, cum se pro Eunuchio sui suppositus.
19 Exclamat o de subito gaudio. 20 Inquirer, polluat, obcuret. Metaph.
21 Mea, quæ mihi restat agenda. 22 Tristitia. Nam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid, ut ait Lucret. Supra in Andr. dixit : Mihi immortali-
tas parca est, si nulla huius ægritudo gaudio interesserit. 23 Minutissima que-
que inquirerem : à nimia enim cura curiosus dicitur, quoties plus diligen-
tia, quam oporteat, inpendimus rebus vel nostris vel alienis. 24 Vide.

¹ Molestus
sit, Metaph.

² fabris.

³ Quare

lætitiam

motu cor-

poris

ostendam.

Gestire

enim pro-

prie, est

animi

affectum

gestu cor-

poris in-

dicare.

⁴ Ex quo

loco

exeam.

⁵ Talem

calum

Eunuchi

invenierim.

⁶ Quid

mihi ve-

lim, quid

postulem

isto vesti-

tu. Eadem

phrasia

repetitur

inferius:

quid sibi

de vestitu

querit?

⁷ Mentis

compos sum,

an infans &

mente captus.

⁸ Atque offeram

me illi,

interrogabo illum,

ut possit suum

gaudium erumpere,

quod habitu-

rus est beneficii loco,

id est, demerebor

amicitiam ejus,

hoc benefici-

um illi præstando.

⁹ Gratiam.

¹⁰ Aliquem inire.

¹¹ Repetit

Antipho facete

verba ejus interrogationis.

¹² Talis.

¹³ Vult?

¹⁴ O homo sive

amicæ mihi optatissime,

quæ mihi jucunde ac

festus dies,

quo lætitiæ &

hilaritati indulgetur:

Festum enim *diem* appellat illum ipsum

Antiphonem adolescentem, quem exoptat videre. *Plaut. Catin.* 1, 1, 40. *Sine*,

amado, sive amari, meus festus dies.

¹⁵ Videre.

¹⁶ Mihi.

¹⁷ Quid

gestilas, &

quid lætus sis.

¹⁸ Correctio.

¹⁹ Me.

²⁰ Thaidem.

Narratio, qua

orditur a persona.

²¹ Phædria.

²² Thaidi.

²³ Ad

quid, in quem

finem.

²⁴ Virginis.

²⁵ Formam

narram.

²⁶ Ex-

plorator, probator,

δοκιμαστής.

Suntum volunt a

Triumviris munec-

libus, ad quos

nummi spectandi

deferbantur.

Qui me sequatur, quoque eam, rogando ¹ *obundat,*
enecet,

Quid ² *gestiam, aut quid lætus sim, quod pergam,* ³ *unde*
emergam, ubi siem

Vestitum hunc ⁴ *ugetus,* ⁵ *quid mihi quæram,* ⁶ *sa-*
nus sim an-ne insanus?

AN. *Adibo, atq;* ⁷ *ab eo gratiam hanc,* ⁸ *quam* ⁹ *vi-*
deo velle, inibo.

¹⁰ *Chærea, quid est quod sic gestis? quid sibi* ¹¹ *hic ve-*
stitus ¹² *queris?*

Quid est, quod lætus sis? quid tibi vis? satisne sanus?
quid me

Adspicias? *quid taces?* CH. ¹³ *O festus dies ho-*
minis! amice

Salve: nemo est omnium, quem ego magis ¹⁴ *uine*
perem, quam te.

AN. ¹⁵ *Narra istud quæso,* ¹⁶ *quid fier.* CH. ¹⁷ *imò*
ego te obsecro hercle ut ¹⁸ *audias.*

Noctis ¹⁹ *hanc, quam* ²⁰ *frater amas?* AN. *novi:*
nemper opinor Thaidem,

CH. *Istam ipsam, AN* *sic commemineram.* CH. *quæ-*
dam hodie est ²¹ *ei dono data*

Virgo: ²² *quid ego* ²³ *ejus tibi nunc* ²⁴ *faciem præ-*
dicem aut laudem, Antipho,

Cum ipsum me nostris, quam elegans formarum ²⁵ *spe-*
ctator siem?

- ¹ In hac commotus sum. AN. aim' tu? CH. ² primū ³ Propter
diebus scis, si videris.
Quid multa verba? amare capi: ⁴ foris fortuna
⁵ domi ⁶ 20
Erat quidam Eunuchus, ⁷ quem ⁸ mercatus fuerat
frater Thaidi:
Neque ⁹ 7 is ¹⁰ deductus etiam tum ad ¹¹ eam: ¹² 10 sub-
monuit me Parmeno
Ibi servus, quod ego arripui. AN. quid id est? CH. ¹³ 11
ec sis, citius audies.
¹⁴ 11 Vis vestem cum ¹⁵ illo matrem, & ¹⁶ 12 pro illo ju-
beam me ¹⁷ 14 illuc ¹⁸ 15 ducier.
AN. Bro eunuchon? CH. sic est. AN. quid tandem
¹⁹ 16 ex ea re ut caperes ²⁰ 17 commodi? ²¹ 25
CH. Rogas? ²² 18 viderem, audirem, essem unā, qua-
cum cupiebam, Anisipho.
Num parva causa, aut parva ²³ 19 ratio est? ²⁴ 20 traditus
sum ²⁵ 21 mulieri.
²⁶ 22 Illa illud ubi me ²⁷ 23 accepit, laeta verò ad se abdu-
cit domum,
²⁸ 24 Commendat virginem. AN. cui? tibi-ne? CH. mi-
hi. AN. ²⁹ 25 satis tuis tamen.
CH. ³⁰ 26 Edicit, nē vir quisquam ad eam adeat, &
mibi, nē ³¹ 27 abscedam, imperat, ³² 30
In interiore ³³ 28 parte ut maneat solus cū sola: ³⁴ 29 annuo,
³⁵ 30 Terram intuens modestē. AN. ³⁶ 31 miser. CH. ego,
³⁷ 32 inquit, ad cenam hinc eo,
³⁸ 30 Latenter, leviter monuit me aliquid, quod ego mihi vendicavi. ³⁹ 31 Se-
submonuit me. ⁴⁰ 32 Eunuchō. ⁴¹ 33 Loco illius eunuchi. ⁴² 34 Ad Thai-
dem. ⁴³ 35 Deduci. Paragoge. ⁴⁴ 36 Ex ea deductione. ⁴⁵ 37 Utilitatis.
⁴⁶ 38 Ut viderem. Supra 3, 3. ⁴⁷ 39 Quare ego sum passus me deduci pro
Eunuchō ad Thaidem? ⁴⁸ 40 A Parmenone. ⁴⁹ 41 Thaidi. ⁵⁰ 42 Thais.
⁵¹ 43 A Parmenone. ⁵² 44 Tradit me: fidel, mihi servandam dat. Erat enim
propriū officium Eunuchorum, ut asservarent virgines. ⁵³ 45 Satia sine
periculo committit eam, id est, periculosissimā, neque ac ovem lupō: infra
⁵⁴ 46 3, 1. Ironia. ⁵⁵ 47 Mandat, jubet. Hinc ⁵⁶ 48 edicta dicuntur publica mandata
principum & magistratum. ⁵⁷ 49 Discedam ab ea virgine. ⁶⁰ 50 A-
edium scilicet, ubi locus est plane segregatus. ⁶¹ 51 Nutu capitis osten-
do me velle solum apud eam manere. Annuo dicit, non loquor: verebatur
enim, nē loquendo se proderet. ⁶² 52 Pudoris hoc signum & reticendia,
⁶³ 51 Simplex homo. Ironia, ⁶⁴ 52 Thais.

1 Virgine
nem ser-
vandam &
curandam.

2 Adhuc
nova,

istius rei

familiaris

non satis

perit, &

quæ facil-

limè falli

poterant.

3 Statim,

post dif-

cessum

Thaidis.

4 Hæ ap-

parant:

vel adon-

ant, id

est, appa-

rant balne-

um, ut hæc virgo lavet se.

Plaut. Rudente 4, 6, 2.

Adorna, ut rem

divinam faciam.

5 Ut balnea lubeat.

Antiquorum mos erat, singulis

diebus lavari: unde ditiores serē in domibus suis privata balnea habe-

bant. 6 Ancillas sive puellas.

7 Ut festinent.

8 Fit ille appa-

ratus ad lavandum.

9 Loco secretiori domus.

Est enim conslave se-

cretior locus in interioribus tectis.

10 Surfum aspiciens,

11 Offen-

dit Poeta, meretricio potius cubiculo, quam honestis palatiis aut ad-

ibus dignas esse ejusmodi picturas, moribus noxias. Lege Propert. 1, 2,

eleg. 6.

12 Cui tabula.

13 Acrisi filia, Regis Argivorum:

qui cum oraculo monitus esset, fore ut à nepote occideretur, filiam aunitissi-

mæ inclusit turri: cujus amore captus Jupiter, in imbrem aureum se

convertit, & per tegulas in puellæ gremium sese demisit. Quo ex con-

cubitu Danae gravida facta, Perseum peperit. Vide Ovid. Met. 6. ubi

recenset stupra & adulteria Jovis: & Horat. Od. 16. 1. 3.

14 Al-

oxiissi. Non placet: 15 misisse enim vera & genuina lectio est: mittere

autem & mitti de imbris, nivibus, grandinibus & tempestatibus di-

citur Horat. Od. 2. 1. 1. Jam satū terris nivis atque dira Grandinis misit

pater, &c. Plaut. Rud. 1. 1. Pro Dii immortales tempestatem ejusmodi

Neptunus nobis noxi has misit proxima. 15 Poeta. 16 Habentem

aureas guttas. 17 Quod erat pictum de Jove & Danae. 18 Qua-

lem ego ludere conabar, scilicet fucum facere mulieri. 19 Jupiter.

20 Multo. 21 Cogitans, Jovem mutasse se ipsum in humanos sensus,

affectus: in imbrem enim aureum se convertit, non in hominis formam,

22 Per aliena tecta.

Abducit secum ancillas: pauca, quæ circum illam
essent, manens

Novitiæ puellæ: 3 continuè 4 hæc adornant, 5 ut
lavet.

6 Adhuc, 7 properans: dum 8 apparatus, virgo in
9 conclavi sedet, 35

10 Suspectans 11 tabulam quandam pictam, 12 ubi
inerat pictura hæc; Jovem

Quo pacto 13 Danae 14 misisse 15 ainx quondam in
gremium imbrem 16 aureum.

Egomet quoq; 17 id spectare cepi: & quia consimi-
lem 18 luserat

Jam obim 19 ille ludum, 20 impendio magis animus
gaudebat mihi,

21 Deum sese in hominem convertisse, atq; 22 per a-
lienæ tegulas 40

Venisse clarenam per ¹impluvium, ²fucum factum ³mulieri.
⁴At quem Deum? qui ⁵templa cæli summa ⁶soni-
 tu concutit,
 Ego ⁷homuncio hoc non facerem? ego verò illud feci,
 ac ⁸lubens.
 Hæc dum mecum repno, ⁹accerfatur lavatium inieret
 virgo.
¹⁰It, ¹¹Lavit, redit: deinde illam ¹²in lecto ¹³illæ
 collocarunt. ⁴⁵
 Sio expectans, si quid mihi ¹⁴imperent: veni ¹⁵una,
¹⁶hæc in, inquit, ¹⁷Dore,
 Cape hoc ¹⁸flabellum, ¹⁹ventulum huic sic facito,
 dum lavamus.
 Ubi nos laverimus, si voles, lavato: ²⁰accipio ²¹tristis.
 AN. ²²Tam equidem istud os tuum impudens videre
 nimium vellem,
²³Qui esset status flabellulum tenere te asinum tantum.
 CH. ²⁴Ut elocuta est hoc, ²⁵foras simul omnes pro-
 ruunt se: ⁵¹
 Abiunt ²⁶lavatium, ²⁷perstrepunt, ita ut sis, domini
 ubi ²⁸absunt,

tie & adulterino colore usurpatur, quo mulieres vicia formæ dissimulant,
 superinducto medicamine. ³ Danaæ. Voluerunt hac fabula significa-
 re, nihil esse tam sanctum, tam munitum, quod pecunia expugnari non
 possit. ⁴ Scilicet cogitans mecum se convertisse. ⁵ Sublimia æria
 cæli. ⁶ Tonitruum. ⁷ Qui non sum homo in comparatione Jovis.
⁸ Cum magna libidine & appetitu. ⁹ Advocatur ab ancillis. ¹⁰ Vir-
 go. ¹¹ Lavit se in balneo. ¹² Veteres balneis egredientes, ad jam
 contra tam aut futuram lassitudinem vitandam, post modicum temporis
 intervallum in lectum se recipiebant, atque ibi mensas sibi ipsis apportari
 jubebant. ¹³ Novitiæ puellæ. ¹⁴ Ancillæ. ¹⁵ An-
 cilla. ¹⁶ Vocantis. ¹⁷ Nomen Eunuchi. ¹⁸ Instrumentum aptum
 adventilandum, id est, ventum faciendum, aut ad abigendas muscas ac
 culices. ¹⁹ Parvum ventum puellæ hoc pacto facito. ²⁰ Flabellum.
²¹ Vultu severo, & quasi mæsto. ²² Eo tempore certè istam tuam in-
 verecundam faciem valde videre voluissem. ²³ Quæ forma & quis ha-
 bitus in te esset, te, qui es tam magnus asinus, facere in infernum parvum
 fervorū. ²⁴ Ancilla. ²⁵ Omnes reliquæ ancillæ cum impetu se
 conferunt foras, strepitu quodam excurrunt: ubi verbo neutro activè
 usus est. Sic Adelphi 3, 2. Ceteros rurem. ²⁶ Lotum. ²⁷ Magnum
 strepitum faciunt pedibus, manibus, vocibus confusis. ²⁸ Non sunt
 præsentia,

1 Dum faciebam ventulum. 2 Virgine occupat, utpote oblecta. tam flabello, atq; ab Eunuchis nihil metuentem. 3 Sc. oculis, ad est, transverso ex obliquo intuentibus, paululum tortis. *Limis enim dicuntur aspici, qui dissimulant se videre quod vident, & non recta facie, sed transversa intuentur.* 4 Hoc modo, ut ostendo. 5 An sitis certa & tuta sint. 6 Obicem, repagulum illud ligneum vel ferreum, quo ex interiori domo clauditur ostium oppono, & quasi contra do janua, nō redeuntes ancillae me opprimere possent. 7 Quid praeerea secisti? 8 Quid tum fecerim, rogas fatue? Corripientis. 9 Me fatuum esse, qui hoc rogem te. 10 Opportunitatem mihi oblatam. 11 Tam praefer spem mihi allatam amittere, id est, deserere, & quasi a me mittere deberem? 12 Qui fingebat per vestem, id est, tum ego essem vere Eunuchus, qui videbar esse, cum non essem. 13 Scilicet est. 14 De convivio, seu de pecunia vel annulis ad convivium parandum collatis. 15 Convivium est paratum, vel omnia sunt parata: & tum impersonale est, ut supra: *Dum apparatus, virgo in conclave sedet.* 16 Utilis & necessarius, ut fruges sunt humano generi. *Frugi est ergo, in quo est aliquid, quo fruamur.* 17 Paratum est? 18 Non, sed apud manumissum Discum. 19 Valde longe est, quod nobis eundem est ad libertum Discum. 20 Citius, quia perlonge est. 21 Exue Eunuchi tunicam, & indue tuam. 22 Prope iam ejectus sum. 23 Phaedriam. Nam ad fratris injuriam pertinebat hoc facinus, quasi is pro Eunuchis adolescentem subornare, eaq; re illudere munere specie Thaldi voluisset. 24 Metuo. 25 Laches. Patrem enim indicium variae vestis ad vestigia sceleris inquirendi deducturus erat, 26 Domum.

AN. Eamus¹ ad me : ibi² proximum est, ubi³ m-
tes. CH. rectè dicis.

Eamus: & de⁴ istac simul, quo pacto porro possim⁵ a
⁶ Potiri, ⁶ consilium volo capere una secum.

AN. 7 fiat.

stem. 4 Poella. Naturam expellas furca, tamen usque recurrit. 5 Pu-
ella. 6 Deliberare. 7 Pollicentia.

1 Ad
meas ades.
2 Commo-
dissimum
domiciliū.
3 Mutare
possis ve-

ACTUS IV. SCENA I.

DORIAS.

¹ Ita me Dii bene ament, ² quantum ego ³ illum
⁴ vidi, ⁴ nonnihil ⁵ timeo

Misera, ne⁶ quam ⁷ ille hodie ⁸ insanus ⁹ turbam
faciat, aut vim Thaidi.

Nam postquam iste ¹⁰ advenit Chremes, adolescens
frater virginis,

¹¹ Rogat, ¹² illum ¹³ admitti ¹⁴ ut jubeat : ¹⁵ ille
continuo ¹⁶ irasci, neque

¹⁷ Negare ¹⁸ audere: Thais porro ¹⁹ instare, ut ²⁰ ho-
minem ²¹ invitet : ²² id

Faciebat ²³ retinendi illius causâ: quia, illa quæ cu-
piebat

De sorore ²⁴ ejus ²⁵ indicare, ad eam rem ²⁶ tempus
non erat.

²⁷ Invisas ²⁸ tristis: ²⁹ mansit ibi: ³⁰ illa cum ³¹ illo
sermonem occipit.

1 Formo-
la jurandi.
Ancilla ad
hera re-
diens, ut
aurum
ipsius do-
mum re-
terat do-
cet quid
in convi-
vio militis
aurum sit:
nempe
initium
jurgii inter
Thaidem
& Thrafo-
nem ob
interven-
tum
Chremetis.

3 In quantum. 4 Militem Thrafonem. 5 Aliquantulum. 6 A
militē. 7 Aliquam. 8 Thrafo. 9 Miles importunus, furiosus
propter Chremetem, quem sibi rivalem adductum credebatur. 9 Turba-
tionem, tumultum. 10 Ad - des sive domum militis. 11 Thais ro-
gat militem. 12 Chremetem. 13 Introduci in domum & recipi ad
convivium. 14 Perservum. 15 Thrafo. 16 Irascebatur, aut cepit
irasci, ut rivall. 17 Quod Chremes introduceretur, præsertim polcente
amica. 18 Audebat. 19 Instabat, id est, urgebat illum rogando.
20 Adolescentem Chremetem. 21 Thrafo ad convivium. 22 Thais
precabatur, ut invitaret miles Chremetem. 23 Ut illum retineret.
24 Chremetis. 25 Adolescenti. 26 Opportunitas nec loca rei in-
dicanda apta erat. 27 Miles Thrafo Chremetem. 28 Invisus, non
libens. 29 Chremes mansit ad cenandum. Supra 3, 2. Ubi vult, assu-
sum, ut ibi manerem, respicit, id est, ut ibi manerem ad cenandum.
30 Thais. 31 Chremete.

Miles

¹ Putabat. Miles verò sibi ² putare adductum amice oculos ³ ammi-
⁴ lum : ⁵ Voluit facere, ⁶ contra ⁷ buic ⁸ agrè : heus heus, ⁹ in-
 quis, puer, huc ¹⁰ Pamphilam ¹¹ Accerſe, ut ¹² delectet hinc nos : ¹³ illa exclamat, ¹⁴ mi-
 nime gentium.
¹⁵ Tun' in convivium ¹⁶ illam? miles ¹⁷ tendere: ¹⁸ in-
 de adjurgium.
¹⁹ Interea ²⁰ aurum sibi clam ²¹ mulier ²² demit,
 dat mihi ut auferam.
²³ Hoc est signi, ubi primum poteris, seſe ²⁴ illinc sub-
 ducet, ſcio.
²⁵ Vicissim. ²⁶ Thaidi. ²⁷ Quod eſſet. ²⁸ Miles Thraſo.
²⁹ Virginem, quam Thaidi dederat dono miles. ³⁰ Fidibus canendo,
 quod Thais non facit. ³¹ Thais. ³² Nequaquam accerſiatur huc
 Pamphila. ³³ Sc. acerſa? ³⁴ Puellam. Græci olim prudenter
 mulieres à convitiis amoverunt: fieri enim vix poteſt, quin vacuo & ſoluto
 animo jocantibus nonnunquã parum verecundum aliquid excidat. Cic. in
 Ver. Quoſo, inquit Rubrius, Philodam, cur ad nos ſiliam tuam non intro vo-
 cari jubeſt? tum ille negavit moris eſſe Græcorum, ut in convivio virorum ac-
 cumbant mulieres. ³⁵ Tendeſbat, id eſt, pertinaciter contendeſbat, ut puer eſſe
 accerſeretur. ³⁶ Deinde ad rixam ventum eſt. Furgium eſt contentio inter
 benevolos & propinquos, Liti vero inter inimicos. ³⁷ Dum rixarentur,
³⁸ Aurea ornamenta, annulos, quibus in convivio & domi utebatur, non
 tamen auſa in publicum prodire auro ornata: lege quippe Athenis cautum.
³⁹ Thais. ⁴⁰ Ut eſſet ad fugam vel ad rixam expeditior. ⁴¹ Quia
 dediſt mihi aurum. ⁴² Ex domo militis clam ſubtrahet.

ACTUS IV. SCENA II.

PHÆDRIA.

¹ Abſutu- ² Dum rurs eo, cæpi egomet mecum ³ inter vias,
 rus per ⁴ Ita ut ⁵ ſit, ⁶ ubi quid in animo eſt mo-
 bidum, ⁷ leſiæ,
 diſcedens à ⁸ Thaidi, & ⁹ Aliam rem ex alia cogitare, & ¹⁰ ea omnia in
 volens ¹¹ ejicere
 iſtam moleſtiam ex animo laboribus. Secum cogitans Phædria, quæ
 ſit intercepti amoris paſſurus incommoda, ſi totum biduum ruri manſe-
 rit, vincente amore in urbem redit. ¹² Inter eundem, vel in via.
¹³ Cum aliis hominibus. ¹⁴ Quando aliquis eſt perturbatus, quando
 aliquid evenit, quod cruciat animum. ¹⁵ Nunc unam rem, nunc aliam,
 id eſt, infinitas habui cogitationes. ¹⁶ Cæpi cogitare.

Pejorem

1 *Pejorem partem: quid opus est verbis? dum hæc*
 2 *puto,*
 3 *Præterii imprudens 4 villam: longè jam 5 abie-*
 4 *ram,*
 5 *Cum 6 sensi: video rursus, 7 malè verò me habens.*
 6 *Ubi ad ipsum veni 8 diverticulum, 9 constiti:*
 7 *Occupi mecum cogitare, 10 hem viduum 11 hñc*
 8 *Manendum est 12 soli sine 13 illa? quid tam postea?*
 9 *14 Nihil est? quid? nihil? si non 15 tangendi 16 copia*
 10 *est,*
 11 *Ebo, 17 videndi quidem eris? si 18 illud non licet,*
 12 *Saltem 19 hoc licebit: certè 20 extremâ lineâ*
 13 *Amare, haud nihil est: villam prætereo 21 sciens.*
 14 *Sed quid hoc, quiddam 22 timida subitò egreditur Pythias?*
 15 *4 Domum rusticam, quo jam ibam. 5 A villa. 6 Me præterisse vil-*
 16 *lam. 7 Quod ita præterissem villam. 8 Ad ipsam semitam, qua de*
 17 *via divertitur ac deflectitur: nam diverticulum est, ubi iter à via flectitur:*
 18 *Ita propriè diverticula sunt in via domicilia, ad quæ de itinere divertendum*
 19 *fit. 9 Restiti. 10 Interjectio laborantis animi. 11 Ruri, in hac*
 20 *villa. 12 Mihi. 13 Thaidè? 14 Manere ibi biduum. 15 Thai-*
 21 *dem. 16 Potestas, facultas. 17 Cópia. 18 Illam tangere. 19 Il-*
 22 *lam videre. 20 Visu, id est, profecto est aliquid amanti eam videre,*
 23 *quam non potest tangere, amores suos de longinquo tantum videre, nec*
 24 *propius accedendi copiâ habere. Extrema ergo lineâ amari dicitur, qui de*
 25 *longinquo amat, id est, qui amicam tantum suam videt, cui non datur eam*
 26 *propius adire, tangere ac potiri. Metaphora ducta ab extrema lineâ stadii,*
 27 *quæ longinqua est ac longè remota. Donatus: Quinquè lineæ perfectæ sunt*
 28 *ad amorem: prima, visus; secunda, loqui; tertia, tactus; quarta, osculari;*
 29 *quinta, coitus. 21 Non imprudens. 22 Commota ac turbata.*

ACTUS IV. SCENA III.

PYTHIAS, PHÆDRIA, DORIAS.

PY. 1 *U* 2 *Bi 3 illum ego 4 scelerosum misera, atque*
 5 *6 impium inveniam? aut ubi*
 6 *Queram? hoccine tam audax facinus 7 facere esse*
 7 *ausum? PH. 8 perii! 9 hoc quid sit, vereor.*

Superveniens Phædria, factum non credit. 1 *Eunuchum, scilicet*
 2 *Chæream. 3 Scelerum, sceleribus plenum, qui commisit tale flagi-*
 4 *tium: quia Thaidem, quem ei credebatur, decipit. 4 Improbum in*
 5 *virginem, cui vim attulit. 5 Perpetrare. 6 Particula est hominis*
 6 *subito perterritæ. 7 Quod ulque adeo timida sit Pythias.*

PY. 1 *Quin*

1 Atque
præterea.
Exaggerat
rem a

conle-
quentibus,
&c dicit
signis non
esse amo-
ris, sed in-
dignatio-
nis.

2 Sceler-
atus.

3 Decepit,
contume-
lia affecit,
vitavit

puellam
dono dati.

4 Qua re-
luctata est
virgo.

5 Disre-
pit, dila-
ceravit.

6 Traxit,
laceravit.

PY. ¹ Quis in super etiam ² scelus postquam ³ ludifi-
catus est virginem,

4 Vestem omnem miseræ ⁵ discidis tum ipsam capil-
lo ⁶ conscidis.

PH. ⁷ Hem! PY. ⁸ quo nunc si ⁹ detur mihi, ⁵
¹⁰ Ut ego unguibus facile illi in oculos ¹¹ involem
¹² venefico!

PH. Profecto nescio quid ¹³ absente nobis ¹⁴ turba-
tum est domi.

¹⁵ Adibo: ¹⁶ quid istuc? quid ¹⁷ festinas? aut quem
queris, Pythias?

PY. ¹⁸ Hem Phadria, ¹⁹ egon' quem quæram? abi
hinc ²⁰ quod dignus es cum ²¹ donis tuis.

Tam ²² lepidis. PH. ²³ quid istuc est rei?

PY. Rogas me? ²⁴ Eunuchum quem dedisti nobis, quas
turbas dedit?

Virginem, quam ²⁵ heræ dederas dono ²⁶ miles, ²⁷ vi-
tavit. PH. quid ais?

PY. Perii! PH. ²⁸ temulentia es. PY. utinam ²⁹ sic
fiat, mihi qui male voluit.

7 Interfectio admirantis eum indignatione. 8 Eunuchus. Continuat
suum sermonem Pythias. 9 Obviam veniret. 10 Quam. 11 In

modum avis volantis celeriter irruam, insiliam: a volatu enim dictum est.

Et femina, & ancilla, & iratæ moribus convenit hic sermo gestuque.

12 Donatus: Mutanti homines, & ex virginibus mulieres facienti. Rectius

Eugraphius, venefico, id est, scelerato, malo, qui se sub falsa Eunuchi spe-
cie intrusit. Vamphus proprie dicitur, qui venena miscet, & per ista aliena

vita insidiatur. 13 Scilicet me: aut est Archaimus, seu Enallage nume-
ri, pro absentibus nobis. Plaut. Amph. 2, 2, 194. nos nobis præsentem aliqui

nisi servus Sosia adfuit. Hujus ἀπαγορεύς exempli Donatus congerit.

14 Quæ turbe sunt excitatæ. 15 Pythiam. 16 Quod ita ardes ira-
cundia. 17 Properas, turbas? 18 Interfectio indignantis. 19 Sc.

rogas? 20 In malam rem. 21 Eunuchus. 22 Illepidis, incre-
dendis. Ironia. 23 Quod tam duriter tecum expositus? 24 Eunu-
chus, quem Eunuchus dedisti nobis, quas turbationes excitavit? Antiptosis.

Sic Virg. 1. Æn. Urbem quam statuo, vestra est. 25 Domina Thaidi.

26 Thais. 27 Supra vit, violavit Eunuchus. 28 Ebrius, vinolenta:

fructum enim dictum est vinum merum, eo quod tentaret, id est, labefacta-
ret, sive perturbaret mentem. 29 Ebrii, temulenti, ut ego nunc sum, quæ

pejus affecta sum, quam si ebria essem. Quibus verbis significat Pythias se
non ebriam esse, sed in summa agitudine versari. Itaque illud hostibus
imprecatur. Sic Heut. 5, 3. Istus inimicus fuit. Sic Ovid. l. 3. Eleg. Evi-
niat nostris hostibus ille pudor.

DO. ¹ *An, obsecro mea Pythias, quid istuc nam?* Interje-
² *monstri fuit?* ¹⁵ *Etio dolo-*

PH. *Insanis: qui istud facere Eunuchus potuit?* ¹⁵ *rem uten-*

PY. *ego illum nescio* ¹⁵ *dens, quia*

³ *Qui fuerit: hoc, quod fecit, res ipsa indicat.* ¹⁵ *videbat*

Virgo ipsa lacrymas, neque, cum rogites quid sit, au-
¹⁵ *alteram an-*
¹⁵ *cillam sic*
¹⁵ *dolentem.*
¹⁵ *3 Inopina-*
¹⁵ *tum & con-*
¹⁵ *tra natu-*
¹⁵ *ram factum,*
¹⁵ *quod Eu-*
¹⁵ *nuchas*
¹⁵ *20 vitia-*
¹⁵ *vitavit*
¹⁵ *omne*
¹⁵ *monstrum*
¹⁵ *est, quod*
¹⁵ *est contra*
¹⁵ *naturam:*
¹⁵ *nunc au-*
¹⁵ *tem con-*
¹⁵ *tra natu-*
¹⁵ *ram fa-*
¹⁵ *ctum est, si*
¹⁵ *Eunuchus*
¹⁵ *stuprave-*
¹⁵ *rit virgi-*
¹⁵ *nem.*

det dicere:
¹⁵ *Ille autem bonus vir nusquam apparet: etiam*
¹⁵ *hoc misera suspicor,*

Aliquid domo abeuntem abstulisse. PH. *nequeo*
¹⁵ *mirari satis,*

Quid abire ignavus ille possit longius, nisi domum virginem,
¹⁵ *Fortē ad nos rediit.* PY. *vise amabo, nam sis.* Quippe

PH. *jam saxo scias.*

DO. ¹⁷ *Perii! obsecro: tam infandum facinus,*
¹⁵ *mea tu, nē audiri quidem.*

PY. *At pol ego amatores mulierum esse audieram*
¹⁵ *eos maximos,*

Sed nihil potesse: verum misera non in men-
¹⁵ *tem veneras:*

Nam illum aliqua concussissem, neq; illi commi-
¹⁵ *sissem virginem.*

³ *Quomodo.* ⁴ *Virginem vitare.* ⁵ *Qualis, qui stupraverit virgi-*
¹⁵ *nem, id est, ut ne Eunuchus, nec ne.* ⁶ *Actus seu eventus rei, scilicet*

quod vitata sit puella. Confer Adelph. 2. 4. 32. &c. ⁷ *Lacrymans pra-*
¹⁵ *dolore. Ostendit enumeratione signorum, vitiatam esse virginem.* ⁸ *Scel-*

lestus Eunuchus. Ironia. ⁹ *Ausugit, aut non potest inveniri.* ¹⁰ *In-*
¹⁵ *super.* ¹¹ *Ex domo Thaidis.* ¹² *Eunuchum. Adduc tanquam de*

servo fugitivo loquitur, qui fugam plerumque cum furto conjungebant,
¹⁵ *sicut expressit Phor. 1. 4. 13 & 14.* ¹³ *Invalitus, qui ad omnia non est*

idoneus. ¹⁴ *Blandimentum muliebri, quasi rogo te per amorem, cas-*
¹⁵ *ad videndum.* ¹⁵ *Scilicet domi tuae.* ¹⁶ *An sit domi mea, nec ne.*

¹⁷ *Condulantis est.* ¹⁸ *Detestandum, abominandum.* ¹⁹ *Eunuchus.*
¹⁵ *20 Possē, esse inutiles, utpote castratos.* ²¹ *Sed ego misera non co-*

gitaveram eos esse amatores mulierum maximos. ²² *In aliquem locum*
¹⁵ *inclusissem, ut servam seram.* ²³ *Neque credidissem seu tradidissem, si*

scivissem eum esse amatorem. ²⁴ *Custodiendam.*

ACTUS IV. SCENA IV.

PHÆDRIA, DORUS, PYTHIAS, DORIAS.

PH. ¹ **E**Xi foras scelesti : at etiam ² restias
 credit Eunu-
 chum
 queri, quē
 dono dede-
 rat Thaidi,
 & hunc irat-
 us adori-
 tur ut vir-
 ginis stu-
 pratorem :

DO. ⁶ obsecro. PH. ⁷ ob,
 Illud vide, os ut sibi ⁸ distorsit ? carnifex.

¹⁰ Quid huc reditio est ? quid vestis ¹¹ mutatio est ?
 Quid ¹² narras ? ¹³ paululum si cessassem, Pythia, ⁵

Domi non ¹⁴ offendissem : ita jam ¹⁵ ornabam fugam.

PY. Habes- nē ¹⁶ hominem ¹⁷ amabo ? PH. ¹⁸ quid
 ni ? PY. ¹⁹ factum benē !

DO. Istuc pol verò benē. PY. ubi est ? PH. rogitas ?
¹⁹ non vides ?

PY. Videam obsecro, quem ? PH. hunc scilicet. PY. quin
 hic est homo ?

PH. Qui ²⁰ ad vos deductus hodie est. PY. ²¹ hunc
 oculis suis ¹⁰

²² Nostrarum nunquam ²³ quisquam vidit, Phædria,
 PH. Non vidit ? PY. an tu ²⁴ hunc credidisti esse, ob-
 secro,

² Nebulo
 eit epitheton servorum. Meros suos deferentium & aufugientium.
⁴ Exi foras. ⁵ Infelicitate ac maximo meo dispendio empet. Inuitatio
 est Plantina ex Plaut. 1, 2, 1. Exite hinc, agite, ita ignavi, male habiti, male
 conciliati. Consiliaria, est generaliter quovis modo parare, comparare :
 hoc loco, pretio acquirere, id est, emere. ⁶ Per sacra te rogo, noli
 me ita innocentem trahere. ⁷ Intersectio dolentis. ⁸ Torquendo
 deturpavit, deformavit. ⁹ Ille tortor, qui me, dominum suum,
 istis curis & molestiis excarnificat, id est, valde cruciat : vel, qui dignus
 est carnifice, id est, ut caro fiat, & lanietur. ¹⁰ Quid sibi vult
 tuus ad me reditus ? quare redisti in domum meam ex domo Thaidis ?
 ἀποστρέψας exempla Donatus adfert. ¹¹ Habebat enim Chærea liberi
 vestem, & Eunuchi deposuerat. ¹² Respondes ? ¹³ Si non cito
 ivissem. Nunc convertit se ad Pythiam. ¹⁴ Invenissem eum. ¹⁵ Mo-
 liebatur, parabat discessum celerem : quis scilicet vestem suam depo-
 suit, & liberi vestem sumpsit. ¹⁶ Eunuchum, qui male transivit pu-
 ellam. ¹⁷ Particula blandientis est, quasi rogo te per amorem.
¹⁸ Cur non habeam ? ¹⁹ Aspiciebat enim Dorum Eunuchum, sed
 sciebat non esse eum, quem quærebat. ²⁰ Ad vestras ades. ²¹ Qui
 jam nobis astat. ²² Nostra familia. ²³ Quæquam. ²⁴ Eunuchum.

Ad nos deductum? PH. ¹ namque alium ² habui ³ Scilicet
³ neminem. PY. ⁴ au!
 Nè comparandus ⁵ hic quidem ad ⁶ illum est: ⁷ ille
 erat
⁸ Honestâ facie, & liberali. PH. ⁹ ita visus est
¹⁰ Dudum, quia ¹¹ variâ veste exornatus fuit:
 Nunc tibi videtur ¹² sœdus, quia ¹³ illam non habes.
 PY. ¹⁴ Tace obsecro, ¹⁵ quasi verò paulum interfices.
 Ad nos ¹⁶ deductus hodie est adolescensulus,
 Quem tu ¹⁷ videre verò velles, Phœdria.
¹⁸ Hic est vetus, ¹⁹ victus, ²⁰ veterinosus, senex,
 Colore ²¹ mustellino. PH. ²² hem, quæ hæc est fabula?
²³ Eo redigis me, ut, ²⁴ quid egerim, egomet nesciam.
²⁵ Eho tu, emi-n' ego te? DO. emisit. PY. jube mibi
²⁶ denud
 Respondeat. PH. ²⁷ roga. PY. venisti-n' hodie ad nos?
²⁸ negat.

deductus est ad nos, & qui virginem vitiauit. ⁷ Chærea habebat faciem
 pulchram & benignam. ⁸ Supra 3, 2. Ita me Dii ament, honestus est.
⁹ Talis, scilicet honesta facie & liberali. ¹⁰ Paulo ante. Plaut. Non du-
 dum ante lausum. Sic infra: Ab quanto nunc formosior videri, quàm dudum?
¹¹ Variegata, variis coloribus picta. Euphrasius: Eunuchi veste utebantur
 versicolori, ut multis coloribus texta fulgerent. Proprie ergo locutus est Po-
 eta: nam varietas quidem proprie in disparibus coloribus dicitur sed trans-
 fertur in multa disparia, inquit Cic. 2. de Fin. ¹² Deformis. ¹³ Variam
 vestem, quam prius habebat. ¹⁴ Desine, prout, scilicet mecum de hac
 re contendere. ¹⁵ Quasi parva sit differentia, cum tamen sit maxima:
 vel, quasi non posset nocei hic Eunuchus ab altero. ¹⁶ A Parmenone.
¹⁷ Adeo sc. facie est honesta & liberali. ¹⁸ Dorus, qui astat. Hypotyposi
 personæ. ¹⁹ Languidus, sine vi & naturalibus privatus viribus. ²⁰ Se-
 gnus, somnolentus, senio tardus, ²¹ heu, veterino laborans *Veterinus*, morbus
 est ex nimio otio perpetuū somnum inducens: quem Græci *ἡδαισμός* vo-
 cant. Ac sæpe pro otio & oblivione Metaphoricè sumitur. ²² Flavio fus-
 co instar mustelæ, & alpeflu sœdo, quales sunt Æthiopes sole adusti, non
 plane nigri: sic fortasse dicto, quod lentigines, id est, maculæ faciei, quibus
 Eunuchi serè faciem aspersam habent, ad mustelæ colorem quàm proximè
 accedant. Euphrasius itidem ²³ mustellino de mustelarum colore accepit:
 quapropter Terentius, si diversum à Menandro sentit, idq; volens sciens-
 que, male à Donato reprehenditur. Menandrum enim imitatus, non
²⁴ modo secutus est. ²⁵ Indignantis est. ²⁶ In eum errorem me
 induci, vis mibi hoc persuadere. ²⁷ Quem emerini, vel miserim.
²⁸ Interfectio est attentionem movens & responsionem. ²⁹ Secundo,
 quia semel respondit tibi, id est, jube ut iterum respondeat mibi. ³⁰ Per-
 mittentis est. ³¹ Taciturnitate, vel nota. Hoc dicit Pythias de Euna-
 cho, quem interrogat.

1 Non
hic Eunu-
chus.

2 Tuus
servus, ne
dicas ne
menti.

3 Mortan-
tis est.

4 Explica,
declara.

5 Novam
se Eunu-
cho inusi-

tatam ve-
stem, qua
es indutus.

6 Defor-
mitas ho-
minis, &c.

Præter-
grediens
naturæ

hominis
modum,
cum nec

sis nec
mas, nec
femina.

7 Scilicet
as?

8 Timide
rem pro-
fert.

9 Scilicet
venit.

10 Paulo
ante, non
ita dudum.

11 Cum

quo. Anastro-
phe.

12 Sc. nov.

13 Chæream, tuum fra-
trem.

14 Vestem.

15 Perii! Desperantis vox est.

Hoc secum Phæ-
dria, ut Pythias audiret; quam celari vult, quod ipse jam animadvertibat.

16 Vestem; 17 Frater tuus Chærea. 18 Postea. 19 Chærea & Parmeno. 20 Non temulentam. Supra enim dixerat Phædria: simulans.

21 Num dubitas? 22 Stupratam. 23 Vox reprehendentis cum quadam adhortatione. 24 Sui da mulier, & non satis considerata. 25 Eunucho, servo & fugitivo. 26 Eunucho. 27 Quod vitata est puella. 28 Converte paululum in istam partem ad me versus. Ut rem-
otior esset à Pythias, scorsum hoc dicit Eunucho: ita melius suggerere poterat, quæ postea suggessit. 29 Quod antea interrogavi. 30 Meus stater.

At ille¹ aliter venit, annos natus sedecim,
Quem secum adduxit² Parmeno. PH.³ agedum, hoc
mibi⁴ expedi:

Primum unde habes⁵ istam, quam habes, vestem?
taces?

6 Monstram hominis, non dicturus? DO.⁸ venia
Chærea.

PH. Frater-ne? DO. ita est. PH.⁹ quando? DO. ho-
die. PH. quam dudum? DO.¹⁰ modo. 30

PH.¹¹ Qui cum? DO. cum Parmenone. PH. noras-
ne eum prius?

DO.¹² Non: nec, quis esset, unquam audieram
dicier.

PH. Unde igitur, meum fratrem esse, sciebas?
DO. Parmeno

Dicebat¹³ eum esse: is dedit, mibi¹⁴ hanc.
PH.¹⁵ occidi!

DO.¹⁶ Meam¹⁷ ipse indui: ¹⁸ post unà ¹⁹ ambo
abierunt foras. 35

PY. Jam satis credis²⁰ sobriam esse me, & nil
mentitam sibi?

21 Jam satis certum est virginem²² vitiatam esse?
PH.²³ age nunc²⁴ bellua,

Credis²⁵ huic quod dicas? PY. quid²⁶ isti credam?
²⁷ res ipsa indicat.

PH.²⁸ Concede istuc paululum: andin? etiam pau-
lulum: sat est.

Dic dum²⁹ hoc rursus, ³⁰ Chærea-n' tuam vestem
destraxit sibi? 40

DO. Factum. PH. & ¹ea est indutus? DOR. factum. ¹ Tui ves-
 PH. & ² pro te ³ huc ⁴ deductus est? DO. ita. ² ste.
 PH. Fupier magne, & scelestum, atq; audacem ho- ³ Loco
 minem! PY. va mihi! ⁴ tuo
 Etia nunc nō credis, ⁵ indignis nos esse irrisas modis? ⁵ Ad
 PH. Mirum ni tu credis quod ⁶ iste dicat: ⁷ quid ⁶ Thaidem,
 agam, nescio. ⁷ live ad
⁸ (Hens tu negato ¹⁰ rursum:) ¹¹ possum ne ego ho- ⁴⁵ Thaidia
 diē ¹² ex te exculpere ⁴ domum.
 Verum? vidisti. n' fratrem Chareā? DO. non. PH. non. ⁵ Per Par-
 potest sine ⁶ meonem.
¹³ In alo ¹⁴ fateri, ¹⁵ video: ¹⁶ sequere me hac: ¹⁷ mo- ⁵ Hanc
 do ait, modo ¹⁸ negat. ⁶ exclama-
¹⁹ Ora me. DO. obsecro te ²⁰ verē Phædria. PH. in- ⁷ tionem fa-
²¹ intro nunc jam? DO. ²² hei, hei! ⁸ cit de
 PH. ²³ Alio pacto ²⁴ honeste quo modo hinc nunc ⁹ Chareā:
 abeam nescio: ⁵⁰ sed sic
²⁵ Attum est ²⁶ siquidem: ²⁷ tu me ²⁸ hūc ²⁹ etiam ¹⁰ pronun-
 nebulo ³⁰ iudificaberis? ⁶ tiat, ut per-
 PY. ³¹ Parmenonis tam scio esse hanc ³² teebnam, ¹¹ ret ancilla
³³ quā ³⁴ me vivere. ⁷ Pythias de
 DOR. Sic est. PY. ³⁵ inveniam pol hodie ³⁶ parem ¹² Doro Eu-
 u i referam gratiam. ⁷ nuchō dici.
³⁷ Sed nunc quid faciendum censes, Dorias? DO. de ⁸ Inhone-
 istac me rogas ⁸ stis & tur-
 ut fratris ⁹ pibus ra-
 honorem tuar. Submissa voce hæc iterum dicit, nē exandiat Pythias. ¹⁰ tionibus
⁹ Adverbium excitantis eum ad negandum. In aurem dicit. ¹¹ esse illius?
¹⁰ B con- ¹² 7 Eunu-
 trario negato, quod prius dixisti. ¹¹ chus.
¹¹ Admonito Eunuchō quid respon- ⁸ Nescio,
 dere debeat, clara voce, ut audiat ancilla, interrogat. ⁹ quid agere
¹² Exorquere ¹⁰ debeam,
 confessione, sculpendo educere veritatem? Simulat se extorquere velle, ¹¹ ut fratris
 quod tamen nolit proferri. ¹³ Supplicio & tormentis. ¹⁴ Verum.
¹⁵ Intelligo. ¹⁶ Ad tormenta subeunda: & hæc omnia simulatur ad ¹² Pythias.
 excusationem inveniendam. ¹⁷ Aliquando fatetur vidisse se fratrem. ¹³ Exorquere
¹⁸ Se vidisse. ¹⁹ Finge te orare me, ne te supplicio afficiam. Hoc in au- ¹⁴ Verum.
 rem dicit. ²⁰ Tanquam admonitus. ²¹ In meam domum. ²² In- ¹⁵ Intelligo.
 terjectiones ejulant. ²³ Nisi per hanc fallaciam. ²⁴ Salvo honore ¹⁶ Ad tormenta subeunda:
 meo, & fratris. ²⁵ De me. Dicitur semper de malo, cui vix medela ad- ¹⁷ Aliquando fatetur vidisse se fratrem.
 hiberi potest. ²⁶ Hæc ita sunt. Apologetis. ²⁷ Sermonem ad Do- ¹⁸ Se vidisse.
 rum convertit, quæ introire quasi ad supplicium & tormenta iustus sequi- ¹⁹ Finge te orare me, ne te supplicio afficiam. Hoc in au-
 tur Phædria. ²⁸ In præsentia ancillæ. ²⁹ Insuper. ³⁰ Illudens. ²⁰ Tanquam admonitus.
³¹ A Parmenone ortam esse. ³² Artem fraudem. ²¹ In meam domum.
³³ Scilicet scio. ³⁴ Jurantis formula. ³⁵ Aliquid. Comminan- ²² In-
 tia. ³⁶ Ubi par pari referam Parmenoni. ³⁷ Id est, jamscimus ²³ Interjectiones ejulant.
 veritatem. ²⁴ Salvo honore meo, & fratris.

- 1 Quia ita fuit vitia-
 ta? 2 Quod sit vitata.
 3 Apertè dicam, & detegam facinus.
 4 Quod scis, debes nescire, id est, dissimula te scire.
 Hoc enim proverbio certam in faciendo fidem significamus, dnm quis, quod scit, perinde continet: atque dissimulat, quasi nesciat. Sic Heaut. 4. 4. *Tu nescis id quod sis.* 5 Quod Cherea non sit Eunuchus. 6 Stupro, id est, quod jam mulier facta sit.
 7 Tua taciturnitate. 8 Simul. 9 Expedies, exsolves, liberabis ab omni turbatione, tumultu & jurgio. Metaphora. 10 Phadriz, vel vitiatæ puellæ. 11 Cum silentio teperis amissam virginitatem, quæ reparari non potest. 12 Interrogata à Thaide. 13 Eunuchum. 14 Rusticum adolescentem. 15 Statim sequetur. 16 Quare putas Thaidem jam adfuturam? 17 Ex domo militis. 18 Jurgium, rixa. 19 Militem & Thaidem. 20 Dorias. 21 Aurea hæc Thaidis ornamenta: vide supra, 4, 1. 22 Sciam. Antiquè. 23 Adolescente Chremete. 24 Quid sit deturba incepta, & quomodo res sese habeant.
- 1 Virgine? PY. ita: urrum? taceam-ne, an? prædicem. DOR. tu pol, si sapias, 55
 4 Quod scis nescis, neq; de 5 Eunucho, neq; de 6 vitio virginis:
 7 Hæc re 8 & te omni turbâ 9 evolves, & 10 illi 11 gratum feceris.
 Id modo 12 dic, abisse 13 Dorum. PY. ita faciam. DOR. sed videon? 14 Chremem?
 Thais jam 15 aderis. PY. 16 quid ita? DOR. quia, cum 17 inde abeo, jam tunc cæperat
 18 Turba inter 19 eos, PY. 20 tu aufer 21 aurum hoc: ego 22 scibo ex 23 hoc, 24 quid fiet. 60

ACTUS. IV. SCENA V.

CHREMES, PYTHIAS.

Interjectio CH. 1 **A**T at, 2 data berele verba mihi sunt: vici-
 eit paulatim
 percepti
 atq; intel-
 lecti mali.
 A cornu
 militis se-
 mipotus
 revertitur
 Chremes adolescens: priorum memor, titubans in præsentibus. 2 De-
 ceptus sum. 3 Apud militem. 4 Accumbebam, ad edendum sede-
 bam in convivio. Veteres enim epulantes cubabant, ac cubito inniteban-
 tur. 5 Qui antea fui sobrius. 6 A mensa, è convivio. In ipsa enim les-
 sione non est tantus motus, quo sumosi spiritus ex vino in caput exhalent.
 7 Refertur ad incessum. Plaut. Pleud. 5, 1. *Magnum hoc vitium vino est, pe-
 des capiat primum, iustator dolosus est* Lucr. l. 3. *Consequitur gravitas mem-
 brorum: præpediuntur Crura vasillanti: tarde scit lingua: madet mens: Nant
 oculi.* 8 Refertur ad linguam. 9 voc 10 & 11 pèivag. Hom. Odyss. 6. 9 Id
 quod efficere debet vel solet, cum sobrius sum.

PY. 1 Chre.

PY.¹ *Chreme.* CH.² *quis est?* ebem Pythia : 4 *vah!* 1 Compellantis;
quamid nunc formosior 2 Respl
Videre quam dudum? PY. *certe quidem* 7 in pol
multo alacrior. 5 Q. d. non
 CH.⁹ *Verbum berele*¹⁰ *verum hoc est:* ¹¹ SINE CE-
 RERE ET ¹² LIBERO ¹³ FRIGET VENUS. ¹⁴ Interje-
Sed Thais multo ante venis? PY. *an* ¹⁵ *abiu jam a*
milite? ¹⁶ *ante*
 CH.¹⁷ *Jam dudum etatem:* lites ¹⁸ *facte sunt in-*
ter eos maxime. ¹⁹ *ante*
 PY.²⁰ *Nil dixit tui, ut sequerere sese?* CH.²¹ *ni-*
hil, nisi abiens ²² *mibi innuit.* ²³ *ante*
 PY.²⁴ *Ebo, non-ne id* ²⁵ *fai eras?* CH.²⁶ *ai ne sciebam id* ²⁷ *ante*
²⁸ *dicere illam, nisi quia* ²⁹ *ante*
³⁰ *Correxisti miles, quod intellexi* ³¹ *mixis nam me*
³² *extraxit foras.* ³³ *ante*
Sed ³⁴ *ecceam* ³⁵ *ipsam video: miro,* ³⁶ *ubi hanc ego*
anteuorterim. ³⁷ *ante*

bium. 10 Atque *ca* *divo* *al* *beta*. 11 Sine cibo & potu seu vino
 amor languet. Et est Allegoria e tribus Metonymiis causarum efficientium
 pro effectis: ponitur enim inventor vel inventrix pro re inventa: ut *Ba* *clau*
 pro vino. *Ceres* pro cibo, *Venus* pro amore. 12 *Liber* est Deus vini, qui
 & *Bacchus* dicitur: qui ex Semete & Jove genitus tertur. *Eiber* diſcus, vel
 quod vinum curas solvat, & mentem ab illis liberat: (unde Ovid. l. 1. de
 Arte: *Cura fugit, multo diluturq; mero, Tunc vaniunt rifus, tunc pauper*
coruna sumit: Tunc dolor, & cura, rugaq; frontis abis) seu quod vino ut li-
 bere loquantur. 13 Languet, inutilis est. Metaphora. 14 Thais. 15 Jam
 longo tempore, ut est *etas*, longe ante. Nomina autem temporalia vel ten-
 dendis ad tempus vel distantia, possunt poni cum verbis omnibus in accu-
 sativo & ablativo, sed elegantius in accusativo. 16 Exorta. 17 Thai-
 dem & militem. 18 Non. 19 Tibi. 20 Dixit. 21 Signum de-
 dit mihi vel oculis, vel digito, vel alio quovis modo, ut sequerere sese.
 22 Reprehendit tarditatem ejus. 23 Nutu significare ablitum. 24 Thai-
 dem id velle, vel significare, ut discederem, ac sequerere sese. Sic alibi: *Quis*
tu dicat id factum consilio meo. 25 Corrigendo ostendit meam infirmitatem,
 exposuit mihi illum nutum. 26 Nutu Thaidis. 27 Non bene. 28 Ex-
 turbavit, expulit. 29 Ecce eam. 30 Thaidem. 31 In qua parte
 via ego hanc praecesserim.

ACTUS IV. SCENA VI.

THAIS, CHREMES, PYTHIAS.

1 Thais à TH. ¹ **C**Redo equidem ² illum jam ³ affuturum
 milite re-
 diens, adeo
 commota
 est, ut eti-
 amnum in
 absentem
 invehatur.
 Adversus
 militem
 Thais &
 Chremes se
 inaniunt,
 quem ven-
 turum pu-
 taro, ut
 virginem
 eripiat.
 Chremes
 vero timi-
 dus abit,
 quaſiturus
 advocatos
 ſibi.

TH. ¹ **C**Redo equidem ² illum jam ³ affuturum
 eſſe, ⁴ illam ut eripias : ⁵ ſine
 Veniat : atque ſi illam digito atigeris uno, oculi
 illico
⁶ Effodiemur : ⁷ uſque adeo ego illius ⁸ ferre poſſum
 ineptias,
 Et ¹⁰ magnifica verba, ¹¹ verba dum ſint : verum e-
 nim ¹² ſi ad rem
 Conferentur, ¹³ vapulabis.
 CH. Thais, ego jam dudum hic adſum. TH. & mi
 Chreme, te ipſum exſpectabam :
 Sci n' tu ¹⁴ turbam hanc propter te eſſe factam ? &
 ad te attingere hanc
¹⁵ Omnem rem ? CH. ¹⁶ ad me ? ¹⁷ qui ? ¹⁸ quaſi iſtuc.
 TH. ¹⁹ quia dum tibi ſorbem ²⁰ ſtudeo
²¹ Reddere, & reſtituere, ²² hac atque huiusmodi
 ſum multa ²³ paſſa.

1 Militem Thraſonem. 2 Adventurum. 3 Virginem Pamphilam
 dono datam. 4 Comminantis dictum. 5 Extrahentur, eruentur.
 7 In tantum. 8 Pati ac tolerare. 9 Stultas vivendi rationes. 10 Su-
 perba ac tumida, quibus ſe jactare ſolet. 11 Dummodo verbis non
 addantur verbera. 12 Si ad effectum convertentur, id eſt, ſi diſceſſerit
 a verbis, & rem experiri coeperit. 13 Cædetur, verberabitur. 14 Tur-
 bationem, rixam. 15 Totum hoc negotium, totam hanc contentio-
 nem. 16 Se licet attinet ? 17 Quomodo ? Miræ expreſſit Poeta per-
 turbationem adoleſcentis parum aſſueti turbis, & timidiſſis. 18 Se licet
 commoverim hoc jurgium, vel credendum ſit mihi Apoliopeliſi : Thais enim,
 antequam abſolvat orationem, reſpondet. 19 Quæ enim Thais cupiebat de
 ſorore Chremeti indiſtare, ad eam rem tempus non erat in domo militis : &
 cæptos cum adoleſcente ſermones jurgium interrupit : ſupra 4, 1. itaque
 nunc, urgentibus, quæ immincebant, litibus, Chremeti ſororem indicat &
 reſtituit, ut adverſus militem jam ſuum negotium ille gerere poſſet : com-
 mendat tamen ſuum beneficium Thais in hac ipſa ſeſtinatione, multisque
 ſibi laboribus ſteſiſſe hanc rem oſtendit. 20 Laboro, conor. 21 Ma-
 jor emphasi in poſteriore verbo eſt : redduntur enim deteriora ple-
 rumque quàm accepimus : reſtituuntur integra. Reddi poſſuit ſoror cor-
 rupta : non autem reſtitui, niſi virginitate integra, & qualis prædo-
 nibus capta eſt. 22 Jurgia, atque alia id genus. 23 A milite.

CH. Ubi¹ ea est? TH. domi apud me. CH.² ebem!

TH.³ quid est?

⁴ Educta ista, uti seq^r illâque dignum est. CH.⁵ quid

ais? TH.⁶ id quod ris est.

⁷ Hanc tibi dono do, neq[;] ⁸ repeto pro illa abs te quidquam pretii.

CH. Et⁹ habetur, & ¹⁰ refertur à me, Thais, tibi, ita uti merita es,

¹¹ Gratias. TH. at enim cave, ut prius, quam ¹² hanc à me accipias, amittas,

Chreme: nam ¹³ hæc ea est, quam miles à me vi nunc venit ¹⁴ ereptum.

¹⁵ Abi tu, ¹⁶ cistellam, Pythias, domo effer cum ¹⁷ monumentis.

CH. Viden^r tu ¹⁸ illum Thais? PY.¹⁹ ubi sita est?

TH. in ²⁰ risco: ²¹ odiosa effusa?

CH. Militem secum ad te ²² quantas copias ²³ adducere?

²⁴ At ai! TH. num ²⁵ formidolosus obsecro es mi homo? CH. ²⁶ apagesis.

²⁷ Ego-n^r formidolosus? nemo est hominum, qui vivat, ²⁸ minus.

TH. Atq[;] ista ²⁹ opus est. CH. ³⁰ ah! metus, qualem tu me esse hominem existimes.

its, ut te & sororem tuam nutrirî decet. Confutat, quod ipse metuebat.
5 Admiratur & dubitat adhuc. 6 Ita est, Amplius confirmât, quod dixerat. 7 Sororem tuam. 8 Reposco. 9 Refertur ad animum & voluntatem. 10 Refertur ad facultatem & recompensationem. 11 Memoria accepti beneficii. 12 Sororem tuam. 13 Puellâ soror tuâ. 14 Ute ripiat. 15 Anastrophe ad ancillam. 16 Scrinium: à sista. 17 Literis, signis, ac reliquis testimoniis, quibus probetur libera virgô. Sc quibus agnoscî posset Pamphila. 18 Militem Thralonem. Trepidare incipit rusticus, viso Thralone cum comitatu. 19 Ubi cistella posita est & recondita? 20 Cista de vimine facta, & cerio contestâ. 21 Molesta. 22 Quantum exercitum. Convenit autem rustico sex homines copias dicere, Militem scilicet, Paralitum Gnathonem, Donacem, Syricum, Simalionem & Sangam. Copia in plurali numero significat multitudinem exercitus: ut, Copia Pompeii, Copia Caesaris. 23 Scilicet vides? 24 Interjectio metuentis. 25 Formidans, timidus. Ative hic sumitur. 26 Apage, id est, recede, vel abi. 27 Scilicet effusi. 28 Formidolosus, quia ego. 29 Ut non sis formidolosus seu meticulosus, sed animulus. 30 Interjectio dolentis seu metuentis.

1 Cum
quo Ana-
trophe.
2 Nego-
tium ha-
bes.

3 Q. d. non
est tantus
hostis, ut
eum ti-
meas.

Ratio
iuncta est
conditio-
ne.

4 Quod
ad divitias
attinet.

5 In civi-
tate.

6 Non tot
amicos hic
habens,
quot tu
habes.

Locus de
facultate

& difficul-

tate litigandi,

etiam alibi apud nostrum tractatur: Andr. 4, 5, 15.

&c. Adelp. 2, 2. & 4, 4. P. h. 4, 3.

7 Ita esse.

8 Vitare &

impedire, ne fiat.

9 Pati id fieri, exponere se periculis.

10 Pro-

videre & cavere, ne fiat. Vide Andr. 3, 5, 18. & adde Sallustii illud:

Res monet, cavere ad illis magis, quàm, quid in illos statum, consultare.

Catil. 15. Laudat autem suam hanc cautionem, consilium vocans, Chre-

mes scena sequente v. 14.

11 Militem Thrasionem.

12 Punire.

13 Postquam accepimus injuriam.

14 Oblita sera claude. Contra-

rium est *reserare*, id est, aperire. Sera est janus claustrum.

15 Cau-

larum, scilicet ut illinc deducam adjuutores. In foro enim caudicis am-

bulabant, expectantes cui patrocinarentur.

16 Patronos, homi-

nes paratos defendere nos.

17 Turbatione, rixa.

18 Revocan-

tiis est.

19 Ut adiant advocati.

20 Iterum revocantis.

21 Di-

mitte me, sine me ire: quo verbo innuit Chremes se a Thaide manu

comprehensum fuisse.

22 Statim.

23 Advocatis.

24 Tan-

tum.

25 Cum adhuc parva esset.

26 Cognovisse esse sororem

tuam. Syncope.

27 Monumenta cum cistella.

28 Si noluerit mi-

les credere.

29 Monumenta cum cistella. Pythias jam rediit.

30 C-

hellam. Dum hoc dicit Thais, tradit Chremeti cistellam cum monumen-

tu.

31 Miles.

32 Deduc eum ad iudices.

33 Quid ego dixi?

TH. Imo hoc cogitas: ² qui-cum ³ res tibi est, ³ pe-
regrius est,

⁴ Minus potens quàm tu, minus ⁵ notus, ⁶ amicorum
hic habens minus.

CH. 7 Scio istuc: sed tu QUOD ⁸ CAVERE POS-
SIS, STULTUM ⁹ ADMITTERE EST.

Malo ego nos ¹⁰ prospicere, quàm ¹¹ hunc ¹² ulcisci,
¹³ acceptâ injuriâ.

Abi tu, atq; officium ¹⁴ obsera intus, ego dum hinc
transcurro ad ¹⁵ forum: 25

Volo ego adesse hic ¹⁶ advocatos nobis in ¹⁷ turba hac.

TH ¹⁸ mane.

CH. 19 Melius est, TH. ²⁰ mane. CH. ²¹ omite,

²² jam adero. TH. nil opus est ²³ istis, Chreme:

Hic dic ²⁴ modò, sororem illam tuam esse, & te ²⁵ par-
vam virginem

Amisisse, nunc ²⁶ cognosse: ²⁷ signa ²⁸ ostende.

PY. ²⁹ adsunt. TH. ³⁰ cape.

Si ³¹ vim ³² faciet, ³³ in jus ducito hominem; ³³ intel-

lexti-n? CH. probè, 30

TH. Fac animo ¹ hęc ² præsenti dicas. CH faciam, ¹ Quæ dixi

TH. ³ attolle pallium

4 Perii ⁵ huic ipsi opus ⁶ patrono est, quem defensor
rem paro.

de sorore.

2 Magno

& forti.

Sic Pdorm.

517. Animo

virili præsenti que ut sis, para. ³ Erige pallium humeris de lapsum.

Non satis sibi, nec urbana elegantiæ studio, nec rusticus, rati-
um trahit, quod attolli & subduci iubet Thais: vel forte pallium abeundi
eciderat, nec prae metu animadverterat. Nā saepe metu percussus solet ac-
cidere, ut quippiam amittat, nec sentiant se amisisse. Pallium autē erat ex-
tima vestis Græcorum; ut toga extrema vestis Romanorum. 4 Epiphone-
ma. 5 Adolefcenti Chremeti. 6 Desensore: nam patronus est, qui ac-
cusati causam agit seu defendit.

ACTUS IV. SCENA VII.

THRASO, GNATHO, SANGA, CHREMES, THAIS.

THR. ¹ Hanc cene ego xi. ² contumeliam iam ³ Furēs mi-
⁴ insignem in me accipiam, Gnatho ⁵ les accedit
Mori me ⁶ satis est. ⁷ Simalio, Donax, ⁸ Syrisce, ⁹ ad Thaidē
⁹ sequimini. ¹⁰ domum op-
Primus ¹⁰ ades ¹¹ expugnabo. GN. ¹² restē. ¹³ & ridicule

THR. ¹³ virginem eripiam. GN. ¹² probē. ¹⁴ Imperatorē
THR. ¹⁴ Malē multabo ipsā. GN. ¹⁵ pulchrē. TH. ¹⁶ agit in in-
¹⁷ in medium huc ¹⁸ agn. en cum ¹⁹ velli, Donax, ²⁰ struenda ac-
Tu Simalio ²¹ in sinistrū cornu, in Syrisce, ²² in dexterū. ²³ cie, quem
²⁴ tamē inter-
²⁵ rini Gnatho
²⁶ falsē

irridet. Tandem pertimidis, re infecta, relinquit Thaidem, 2 Thaidia.
3 Magnam, live gravem. 4 Contra. 5 Patiar. 6 Melius est, quam pati
talem contumeliam meretricis. 7 Miles incitato animo suos servos vel
milites vocat facturus insultationes Thaidi. 8 Syrisce diminutivum est a
Syro. 9 Me. i. ego ero dux vester. Proflage ampullas, & se quipedalia verba.
ut ait Horatius. 10 Domū Thaidæ. 11 Pugnando capiam, solo æquabo, ut
sit area tantum. 12 Sc. fasces. Ex decore personæ & instituto parafici, qui
imperaverat sibi omnia silentiri. 13 Abducā a Thaidē virginē, quæ ei dono
dedi. 14 Valde & in malū ejus puniā Thaidē, ego eā tractabo, ut digna est.
Multas aliquem, significat poenā pecuniariam irrogare seu exigere. Inde
multa proprie est poena pecuniaria, i. illa pecūia, quā reus condēnatus nu-
merat iudicialis, 15 Sc. proinde, venit. 16 Exercitiū ordinatū live incedentē.
Agmen dicitur quasi agmen, quod proprie significat agentē sese, Abulantiē
multitudine. Aliquando pro coarctante se multitudine, ut majorē inpetum
faciat, Virg. 2. Aen. illi, agmine facto, Laocoonta petunt. 17 Instruēto ser-
reo parietibus ad. ū perfodiendis apto. Cumenim Thraso vellet expugnare
ades Thaidis, v. s. ubi erat opus, ad parietes quatiedos & frangēdos. 18 In
partē aciei sinistrā prominēte, live in sinistrū aciei agulū procedas. Cornua
enim per Met. in praelio dicuntur aciei rantes, ab utroq; latere prominē-
tes. In exercitu enim est dextrum & sinistrum cornu, i. latus dextrū & sinis-
trum: & quod inter utrumq; est, dicitur mediū acies. 19 Cornu, i. in
latū dextrū aciei live exercitus.

2. Dic, ex-¹ hibe teli-² quos servos
Respicien-³ tia & glori-
antis est
quod ita
instruxerit
exercitum.
2. Qui cen-
tum pe-
ditibus
præcit,
Nam cen-
turio est
peditum:

¹ Cedo alios: ubi ² Centurio est Sanga, & ³ manipu-
lus furum? SA. eccum ⁴ adest.

THR. Quid ⁵ ignave? ⁶ peniculus n. pugnare, ⁷ qui
⁸ istum ⁹ huc portes, cogitas?

SA ¹⁰ Ego-ne? ¹¹ Imperatoris virtutem noveram, &
¹² vim ¹³ militum,

Sine sanguine ¹⁴ hoc fieri non posse, ¹⁵ qui abster-
gerem vulnera.

THR. Ubi alii? SA. qui. ¹⁶ malum! ¹⁷ alii? solus
Sannio ¹⁸ servat domi. ¹⁹

THR ¹⁹ Tu hosce ²⁰ instrua: hic ego ero ²¹ post prin-
cipia: inde ²² omnibus ²³ signum ²⁴ dabo.

Centurio.
vero equitum. In exercitu miles Centurioni parebat. Centurio Tribuno,
Tribunus Legato, Legatus Consuli, sed sciorum Magister equitum
solum Dictatori parebat. ³ Reliqua servorum culinariorum sub Archi-
magiro Sanga cohors sive caterva. Virg. Quid domini facient, audient cum
his fures, id est servi? Manipulus à manu est, & proprie significat nummu-
lum herbarum fasciculum, quem manu quis apprehendit metendo. Po-
tetur hic pro exigua militum manu, quam unum signum sequitur. Erat au-
tem pars Centuriæ ita dicta, quod sub Romulo pauper adhuc Romanus
exercitus, manipulos forni ac herbarum hastis alligatos pro signis gere-
bat. Hinc Manipulares milites dicti. In Legione Centuriæ erant 60. Mani-
puli 30. Cohortes decem. Agel. l. 16. c. 4. Manipulus igitur habet 200.
milites. Cohors 600. Centuria 100. militibus constat. Plena igitur Legio
habet 6000 hominum. ⁴ Centurio cum manipulo furum. Dicit de se
ita de servis suis. ⁵ Sanga. Corripientis est. ⁶ Spongia longa, cu-
jus ad vulnera sive abstergenda, sive obliganda, usus esset solet. ⁷ Quod,
quia. ⁸ Peniculus. ⁹ In medium agmen adferas. ¹⁰ Cogita-
rem pugnare cum peniculo? ¹¹ Vires tuas, qui es Imperator tuus
certamina. Ironice hoc dicit, irridens ipsum Thralonem. ¹² Audaci-
am, animositatem. ¹³ Tuorum aduersus hostes. ¹⁴ Bellum, cer-
tamen. ¹⁵ Ut desiccarem vulnera, ideo huc portavi peniculus.
¹⁶ Intersectio irascentis. ¹⁷ De quibus tu interrogas. ¹⁸ Manet
domi, ut observet eam: vel, custodit res, quæ sunt domi. Plaut.
Amphit. 1. 1. Quia nos eramus peragres, tutatus est domi. Donatus do-
mam legit. ¹⁹ Gnatho. ²⁰ Ordina, dispone atq; ad pugnam præ-
para Sangam & alios milites qui venerant, scilicet manipulum furum.
²¹ Post primas legiones firmæ armaturæ, id est, in eo loco, qui est in
acie tutissimus. Summum à bellis, in quibus tutissimus locus post prin-
cipia: siquidem in prima acie stabant Hastati: in secunda Principes:
hos sequebantur Scutati: hos Triarii, id est, milites veterani, specta-
tes virtutis. Inter quos sibi cavit Thralo. Principia ergo dicuntur acies &
signis prima exercitus. ²² Militibus. ²³ Incundi prælii, aut ionici
sub, vexilli vibratione vel erectione, aliisque id genus. ²⁴ Ubi ego
fui, in tuto extraque omne periculum.

GN. ¹ Illud est sapere! ² ut ³ hosce instruxit, ⁴ ipsi ⁵ sibi sibi cavis loco.

THR. Idem hocce ⁶ Pyrrhus factuavis. CH. vide-
tu Thais, quam ⁷ hic rem agis?

⁸ Nimirum consilium illud ⁹ rectum est. de ¹⁰ occu-
dendis ¹¹ edibus.

TH. Sanè, quod tibi nunc ¹² vir videatur esse, hic ¹³ nebulo magnus est:

Nè metuas. THR. ¹⁴ quid videtur? GN. ¹⁵ fundam
tibi nunc nimis vellem dari,

ut tu ¹⁶ illos ¹⁷ procul bine ¹⁸ ex oculo caderes:
¹⁹ facerens fugam.

THR. ²⁰ Sed eccam Thaidem ipsam video.

GN. ²¹ quam mox irruimus? THR. mau.

OMNIA PRIUS ²² EXPERIRI VERBIS, QUAM
²³ ARMIS, ²⁴ SAPIENTEM DECEB.

Qui scis, an quæ ²⁵ jubeam, ²⁶ sine vi ²⁷ faciat?
GN. ²⁸ Dii vestram fidem!

consuluit. Exponit quod Thais dixit, his ego ero post principia. ¹ Epiro-
tarum Rex, peritissimus aciei ordinandæ docendiq; exercitus (sape sibi loco
auto cavit ac consuluit. Excusat suâ turpitudinem ab exemplo Pyrrhi: ² quæ,
ita homo nihili, & nebulo magnus, ut infra dicitur, clarissimorum hominum
exempla suis ineptiis prætexit: hic Pyrrhum, infra Herculem. Hunc aut
Pyrrhum Antigonum ducem optimum pronuntiavit, siquidem consensit
superstes variis bellis. Hannibal vero primas Alexandro dedit, quod parva
magna innumerabiles exercitus sedisset, quod ultimas horas supra spem hu-
manam poragasset: Pyrrho secundas, quod castrametari primus docuisset,
strategematâ in urbibus capiendis, & præsidia disponendis, esset peritissi-
mus, artem conciliandi homines optime calluisset: sibi deniq; tertias, &c.
Ltv. l. 4. Decad. 4. 6. Miles Thais. In domo hæc loquitur. 7. Sine dubio.
8. Recte suatum & inceptum est. 9. Obserandis. 10. Priusquam veniret
miles. 11. Forti ac virili animo præditus. Donatus expiet. 12. Desi.
Inquit, non est: ut sit: non est quod tibi nunc vir videatur esse: comparatq;
alterum locum infra 3. 9. 24. 12. Homo nullus animi, vanus ac mollis ut
nebula. 13. Gnaetho, quid judicas de ineundo prælio? 14. Instrumentum
è funiculo factum, quo funduntur, id est, iactantur lapides. Ab hac fundito-
ri vocitatu, qui fundis magnis demicant. 15. Thaidem & Chremetem.
16. Longe. 17. Ex loco, ubi non videris, verberares ac oppugnares. 18. Co-
gerentur dare terga, sive fugere. Est modus potentialis. Gnaetho tantum ridet
mittentem. 19. Miles vultu gestuque, tanquam ad certamen compulso,
cum strepitu hoc infert. 20. Quando impetum faciemus in odes Thair-
dis? Nam irruere est cum furore prælium inire. 21. Tentare. 22. Bel-
lo. 23. Qualis ego sum. 24. Velim. 25. Sua sponte, non co-
acta. 26. Thais. 27. O Dii, imploro vestrum auxilium. Admiran-
tis est.

1 Quanti
valct, quam
pretiola res
est sapien-
tia, quam
utile est
esse sa-
pientem!

2 Quin re-
deam ex
consortio
tuo doctior,
tanta es sa-
pientia. Est
autem adu-
latio para-
sitica.

3 Non mi-
nus nunc
incepi liti-
gatoris,
quam ha-
ctenus, in-
cepti mili-
tis speci-
men dabit
Thralo.

4 Darem.
5 Non
Chremeti
daturum,

1 Quanti est sapere! nunquam accedo ad te, 2 quin abis
te abeam doctior.

THR. 3 Thais, primum hęc tibi responde: cum tibi
4 de istam virginem,

Dixi n' hos tibi dios 5 soli dare te? TH. 6 quid tum
postea? THR. 7 rogitas,

Quę tibi ante oculos coram 8 amatorem adduxisti
tuum?

TH. Quid cum 9 illo ut agas? THR. & cum 10 eo
11 clam subduxisti te tibi?

TH. 6 Libuit. THR. 12 Pamphilam 13 ergo 14 hęc
redde, nisi 15 vi mavis 16 eripi.

CH Tibi illam reddas? aut in eam tangas? 17 om-
nium. GN. 18 ab, quid agis? tace.

THR. Quid tu tibi vis? ego non tangam 19 meam?

CH. 20 tuam autem 21 furcifer?

GN. 22 Cave sis: nescis, cui 23 maledicas nunc 24 vi-
ro. CH. 25 non in hinc abis?

26 Sci-n' tu ut tibi res se habeat? si quidquam hodie
27 hęc turbę caperis, 30.

28 Faciam, huius loci, dicique, meiq; semper memi-
neris.

id est, neminem alium admissurum? 6 Insolenter respondet Thais, &
ut meretricem sapit. 7 Quid tum postea fuerit? 8 Chremetem:
quem miles putabat esse suum rivalem. Probandum erat, Thaidem pactum
violasse: adducit miles probationem infirmam, prępropter suspicionem
mixam: neque enim Thais Chremetem, ut amatorem, invitari voluerat
apud m' litem, sed ex alia causa. 9 Thralone. Donatus hęc verba con-
temtu militis dicta exponit. Thais enim indignum hactenus denotat, cum
quo litiget. 10 Amatore. 11 Furtim subtraxisti. Virg. & fidum
aspiri subdlexerat insim. 12 Dono à me datam. 13 Quia hoc non
feras, quod es pollicitus. 14 Nobis in manus nostras restitue. 15 Vio-
lenti. Al. si. 16 Pamphilam. 17 Scilicet pessima, sceleratissima.
Apoliopeia. 18 Reprehendentis. 19 Virgineus à me emptam are
meo? 20 Scilicet audeas dicere? 21 Verbero, & qui dignus casta
contumelia affici, ut furcam, id est, patibulum feras circum vicinos morte
improbi servi. Donatus: incongruū ut imperitus adolescens liberum servili-
bus convitiis exagitaret. Intempestivum acumen Grammatici. An non Ci-
cero liberos hoc vocabulo inceperit? 22 Confulo, ut taceas.
23 Contumeliam inferas. 24 Tam animosus. 25 Hoc paratito di-
ctum. 26 Hoc militi dicit. 27 Ante ades Thaidis aliquam turbatio-
nem seu tumultum excitaveris in virgine eripienda. 28 De Plauto sum-
tum, Captiv. 3, 2, 20.

GN. ¹ Misere mei tui, qui ² hunc ³ tantum homi-

CH. ⁴ Diminuas ego caput tuum hodie, nisi ⁵ abis.

GN. ⁶ an' verd ⁶ canis?

Sic cino agis? THR. ⁷ Quis tu es homo? ⁸ quid tibi

vis? quid cum ⁹ illa res tibi est?

CH. ¹⁰ Scibis: principio eam esse dico ¹¹ liberam.

THR. ¹² hem! CH. ¹³ civem Amicam.

THR. ¹⁴ hui!

CH. Meam sororem. THR. ¹⁵ Is durum! CH. ¹⁶ mi-

les, nunc ¹⁷ aded ¹⁸ edico tibi.

Nē vim facias ullam in illam, Thais, ego ad Sophro-

nam eo.

¹⁹ Nutricem ut eam adducam, & ²⁰ signa ostendam

hec. THR. ²¹ n' me prohibeas,

Meam ne tangam? CH. prohibeo, inquam. GN. au-

di-w' tu? ²² hic furti ²³ se alligat;

tem & libertatem amittebat. 2. Cum civitas amittebatur, libertas retinebatur. 3. Cum civitas retinebatur & libertas, sed status hominis commutabatur. 4. In tempore. 5. Impudens, acerbus, ut canis. Hoc verbo canis impudentibus inimicis convitium fieri solet. 6. Chremeti dicit. 7. Quid cupis? 8. Puella. 9. Scies, aut dices. 10. Ingenuam, non servilis conditionis. Tria officia agnoscit hic Donatus: assertoria, cognitoria, fratria. Bene & illud notavit: *civem Atticam*: quo etiam negotium potest si fieri, qui se pro domino gessit in stoc. Ordinem etiam merito commendat: *liberam, civem, sororem*. Tria enim sunt quae habemus, libertatem, civitatem, familiam. 11. Interjectio illudentis propter illud dictum Chremetis. 12. Dico eam esse. 13. Interjectio admirantis illius audaciam. 14. O hominem impudentem & perfrictae frontis, qui talia effudit mendacia: sicut contra *molis frontis* dicuntur, qui sunt reverentes. 15. Invidiose dictum, & subjecit in-terminationem. 16. Certe. 17. Principio, impero tibi tanquam Praetor vel Imperator militi. Dicuntur enim edicere Praetores & Consules, cum publice aliquid predicandum & proclamandum curant, quid sint observaturi, vel quid fieri velint. 18. Puella. 19. Monumenta, quibus probari possit, hanc meam esse sororem. Loquitur autem de monumentis, quae in cista erant. 20. Chremes. 21. Eugraphius legit *tu*. Apud Donatum duplex interpretatio ponitur: quarum altera, *tu alligat*, altera, *tu alligat*, explicare contendit. Optima est lectio, quam retinimus hoc sensu: nascitur tibi adversus Chremetem titulus novae actionis: furti enim adversus ipsum agere potes, quod rem tuam sibi vindicat: vel, attingit se, rem tacit, professus se dolo malo rem a proprio domino auferre & retinere.

¹ Ridet militem & rusticum adolentem. ² Militem. ³ Tanta auctoritas virum. ⁴ Mutabo. ⁵ Nugantur, qui capitis diminutionem de prioris status mutatione accipiunt: qui erat: 1. Dum aliquis simul & civita-

¹ Ad repraesentandam virginem, sumendamque injuria vindictam, ut Donatus supplet.
² Quod Chremes ait, illam virginem esse sororem istius adolecentis.

³ Thais.

⁴ Alium,

ego non respondebo tibi: indignus enim es; cui ego debeam respondere. ⁵ Nova consultatio & ridicula. ⁶ Imo. ⁷ Ad nostras ades. ⁸ Thais. ⁹ Tibi abeundi supplicabit. ¹⁰ Credo futurum. ¹¹ Naturam mulierum, quippe quæ imitar arundinis levi momento huc & illuc agitari se & impelli sinunt: sunt feræ, ut pueri, levi sententia. Hecyr. 3. l. ¹² Recte judicas. ¹³ Facio exercitui copiam siue facultatem abeundi, qui mihi est mandatus? ¹⁴ Receptui canit turpiter. ¹⁵ Coquina, aut cibi, qui in foco paratur. Focu enim proprie dicitur locus, ubi ignis est. Gnatho non belli, non contentioni, sed ciborum potius memorem se præbet; domique & foci meminisse festive milites, non tam ad pugnandum pro aris ac locis idoneos, quam ad consulendas fruges natos, jubet. Posset ingenium ejus explicari Martialis illo versu 2. 40. *Novi hominis moras elurit atq; sitit: quod enim potius parafiti negotium studiumque?* ¹⁶ E contrario, post bellum, bello confecto, ¹⁷ Incepi habere appetitum, & cogitare de patinis, id est, vasis, in quibus edulia ponuntur, id est, janidudum, elurio. ¹⁸ Militia.

ACTUS V. SCENA I.

THAIS, PYTHIAS.

¹ Ex Pythia TH. ² **P** Ergin? ³ scelestâ mecum ⁴ perplexè loqui? ancilla
 Thais à
 Charea vi-
 tiatâ agnol-
 cit Pamphilum. ² O scelerata Pythias. ³ Obscure, intricatè: statuerat enim crimen virginis celare. Contrarium est apertè, extricate. Fingitur, quod sit præmissa aliqua longa excusatio ancillæ. ⁴ Flere puellam. Exponit Mimeli, quæ sit illa perplexa oratio. ⁵ Vitiatam esse ab Eunuchò. ⁶ Eunuchus. ⁷ Dum esset factum aut admissum aliquid, ⁸ Interfui, cum esset illi vis illata.

Non

Nou tu istuc mihi dictura ¹ aperis es, ² quidquid ¹ Mans-

est?

Virgo? consissâ veste lacrymans ⁴ obicit:

Eunuchus abiit: quamobrem? quid factum est? ¹⁵ 1a-

ers?

PY. Quid tibi ego dicam misera? ³ illum ⁶ Eunu-

chum negans

Fuisse. TH. quis fuit igitur? PY. iste Chærea.

TH. Qui Chærea? PY. iste ⁷ ephēbus frater ⁸ Phæ-

dia.

TH. Quid ais venesica? PY. ⁹ atqui certò ¹⁰ com-

peri.

TH. Quid ¹¹ is obsecro ¹² ad nos? ¹³ quamobrem ad-

ductus est? PY. ¹² nescio,

Nisi ¹⁴ amâsse credo Pamphilam. TH. ¹⁵ bene mis-

ra ¹⁶ occidi.

¹⁷ Infelix, siquidem tu istuc vera ¹⁸ prædicas.

Num ¹⁹ id lacrimat virgo? PY. ²⁰ id opinor. TH. quid

ais ²¹ sacrilega?

²² Istuc-cine interminata sum hinc abiens tibi?

PY. Quid facerem, ita us ²³ justî, ²⁴ soli credita est. ¹⁵

TH. Scelestâ, ²⁵ OVEM LUPO COMMISISTI.

²⁶ dispuas.

incipit crescere. ⁸ Amatoristâ. ⁹ Attamen. ¹⁰ Fratrem fuisse

Phædia. ¹¹ Chærea. ¹² Venit? ¹³ Admodum meticulousè res-

pondet. ¹⁴ Chæream. ¹⁵ Interjectio dolentis. ¹⁶ Peris. ¹⁷ Sci-

licet sum. ¹⁸ Narras. ¹⁹ Propter id. Sic supra ³⁹ 1. Id vero serio

trumpas. ²⁰ Suspicio virginem ob id lacrymare. ²¹ Impia &

scelerata, quasi quæ sacra violaveris. ²² Num litud, discedens hinc, cum

interminatione mandavi, injunxi, ne quisquam ad eam accederet? Supra

³² 2. Quid aliud volui dicere? Hinc, curata illam diligenter virginem. ²³ Jus-

siti. Syncope. ²⁴ Eunuchololi commendata, commissa est puella.

Dixit enim supra ³ 3. Chærea: Edicite, ne vir quisquam ad eam adeat, &

mihi, ne ad eam imperat. In interiora parte ut maneam solus cum sola.

²⁵ Prædam prædatori dedisti, virginem violatori commisit, sicut si

ovis lupo devoranda committatur. Proverbialiter dicitur in eum, cui

servandum aliquid committitur, cujus gratia custodem magis oportere

adhiberi: lupo enim & ovis genuino quodam odio dissident. Plantæ

Pseudol. ¹ 2. Ut mavelis lupos apud oves relinquere, quàm bos domi su-

stodis. Antonius in concione dixerat, futurum se custodem urbis, usque

ad Calendas Maias. O præclarum, inquit Cicero, custodem ovium, ut alium,

lupum. ²⁶ Procius pudet.

² Sic

1 Sic me deceptam esse.
 2 Quis est ille homo? Videt enim Thais Chæream, sed non continuo agnoscit, quia adhuc Eunuchi veste indutus erat.
 3 Domina mea sis secura quæro. Nam illud tace non est silentium indicentis, sed securam facientis: ut Adelp. 1. 2. Tace, egomet conveniam jam ipsam. 4 Chæream tanquam reum. 5 Admonentis. 6 Eun. capi. 7 Quamprimum & celerissime fieri potest, ut dicitur. 8 Illi comprehenso. 9 Interfectio blandientis, id est, rogo te per amorem. 10 Homo inverecundus. Synecdoche. 11 Non videtur impudens. 12 Præterea aspice te potes, qualis ejus nimia securitas & audacia est.

2 Sic mihi data esse verba: 3 quid illic hominis est? PY. 3 Hera mea tace; tace obsecro, salva sumus: 4 hominem
 Habemus ipsum. TH. ubi is est? PY. 3 hem ad finistram, non vides?
 En. TH. video. PY. 6 comprehendi-jule, 7 quantum p. test. 10
 TH. Quid 8 illo facias stulta? PY. quid faciam rogas?
 Vide 9 amalo: si non, cum aspicias, 10 impudens videtur. TH. 11 non. PY. 12 tum, quæ ejus conscientia est.

ACTUS V. SCENA II.

CHÆREA, THAIS, PYTHIAS.

1 In ædibus sive domo Antiphonis dicit causam, quare ipse non mutaverit vestem, & inter eundem hæc loquitur. Chærea domum redire cogitans, in Thaidem incidit, & sic nulla ei fuit facinoris negandi facultas. Cui eo Thais contendit ob vitia Amphilani: deinde condonat noxam, petenti uxorem, quam vitia erat. 2 Antiphonis parentes. 3 Consulto, studio, de industria, ex composito, id est, quasi antea scivissent me venturum. 4 Quia diabant in pedes. 5 Quo minus ut non. 6 Antiphonis. 7 Cogitans necum, quid facerem. 8 Illud. 9 Sc. dedi aut confeci, id est, fugi, fugæ me dedi. Sic Phorai. 10. Aliquid convulsam, atq; hinc me conjicere protinus in pedes. 10 Vicum quendam angustum non frequentatum. Antiportum vel antiportus (utrumq; enim dicitur) est iter compendiarium (ut ait Pompeius) in oppido, eo quod sit angustus portus, id est, aditus ad portum: vel ab angendo, quod propter angustiam nihil per eum agi possit in portum. 11 Ex eo antiporto. 12 Idem.

CH. 1 A Pud Antiphonem uterque, 2 mater & pater,
 Quasi 3 dedisti operam, domi erant, ut nullo modo
 Divinare 4 possem 5 quin videris me: interim
 Dum ante 6 ostium 7 sto, notus mihi quidam obviam
 Venit: ubi 8 vidi ego me in pedes, quantum queo. 3
 In 10 antiportum quoddam desertum, 11 inde 12 nem

In aliud, ¹ inde in aliud : ita miserrimus

Fui ² fugitando, nè quis me cognosceres.

Sed est. ne hæc Thais, quam video? ³ ipsa est, ⁴ hæres.

Quid faciam? quid ⁵ meâ autem? quid faciet

mibi?

TH. ⁶ Adeamus : bone vir Dore, salve : dic mihi,

⁷ Ausugisti-n? CH. ⁸ vera, ⁹ factum. TH. ¹⁰ Jati-n? id

tibi placet?

CH. ¹¹ Non. TH. credi n? ¹² te impunè habiturum?

CH. ¹³ unam hanc uxorem

Misce: si ¹⁴ aliam unquam ¹⁵ admisero ullam, occidito.

TH. Num meâm sevitia ¹⁶ veritus es? CH. ¹⁷ non.

TH. quid igitur?

CH. ¹⁸ Hanc meâ, nè me ¹⁹ crimineretur tibi.

TH. Quid fecerâs? CH. ²⁰ paululum quiddam.

PY. ²¹ eho, ²² paululum impudens?

An ²³ paululum esse hoc tibi videtur, virginem

Vitiare civem? CH. ²⁴ conservam esse credidi.

PY. Conservam vix me contineo, quin ²⁵ involem in

Capillum : ²⁶ monstrum, etiam aliud ²⁷ derisum ad-

venit.

TH. Abin' hinc insana? PY. ²⁸ quid ita verè?

²⁹ debeam,

Credo, isti quidquam, ³⁰ furcifero, si ³¹ id fecerim;

Præsertim cum se ³² servum fateatur tuum,

chum illum Chæream, indutum adhuc Eunuchi veste. ² Ironia irascen-
tibus familiari orditur. ⁸ Ex ædibus. ⁹ Sc. est, id est, ausugi. ¹⁰ Mi-
hi istud placet. ¹¹ Te evasurum sine punitione, quod ausugeris? ¹² Hanc
solum culpam sive peccatum, sc. quod ausugerim, dimitte, remitte. Precatur
veniam. ¹³ Noxiam. ¹⁴ Commisero. ¹⁵ Quod ausugeris. ¹⁶ Ve-
ritus sum. ¹⁷ Pythiam ancillam. ¹⁸ Accusaret, deferret a te. ¹⁹ Fe-
ci. ²⁰ Interjectio indignantis. ²¹ Fecisti? ²² Parvi criminis. ²³ Por-
tavi eam esse servam cum Pythia & aliis, non civē. ²⁴ Infiliam velociter,
more volantis avis, in capillum tuum. ²⁵ Qui vitiat virgines, cum tamen
se simulet Eunuchum: contra naturam enim est, ut Eunuchus stuprum com-
mittat. ²⁶ Ad deridendum. ²⁷ Cur debeam hinc, vel, cur me insanam
nominas? ²⁸ Facio illi injuriam, ego dem pœnas. Ironia. Qui alteri in-
juriam facit, ille quasi contractu se obligat, & eo nomine ejus debitor eva-
dit. Huc spectat illud Orationis Dominicæ: *Et remitte nobis debita nostra,*
sicut & nos remittimus debitoribus nostris, id est, illis, qui nos injuria affe-
cerit, & inde pœnas nobis debent. ²⁹ Improbo servo, digno qui furcam circa
vicinos ferat in collo ignominie causâ. Vide Donatum. ³⁰ Si involave-
rim in capillum ejus. ³¹ Cum non sit liber.

TH. ¹ Miſſa

1 Omit-
tamus
hæc ridi-
cula vel
futilia.
2 Non feci-
sti quod te
deceat, aut
tibi: ho-
nestum est.
3 Etli.
4 Existens
meretrix.
5 Pertur-
basti, im-
pedivisti
mibi om-
nes vias
reddende
ejus.
6 Puellam.
7 Propin-
quis.
8 Hone-
stum,
scilicet
integram &
incontami-
natam.
9 Con-
stant,
plenum,
perfectum
ac fir-
mum.
10 Acqui-
reres,
compe-

TH. 1 *Missa hæc faciamus: 2 non te dignum, Chærea,*

Fecisti: nam 3 si 4 ego digna hac contumelia
Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.
Neque ædepol, quid nunc consilii capiam, scio,
De virgine istac: ita 5 conturbasti mibi 30
Rationes omnes, ut 6 eam non posim 7 suis,
Ita ut 8 æquum fuerat, atque ut stndui, trade-
re: ut

9 *Solidum 10 parerem hoc mibi 11 beneficium, Chæ-*
rea.

CH. *At nunc 12 dehinc spero æternam inter nos*
13 gratiam

Fore Thais: sepe ex 14 hujusmodi re quapiam, & 35
Malo ex principio magna 15 familiaritas

Conflata est. Quid si hoc quispiam voluit 16 Deus?

TH. *Equidem pol in 17 eam partem 18 accipioq; &*
19 volo.

CH. *Imò ita 20 queso: unum hoc 21 scio, contu-*
melie

Non me fecisse causâ, sed amoris. TH. 22 scio, 40
Es pol 23 propterea magis nunc ignosco tibi.

24 Non adeo inhumano ingenio sum, Chærea,
Neque tam imperita, ut, quid amor 25 valeat, ne-
sciam.

CH. *Te quoq; jam, Thais, 26 ita me Dii bene amant,*
27 amo.

zarem, id est, ut solidam inirem gratiam: Chremete. 11 Resti-
tuendo suis. 12 Deinceps, in posterum. 13 Benevolentiam, ami-
ciciam. 14 Turbulenta. 15 Societas, amicitia contracta & con-
ciliata est. Idem facinus, raptum scilicet Sabinarum, eadem sententia ex-
cusat Romulus apud Livium: *Sæpe ex injuria postmodum gratiam optem.*
16 Cupido, Deus amoris. Plaut. *Deus mihi impulsor fuit, ut me ad illam*
illexit. 17 Ut scilicet æterna inter nos sit gratia, & malo ex principio
magna familiaritas constetur, vel, quod hoc quispiam voluerit Deus.
18 Intelligo. 19 Opto ut illa eveniant. 20 Ut accipias. 21 Cre-
de. 22 Credo. 23 Quod culpa non sit tua, sed amoris. 24 Non sum
nature adeo immitti & scra, & ab omni humanitate aliena. Tale est illud Di-
donis apud Virg. *Æn. Non ignara mali, miseris succurrere disco.* 25 Pos-
sit, id est, quanta sit amoris vis, qui ad multa nefanda hominem impellit.
26 Sicut scilicet est verum te à me amari. 27 Quia comprobasti hanc
meam excusationem.

PY. ¹ Tum pot ² ab istoc tibi, her a, cavendum intelligo.

CH. ³ Non ausim. PY. nihil tibi quidquam credo, TH. desinas.

CH. Nunc ego te ⁴ in hac re mihi oro ut adjutrix sis :

Ego me tua ⁵ commendo & committo fidei.

Te mihi ⁶ patronam cupio, Thais : ⁷ te obsecro :

⁸ Emoriar, si non ⁹ hanc uxorem duxero. ⁵⁰

TH. Tamen si ¹⁰ pater. CH. ¹¹ quid ? ¹² ab voler, certo scio,

Civis modò hæc sit. TH. periculum ¹³ operirier

Si vis, jam ¹⁴ frater ipse hic aderis virginis.

¹⁵ Nutricem accersistum iis, quæ illam ¹⁶ aluit ¹⁷ parvulam :

In ¹⁸ cognoscendo tute ipse hic aderis, Chærea. ⁵⁵

CH. Ego verò maneo. TH. visne interea, ¹⁹ dum is ²⁰ venis,

Domus ²¹ opperiamur potius, quàm hic ²² ante ostium ?

CH. Imò ²³ percipio. PY. ²⁴ quam ²⁵ tu rem aditura obsecro es ?

Jam libertus, ut & me commendes, & adversus obstitentes me defendas, ut possim potiri illa. quam amo. Patronus est, qui agit causam, sed accusati, non accusantis. Moris autem fuit apud Romanos, ut provinciales & socii populi Romani in clientelam sele darent proceribus Romanis, quos patronos sibi adoptabant, non modo publice, sed etiam privatim: iique *clientes* eorum dicerentur. Clientes autem perpetuo patronorum suorum patrocinio caput ac fortunas suas tuebantur, & patronos suos omni observantia atq; obsequio colebant & venerabantur. Huc autem Chærea respexisse videtur. ⁷ Ut mihi adjutrix sis in hoc negotio. ⁸ Ne vivam. ⁹ Pamphilam. ¹⁰ Scilicet volueris, assenseris. ¹¹ Dicis de patre ? ¹² Interjectio gesticantis in spem. ¹³ Operiri, id est, exspectare. Paragoge. ¹⁴ Chremes. ¹⁵ Sophroniana adductum ivit. Supra enim dixerat Chremes 4, 7. Thais, ego ad Sophroniam eo nutricem, ut eam adducam, & signa ostendam hæc. ¹⁶ Nutrivit. ¹⁷ Cum adhuc parvula esset. ¹⁸ Scilicet eam : q. d. interea ac magis eam cognosces : vel passivè potest capi, id est, dum cognoscetur a nutrice. ¹⁹ Donec. ²⁰ Chremes, frater virginis. ²¹ Ut exspectemus. ²² Opperiamur ? ²³ Valde cupio. ²⁴ Quæ sic in domum Chæream velis deducere. ²⁵ Hera.

¹ Significat
dem vult
te amare.
² Adolescentem
Chærea,
ne tibi
quoque vim
inferat.
³ Non aude-
rem alii
quid mali
admittere
contra
Thaidem,
scilicet
propter
fratrem
Pamphilam.
⁴ Ut du-
cam Pam-
philam.
⁵ Trade
& credo.
⁶ Advoca-
tam &
mediatri-
cem in
hac causa;
tanquam &
servi tuo

1 Cur
ita petis,
quid sim
actura?
2 Chæream.
3 Recipere
rem?
4 Habeas
mihî hanc
fidem.
5 Hic
Chærea fa-
cinus ali-
quod audax
de novo
patrabis &c
Iudos no-
bis faciet,
ut antea.
Plaut.
Captiv.
3. 4. 13.
Hægo,
vide sis,
nè quid tu
huic te-
mere in-
sistas cre-
dere.
Atque, ut
paspicio,
profecto jam aliquid pugna alidit.
6 Interfectio est perturbata mulie-
ria. 7 Non satis clare cognovisse. 8 Adolescentis Chærea. 9 Vi-
deris. 10 Temeritatem. 11 Nihil mali faciam in tuis ædibus. 12 Si
tibi nihil creditum erit: q. d. facies quod dico, præsertim si tibi fuerit com-
missa puella. 13 Observato, an quidquam facturus sim. Plaut. Bacchid.
4. 9. 142. Nolo, inquam, aurum concedi mihi, Vel da aliquem, qui me ser-
vet. 14 Committere audeam. 15 Aute te, discede. 16 Cessit,
factum est. 17 Scilicet virginâ, nempe Chremes. 18 Eunuchi.
19 Frater puellæ. 20 Quod ita sis vestitus? 21 Scilicet isti, pro-
pter quod nolo ut me videat, quia scilicet me pudet. 22 Dicis id
ipsum esse, quia te pudet? Odiose Pythias hoc verbum Chærea re-
petit. 23 Quam vitasti: pudet-nè te ejus? Q. d. de virgine nihil
dicis, de veste tantum conquereris, 24 Præcede Chærea, 25 In-
cognitas.

TH. 1 Nam quid is? PY. rogatus? 2 hunc tu in ædes
cogitas
Recipere possbac? TH. 3 cur non? PY. 4 crede hoc meæ
fidei,
5 Dabit hic aliquam pugnam denno. TH. 6 ah, tace
obsecro.
PY. 7 Parum perspexisse 8 ajus 9 videre 10 auda-
ciam.
CH. 11 Non faciam, Pythias, PY. non pol credo,
Chærea,
12 Nisi si commissum non erit. CH. quin, Pythias,
Tu me 13 servavo. PY. neq; pol servandum tibi 65
Quidquam 14 dare ausim, neq; te servare: 15 apa-
ge te.
TH. 16 Optimè, adest ipse, 17 frater. CH. perii hercle?
obsecro
Abeamus intro, Thais: nolo me in via
Cum 18 hac veste 19 videas. TH. quamobrem tandem?
an quia 20 pudet?
CH. 21 Id ipsum. PY. 22 id ipsum? 23 virgo verò.
TH. 24 i præ, sequar. 70
Tu istic mane, ut Chremem 25 introducas, Pythias.

ACTUS V. SCENA III.

PYTHIAS, CHREMES, SOPHRONA.

PY. ¹ Quid? ² quid venire in mentem nunc pos-
 sit mihi?
 Quid nam? ³ qui referam sacrilego illi gratiam,
 Qui ⁴ hunc ⁵ supposuit nobis? CH. ⁶ move verò
 citius
 Te, nutrix. SO. ⁷ moveo. CH. ⁸ video, sed nihil ⁹ pro-
 moves.
 PY. Fam-ne ostendisti ¹⁰ signi nutrici? CH. ¹¹ omnia.
 PY. ¹² Amabo, quid ¹³ ais, ¹⁴ cognoscit-ne? CH. ac
¹⁵ memoriter.
 PY. Bene ad eam narra: nam illi faveo ¹⁶ virgini.
 Ite intro: ¹⁷ jamdudum ¹⁸ hera vos expectas domi.
 Virum ¹⁹ bonum eccum Parmenonem ²⁰ incidere
 Video: vide ²¹ ut otiosus is, ²² si Diis placet! ²³
 Spero me ²⁴ habere, ²⁵ qui hunc meo excruciem
 modo.
 Ibo ²⁶ intro, ²⁷ de cognitione ut certum sciam:
²⁸ Post exibo, atq; ²⁹ hunc perierrebo ³⁰ sacrilegum.
 latenter nobis adduxit ac subornavit? ³¹ Festina citius. Nutricis gra-
 dum segnem increpat Pythias. ³² Satis festino. ³³ Quod moveas te,
³⁴ Prohela. ³⁵ Agnitionis virginia. ³⁶ Ottendi signa. ³⁷ Blam-
 dentis est particula, id est, rogo te per amorem. ³⁸ Nutrix. ³⁹ An
 cognovit ea signa? ⁴⁰ Memoria adhuc tenet. ⁴¹ Puella vitiosa.
⁴² Jam ex multo ante tempore. ⁴³ Domina Thais. ⁴⁴ Ironia.
⁴⁵ Huc venire. ⁴⁶ Quam securus, tanquam nihil mali timens, sine
 sollicitudine & cura. Securitas enim otium parit. Invidet autem Pythias
 Parmenoni securitatem, quem sollicitum redditura est. ⁴⁷ Est pro-
 verbiale locutio, qua utimur, indignitatem vel temeritatem cuiuspiam
 cum stomacho coarguentes. ⁴⁸ Invenisse aliquid. ⁴⁹ Quo mo-
 do, qua ratione Parmenonem meo arbitrati & voluntate assilgam.
⁵⁰ In domum Thaidia. ⁵¹ Designatione puellae Pamphila: nutrice.
⁵² Postea, hoc cognito. ⁵³ Parmenonem. ⁵⁴ Impium, scelus.

ACTUS V. SCENA IV.

PARMENO, PYTHIAS.

1 Redeo ad videndum. Hic gloriatur Parmeno, quod Chæream pro Eunuchio ad Thaidem deduxerit, abj. virgine præter iustum & dispendium potius sit. Deinde meretricum ingenia &ordes commemorat: quare Pythiam, quam non adesse percipit, prius satis commotâ, magis irritat. 3 In adibus Thaidia. 4 Astut., prudenter. 5 Hic non invocantis est, sed admirantis. 6 Non sine causa. 7 Omitam: excepto eo. 8 Hoc est (quod mox ipse se explicans dicit) virginem quam amabat. 9 In quo multum mali erat. Ordo est: Virginem quam amabat, existentem amorem difficilissimum, & carissimum ab meretricis avara, eam confeci sine molestia, &c. 10 Quo si voluisset potiri maximum meretrici erat pretium dandum: vel carissimum, id est, qui ipsi valde cordis erat. 11 Sc. mundum. 12 Magno labore atq; artibus meis effeci, ut Chærea potiretur ea. 13 Difficultate. 14 Impensa. 15 Damno se detrimento rerum suarum. 16 Deinde hæc altera res: me certe inventa est. 17 Insigne facinus, palma ac triumpho dignum, αἰεὶ βύκεν. Palma coronabantur viatores & triumphantes, quod furori hostium non concesserant, sed pertinacissimè resistebat. Hinc palma sæpius sumitur pro victoriâ: quoniam natura huius ligni est, ut urgentibus prementibusq; non cedat. Namq; (ut scribit Aristoteles) si super palmæ arboris lignum magna pondera imponantur, & adeo oneretur ligno, ut magnitudo oneris sustineri non possit, non deorsum palma cedit, ut cæteræ arbores: sed adversus pondus surgit, & sursum nititur recurvaturque, ut pondus rejiciat. Vide Agel. l. 3. c. 6. Hinc palmata sive palmaris toga dicta est, quæ triumphantes, & qui palmam meruerant, utebantur. 18 Ingenia. 19 Modos faciendi. 20 In tempore, ut ipse non cogatur experiri. 21 Cognoverit ingenia earum & mores. 22 Omni tempore ingenia earum & mores odio prosequatur. 23 Meretur ces. 24 dum conant apud suos amatores. 25 Lautius illis meretricibus, cum tamen non sint. Nam munditia illustre est animo amantium, Plaut. Menæchin. 23, 34.

Nec

Nec magis ¹ compositum quidquam, nec magis ² elegans:

Quæ, cum amatore suo cum cœnant, ³ liguriunt.

⁴ Harum videre ⁵ ingluviem, ⁶ sordes, inopiam: ¹⁵

Quam ⁷ inhonestæ solæ sint domi, atque ⁸ avidæ ⁹ cibi,

Quo pacto ex jure besterno panem ⁹ atrum vorant:

Nosse ¹⁰ omnia hæc, ¹¹ salus est adolescentulis.

PY. Ego pol te ¹² pro istis dictis & factis, ¹³ sce'us,

¹⁴ Ulciscar; ut nē ¹⁵ impune in nos ¹⁶ illuseris. 20

Ornatum.

² Venu-

stum,

quæ me-

retrices.

³ Bellissi-

num

quodque

eleganter

& cum de-

lectu car-

punt.

Sic Horat.

Sat. 3.

l. 1. ¹ *tupidamq;* ² *ligurrierit* *sua*. Vide quæ nos ibidem. Exemplum probè de-
scriptum vide in *Heaut.* 2, 1, 48, &c. ⁴ *Meretricum*. ⁵ *Voracitatem*,
edacitatem. ⁶ *Squalorem*, *immundiciem*, quæ sunt obiecta. ⁷ *Turpes*.
⁸ *Voraces*. ⁹ *Vetustate* *mucidum*, vel *furturaceum*, qui cæteris magis
nigricat, maceratum ac molitum ex succo pulpanterarii peidiano seu præ-
cedentis aciei deglutiant. ¹⁰ *De moribus meretricum*, ut discant litas de-
vitare. ¹¹ *Salutare & utile*, sive utilitas est. ¹² *Propter ista tua di-*
cta, quæ protulisti de moribus meretricum, & propter facta, quæ exercuisti
in virginem. ¹³ *Sceleste*. ¹⁴ *Punitam*. ¹⁵ *Sine pena*. ¹⁶ *Lau-*
dificatus fueris, in nos investus fueris. Dicimus autem, *illudo tibi*, cum da-
tivo: *illudo te*, cum accusativo: & *illudo in te*, quasi *invehor in te*.

ACTUS V. SCENA V.

PYTHIAS, PARMENO.

PY. ¹ PRŒ ² Deum fidem, facinus ³ scdum! ⁴ ⁵ Par-

⁴ infelicem adolescentulum!

⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

PA. ⁹ quid est?

PY. ¹⁰ Misere me: naque, ut nē ¹¹ viderem, misera

buc effugi foras.

reani, propter oblatum Pamphilæ vitium. ² Irascentis exclama-

tio est & invocantis, id est, Deorum auxilium imploro, invoco.

³ Crudele, scilicet quod viciata sit puella. ⁴ Miserum Chaream: ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹

1 Quas
potius,
quas aliis
exemplo &
documento
sint, ne
quid tale
attendant,
crudeles &
horrendas
dicunt la-
ciendas esse
in Chære-
am! Ex-
emplum
enim ali-
quando
sumitur
pro gravi
poena, quæ
potest cæ-
teris do-
cumento
esse, ne
peccent.
Exemplum
proprie
est res,
quæ nobis
imitanda,
vel fu-
gienda

Proponitur. Ille autem, in quo est aliquid imitandum, vel fugiendū, dicitur
exemplar, id est, à quo sumitur; unde illud contentum est, hoc vero conti-
nens. Exemplum etiā dicitur, quod in oratione adhibetur rei aut probandæ,
aut ordinandæ gratia. 2 Thais, Chremes & ancillæ. 3 Exclamatio,
& initium metuentis servi. 4 Illa turbatio & tumultus. 5 Perditus
sum, qui illius rei fuerim autor. 6 Eam. 7 De quo ita sumetur sup-
plicium, ut sit aliis exemplo? 8 Loco Eunuchi. 9 Chæream. 10 Dum
conaris nos decipere. 11 De Chærea. 12 Dic mihi. 13 Ex Athe-
nis. 14 Virginis. 15 Chremetem. Hæc ad terrorem omnia. 16 Val-
de ingenuum, qui ortus est ex bonis parentibus. 17 Eam esse civem.
18 Sed certe comperta est civis esse hinc. 19 Chærea. 20 Cognovit.
21 Vitiatam esse suam sororem. 22 Puellæ, sc. Chremes. 23 Qui est
vehementissimus, inexorabilis. 24 Frater puellæ. 25 Intersectio ti-
mentis. 26 Quamvis Thais oraret. 27 Ut non colligaret eum. 28 Fa-
cturum esse. 29 Adulteris. Ideo violentissimum dixit antea fratrem virgi-
nis, ne mirum esset, si pro adultero punire cuperet, qui inuupta violaverat.
Pœna adulterorum alia atque alia variis nationibus fuit. Apud Locrenses
alter oculus eruebatur. Frequentissima autem & usitatissima pœna fuit: de-
prehensos in adulterio mœchos quadrupedes constringebant, & eis nates
deplabant cinere calido. Vide P. laut. Mil. glor. 5, 27, Juvenal. Sat. 10.
30 Scilicet fieri.

Quæ futura ¹ exempla ² dicunt in eum indigna
PA. ³ d. Jupuer,
Quæ illæc ⁴ turba est? num-nam ego ⁵ perii? ⁶ adi-
bo: quid istuc, Pythias?
Quid ais? ⁷ in quem exempla fient? PY. regius an-
dacissime?
Perdidisti istum, quem adduxii, ⁸ pro Eunucho, ⁹ ado-
lescentulum,
Dum studes dare verba nobis, PA. quid ita? an
quid ¹¹ factum est ¹² cedo.
PY. Dicam: virginem istam, Thaidi hodiè quæ dono
data est,
Scin' eam ¹³ hinc civem esse? & ¹⁴ ejus ¹⁵ fratrem
¹⁶ apprime nobilem?
PA. ¹⁷ Nescio. PY. ¹⁸ atqui sic inventa est: eam ¹⁹ iste
vitavi miser.
Ille ubi ²⁰ rescivii ²¹ factum ²² frater ²³ violentissimus.
PA. Quid-nam ²⁴ fecii? PY. colligavit primum eam
miseris modis.
PA. Colligavi? ²⁵ hem! PY. atq; equidem ²⁶ oran-
te, ²⁷ ut nè id faceret, Thaide.
PA. Quid ais? PY. nunc minisatur porro ²⁸ sese id,
quod ²⁹ mœchis ³⁰ soles: 15

¹ Quod ego nunquam vidi fieri neq; ² velim. PA. quā ³ Scilicet
audacia illud quod
Tantum facinus ⁴ audet? PY. quid ista tantum? fieri solet
PA. an non hoc ⁵ maximum est? morchis.
⁶ Quis homo? pro morcho nunquam vidit in domo me-
retricia ⁷ videre.
⁸ Deprendi quicquam? PY. nescio. PA. at nē hoc
nesciatis, ⁹ Pythias, ¹⁰ Committ
¹¹ Dico, ¹² edico vobis nostrum esse ¹³ illum berilem fi-
lium. PY. ¹⁴ hem, ¹⁵ morchis
¹⁶ Obsecro an is est? PA. nē quam in illum Thais vim
fieri sinas. ¹⁷ Inaudi-
¹⁸ Atq; adeo autem cur non egomet ¹⁹ intro eo? PY. vi-
de. ²⁰ Parmeno, ²¹ Pro adul-
²² Quid agas, nē neq; ²³ illi profis, & tu percas: nam
hoc ²⁴ putant, ²⁵ ut daret.
²⁶ Quidquid ²⁷ factum est, ²⁸ ex te esse ortum. PA. ²⁹ quid
ignitur ³⁰ faciam miser? ³¹ poenas,
³² Quid ve incipiam? ecce autem video ³³ rure rede-
untem ³⁴ senem. ³⁵ quas solet
³⁶ Dicam ³⁷ huic, an non? ³⁸ dicam berile, etsi mihi
magnum malum ³⁹ morchus.
⁴⁰ Scio ⁴¹ paratum: sed ⁴² necesse est, ⁴³ huic ut sub-
veniat. PY. ⁴⁴ sapis: ⁴⁵ Depre-
⁴⁶ Ego abeo ⁴⁷ intro: tu ⁴⁸ isti narrao omnem rem or-
dine, ⁴⁹ ut factum fies. ⁵⁰ hendendi.
⁵¹ Donatus: ⁵² Affero.
⁵³ Diso ⁵⁴ E loco
⁵⁵ edito di-
⁵⁶ co, id est,
⁵⁷ ex tribu-
⁵⁸ nali dico,
⁵⁹ id est, pa-
⁶⁰ lam om-
⁶¹ nibus di-
⁶² co, signi-
⁶³ fico.

⁶⁴ tibi Pythias: edico omnibus tuis. ⁶⁵ Chaream esse filium heri, id est,
⁶⁶ domini nostri, nempe senis Lachetis. ⁶⁷ 10 Ridentis, ⁶⁸ 11 Defensurus
⁶⁹ eum. ⁷⁰ 12 Revocantis. ⁷¹ 13 Chaream adolescenti. ⁷² 14 Chremes,
⁷³ Thais, & alii. ⁷⁴ 15 A Charea. ⁷⁵ 16 Atua techna & arte produisse seu
⁷⁶ profectū esse. Supra: Parmenonisseto esse hanc technam, tanquam me vivere.
⁷⁷ 17 Aporia sive addubitatio. ⁷⁸ 18 Si hoc verum est, quemadmodum tu
⁷⁹ prae dicas. ⁸⁰ 19 Ex agro. ⁸¹ 20 Lachetem, Chaream patrem. ⁸² 21 Seni
⁸³ Lacheti. ⁸⁴ 22 De Charea. ⁸⁵ 23 Impendere. ⁸⁶ 24 Scilicet disera.
⁸⁷ 25 Ut filio suo Charea succurrat, opem ferat. ⁸⁸ 26 Sapienter facis,
⁸⁹ aut loqueris. Ironia. ⁹⁰ 27 In domum Thaidia. ⁹¹ 28 Seni Lacheti.
⁹² 29 Quomodo.

LA.¹ *Astus est?* PA. *tum quondam* ² *fidicinam* ¹ *Astus* ¹³
amat ³ *hic Chæ* ea

LA.⁴ *Hem!* ⁵ *quid?* ⁶ *amat?* *an* *scis* *jam* *ille?* ⁷ *quid*
meretrix *fiet?*

AN.⁸ *in astu* *venis?* ⁹ *aliud* *ex* *alio* *malum.*

PA.¹⁰ *Here, nē* *me* *spēctes:* *me* ¹¹ *impulsore* ¹² *hæc* *non*
faci.

LA. *Omitte* *de* *te* *dicere?* *ego* ¹³ *æ,* *fureifer,*
Si *vivo* *sed* ¹⁴ *istuc,* *quidquid* *est,* *primū* ¹⁵ *expedi.* ²⁰

PA.¹⁶ *Is* *pro* *illo?* ¹⁷ *Eunuchus* *ad* *Thaidē* *dēductus* *est.*

LA. *Pro* *Eunuchis* *n?* ¹⁸ *PH.* *sic* *est,* ¹⁹ *hunc* *pro* *ma-*
cho *postea*

²⁰ *Comprehendere* ²¹ *intus* *&* ²² *constrinxere.*
LA. ²³ *ocidi!*

PA. *Audaciam* *meretricum* ²⁴ *spēctā.* LA. *nunquid* *est*
Aliud ²⁵ *mali* ²⁶ *damni.* *ve,* *quod* *non* *dixeris,* ²⁷

²⁸ *Aliquid?* PA. ²⁹ *tantum* *est.* LA. *cesso* *n?* *huc*
³⁰ *introrumpere?*

PA.³⁰ *Non* *dubium* *est,* *quin* *mibi* *magnum* ³¹ *ix* *hac*
re *fit* *malum,*

Nisi *quia* ³² *neceffe* *fuit* *hoc* *facere,* ³³ *id* *gaudeo,*

¹ In urbem Athenas ex Piræo. Est enim hic *astu* nomen indeclinabile, significatque urbem. *Astu* enim Græcè *urbis* dicitur. Inde *astu* dicitur pro astutia & calliditate: nam qui in urbibus versantur, ut plurimum astutiores sunt. Invenitur & *astus*, *astus*, *astui*, masculini generis, & *astu* indeclinabile nutrius generis pro astutia. Inde *astutus*, id est, callidus. ⁹ Scilicet oritur, nascitur, id est, nulla calamitas sola: malum enim mihi ingeminatum est: ex adventu enim Chære in astu, fidicinæ illius amor natus est. Aliud enim malum computat Eunuchus: aliud, quod minor filius ceperit amare meretricem. ¹⁰ Here, nē me aspicias fixis oculis. Conscientia trepidus Parmeno vultum tortore & iracundia plenum non sustinet: & purificationem priorem repetit. ¹¹ Suadere, meo consilio. ¹² Non amat Chærea. ¹³ Scilicet *puniam*, male tractabo. Apophopesis. ¹⁴ De Chærea. ¹⁵ Explica, narra. ¹⁶ Chærea. ¹⁷ Quem emerat frater. ¹⁸ Filium tuum. ¹⁹ Tanquam esset meretrice seu adulter. ²⁰ Ceperunt. ²¹ In ædibus Thaidis. ²² Vinculis alligarunt. ²³ Perii! Ejulantis. ²⁴ Considera. ²⁵ Ob comprehensum & constructum filium Chæream. ²⁶ Ob emptionem Eunuchi factam viginti minis. ²⁷ Restat? ²⁸ Nihil præterea restat. Sic Hecy. 5, 3. *Tantum nō est?* *Tantum.* ²⁹ Violenter ingredi domum Thaidis? ³⁰ Secum hoc loquor. ³¹ Propter hanc deductionem, & comprehensionem, vel manifestationem facti. ³² Oportuit indicare rem patri, ut succurreret filio suo Chæreæ comprehensioni. ³³ Propter id.

1 Per me, 2 Propter me 3 hisce aliquid esse eventurum malis
mea opera. Nam jam diu aliquam 4 causam quaerebas 5 senex,
Sic Andr. 1. 5 Quamobrem 6 insigne aliquid faceres iis: 7 nunc
4, 35. Ego propter me illam repperit. 31
decipi miseram finam? 2 Meretricibus. 3 Ocasione. 4 Laches.
6 Propter quam. 6 Aliquod magnum & egregium facinus. 7 Se-
nex nunc reperit causam inignis facinoris faciendi.

ACTUS V. SCENA VII.

PYTHIAS, PARMENO.

1 Pythias
egrediens
Parmeno-
nem irridet
pius satis
credulum,
& quod
propterea
se ipsum
prodide-
rit, & de-
cipiendum
præbuerit:
2 mal dicit,
quid intus
egerit se-
nex.

3 Paulo
ante.

3 Laches.

4 In aedes

Thaidis.

5 Indu-

ctus in

errorem, falso existimans filium esse colligatum. 6 Soli. Archaismus:
nam veteres dicebant in genitivo, soli, sola, soli; & in dativo, solo, sola,
solo. 7 Joco, pro re ridendo, ridicula. Ridiculum enim dicitur sermo
risum movens. 8 Senex. 9 Quod Pythias tantopere ridet? 10 Pro-
pter id. Pergit ancilla ridere. 11 Alloquar. 12 Parmeno. Omnia
sunt verba ridentis. 13 Pythias. 14 Fatua, quæ tanto cachinno ri-
des, quali fatua. 15 Guyetus legit miserè, id est, valde. 16 Deri-
dendo. 17 Quare sic risisti? 18 Quam tu es. 19 Interjectio
irridentis: nam identidem Pythias loquendo in tantum risum resolvitur, ut
loqui non possit. 20 Quos jocos, quam ridendi materiam in domo
Thaidis præbueris, scilicet ex errore & metu nimio senia, credentis con-
strictum filium se offensurum in domo Thaidis.

PY. 1 **N**Unquam ædèpol quidquam jam diu,
quod magis vellem evinire,
Mibi eveniat, quàm quod 2 modò 3 senex intrò 4 ad
nos venit 5 errans.
Mibi 6 sola 7 ridiculo fuit, quæ, quid 8 timeret, scie-
bam.

PA 9 Quid hoc anxem est? PY. nunc 10 id prodeò, ut
11 conveniam Parmenonem.

Sed ubi obsecro 12 est? PA. me quaerit 13 hæc. PY. atq;
ecceum video: adibo.

PA. Quid est 14 inepta? quid tibi vis? quid rides?
pergi-n? PY. perii!

Defessa jam sum 15 misera te 16 ridendo. PA. 17 quid
ita? PY. rogitas?

Nunquam pol hominem 18 stultiorem vidi, nec vide-
bo: 19 ab!

Non posse satis narrari, 20 quos ludos præbueris in: ut

At eni
boni
PA. Q
tuit
An 3
7 Ad
11
Nam
sten
Ilam
per
PA. 1
etia
16 It
19
PA. 2
PA
Sed
nis

à con
apud
plurim
licet
ftraff
ti te
Cic. 1
6 Su
10 L
bu-fl
bana
Secl
juv
de v
21
ris.
fabi
Gly
dix
Don
ita
27
24
dis
qu

At enim ¹ primo ² calidum & ³ disertum credidi
hominem.

PA. Quid? PY. illico-ne credere ea, quæ ⁴ dixi, oportuit te?

AN. ⁵ penitebat flagitii, ¹⁶ autore quod fecisses

⁷ Adolescens, ⁸ ni miserum ⁹ insuper etiam ¹⁰ patri
¹¹ indicares?

Nam ¹² quid ¹³ illi credis animi tum fuisse, ubi ¹⁴ vestem vidit

illam esse eum indutum pater? quid? jam scis te
periisse?

PA. ¹⁵ Ehem! quid dixi pessima? an mensura est
etiam rides?

¹⁶ Ita-n? ¹⁷ lepidum tibi visum est, ¹⁸ scelus, nos
¹⁹ irridere? PY. ²⁰ nimium.

PA. ²¹ Siquidem istuc impune habu- ris. PY. ²² verū.

PA. ²³ reddam, hercle. PY. ²⁴ credo:

Sed ²⁵ in diem istuc, Parmeno, est fortasse, quod ²⁶ mi-
nitare:

à consequenti doctus, rerum peritus, quod disertus tales esse solcant. Ita
apud Plaut. doctus & calidus Epid. 3, 3, 47. Cic. in Orat. Disertus videt
plurimos, eloquentem vero neminem. 4 Ego Pythias mulier. 5 Sci-

licet te, id est, an non satis videbatur, id flagitium adolescenti prae-
monstrasse? an non satis visus es tibi peccasse, quod flagitii auctorem adolescen-
ti te præbuit, nisi insuper proderes eum? Donatus: an parvum videbatur?

Cic. Tam diu te Cratippo audire oportet, donec poeniteat, quantum proficiat.
6 Suadente & consulente. 7 Chærea. 8 Nisi. 9 Præterea.
10 Lacheti. 11 Proderes? 12 Quem animum credis illum tunc ha-
buisse? 13 Chærea. 14 Eunuchi. Dicitur autem recte: Indutus sum

hanc vestem, vel hac veste. 15 Indignantis & dolentis. 16 Ordo est:
Scelus, ne, id est, an, irridere nos visum est tibi ita lepidum? 17 Festivum,
jucundum, subtilitate placens. 18 Scelerata. 19 Illudere. 20 Val-

de vel plurimum visum est mihi lepidum te irridere. Cum risu profert.
21 Si certe impune ieras, nec propter istud puniaris, quod ita me iefelle-
ris. Donatus hæc ad superius, Nimium, refert Guyetus. 22 peram

subintelligit, citatque locum ex Andr. 4, 4. M. Nè me attingas, scelerata. si pos-
sueris non omnia hæc, id est, percam, si hæc omnia Glycerio non omnia

dixero. Alii subaudiunt, tum mirum fuerit, vel, tum istud dicas. 23 Ironia.
Donatus vult esse interrogationem irridentis: q. d. credam-ne istuc tibi?

ita ne vero ais? ita ne credam futurum? Vultus si, per verba in talibus.
24 Rependam vices, seu gratiam referam: & hoc in malam partem.

25 Te aliquid facturum. 26 In longum tempus, in longam dilationem
differetur. 26 Minando polliceris. Q. d. aliquando fortasse istud accidet,

quod nobis minitaris, sed supplicium tuum jam paratum est.

1 Principio, cum to-
corpis co-
gnoscere,
existimavi
te esse, &c.
2 Aitutum:
sed video
te stolidum
esse, qui
temere
credide-
ris; & fu-
tilem, qui
falsa pro
veris nar-
raveris.
3 Doctum,
peritum,
& optimè
de re ali-
qua d. se-
rere posse.
Disertus
proprie est
eloquens
Orator, &c.

1 Sine
dilatione
Emphasis
est in vo-
cabulo

jam: nam
opponitur
quo in diem

2 E trabe
pendens
vapulabis.

Mos enim

erat Romanis, servos suos, male meritos, ad trabem suspensos, virgis

cadere. 3 Chæream. 4 Notum, celebrem & conspicuum facis.

Nobilitas autem in utramque partem accipitur. Cic. 1. Offic. Testis &

Phalaris, cujus prætor captivos nobilitata est crudelitas. 5 Prodis patri

6 Pater & filius te sic punient, ut cæteris servis exemplo sine documento

esse possis. Supra 5, 5. *Que futura exempla dicunt in eum indigna?* 7 Perit

occidi. 8 Talis honor, qualem vides, id est, maximæ pœnæ. Sarcasmus.

9 Pro deductione ejus ad Thaidem loco Eunuchi. 10 Impensus à Chæ-

rea, vel à nobis. Alludit Pythias ad Parmenonis dictum, qui palmarum

doli inventionem sibi fore dicerat. 11 Discedo hinc, jam compos vo-

ti: & te jam delusum relinquam cruci paratæ, in qua jam pende-
bis. 12 Mea manifestatione, quam feci de Chærea patri suo. 13 Sua scilicet

atrofione. Proverbium in eos, qui propria culpa se produnt. Sorices

enim strepitu, aut stridore vocis vel atrocione se produnt; unde etiam

noctu & per tenebras ab iis, qui attendunt, transiguntur. *Sed tunc*

pater possit coram, haberet plus dapis, et rixæ multo minus invidiaque,

Horat. Ep. 17. l. 1.

ACTUS V. SCENA VIII.

GNATHO, THRASO.

1 Scilicet GN. **Q**uid nunc? qua spe, aut 2 quo consilio huc
oritur, vel fa-
simus? Re-
dit ad Tha-
idem Thra-
so, non ani-
ma bellandi, ut prius; sed ut dediti-
onem faciat, seque illi tradat in
servitutem: idque Herculis exemplo, qui Omphalæ servivit in lani-
ficio. 2 Quo proposito imus ad Thaidem? Q. d. omnia expertus es,
nec muneribus gratus, nec terroribus metuendus. 3 Faciendum
suscipis? 4 An rogas, quid ego inceptum? 5 Hoc incepto, ut
tradam me in Thaidis potestatem. Proprie dictum est, quod antea dixi
de malitia. 6 Quia est victrix. 7 Quare hoc inceptas? Hoc interro-
gat, quasi non possit credere, militem, qui se fortem jactat, in eam posse
induci sententiam.

TH. 4 Ego ne? ut 5 Thaidi me dedam, & faciam
quod 6 jubeat. GN. 7 quid est?

TH. 1 Qu;

TH. ² Qui minus hunc, quam ³ Hercules servivit: Thaidi
³ Omphale? GN. ⁴ exemplum placet.
 Vinam tibi ⁵ committigari videam ⁶ sandalio es-
 put.
 Sed quid? fores eropuere ab ⁷ ea: ⁸ quid autem hoc
 est mali?
 9 Hunc ego nunquam videram etiam: quid nam
¹⁰ properans ¹¹ hinc ¹² profiliit?

me dedam
 servisque?
 Probat ab
 exemplo
 Herculis,
 ut supra
 ab exem-
 plo Pyr-
 rhi, & ar-
 guenta-
 tur a

Majore ad Minus. ² Jovis & Alcmenæ filius, vir fortissimus. ³ Ly-
 dia reginæ, quam Hercules ita amasse dicitur, ut indutus muliebri habitu,
 inter virgines necet, eaque iubente sagittas & clavam, leonisque pellem
 disponeret. Vid. Ovid. 2. Fast. & Propert. l. 3. ⁴ Exemplum tuum pro-
 bo, quod tibi imitandum propolueris. Ridet Thrasonem Gnatho. ⁵ De-
 mulceri, contundi, percuti. Hoc submissa voce ad spectatores dicit.
⁶ Calceo, crepidæ. ⁷ Thaidæ, vel ab ipsius Thaidis domo. ⁸ Eunu-
 chi habitu Chæream videt, a quo terretur, tanquam a novo rivali.
⁹ Chæreani. ¹⁰ Festivitas. ¹¹ Ex domo Thaidis. ¹² Prodit?
 Properabat enim præ gaudio, quærens Parmenonem, cui suum gaudium
 narraret.

ACTUS V. SCENA IX.

CHÆREA, PARMENO, PHÆDRIA, GNATHO,
 THRASO.

EH. ² Populares: æquis me vivis hodiè ¹ Cives, qui
 fortunator? ³ fortunator?
 2 Nemo hercle quisquam: nam ⁴ in me planè Dii po-
 testatem suam
 Omnem ostendere, cui tam subito tot ⁵ congruerint
⁶ comoda.
 PA. 7 Quid ⁸ hic lætus est? CH. 9 8 Parmeno mi, 8
 mearum ¹⁰ voluptatum omnium

estis de po-
 pulo. Qui
 aliis a se
 vitiatam
 Pamphilam
 gaudebat
 Chærea,
 eandem
 quod per-
 missu se
 parentis

habiturus uxorem, nunc exultat. Compara Phorm. 1. 6. Tum etiam mi-
 les Thraso Gnathonis parasiti precibus in partem amoris a Thaidæ recipi-
 tur. ² Felicio? Quia scilicet ducturus sum Pamphilam uxorem.
³ Inter omnes populares est me fortunator. Subjectio sive responsio.
⁴ Erga. ⁵ Contuxerint, contigerint, in unum collata sint. ⁶ Pro-
 spera. ⁷ Propter quid, cur? ⁸ Chærea. ⁹ Communicat cuni
 Parmenone suam lætitiā, referatque illi acceptam suam fortunam.
¹⁰ Delictatum.

- 1 Quia alicujus sapientie fuit hoc consilium invenire. 2 Invenitor, 2 inceptor, perfectior, sci-nt 4 me in quibus sim gaudis? 5 Scis Pamphilam meam? inveniam? civem? PA. audi. CH. scis? 7 Sponsam mihi? PA. 8 Bene, ut me Di amens, factum. GN. audis? tu 10 illum quid ait? CH. 11 tum autem Phœdria. Meo fratri, gaudeo amorem esse omnem 12 in tranquillo: una est 13 domus: 14 Thais patri se commendavit 15 in clientelam & fidem: 16 Nobis dedit sese. PA. 17 fratris igitur Thais tota est. CH. 18 scilicet. 19 PA. Jam hoc 19 aliud est, 20 quod gaudeamus: mihi 21 pellitur foras. CH. Tum tu 22 frater, 23 ubi ubi est, fac quam primum 24 hæc audias. PA. 25 visam domi. TH. Nunquid Gnatheo dubitas, quin ego nunc 26 perperam perierim? GN. 27 sine Dabio opinor. CH. quid 28 commemorem primum, aut quem laudem maxime? 29 Illum-ne qui mihi dedis consilium ut 30 facerem? an 31 me, qui id ausus sim. 15 Pamphila promissa est. 10 Chaream. Hoc vultu mutato & turbato ait. 11 Præterea. 12 Secutum, in tuto, sine perturbatione ulla aut contentione, quod primas habet: pud Thaidem. Metaph. a navigantibus: hic enim mari & tempestatibus omnis amicæ mobilitas & instabilitas comparatur. Sic Andr. 4, 2. Omnis rixam est in vado: & Andr. 3, 1. Ego in portu navigo. 13 Familia, id est, summa est concordia inter fratrem Phœdriam & Thaidem post Pamphilæ nuptias. 14 Thais patrem nostrum Liche-tem patronum seu defensorelem elegit, cepit. 15 In defensionem seu patrocinium & tutelam. Clientem enim is dicitur, qui in tutela alicujus est, & patronum seu advocatum habet. Patronus enim est, qui agit causam, sed accusati, non accusantis, dictus quasi pater, ut supra diximus: Clientis defensione indigens, id est, litigator, qui patronum colit & sequitur, ut ab eo defendatur. A Clientis sit clientela, quod significat fidem, tutelam: unde committere se in clientelam alicujus, est se alterius clientem p. ositeri, & ejus patrocinio ac fidei se committere. 16 Familiæ nostræ. 17 Phœdria. 18 Certe illa est tota ejus: hic enim scilicet affirmative sumitur. 19 Alterum. 20 Propter quod. 21 Exturbatur. 22 Phœdria. 23 Ubique est. 24 Et amorem suum esse in tranquillo, & militem pelli foras. 25 Visam an sit domi. 26 Sine remedio. 27 Omnino ipsa esse opinor, quod perpetuo perieris. 28 Dicam, referam. 29 An Parmenonem laudem? 30 Deduceret pro Eunuchio ad Thaidem. 31 Scilicet laudem?

1 Ita-ne
feram, 2 te
donum &c
præmium
quodvis,
si effecero
quodvis?
3 Tu so-
res id
optatum.
3 Ut sis
in aliqua
parte apud
Thaidem.
4 Ag-
ta sit.
5 Non vo-
cato,
quamvis
non sim
invitatus
ad convi-
vium, sed
mea spon-
te ve-
nerim.
Parasitica
optatio,
quam si-
gnat
ejusdem.

loci atq; ordinis homo apud Plautum Captiv. 1, 1, 1. & 2. Juvenius no-
men indidit sorto mihi. Eo quia invocatus, oleo esse in convivio. 6 Spon-
deu. 7 Quod hoc optatum feres. 8 Me parabo ad id, ac viribus
ajar. Sic parturiunt montes, & nascitur ridiculus mus. Assingi est idem
quod παροικεῖν, à veterum Romanorum more, qui veste lon-
ga, id est, toga impediti, opus aggredientes accingebantur. Virg. Ac-
cingunt omnes operi, id est, expediunt se ad opus. Ab eodem more est
prosinctus, id est, ad pugnam præparatio. Prosinctus autem dictus est,
quod in primis ordinibus ante pugnam fieret. 9 Loquentem. 10 Tu
Thaidria & Chærea. 11 In sedibus Thaidæ. 12 Conspicio, video.
13 Partibus locis urbis, in quibus moratur amica. 14 Confusus sum
vestra amborum clementia, tua & fratris. 15 Præcipia tibi, ut dux
edicit militibus suis. 16 Ante ædes Thaidis. 17 Invenero. 18 Post-
hac. 19 In hac platea. 20 Hac mihi eundem seu transcendendum
fuit. 21 Lenientis & dehortantis. 22 Fieri. 23 Non muto con-
siliū, sic stat sententiā, certum est. 24 Donatus subintelligit ani-
mum, ingenium, morem. Tō morem magis placet. 25 Insolentem, id
est, tantam vestram superbiam. Sic in Andr. 4, 5. Optime hospes pol-
criso antiquum obtinui. 26 Abi, conser te paululum in istum locum,
quem tibi ostendo.

GN. 1 Ita-ne? TH. 2 sic eris. GN. 3 hoc si efficio,
posculo ut tua mihi domus

Te præsente, absente, 4 pateat, 5 invocato. ut sis
locus

Semper. TH. 6 do fidem ita 7 futurum. GN. 8 accin-
gar. PH. quem hic ego 9 audio? 30

O Thraso! TH. 10 salutate. PH. tu fortasse, quæ facta
11 hic siens,

Nescis. TH. scio. PH. cur te ergo in his ego 12 conspi-
cor 13 regionibus?

TH. 14 Vobis fretus. PH. scis quàm fretus? miles
15 ed. co tibi,

Si in 16 platea hac te 17 offendero 18 post unquam,
quid dicas mihi,

Alium 19 quærebam, 20 iter hac habui: periisti.
GN. 21 eja haud sic 22 decet. 35

PH. 23 Dictum est. GN. non cognosco 24 vestrum tam
25 superbum. PH. sic eris.

GN. Prius audite paucis: quod cum dixerō, si plac-
uerit.

Facito 16. PH. audiamus. GN. 17. 25 concede paulum
istuc, Thraso.

¹ Principio ego vos ambos ² credere hoc mihi vementer velim,

Me, ³ hujus quidquid faciam, id facere ⁴ maxime causa mea :

Verum ⁵ idem si vobis prodest, vos non facere ⁶ inscitis est.

PH. Quid id est? GN. militem ⁷ ego ⁸ rivalem ⁹ recipiendum ¹⁰ censo. PH. ¹¹ hem!

¹² Recipiendum? GN. cogita ¹³ modò : tu hercle cum ¹⁴ illa, Phœdria,

Et libenter ¹⁵ vivis, ¹⁶ etenim bene libenter vixisti,

¹⁷ Et quod des paulum, & necesse est ¹⁸ multum accipere. Thaidem.

Utuo amori ¹⁹ suppedinare possis sine suprà tuo; ad

²⁰ Omnia hæc magis. ²¹ opportunus, nec magis ex ²² usu tuo

Nemo est : principio & ²³ habet quod des, & dat nemo ²⁴ largis.

²⁵ Eatuns est, ²⁶ insulsus, ²⁷ tardus, steris noñ est; & d'es.

Neq; tu ²⁸ istum metuas nè amet ²⁹ mulier. ³⁰ pellos facile, ubi velis.

11 primis.

2 Hanc

habere mihi

fidem.

3 Scilicet

rei, vel in

hac re.

4 Principi-

propter meam

utilitatem,

5 Quod

faciam &

dicam

nunc.

6 Stoliditas, igno-

rantia & stultitia.

7 Qui mihi

& vobis bene

cupio.

8 Amul-

um, ejus,

domi me-

triciæ

amator-

rem.

9 Acmit-

tendum ad

Thaidem.

¹⁰ Judico. ¹¹ Indignantis est. ¹² Suades rivalem? ¹³ Tan-

tummodo. ¹⁴ Thaidem. ¹⁵ Apud illam versaris. ¹⁶ Atque tum

quidem genio indulgere, epulari & lautè convivari juvat. Meretrici enim

hæc consuetudo, quam Philotis tangit. Hecyr. 1, 2, 17. & 18. antiqua ut

consuetudine Agitarem inter vos liberè convivium. ¹⁷ Ex paululum tibi

est, quod illi dare possis. ¹⁸ Donorum. Tibul. El. 4. l. 3. Nec profusus

Elegi, nec sacrimis antor Apollo : illa cava pretium flagitat usq; manu.

¹⁹ Se, sumptus, alii exponunt, sufficere, suppetere. ²⁰ Quæ necessaria

sunt in amore illo. ²¹ Congruus, id est, aptior. ²² Utilitate tua, id

est, utilior tibi nemo est ad hæc omnia, quam Thais, scilicet ut sine sumtu

tuo & vixites cum Thaidem, & Thais multum accipiat. ²³ Thais.

²⁴ Copiosius. ²⁵ Insuper, & sine aliquo condimento civilitalis

incepta loquens : à sapore ciborum sumum. ²⁶ Sine sale, id est, gra-

ta, movensq; fastidium suis ineptiis. Id enim sal significat : nam sales

sunt facetiæ seu urbanitates. Inde falsus homo dicitur, id est, facetus, le-

pidus loquens. Inde insulsus, a mutato in us, quasi non falsus, id est, non

urbanus, non facetus, sed illepidus : ut insulsus homo, qui moribus est

illepidus & inelegantibus : sic insulsa oratio, quæ nihil leporis habet.

²⁷ Ingenio, & sensu obtusus & hebes. ²⁸ Talem, scilicet militem.

²⁹ Thais. ³⁰ Repellas cum ab ea uno atque altero verbo.

Quid
agimus?

Præcens

pro futuro.

Sic infra:

Dignus est.

GN. Thraso

ubi vis,

accede.

Th. obse-

ro te, quid

agimus?

a. Eit, vel

considera.

3. Præci-

pium.

4. Convivio

excipit,

tractat,

invitat.

Virg.

Æn. 2.

Illos por-

taibus

Rex acci-

piebat in

ampli.

PH. ¹ Quid agimus? GN. præterea ² hoc etiam, quod
ego vol ³ primam pui,

4. Accipis hominem nemo ⁵ melius prorsus, nequa
6. prolixius,

PH. Mirum, ni ⁷ illoc homine ⁸ quoquo pacto opus est.
CH. ⁹ idem arbitror.

GN. Rectè facitis: unum etiam hoc vos oro, ut me in
¹⁰ vestram gregem

Recipiat: ¹¹ satis diu hoc jam SAXUM VOLVO.
PH. ¹² recipimus.

CH. ¹³ Ac libenter. GN. at ego ¹⁴ pro istec, Phædrus,
& in Chærea,

¹⁵ Hunc ¹⁶ comedendum & ¹⁷ deridendum vobis
¹⁸ præbeo. CH. placet.

PH. ¹⁹ Dignus est. GN. Thraso, ²⁰ ubi vis, ²¹ accede.
TH. obsecro te, quid ²² agimus?

GN. Quid? ²³ isti te ignorabant: postquam eis ²⁴ mo-
res ostendi tuos,

Et collaudavi secundum ²⁵ facta & ²⁶ virtutes
tuas,

60

5. Lautius, quoniam in Thraso. Refertur hæc vox ad apparatus. 6. Largius, liberalius: nam prolixius interdum significat largum. Hæc vox refertur ad copiam. 7. Mihi Thrasone. 8. Quocumque modo sit opus, indigemus. 9. Scopus esse illo homine. 10. Vestram societatem & consortium admittatis, ut ego sim unus ex numero vestro. Cic. At vellem te in interem gregem retulisses. 11. Jam satis longo temporis spatio servivi militi, satis diu id ago, ut habeatis militem, cujus sumibus meretricem soveat & me in vestram recipiat fidem & societatem. Igitur cupio liberari ista molestia, quam habere passus sum a Thrasone. Saxum enim volvere dicuntur, qui inextricabili labore, cujus exitum videre non possunt, atque inutili fatigantur. Proverbium sumtum est à fabula Sisyphæi, qui ob latrocinia à Thæseu occisus, hæc pœna apud inferos plecti dicitur, ut grande saxum supra montem volvere cogatur, nec quicquam proficiat. Quia cum ad apicem rediit, continuo relabitur, atque ita miser inexhausto & inutili labore fatigatur. Vide Ovid. Met. 3. Aptè stolidum militem saxum vocat, se ipsum Sisyphum. Plaut. Mil. 4.2. de milite Pyrgopolynice: Nul- lum hoc stolidius saxum. 12. Admittimus te in gregem nostrum. 14. Te recipimus. 14. Pro ista re, pro isto beneficio, quod me admittitis in vestrum gregem. 15. Fatuum Thrasonem. 16. Bonis evacuandum: quantum ad rem familiarem consumendum. 17. Illudendum. 18. Of- fero. AL. propino, eodem sensu, quo usurpatur ab iis, qui se nivicem ad po- cula invitant. 19. Qui comedatur ac derideatur. 20. Quando. 21. Ad nos. 22. Agemus? 23. Phædrus & Chærea te non roverant. Ironia sed quam non intelligit miles. 24. Ambiguum est: nam sunt boni mo- res & mali. 25. Gestia militaria. 26. Ironia.

Impetravi. TH. bene fecisti: gratiam habeo maxi-

Nunquam etiam fui² usquam quin me omnes ama-

GN. ³ Dixi⁴ ego vobis, in ⁴ hoc esse ⁵ Atticam ele-

PH. Nil ⁶ præter promissum est: ⁷ ita hac: ⁸ vos va-

4 Milite Thrasone residere. 5 Facundiam sive venustatem veram, ger-
minam, summam. Ironia. Et bene Atticam dicit: nam inter reliquos Gra-
ecia populus, lepos quidam & festivitas quasi vernacula & peculiaris ad est.
Atticis, adeo ut Romani scriptores, quoties aliquid egregie laudare volue-
rint, quo nihil splendidius aut elegantius dici possit, Atticos, *Atticos*, *Atticos*,
loquuntur, Atticam eloquentiam appellare consueverint. 6 In descriptione
militis, id est, omnia promisso tuo respondent, & nihil extra illud est, id est,
promissi, Thrasone stultum & ineptum esse, & ex iis, quæ vidimus, hoc
præstitum esse non dubitamus. 7 Commestatum ad militem, vel ad
Thrasidem. 8 Spectatores. 9 Congratulamini Poetæ. Quando pla-
cuerat fabula, tunc solebant edere plautum.

1 Obtinui
quod vo-
lui, scilicet
ut te reci-
perent.
2 In ali-
quo loco.
3 Alloquitur
Gnatho
Phadriam
& Cha-
ream.

HEAUTONTIMORUMENOS

PUBLII TERENTII

Carthaginiensis Afri.

ACTA 2 LUDIS MEGALENSIBUS. L. CORNELIO EXHIL-
NELIO LENTULO ET L. VALERIO FLACCIO bits, reci-
JEDILIBUS CURULIBUS. 2 EGERUNT L. tata.
AMBIVIVUS TURPIO, ET L. ATTILIUS 3 Qui sunt
PRÆNESTINUS. 4 MODOS FECIT FLAC. instituti
CUS. CLAUDII. GRÆCA EST MENANDRI. in hono-
ACTA PRIMUM TIBI IMPARIBUS. DE rem mag-
INDE DUABUS DEXTRIS. ACTA ETIAM nā Dem-
III. M. JUVENTIO ET TI. SEMPRONIO Cybeles.
CONSULIBUS. ANNO AB URBE CONDITA 3 Actores.
DXCL. ANTE CHRISTUM NATUM. CLXI. fuerunt,
actioni

præferunt. 4 Musicus fuit. Modi fuerunt harmoniz, quæ non à
Rocis, sed Musicæ artis perito temperabantur.

FABULÆ INTERLOCUTORES.

ANTIPHILA, meretrix.
BACCHIS, meretrix.
CHREMES, senex.
CLINIA, adolescens.
CLITIPHO, adolescens.
DROMO, servus.

MENEDEMUS, senex.
NUTRIX.
PHRYGIA, ancilla.
SOSTRATA, matrona.
SYRUS, servus.

PERSONÆ MUTÆ.

ARCHONIDES, senex.
CRITO, senex.
PHANIA, senex.

PHANOCRATES, senex.
PHILTERA, anus.
SIMUS, senex.

IDIOMATA PERSONARUM PRÆCIPUARUM.

Menedemus, non magni iudicii, ac parvi animi in regenda familia, vebemens inquam inclinat partem, in filium primum durior, max benignior.

Chremes, iudicio & consilio major, in aliorum rebus prudentior, quam suis, commissam tamen per imprudentiam potest restituere.

Clinia, patrem timens, & in amore fidelis.

Clitipho, ardensissimus, & sui in amando impotens.

Bacchis, artium meretriciarum perdocta & superba.

Syrus, Vaser servus, callidus & audax in fruendis dolis.

Sostrata, mariti reverens, sed benignior in liberos.

Dromo, tardus ac lentus.

RATIO NOMINUM.

Antiphila, ἀντί & φίλον q. d. redamans.

Bacchis, ἀβήχης, quod significat vel furore percitum, vel liberum Patrem, quasi dicas, vel furibundam, vel temulentiam.

Chremes, vide Andriam.

Clinia, ἀκλίνα, vel quod fugiendo declinaret morositatem patris, vel quod parentem facit in se inclinare.

Clitipho, ἀκλῆτος, inclivus,

ex κλέτος celebra, & κλέlux, q. d. inolvum lionum.

Dromo, vide Andriam.

Menedemus, ἀμείνω, animus, vel robur, & δῆλος, populus, q. d. robur populi, quod potens famulorum iurabam aleres.

Phrygia, gentile nomen.

Sostrata, ἀσώζειν servare, quia servavit filiam, ex mariti consilio interficiendam.

Syrus, gentile nomen.

H. E. A. I. I.

HEAUTONTIMORUMENI

A R G U M E N T U M,

C. S U L P I T I O A P O L L I N A R I

A U C T O R F.

Iⁿ ² militiam proficisci ³ gnatum Cliniam, ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

ALIUD M. ANT. MURETI.

Chremes Sostrata uxori gravidæ imperat, si puellam pareret, ut eam statim interficeret. Fuit hæc immanitas in veterum moribus, ut, cum fera nulla sit, quæ fetus suos non diligat, ipsi quos alere nollent liberos, eos recens natos aut interficere, aut exponere fas putarent. Sostrata puellam enixa (ut est mater-

nus semper animus clementior) vitam ei adimere non sustinuit, sed pauperculæ cuidam anui Corinthiæ, Philteræ nomine, exponendum dedit: etiamque muliebri quadam superstitione, anulum de digito detractum suo, iussit, ut una cum puella exponeret. Id, quod tum stulte factum videri poterat, postea puellæ salutis fuit: ejus enim annuli ope tandem agnita est à suis. Anus acceptam puellam, Antiphilam nominat, educatque ut suam. Eam, cum adolevisset, anusque illius filia putaretur, Menedemi filius Clinia perditæ amare cœpit, prope jam ut pro uxore haberet: quod ubi rescivit pater, ita violenter tollit, ut filium, assiduitate jurgandi, clam militatum in Asiam abire coegerit: tum vero qui filii amorem iniquo animo tulerat, multo iniquiore ejusdem absentiam ferre cœpit. Itaque ut de se supplicium absenti filio daret, qui cum sævitia sua exegisset ex ædibus, ædes, supellectilem, familiam vendit, præter, qui servi ad opus ruri faciundum, utiles erant; ingentemque sibi agrum comparat, ubi à prima luce ad noctem non servos modo exerceret, verum etiam homo sexagenarius servitutem miseris modis excruciet suam. Profecto Clinia, Philteræ, quæ ut dixi, Antiphilæ putabatur mater, extremum vitæ diem morte confecit. Clinia, cum jam menses suas absumisset, amicæ desiderio reversus, non ausus est patri se in conspectum dare, antiquam illius asperitatem veritus, sed ad Clitiphonem, Chremetis filium, divertit, quicum magna ipsi à puero familiaritas intercesserat. Clitipho, fodalitatis reditu latus, Syrum & Dromonem servos (jam autem advesperascebat) in urbem, ad exercendam Antiphilam, mittit. Exposuerat eo ipso die Menedemus Chremeti, quanto sibi desiderio esset filius: parum ut aluerit, quin Chremes, cum primum de reditu Clinia accepit, mitteret qui ei nunciaret: continuit tamen se in diem posterum; quod ita magis è re illius fore censeret Syrus, summa servus & audacia, & astutia: cui cum Antiphilam tantum accersere jussus esset, etiam Bacchidem adduxit. Erat hæc meretrix, procax, potens, sumptuosa, nobilis, ejus se amore haud ita pridem retierat Clitipho: quo autem res Chremetem lateret, hoc consilium capiunt, ut Bacchidem quidem amicam Clinia, Antiphilam verò unam de illius ancillis esse simularent: postridie mane

Chremes

Chremes ad Menedemum diluculo proficiscitur, & redi-
 isse Cliniam nuntiat. Ille gaudio amens, filium jamjam
 videre, jamjam amplecti, jamjam ei se suaque omnia per-
 mittere cupiebat. At Chremes, cave, inquit, faxis :
 istos enim modo & te & eum, & rem una perdidisti tu-
 am : simul ei ostendit, quot incommoda capturus sis, si
 tam molli esse se, tamque infracto animo ostenderit.
 Clinia amicam ~~eam~~ enim Bacchidem existimabat non
 jam pauperculam esse, aut parvo contentam, ut antea ; sed
 sumptuosam, gemmis atque auro colluentem, cum fami-
 lia numerosissima. Una, inquit, mihi nox tantum non
 paupertatem attulit, nedum tu te censeas oneri ferundo
 fore, si te illi perpetuo sumptibus suppeditare oporteat.
 Quintu ita potius agito. Humane quidem & comiter
 excipito filium : istud tamen tam impotens illius deside-
 rium occultum habeto : tum si ille, quod amicae det, ut
 habeat, machinam adversum te aliquam struet : falli te
 finito : ita & eum commodius retinebis apud te, & sum-
 ptum facies minus. Hæc Chremes, nescius (ut sunt hu-
 mana) oculatum foris esse se, cæcum domi. Interea e-
 nim meditabatur Syrus, decem minas, quas Bacchidi pol-
 licitus erat dare, eas quomodo illi à Chremete ipso con-
 ficeret : jamque inibi erat, cum eum Chremes arreptum
 blande compellat, hortaturque, aliquam ad Menedemum
 fallaciam molitur. Injecit in sermone Syrus mendaci-
 um à se pro tempore confictum : anum Corinthiam, An-
 tiphilæ (ita enim putabatur) matrem, mille drachmas
 mutuo accepisse à Bacchide : ea mortua, puellam pro
 pecunia illa arrhaboni relictam. Dum hæc agitur,
 annulum suum agnovit Sostrata, ejusque indicio, An-
 tiphilam filiam suam esse cognovit. Gaudio exsiliens, om-
 nem rem desert ad virum, qui, ea leviter objurgata, ob-
 reptam tamen filiam ipse quoque gavisus est. Jam om-
 nia in tranquillo erant ; absque Bacchide fuisset. Sed &
 illi quomodo decem excudendæ erant argenti minæ, &
 periculum erat, ne aliqua eam Chremes filii amicam
 esse rescisceret. Ibi Syrus audax consilium inir, quomo-
 do & utrique seni rem, ut erat, patefaceret, & commode
 se è tam impedito negotio expediret. Primum igitur
 Chremeti, Reperi, inquit, quomodo argentum à Mene-
 demo eripiam. Dicemus ei, Bacchidem hanc tui Cliti-
 phonis

phonis amicam esse: orabimusque, ut eam domi suæ dies aliquot esse patiatur; teque id celatum velit. Porro Clinia filia tuæ, quæ modo reperta est, formam sibi complacitam esse dicet; eamque petet uxorem. Quid tum? pecuniam, inquit, petet à patre suo, qui novæ nuptæ ornamenta coemat: eam pecuniam numeraturus est Bacchidæ. Jam autem ad Menedemum, Syri hortatu, transferat Bacchis, & eo pompam omnem suam transduxerat. Chremes primo non satis consilium illud probare: at illam certe, inquit Syrus, pecuniam, pro qua filia tuæ opposita erat pignori, quin dissolvas, facere honeste non potes. Ego vero, inquit Chremes, & libenter quidem. Immo vero, inquit Syrus, dato eam Clitiphoni, qui ad Bacchidem deferat: ita enim facilius credet Menedemus, eam illius esse. Sic ita sane. Numeratur à patre Clitiphoni pecunia, quam ad meretricem perferret. Interea res detegitur: indignari Chremes, & fremere, & minitari se omnia atrocissima exempla editurum. Tandem, cum prius Antiphilam Clinia collocasset, partim Menedemi, partim uxoris precibus delinictus, ignoscit. Clitipho se, relictis meretriciis amoribus, uxorem daturum pollicetur. Cum autem cæterarum fabularum argumentum unodie contineri soleat, hujus non nisi bi-duo explari potest.

PROLOGUS.

NE cui sit vestrum mirum, cur³ partes³ seni¹ 1 Ne quis vestrum, miteretur. Hæc Actor loquitur, id est, ille, qui Comœdiam est adurus.
⁴ Poeta³ dederit, ⁶ quæ⁷ sunt adolescen-
 tium:

⁸ Id primam dicam: deinde, ⁹ quod veni, eloquar.

¹⁰ Ex integra ¹¹ Græca ¹² integram Comœdiam

Hædê sum ¹³ acturus ¹⁴ Heautontimorumenon: ⁵

¹⁵ Duplex ¹⁶ quæ ex¹⁷ argumento facta est simplici.

¹⁸ Novam esse ¹⁹ ostendi, & ²⁰ quæ esset: nunc, ²¹ qui scripserit,

Et ²² cujus Græca sit, ni partem maximam

Existimar: ne scire vestram, id dicerem.

Nunc, quam ob rem ²³ has partes didicerim, ²⁴ pau-
 cis dabo:

cium, munus. ³ Mihi qui sum senex. ⁴ Terentius.

⁵ Com-
 milerit, commendaverit. ⁶ Quæ spectant ad homines florida ata-

tis. ⁷ Propria. ⁸ Id non antecedens hic respicit, nempe cur par-

tes sint Poeta dederit, sed quod continuo subiungitur, Ex Integra Græca,

&c. Guyetustransponit voces: Id deinde dicam, primam, quod veni, elo-

quar. ⁹ Propter quod, quare in medium prodierim. ¹⁰ Scilicet

translatam. ¹¹ Menandri. Nam ex Menandro omnes transtulit, præ-

ter Phormionem & Hecyram, quas ex Apollodoro traduxit. ¹² In-

tegram Latinam, id est, integri dramatis, unius auctoris, non mi-

llam è duabus fabulis: uti Andriam calumniabatur Lavinias ex Andria

& Perinthia contaminatam. ¹³ Recitaturus. ¹⁴ Se ipsum excru-

cientem, se ipsum punientem: eo quod senex Menedemus, cui primas

in fabula partes Poeta dedit: sua se ægritudine, ac filii desiderio, pe-

ne conficit. Nam Heautontimorumenon (Græcè *ἑαυτοτιμωρουμενον*),

Latine est Ciceroni, se ipse puniens, se ipsum exoruians: ex *ἑαυτο*

se ipsum, & *τιμωρεσθαι* exorio. ¹⁵ Vel, quia nunc etiam Latina est

fabula, cum simplex fuerit, quandiu tantum exstabat Græca. Quæ uni-

ca antea, Græca tantum nunc duplex, Græca Menandri & Latina

Terentii. Vel, quia in ea omnes personæ sunt pleræque geminantur, ut

sint duo adolescentes, duo amici, duo senes, &c. Unus enim adole-

scens amores plenam ex se Comœdiam abolvere possunt, ut in He-

cyra, quæ accepta, reliquæ Terentianæ duplices sunt. ¹⁶ Comœ-

dia. ¹⁷ Materia uniformi. ¹⁸ Prius non visam, vel novo modo

traditam ex Græco. ¹⁹ Probavi. ²⁰ Quo nomine vocaretur hæc

Comœdia, nempe Heautontimorumenon. ²¹ Quis composuerit.

²² Cujus Græci auctoris, scilicet Menandri. ²³ Hanc provinciam

recitandæ Comœdiæ discendo sulceperim. ²⁴ Brevi sermone dicam,

indicabo. Sic Virg. Ecl. 1. Sed tamen illi Deus qui sis, da, Tityrs, nobis.

1 Poeta voluit, ut apud vos agerem causam potius, ac se defendere, non officio fungerer Prologorum. Prologi enim aut argumentum narrant, aut Poetae personam commendat, aut audientiam postulant: nunc autem ego apud vos acturus sum causam, & defendam, si quid forte fuerit in Terentium ab adversario loco criminis intentatum. Sic in Prolog. Hecyr. Orator ad vos venio ornatus Prologi. 2 Facientem praefationem sive narrationem totius Comediae. 3 Poeta voluit ut vos iudicaretis. permisit vobis iudicium, secit vobis potestatem iudicandi de ipso: ideoque vestro iudicio stabit cadetque. 4 Inposuit mihi provinciam agendi Comediam. 5 Destinavit. 6 Διευτρίσας, id est, ego, qui huius orationis actionem suscepi, tantum efficiam dicendo sive facundia mea. Sic Catul. Ferox à robore Tiberius, id est, ferrox robore. 7 Poeta. 8 Invenire apte, id est, quantum Poetae inventionis commoda. 9 Prologum hunc. 10 Nam quod invidi & nulli divulgaverunt, sparserunt ac disseminaverunt sermones in populo seu famam. Vide Prologos Andriae & Hecyrae. 11 Poetam miscuisse, commaculasse, ex multis unam faciendo. 12 Comedias. 13 Poeta. 14 Ingenue fatetur, ex multis Graecis paucas esse factas Latinas. 15 Neque ob id dolere. 16 Posthac, deinceps. 17 Paucas Latinas ex multis Graecis. 18 Opinatur. 19 Terentius se praestantissimorum aet doctissimorum Poetarum Comicorum scilicet Nævii, Plauti, Ennii, & ceterorum, quos hic noster auctores habet, exemplo defendit, qui idem factitarunt. 20 Qua imitatione. 21 In vertendis Graecis Comediis. 22 Ordo est: Tum, id est, deinde, arbitrium vestrum, vestra eximatio valebit in eo, quod Poeta malevolus vultus Poeta distitit, hunc applicasse & repente ad studium Musicum. 23 Malignis suis maledictis. 24 Cuius jam apud populum gratia deflorescit, quantum novus Poeta Terentius inclarescit. 25 Exercitium scribendi Comedias. Veteres enim ἀμύχανος, non tantum eos, qui à Musica, verum qui ab omni Musarum commercio alieni essent, hoc nomine, tanquam probro, notabant. Ita infra in Prolog. Phorm. Qui artem trahunt Musicam. 26 Poetam Terentium. 27 Appulisse, adiunxisse animum suum, dedisse se. Cic. 1. Offic. Alii se ad eloquentiam applicant.

- ¹ Amicum ingenio fretum, haud ² naturâ suâ : ¹ Amico-
 Arbitrium vestrum, ³ vestra existimatio ²⁵ rum, scilicet
⁴ Valebit. Quam ob rem omnes vos oratos volo, ²⁵ cet Lælii,
 Nè plus ⁵ iniquum ⁶ possit, quam ⁷ equum, oratio. ²⁵ Scipionis,
⁸ Facite, æqui sitis, ⁹ date crescendi copiam, & nobili-
¹⁰ Novarum qui spectandi faciunt copiam um, quorū
¹¹ Sine vitis : ¹² Nè ille pro se dictum existimet, ³⁰ amicis
¹³ Qui nuper ¹⁴ fecit servo currens in viâ Terentius
¹⁵ Decessit populum : ¹⁶ cur in sano serviat ? familiaris-
¹⁷ De ¹⁸ illius peccatis plura ¹⁹ dices, cum dabit usus est.
²⁰ Alios novas, nisi finem ²¹ maledictis ²² facit. ³⁰ 2 Suapte
²³ Adste æquo animo : date potestatem mihi, ³⁵ 4 Vincet, ingenio.
²⁴ Statariam agere ut liceat ²⁵ per silentium : ³⁵ 4 Vincet, ³⁵ Vestrum
²⁶ Nè semper servus ²⁷ currens, ²⁸ iratus senex, ³⁵ 4 Vincet, ³⁵ 4 Vincet,
 obtinebit,
 iniquo-
 rum, id est, malevolorum, improborum. ⁶ Majorem habeat authorita-
 tem. ⁷ Æquorum, id est, proborum & bonorum sermo. ⁸ Labora-
 te, ut sitis æqui judices. ⁹ Date facultatem crescendi in gratia & ho-
 more apud vos iis Poetis, qui vobis suis fabulis spectandas exhibent.
 10 Spectandi novas Comœdias. Genitivus pro accusativo : vel spectanda-
 rum novarum Comœdiarum. Plaut. Nominandi istorum erit magis, quam
 edendi copia. ¹¹ In quibus nihil sit absurdum, nihil à moribus abhor-
 rens, sed omnia verisimilia appareant. ¹² Nè hæc in suam defensionem
 dicta putet L. Lavinius. ¹³ Lavinius. ¹⁴ Finvit, introduxit in suo
 poemate. ¹⁵ Decessisse, id est, locum dedisse. Notatur in hoc vitium,
 quod admisit L. Lavinius, qui decorum personæ non servaverit. Quid enim
 magis præter decorum, quam ut servo populus in via decedat, & in sano
 serviat ? ¹⁶ Eugraphius multa hic movet, sed nihil promovet. Calphur-
 nius, quem plerique sequuntur, de populo dictum accipit, id est, cur popu-
 lus servo saturo & desipienti serviret ? Guyetus emendat, *serviam*. ¹⁷ L. La-
 vinii erroribus. ¹⁸ Poeta Terentius. ¹⁹ Comœdias. ²⁰ Con-
 vitis. ²¹ Desinet lacerare adversarius noster, ²² Hactenus pro Poe-
 ta dixit Histrio habitu Prologi, nunc suum negotium agens, sibi sui laboris
 partem minui postulat silentio & æquitate spectatorum. Dicit ergo, *adste*,
 id est, auxilium serte, more advocati, qui clientis adest, id est, præsidio illi
 est, bono animo & iuste judicanti. ²³ Recte Eugraphius : ut perpetuo
 & stabiliter agatur hæc Comœdia, neque populi adversis suffragiis foras pella-
 tur. Alii sic exponunt : quietam hanc Comœdiam, quæ non habet magnos
 motus, ubi multum est consiliorum, parum pugnarum : Menedemus enim se
 cruciat ob absentiam filii : & opponi volunt *motoris*, cuiusmodi mox desi-
 gnat, cum dicit. *Nè semper servus currens, iratus senex*, &c. Alioqui *stare*
 etiam dicitur Comœdia, cum silentibus & sævientibus spectatoribus tota
 peragitur : *ars*, cum recitatur. ²⁴ Sine aliquo impedimento. ²⁵ Ex-
 primit varias personas, quæ in Comœdiis introducuntur. ²⁶ Fugitivus,
²⁷ Morulus.

¹ Vorax ¹ Edax parasitus, ² sycophanta autem impudens,
 multi cibi, ³ Avarus ³ leno, ⁴ assidue agendi finis mihi
 cui semper ⁴ Clamore summo, cum labore maximo. 40
 est animus ⁵ Mea causa, ⁶ causam hanc justam esse, ⁷ animum
 in patinis ⁸ inducere,
⁹ Calumniator. Vide ⁹ Ut aliqua pars laboris ⁹ minuat mihi.
 Andr. 4, 6, ¹⁰ Nam nunc ¹⁰ novos qui scribunt, nihil parcunt ¹⁰ sentis
¹¹ Puellarum ven- ¹¹ Si qua laboriosa est, ad me curritur:
 ditor. ¹² Sine in- ¹² Sine ¹² levis est, ad alium mox deferitur ¹³ gregem 45
 termissione ¹³ In ¹⁴ hac est ¹⁵ purgatio: ¹⁶ experimini,
¹⁴ Qui le- ¹⁴ In ¹⁴ uramque partem ingenium quid possit meum:
 nio con- ¹⁵ Si nunquam avarè pretium ¹⁷ statui ¹⁸ arti mee,
 festus ¹⁶ Et eum esse questum in animum induxi maximum,
 sum. ¹⁷ Quam maxime ¹⁹ servire vestris commodis; 50
¹⁸ Justum ²⁰ Exemplum statuiste in me, ut ²¹ adolescentuli
 enim est ²¹ Vobis placere studeant potius, quam sibi.
 seni in re ²² Scilicet me esse senem. ²³ Vos spectatores persuadete
 laboriosa ²⁴ Ut actio sit aliquanto facilior. ²⁵ Comedias Latinas.
 favore. ²⁶ Mihi actori senio confesso. ²⁷ Si qua Comedia gravis sit argumen-
 prestare. ²⁸ ti, ut que laboris multum desideret, ad me senem itur, ut eam agam.
 vobis. ²⁹ Facilis actu. ³⁰ Scenarum turbam, id est, ad alios Comediarum
³¹ 10 Mihi actori senio confesso. ³² Si qua Comedia gravis sit argumen-
 ti, ut que laboris multum desideret, ad me senem itur, ut eam agam.
³³ 11 Facilis actu. ³⁴ Scenarum turbam, id est, ad alios Comediarum
 auctores Metaph. a precoribus. Calphurnius hic gregem per contentum alio-
 rum actorum dici autumat. ³⁵ 14 Comedia. ³⁶ 15 Sermo elegans & ve-
 nustus, & facile auditorum assensum iniens. ³⁷ 16 Judicate vim ingenti
 mei in utraque Comedia, tam stataria, quam motoria, tam levi, quam
 laboriosa. ³⁸ 17 Constitui, praescripsi. ³⁹ 18 Histriocler. ⁴⁰ 19 Obse-
 qui, inserviri vestris utilitatibus. ⁴¹ 20 Praestare mihi benevolentiam.
⁴² 21 Ut auctores, quorum opera in hac & in aliis fabulis agendis utar, meo
 exemplo, vestris potius commodis, quam suis, servite studeant, id est,
 placere magis vobis, quam questui operam dare cupiant, judicium vestrum
 ante lucrum suum ponant.

ACTUS I. SCENA I.

CHREMES, MENEDERMUS, Senes.

¹ Mene- ¹ CH. ¹ Q Vanquam haec inter nos ² nuxera nois-
 demum ³ sia admodum ³ est,
 exco-
 riantem
 se in agro laboribus, Chremes alloquitur, sedulo causam inquirens, cur
 prater aetatem ille suam id faciat. ⁴ Respondens Menedemus, sui mo-
 roris causam dicit esse filii abtentionem, quem jurgiis & contumeliis domo
 eje-ctum, impotentius desiderat. ⁵ Nova, recens. ⁶ Intercedit.

Nec adeo quodd agrum in ¹ proximo hñc mercatus es, ² Scilicet
Nec rei ferē sanē amplius quidquam ³ fuit, ⁴ loco, la est,
Tamen vel ⁵ virtus tua ⁶ me, vel ⁷ vicinia ⁸ in hac vi-
(Quod ego in propinqua parte amicitie ⁹ spito) ¹⁰ ciniā
¹¹ Facis, ut te ¹² audacter moneam, & familiariter ¹³ mibi
¹⁴ Quod mibi videre ¹⁵ prater etatem tuam ¹⁶ tecum
facere, & prater quam ¹⁷ res te adhortatur tua ¹⁸ 3 Probatas.
¹⁹ Nam pro Deūm atq; hominum fidem: quid vis ²⁰ 4 Accusa-
tibi? ²¹ tivas lites,
²² Quid queris? annos sexaginta ²³ natus es, ²⁴ me, non
Aut plus ²⁵ co, ²⁶ ut conjicio: agrum in his regio- ²⁷ regitur hic
nibus ²⁸ a facit, sed
²⁹ Meliorem, neque ³⁰ pretii majoris nemo habet: ³¹ a sequentis
³² Servos complures. Proinde quasi ³³ nemo fiet, ³⁴ ut mo-
his tui ³⁵ attente ³⁶ illorum ³⁷ officia fungere. ³⁸ niam,
Nunquam tam manē egredior, neque tam ³⁹ ve- ⁴⁰ quod equi-
heri ⁴¹ 15 pollet
⁴² Dumum revertor, ⁴³ quin te in ⁴⁴ fundo ⁴⁵ conspice ⁴⁶ huic in-
Fodere, aut ⁴⁷ arare, aut aliquid ferre: denique ⁴⁸ finitivā
Nullum ⁴⁹ remittis tempus, ⁵⁰ neque te respicias. ⁵¹ orationi,
Hec non volupitati tibi esse, satis ceritō scio. ⁵² facit me
monere.

ne scire: ⁵³ Propinquitas: nam vicinia significat homines, qui pro-
pe domum nostram habitant: sed vicinitas est ipsa domorum propin-
quitas. ⁵⁴ Scilicet vicinum esse & virtutē praevalitum. ⁵⁵ 7 Repeto
alio. ⁵⁶ 8 Inducit. ⁵⁷ 9 Liber, sine allentatione. ⁵⁸ 10 Quis. ⁵⁹ 11 Con-
tinentiam tuam, id est, aliter, quam tui atq; postulat, supra quam
conveniat. ⁶⁰ 12 tuas, quam vires tuae ferre possint. ⁶¹ 13 Utilitas tua,
ut facultates tuae admovent, suadeant ac postulant ut fiat. ⁶² Satis enim
divites. ⁶³ 14 Exclamatio vehemens est in eum, qui & senex & di-
ves, continuo labore se defatiget. ⁶⁴ 15 Habes. ⁶⁵ 16 Scilicet numero,
id est, ultra eum numerum, scilicet quam sexaginta. ⁶⁶ 17 Quantum con-
jectura possum assequi. ⁶⁷ 18 Fertiliorē. ⁶⁸ 19 Pluris valentem.
⁷⁰ 20 Habes ad colendum agros. ⁷¹ 21 Servum in domo tua. ⁷² 22 Tam
diligenter, tam scdulo. ⁷³ 23 Servorum. ⁷⁴ 24 Officiis fungeris. Ar-
challmus. ⁷⁵ 25 Sero. ⁷⁶ 26 Ut non. ⁷⁷ 27 Parte agri tui. ⁷⁸ 28 Vi-
detur. ⁷⁹ 29 Perpetuo laborare. Humanitati hanc dehortationem meri-
to tribuit Cicero de Finibus. ⁸⁰ 30 Humanitas non inhumana, qui novum in-
cipiam non quis fodere, aut arare, aut aliquid ferre dēbet: non ut litum ad
industria, sed ab illiberali labore deterreat. ⁸¹ 31 Relaxas, nullum dā ti-
bi tempus vacuum labore, id est, per labores. ⁸² 32 Neq; rationem
habes, neque parca tibi, non cogitas quid atq; & valetudo tua possit
ferre. Ita in Phorm. 2, 3, 87. ⁸³ 33 rursus etatem tuam.

At enim
(dices) pi-
get me
videre,
quantulum
hic promo-
veant opus
meum servi
p'gri &
cellatores,
nisi ego
ipse ma-
num operi
admo-
veam.
Occupatio:
cui mox re-
quenti
versu re-
sponso
subiicitur.

At enim me, quantum hic operis fiat, p'gri-
niet.

Quod in opere faciundo opera consumis tua,
Si sumas in illis exercendis, plus agas.

ME. Chreme, tantum ne ab re tua est otii tibi,

Aliena ut cures, eaque, nihil que ad te attinent.

CH. HOMO SUM: 9 HUMANI NIHIL A
ME 10 ALIENUM PUTO.

Vel me monere hoc, vel percontari puta?

Rectum est, ego ut faciam: 14 non, ut deterream.

ME. 15 At tibi sic est usus: tibi ut opus est 16 fallo,
17 face.

CH. An cuiquam est usus homini, se ut 18 cruciet?
ME. 19 mihi.

CH. Si quid 20 laboris est, 21 nollem: sed istud 22 quid
mali est?

2 Ruri, in agro meo. 3 A servis, 4 Parum videtur. Sic Eun. 1, 7,
An pariterbat staret, te autem quod fecisset Adolescentem, ut miserum etiam
insuper patri indicaret? Unde labor non pariterbat, qui nemini leviter
exiguus valde videtur. 5 Responso ad objectionem. Ordo est: Si
sumas in servis exercendis, id est, incitandis ad opus faciendum, illud
opera tua, id est, id laboris, quod consumis, id est, conteris, perdis, in opere
faciundo, id est, in operando in agro, live in agro ludiendo, arando, colendo,
plus agas, id est, plus efficeris tua industria, magis tua utilitati consulere.
6 A negotiis tuis domesticis, familiaribus. 7 Negotia seu res alienas.
8 Ergo i. ciabillis propter naturam, & non solum ad me, sed ad alium ju-
vandum natus. Argumentum 4 Conjugatis, estque Euthymia. Circa
hanc sententiam, ut quondam quasi natura vocem, ad societatem civi-
tem colendam accommodat 1. Offic. dicens: Est enim difficultas curare
animarum: quanquam Terentianus ille Chremes humani nihil a se alienum
putet. 9 Spectans ad humanem. 10 Abhorrens. & ad me non spe-
ctare. Q. d. Humanitatis est, curare aliena. 11 Sic existima me huc
tecum loqui, vel animo docendi, vel ex te discendi aliquid. 12 Ne te
ita exerceas & labore conficias. 13 Si rectum est, quod facis, ego ut
idem tecum faciam. 14 Si non rectum est, ut avertam, abducam te a
proposito monitione mea. 15 Mihi est ut sic facere. Hanc explicantes
ab ipso Pueta v. 40. 83. 95. 96. & amplius a Cicerone, qui ostendit, quo-
modo hic Terentianus lenex decreverit se cruciari, & malo dignum se de-
putare, nisi miser esset. 16 Tunc, idque ab affectus magnitudine proficisci,
cum nemo sibi inimicus ipse sit, declarat 1. de fin. 16 Facere. 17 Faci
Archaisma. 18 Maerere se curis & laboribus? 19 Scilicet est tui,
ut perpetuo laborem, & excreciem me. 20 Aegritudinis in animo. Sic
Andr. 5, 2. Tantum laborem ca par ob talem filium? 21 Vellem non esse,
dolo vicem tuam, si quid tibi agere est. Hanc enim vox est penitentis, &
quocumque modo dolentis. Sic Adelp. 2, 1. Nollem scilicet, id est, vellem
non factum. 22 Quod te tangere cruciat,

Quæso, ¹ quid de te tantum meruisti? ME. ² *ben*,

CH. ³ *Nè lacryma, atq; istuc, quicquid est, fac me ut sciam.*

⁴ *Nè verice: nè verere; crede, inquam, mihi: aut consolando, aut consilio, aut re juvero.*

ME. ⁵ *Scire hoc vis?* CH. ⁶ *hæc causâ equidem, quâ dixi tibi.*

ME. ⁷ *Dicatur.* CH. ⁸ *at istos rastro* ⁹ *interrea*

ME. ¹⁰ *Sine me, vacuum tempus nè quod dem*

ME. ¹¹ *Sine me, vacuum tempus nè quod dem*

ME. ¹² *Sine me, vacuum tempus nè quod dem*

CH. ¹³ *Hui, tam graves bor, quæso?* ME. ¹⁴ *fic*

CH. ¹⁵ *Nunc loquere.* ME. ¹⁶ *Filium unicum ado-*

Hæbeo, ¹⁷ *ab: quid dixi habere me?* ¹⁸ *imò habui,*

Chreme:

6 Ipso effectu te adjuvabo. Mutatur nobilem, & quæ humanitatis offi-

ciis numeros explet, sententiam Cæc. sam. Epist. 7. l. 10. *Quare omnibus*

de rebus fac ut quamprimum sciam, aut consolando, aut consilio, aut re juvero.

7 Jundudum velle se Chremes ostenderat: sed ut illud emphaticè habet.

Quæ d. Menedemus: Ita ne obstinat: operam das, ut hoc quod ego cessa-

tim cupio, ex me cognoscas? 7 Scire cupio. Non curiosè se interro-

gare, ut ab initio suspicatus erat Menedemus, sed officiosè & amanter,

iterum homini morosè misero inculcandum duxit. 9 Scilicet ut te le-

vem labore, & te consolet. 10 Tibi à me. 11 Ferramenta ista ru-

stica. *Rastrum* est instrumentum dentatum glebis confringendis idoneu: à

radando dictum, quod tetram radat. Dicitur *Rastrum* in singulari, & *rastra*

plurali. 12 Inter narrandum. 13 Non deponam rastro meos.

14 Quid agis te ista cruciando? 15 Patere me laborare, ut nullo tem-

pore hui sine labore. 16 Ut labores & loquaris simul. 17 Deposuit

rastro, æque dolentia. 18 Quod liberat me istu onere. 19 Admi-

rantia est. 20 Portas vel trasas hos rastro tam ponderosus? Apolo-

pellis est. Hos enim Menedemo creptos ponderabat Chremes. 21 Id,

quod ibi, sic postulat, ut tales gestem rastro. 22 Explica causam.

23 Narratio hæc plane consentit argumento. 24 Revocatio siue Corre-

ctio. 25 Sed habui. *Miserum istuc verbum & pessimum est, habuisti, &*

etiam habere. Plant. Ruden. 5, 2.

¹ Quare
tam male
te trahas?
Miseror de
² est
aliquid
confero in
te vel bo-
num vel
malum.
³ Interje-
ctio dolen-
tis effuse.
⁴ Fac me
scire.
⁵ Noli ce-
lare.
⁶ Com-
mitte mi-
hi istuc,
quidquid
est. Virg. 4
Æn. solam
⁷ nam persi-
das ista
Te colere:
⁸ aranos
etiam tibi
credere
sensu.

2 Filium
Q. d. an
perierit
in bello,
nec ne.
3 Dicis, aut
dubitas te
habere fili-
um.

3 respon-
neli, ad
Istumum
inter Ioni-
um & Ae-
grum ma-
re, urbe
celeberri-
ma.

4 Athenis.
5 Peregri-
na vetula,
Philtera
nomine,
non hinc
oriunda.
Advena
enim est,

qui non est

civis aut inquilinus, sed externus, & ex alieno loco adveniens.

6 Anna Philteræ.

7 Antiphilam, quæ credebatur esse ejus filia, cum

revera esset filia Chremetis.

8 Filius meus Clinia.

9 Misere & nimis

vehementer.

10 Tanquam si esset uxor.

11 Me nesciente, scilicet

fuisset.

12 Amorem filii.

13 Benignè, more seu ritu humano, id est,

ut ratio humanitatis postulabat: non ut hominem vel patrem dece-

bat, sed iusto inclementius & durius.

14 Aegrum: nam animus e-

est, sed corpus egrotum.

15 More usitato & communi parentum, qui

plerumque, ut & patris & senes, sunt laudatores temporis.

16 Propter amorem,

17 Scilicet cet. dicens, vel inquam.

Indignantis interjectio.

18 Amare alle-

niam.

19 Vivente.

20 Falleris opinione tua.

21 Scilicet tibi hæc

diutius licere facere.

22 Meam non nosti iram.

23 Filium.

24 Tam

diu.

25 Donec, quamdiu fungeris tuo officio, aut facies quod debes,

quod te decet.

26 Quod te dignum est facere.

27 Contra.

28 Hon-

estum & aequum.

29 Inveniam, excogitabo.

Enallage modi.

30 Cer-

te: habetque insignem usum ad conciliandam attentionem.

31 Causa.

32 Ut adolescens in amorem incidat illicitum.

33 Nimia cessatione &

reque ab operibus.

Nam diutius quis vitii alimenta ministrat, ut ait

Cato. Unde & Ovid. l. 1. de Remedio amoris: Ergo ubi visus erit no-

stra medicabilis arte, Fas monitis fugias otia prima mei.

Hæc, ut amor,

faciant: hæc, quæ fecere, tuantur: Hæc sunt jucundi causæ cibique mali.

Argumentum à causa amoris.

Nunc¹ bateam, nec ne, incertum est. CH.² Quia
ita istuc? ME. scies.

Est è³ Corintho⁴ hic⁵ advena anus paupercula:
6 Ejus⁷ filiam⁸ ille amare cepit⁹ perdidit, 25

Prope jam us¹⁰ pro uxore haberet: hæc¹¹ clam
me omnia.

Ubi¹² rem rescivi, cepi non¹³ humaniter,
Neque us¹⁴ egrotum animum decuit adolescensuli,

Tractare: sed vi &¹⁵ viâ nervulgata patrum.
Quotidie¹⁶ accusabam: 17 hem! tibi ne¹⁸ hæc
dimis

Licere speras facere me¹⁹ vivo patre,
Amicam ut habeas prope jam in uxoris loco?

20 Erras, si²¹ id credis, &²² me ignoras, Clinia,
Ego te²³ mæum esse dici²⁴ tansisper volo,

25 Dum, quod te dignum est, facies: sed si²⁶ id non
facis,

Ego, quod me²⁷ in te sis facere²⁸ dignum, 29 invenies,
Nulla³⁰ aded ex³¹ re³² istuc sis, nisi ex³³ nimis

otio.

civis aut inquilinus, sed externus, & ex alieno loco adveniens.

6 Anna Philteræ.

7 Antiphilam, quæ credebatur esse ejus filia, cum

revera esset filia Chremetis.

8 Filius meus Clinia.

9 Misere & nimis

vehementer.

10 Tanquam si esset uxor.

11 Me nesciente, scilicet

fuisset.

12 Amorem filii.

13 Benignè, more seu ritu humano, id est,

ut ratio humanitatis postulabat: non ut hominem vel patrem dece-

bat, sed iusto inclementius & durius.

14 Aegrum: nam animus e-

est, sed corpus egrotum.

15 More usitato & communi parentum, qui

plerumque, ut & patris & senes, sunt laudatores temporis.

16 Propter amorem,

17 Scilicet cet. dicens, vel inquam.

Indignantis interjectio.

18 Amare alle-

niam.

19 Vivente.

20 Falleris opinione tua.

21 Scilicet tibi hæc

diutius licere facere.

22 Meam non nosti iram.

23 Filium.

24 Tam

diu.

25 Donec, quamdiu fungeris tuo officio, aut facies quod debes,

quod te decet.

26 Quod te dignum est facere.

27 Contra.

28 Hon-

estum & aequum.

29 Inveniam, excogitabo.

Enallage modi.

30 Cer-

te: habetque insignem usum ad conciliandam attentionem.

31 Causa.

32 Ut adolescens in amorem incidat illicitum.

33 Nimia cessatione &

reque ab operibus.

Nam diutius quis vitii alimenta ministrat, ut ait

Cato. Unde & Ovid. l. 1. de Remedio amoris: Ergo ubi visus erit no-

stra medicabilis arte, Fas monitis fugias otia prima mei.

Hæc, ut amor,

faciant: hæc, quæ fecere, tuantur: Hæc sunt jucundi causæ cibique mali.

Argumentum à causa amoris.

¹ Ego istuc ætatis non amor operam dabam,
Sed in ² Asiam ³ abiit ⁴ hinc propter pauperiem, at-
que ⁵ ibi

Stul⁶ rem & gloriam armis belli repperi.
⁷ Postremo adeo ⁸ res rediit: ⁹ adolescens talis
Sapē eadem, & graviter audiendo, victus est:

¹⁰ Etate me¹¹ putavit & sapientiā
Plus scire, & providere, quā se ipsum sibi.

In Asiam ad ¹² regem ¹³ militatum ¹⁴ abiit,
¹⁵ Cbr. me.

CH. Quid ais? ME. ¹⁶ clam me profectus, men-
sas tres abest.

CH. ¹⁷ Ambo accusandi: ¹⁸ etsi illud ¹⁹ ino-
pidum tamen.

Animi est ²⁰ prudentis signum, & ²¹ non instrenui.

ME. Ubi ²² comperi ex ²³ iis, qui ²⁴ ei fuerē

²⁵ consci,

Donum revertor maestas, atque animo ²⁶ ferē

²⁷ Perturbato, atque ²⁸ incerto prae ægritudine:

is: nam Asia est tertia pars orbis. ³ Militatum. ⁴ Athenis.
⁵ In Asia. ⁶ Divitias ē praeda & muneribus. (nam stipendium
non erat amplius) &c. laudem & honorem per præclara gesta, quā
reli in bello, inveni & acquisivi mihi. ⁷ Tandem. ⁸ Negotium de
filio meo eo pervenit, ad eum statum deductum est. ⁹ Filius meus
nullendo sapē eadem convitia & probra, &c. cum magna molestia, vel
provi tunc a me proventura audiendo ea, & proposito amoris malo ab-
ductus est, &c. ¹⁰ Propter matrem, id est, senectutem, quia se-
nex eram. ¹¹ Filius. ¹² Asiam, vel Persarum, quem Græci

Ἰσχυρὸν βασιλῆα & μέγαν βασιλῆα dixerunt. ¹³ Ut militaretur sub

eo. ¹⁴ Discessit filius meus. ¹⁵ Hæc appellatio, Chronos, affertum
hæc πρὸς loquentis, ei, ad quem loquitur, demonstrat. ¹⁶ Me

insciente: quia non ausus fuit prodire ad me. ¹⁷ Uterque accusandus
est. Tu, quod enim durus objurgasti: ille, quod non libenter accepit.

¹⁸ Concedentis. ¹⁹ Propositum ejus, scilicet filii sui. ²⁰ Ve-

recundi ac honesti ingenii atque animi, quem paterpa correctio
ab otio ad laborem reduxerat. ²¹ Strenus & fortis, de quo magna

spes est. ²² Abiisse in Asiam. ²³ Socius. ²⁴ Filius. ²⁵ Contenten-

tes. ²⁶ Guyetus τῷ φεῖ substituit bene, id est, valde, vehementer.

Sic bene & graviter impudens, apud Ciceronem in Epist. legitur. Supra

Andr. l. i. c. 104. ibi tum exanimatus Pamphilus, bene dissimulatum amor-

em & celatum indicat. ²⁷ Commotus. ²⁸ Ut plane nescirem, quid la-
cere deberem propter dolorem animi.

¹ Cum
essem ea
ætate, scilicet
in adu-
lescencia,
quatuor es,
non indul-
gebam a-
mori.

Argumen-
tum a suo
exemplo, ⁴
Bene se-
nex, juxta
Horatii
præce-
ptum, lau-
dator tem-
poris abiit.

⁵ Si pueri,
inductus,
a in cam-
partem or-
bis, ubi
sunt con-
tinentia bel-
li.

¹⁰ Propter
matrem, id
est, senectutem,
quia se-
nex eram.

¹⁵ Hæc
appellatio,
Chronos, affertum
hæc πρὸς
loquentis, ei,
ad quem loquitur,
demonstrat.

¹⁶ Me
insciente:
quia non
ausus fuit
prodire ad
me.

¹⁷ Uterque
accusandus
est. Tu, quod
enim durus
objurgasti:
ille, quod
non libenter
accepit.

¹⁸ Concedentis.
¹⁹ Propositum
ejus, scilicet
filii sui.

²⁰ Ve-
recundi ac
honesti ingenii
atque animi,
quem paterpa
correctio ab
otio ad laborem
reduxerat.

²¹ Strenus &
fortis, de quo
magna spes
est. ²² Abiisse
in Asiam.

²³ Socius.
²⁴ Filius.
²⁵ Contenten-
tes. ²⁶ Guyetus
τῷ φεῖ substituit
bene, id est,
valde, vehemen-
ter.

Sic bene &
graviter impu-
dens, apud Ci-
ceronem in
Epist. legitur.

Supra
Andr. l. i. c. 104.
ibi tum exani-
matus Pamphi-
lus, bene dissi-
mulatum amor-
em & celatum
indicat.

1 Celeriter ad me veniunt.
2 Caligas vel calceos deducunt a pedibus, seu d' solvunt.

Soccus est calcei genus: dictus (ut aliqui volunt) quasi soccus, eo quod creationi sit facilis. Eo autem calceamento, nempe

socco,

Comœdiarum actores utebantur: quemadmodum & cothurno. Tragedi: usque adeo, ut pro stilo Comico poni possit: quemadmodum cothurnus pro stilo Tragico. 3 Servos meos. 4 Parare lectulos discubitorios. Veteres enim lectulis stratis cubantes cenabant. Sic infra Adelphi. 4. 4. Et lectulos iube fieri nobis, & parari cetera: Ego iam, transacta res, convortam me domum cum opsono. Et 4. 2. Lectulos in sola ilignis pedibus fastuosos dedit: ubi potestis vos. In cenaculo enim mensa collocabatur rotunda, humilis: inferiorum quidem hominum tripes, & ex simplici ligno: superiorum citrea, aut lamina argentea intecta: quem pes eburneus fabrefactus sustinebat. Circum mensam tres ut plurimum lecti erant, unde Triclinium dictum: ceterum aut terni, aut quaterni unum occupant. Horat. 3. 4. sylvas lesbi videmus amare quaternos. Ceterum de discumbendi more, de lectis & tricliniis, videndus inter cetera Rosinus Antiquit. Rom. l. 9. c. 28. & Dempsterus. 5 Pro virili sua. 6 Ut. 7 Mitigarent. 8 Quae faciebant servi. 9 Ingemiscens est vox. 10 Servi. 11 Propter me solum. 12 Ut siua ministeriis mihi uni satisfaciunt. 13 Nendo & venendo. 14 Ego sustentabo tantam familiam? 15 Sine filio meo. 16 Ordo est: Sed ego ejus hinc mea injustitia cum gnatum unicum miserum, quum desuit uti pariter his, quum desuit uti etiam amplius, &c. 17 Gnatum. 18 Aequaliter uti ego. 19 Sumtibus, vel bonis. 20 Corruptio. 21 Quia. 22 Juvenilis. 23 Ad utendum his, vel ut utatur his praedictis: ubi utenda est nomen Gerundivum. 24 Quam lenilis. 25 Importunitate mea, nimia severitate. 26 Equidem, certe. 27 Si patiar, ut tot servi mei solius solliciti sint causa, ancillae tot me vestiant, sumptusque domi tantos ego solus faciam. 28 Quousque, quamdiu. 29 Filius. 30 In militia deget, aget, deget.

¹ Inopem, carens patria, ob meas injurias,
² interea ³ usque illi de me ⁴ supplicium dabo,
⁵ Laborans, ⁶ querens, ⁷ parcens, illi serviens.
 In facio prorsus, nihil relinquo ⁸ in adibus,
 Nec ⁹ vas, nec ¹⁰ vestimentum: ¹¹ corrasisti omnia
 Ancillas, servos. ¹² nisi eos, qui opere rustico
 Faciundo facile ¹³ victum ¹⁴ exerceant suum,
 Omnes ¹⁵ produxi ac vendidi: ¹⁶ inscripsi ¹⁷ illico
 Edes: ¹⁸ mercedem ¹⁹ quasi talenta ad quindecim
 Cegi: agrum hunc ²⁰ merces sum: hic me ²¹ ex-
 erces.
²² Decevi, ²³ sanctissimè me minus injuria,
 Chrem, meo gnatio facere, ²⁴ dum fiam miser;
²⁵ Nec mihi fas esse ullà me voluptate ²⁶ hic frui,
 Nisi ubi ille huc saluus redieris meus ²⁷ particeps.
 CH. ²⁸ Ingenio se esse in liberos leni puto, &

fit supplicium, quo velit filio satisfacere. ⁶ In victu. ⁷ Domi meo.
⁸ Suppellectilem. ⁹ Vestimenta intellige, quæ ad iterum perti-
 nent: ut infra g. 1. 30. ¹⁰ Undique collegi. ¹¹ Frater. ¹² Al-
 ium, denotatq. sumendi actionem seu modum. ¹³ Pararent. Ex-
 erces compositum est ab ex & arceo, quasi ex me arceo ignaviam. Ceterum
 verbum *exerceas* variè habet usus. Nam & servos *exerceas* dicimus, &
 tauros, & agros, & ovis, & pecora, in quibus omnibus est eadem hujus vo-
 cabuli vis, quæ non videtur commodius exprimi, quàm vernaculè, *in esse
 laudem, otio gaudere laudem*. *Exerceas* ergo sumum, est hoc agere, ut su-
 mendum actio duret, id est, quotidiano labore prestare, quantum in victum
 cultumque corporis consumas. ¹⁴ Venales exposui: nam *prodursus*
 significat foras ducere. Inde *prodursus*, dicuntur, qui virgines adducunt,
 eaque ad quæstum exponunt. ¹⁵ Venales proposui, proscripti, appo-
 nens inscriptionem ad fores talem: *Hæc domus venalis*, vel *asta* id ge-
 nus. Plaut. *Ædes hæc venales inscribit literis*. ¹⁶ Vendita familia.
¹⁷ Intellige non laboris aut operæ (ut fere) pretium, sed rerum à Meno-
 doro venditarum, id est, vasorum, vestimentorum, servorum, ancillarum,
 adium: ita Cicero *produrum mercedem* dixit. ¹⁸ Prope coronatorum
 Galliarum novem millia collegi, congesti. Cogit enim (dicti quasi *coago*)
 propriè est, non unum congrego. Virg. *Tityre, coque pecus*. Cic. *Calum boi, in
 quo nubes imbres, ventisq. coguntur*. ¹⁹ Bui. ²⁰ Fatigo. ²¹ Con-
 titui. V. de Cic. Tusc. *Quæst. 3. & l. 1. g. de finibus*. ²² Tam diu.
²³ Quamdiu miseram hanc vitam ducam. ²⁴ Et decevi non licere
 mihi hicaliquam capere voluptatem. ²⁵ In agro. ²⁶ Filius meus,
 ad quem præcipua pars harum voluptatum spectat, vel, quem pariter
 mihi decuit, ut antea dixit. ²⁷ Natura te esse erga filium mæ-
 & benigna existimo: ubi *liberos* dixit in numero plurali, cum Menodorus
 unicum tantum haberet filium. Vide Gell. l. 1. c. 13.

35: Mis-
 ram.
 1 Tam diu,
 aildue.
 3 Paniam,
 ex cruciabo
 me illius
 caula,
 60
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

1 Filium
morigerum
seu obse-
quiosum.

2 Bene
cum qua-
dam medio-
critate, ita

ut neque
sit nimis
blandus,
nec nimis
severus.

Nam seve-
ritas pa-
rentum

animos fi-
liorum de-
jicit &
proster-
nit, indul-

gentia
corrumpit
inter

atque

(monet Seneca) regendus est animus institutioni liberorum, ut modo fran-
guntur, modo stimuli. 3 Opportune ac tempestive regetur eum. 4 Mo-
res ejus. 5 Tuos mores isti noverat, quod esses ingenio leni. 6 Ut

mores ignorentur. 7 Recte, ut decet, id est, ibi non servatur vera eda-
candi ratio. 8 Estimares, faceres, id est, quam charum eum haberet.

Tractum ab antiquis, qui ante signatam pecuniam & argentum pende-
bant, id est, ponderabant. Pendo enim proprie significat pondere, quo-
niam ea, qua ponderamus, ex libra pendunt. Inde pondere pœnas dicimus,

id est, dare seu luere pœnas: nam antiquorum pœnae erant pecuniariae.
9 Filii tui. 10 Committere, scilicet ea, vel secreta sua consilia.

11 Quia durus fuisti. 12 Quae decet filios committere patri. Itaque
pater ille Plautinus tantopere probat filii ingenio, cum id dignum, cui con-
silia ardeat, habuisset. 13 Ut & tu illi ostendisses, quantum penderes.

& ille sua tibi consilia credidisset. 14 A te & filio. 15 Nunquam ad
hoc calamitatis genus pervenisses, scilicet ut tu ita doleres, & filii præ-
sentia privatus esses. 16 Ut dixisti. Concessio. 17 Maxime, quia
nimium fui durus. 18 Bona mihi spes est. 19 Filium tuum.

20 Brevis: cum scilicet jam propere est dies. 21 Si opportunum &
non molestum tibi est. Invitat ad cœnam. 22 Bacchanalia, Liberi
patris festa, Liberalia: quia Bacchus una futurum appellationum dicitur

Dionysius Ὀρέης & Διός id est, à Jove patre, & Nymphis Νύμφαι,
a quibus fuit educatus. Erant autem ludi annui in honorem Bacchi, victo-
riam ex India deportantis, instituti. Rituum, qui Liberalibus obser-
vabantur, causas diligenter explicat Ovidius Fast. 3. Bacchi autem sacra à
plerisque Græciæ urbibus triennia quoque celebrantur. 23 Scilicet ut.

24 Esse conviva apud te.

1 illum obsequentem, si quis 2 recte aut 3 commode
Tractarit. Verum neq. in 4 illum satis noveras, 100
Nec 5 te ille: 6 hoc ubi sis, ibi non 7 verè vivitur.

Tu illum, nunquam ostendisti, quanti 8 penderes,
Nec tibi 9 ille est 10 credere 11 ausus, 12 quæ est a-

quum patri:
13 Quod si essens 14 factum, 15 hac nunquam eve-
nissens tibi. 101

ME. 16 Ita res est, faveor: peccatum à me 17 maxi-
mum est.

CH. Menedeme, at porro 18 rectè spero, & 19 illum
tibi.

Salvum affuturum esse hîc confido 20 prope em,
ME. Usinam ita Dis faxint. CH. faciens: nunc, 21 si
commodum est,

22 Dionysia hîc sunt: hodie apud me 23 sis. vola. 110
ME. 24 Non possum. CH. cur non? 25 quæso tandem a-

liquantulum

1 Tibi p
ME.

larim
Nunc
ME. S

cbry
Miser
2. Mon

Ad cœ
Nil op
13 Pro

vis
Ibo ad
Hinc

abes lo
10 An
Nam u

tr. 1
Phani
conviv
me ex
confir

CL

Et 4

pro
mod
in p
Ch
scri
a P
bes
aru
acc
app

¹ Tibi parce: ² idem absens facere te ³ hoc vult filius.

ME. Non convenis, qui illum ad laborem ⁴ impu-

lerim,

Nunc me ⁵ ipsam fugere. CH. sic-cine est sententia?

ME. Sic. CH. bene vale. ME. & tu. CH. ⁶ la-

chrymas excusit mihi,

Miserique me ⁷ ejus: sed, ⁸ ut diei tempus est,

⁹ Monere oportet me hunc vicinum ¹⁰ Phaniam,

Ad cenam ut veniat: ibo, visam ¹¹ si domi est.

Nil opus fuit ¹² moni ore: j. indudum domi

¹³ Praesto apud me esse ¹⁴ ajunt: ¹⁵ & omnes con. i-

vis moror.

Ibo adde hinc ¹⁶ intro: sed quid ¹⁷ crepuerunt foras?

Hinc à me quis-nam egreditur? huc ¹⁸ concessero.

Ad longius. 8. Admonere, certiore facere. 9. Jam ant: invit. tum,

10. Andonil lit. 11. Vocatore ad cenam, seruo qui moneret con. i. va-

Nam vocatorei proprie dicebantur, qui ad cenas vocabant. 12. Struxit h-

13. à Græcis appellati. Hæc loquitur Chremes reversus ex adibus

Phaniz. 12. Adelle. 13. Servi ejus domestici. 14. Ego ipse eos, qui ad

convivium mecum venerunt, detineo: cum enim eos deberem exp. stari,

me expectant. 15. In domum meam. 16. Aperta sunt. 17. Concedam,

conferam me, intrabo domum meam.

ACTUS I. SCENA II.

CLITIPHO, CHREMES.

CL. ¹ Nihil adhuc est, ² quod vereare, Clinia: ³ haudquaquam etiam ⁴ cessans:

Ei ⁵ illam simul cum ⁶ nantio tibi hic affuturam

¹ Tuos re-

mitte ac

interrump-

pe labores.

² Utparcas

tibi.

³ Incitave-

rim.

⁴ Laborem

⁵ Lacry-

marum nec

fecit.

⁶ M. nede-

mi.

⁷ Prour. Sic

¹²⁰ Scena 1-4.

Tu, ut diu

tempus est,

vide si, ne

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

quo sine

1 Proinde, ideo,
Apocope.
2 Nullo,
tunda-
mento ni-
tentem.

Quid,
Res est
soliciti
plena timo-
re amor.

3 Animum
tuum.

4 Dimi-
tas, id est,
lato &
bono lis
animo.

5 Cum
quo.

Anadro-
phe.

6 Cliti-
pho.

7 Adest,
alloqui.

8 Tempe-
stive, in
ipso tem-
pore

9 Quare
opportune advenio.

10 Scilicet novus.

11 Scis cum habere filium?

12 In Asia.

13 Domi nostræ.

14 Admiratur tanquam de re incre-
dibili.

15 Quæ red bat ex Asia.

16 Amicis peregræ redsuntibus
cenadari solebat à propinquis apud veteres, quæ adventitia diceba-
tur.

17 Ratio est, cur eam adduxerat ad cenam.

18 Assidue
semper.

19 Lætitiâ.

20 Patrem ejus.

21 Vocatum esse ad
cenam.

22 Referendum est ad invitatum. Neque enim neglexerat
Chremes invitare Menedemum, sed nunc, reverso filio, amplius in-
vitatum vellet.

23 De adventu filii.

24 Non speranti, non suspi-
canti. Insuperatum enim gaudium semper majus esse solet: sicut & do-
lor, si non opinanti obicitur, & acerbior.

Hodie, scia: 1 proin tu sollicitudinem istam 2 falsam,
quæ 3 te

Excruciat, 4 mittas. CH. 5 quicum loquitar, 6 filius?

CL. pater adest,

Quem 7 volui adibo. Pater, 8 opportune advenis.

CH. 9 Quid id est? CL. hunc Menedemum nostri no-
strum vicinum 2 CH. 10 probe.

CL. 11 Huic filium scis esse? CH. audiri esse in Asia.

CL. 12 non est, pater: 13 apud.

Nos est, CH. 14 quid ais? CL. advenientem, è 15 na-
vi egredientem 16 adduxi illico

Ad cenam: 17 nam mihi magna cum eo jam inde
18 usque à pueritia

Semper fuit familiaritas. CH. 19 voluptatem ma-
gnam nuntiâs.

Quam vellem 20 Menedemum 21 invitatum, ut nobis
cum hodie esset, 22 amplius,

Ut hanc 23 lætitiâ 24 nec opinanti primus 25 obji-
cerem domi!

Atque etiam nunc tempus est. CL. 27 Cave faxis:
28 non opus est, pater.

CH. Quapropter? CL. quia enim 29 incertum est
etiam, quid 30 se facias: 31 modo venit:

10 Scilicet novus.

11 Scis cum habere filium?

12 In Asia.

13 Domi nostræ.

14 Admiratur tanquam de re incre-
dibili.

15 Quæ red bat ex Asia.

16 Amicis peregræ redsuntibus
cenadari solebat à propinquis apud veteres, quæ adventitia diceba-
tur.

17 Ratio est, cur eam adduxerat ad cenam.

18 Assidue
semper.

19 Lætitiâ.

20 Patrem ejus.

21 Vocatum esse ad
cenam.

22 Referendum est ad invitatum. Neque enim neglexerat
Chremes invitare Menedemum, sed nunc, reverso filio, amplius in-
vitatum vellet.

23 De adventu filii.

24 Non speranti, non suspi-
canti. Insuperatum enim gaudium semper majus esse solet: sicut & do-
lor, si non opinanti obicitur, & acerbior.

25 Offerem ei.

26 Et
Chremes nunciare Menedemo redisse filium: sed Clitipho prohibuit,
quod Clitipho nondum patris voluntas esset perspecta.

28 Non est uelle
ut invitetur.

29 Non est constitutum.

30 De se.

31 Paulo antea appellus est
ex Asia.

Timeo omnia: patris iram, & ¹ animam amice se er- ¹ Affe-
ga ut sis sua. ¹ Sum An-

² Eam ³ miserè ⁴ amat: propter eam hæc ⁵ turba at- ⁵ tipit.
qu' ⁶ ab eis evenit. CH. scio. ² Sic illa

CL. Nunc ⁷ erant ad ⁸ eam in urbem misit, & ⁷ Nam &
ego ⁹ nostrum unà Syram. ⁸ vita est

CH. Quid ¹⁰ narrat? CL. ¹¹ quid ille? se miserum ¹⁰ animus
esse CH. miserum? ¹² quem minus crede, e est? ¹² erga te

¹³ Quid reliqui est, quin ¹⁴ habeat, quæ ¹⁵ quidem in ¹³ sunt.
homine ¹⁶ dicuntur bona, ¹⁶ Antipho-

¹⁷ Patres, patriam ¹⁸ incolumem, amicos, ¹⁹ genus, ¹⁷ Accusati-
cognatos, divitias? ¹⁸ vus pro

Atq; hæc ²⁰ perinde sunt, ut illius ²¹ animus, qui ²⁰ Nomina-
²² ea possidet: ²² tivo.

Qui ²³ vis se t, ei bona; illi, qui non vitur recte, ²³ Antiphi-
mala. ²⁴ lam.

CL. ²⁴ Imò ²⁵ ille senex fuit ²⁶ importunus semper: ²⁴ Vehe-
& nunc nihil magis ²⁵ menter,

Perco, quàm nò quid in ²⁷ illam iratus ²⁸ plus satis ²⁷ Perdit.
faxit ²⁹ pater. ²⁸ Clinia,

CH. ³⁰ Ille ne? ³¹ sed ³² reprimam me: nam, in me ³⁰ Turbatio
se esse ³³ hunc, ³⁴ illi est utile. ³¹ & discor-
dia inest

³² cum do- ³³ pareat. ³⁴ Discessio.

³⁵ Dromo- ³⁶ nem.

³⁷ Sc. servum misit. ³⁸ Clinia. ³⁹ Sc.

⁴⁰ miras rogas? ⁴¹ Quem minus est credere esse miserum, quàm eum?

Quippe tantalem habeat patrem. ⁴² Quid deest illi, quid reliquum,

quid omnium est in illo ornando & beando? Q. d. Illis omnibus abun- ⁴³ Q. d. Illis omnibus abun-

dat, quæ ad vitam beatam requiruntur. ⁴⁴ Omnia illa. ⁴⁵ Cer-

te. ⁴⁶ Consentur: vulgo esse bona. ⁴⁷ Enumeratio honorum for-

tuna. ⁴⁸ Salvam, non quaesitam. ⁴⁹ Familiam bonæ conditionis

& fortis. ⁵⁰ Sunt bona ad id quæ, id est, indifferencia seu mollis,

quæ nec per se sunt bona, neque mala: bona, bene utentibus, male au-

tem utentibus, mala. De vitis enim ut impedimenta improbis, ita bona

sunt ad iumenta virtutum. ⁵¹ Est. ⁵² Quæ dicuntur bona a vul-

go. ⁵³ Illis bonis. ⁵⁴ Correctio & translatio culpa in ipsum se-

nem. ⁵⁵ Menedemus, pater Clinia. ⁵⁶ Auslerus, molestus,

quali portu, id est, quiete carens. ⁵⁷ Cliniam filium suum. ⁵⁸ Plu-

quo, seu plus quàm decet. ⁵⁹ Senex faciat aliquid illi. ⁶⁰ Scil-

lectus aliquid filio faceret? ⁶¹ Apollipolis. ⁶² Cui debet me,

neque ostendam Clitiphoni iustum & dolorem Menedemi super discessu

filii. Hæc secum tacite loquitur Chremes, ne audiret filius. ⁶³ Cli-

nam, ⁶⁴ Clitiphoni.

1 Sc. loqu-
 ra? Dix-
 rat enim
 Cures,
 sed respu-
 ma. 1. 1. 1.
 ideo hoc
 interrogat
 Clitipho.
 2 Quali-
 tercunq-
 se res habe-
 bat, tamen
 de. 1. 1. 1.
 filius domi
 mansisse.
 3 Seve-
 rior.
 4 Pater.
 5 Quam
 placeret
 Clin. 2.
 6 Patien-
 ter tulisset
 hoc filius.
 7 Cuius
 mores to-
 leraret?
 8 An filium decebat vivere ex arbitrio patris, an decebat patrē vivere ex
 arbitrio filii? 9 Quod Clinia accusat patrem suum esse difficile & nihil
 severum, id non est, ut dicit, vel id non est verum. 10 Quæritur filiorum
 de patrum iniquitate ferme sunt similes & unius rationis. 11 Quem-
 admodum homo se paulo potest tolerare, ita parentes nolunt filios suos
 crebro convivari, &c. sed modico voluptatum usu esse contentos. Alii
 sic exponunt: nam parentum injuriis uniusmodi sunt ferme, eorum
 saltem, qui homines sunt paulum tolerabiles, id est, non contemnen-
 di, qui norunt tractare liberos: & hoc dictum voluit 12. *Arto intra, pro*
boni, prohi, Cic. Vix singula etatibus singuli tolerabiles oratores inveni-
sunt. Et sic erit Enallage numeri. 13 Filios suos. 14 Frequenter
 convivari, id est, celebrare convivium. Nam *convivior, aris*, aut significat
 celebrare convivium, aut ad convivium invitare: aut etiam frequen-
 tare convivia. 15 Paros. 16 Impensas in cele-
 brandis conviviis & meretricibus forendis. 17 Qui faciunt parentes.
 18 Se acquirendam, & ostendendam tales immunditias. 19 Filii. 20 Aut
 subditi, aut honoris, aut opum. 21 Irretivit, illigavit. 22 Pro-
 pposita mala simul sequi & nasci, scilicet ut profugiant a parentibus, ut
 peregre abeant. 23 Hoc præclarum est, sumere experimentum ex
 aliis, quod sit ex utilitate tua, id est, tibi utile. Nam *filia*, quem se-
 quuntur alios pericula capsum: & *felix*, quisque dolore Alterius discit
 posse sanari suo. Tib. 1. 3. El. 6. Sic Adolph. 3. 4. jubet Demen inspicere
 in linguam in spe, utum in vita omnium, atque ex aliis sumere exemplum
 sibi.

Scitum est, periculum ex aliis facere, tibi quod ex usu
fies.

CL.¹ Na credo. CH. ego ibo hinc² intro, ut videam,
nobis³ quid extra fiet.

4 In, ⁵ ut tempus est diei, ⁶ vide sis, ut quid hinc abe-
as longius.

Significare, se approbare.

² In meas aies.

³ Quae cena, id est, quae
sunt parata ad cenam.

4 Clitipho.

⁵ Prout diei tempus est, scilicet
velutinum.

⁶ Cave si vis.

Agre
fuit patris
admonitio-
nem. Frigi-
dislime
enim con-
cadit, &
vult ali-
quo modo

ACTUS II. SCENA I.

CLITIPHO.

Quam iniqui sunt patres in omnes adoloscen-
tes iudices:

² Quaequum esse censent, nos jam³ à pueris illico
nasci⁴ senes.

Neq. illarum⁵ affines rerum esse, quas⁶ fert ado-
lescencia.

⁷ Ex sua libidine moderantur, ⁸ nunc quae est, non quae
⁹ olim fuit.

Mibi si unquam filius erit, ¹⁰ ne ille facili me utitur
patre:

Nam & ¹¹ cognoscendi, & ignoscendi dabitur pecca-
ti¹² locus.

Ordo est:
Quam in-
qui, id est,
severi,
acerbi, ju-
dices, id
est, censo-
res, sunt
patres in-
id est, con-
tra omnes
adoloscen-
tias
Digressio
patre. Clit-
ipho si-
lius queri-
tus de pa-

tris iniquitate, qui paulo severius ipsum admonuerat sui officii. Atq. ita-
lius ipse mores praedicat, qui parentis praecepta pro nihilo ducat. Dein-
de suam amicam depingit, eamq. cōsistit cum Clinia amica, ut appareat
Cliniam meliore ingenio fuisse, & multo honestius amasse.

² A pueritia, ab incunte aetate, cum primum pueri evadimus.

³ Habentes nares sensiles, sapientia prudentiaq. praeditos, graves, severos.

⁴ Participes. Metaphora. Glc. Hunc affinem esse culpae iudicatos. ⁵ Affert
secum, indacit.

⁶ Patres regunt nos iuxta suum arbitrium & voluntatem, si vera sit, si non.

⁷ Libido proprie est, quicquid liber. Unde non
modoturbium, sed etiam honestarum rerum voluntas libido appellatur. Pec-
cualiter tamen illi idini nomen translatus est ad immoderatam appeti-
tum.

⁸ In senectute. ⁹ Cum juvenes essent, & quales non jam su-
mus.

¹⁰ Certe ille habebit me benignissimum patrem, id est, commo-
dum, & plurimum filii indulgentem.

¹¹ Ubi aliquid peccatum fuerit.

¹² Facultas, occasio.

- 1 Non faciam filio meo, sicut meos pater mihi facit. 2 Per exemplum alterius, sc. Clinia. 3 Proponit. 4 Pater. 5 Largius a quo. 6 Quam metanda. 7 Quae adolescens fecit. 8 Dum senex & sobrius est. 9 Mimus. 10 Clitiphon, recitantis cum stomacho sententiam patris sui. 11 Affirmandi particula. 12 Quas nugae (nam fabulae loco habeo ejus sermonem) narret mihi nunc attendenti, quam fructus suadeat pater. 13 Quam patris mei praecepta. 14 Bacchidia. 15 Substantivum, urgent, pungunt. Stimulare enim est pungere, incitare. Piscentem a nomine stimulus, quod proprie est instrumentum, quo punguntur boves. 16 Mimelia. Sunt enim verba amice petentis, da mihi munus hoc vel illud. 17 Cui amica, ita petentis, nec negare, nec affirmare possum me datum. 18 Laboris & curarum ex hoc amore, perinde atque ego ex meo, habet satis, distorquetur. Satago enim proprie significat anxius sum, & satis habeo, quod agam, nolunt exquirere. 19 Habet amicam castam & honeste educatam. 20 Nesciam astutiae meretrices cum. 21 Amicae Bacchidis, Depingit enim Bacchidem conterendo cum Antiphila. 22 Opulentia, magna domina. Bel. praestitit, an groote Madame. 23 Affidua petens seu petax. Procare enim est poscere: inde procaris meretrices dicitur ab affiduo poscendo: & proci, uxorem in matrimonium poscentes. 24 Magnifice instructa suppellectili seu vestibus. 25 Multos sumptus faciens in cibo & potu. 26 Insignis, in malam partem, id est, multum nota: quia multos habet amatores, Nobilis dicitur quasi nobiles, id est, dignus, cujus nomen omnibus cognitum sit. 27 Piacet ei, & probat, quod domini maiora. Alii sic exponunt: Quoties Bacchis sibi dari aliquid postulat, nihil aliud invenio quod respondeam, nisi unum illud recte: quo dicto uti plane nihil promittebat, ita nec denegabat quidquam. 28 Cautio, metus, id est, careo unico, non audeo dicere, me nihil habere, quod domini.

¹ Hoc ego mali non pridem inveni: ² neque etiam dum ³ In fa-
scis pater. ⁴ In fa-
sano ejus
procacis
meretricis
meus uelicit.

⁵ In morte non multo tempore irretitus fui. ⁶ Et adhuc pater meus uelicit,
in isto malo laborare, id est, me habere amicum.

ACTUS II. SCENA II.

CLINIA, CLITIPHO.

CL. ¹ Si mihi ² secunda res ³ de amore meo essent, ⁴ Si mihi
jam dudum scia succederet
bene in amo-
⁵ Venissent: sed vereor, ne ⁶ mulier, ⁷ me absente, hic more. Clit-
nia cessa-
tionem &
⁸ Concurrunt multae opinionones, quae mihi ⁹ animum mora Anti-
exangeant; philae am-
ica nimium
¹⁰ Occasio, ¹¹ locus, ¹² aetas, ¹³ mater, cujus sub im- torquetur:
perio est, mala: cui exipe-
¹⁴ Cui nihil, praeter ¹⁵ pretium jam ¹⁶ dulce est. Stanti ho-
ra, dies, ¹⁷ annus vi-
CLI. ¹⁸ Clinia. CL. ¹⁹ heu misero mihi! detur. So-
let enim
CLI. Etiam caves, ne videas, forte hinc se ²⁰ a patre
aliquis exiens?

animus omnis mores, quantumvis brevis, impatientior esse. ²¹ Prospe-
ra, succedentes. Sal. Quippe secunda res sapientum animas fatigant.
Secundus enim saepius idem significat, quod prosper: ut, secunda for-
tuna, id est, prospera: sic res secunda, quae pro nostro desiderio sequun-
tur. Hinc secundo flumine navigare id dicitur, qui aqua sequente navigat,
id est, in eam partem fluente, ad quam tendimus: licet aduerso flumine
navigat, qui contra aquam nititur. Proprie autem secundus est, qui
immediate sequitur primum, id est, quod secundo loco est, & tam no-
stri, quam dignitatis ordinem denotat. Virg. Turnus ego haud ulli oster-
ram virtutis secundus. ²² Quantum ad amorem meum spectat. ²³ Anti-
philae & serui, qui eam accersiverunt. ²⁴ Antiphila. ²⁵ Quando
sui absens. ²⁶ Pecuniarum largitione ad alium diuerteris. ²⁷ Simul
in mentem veniunt variae cogitationes. Conjectura: a circumstantiis.
²⁸ Dolorem, aut animi perturbationem. ²⁹ Opportunitas ut corrump-
atur: quia ipse absens fuit, neque illa formosa est. ³⁰ Athenae, ubi
magna hominum multitudo & civium, variis moribus viventium.
³¹ Quia juvenilis, quam plerumque lubrica est. ³² Corinthia, quae
putabatur mater, sed non erat. ³³ Matri, sub cuius imperio est.
³⁴ Pecunias siue mercedem. ³⁵ Charum ac lusue. ³⁶ Vocat eum,
ut attendat, quid dicere cupiat. ³⁷ Dolentis exclamatio. ³⁸ Ex
aliquo tui patris. ³⁹ Servorum.

CL. ⁴⁰ Faciam.

¹ Cavebo.

² Pronuntiat, praedicit, praesentit.

³ Sagire est acute sentire; unde *faga annus*, quia multa scire volunt; & *sagaces dicti canes*.
⁴ Igitur, qui ante sagit, quam

oblata res est, dicitur *praesagire*, id est, futura ante sentire. ⁵ Scilicet aliquod malum intervenisse. ⁶ Servus cum amica. ⁷ A nostris malibus. ⁸ Longius abesse? ⁹ Se praeparant multiplici cultu, adificiant formam variis rebus. ¹⁰ Al. *poliuntur*: alii, *conantur*. ¹¹ Ordinantur, sive ornant se. ¹² Integram annum conterunt, Plaut. *Mulier profecto nata est ex ipsa mora*; Nam quovis alia, qua mora est, aequa mora; Minor ea videatur, quam quae propter mulierem est. ¹³ Resume vires, ad te redi, atque animum recipe. Metaphora a cursoribus seu vatoribus translata ad animum. ¹⁴ Servum. *Δευτερον* pronuntiandum est.

CL. ¹ Faciam: sed nescio quid profecto mihi amemus ² praesagii mali.

CLI. Perg n' istuc prius ³ dijudicare, quam scis, quid veri fiet?

CL. Si nihil mali esset: jam hic ⁴ adesset.

CLI. jam aderunt. CL. quando istuc erit?

CLI. Non cogitas ⁵ hinc ⁶ longule esse? & nostri mores mulierum?

Dum ⁷ molinotur, dum ⁸ comuntur, ⁹ annus est.

CL. & Clitipho,

Timeo. CLI. ¹⁰ respira: ecce ¹¹ Dromonem cum Syro: una adsum tibi.

ACTUS II. SCENA III.

SYRUS, DROMO, CLINIA,
CLITIPHO.

¹ Affirmasne hoc, Dromo, illas in propinquo esse? aut quid simile.

Principium est interruptum: servi enim sermones ultro citroque habuerunt: sub initium vero hujus Scenae eisdem nunc pertextunt. Clinia ex Syro intelligit, se absente, pud ee admodum vixisse Ant philam; qua ex re ingenti gaudio perfunditur. Bacchis, Clitiphonis amica, ad cenam adducitur: quae tamen interim fingitur esse amica Cliniae. ² Colloquia commiscimus, una colloquimur. *Cetera sermones* dicitur, qui frequenter de plurimum loquitur: quod Graeci dicunt *κλῆδιν λόγος* aut *κατὰν πῆμα*, id est, *διαλογισμός*. ³ Mulieres. Quia facundus comes in via pro vehiculo est. ⁴ Antiphila, amica tua. ⁵ Melius habeo, sanus sum, cum prius languerem praeterea tunc.

SY. ¹ **A** In tu? DR. sic est. SY. verum interea, dum ² sermones cedimus,

³ *Ille sunt relicta*. CLI. ⁴ mulier tibi adest, audin' Clinia?

CL. Ego vero audio nunc demum, & vides, & ⁵ valeo, Clitipho.

DR. Mi.

DR.¹ Minime mirum: adeo² impedire sunt: an-
cillarum gregem

Ducunt secum. CL. perii, unde⁴ illi sunt ancillae?

CL.⁵ men' rogas?

SY. Non oportuit⁶ relictas: ⁷ portant quid rerum?

CL.⁸ hei mihi!

SY.⁹ Aurum, vestem: & ¹⁰ vesperscit, & ¹¹ non
noverunt viam.

¹² Factum à nobis stultè est: abi tu Dromo¹³ illis ob-
viam.

Despera: quid stas? CL.¹⁴ vae misero mihi! quanta
de spe ¹⁵ decidi!

CL.¹ Quid istuc? quæ res te ¹⁶ sollicitat autem?

CL. rogas quid fieri?

¹⁷ Viden' tu ancillas, aurum, vestem? ¹⁸ quam ego
eam una ancillula

Hic reliqui: ¹⁹ unde esse censes? CL.²⁰
denum intelligo.

audimus, illa sunt relicta. ³ Impedimentis onusta: quia mulieres ad-
ferebant secum vestes & ornatum muliebrem. Sic Livius dicit, *Exorsitum
impeditum*. ⁴ Famularum catervam, magnam copiam. Indecorum eni-
atim visum matronis & inhonestum, sine comitatu ancillarum in publicum
prodire. ⁵ Amicæ meæ Antiphilæ, id est, unde habet illas ancillas?
⁶ Ex me quidem nihil horum sciri potest. ⁷ Relinquere mulieres. Par-
ticipio, utitur pro Infinitivo. Supra *Manum oportuit*. ⁸ Quam multas
res & magnas portant secum? Ita sæp: loquebantur Veteres, cum magnâ
rei alicujus vim aut copiam iudicare vellent Sic Andr. 1, 2, 1. *Di boni boni
quid porto?* ⁹ Dolentis: quia cogitat omnia ista dici de sua amica.
¹⁰ Pergit Syrus in sermone, quia dixerat, *portant quid rerum?* scilicet au-
rum, id est, aurea ornamenta, monilia, & vestes pretiosas: erat enim
Bacchis meretrix, ut antea dictum est, *magnificas, sumptuosas*. ¹¹ Hoc
accedit, quod vespere fiat, & propterea non erant relinquenda. Argu-
mentatur à tempore. ¹² Sunt ignaræ viæ. ¹³ Quod relinquitur
eis. ¹⁴ Mulieribus. ¹⁵ Sum infelix. Incipit desperare de sua
spica. ¹⁶ Dejectus sum, id est, quanto opere me spes fecellit! ¹⁷ Au-
git, sollicitum reddit? *Sollicitus* enim sæpius est inquietare, cura & mo-
lestia afficere: ut supra in Andr. *Cur meam sanctam hujus sollicito amari-
tis?* Aliquando significat alligere, & conari labefactare: ut, *sollicitare per-
ditam mulierem*. ¹⁸ Audin' tu, intelligis, ancillas, aurum, vestes me-
morari à serva? unde ea esse censes, cum ego hic reliquerim eam cum
una ancillula? unde ea esse censes, nisi quia interim inhonestè potius di-
vitijs parare hic optavit, quam reditum meum expectando pauper vive-
re? ¹⁹ Amicam meam. ²⁰ Unde judicas ea, scilicet tot ancillas,
aurum, vestes, esse illi, nisi à rivalibus? ²¹ Irridentis Interjectio.

1 Quanta mulierum caterva? 2 Recipiam, continebunt eas, id est, vix poterunt recipi in nostram domum, siue domus nostra erit angustior, non sufficit ad tantam turbam capiendam.

Dii boni, 1 quid turba est? ades nostra vix capiens, scio.

3 Quid comedent? quid ebident? 4 quid sene eris nostro miserius? Sed vides, 5 ecce, quos volebam. CL. 6 Jupiter? 7 ubi nam est fides? 15 Dum ego 7 propter te 8 errans patria careo demens, in 9 interea loci.

10 Conlocupletasti te, Antiphila, & me in his deservisti 11 malis, 12 Propter quam in summa insania sum, & 13 mea patri 14 minus obsequens: 15 Cujus nunc pudet me, & miserat, qui 16 hanc mores 17 cantabat mihi, 18 Monuisse frustra neque potuisse eum unquam me hac expellere. 20

Capere enim aliquando est continere, A quo sapax dicitur, quod continet aliquid. 1 Quantum cibi comedent? quantum vini bibent? 4 Quid miserius erit Chremete supra modum parco, cum tot sumptus fieri videbit? Al. sens. 5 Ecce ambos adolescentes, Clitiphonem & Cliniam. 6 Quo nam abiit fidelitas & constantia mihi ab Antiphila promissa? Suspiciatur autem Clinia amicam suam corruptam esse, quod videtur tantum auri, ancillarum gregem, & vestes suppetere illi, quam pauperem abiens reliquerat. Virg. Nunquam tuta fides. 7 Quia tua causa & patria mea expulsus sum. Alloquitur eam, tanquam presentem. 8 Peregrinabundus, eundo in militiam. 9 Interea. Loci abundat per Pleonasmum. 10 Ditasti, divitem fecisti. 11 Miseria. 12 Propter te Antiphilam. 13 Menedemo. 14 Non tam obediens, ut par erat. 15 Patria, id est, cuius mei tot patrie pudore efficitur, & misericordia, si parentem meum cogito: pudore quidem, quod inobediens illi factus sum, & ad amicum meum pertinet: misericordia autem, quod multum laboris in me corrigendo & monendo frustra sumpsi. Talis loquendi genere, pudor patris, & misericordia huius, in Andria dicuntur. A. 1. 1. 1. eleganter usus est: ut in Hecyra 5, 2, 27. pudet Philamne: ita loquitur Baechis meretrix, pudet scilicet conscientia communis viri oppressatus, quod Donatus annotat. Pudet enim, ut amplius ibi notatur, duo significat: suis ille peccavit, quam pudet, siue illi, cuius pudet. 16 Meretricum. 17 Sape dicebat, inculcabat, de-pingebat: ut cantatores repetere cantica solent. Plaut. Hos dii nosse, qui tibi canto ut carui. 18 Hec suspendunt aliqui ab illo, quod praecessit, pudet & miserat me patri, monuisse frustra: ut trajectio verborum admitteretur, Guyetus hic novam orditur sententiam: monuisse frustra, scilicet vocavit de eum me? nonne indignum est, frustra monuisse? 19 & de fructu. 20 Ab huius Antiphilae meretricis amore abstrahere.

¹ Quod nunc faciam tamen: cum ² gratum mihi esse
potuit, ³ nolui.

Nemo est miserior me. SY. ⁴ hic de nostris verbis er-
rat videlicet,

Quæ hîc sumus locuti, ⁵ Clinia, ⁶ aliter tuum amo-
rem, ⁷ atq; est, accipis.

Nam & ⁸ viâ est eadem, & ⁹ animus ¹⁰ is erga
idem ac fui,

Quantum ¹¹ ex ipsa re ¹² conjecturam ¹³ cepimus. 25
CL. ¹⁴ Quid est obsecro? nam ¹⁵ mihi nunc nihil
verum omnium est,

Quod ¹⁶ malim, quam me ¹⁷ hoc ¹⁸ falsò ¹⁹ suspi-
cari.

SY. Hoc ²⁰ primum, ut nê quid ²¹ hujus ignores :
²² anus

Quæ ista dicta mater esse ²³ ei antebac, non ²⁴ fui.

Ea ²⁵ sobis mortem: ²⁶ hac ²⁷ ipsa ²⁸ in itinere ²⁹ al-
tere

Dum narraî, fortè ³⁰ audiui. CLI. quæ nam est ³¹ al-
tera?

SY. ³² Mane, hoc, quod ³³ cepi, primum enarrem,
Cluipho:

tant quid rerum, aurum & vestem? Hæc Dromoni dicit. ⁵ Alloquitur Cli-
niam. ⁶ Tu male suspicaris Antiphilam esse: te alieno animo: aliter ju-
dicas de tuo amore, quàm æquum est. ⁷ Quam. ⁸ Modus vivendi
Antiphilæ talis est, qualis fuit, sc. constans & sincerus. Duo suspicabatur
Clinia: nê consociata esset se interim Antiph. &c. commutata parca pudicæ.
vitæ consuetudine, quàm tu occipisset cum adeo, nê destruisset amores pristinos,
alioq; animi contulisset: utriq; errori respondetur. ⁹ Affectus, amor.
¹⁰ Erga te. Anastrophe. ¹¹ Ex ipsa ratione se habendi, quam prius se fere-
bat. ¹² Clinia conjectura ita trahebatur, ut concurrerent multe opinionones
(2, 3, 4.) se opponitur conjectura, non ex opinionibus collecta, sed ex ipsa re
capta. ¹³ Al. sciamus. ¹⁴ Dic mihi, obsecro te, quid est illud, quo mihi
scdm facias, vitam animumq; Antiphilæ manere, qualis fuit? Cupit enim
Clinia audire, quam ex ipsa re conjecturam ceperint. ¹⁵ Mihi sunt nullæ
res, quas malim, quam nichil suspicionem esse falsam. ¹⁶ Evenire. ¹⁷ Hic
me deseruisse. ¹⁸ Immerito. ¹⁹ Suspiciari. Paragoge. ²⁰ Sc. dicam, aut
aito, quod sequitur, priusquam incipiam de moribus Antiphilæ dicere.
²¹ Hujus rei, id est, ut omnes res habeas cognititas. ²² Corinthia, cui Anti-
philam mater exponendam dederat. ²³ Puella Antiphilæ. ²⁴ Mater.
²⁵ Mortua est. ²⁶ De amica mortua. ²⁷ Antiphila. ²⁸ In via, inter ve-
niendum. ²⁹ Alteri, sc. mulieri Bacchidi. Archaismus. Sic Eun. 4, 6. Miles
solus ridiculus fuit. ³⁰ Ea obiisse. ³¹ Cui dicis eam narrasse id? Nemo
dum intellexerat Cluipho amicam suam Bacchidem adventare cum Anti-
phila. ³² Desine interrogare. ³³ Enarrare de amica Clinia.

¹ Ut en-
pellat ab ea,
sive ut pa-
tiam me ex-
pelli ab ea,
² Gratiâ
mihi pa-
tris concili-
asse po-
terat: quia
tunc suli-
sem patri
obsecrans.
³ Sc. fau-
ro, id est,
abstrahere
me ab ea.
⁴ Clinia
propter
verba no-
stra in er-
rorem cer-
tè delabi-
tur, id est,
non intel-
ligit, quid
locuti si-
mus. Dixe-
rat enim
Syrus: Por-

1 Postea de
1 Ha altera
dicam.
2 A me &
Dromone.
3 Domum
Antiphila.
4 Percutit
ostium do-
mus.
Frequentia-
tivum a
Fello.
Primum est
signum,
sures fue-
runt clau-
sa.
Ergo veri-
simile est,
eam hone-
ste vivere.
5 Anus.
6 Statim
Dromocum
impetu in-
gressus est
domum.
7 Scilicet

1 Post istud veniam. CLI. prospera. SY. jam pri-
mum omnium.
Ubi 2 ventum ad 3 aedis est, Dromo 4 pulsus foret:
Anus quaedam prodii. 5 Haec ubi aperui ostium, 35
6 Continuo hic se coniecit intus: ego 7 consequor:
Anus 8 foribus obdit pressulum, 9 ad lanam redit.
10 Hinc sciri potui, aut nusquam alibi, Clinia,
11 Quo studio vitam suam, se absciret, 12 exegerit;
Ubi de improviso est 13 interuentum mulieri 40
(Nam 14 ea res dedit ius 15 existimandi copiam
16 Quotidianae vitae consuetudinem,
17 Quae, 18 cuiusque ingenium ut sit, declarat
maxime)
19 Texensem telam 20 studiose 21 ipsam offendimus,
Mediocriter 22 vestiam veste 23 lugubri, 45
Ejus 24 anvis causam, opinor, quae erat mortua,
25 Sine auro tum ornata, ita uti quae 26 ornantur
sibi,
27 Nullam malam re esse expositam muliebri:
28 Capillus passus, 29 prolixus, circum caput
Reiectus negligens: 30 pax. CL. Syra mi, obsecro, 50
tum, id est, etiam ingredior. 8 Ostio siue ianua obicit, oppositum
peripulum seu obicem: 9 Ad lanificium exercendum reuertitur.
Hoc ipsum est etiam signum pudicitiae, 10 Ex hac re, ex improviso
interuentu. 11 Qui industria, qua ratione vixerit Antiphila. 12 Tri-
daxerit, transierit. 13 Inter tempus non expectatum ventum ad
Antiphilam, virginem nobilem. 14 Talis scilicet interuentus in-
pectatus, 15 Iudicandi facultatem. 16 Qua conuersione egerit
vitam suam. 17 Consuetudo quotidianae vitae. 18 Qualis natura cu-
jusque sit. 19 Ordientem telam, & filum filo iungentem in telam.
20 Diligenter & accurate. 21 Antiphilam invenimus. 22 Antiphi-
lam. 23 Funebris, luctuosa, qua lugebat animum defunctam. 24 A-
nus, id est, vetula. 25 Sine aureis ornamentis aut monilibus.
Hoc dicit, ut statim intelligeret Clinia, illud aurum, quod portaretur,
ad Antiphilam non pertinere. 26 Ut sibi placeant, non ut
placeant amatoribus. Vide, quid sit non sibi, sed amatori ornari, epud
Plautum. Mollis. 1, 3, 10, & 11. 27 Nullo furo aut unguento, quo
mulieres molles utuntur ad expurgandam cutem, ne in rugas solva-
tur, fucatum, Al. malum, id est, maxillam. 28 Crinis ejus erat
sparsus, solutus per collum: a pando, pandi, passum & passum, id est,
extendo, explicio. 29 Longus erat capillus ejus. 30 Tantummodo, ni-
hil mali. Pax a pax. Græco est, id est, pax, deinde sc. loquit. Te pax.
Intersectio est cohibentis loquelam, & silentium sibi, aut alteri indicen-
tis. S. c. infra 4, 3, 39. Unus est dies, dum argentum eripio: pax: nihil
amplius, id est, silentium, hoc satis est, hoc iussit.

Me in letitiam ¹ frustra conficias. SY. annus

² Subiemen nebat : præterea una ancillula

erat : ³ texebat una ⁴ pannis obsita,

⁵ Neglecta, ⁶ immunda illuvie. CLI. si ⁷ hæc sum,

Clinia,

vera, ita ut credo, quis te est fortunatior ?

SEIN. tu ⁸ hæc, quam dicis ⁹ sordidatam & ¹⁰ sordidam ?

MAGNUM hoc ¹¹ quoque signum est, dominam esse extra noxiam,

cum ejus tam ¹² negliguntur ¹³ internuntii :

¹⁴ Nam disciplina est ¹⁵ eisdem, ¹⁶ munerarier

¹⁷ Ancillos primum, ¹⁸ ad dominas qui affectam viam.

CL. ¹⁹ Perge obsecro te, & cave ne ²⁰ falsam gratiam

studas inire : quid ²¹ ait, ubi ²² me nominat ?

SY. ubi dicimus ²³ rediisse te, & rogare uti

Venires ad te, ²⁴ mulier ²⁵ telam ²⁶ desinis

longa est ab agris. 3 Sordida, lacuta. 4 Peda sordibus, immunda. 5 Quæ narrat Syrus. 6 Ancillulam. 7 Pannis obsitam, immundam. 8 Calpurnius sordidatam refert ad illud, pannis obsita sordidam, ad illud, immunda illuvie. 9 Id est, O Clinia, præter superiora illa Antiphilæ tuæ probitatis & castitatis argumenta, cum scilicet a servis tuis inventam esse cum ancillis suis telam nitentem, mediocriter vestitam, & negligenter cultam, magnum hæc quoque signum est extra omnem culpam Antiphilam esse, quod ancilla illæ pannis obsita, & illuvie immunda erant. 10 Parum curantur. 11 Qui nuncia servant ad amatores, & referunt ad amatas, id est, ministri & ministræ, conciliatores & conciliatrices. 12 Moris enim est, ut illi, qui ad dominas adipirant, primum ancillas muneribus demercentur, & largitate viam ad eas sibi patefaciant, cujus rei nullum vestigium hic apparet. 13 Amatoribus. 14 Muneribus seu donis affectum. 15 Amatorum, Ovid. de Arte l. 1. Sed prius ancillam captata nosse possis. Cura sit, assensus molliet illa tuos. Hanc tu pollicitis, hanc tu corampro rogando : Quod cupis, ex facili, si volet illa, fers. 16 Qui accessum ad amatas suas præparant. 17 Dicere. 18 Mendacio benevolentiam meam coneris capere. 19 Antiphila. Hactenus demonstratum est, quod vita Antiphilæ sive consuetudo vitæ a priori nihil immutata sit : nunc, quod animus erga Cliniam idem, qui fuit, maneat, declarandum est. 22 Meum nomen. 23 Ex misistia domui. 24 Antiphila, 25 Quam texebat. 26 Intermittit. Al. desinit.

1 Sine causa inambrata.

2 Filium, quod in tela texenda stramen intercurrit, filabet.

3 Filium sibi jungebat cum Antiphila.

4 Pannola, vilibus vestibus circumdata.

60 Sic Eun.

3. 2. Video sumtum, squalidum, pannis annisque obsitum. Metaphora

Continuè

1 Statim.

2 Replet

totam fa-

ciem.

Paris pro

toto per

Synecdo-

chem.

3 Scire

potuisses.

4 Amore

& cupidi-

tate cui

videndi.

5 Quod

lachrymas

effundebat.

6 Affir-

mantis id

dictum est.

7 Quor-

sum eva-

deres, vel

ne alia vi-

ti esset, &

alius ani-

mus.

8 Mali,

quod ti-

mere de-

beres.

9 Contra

alternatim, id est, postquam id, quod coeperat enarrare, enarrasti.

10 Cum

qua locuta est

Antiphila.

Interrogat memor

verborum Syri: O Clit-

pho, possis veniam.

11 Amicam, quam sc.

illa est altera, de qua qua-

rebas.

12 Intersectio indignantis.

13 Se adducis!

14 Intersectio

hortantis ad attentionem.

15 Timet ne pater illius amicam agnoscat.

16 Bacchidem abducam, rogas?

17 Ad ades nostras, scilicet Chremetis.

18 Ad patres ades adducere vis?

19 In ades patria.

20 Adverbium

excitandi ad attendendum.

21 Dignum memoratu.

22 Considera

hoc factum, en facinus.

23 Astutis & dexteritatis laudem cum vite mea

periculo acquirere conaria.

24 In qua facienda ratione.

25 Fecisse-

rit, non ex sententia successerit, id est, si tantummodo paululum erraveris

1 Constitud, & lacrymis 2 opplet os totum sibi, ut 3
Facile 3 scires 4 desiderio 5 ad fieri tuo.CL. Prae gaudio (6 ita me Dii amant) ubi sim,
nescio.7 Ita timui. CLI. at ego 8 nihil esse sciebam, Cli-
nia.Agedum 9 vicissim, Syre, dic, quae illa est 10 altera?
SY. Adducimus 11 tuam Bacebidem. CLI. 12 hem!

quid! 13 Bacebidem!

14 Eho, scelestes, 15 quid illam abducis? SY. quo 16 illam
ego? 17 ad nos scilicet.CLI. 18 Ad patrem-ne? SY. 19 ad eum ipsum. CLI. 3
hominis impudentem audaciam! SY. 20 hemTu. Non fit sine periculo facinus magnum &
21 memorabile.CLI. Hoc 22 vide: 23 in mea vita tu tibi laudem in
quasitum, scelus:

24 Ubi si paululum modò quid te 25 fugeris, ego perir-

rim.

Quid 26 illo facias? SY. 27 at enim, CLI. 28 quid
enim? SY. si finas, dicam. CL. 29 sine.CLI. Sino. SY. 30 ista res est haec nunc, 31 quasi cum,
CLI. quas, 32 malum, 33 ambages mibi

alternatim, id est, postquam id, quod coeperat enarrare, enarrasti. 10 Cum
qua locuta est Antiphila. Interrogat memor verborum Syri: O Clit-
pho, possis veniam. 11 Amicam, quam sc. illa est altera, de qua qua-
rebas. 12 Intersectio indignantis. 13 Se adducis! 14 Intersectio
hortantis ad attentionem. 15 Timet ne pater illius amicam agnoscat.
16 Bacchidem abducam, rogas? 17 Ad ades nostras, scilicet Chremetis.
18 Ad patres ades adducere vis? 19 In ades patria. 20 Adverbium
excitandi ad attendendum. 21 Dignum memoratu. 22 Considera
hoc factum, en facinus. 23 Astutis & dexteritatis laudem cum vite mea
periculo acquirere conaria. 24 In qua facienda ratione. 25 Fecisse-
rit, non ex sententia successerit, id est, si tantummodo paululum erraveris
in ea techna exercenda: quam paras, actum de me erit. 26 Cum tali
servo. Hoc ad Cliniam conversus dicit Clitpho. 27 Sed certe mihi me
fugiet, nihil periculi erit in ea re. 28 Quid vis dicere cum tuo enim?
Clitpho more impatiens Syri sermonem interruptit. 29 Permite ut
dicat. 30 Ita habet se totum hoc negotium. 31 Apolopesis, oratio
imperfecta, utpote: Clitiphone, qui impatiens audiendi est, interruptus,
quam quidam sic supplendam censent: quasi cum Clinia, & non cum Clit-
iphone, amorem sit communicatura Bacchi; sed hoc graecis divinare est.
32 Intersectio indignantis. 33 Circumlociones & involutra verborum.

Narrare occipis ? CL. Syre, ¹vernus ²hic dicit : ³sc. te
⁴mitte : ⁵ad remredi.
 SY. ⁶Enimverò ⁷reticere nequeo : multimodis ⁸in-
 jurius,
 Clitipho, es, neq; ⁹ferri potis es. CL. ¹⁰audiendum
 hercle est : ¹¹tace.
 SY. Vis ¹²amare : vis ¹³potiri : ¹⁴vis, quod des
¹⁵illi, ¹⁶effici :
 Tacum esse in ¹⁷potiundo periculum non vis : ¹⁸hanc
 stultè sapis :
¹⁹Siquidem id sapere est, velle te id, quod non potest,
²⁰contingere.
²¹Aus hac cum illis sunt habenda, ²²aut illa cum
 his amittenda sunt.
 Harum duarum ²³conditionum nactè utram malis,
²⁴vide :
 Esi consilium, quod ²⁵cepi, ²⁶rectum esse & ²⁷su-
 rum scio :
 Nam in a apud patrem ²⁸amica secum sine metu ut
 sit, ²⁹copia est :
³⁰Tum, ³¹illi argentum, quod pollicitus es, eadem
 hac inveniam ³²viâ :
³³Quod ut efficerem, orando ³⁴surdas jam aures
 reddideras mibi.
 illa repressisset. ³⁵10 Tu Clitipho. ³⁶11 Bacchidem, Adolescentem
 nesciret. ³⁷12 & ad audiendum adhuc rudem, per gradus preparat vetera-
 tur : periculis voluptates enim, quæ subterfingere, vel stultè, vel segnè ama-
 toris sit. ³⁸13 Amata. ³⁹14 O Clitipho. ⁴⁰15 Bacchidi. ⁴¹16 A me
 argentum inveniri. ⁴²17 Amica. ⁴³18 Ironia. Id enim velle sine pericu-
 lo, quod fieri non potest, insipientia est. ⁴⁴19 Correptioncula. ⁴⁵20 Eve-
 nire sine periculo. ⁴⁶21 Aut hac pericula sunt subeunda & excipienda cū
 & pro illis successibus sive emolumentis, sc. amare, potiri, inveniri quod datur
 illi. ⁴⁷22 Aut successus illi sive emolumenta amoris, sc. amare, potiri, habere
 quod des illi, cum hisce periculis simul dimittenda sunt. ⁴⁸23 Oppo-
 nitur, electionum, scilicet aut velle pericula cum amica, aut amittere
 cum una cum periculis. Sic in Andr. 1. 1. ⁴⁹Assumpsit conditionem. Et
 Cl. Hanc conditionem misero ferant. ⁵⁰24 Elige. ⁵¹25 Suscepi, inivi-
 lo tua causa. ⁵²26 Bonum, honestum. ⁵³27 Sine periculo. ⁵⁴28 Bac-
 chis. ⁵⁵29 Facultas, id est, facile factum est. ⁵⁶30 Deinde. ⁵⁷31 Amica
 Bacchidi. ⁵⁸32 Occasione, vel eodem hoc modo. ⁵⁹33 Quod argen-
 tum ut invenirem. ⁶⁰34 Obtusas, stupidas, id est, nullum orandi finem
 feceras, improbis precibus me obtundere, aures meas obtundere non
 destiteras.

1 Sc. te
 narrare
 ambages.
 2 Clitipho.
 3 Omitte
 tales am-
 bages, noli
 dicere, quæ
 nihil ad
 rem perti-
 nent.
 4 Ad in-
 stitutum
 propositum
 5 Certè,
 profecto.
 6 Sc. dis-
 tina.
 7 Infans.
 8 Tola-
 ri potes, id
 est, inole-
 rabilis es.
 9 Hic ito-
 tum ob-
 turbato-
 rus erat
 Clitipho,
 quod ge-
 stum prae se
 ferbat,
 nisi hoc
 dicto Clit-

1 Quid
aliud tibi
possum
magis
præstare?

2 Si modo
hoc acci-
dit, id est, si

amica co-
pia erit, &
argentum

invenietur,
ut dicis.

3 Hic Sy-
rus ver-
bum Cliti-

tiphonis
cum sto-
macho

repetit, eo
quod per
illud du-
bitare vi-

deatur:
& respon-
dens ad-
dit, expe-

ciundo
scies, id est, re ipsa, quod dico, cognosces.

4 Hortantis est Adver-
bium, gemitum majoris adhortationis causa.

5 Dic Verbum est
defectivum, quod tantum usurpatur in Imperativo.

6 Fingens
Bacchidem Clinia amicam esse: ut scilicet Antiphila ad Sostratam du-
catur, & postea agnoscatur filia Chremetis: qua cognita, & alteri
consilio invento à Syro, extorqueatur argentum à Chremete, quod
Clitipho Bacchidi promiserat.

7 Scilicet dicam, seu excogetis. Rideo
do Syrum hoc dicit Clitipho.

8 Clinia. 9 Amica Antiphila. 10 Anti-
phila. 11 Clinia amica. 12 Bacchis. 13 Non adferat tantum
augnum dedecus. Q. d. Est dedecus illi unam habere, nedum duas. Mo-
retrices enim sunt dedecori adolescentibus. 14 Sostratam. 15 Du-
ducetur Antiphila. 16 Cur ad matrem meam deducetur? 17 Erit.

18 Suadeam Antiphilam deduci ad matrem. 19 Solida, legitima ac
iusta causa faciendi id, quod facere intendo. Hæc petenda est ex fine
Sc. 1. Act. 1. 20 Nugæ sunt istæ. 21 Solidi in hoc tuo consilio.

22 Subire, id est, me frustra in hunc metum conicere. 23 Utile sit.

24 Tace, audi quod dicturus sum. 25 Consilium. 26 Quod si
deo, nempe ut assumetur tua amica huius esse, & sua ad matrem tuam
deducatur. 27 Et tu Clitipho, & tu Clinia. 28 Tutum. Lani-
adolecentem. 29 Tale consilium, quod ambo confiteamur sine pericu-
lo esse. 30 Libentissime reperiam. 31 Mulleribus. 32 Ex hoc
loco. 33 Indignantia est.

1 Quid aliud tibi vis? CLI. 2 siquidem hoc sit,
SY. 3 siquidem: experiendo scies. 90

CLI. 4 Age age, cedo istuc tuum consilium, quod id
est? SY. 5 a simulabimus,

Tuam amicam huius esse. CLI. 7 pulchrè: cedo quid
hic facies? sua?

AN. 10 ea quoque; 11 huius dicetur, si hoc 12 una 13 de-
decori est parum?

SY. Imò ad tuam 14 matrem 15 abducetur. CLI. 16 quid
eo? SY. longum 17 est, Clitipho,

Tibi si narrem, quam ob rem 18 id faciam: 19 vera
causa est. CLI. 20 fabulæ: 95

Nihil satis 21 firmi video, quam ob rem 22 accipere
hunc mihi 23 expediat metum.

SY. 24 Mane, habeo 25 aliud, si 26 istud metuis, quod
27 ambo confiteamini

28 Sine periculo esse. CL. 29 huiusmodi, obsecro, al-
quid reperi. SY. 30 maxime.

Ibo 31 obviam 32 hinc: dicam, ut revertantur de-
mam, CLI. 33 hem!

Quid
met

2 In a

CLI.

CL.

CLI.

qui

CL. A

13 Ef

CLI.

14

CLI.

16

SY. 17

SY.

Jam

Syre

quod per

quic, f

ut nubi

(cc.) par

omium

in arum

oid des

Clitipho

in obvi

quantib

impit.

incertis

lit, resp

no mo

tebam di

finio, C

consiliu

chidis an

14 Quod

verbis C

or. Me

17 Amos

leices pi

spondet

tus,

revertat

us est,

Quid dixti? SY. ² ademptum tibi jam saxo omnem ¹ Ademptum iri
metum, ¹⁰⁰ faciam, id
² In aurem utramvis ³ otiosè ut dormias.
CLI. Quid ago nunc? CL. ⁴ tu-ne? ⁵ quod boni.
CLI. Syre, SY. ⁶ dic modò.
CLI. ⁷ Verùm, SY. ⁸ age modò, hodie serò, ac ⁹ ne-
quicquam voles.
CL. Datur, fruarè, dum licet: nam ¹⁰ nescias,
¹¹ Ejus sis potestas posthac, an nunquam, tibi. ¹⁰⁵
CLI. ¹² Syre, inquam, SY. ¹³ perge porro, tamen
¹⁴ istuc ago.
CLI. ¹⁵ Verum hercle istuc est. Syre, Syre, inquam,
¹⁶ heus heus Syre.
SY. ¹⁷ Concaluit: ¹⁸ quid vis? CLI. ¹⁹ redi, redi.
SY. adsum, dic quid est?
Jam ²⁰ hoc quoq; ²¹ negabis tibi placere, CLI. ²² imò,
Syre.

Ademptum iri
faciam, id
est, adimam
tibi, aufe-
ram a te.
Hoc ad su-
periora illa
refertur:
dicam, ut
revertantur
domum.
² Super
utrumlibet
latus, aut
super
dextrum
(quod per
aurem
dextram
designa-
tur) aut
super
sinistrum,

quod per sinistram aurem declaratur in tali genere dicendi. ³ Tran-
quille, securè, absque sollicitudine & metu, id est, ut sis animo securus,
ut nihil pericliteris. Proverbiale est, sicut ex P. Iauti Pseudolo (1, 1, 121,
&c.) patet: ubi, cum servus extulisset captandi joci causa, De istis re in
mulum utrumvis conquisitis; adolescens corrigit: osulum utrum, an-
niorem? respondet servus: At hoc pervulgatum est nimis. ⁴ Rogas,
quid debas agere? ⁵ Junge cum eo, quod sequitur post interlocutionem
Clitiphonis & Syri datur, fruarè, dum licet: sed Syrum abeuntem mulier-
is obviam domum ut redirent, ut ipse proposuerat, obnuntiaturum, quod
tantibus non expediebat, revocans Clitipho, Clinia sermonem inter-
rumpit. ⁶ Syro reverso & Clitiphone, quid Syro diceret, prae animi
incertitudine nihil dum habente, Syrus insitans Clitiphoni, die jam quid ve-
lis, respondet. ⁷ Clitipho nihilo certior, quippe qui diversa consilia
in mo agitaret, quasi sibi ipsi adversatus, verum respondet. Q. d. Hoc vo-
lebam dicere: verum jam me consilii poenitet. Ad quod Syrus, Clitipho-
nem urgens, age modo dixit, hodie serò as nequicquam voles: quo colloquio
Clinia interruptam orationem persequitur. ⁸ Fac nunc meum
consilium. ⁹ Frustra optabis potiri amica. ¹⁰ Nescire potes. ¹¹ Bac-
chidis amicae. ¹² Revocat servum abeuntem. ¹³ In me revocando.
¹⁴ Quod coepi, scilicet ut dicam mulieribus, ut domum redeant. ¹⁵ His
verbis Clitipho respondet ad illud Clinia, quod boni datur, fruarè, dum li-
cet. Mox se rursum ad Syrum convertit. ¹⁶ Adverbium vocantia.
¹⁷ Amore incensus est. Sic Eun. 1, 2, 5. *Acute ad ignem hunc, jam ca-
lefactus plus satis.* Hoc conversus ad spectatores dicit Syrus, antequam re-
spondeat. ¹⁸ Clitipho, quid tantopere clamas? Jam respondet Sy-
rus. ¹⁹ Ad me. ²⁰ Consilium, scilicet quod amica veniat. & non
revertatur. ²¹ Dices hoc quoque tibi non placere. ²² Corrigo-
tis est.

a Qua ni-
hil est

preciosius.

a Commit-

to, tradu.

a Ages

omnia pro

tuo arbi-

trio.

4 In ali-

qua re, aut

propter

aliquam

rem.

5 Repre-

hendendus.

6 De ca-

uendo pe-

riculo.

Admonio

es hos di-

cimus, cum

duobus

accusativis.

7 In ea

re vel fi-

ctione,

id est, videris ita admonendo me putare, quod minus mihi ex ea re

impendeat Periculum, quam tibi.

8 In hac re, scilicet in tuo amore.

9 Si hæc res non prosperè successerit.

10 Audies lites, ego vapulabo.

Paronomasia. 11 Mihi Syro, *deuxièmè*.

Sic Demea in Adelp. *Plu* in

huic seni *auscultare* ? Nam *hic* dicitur de persona loquentis: *issa* de periculis

audientis: *illa* de persona remota ab utroque.

12 Quam nunc agimus.

13 Nullatenus, nullo modo à me negligitur, imo est maxime mihi cura,

nam res mea agitur, & in ea periculum mihi tecum commune impendet.

14 A Clinia orando impetra. *Exorare* enim, est orando impetrare.

15 Ut fingat tuam amicam Bacchidem esse suam.

16 Scire licet, id est, affirmo,

promitto.

17 Infinitiva hæc oratio regitur à verbo *scire*, quod inclu-

sus est particula *scilicet*. Sic infra 4, 7. *Scilicet daturum* : & 5, 1.

Nam ubi *disposam* nuntiasti filio, continuo iniecisse verba tibi Dromonem

scilicet.

18 Negotium hoc in eum pervenit statum, res ita posuit.

19 Me facere, ut assimulem Bacchidem esse meam amicam.

20 Scilicet *assuendum* est.

21 Bacchis.

22 Nè in aliquo vacillet, hæsitet,

ac temere quippiam effundat, quo se indicet ac prodat. *Titubare* proprie

est vacillare, seu pedibus non insistere posse, quales sunt ebrii. Ad an-

imum quoque transferitur, quoties ab animo verba dissentiant.

23 Bac-

Et me, & meam amorem, & famam permissa
tibi, 110

3 Tu es iudex : nè 4 quid 5 accusandus sis, vide

SY. Ridiculum est, 12 istuc me admonere, Clitipho :

Quasi 7 istuc minor mea res agatur, quam tua,

8 Hic si quid nobis forte 9 adversi evenerit,

Tibi erant parata 10 verba, 11 huic homini 10 ver-

bera. 115

Quapropter 12 hæc res 13 neuiquam neglectus est

mihi.

Sed 14 istum exora, 15 ut suam esse assimulet,

CL. 16 scilicet

17 Facturum me esse : 18 in eum jam res rediit locum,

Ut sis 19 necesse. CLI. meris amo te, Clinia.

CL. 20 Verum 21 illa nè 22 quid turbet, SY. 23 per-

docta est probè 120

CLI. At hæc 24 demiror, 25 qui tam facile potueris

26 Persuadere 27 illi, quæ solet 28 quos spernere :

SY. 29 In tempore ad eam veni, 30 quod rerum om-

nium est

num ge-
nata.
tempe-
17 Adm-
et, ne
faciend-
plendas
contrar-
cum hal-
superior-
orum e-
rigo et
faciunt,
seu com-
indigna-
stria.
tationes
belle in
am mea-
chidia
mica.
30 Sed i-
nus est

Primum: nam quandam¹ misere² offendi ibi mi-
litum

Ejus³ noctem orantem: ⁴ hac⁵ arte tractabat vi-
rum,

⁶ Cupidum ut ⁷ illius animum ⁸ inopiâ ⁹ incen-
deret.

¹⁰ Eademque ut esset apud te ¹¹ hoc quam ¹² gra-
tissimum.

Sed ¹³ heus tu, vide sis, ¹⁴ ne quid imprudens tuas.
Patrem novisti, ad has res ¹⁵ quam sit perspicax:

Ego te autem novi, quam esse soleas ¹⁶ impotens: ¹⁷ Inversa verba, ¹⁸ eversas cervices tuas,

¹⁹ Gemitus, ²⁰ screatus, ²¹ iusses, risus: ²² abstine.

CLI. ²³ Laudabis. SY. ²⁴ vide sis. CLI. autemet
²⁵ mirabere.

SY. Sed quam cito sunt consecuta mulieres?
CLI. Ubi sunt? cur ²⁶ retines? SY. jam nunc
²⁷ hac non est tua.

CLI. ²⁸ Scio, ²⁹ apud patrem: ³⁰ at nunc inserim.
SY. ³¹ nihilo magis.

nam gesturam promittebat: sed nistimur in vitium semper, eugimisque
negla. 10 Scilicet arte, aut via sive ratione. 11 Ob hoc, sive hoc pacto,
nempe tali repulsione militis. Ablativus causa est. 12 Al. gratissima.
13 Admonentis est. 14 Ne aliquantulum erres, pecces inconsideratus, id
est, ne amorem tuum incontinentia prodas, non satis considerans quid
faciendum sit. 15 Quam subtilis & astutus sit ad has res amatorias perci-
piendas. 16 Tuorum appetituum seu affectuum minime moderator. 17 In
contrarium versa, præpostere pronuntiata, & ab ea re, in qua proprie lo-
cum habent, ad aliam translata, & ita interdum obscura, scilicet noni, è
superioribus. 18 Colla tua indomita, non erecta, nunc sursum, nunc deorsum
circumspectando. Cervix enim est posterior colli pars, ex qua o-
rgo est omnibus nervis: & quoniam nervi ipsi corpus erectum ac rigidum
sunt, ac in cervice sunt collocati, idcirco cervix ponitur pro superbia
sive contumacia quadam ac rigore mentis: ut, vir dura cervix, id est,
indomabilis, tanquam nemini caput inclinare velit. Al. eversa. 19 Su-
spensa. 20 Sputa: a sputo, id est, screatus ejicio ex ore. 21 Con-
mitiones pectoris, quæ proveniunt ex pulmone. 22 Ab illis. 23 Pro-
hibis meos gestus ac mores. 24 Cave tibi diligenter. 25 Continenti-
am meam. 26 Scilicet me: nam ruentem jam in amplexum Bac-
chidis Clitiphonem morabatur Syrus. 27 Bacchis jam non est tua a-
mica. 28 Nunc non esse meam. 29 Coram patre non est mea amica.
30 Sed interea, quamdiu non est apud patrem, sine mea ut sit. 31 Non
pius est tua nunc, quam apud patrem,

1 Valde,
vehemen-
ter peten-
tem.

2 Inveni
apud eam.
3 Concu-
bitum.

4 Bacchis.
5 Mercen-
cia astu-
tia sive-

6 Amore
captum.
7 Militis.

8 Carentia
sui, nega-
tione peti-
ta noctis.

9 Inflam-
maret ad
petendum:

quia inter
tractan-
dum cum
non se mo-

1 Salutare CLI. 2 Sine. SY. non finam, inquam. CLI. quasi
meam. 2 paulisper. SY. 3 vero.
2 Parvo CLI. 4 Saltem salutare. SY. abeat, si sapio.
tempore. CLI. eo.
3 Prohibeo Quid istic? SY. 6 manebit. CLI. 8 felicem? homi-
ne adcas. 4 Scilicet nem! 5 Y. ambula.
sine me
6 am.
5. Iste Clinia faciet? 6 Apud amicam. 7 Cliniam fortunatam,
quod maneat apud amicam meam.

ACTUS II. SCENA IV.

BACCHIS, ANTIPHILA, CLINIA,
SYRUS.

1 Per BA. 1 **Æ** Depel, Antiphila mea, laudo te, & for-
tunatam iudico,
idem Pollucia. Id cum 2 studuisti, 3 isti formae mores ut consimiles
Adverbium est jurandi. forent:
Collatio Meretricis & honestae virginis, qui vita
utriusque exprimitur. Nam mihi, 6 quale ingenium haberes, fuit 7 indicio
Bacchis oratio tua. Et cum egomet nunc mecum in animo 8 vitam tuam
laudat Antiphilam confidero,
ob fortunam & Adeoq; 9 vestrarum omnium, vulgus 10 quae ab se
bonos mores, eamq; fortunatam esse affirmat. 6 Conata es. 3 Tu
pulchritudini mores ut conformes essent, id est, ut esses bene morata.
Nam gratior est pulchro ventens à corpore virtus. Virg. 4 Assertio
cum iuramento. 5 Si unusquisque cupit habere te in uxorem suam.
Expectimus enim bona tantum & honesta. Unde de rebus expectanda scrip-
serunt Philosophi, id est, de rebus, quae merito optari & perquiri de-
bent. 6 Quae vel qualis sit tua natura. 7 Argumento & signo tuo
sermo, quod dixisti cum uno velle te aetatem traducere. Sermo enim est
animi index & 8 ex animo. Cic. Merito semper oratio consonat. Et Solon
Damonem esse vitam animi imaginem dixit. Hinc illud Platonis. Loquar
puer, ut te videam. 8 Vivendi rationem. 9 Vestri similitum honestarum
juvenularum vitam. 10 Quae amatorum multitudinem à suo consortio & consuetudine separant, rejiciunt, neque promiscue quo-
vis recipiant.

Non esse istiusmodi, & nos non esse, baud mirabile est.

Nam vobis expedit esse bonas: nos, quibus cum res est, non simunt.

Quippe formâ impulsu nostrâ nos amatores colunt:

Hæc ubi immixta est, illi suum animum aliò conferunt.

Nisi si prospectum est: insereat aliquid de-ferre vivimus.

Vobis cum uno semel ubi ætatem agere decre- tum est viro,

Cujus mos maxime est: consimilis vestrum; hi se ad vos applicant;

Hoc beneficio utriq; ab utriq; vero de- vincimini;

Ut nunquam ulla amoris vestro incidere possit ca- lamitas.

AN. Nescio alias: me quidem semper scio fecisse sedulo,

cum quibus commercium seu consuetudinem habemus, non patiuntur nos: esse tales, quales vos estis, nempe bonas. 6 Quia amatores ille estis:

& commoti nostra pulchritudine frequentant nos, habent nos in pre- tia. 7 Postquam hæc forma nostra suum amisit decorem & nitorem:

id est, cum amplius formosæ non sumus. 8 Amatores. 9 Ad aliam amicam adjiciunt, id est, incipiunt aliam quandam amare, alias a- mant. 10 Prosequimur nobis comparando ab illis pecunias, id est, nisi- tem ex quaestu fecerimus. 11 Dum colimur & durat nostra forma:

12 Derelictæ & adjectæ omnibus vitam agimus. 13 Postquam vos se- mel decrevistis ac statuistis. 14 Vitæ vestræ tenus traducere. 15 Vi- viendi modus. 16 Vivendi modus. 17 Conformis moribus vestris. 18 Ta- les viri, id est, amatores, qui habent similes mores. Enallage numeri.

19 Adhibent animos, id est, incipiunt vos amare. 20 Servando fidem. 21 Tam vir, quam uxor. 22 Utro citroque. 23 Sincero, non fu- cato. 24 Obligamini, id est, sic ambo obligatis vos mutuo beneficio inemerata fidei servandæ. 25 Ita ut semper inter vos amor valeat, nos; lenectute aut ullo morbo dissidium sive damnum possit existere, id est, ut amor vester non conferatur alio. Unde Horat. Od. 13. l. 1. Festi- cus ter & amplius, Quos irrupta tenet copula, Nos malis divulsus queri- moniis, Suprema citius solvat amor die. 26 Quid aliæ mulieres facient: τῶν τῶν ἀλλὰ γυναικῶν μὴ πολὺν ἐξέλευσιν. Honeita, & apta virgini- doni conclusæ oratio. 27 Ego scio me semper operam dedisse.

1 Tales, quales estis, scilicet tam honestas, sic ornatas bonis moribus.

2 Similes vestri.

3 Utile est ac bonum.

4 Honestas: quia cum uno vivitis.

Nos bene cum sociis regna Veni- quæ manent.

At, bonis: dicitur enim, Ex-

padit mihi esse bonum, vel bono.

5 isti amatores,

6 isti amatores,

7 isti amatores,

8 isti amatores,

9 isti amatores,

10 isti amatores,

11 isti amatores,

12 isti amatores,

13 isti amatores,

14 isti amatores,

15 isti amatores,

16 isti amatores,

17 isti amatores,

18 isti amatores,

19 isti amatores,

20 isti amatores,

21 isti amatores,

22 isti amatores,

1 Ut ex u-¹ Ut ex illius commodo meum compararem commo-
 ditate dum. CL. ² ah!
 Clinie meam uti-³ Ergo, mea Antiphila, tu nunc sola ⁴ reducam me-
 litatem ju- in patriam facis.
 dicarem, Nam, dum abs te absfum, omnes mihi ⁵ labores fuere,
 estimarem, quos cepi, ⁶ leves,
 Amoris ⁷ Præterquam ⁸ tui carendum quod erat. SY. ⁹ cre-
 enim non do. CL. Syre, vix ¹⁰ suffero:
 vulgaris ¹¹ Hoccine me miserum non licere meo modo ingenio
 argumen- frui?
 tum erat, SY. ¹² Imò, ut patrem tuum vidi esse habitum, diu
 id densum, etiam ¹³ duras dabit.
 sibi judi- BA. Quis nam hic adolescens est, qui ¹⁴ insuetur
 care com- nos? AN. ah! ¹⁵ retine me obsecro.
 modum, BA. ¹⁶ Amabo, ¹⁷ quid tibi est? AN. ¹⁸ desperii:
 quod Cli- perii misera? BA. Quid ¹⁹ stupe-
 nie ex usu Antiphila? AN. vidcon? ²⁰ Cliniam, an non?
 esset, in- BA. quem vides? CL. salve ²¹ anime mi. ²⁵
 commo-
 dum, quod
 secus.
 Quam sig-
 nificatio-
 nem proponit ac commendat Donatus ad illud in Andr. 4. 1. 3. Ex in-
 commoda alterius sua ut compararet commoda. Notandum itaque illud ex
 non materiam hic denotare, sed similitudinem sive exemplum, id est, juxta
 secundum. 2 Interfectio gaudentia. Al. uab. 3 Eugraphius ad hunc ver-
 sum: Adolefcenti cupientem amicam intuetur, & secum loquitur, quod cum
 amore factum sit, ut in patriam reverteretur. 4 Revertentem incolumem
 post variis pericula, quæ subit, proficiscendo in Asiam ac redeundo. Nam
 rediens proprie dicuntur, qui pericula evadunt. 5 In militia. 6 Mini-
 me molesta fuerunt mihi miserie, ærumnae. 7 Nisi. 8 Al. et. 9 Verum
 esse, quod dicis. 10 Antiphila absentiam, desiderium, id est, cum dif-
 ficultate sustineo, atque à me impetrare non possum, quin amicam adre-
 nientem osculer: nam ei vetitum fuerat, ne ad amicam accederet. 11 Est
 ne hoc tolerandum, non esse licitum me miserum frui hoc ingenio, id est,
 muliere, tali ingenio prædita, sive sic morata, uti in animum induas,
 meo arbitrato, ut cum illa ætatem agam? Deplorat se non videre amoris
 sui exitum. 12 Sed etiam, in quantum potui cognoscere patrem tuum
 esse affectum, dispositum. 13 Scilicet partes, plagas, id est, satis crucia-
 bit te, diu te differet, suspensumque animi tenebit, durum se præbebit, an-
 tequam matrimonio Antiphilæ p. xiri queas. Calphurnius infelic illime p. x-
 i, si subaudiri vult. 14 Alpicit. Donatus legit intuetur. 15 Tene me, su-
 stine me, ne eadem confirmata adeo amore amici, repente p. xcepti, sum
 p. xculsa. Deficit enim ex animi p. x lætitia deliquit. 16 Blandientis par-
 ticula. 17 Quid accidit tibi? quare tantopere palles? 18 Præ nimio a-
 more tota sum attonita & mei impos. 19 Confirmata es. 20 Video ne
 revera Cliniam, an quasi per insomnium videre puto? Hoc etiam præ-
 gaudium dicit Antiphila. 21 In cujus amore totus versatur animus.

AN. O mi¹ exspectate Clinia, salva. CL.² ut vales?

AN. Saluum venisse gaudeo. CL.³ teneo-ne te,

Anipbila, maxime animo & exoptatam meo?

SY.⁵ Ite⁶ intro: nam vos jamdudum exspectas

7 senex:

quemadmodum antea fuisti, mihiq; adhuc fidem intemperatam conser-
uas? 4 Al. exspectatam. 5 Tu Clinia & Bacchis. 6 In domum
Chremetis. 7 Chremes.

1 Diu de-
siderat.

2 Quomo-
do.

3 Utrum-
es aduc-
mea.

ACTUS III. SCENA I.

CHREMES, MENEDEMUS.

CH.¹ L² Vescis: hoc jam cesso pulsare ostium:
³ Viciui? primum⁴ ex me ut scias, si-
⁵ bi & filium

Rediisse: etsi⁶ adolescentem⁷ hoc nolle intelligo.

Verum, cum videam miserum⁸ hunc tam⁹ excruciatum

Ejus abitu,¹⁰ celum tam¹¹ insperatum¹² gaudium,
cum¹³ illi nihil pericli¹⁴ ex iudicio fiet?

Haud faciam: nam,¹⁶ quod postero, adiutabo¹⁷ senem,

Item ut¹⁸ filium meum amico atq; ¹⁹ equali suo

Video, inservire & ²¹ socium esse in negotiis.

Nos quaque senes est equum senibus²² obsequi.

ME²³ Aut ego profecto²⁴ ingenio²⁵ i regio ad mi-
serias

Dies
ontur, huius
fit, dies ad-
venit. Chre-
mes Mene-
demo nun-
tiat ex Asia
rediisse fi-
lium: ex
qua re Me-
nedemus
incredibili
gaudio
perfundit-
ur, &
filio post-
hac induci-
gere ma-
gis insti-
tuit: quod
ei magno-

perè dissuadet Chremes, qui plus satis foris sapit, non videt de suo capite
agere comitia, & saepe in discrimine esse. 1 Menedemi. 2 A me. 3 Cli-
niam. 4 Cliniam. 5 Ut pater sciat eum rediisse. 6 Patrem ejus
Menedemum. 7 Excruciatum. Paragoge. 8 Propter discessum filii.
9 Debeam celare & occultare. 10 Oblatum prater opinionem. 11 Se-
filium rediisse. 12 Filio Cliniae. 13 Ex indicatione, id est, si nuncium
adventum. 14 Non tacebo. Subiectio. 15 Quoad, quantum. 16 Me-
nedemum. 17 Clitiphonem. 18 Sodali Cliniae. 19 Pares enim cum
paribus facillime congregantur. 20 Adjuvare strenue ac pari diligentia
ipsius negotia. 21 Inservire. 22 Menedemus etiam ultro prodit, prius-
quam pulsat Chremes. Conqueritur autem de magnitudine doloris. Quid
enim aliud loqueretur, qui decreverat se cruciari, id est, dolori suo indul-
gere, remedia detestare? 23 Naturus. 24 Praeter ceteris omnibus, quasi
extra gregem, prorsus natus lani ad ferendas miseras. Al. egressus.

1 Tempus lenire do-
lorem &
aegritudi-
nem live
tristitiam;
unde Ovid.
4. Trist.
Tempus
anim sa-
vas paula-
tim mitiga-
re.

Natus sum, aut illud falsum est, quod vulgo audio
Dici¹ diem adimere aegritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie² aegrescit magis
3 De filio⁴ aegritudo; & quanto durius
5 Absit, magis cupio scire, & magis desidero.
CH. Sed⁶ ipsum egressum foras video: ibo, alloquar.
Menedeme salve: ⁷ nuntium app-rio tibi,
8 Cujus⁹ maxime¹⁰ te fieri¹¹ participem cupio.
ME. Nunquid nam de¹² gnato meo audisti, Chre-
me?
CH. ¹³ Vales, atq; vivis: ME ubi-nam est quæso?
CH. apud me¹⁴ domi.
ME. ¹⁵ Mens gnatus? CH. ¹⁶ sic est. ME. venis?
CH. ceriè. ME. Clinia
Mens venis? CH. ¹⁷ dixi. ME. eamus, duc me ad
¹⁸ eum obsecro.
CH. Non¹⁹ vult te scire se rediisse etiam, & tuum
conspexum²⁰ fugias ob²¹ peccatum: ²² sum hoc
times.
Nè tua duritia²³ antiqua illa etiam²⁴ adaucta sit.
ME. Non tu²⁵ ei dixisti, ²⁶ ut essem? CH. non.
ME. quam ob rem, Chreme?

nuntiat. Plaut. Cictus præcurri, ut nuntiarem nuntium acceptabilem. Nam
stium vero in neutro genere significat rem, quæ nuntiatur. 3 Nuntius
9 Pro ceteris. 10 Patrem. 11 Quod imprimis tibi communi-
cupis. 12 Filio meo Clinia. 13 Vivit, atq; valet: *ὕστερ νεοττογ*.
Quod ad illud congruit: habui filium: nunc habeam, non nē, intertum est.
14 Scilicet est. 15 Mens filius est apud te in domo tua? Senex, vix ca-
piens gaudii sui modum, admiratur, respicit, frui cupit hoc nuntio. 16 Af-
firmantis. 17 Jam satis dixi eum venisse: itaq; non est, quod me ulte-
rius obtundas talibus percurtationibus: dixi autem est verbum aptum
perorantibus, id est, finem orandi facientibus. 18 Filium meum. 19 Fi-
lius tuus. 20 Non audet prodire in tuum conspectum. 21 Flagi-
tium suum: quia te offendit amor indulgendo. Cic. pro Mil. Magna vis est
conscientie in utramq; partem, ut neq; timeant, qui nihil commiserint: et
penam semper ante oculos versari putant, qui peccarint. 22 Præterea.
23 Qua semper usus es in reprehendendo filio. 24 Hoc tempore, id est,
nē tu durior & inclementior sis factus propter ejus abitum. 25 Filio.
26 Qualis essem, quomodo nunc essem affectus erga filium, quantum
ab antiqua illa duritia immutatus, & ex acerrimo patre lenissimus sim fa-
ctus, qui nihil magis in votis habeat, quam filio obsequi, largiri.

CH. Quia pessime istuc in te atq; in illum¹ con-
sulis,
Sic te iam² leni & ³ victo esse animo ostenderis.
ME. ⁴ Non possum: satis jam,⁵ satis pater ⁶ durus
fui. CH. ⁷ ab!
⁸ Vehemens⁹ in utramque partem, Menedeme, es
nimis,
Aut ¹⁰ largitate nimia, aut ¹² parsimonia:
¹¹ In eandem fraudem ¹³ ex hac re, atq; ex ¹⁴ illa,
incides.
¹⁵ Primum olim, potius ¹⁶ commutare filium
Quam ¹⁷ paterere ad mulierculam, ¹⁸ quae ¹⁹ par-
tulo
²⁰ Tum erat ²¹ contenta, ²² cuique erant grata
²³ omnia,
²⁴ Proterruisti hinc: ²⁵ ea coacta ²⁶ ingratis
²⁷ Postilla cepit ²⁸ victum vulgo querere:
Nunc, cum sine magno ²⁹ interimento non potest
tam in contrarium mutem, tantaque nunc facilitate utar, quanta antea
sevitia filium coarctui. ³ Vide ³⁰ parentis: quantum mutatus ab
illo. ⁶ Austerus, severus. ⁷ Interjectio objurgantis. ⁸ Impe-
tus, acer. ⁹ In duritiam & in lenitatem sive indulgentiam: nam
quando vis esse durus, excedis modum; cum vis esse indulgens, etiam exce-
dis modum: atq; ita monet Menedemum Chremes, ut medium inter se-
veritatem & indulgentiam teneat, ne incidat in Scyllam, cupiens vitare
Charybdin. ¹⁰ Profusione, indulgentia. ¹¹ Tenacitate ac duritia.
¹² In idem crimen scilicet pernam incidet, id est, utrumque; perinde tibi dam-
nosum erit, ideoque eodem modo decipieris. ¹³ Indulgentia, largitate
nimia. ¹⁴ Parsimonia. ¹⁵ Ante discessum filii. Ordo est: *Primum*
olim proterruisti filium hinc, potius quam paterere cum commutare, &c. Exle-
quitur, quod proposuerat: & nunc nimiam parsimoniam simul, & nimiam
largitatem demonstrat. ¹⁶ Ire. ¹⁷ Permittere. ¹⁸ Muliercu-
la: quam putavit Bacchidem, proacem, magnificam, sumptuosam, nobi-
lem; cuiusmodi laudavit illam Clitipho Act. 1. Sc. 2. ¹⁹ Visu admo-
dum parvo, minimo sumptu. ²⁰ Antequam abierat filius. ²¹ Quae
erat pudica & bona. ²² Muliercula. ²³ Dona, quae illi dabantur:
paret quippe & tenuiter vivere assueta, modicis muneribus gaudebat.
²⁴ Minis atq; duritia sua absterruisti atq; abegisti ab ea. ²⁵ Mulier-
cula. ²⁶ Invita, praeter voluntatem: adverbialiter ponitur. ²⁷ Post-
ea, postquam proterruisti filium ab ea. ²⁸ Alimonia vulgaris modo-
su in propatulo quaritare, unde posset inopem defendere vitam, id est,
cepit exercere artem meretriciam. ²⁹ Tuo damno. Varro: *Detrimen-*
tum dicitur a detrictu; quod ea, quae trita sunt, minorum sunt pretii. Inter-
trimentum ab eo, quod duo vel tria inter se trita vel diminuta sunt.

1 Omnia, quæ poltulantur.
 2 Mulier, cuæ illi, quæ vulgo cepit vi-
 3 Amica fili-
 4 Appara-
 5 Daninum
 6 Plus
 7 Portan-
 8 Præfectus
 9 Provincias
 10 Multo
 11 Qui
 12 Sati-
 13 Crea-
 14 Perissem
 15 Incommoda
 16 Honoris
 17 Hoc aliud
 18 Perforavi
 19 Linere
 20 Vasa grandia
 21 Omnia vasa
 22 Quidam
 23 Quid vini
 24 Sic
 25 Hoc
 26 Pater
 27 Hoc aliud
 28 Relevis
 29 Dolia
 30 Omnes
 31 Serias
 32 Quid
 33 Quid
 34 Quid
 35 Quid
 36 Quid
 37 Quid
 38 Quid
 39 Quid
 40 Quid
 41 Quid
 42 Quid
 43 Quid
 44 Quid
 45 Quid
 46 Quid
 47 Quid
 48 Quid
 49 Quid
 50 Quid
 51 Quid
 52 Quid
 53 Quid
 54 Quid
 55 Quid
 56 Quid
 57 Quid
 58 Quid
 59 Quid
 60 Quid
 61 Quid
 62 Quid
 63 Quid
 64 Quid
 65 Quid
 66 Quid
 67 Quid
 68 Quid
 69 Quid
 70 Quid
 71 Quid
 72 Quid
 73 Quid
 74 Quid
 75 Quid
 76 Quid
 77 Quid
 78 Quid
 79 Quid
 80 Quid
 81 Quid
 82 Quid
 83 Quid
 84 Quid
 85 Quid
 86 Quid
 87 Quid
 88 Quid
 89 Quid
 90 Quid
 91 Quid
 92 Quid
 93 Quid
 94 Quid
 95 Quid
 96 Quid
 97 Quid
 98 Quid
 99 Quid
 100 Quid

¹ Omnes habui² sollicitos : atq; ³ hec una nox : ⁴ Quid te futurum censes, quem assidue excedent ? ⁵ Sic me Dii amabant, ut tuarum ⁶ miserium est, Menedeme, fortunarum. ME ⁷ Faciat, quod lubet : ⁸ Sumas, consumas, ⁹ perdat : decursum est ¹⁰ parum occupatos habui, dum ¹¹ Dum ¹² illum modò habeam mecum. CH. ¹³ si certum est tibi ¹⁴ Sic facere, illud per magni referre arbitror, ut nescientem sentias te id sibi dare. M. Quid faciam ? CH. ¹⁵ quidvis possis, quam quod ¹⁶ cogitas : ¹⁷ Per alium quemvis ut des, fac i te finas. ¹⁸ Technis per servulum : cisi ¹⁹ subsensu ²⁰ id quoque, ²¹ Illos ²² ibi esse, id inter se agere clanculum ²³ Syrus cum ²⁴ illo vestro ²⁵ confusus erat : conseru ²⁶ consilia adolescentes : & tibi ²⁷ perdere ²⁸ Talcinum ²⁹ hoc pacto ³⁰ futurus est, quod ³¹ minam.

¹ Omnes servos, variis officiis ac ministeriis distrahos & occupatos habui, dum iis ministerarent. Iniqua est Euphrasii expositio : ⁶ Omnes sollicitos habui, id est, ebrios &c. ⁸ Festus inquit, colligere esse a loco suo, movere : ¹⁰ solum, solum, quod textus significat

locum, & cito, at, quod est moveo, moves. ³ Hæc unica & sola nox, scilicet tantum fuit. Q. d. Quid fecissem, si secunda nocte mihi nascendi fuissent ? ⁴ De te. Ellipsis : q. d. miser & inopes evades. ⁵ Cujus fortunam absumunt, bona deglutiunt. Meton. subj. ⁶ Miseriam facit, per miserium est, vel misertum est : ut taces & periculum est. ⁷ Filius meus. ⁸ De meis, id est, sumptus faciat, &c. hoc enim impendio vult sibi stare præsentiam filii, cuius absentiam diutius ferre nequiverat. ⁹ Inutiliter. Ecce imaginem ejus, qui jam in alteram partem vehementer nimis est : qui antea parsimonia & veritate proterruerat filium, sive, ut profugeret, effecerat : nunc vel omnium fortunarum periculo & jactura domi retinere eum concupiscit. ¹⁰ Omnia illa, ¹¹ Dammodo. ¹² Filium meum. ¹³ Si ita est constitutum omnia permittere filio, quæ vult. ¹⁴ Valde magni interesse. ¹⁵ Scilicet, ¹⁶ Scilicet, ¹⁷ Quenacumque volueris, modo non intelligat te scientem dare. ¹⁸ Fallacis, fraude. ¹⁹ Aliquantulum sensu. ²⁰ Ut fallant te. ²¹ Servos & filios nostros. ²² In ea re esse occupatos, hoc meditari, fraudem & technas moliri secreto, quibus te decipiant, atque argento emungant. Opportune hoc adjicitur : ne Menedemus, obsequi jam cupiditatibus illi certus, molestè ferat ambages & moras. ²³ Servo Dromone. ²⁴ Submissa voce colloquitur. ²⁵ Meus Clisthophorus Clinia. ²⁶ Amittere. ²⁷ Sexcentos coronatos, id est, magnam pecuniam summam. Synecdo. fin. pro infin. ²⁸ Nesciat te scientem dare. ²⁹ Melius & utilius est. ³⁰ Alio pacto sive modo, nempe tam illi indulgentiam ostendendo, vel, ut sciat te scientem facere. ³¹ Decem coronatos, id est, exiguam pecuniam.

1 Nunc
non traſta-
tur de quā-
titate pecu-
niaz, id eſt,
nunc non
eſt ipe-
ſtanda pec-
unia. Al.

pecunia
agitur.

2 Agitur.

3 Eo mo-
do, quo

minimē
vergat in

ejus per-
niciem.

4 Argentū.

5 Clinia.

6 Tuam vo-
luntatem.

7 Potius
amiſſurum,

te vitam,

vite ja-
ſturam

ſacturam.

8 Dimit-
tas, à te

ſecregeſ.

9 Interje-
ctio obur-

gantis.

10 Quantum

occaſionem vel anſam,

quantum aditum ad impro-

bitatem ſeu luxum dederis. Metaphora.

11 Ita ut.

12 Propter ta-

lem ſitum.

13 Nimia libertate,

immodica permiſſione agendi & di-

cendi quicquid velis, peiores ſumus. Maxima enim illuſtra pueriandi impo-

nitatū ſpes eſt. Cic. Vox, lientis, ſemper in malam partem accipitur.

14 Reputabit, conſiderabit, id eſt, nihil penſi habebit, an id, quod petet,

ſit malum an bonum, licitum an illicitum.

15 Bona tua perdi.

16 Fi-

ſum tuum Cliniam perire luxu.

17 Si denegaveris dare ſiſto, quantum

poſtulaverit.

18 Continuo eo confugiet, decurret, ut minuitur, ſe hinc

1 Non nunc de pecunia agitur, ſed 2 illud, quo
modo

3 Minimo periculo 4 id demus 5 adoleſcentulo.

Nam ſi ſemel 6 tuum animum is intellexeris,

7 Prius prodiſturum te tuam vitam, & prius 70

Pecuniam omnem, quàm abs te 8 amittas filium;

9 hui!

10 Quantum fenestram ad nequitiam patefeceris!

Tibi autem porro 11 ut non ſit ſuaue 12 vivere:

Nam de eriores omnes ſumus 13 licentiā.

Quodcunq; inciderit in mentem, voles, neq; id 75

14 Putabit, prauum nē an rectum ſis, quod petet:

Tu, 15 rem perire, & 16 ipſum, non poteris pati.

17 Dare denegaris, 18 ibit ad illud illicd,

Quo maximē apud te ſe 19 valere ſenties,

Abiturum ſe abs te eſſe 20 illico mirabitur. 80

ME. 21 Videre 22 verum, atque, ita uti res eſt, dicere.

CH. 23 Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi

meis,

Dum id 24 quero, tibi 25 qui filium 26 reſtituerem.

ME. 27 Cedo dextram: 28 porro te oro, 29 idem ut ſa-

cias, Chreme.

CH. Paratus ſum. ME. ſcin', quid nunc facere tu

volo? 85

10 Quantum occasionem vel anſam, quantum aditum ad impro-

bitatem ſeu luxum dederis. Metaphora.

11 Ita ut.

12 Propter ta-

lem ſitum.

13 Nimia libertate, immodica permiſſione agendi & di-

cendi quicquid velis, peiores ſumus. Maxima enim illuſtra pueriandi impo-

nitatū ſpes eſt. Cic. Vox, lientis, ſemper in malam partem accipitur.

14 Reputabit, conſiderabit, id eſt, nihil penſi habebit, an id, quod petet,

ſit malum an bonum, licitum an illicitum.

15 Bona tua perdi.

16 Fi-

ſum tuum Cliniam perire luxu.

17 Si denegaveris dare ſiſto, quantum

poſtulaverit.

18 Continuo eo confugiet, decurret, ut minuitur, ſe hinc

à te abiturum: qui ſcilicet una re animum ſe tuum expugnare poſſe, probe

intelliget.

19 Poſſe.

20 Niſi omnia dederis.

21 Videris mihi.

22 Veritatem.

23 Somnum non admiferunt hac nocte, non ſenſerunt

oculi mei id eſt, ego certē hac nocte non dormivi. Eſt autem Hebraiſmus

videre ſomnum, ut videre mortem. Somnum autē videre dicuntur, qui ſomno

ſipiuntur.

24 Cogito & in animo verſo.

25 Quomodo.

26 Red-

derem.

27 Da, porrigere mihi dextram manum: nos enim confirmari

quidquam, alicujus dextram poſcere ſolemus.

28 In poſterum.

29 Ut

illud mihi reſtituas aliqua ratione, ut vellet te facere dixiſti.

CH. Dic. ME. quod sensisti ¹ illos me incipere sal-
lere,
² Id ut ³ maturent facere: cupio ⁴ illi dare,
Quod vult: cupio ipsum jam videre. CH. ⁵ operam
dabo.
Syrus est ⁶prehendendus atq; ⁷ adhortandus mihi.
⁸ A me nescio quis exit: concede hinc domum, ⁹
Ne nos inter nos ⁹ congruere sentiant.
Paulum hoc negoti ¹⁰ mihi obstat: Simus & Criso,
Vicini nostri, hic ¹¹ ambigunt de finibus:
¹² Me cepere arbitrum: ibo, ac ¹³ dicam, ¹⁴ ut dixe-
ram,
Operam daturum me, hodie non posse his dare: ⁹⁵
¹⁵ Continuo hic adero. ME. ita ¹⁶ quaeso. ¹⁷ Dii vo-
stram fidem!
Ita ¹⁸ comparatam esse hominum naturam om-
nium.
¹⁹ Aliena ut melius videant & dijudicent,
Quam ²⁰ sua? an ²¹ eo fit, quia in ²² re nostra aut
²³ gaudio.

1 Servo.
2 Me sal-
lere.
3 Prope-
rent, scilicet
nent.
4 Pillo.
5 Ut mate-
rent, & fi-
liu videat.
6 Conventi-
endus, am-
biendus,
rogandus.
Inde fre-
quentati-
vum pre-
sare. Li-
vius:
Supplex
prehensat
dominus.
Tacitus:
Genus cir-
cumstan-
cium pren-
sare. Sum-
ptum

est ab eo, quod demulcebantur placide ab illis, i quibus aliquid petebatur.
⁷ Compellendus, ut sc. deducat filium ad te, & efficiat, ut ejus praesentia re-
ficiaris. ⁸ E domo mea. Nomen personae pro rei nomine. ⁹ Conve-
nire, conspirare. ¹⁰ Me impedit, quo minus operam tibi dem: sequitur
enim, Dissolvi me, otiosus operam ut tibi darem. ¹¹ Litigant, altercantur
de limitibus sive terminis agrorum suorum. Al. ambigunt, id est, ambigentes,
litigantes, Tacitus: futuri ambigunt, id est, de futuro ambigens. Ambigo pro-
prie significat circumago: unde ambages verborum circuitus dicuntur. Quo-
niam vero illi, qui in ancipiti sunt, circumvertere mentem, & agitare animo
solent factum est ut ambigo pro dubito sumatur. ¹² Elegerunt me judi-
cem, ut totius negotii habeam arbitrium & facultatem. Arbitrarius enim est ju-
dex, qui totius rei habet potestatem, lectus ab illis, qui litigant: vel proprie
arbitrarius est tertius, quia alienae rei quasi testis interest, ab arbitrando dictus,
id est, existimando: ejus enim officium est judicare, non ex lege stricto jure,
sed prout ipse aequum esse existimet. Hinc arbitrarium dicitur, quod alicujus
arbitrio est relinquitur. Unde arbitraria poena dicitur, quam non lege statuta est,
sed judicis arbitrio relicta. ¹³ Vicinis. ¹⁴ Me non posse vacare
negotiiis communi, sicut promiseram me vacaturum eorum controversiis.
¹⁵ Statim. ¹⁶ Ut facias. ¹⁷ Absente Chremete, haec secum Me-
nedemus loquitur. ¹⁸ Constitutam, ordinatam esse, & statutam. Sic
Phorm. 1, 1, 7. Quam iniquam comparatum est, illi, qui minus habent, ut
semper aliquid addant divitiis? ¹⁹ Negotia aliorum. ²⁰ Pro-
pria negotia. ²¹ Ideo fit, id est, an ea est causa? ²² Proprio ne-
gotio, causa nostra. ²³ Nimia laetitia, qua blaspheum nimium nobis
laetare nostra.

1 Impediti, Sumus ¹ praepediti nimio, aut ² aegritudine? 100
 quo minus ³ Hic ⁴ mihi nunc quanto plus super, quam egomes
 recte judi- mibi?
 cenus.
 2 Nimio CH. 4. Dissolvi me, ⁶ otiosus operam ut tibi darem,
 animi do-
 lore, quo nimium notia metuimus, & de rebus nostris desperamus.
 3, Chremes. 4. In meum commodum. 5 Expedivi me hoc negotio.
 6 Ut nulli labori vacans te adjuvem. Sic Phorm. 1, 2, 37. Nos otiosi operam
 dabamus Phedria. Verba sunt redcuntia Chremetis.

ACTUS. III. SCENA II.

SYRUS, CHREMES.

1 Currit. SY. **H** Ac ill. c. ² circumcurſa: invenitandum est!
 per hanc ² tamcn
 partem &
 per illam. ³ Argentum, ⁴ intendenda in ⁵ finem est fallacia.
 Haec Syrus CH ⁶ Num me ſecellu hoſce il ſtruere? ⁷ videlicet
 ſecum lo- Eſt Clinia ⁸ illu ſervus? ⁹ tardiuſculus:
 quitur. In- Eſt Idcirco ¹¹ huic noſtro iradita eſt ¹² provincia, ⁵
 ſtigat autē Syrum.
 Chremes ad fallaciam, qua argentum à Menedemo Clinia extorqueretur,
 faciendam: ſed ſuo malo incidit in ſoveam, quam ſecit: nam hac occa-
 ſione ſua ipſius conjectura & ſolertia fallitur. 2. Etiamſi hoc ſape teo-
 tem. Al. enim. 3. Clitiphoni ſcilicet, quod Bacchidi det. 4. Exer-
 cenda, ſtruenda. Intendere proprie dicuntur venatores, cum retia ſeris ca-
 piendis intendunt, aut cum intendunt arcus, id eſt, vehementer tendunt.
 Intendere per ſimilitudinē eſt animadvertere, & ſollicite ac diligenter ani-
 mo ſpectare. Virg. Aen. 5. Intenti exſpectant ſignum. Hinc Intendere ani-
 mum rei alicui, eſt animum alicui rei adijcere aut applicare. 5. Chre-
 metem, ſed Chremes intelligit Syrum id dicere de Menedemo. 6. Num
 latuit me, id eſt, nonne praedixi, bene ſcivi, hoſce ſervos & adoleſcentes
 ſibi eſſe, compariſci ac machinari id, ut pecunias à Menedemo haberent.
 Praedixerat enim hoc Menedemo, ſcena praeced. v. 62. & ſeq. Quo enim
 magis decipitur bonus ille Chremes, eo magis ſua ſagacitate ſibi placet:
 ſicut in Andria Simo. 7. Certe. 8. Dromo. 9. Aliquanto tar-
 dior meo ſervo, vel aliquantum tardus, minus aſtutus, & (ut infra eſt
 v. 34.) ſtolidus, ſcilicet ad fabricam aliquam ſingendam, ad intendendam
 fallaciam. 10. Quia Dromo eſt ineptus ad hanc rem. 11. Servo Syru-
 ra Negotium, onus, munus fallendi Menedemum, ſive quaerenda per
 technas pecunia, commiſſum eſt. Metaph. à conſuetudine Romanorum,
 apud quos, qui Magiſtratum gerebant, alii alias provincias ſortiebantur.
 Provincia enim dicitur onus cujuſlibet rei bene gerenda. Nam regio-
 nes longe ab Italia bello acquiſitae, Provinciae dicuntur, à porro, vel
 à pro ul viſitando: ad quas Praetores, quia cum officio & onere, id
 eſt, ut illis praeſentent, mittebantur. officia, quoque Provinciae nomi-
 nantur.

SY. Quis?

SY. *Quis hic loquitur?* perii! num-nam 1 *hæc* 1 *Quæ*
 2 *audis?* (H 3 Syre, SY. 4 *hem!* dixi de in-
 CH. 5 *Quid tu istic?* SY. 6 *reñe: equidem* 10 *veniendo*
 7 *demisor, Coreme,* argento.
 8 *Tam manè, qui beris tantum biberis.* CH. 9 *nihil* 2 *Chremes.*
nimis. herus.
 SY. *Nihil,* 10 *narras?* 11 *visa verè est, quod dici* 3 *Vocat*
solet, cum Chro-
 12 *Aquilæ senectus.* CH. 13 *eja.* SY. *mulier est* 4 *Q. d. en-*
 14 *commoda, &* adium, de-
 15 *Faceta hæc* 16 *meretrix.* CH. *sanè* 17 *idem vi-* 10 *Est enim*
saest mihi. re *hem*
 SY. *Ei quidem herclè formâ.* 18 *luculentia.* 19 *sc. dicam*
 CH. 19 *sic satis.* tecum?
 SY. 20 *Ita* 21 *non ut olim, sed mihi nunc, sanè* 6 *Nihil.*
 22 *bonâ;* Hæc parti-
 23 *Minimeque miror,* 23 *Clinia* 24 *hanc si* 25 *deperit:* cula est
 Sed 26 *babet patrem quendam* 27 *avidum,* 28 *mi-* detrehan-
serum atque 29 *aridum,* di respon-
 30 *Vicinum hunc: noster?* at quasi 31 *is non di-* sionem ad
vitiis 15 *idipsum,*
 quod quæ-
 situr, iis
 usitata,
 quibus hæ-
 tet aqua, neque occurrit, quid consentaneè respondeant: ut Adelp. 4, 5,
 19. *Æs. perii!* M. *quid est?* *Æs. Nihil:* reñe: *perge.* 7 *Valdè mi-*
 nor. De enim auget hic significationem. 8 *Sc. surrexisse, prodire.*
 9 *Non nimis, sc. bibi.* Mirum igitur non est, tamet si maturus luxuri-
 10 *Als?* 11 *In te.* 12 *Ut sc. plus biberis, quam ederis, quemadmodum*
aquila annosa. Est enim Proverbiuni de senibus bibacibus magis, quam
 edacibus. Nam Plinius refert, aquilas neque senio, neque aegritudine
 oppetere, sed tamè: in tantum superiore accrescente rostro, ut aperiri non
 queat: ideoque aquilam tantum in senecta bibere, aut de præda sangui-
 nem sugere. Syrus ergo adulatur istis verbis hero, quod pedie strenuè
 bibisset in convivio, ut avocet eum à prima interrogatione. Vide proverb.
Aquila senecta. 13 *Hic corripientia est, vel monentis, ut taceat.* Sic alibi:
Eia haud sc. deest. 14 *Trastabilis, facilis & jucundæ conversationis, quæ se*
aliorum moribus accommodat. Alium sermonem attulit de meretrice, quæ
 sibi adium faciat ad dolum. 15 *Festiva, urbana, quæ est sermone ju-*
cundo. *Faceta* enim dicitur, qui facit verbis quod vult. 16 *Bacchis, quæ*
est apud Cliniam. 17 *Esse commoda & faceta.* 18 *Eleganti ac splendida.*
Luculentum proprie id dicitur, quod est luce plenum, perspicuum. Cic.
Camino luculentum usandum. 19 *Mediocriter, non nimis.* Frigidiusculè
 enim ejus formam laudat, 20 *Tali formæ est prædita.* 21 *Formosæ erant*
mulieres: assentatur enim Syrus seni *laudatori temporis ætati, se puerum.*
 22 *Venusta.* 23 *Persuadere vult.* Chremeti, hanc esse amatam Clinia.
 24 *Quæ est tam luculenta forma.* 25 *Ardenter & impatienter amat.* 26 *Cli-*
 27 *nia.* 27 *Avarum, cupidum pecuniæ.* 28 *Qui non audeat uti partis.* 29 *Illib-*
eralum, difficilem ad aliquid dandum. Metaphora est à terra, quæ nihil
 producit. 30 *Menedæum,* 31 *Pater,*

Abundantia:

1 Vicini. Abundet quatuor¹ ejus² profugit³ inopiā.
 2 Profugus Scin' esse factum, ut dico? CH. 5 quid ego ne-
 in Asiam sciam?
 6 Hominem pistrino dignum! SY. 7 quem? CH. istum
 8 servulum
 Dico⁹ adolescentis. SY. 10 Syre, tibi simui¹¹ mal-
 le. 20
 CH. 12 Qui passus est¹³ id fieri. SY. quid¹⁴ faceret?
 CH. rogat²
 Aliquid¹⁵ reperiret, 16 fingeret fallacias,
 17 Unde esset adolescenti, 18 amica quod daret,
 Atq; hunc¹⁹ difficilem, 20 invinum²¹ servare senem.
 SY. 22 Garrus. CH. 23 hac facta ab²⁴ illo²⁵ oportu-
 bant, Syre. 25
 SY. 26 Ebo, quāso, 27 laudas, qui²⁸ heros fallax²⁹ est.
 CH. 29 in loco
 Ego verò³⁰ laudo. SY. 31 recte sanē. CH. quippe
 3 Egestate. quia.

4 Sc. ita. Magnarum sepe³² id remedium³³ aegritudinum esse
 factum.
 vel, talem esse vicinum. Affirmantis est. 6 O hominem dignum, qui de-
 tradatur & destinetur ad circumagendas molas trulaciles, id est, servorum
 supplicio dignum. 7 Dicis esse pistrino dignum? Videri enim poterat
 Chremes hac de Menedemo dicere: sed cum nec domini, nec liberi in pi-
 strinum relegarentur, ignoravit Syrus, de quo Chremes loqueretur. Voluit
 autem ad Dromonem sermonem desistere Chremes, ut viam sibi ulterius
 ad instruendum Syrum de intendenda in senem fallacia. 8 Dromonem.
 9 Clinia. 10 Averius hac secum loquitur Syrus. Nam consensu ip-
 si de se putat omnia dici. 11 Valde. 12 Servulus adolescentis. Pro-
 sequitur enim sermonem suum Chremes. 13 Ut herilis filius fugeret mi-
 litatum, neque eum retinuerit. 14 Fecisset. 15 Excogitasset, com-
 mentus fuisset. 16 Finxisset contra Menedemum. 17 Ex quibus fal-
 laciis aliquid esset, id est, haberet adolescens. 18 Baechidi. 19 Mo-
 rosum. 20 Contra suam voluntatem, et pugnantiem. 21 Conservas-
 set Dromo Menedemum, qui se perdit, & continuis excruciator laboribus
 vel servavit, id est, dolore observasset atq; adortus fuisset senem, & in-
 nascus opportunitatem, insidias, auferendo pecuniam, struxisset: quod de-
 clarat illud Syri, quod sequitur: Ebo quāso, laudas qui heros fallax²⁹ est.
 22 Nugaris, iocaris, aliter, quam loqueris, sentiens. Metaph. ab avibus.
 23 Ut fingeret fallacias. 24 Servulo. 25 Sic Andr. 2, 2. Adus,
 Avibilibus, quae adsolent, quaeq; oportent, &c. 26 Admirantis & inter-
 rogantis. 27 Servus illos. 28 Dominos suos. 29 Cum fallano
 suis heros in tempore, cum lotus, id est, occasio, & opportunitas postulat.
 Sic infra 4, 5. Obsundato in loco. Et Cato: Stultitiam assimulare loco-
 prudentia summa est. 30 Servus illos. 31 Scilicet dictis. 32 Palli in
 loco heros per servum. 33 Miseriarum, dolorum animi & corporis.

¹ Jam ² huic mansisset unicus ³ gnatus domi.

SY. ⁴ Foco ne an serio ⁵ ille dicat, nescio.

⁶ Nisi mihi ⁷ quidem ⁸ addis animum, ⁹ quo lubeat magis.

CH. Et nunc quid ¹⁰ expectat, Syrus? ¹¹ an, ¹² dum hinc ¹³ denuo

¹⁴ abeat, cum ¹⁵ tolerare ¹⁶ hujus sumptus non ¹⁷ queat?

Non me ¹⁸ ad senem aliquam ¹⁹ fabricam ²⁰ fingis?

SY. ²¹ stolidus est.

CH. At re ²² adjuvare oportet ²³ adolescentuli ²⁴ causa. SY. Equidem ²⁵ facile facere possum, si ju-
bes:

Etenim, quo pacto ²⁶ id fieri soleat ²⁷ calleo.

CH. Tantiò berce ²⁸ melior. SY. ²⁹ non est mentiri meum.

CH. ³⁰ Fac ergo. SY. at ³¹ heus tu, ³² facio dum ³³ eadem hæc memineris,

¹¹ Sc. hoc expectat? ¹² Donec. ¹³ Iterum, de novo. ¹⁴ Discedat Clinia à patre. ¹⁵ Sufferre, id est, cum amicæ suptuosa non habebit quod
bet? ¹⁶ Amicæ Bacchidis. ¹⁷ Clinia. ¹⁸ Contra senem, id est, ad se-
ne decipiendum, ¹⁹ Machinatione, id est, fallaciâ.

A bellicis machinis, quibus urbes expugnantur. Metaph. sunt enim fabrice
illa instrumenta & machinæ bellicæ, quibus urbes expugnantur, ut sunt cam-
puliariæ, &c. ²⁰ Communis dicitur, excogitat Dromo? ²¹ Ipse servus fa-
ctus est, quasi qui propè accedat ad naturam sensumque, pecudum, ne mi-
ca fallis est in eo. Negat ergo Syrus in Dromone facultatem esse inveniendi
argenti ob stoliditatem adjunctam, ut Chremetem magis incitet, & ad de-
mandandam sibi provinciam provocet, ac ipse postea sit extra telorum ja-
ctum, si res malè ceciderit. ²² Illum servum adjuvare ad fabricam facien-
dam leni. ²³ Clinia. ²⁴ Ut adjutem Dromonem. ²⁵ Soleant senes de-
cipi, & filii retineri. ²⁶ Optime scio: ut qui in talibus jam fecerim cal-
lum. *Callus* enim, est perfectè scire, quod sicut pes vel manus ex longo
labore callum facit, ita mens longa experientia facit habitum quendam
rerum, in quibus versatur. Ut Adelph. 4. v. *Ego illius sensum pulchrè*
calleo. Est autem *callus* vel *callum* cutis labore viâ in pedibus, aut alio
opere in manibus, parte vel alia corporis densior facta: à quo fit verbum
callo. Unde *callidus*, id est, astutus, & *calliditas*, id est, astutia. ²⁷ Ser-
vus es, quia Dromo, qui dominis scias mederi. ²⁸ Meus non est mos
mentiri, dissimulator non sum, quod me facturum polliceor, revera præ-
stoid est, fallo. Infra 4.4. *Non mos est simulatio*. *Mentiri* est quasi contra
mentem fra, cum scilicet aliquid dicimus repugnante mente, seu cum aliud
ore loquimur, quam mente sentiamus. ²⁹ Igitur, quia tu calles, adjuta ad
silenium senem. ³⁰ Monentis est. ³¹ Dato operam: ut agam, ad-
dum, & similia. ³² Quæ jubet me facere.

¹ Si fese-

² lisset he-

³ rum suum.

⁴ Seni Mo-

⁵ nedemo.

⁶ Filia

⁷ Clinia.

⁸ Iterum

⁹ averfus &

¹⁰ secò loqui-

¹¹ tur Syrus.

¹² Illa.

¹³ Nisi

¹⁴ quod.

¹⁵ Certe.

¹⁶ Augmentum

¹⁷ suis verbi.

¹⁸ Ut magis

¹⁹ placeat

²⁰ heum de-

²¹ cipere.

²² Servus

²³ Dromo.

²⁴ Vult cum

²⁵ incipere.

1 Ordo est: ¹ Si quid hujus simile fore aliquando evenierit, ² 40
 si fortis a- ³ Ut sunt humana, nunc ut faciat filius.
 liquando ^{CH.} 4 Non usus veniet, spero. ^{SY.} Spero bene ego
 evenierit (ut ^{quoque:}
 sunt huma- ⁵ Neq; ed nunc dico, quod quidquam ⁶ illum sen-
 na) ut fili- ^{serim;}
 us tuus fa- ⁷ Sed si quid, nē quid: quæ sit ⁸ ejus ⁹ ætas, vi-
 ciat ali- ^{des:}
 quid simile ¹⁰ Et nā ego te, si usus veniat, magnificē, Chrēe, ⁴⁵
 hujus. ^{Tractare possim.} ^{CH.} 11 de istoc, 12 cū usus ve-
² Hujus ^{nerit,}
³ Huius ^{Videbimus quid ¹³ opus sit: nunc ¹⁴ istuc age.}
⁴ Huius ^{SY.} 15 Nunquam ¹⁶ commodius unquam verum au-
⁵ Huius ^{divi loqui,}
⁶ Huius ¹⁷ Nec, cū malefacere crederem mihi ¹⁸ impunitis
⁷ Huius ^{Licere: quis nam ¹⁹ à nobis egreditur foras? ³⁰}
⁸ Huius ^{ne potest,}
⁹ Huius ^{quod cuiquam potest. Nē quid autem ad ornandum mimum desit, etiam sen-}
¹⁰ Huius ^{tentias loquitur carnifex. ⁴ Non eveniat. ⁵ Neq; eo nomine, ea}
¹¹ Huius ^{causa hoc dico, quasi quidquam sepius filium tuum huiusmodi rerum co-}
¹² Huius ^{gitare, aut tales sibi in animo parare cupiditates. ⁶ In illo. ⁷ Sed}
¹³ Huius ^{idēo tantum dico. ut si quid fortē ejus generis præter spem nostram eveni-}
¹⁴ Huius ^{ret unquam, nē quid ægrē feras tum, aut mireris, filio tuo me adiutorem}
¹⁵ Huius ^{esse, sicut nunc Clinia amorī me subservire jubet. Gemina hic ergo est}
¹⁶ Huius ^{Apologesis. ⁸ Filij tui. ⁹ Adolescentia, quæ amorī est vnoxia,}
¹⁷ Huius ^{& affectibus plus, quā consilio & ratione, ducitur, summumque bo-}
¹⁸ Huius ^{num in amore collocat: ut infra 4, 3. docet Terentius. ¹⁰ Et certe,}
¹⁹ Huius ^{ego te ad eundem modum, si accidat, tractare possim, ut decipiaris,}
²⁰ Huius ^{quemadmodum me jam decipere jubet. Nam ipsum, tractare, non significat}
²¹ Huius ^{fallere: sedā consequenti, qui peritē tractat animos hominum, facillē}
²² Huius ^{fallit. ¹¹ De istare, quam tines eventuram filio. ¹² Cum acci-}
²³ Huius ^{derit. ¹³ Facto. ¹⁴ Falle vicinū Menedemum, vel ut Clinia im-}
²⁴ Huius ^{petretur pecunia. ¹⁵ Hæc secum loquitur Syrus, digressio jam domum}
²⁵ Huius ^{Chremete. ¹⁶ Magis ex animi mei sententia, quā nunc. ¹⁷ Nec}
²⁶ Huius ^{unquam fuit tempus, cū crederem, nihī licere cum majori impunitate}
²⁷ Huius ^{aliquid mali moliri. Al. malē facerem, id est, nec unquam fuit tempus, quo,}
²⁸ Huius ^{vel ubi crederem impunitus mihi licere id facere, cum malefacerem. ¹⁸ Ab}
²⁹ Huius ^{impunit. ¹⁹ E domo nostra.}

ACTUS III. SCENA III.

CHREMES, CLITIPHO, SYRUS.

CH. 1 Quid istuc, quæso? 2 qui istic mos est, 3 Scilicet
Clitipho? ita-ne fieri
operiet? CL. Quid ego feci? CH. vidin' ego te
3 modò manum in sinum 4 huic
Mereitici 5 inferere? SY. 6 acta est res! perii!
CL. 7 mene? CH. 8 hisce oculis, ne nega.
Facis 9 adeo 10 indigne injuriam 11 illi, 12 qui
non abstineas manum:
Nam hæc quidem 13 contumelia est, 14 hominem
amicum 15 ad se recipere,
Aique ejus amicam 16 subagitare: 17 vel heri in
18 vino quam 19 immodestus
existi! SY. 20 Factum est. CH. quam molestus!
21 ut equidem,
22 Ita me Dii ament, meiui, quid futurum denique
esset! novi ego
Amantem animum: 23 graviter advertimus, que
non 24 censet.
CL. 25 At mihi fides apud hunc est, nihil me istius
facturum, pater.

co factam, expostulat. 3 Qui isti sunt mores? 3 Statim. 4 Bacchi-
di. 5 Imponere, immittere. 6 Actum est de hac re, id est, de ex-
torquenda dolo pecunia. Apud se hoc dicit Syrus. 7 An vidisti
me inseruisse manum in sinum? 8 Sc. vidi: *δὲ τινος*. 9 Certe.
10 Indecenter. 11 Hospiti tuo Clinia. 12 Quod non reprimas ma-
num tuam ab attrectatione amicæ illius. 13 Magnum dedecus.
14 Cliniam: fecit ergo hoc Clitipho contra jus hospitii. 15 In domum
tuam convivio excipere. 16 Protervius & lascivius attrectare. Plaut.
Mil. Neque ego, unquam alienum scortum subagito in convivio. 17 Eti-
am, id est, ut cætera omittam. 18 Scilicet potando, id est, inter bibendum:
vinum enim *λατ* *Veneri* dicitur. Al. in convivio. 19 Impositurus. 20 Te-
statur & hoc contra herilem filium Syrus, quo se inlinnet magis in gratiam
heri. 21 Quantum, quam: sicut rectè Calphurnius, explicat. Ergo
ut mutui, id est, quantus me metus incessit! 22 Jurandi est & affirmandi.
23 Accurate animadvertunt. In amore enim omnia sunt suspecta, con-
gressus, colloquia, risus, præbitiones, &c. 24 Judices eos advertere.
25 Sed mihi tantum habet fidei Clinia, ut nihil turpe in hac re à me
actum.

CH.

1 Sit ita
sanè, fac
ita esse.

Concessio.

2 Sed sal-

tem confe-

ras te in

aliquem

locum all-

quandiu à

conspetu

& presen-

tia eorum.

3 Clinia &

Bacchidis.

4 Amor

multos ge-

stus affert,

seu multo-

rum ma-

lorum

causa est.

5 Quæ li-

bido fert.

6 Amico-

rum,

7 In hunc

usq; diem.

8 Ote-

gere, ex-

ponere,

eloqui. Metaphora à penu.

9 Arcana cordis, quæ liceant & non li-

ceant apud amicos.

10 Enumeratio per distributionem.

11 Ne ex-

promam mea occulta.

12 Gravitas & autoritas ejus.

13 Amicum,

14 Immodestioria.

15 Neq; in dicendo, neq; in jocando, aut tempore,

aut locum, aut dignitatem servans meam.

16 Lascivus, audax.

17 Tui,

etiam animo Cliniam esse credas, ut amoris pudeat indulgere sub tuis aut

aliorum oculis, ut abstineant ab iis, quæ animus fert.

18 Sed ad nos po-

testat scire, etiam si nihil dicant amici.

19 Quocunq; modo, quacunque

occasione.

20 Quocunq; loco.

21 Amicis inservire ac morem ig-

nerere.

22 Audin' quid tuus dicat pater? viden' quam merito te culper,

ut ego frustra te monuerim?

23 Amoris impatientia sinial & paternis

illius admonitionibus.

24 Eadem quæ pater tibi mandavit.

25 Al-

procepti.

26 Probi.

27 Modesti.

Ironia: q. d. minime tu quidem fecisti, quod hominem frugi & temperantem par erat facere.

28 Antiquè pro officio.

29 Rogo, precor.

30 Aut Clitiphonem rectè fecisse, per ironiam; aut se rectè dixisse, ac merito eum reprehendisse, dicit Syrus.

Placet prius.

31 Filii causa, sive petulantia filii Clitiphoni.

32 Non immerito, id est, merito te pudet.

33 Quin etiam mihi, qui non sum pater, tædiosum, id est, ego juxta tecum hoc agrè fero, quod tuus filius adeo sit intemperans.

34 Meo patri, sponte satis irato, assentiri & assentiri?

35 Dico quod res est, pergo omnino, & loquor, ut sentio. Syrus enim, ut mimo serviret, per totam hanc scenam adversari videtur Clitiphoni.

CH. 1 Esto: 2 at certe concedas ab ore 3 eorum aliquid quantisper aliquot.

4 Libido multa fert, 5 ea facere prohibet tua praesentia.

Ego de me facio conjecturam: nemo est 6 meorum 7 hodie,

Apud quem 8 expromere omnia mea 9 occulta, Clitiphon, audeam.

10 Apud alium 11 prohibet 12 dignitas: apud 13 alium 14 facti pudeat,

Nè 15 ineptus, nè 16 protervus videar: 17 quod illum facere credio:

18 Sed nostrum est intelligere, 19 utcumque, aliquando ubiqueque opus sit, 20 obsequi.

SY. 22 Quid istic narras? CL. 23 perit SY. Clitiphon, 24 hæc ego 25 precipio tibi:

Homini es 26 frugi & 27 temperantis functum 28 officium. CL. tace,

29 Sodes. SY. 30 rectè sanè. CH. Syre, 31 pudeat me. SY. credo: 32 neq; id injuriâ:

33 Quin mihi molestum est. CL. 34 pergit? SY. 35 bene verum dico, quod videtur.

CL. Non-ne accedam ad¹ illos? CH. ² eho quæso, ³ una accedendi via est?
 SY. ⁴ Actum est: ⁵ hic prius se⁶ indicârit, qudm
 ego⁷ argentum effecero.
 Chreme, vin⁸ tu homini stulto mihi⁹ auscultare?
 CH. Quid faciam? SY. iube⁹ hunc
 Abire¹⁰ hinc aliquò. CL. quò ego hinc abeam?
 SY. Quid? quò libet: ¹¹ da illis locum:
 Abi deambulatum. CL. ¹² deambulatum, quò?
 SY. ¹³ vah! quasi desit ¹⁴ locus.
 Abi sanè¹⁵ istas, ¹⁶ istorsum, quò vis. CH. re¹⁷ dicit:
¹⁸ censeo.
 CL. ¹⁹ Dii te ²⁰ eradicent, Syre, ²¹ qui me hinc ex-
 irudas. SY. at tu pol tibi
 Posthac ²² comprimito istas ²³ manus.
²⁴ Censeo²⁵ vero? quid ²⁶ illum porro credis factu-
 rum, Chreme,
 Nisi eum, quantum Dii dant ²⁶ opis tibi, ²⁷ servas,
²⁸ castigas, ²⁹ mones?
 CH. Ego ³⁰ istud curabo. SY. atqui³¹ nunc, here, ³² hic
 tibi ³³ asseruandus est.

¹ Clitiam
 & Bacchi-
 dem.
² Admo-
 nentia est.
³ An hanc
 tantum
 ratio est
 accedendi
 ad eos, ut
 te, velut
 tertium,
 ipsorum
 amoribus
 immisceas
 & adjugas?
 Q. d. licet
 quidem
 accedere;
 sed non
 ista ratio-
 ne, scilicet
 lascivia
 & prater-
 via, imò
 honesta &
 licita.
 Al. sic:
 An ulla

honestas est ratio, qua te amantibus tertium velut arbitrum adjungas?
⁴ De nostra causa. Dictum desperantium de re aliqua. Hæc secum loquitur
 Syrus. ⁵ Clitipho. ⁶ Indicaverit, id est, prodet amorem suum patri.
⁷ Pecuniam, quam det Bacchidi, a sene extorlero. ⁸ Aures præbere,
 obedire, consilium meum sequi? ⁹ Filium Clitiphonem. ¹⁰ Ex ad-
 ius. ¹¹ Cede paululum Clitiam & Bacchidi, ut patri satisfacias. ¹² Sc.
 alio? Roperit per indignationem. ¹³ Intersectio admirantis vel irri-
 dentis. ¹⁴ Quo possis deambulare. ¹⁵ Ista via. Adverbium est per
 locum. ¹⁶ Ilic versus. Ad locum. ¹⁷ Syrus. ¹⁸ Iudico tibi
 ita faciendum esse, ut ab eas. ¹⁹ Imprecantis est formula. ²⁰ Exstir-
 pent, id est, funditus ac radicatus te evellant & e mediotoilant. ²¹ Quod
 me invitum ab amica, vel ex adibus exturbes, ejicias. ²² Contineto, id
 est, noli tu Clitipho inferere manum in sinum meretricis. ²³ Quas in
 sinum Bacchidi inferasti: qua re venisti in suspicionem patri. ²⁴ Quid
 ghi videtur? Engraphius de blandimento servi ad herum accipit. Guyetas
 personas ita distinguit, ut hæc verba, Censeo²⁵ vero, Syro tribuat, id est, id-
 ne vero censes, Syre, mihi manus esse comprimendas? ²⁶ elegorixæ se-
 quentia vero Syro. ²⁷ Clitiphonem, qui est tam immodestus. ²⁸ Facul-
 tatis, potestatis. ²⁹ Observas, diligenter consideras, quid agat. ³⁰ In-
 tropas, reprehendit. ³¹ Assidue, scilicet ut desistas. ³² Ut servem
 filium meum. ³³ Ab hoc ipso tempore. ³⁴ Filius tuus Clitipho.
³⁵ Custodiendus & observandus.

1 Si cupi-
 as filio-
 confutum.
 cum in
 tempore
 asseruabis.
 2 Mea
 consilia &
 admonitio-
 nes mini-
 me sequi-
 tur.
 3 Scilicet
 dicia?
 Exquirat
 fallacias,
 quibus de-
 cipere ve-
 lit Mene-
 demum.
 4 Dolo-
 5 De quo
 paulo ante
 tecum lo-
 cutus sum.
 6 In senem
 Menede-
 mum in-
 tendenda.
 7 Nota est indicendi silentium: quasi nolit Syrus fal-
 laciā a se inventam enunciarī foras, ne qua forte ad Menede-
 mum permanet. 8 Fallaciā. 9 Servus probus. 10 Dic mihi
 quæ-nam est illa fallacia? 11 Consilium. 12 Succurrit, id est, non
 conferto ordine parrationis, sed ut quidque in mentem venerit. Dum
 enim actuit, senem non admissurum omnia, quæ parabat loqui, non vult
 videri meditato agere. 13 Scilicet est quod invenisti? 14 Utpote quæ le-
 viter virgine, quam Syrus illi relictam arrhaboni singit: & hæc valida est
 causa ad extorquendum argentum. Deinde pessimam appellat, ne ipse vide-
 atur cum ea congruere. 15 Bacchis, quæ est in tuis ædibus. 16 Quod
 sit pessima. 17 Quam sit mala, magis hoc diceres, quod dixisti, vel me-
 rareris. Pluralis est ἡλληνιστῶν, Plauto & Terentio frequentata. 18 Me-
 retrix. 19 Vetula ex Corintho. 20 Athenis. 21 Anni. 22 Centum
 coronatos, vel decem minas. Drachmæ valuerunt apud Græcos non
 pluris, quam apud Romanos denarius. Hic mille est singularis numeri &
 substantivum: jungitur autem genitivo, quia substantivum est: sed mille
 adjectivum & pluralis numeri substantivo jungitur, & indeclinabile est.
 23 Bacchis meretrix. 24 Dederat mutuo, id est, commodaverat. 25 Quid
 inde secutum est? 26 Anus Corinthia. 27 Antiphilam. 28 Pilla a-
 dolescentula. 29 Meretrici Bacchidi. 30 Pignori, id est, pro pignore.
 Arrabo proprie significat id, quod prius datur, ut reliquum reddatur
 sive solvatur: quod idem significat arrba, arrba. 31 Quod mutuo dedo-
 rat, id est, pro mille drachmis.

SY. 1 H
 axores
 CH. Q
 det :
 7 Post d
 possit
 11 Dubia
 cere co
 SY. 12 E
 esse 1
 Diem, c
 lucrati
 CH. 18
 nanc
 10 Non e
 qui n

lum, quæ
 & dicit,
 8 Mille d
 ergo sing
 illas mille
 Clinia, s
 emenda-
 paratum
 senem
 possendo
 11 An m
 ciet in ob
 12 Hæc
 Mille igit
 meretrici
 illas mille
 & manifest
 Chremes
 illud mil
 pendat le
 quid ego
 vestam e
 16 Provi
 tur Care
 nedemus
 delect, &
 quævis
 mi habet
 accidere

SY.¹ Hanc secum huc adduxit, eaque est nunc² ad
uxorem tuam.

CH. Quid tuum? SY. Cliniam³ oras, sibi uti⁴ id nunc
des: ⁵ illam⁶ illi tamen

⁷ Post daturam⁸ mille nummum: ⁹ poscit. CH.¹⁰ &
poscit quid. m? SY. hui!

¹¹ Dubium id est? CH. ego sic putavi: quid nunc¹² fa-
cere cogitas?

SY.¹³ Ego. ne? ad Menedemum ibo: dicam¹⁴ hanc
esse¹⁵ captam è ¹⁶ Caria,

Duem, & nobilem: si¹⁷ redimat, magnum interesse in ea
lucrum.

CH.¹⁸ Erras. SY. quid ius? CH.¹⁹ pro Menedemo
nunc tibi ego respondeo:

²⁰ Non emo. SY. quid ais? ²¹ optata loquere. CH.²²
qui non est²³ opus.

¹ Ado-
lescentulæ.
² Apud. Sic
& Liv. l. 4.
³ Decad. 3.
⁴ Ad exar-
tum erat.
Item, ad
regem ra-
mansit.
⁵ Hæc
meretrix
Bacchis.
⁶ Illud ar-
gentum,
quod ipsa
mutuum
⁷ dederat
anui illi
Corinthio.
⁸ Puellam
Antiphi-

lam, quæ relicta est Bacchidi arrhaboni. ⁶ Clinia. ⁷ Postea reddituram,
& dicit, nempe ad se repignorandum, ne in servitutem venderetur.
⁸ Mille drachmas, quas vetula Corinthia dederat Bacchis mutuo. Syrus
ergo fingit, voluisse Bacchidem nihil aliud, quam sibi à Clinia repræsentari
illas mille drachmas, quibus oppignorata dicebatur Antiphila, postmodum
Clinia, sui expignorandi causa, redditura. ⁹ Pro Antiphila, velut
emenda, pretium Clinia pollicetur, quantum petebatur, sive proficetur se
paratum hac conditione accipere Antiphilam. Vide Plauti in Merc. Act. 2.
Scenam tertiam & quartam. ¹⁰ Miratur Chremes hanc Clinia in
poscendo facilitatem, & pretium nimis obsequenter Bacchidi pollicendo.
¹¹ An mirandum in amatore? Cui nostra hæc interpretatio non satisfac-
iet in obscurissimo hoc loco, audiat Guyeti annotationem *Cliniam orat, ut
sibi nunc des illud argentum: illam enim reddituram illi, scilicet promittit.*
Mille igitur nummum libi debitum poscit Bacchis. Cui Chremes avaritiæ
meretriciæ gnatus respondet: *Et poscit quidam, id est, poscere non desi-
net illas mille drachmas, donec à Clinia obtinuerit.* Hinc Syrus, ut de re certa
& manifesta assentitur *εἰπαὶ νῦν*, dicens *hæc dubium id est?* Cui vicissim
Chremes assensum commodat his verbis: *ego sic putavi*, scilicet Bacchidem
illud mille nummum poscere non desiturum, donec à Clinia extorserit. Ex-
pendat lector. ¹² In illa causa de fallendo Menedemo. ¹³ Rogas
quid ego facere cogitem? ¹⁴ Adolescentulam. ¹⁵ Captivam ad-
vestam esse Athenas. Virg. 2. *Æn. sortantq; illudora capto*: de Sinone.
¹⁶ Provincia minoris Asiae inter Lyciam & Ioniam: ejus incolæ vocan-
tur Cares. ¹⁷ Emat & dec mille nummum Bacchidi pro illa puella Me-
nedemus. ¹⁸ Ita volens eum decipere. Hos versus quatuor Guyetus
delet, & vult Chremetem Syri proposito de captiva ex Caria consilio ac-
quisivisse. ¹⁹ Loco Menedemi. ²⁰ Diceret Menedemus: quia do-
mi habeo filium. ²¹ Bona verba, *ὀφείμεις*, id est, ne dicas hoc mihi
accidere posse apud Menedemum. ²² Eam emere,

1 *Quanam* SY. *Non opis est?* CH. *non hercle verò.* SY. *quid est causa?*
 2 *Cur hoc* 3 *Mane mane, quid est, quiddam* 4 *à nobis graviter*
 mihi 5 *displacet,*
 6 *Est hic*
 sermonem complimentis. 7 *Nostræ fores tam vehementer aperta*
 sunt?

ACTUS III. SCENA V.

SOSTRATA, CHREMES, NUTRIX,
 SYRUS.

1 *Uxor* SO. *N* *isi me* 2 *animus fallit, hic profectus est*
 est Chre- annulus, quem ego 3 *suspicio,*
 metis, al- 4 *Is,* 5 *qui-cum* 6 *exposita est gnata.* CH. 7 *quid vult*
 loquens 8 *sibi, Syre, hæc oratio?*
 nutricem 9 *Quid est?* 10 *is-ne tibi videtur?* NU. *dixi equi-*
 suam de 11 *dem, ubi mihi ostendisti, illico,*
 agnoscendo 12 *Eum esse.* SO. 13 *at ut satis* 14 *contemplata* 15 *ma-*
 annulo An- 16 *sis, mea nurrix.* NU. 17 *satis.*
 tiphila; cū 18 *Abi nunc jam intro: atque,* 19 *illa si jam* 20 *la-*
 quo fuerat 21 *veris, mihi nuntia.*
 exposita. 22 *Hic ego* 23 *virum intreo: atque,* 24 *opperibor.* SY. 25 *ut vult:*
 Hæc enim 26 *videns, quid velit.*
 Scena An-
 tiphila
 continet
 agnitionem,
 inde jurgiu

Inter Sositratam & Chremetem oritur. Chremes enim jussert exponi partum, si ipsa puellam peperisset; quod factum non est. Post signum Antiphillam, Syro alia ratio extorquendi argentum offertur. 2 Captatio, conjectura. 3 Esse. 4 Est. 5 Cum quo annulo. Antiprophe. 6 Morti objecta, tradita. Nam exponere pueros; est eos morti aut fortune tradere & obicere: ut cum ponitur puer in fucella aliqua super flumen, aut in nemoroso aliquo loco deponitur victurus, si possit. Inde infantes abjecti, ut pereant, expositi dicuntur. 7 Quid illi volunt illa uxoris verba? Hoc audiens Chremes, neque tamen animadvertens ab uxore alloquitur servum. 8 Alloquitur nutricem, & ostendit ei, vel porrigit annulum. 9 Annulus esse filie? 10 Sed, scilicet vide. 11 Perispeeria, contpexeris annulum. 12 Tunc eum modo. 13 Sum contemplata annulum. 14 Tu nutrix. 15 Antiphillam. 16 Scilicet si, id est, nota sit. 17 Ante fores. 18 Maritum meum Chremetem. 19 Pro opperiar, antiquè, id est, expectabo, ut scilicet rem hanc inexpectatam ei narrem. 20 Uxor.

Nescio : quid tristis est : non semere est : *metuo* : Propter
 quid sis. CH. 4 quid fiet ? quid, curi
 1 Nt 6 ista hercle magno jam conatu 7 magnas mugas scilicet.
 dixerit. In fine
 SO 8 Ehem mi vir ! CH. 9 ehem mea uxor ! SO. 10 enim Sce-
 ipsum quero. CH. loquere, quid velis. nae Sostira-
 SO. 10 Primum te hoc oro, ut quid credas me 11 ad- ta inquit :
 versum edictum tuum Quam ti-
 Facere ausam, CH. Vis tibi me 12 istuc, etsi incredi- mu: male,
 bile est, credere ? ne nunc
 13 Credo. SY. nescio quid peccati portet hæc 14 pur- animo ita
 gatio. essis duro,
 SO. Meministi me esse gravidam, & mihi te 15 ma- ut olim in
 ximo opere dicere, tollendo,
 Si 16 puellam parerem, nullo 17 soli ? CH. scio quid Chrime.
 feceris : 3 Sine
 18 Insulisti SY 19 sic est factum domina ? 20 ergo causa, de
 21 herus 22 damno auctus est. 15 Certè, nihil.
 SO. 23 Minime : sed erat 24 hinc Corinthis 25 annus 4 Cui stoma-
 26 haud impura : 27 ei dedi 6 Uxor. 7 Vana &c
 rutilia.

8 Interfessio blandientis est. 9 Resolutio irati senis. 10 Timen-
 tis est hoc exordium, & animi male concilii. Sic Parmeno Eun. 5, 6.
 11 Contra imperium tuum. 12 Quod nihil fueris auctus adversus edi-
 ctum meum facere. 13 Age, credo. Ironia. 14 Excusatio Sostira-
 nae purgatio ante accusationem arguit malefacti conscientiam. 15 Ma-
 ximopere, serio, graviter, sub gravi poena edicere. 16 Filias exponebant
 potius quam filios, ne damno augerent parentes in educandis illis, elocandis
 autem dotandis. 17 Te nolle ut nutrireretur, educaretur. Sic Andr. 1, 3.
 Quisquid peperisset, detraxerunt tollere. 18 Educasti contra imperium
 meum puellam, non exposuisti, sicut ego iussi. 19 Q. d. Si educa-
 sti puellam, hera, itaq; dominus meus auctus est ingentibus sumptibus,
 qui in exornanda, elocanda atq; dotanda filia faciendi sunt. 20 Quia
 insulisti filiam. 21 Herus ne Clitipho, an Chremes damno auctus
 est ? Nam utriusq; servus Syrus dici potest. Clitiphonem Eugraphus in-
 telligit, quod ei puella coheres venerit. Malim hic Chremetem acci-
 pi: huius enim dotes, domus etiam opulentas exhauriunt. 22 Idem
 Eugraphus hoc nove positum hic putat, sed phrasis vetus est, *maius
 malo, damno, infortuno, &c. similex, Maiores autem est augere.* 23 Non
 insulisti puellam. 24 Athenis. 25 Philtera. 26 Non inhonesti-
 ta; impudica, id est, honesta & pudica : *impurus* enim dicitur aliquo vi-
 tio maculatus. 27 Anni.

1 Abjiciendam CH. 3 Jupiter! tantam esse in² anima
 3 inscitiam!
 4 Hominis, SO. 4 Perii! quid ego⁵ feci? CH. at⁶ rogatus? SO. si
 vel tuo. 7 peccavi, mi Chreme.
 8 Ignorantiam. 8 Insciens feci. CH. 9 id quidem ego, et si tu neges, cet-
 scilicet 10 scio,
 audibilis est, ut proderet le-
 ipsam, vel 10 inscientem atq; imprudentem dicere ac facere
 prudens te ipsam 11 peccata in hac re ostendis: nam jam primum,
 alteri in si meum
 facinore Imperium¹² exsequi voluisses, ¹³ interemptam oportuit,
 quod celatissimum 14 Non simulare ¹⁵ mortem verbis, ¹⁶ re ipsa spem
 esse deberet. 17 At id ¹⁸ omitto: ¹⁹ misericordia, ²⁰ animus ma-
 21 ingemiscens est. 22 Quam ²³ bene verò abste ²⁴ prospectum est! quid
 25 Com- ²⁶ voluisti? cogita:
 muni, quod 27 Nempe anui illi prodita abs te filia est planis-
 tantopere 28 simè,
 stomacha-
 ris?
 6 Quid
 feceris? 7 In filia exponenda. 8 Ignorans, per imprudentiam, &
 non dedit opera. 9 Te inscientem facere omnia. 10 Per ignoran-
 tiam atque stultitiam, id est, sine consilio & deliberatione. Prudens di-
 citur, qui aliquid sentit sua intelligentia: *sciens* autem est, qui alicuius
 iudicio rem cognoscit. Itaque prudens per se est; *sciens* per alios.
 Contra imprudens dicitur, qui non habet intellectum bonorum & ma-
 lorum: *Insciens* autem, qui res ignorat, quas deberet cognoscere.
 11 Errata, delicta. Exaggerat & amplificat peccata uxoris per enumera-
 tionem. 12 Perficere, implere, id est, si mihi voluisses obedire.
 13 Filiam interfici. Primum ergo peccatum est inobedientia: quia non
 exposuit filiam, sicuti iussit maritus. 14 Scilicet oportuit. 15 Fi-
 liaz, id est, non debuisses eam tollere aut educare. 16 Ipso effectu,
 dando scilicet eam anui, quæ poterat eam educare, neque exponere.
 17 Responso ad objectionem, sive Concessio per occupationem. 18 Sci-
 licet te debuisses exsequi Imperium meum. 19 Movit, induxit te, ut
 id faceres. 20 Prohibuit exponere filiam. 21 Concedo hoc, ut
 non valde ægrè sero, quod non exposueris filiam. 22 Prudenter. In-
 mia. Q. d. Pejus providisti ac consulisti filiaz, dando eam turpissima ve-
 tula, quam si interemisses. 23 Provisum, consultum filiaz. 24 Pa-
 cere, quod non exposuisti filiam. 25 Certè filia reservata, data & com-
 missa est illi vetula, ut per te, &c.

¹ Per te vel nisi ² quæstum faceres, vel nisi ³ veniret
palm.

Credo id cogitasti, ⁴ quidvis satis est, ⁵ dum vivas
modo.

Quid cum ⁶ illis ⁷ agas, ⁸ qui neque ⁹ jus, neque
¹⁰ bonum, atq; ¹¹ æquum ¹² sciunt,

Melius, pesus, proflis, ¹³ obsit, nihil vident, nisi quod
libet?

SO. Mi Chreme, peccavi, fateor: ¹⁴ vincor: nunc hoc
te obsecro,

Quoniam tuus est animus ¹⁵ natu gravior, ¹⁶ ignoscentior;

Et mea ¹⁷ stultitiæ in iustitia tua sit aliquid ¹⁸ præ-
fidii.

CH. ¹⁹ Scilicet equidem istud ²⁰ factum ignoscam:
verum Softrata

²¹ Malè docet te mea ²² facilitas multa: ²³ sed istud
quidquid est,

²⁴ Quà hoc acceptum est causâ, loquere. SO. ut stultæ
& misere ²⁵ omnes sumus

²⁶ Religiosæ; ²⁷ cum exponendam do illi, de ²⁸ digito
annulum

Detraho; & ²⁹ cum ³⁰ dico ut unâ cum puella ex-
poneret;

¹ Tui
opera, quia
est tradita
anui.

Festus di-
cit, proders
esse povero
dare & sal-
lere: & eo

³⁰ modo hic
sumi po-
teli. Inter-
dum signi-
ficat pate-
facere, in-
dicare

quod debet
tegi: ut,
prodidit me
voco, id
est, indi-
cavit.

Hinc pro-
ditores di-
cuntur, qui
inducant,
quod celare
debe-
rent.

Prodere si-
dem, est
non servare
fidem.

² Prostitueret corpus, turpiter corpore suo pecuniam compararet sive lu-
crum faceret. ³ Publicè plus offerenti venderetur filia in gravem servi-
tutem: à verbo *usuo*, *usua*, id est, vendor. ⁴ Sive faciat quæstum cor-
pore suo, sive serviat. ⁵ Dummodo habeat vitam. ⁶ Hominibus. ⁷ Agat
aliquis. Q. d. Non potest cum illis disputari, non possunt erudiri, quorū pe-
dori tanta inscitia inest, quiquē, libidine animi, non ratione & consilio du-
cuntur. Hæc ad descriptionem inscitiae pertinent quæ Softrata Chremes
tribuit. ⁸ Homines. ⁹ Normam vivendi. ¹⁰ Quod honestam
est factu. ¹¹ Quod iustum est. ¹² Intelligunt. ¹³ Nocent.
¹⁴ Tuis argumentis, ut cognoscam me peccasse. ¹⁵ Annis & experientia
prudentior. ¹⁶ Sc. sit. Tanto sit ignoscentior, id est, ad ignoscendum
promior ac faciliior. ¹⁷ Simulicitari. ¹⁸ Protectionis & auxilii.
¹⁹ Age. Assentientis est. ²⁰ Delictum. ²¹ Tu abuteris mea facili-
tate. ²² Benignitas, indulgentia. ²³ Sed quaecumque, istud factum
fuerit de exponenda filia. ²⁴ Quia causa hanc narrationem de exposita
filia occipisti: quo tendant illi sermones tui. ²⁵ Nos omnes mulieres.
²⁶ Superstitiosæ inscitiae: nam apud veteres *religiosus* dicebatur, qui nimis
ac superstitiosa religione sese alligaverat. ²⁷ Quo tempore trado illi
anui Corinthiæ filiam nostram morti seu fortunæ committendâ. ²⁸ Meo,
²⁹ Annulum. ³⁰ Dixi anui.

1 Filia.
2 Exiōs,
sine parte
aut sorte.
Hoc ad
superstitio-
nem reter-
ri debet.
Eugra-
phius irri-
to conatu
laborat,
quando
annotat:
nequ enim
liberos
etiam mor-
tuos, sui
erat frau-
dari boni:
itaque nec
opus est le-
ges Atticas
de heredi-
tate filio-
rum, &
dote filia-
rum huc
asferre,
& scilicet
fuisse.

Si ¹ moreretur, nē ² expers partis esset de nostris do-
nis.

CH. ³ Istuc rellē: conservasti te, atque ⁴ illam,
SO. is ⁵ hic est annulus.

CH. Unde ⁶ habes? SO. ⁷ quam Bacchis secum ad-
duxi adolescentulam. SY. ⁸ hem!

Quid ⁹ ea narrat? SO. ¹⁰ ea ¹¹ lavatum dūm is,
¹² servandum mihi dedit.

Animum non adversi primum: at postquam ¹³ aspe-
xi, illicō

¹⁴ Cognovi: ad te ¹⁵ ex filii. CH. quid nunc ¹⁶ suspi-
care, aut invenis

De ¹⁷ illa? SO. nescio, ¹⁸ nisi ex ipsa queras, unde
hunc habueris,

Si potis est reperiri. SY. ¹⁹ interii! plus ²⁰ spei vides,
quā ²¹ volo.

²² Nostra est, ita si est. CH. vivis. ne ²³ illa, cui tu
²⁴ dederas? SO. nescio.

CH. ²⁵ Quid repunciauit olim fecisse? SO. ²⁶ id, quod
jusseram.

CH. Nom. ²⁷ mulieris ²⁸ cedo quod sis, ut ²⁹ quera-
tur. SO. Philistra,

¹ *ἡ ἡγεμονία* dictum Calphurnius accipit. ⁴ Filiam. ⁵ *ἡ ἀντιφίλη* est.
⁶ Annulum. ⁷ Habeo ab illa adolescentula quam adolescentulam Bac-
chis secum adduxit. ⁸ Intersectio admirantis & meruentis: timet enim
Syrus, nē sibi praecripiatur argenti extorquendi occasio agnitione Anti-
philae, & sic amor Clitiphonis deprehendatur. ⁹ Socrata. ¹⁰ Antiphila
adolescentula. ¹¹ Lotum sc. ¹² Ut servarem annulum. ¹³ An-
nulum. ¹⁴ Esse annulum filiae. Al. agnovi, id est, recognovi. *Agnovi*
enim est proprie id, quod nobis olim aut visum fuit, aut alio quavis ratione
notum, recognoscere, id est, iterum noscere. ¹⁵ Celeriter exilium
exivi. ¹⁶ Putas. ¹⁷ Filia tua. ¹⁸ Nisi quod censo consuevit
esse, ut ex ea puella percuntheris, si illud potest reperiri, unde hunc an-
nulum habuerit. ¹⁹ Perii! Syrus haec propterea dicit, quod videt interisse
spem Menedemi decipiendi, adeoque suum consilium interverti. ²⁰ Sc.
Antiphila. ²¹ Sc. *mihi* aut *Clitiphoni*. Non enim vult Syrus agnoscere An-
tiphilam, priusquam interceperit argentum, quod detur Bacchidi. Haec verba
imperite Calphurnius Socrata tribuenda putat: dum non intellexit
ἡ ἀντιφίλη *ἡ κοίτη*. Melius Eugraphius interpretatur, ²² De nostra
familia, id est, filia heri & herae est, si ita sese res habet, ut narrat hera mea
Socrata. ²³ Anus. ²⁴ Filiam exponendam. ²⁵ Quid vetula illa
venit tibi se fecisse quondā, cum ei dederas, an se exposuisse se diceret, ut
erat iusta? ²⁶ Renunciavit se fecisse id, quod ei praeceperam, sc. se ex-
posuisse filiam, ²⁷ Anus. ²⁸ Dic. ²⁹ Investigetur.

SY. Ipsa est : mirum, ¹ ni illa salva est, & ego ² perit. ¹ Nisi

CH. Socras,

Sequere me inrō hac. SO. ³ ut prater spem evenit, ⁵⁰ Antiphila

quātimui ⁴ malē,

³ Nē nunc animo ita esses duro, ut olim in ⁶ tollendo, ⁵⁵ incolumis

Chreme.

CH. Non licet hominem ⁷ esse sape ita ut vult, si ⁶ Quia

⁸ res non finit.

⁹ Nunc ita tempus est mihi, ut cupiam filiam: ¹⁰ olim ⁷ praecepta

nil minus.

SY. ¹¹ Nisi falli me ¹² animus, ¹³ band multum ⁸ sperato, ut

me abicit infortunium :

Ita berele in ¹⁴ angustum ¹⁵ oppidū nunc ¹⁶ meae ⁵⁵ scilicet tu

cogitur copia :

Nisi aliquid video, nē esse amicam hanc quāti resci-

scat senex.

Nam quod ¹⁷ sperem de ¹⁸ argento, aut ¹⁹ posse postulem ⁶ efficeris

me ²⁰ fallere,

Nihil est : ²¹ triumpho, si liceat me laesere ²² seſſo abſ-

cedere.

filia. ⁷ Esse ita, id est, talem esse. ⁸ Opportunitas, vel facultas non

patitur, pauperie premente. ⁹ Nunc ita fortuna mea postulat, ut optem

habere filiam. ¹⁰ Quondam, cum iussi exponendam, & in tenui fortu-

na eram, nihil minus cupiebam, quam habere filiam, pauperie premente,

rebusque non sinentibus. ¹¹ Nisi fallor. Hinc in plerisque libris nova

incipit Scena. ¹² Qui praesagit mihi aliquid mali. ¹³ Non longe,

¹⁴ Aristianum locum. ¹⁵ Valde. ¹⁶ Mens compellitur & constrin-

gitur, excretus, id est, mea consilia sive conatus sunt adeo repressi, & in

tantum discrimen redacti hac Antiphilae cognitione, ut, nisi inveniam &

excogitem rationem, nē resciscat Chremes Bacchidem & Clitiphonē ama-

ri, salvi & incolomes esse non possint. Translatio ab exercitu, qui in an-

gustias coactus, non sine magno periculo se expedire valet. ¹⁷ Pos-

sum sperare, Potentialis modus est. ¹⁸ Sem extorquendo, quod dan-

dum est Bacchidi. ¹⁹ Instituiam. ²⁰ Senem Chremetem. ²¹ Glo-

rior, laetior more illius, qui triumphavit, si liceat mihi sine ullo pe-

riculo malum effugere. Continuat in Metaphora a re militari: ubi

agmen iniquitate loci, vel numero hostium oppressum, ab alterutro late-

re vel tergo, in hastam aut scutum se inclinare solet, quasi frontem

hosti obvertere, adeoque tuto ac honesto receptu discedere. Murtus a

gladiatoribus deducere maluit, qui cum congregiuntur, hoc agunt, ut

ut auferant vulnera, sed ut adversariis intelligant. ²² Abscissio, id

est, impune.

1 Doleo. 2 Crucior, 3 solum tantum mihi ereptum tam subito
 è faucibus. 69
 2 Tantum
 id est, tan-
 tam præ-
 dam, id
 est, oppor-
 tunitatem
 fallendi
 senis esse
 subtractam
 & adem-
 ptam mihi
 de ore ac
 buccis
 tam re-
 pente.
 3 Quid aiam? aut quid 3 comminiscar? 4 ratio de inte-
 gro ineunda est mihi.
 Nil tam 5 difficile est, quin 6 quærendo 7 investi-
 gari possit.
 8 Quid, si hoc? sic nunc incipiam? 10 nihil est: 11 si
 sic? 12 tantundem egero.
 At sic 13 opinor: non potest: 14 imò 15 optime: 16 en-
 ge! 17 habeo optimam.
 18 Retraham herclè, opinor, ad me idem illud 19 fugi-
 tivum argentum tamen. 65

Unde Calphurnius dicit translationem esse ab animalibus, quibus auferat
 præda, quæq; ea non raro coguntur deferere, quæ jam ore gestant. Usur-
 patur autem, cum id, quod probe videbamus tenere, præter expectatio-
 nem subito eripitur. 2 Confinam, excogitabo de inveniundo argento.
 4 Denuo inveniendus est mihi modus comparandæ sive habendæ pecuniæ.
 5 Arduum. 6 Magno studio, labore. 7 Inveniri. 8 Nunc inci-
 pit Syrus deliberare, & identidem proponit, & proposita refellit: tandem
 inventa bona ratione in lætitiâ erumpit. 9 Ad fallendum senem.
 10 Hoc modo nihil promoveo. 11 Aliquid incipiam. 12 Nihil effi-
 ciam. 13 Melius erit, aut, me effecturum aliquid. 14 Correctio.
 15 Hoc fieri potest. 16 Vox lætantis est. 17 Scio, inveni optimam
 rationem, viam extorquendæ a senè pecuniæ. 18 Revocabo, reducam
 ad me illa ratione aut consilio. 19 Quod me tantopere fugit, ut id asse-
 qui non possim, quod non superioribus consiliis consecutus sum. Meta-
 phora à servis fugitivis, qui ex fuga reducuntur domum.

ACTUS IV. SCENA II.

CLINIA, SYRUS.

Deinceps. CL. **N**ulla mihi res 1 post hæc potest jam 2 in-
 Clinia
 exultat,
 quod agni-
 ta Anti-
 phila mor-
 ei nuptura
 sit: & 3
 Syro ad-
 monetur, ut amici Clitiphonis rem curet in servanda Bæchide. 2 Inter-
 cedere, accidere. 3 Tristitiam, animi molestiam. 4 Enata est mihi:
 ab odorior. 5 Trado me totum in patris potestatem, patris me imperio, &
 voluntati dehinc submitto, hostium more, qui de victoria desperantes, se in
 hostium potestatem dedunt. Sic Andr. 1, 2. Tibi pater, me dabo: quidvis oneris
 impone, impera. 6 Temperantior, modestior.

SY. Nil

SY. ¹ Nil me fefellit: ² cognita est, quantum audio ¹ Non
³ hujus verba. ² esse indica-
 Ipsc tibi ⁴ ex sententia tua obigisse letor. ⁵ vi, hæc res
 CL. O mi Syre! ⁵ audisti obsecro? SY. ⁶ quid ni? qui
⁷ usq; unâ affuerim.
 CL. ⁸ u⁸ equè audisti commodè quidquam evenisset?
 SY. ⁹ nulli.
 CL. Atque, ¹⁰ ita me Di ament, ut ega nunc nō tam
¹¹ meāpte causā
 Lator, quā m¹² illius: quam ego scio ¹³ esse honore
 quovis dignam.
 SY. Ita ¹⁴ credo: sed nunc, Clinia, ¹⁵ age, ¹⁶ da te mi-
 hi vicissim:
 Nam ¹⁷ amici quoq; ¹⁸ res est videnda, ¹⁹ in isto
²⁰ collocetur,
²¹ Nè quid de amica nunc senex. CL. ²² o Jupiter!
 SY. ²³ quiesce.
 CL. ²⁴ Amphila mea ²⁵ nubet mihi. SY. sicine me
²⁶ interloquere?
 CL. Quid faciam, Syre mi? gaudeo: ²⁷ fer me.
 SY. ²⁸ fero bercle verò.

puellam istam, quam desiderasti jamdudum. Sic in Adelphi. 3. 3. *Piscis ex
 sententia nactus sum.* 5 An intellexisti rem totam, ut facta est, de agni-
 tione Antiphilæ? 6 Quare non audivissem? 7 Assidue, semper, sc.
 cum Socrata marito commemoraret, quæ ad agnitionem Antiphilæ spe-
 rant. 8 Ita ut mihi. 9 Evenit æque commodè quidquam. 10 Af-
 firmantis seu jurantis formula est. 11 Mei ipsius. 12 Antiphilæ.
 13 Quemlibet honorem meruisse. 14 Esse honore quovis dignam.
 15 Hortantis est. 16 Obsequere mihi contra, ut tibi sum obsecutus, fac,
 quod peto. *Damus* amicis: *dedimus* tantum hostibus. *Damus* proprie ani-
 mo repetendi; *dedimus* autem, quæ in perpetuum damus. Unde *dedere* se
 hostibus dicitur, qui se in hostium potestatem tradit; & traditio ipsa, *de-
 ditio* dicitur; & qui ita se dedunt, *deditei* vocantur. 17 Clitiphonis.
 18 Negotium, causa. 19 Ut careat periculo culpationis & ignominia.
 20 Constituitur, id est, adjuvandus est quoq; amicus, nè quid illi incom-
 modi accidat. 21 Nè quid de Bacchide resciscat Chremes, quod sit Cl-
 tiphonis amica: quia prius volo eum enungere argento. 22 Exclaman-
 tia est præ magna lætitia. 23 Ab illa gaudii intemperantia, id est, noli
 sic clamaré, ut mihi auscultes. 24 Hæc cum *ty* O Jupiter continuanda
 sunt. Commemorat enim suum gaudium. 25 *Nubere* est mulierum,
 & regit Dativū. *Ducere* vero est virorum, & adsciscit Accusativum. 26 In-
 terpellas, impedis, quasi loqueris inter sermonem meum, illum tuo inter-
 rumpendo. At. *mibi*. 27 Patere, tolera verba mea inconsiderata.
 28 Fero te equidem, sed ægrè & moleste.

1 Videmur
in caelo
esse, festi-
cissimi su-
mus ego &
Antiphila.
Deorum
enim vita
lætitie &
felicitatis
plena est,
& volupta-
tes eorum
propria
sunt.

Andr. 5, 5.
2 Frustra
laboro apud
te verbafac-
ere, cum
tu gaudio
desipiens,
aures mihi
non præbeas.
3 Non
audies
me, huc
non ad-
vertes
animum.
4 Audiam
te.

5 Clitiphonis.

6 Ἀπολογία ab incommodis & periculis
7 Ex nostris = dibus. 8 Solam. 9 In = dibus Chremetis. 10 Chre-
metis. 11 Bacchidem. 12 Tecum duxeris in domum patris tui, & a
nobis removeris. 13 Similiter celabitur esse amica Clitiphonis. 14 Ha-
stenna, ad hunc usq; diem. 15 Ista re, quam mones, scilicet si abdux-
ero Bacchidem. 16 Contrarium. 17 Qua fronte, quo vultu, qua fa-
cie, qua confidentia, an pudibunda, an audaci & impudenti? Sic dicimus,
quando aliquid pudendum commissimus. In ore enim & facie pudoris signa
maxime apparent. 18 Alloquar, rogabo patrem, ut mihi Antiphilam,
filiam Chremetis, det, si sciat, meam amicam esse meretricem? 19 In-
telligis-ne, quid velim dicere? scilicet de pudore patris, si ante oculos ad-
ducam ipsi meretricem. 20 Quare non intelligerem metum tuum?
21 Quid enim dicam? 22 Quid causæ dicam, propter quam abduxerim
eam mecum? 23 Ut mentiaris apud patrem. 24 Clare. 25 Et,
scilicet patri tuo. 26 Admirantis. 27 Volo te aperte narrare vel
dicere, quod tu ames Antiphilam, & quod tu velis habere eam ux-
orem. 28 Et jubeo te dicere, Bacchidem amari à Clitiphone. 29 Be-
nè Calphurnius εἰρωνικῶς dici notat: q. d. valde malam & injustam
rem, & factu difficilem mihi imperas vel suades.

CL. 1 Deorum vitam adepti sumus. SY. 2 frustra
operam, opinor, sumo.

CL. Loquere, audio. SY. 3 et jam hoc non ages.

CL. 4 agam. SY. videndum est, inquam,

5 Amici quoq; res, Clinia, tui in tuis ut collocetur.

6 Nam si nunc a nobis abis, & 7 Bacchidem huc

relinquis,

10 Senex resciscet illico esse amicam 11 hanc Cliti-

phonis:

Si 12 abduxeris, 13 celabitur in idem, ut celata 14 ad

huc est.

CL. 15 At enim 16 istoc nihil est magis, Syre, meis nu-

pitiis 16 adversum:

Nam 17 quo ore 18 appellabo patrem? 19 tenes, quid

dicam? SY. 20 quid ni?

CL. 21 Quid dicam? 22 quam causam afferam?

SY. quid? nolo 23 mentiare:

24 Aperte, ita ut res sese habet, 25 narra. CL. 26 quid

ais? SY. 27 jubeo

Illam te amare, & velle uxorem, 28 hanc esse Cliti-

phonis.

CL. 29 Bonam atq; justam rem oppidè imperas, &

factu facilem.

Et scilicet jam me hoc vult orare patrem, ut celet
 3 Senem vestrum SY. 4 imdus 5 recta via rem nar-
 ret. 6 ordine omnem. CL. 7 hem!
 8 Satin' sanus es & sobrius? 12 9 quidem 10 illum
 planè 11 perdis:
 Nam 12 quid 13 ille poterit esse 14 in tuo? dic mihi 30
 SY. 15 Huic equidem consilio 16 palmam do: 17 hic
 me magnificè effero,
 18 Qui 19 vim tantam in me & potestatem habeam
 tante astutiae.
 Vera dicendo ut 20 eos ambos fallam; ut, cum narra-
 21 senex
 Vester 22 nostro, esse 23 istam amicam 24 gnati, 25 non
 credat tamen.
 CL. 26 enim spem 27 hoc pacto rursum nuptiarum
 omnem eripis:
 Nam dum amicam 28 hanc meam esse 29 credes, 30 non
 committes filiam.
 Tu fortasse, quid 31 me fiat, 32 parvi curas: 33 dum
 illi consultis.
 SY. Quid 34 malum! me 35 aetatem censes velle 36 id
 adsimulari?
 37 Unus est dies, dum 38 argentum eripio: 39 pax:
 40 nihil ampliùs.
 12 Sine periculo cognitionis totus facti, si dixerò, Bacchidem esse amicū
 Clitiphonis, 15. Mco. 16 Maximam victoriam concedo, id est, hoc
 consilium praefero ceteris omnibus. Palma autem est signum victoriæ, &
 per Metonymiam significat ipsam victoriam. Vide Eun. 5, 4. 17 In hac
 actione me supra modum extollo, exho. 18 Quod, quia. 19 Effi-
 ciatiam. 20 Senex, scilicet Menedemum & Chremetem. 21 Pater
 tuus Menedemus. 22 Scilicet, seni, id est, Chremeti. 23 Bacchidem.
 24 Filium Clitiphonis. 25 Q. d. In quo decipietur. 26 Certe.
 27 Eo modo, scilicet ut dicam patri Bacchidem esse amicam Clitiphonis,
 & Chremes audiat ex patre. 28 Bacchidem. 29 Chremes. 30 Non
 tradet, non collocabit nuptus mihi filiam suam Antiphitam. 31 De me.
 32 Parvi pendis, ducis, parum curas habes. 33 Dummodo Clitiphoni
 provideas. 34 Malum tibi sit. Imprecantis est, Cic. Quid malum! est
 ista oratio? 35 Diu, in perpetuum. Sic in Eun. Jamdudum, aetatem.
 36 De Bacchide fingi, scilicet ut credat pater tuus esse amicam Clit-
 iphonis? 37 Brevissimum est tempus. 38 Pecuniam, quam Cliti-
 pho promisit Bacchidi, astute Chremeti extorqueo. 39 Tantum est, sit.
 est. Vide supra 2, 3, 50. 40 Peto, vel, requiritur ad hanc rem, eripio
 argento scilicet.

1 An suffi- CL. 2 *Tantum sat habes?* 3 *quid iam quaeso, si hoc*
 cit tibi 4 *pater resciverit?* 40
 hoc, dum u- SY. 5 *Quid, si redeo ad illos, qui dicunt, quid si nunc*
 num istum 6 *cœlum ruat?*
 diem ha- CL. 7 *Metuo quid agam.* SY. 9 *metuis?* *quasi non*
 bes, in 10 *ea potestas sit tua,*
 quo ar- *Quo velis in tempore ut te 11 exsolvas, rem facias pa-*
 gentum 12 *lida*
 extor- CL. 12 *Age, age, 13 iraducatur Bacchis.* SY. 14 *opti-*
 queas? 15 *me: 15 ipsa exit foras.*
 Repetitur
 ex oratio-
 ne Syri,
 qui dixe-
 rat: *Unus est dies, dum argentum eripio: pax, id est, tantum est; repetit*
 Clinia: *tantum sat habes?* 2 *Sc. accidet, fiat.* 3 *Hanc simulationem*
 ad eum decipiendum. 4 *Clitiphonis, sc. Chremes.* 5 *Indignatus*
 Syrus tot repetitionibus Clinia: dicentis: *si hoc, vel illud, & c. utius est pro-*
 verbiali ironia in eor, qui tutissimis in rebus omnia timent, ac dicere solent,
quid si hoc, quid si illud accideret? & ostendit suo responso, talia dicta esse
 ridicula. 6 *Deorum labatur: quod dictum est ridiculum dictum.* Hoc di-
 ctum unde profectum sit, docet Aristoteles l. 5. Phyl. scribens praeis & ru-
 dibus mortalibus persuasum fuisse, cœlum Atlantis humeris sustineri: quod
 si ille se subduxisset, fore ut e sublimi in terram decideret. 7 *Incertus es?*
 sum, dubito. 8 *Incipiam prae metu.* 9 *Dubitas, incertus es?*
 10 *Tanta.* 11 *Liberes prorsus eo metu, quo dicis te metuere.*
 12 *Consistentis vox.* 13 *Deducatur ad me, ut celetur itidem, ut ce-*
 lata adhuc est. 14 *Tempetive, opportune.* 15 *Bacchis egreditur e*
domo Chremetis, in qua erat.

ACTUS IV. SCENA III.

BACCHIS, CLINIA, SYRUS, DROMO,
PHRYGIA.

Adverbiū BA. S *Atis 1 pol 2 protervè me Syri promissa 3 huc*
 jurantia. 4 *induxerunt,*
 Bacchis ira- 5 *Decem minas quas mihi dare pollicens est: quid si*
 ta ob decē 6 *is nunc me*
 minas non-
 dū traditas
 abituram se simulat: cum Syro exposulat. Tandē placata susu ejuldē, cum
 omni strepitu ac turba transit ad Menedemū tantisper, dū Chremes fallatur.
 a Petulantè, inconsiderate, ἀρκενός. 3 *Ad Clitiphonē.* 4 *Bonis &*
magnificis verbis. Inducitur aliquis, cū verbis alterius decipitur. 5 *Pro-*
pter centū coronatos. Guyetus hoc appositivè dictū vult per ἀρκενός,
 sc. Syri promissa, quæ sunt decem minæ. Plaut. Amph. *Naveratē quem*
convenire volui, in navī non erat. Noster Eun. *Eunuchum quem dedisti*
mihi, quas turbas dedit? Malim tamen istum acculativum regi: verbo
 æquipollenti, nempe *si in me desperit*, idem est ac si dicat, *si non dederit.*
 Una autem mina valet decem coronæ: decem ergo minæ valent centum.
 6 *Syrus non dederit pecuniam.*

Decet.

Deceperis; ¹ saepe obsecrans me, ut ² veniam, frustra ¹ Ordo
veniet : ² *est : Saepe*
Aut cum venturam dixero, & ³ constituerò; cum ⁴ *veniet ob-*
certo ⁵ *secrans me*
⁵ Renunciaveris; Clitipho cum in spe ⁶ pendebis ani- ⁶ *frustra, ut*
mi; ⁷ *veniam, id*
⁷ Decipiam, ac non veniam; ⁸ Syrus mihi tergo pae- ⁸ *est, Syrus*
nas pendet. ⁹ *s. p. frustra*
CL. ⁹ Satis scitè ¹⁰ promittit tibi. SY. atqui tu ¹⁰ *obsecrabit*
¹¹ hanc ¹² jocari credis? ¹¹ *me, ut ve-*
¹³ Fa. iei, nisi ¹⁴ cave. BA. ¹⁵ dorminus: pol ego istis ¹⁵ *niam.*
¹⁶ commovebo. ¹⁶ *2 Ad Cli-*
¹⁷ Mea Phrygia, audistin' modò iste ¹⁸ homo quam ¹⁸ *tiphonem.*
¹⁹ villam demonstravit ¹⁹ *3 Confir-*
Charini? PH. ²⁰ audiui. BA. ²¹ proximum esse huic ²¹ *mavero, id*
²² fundo ad dextram? PH. ²³ memini. ²² *est, certum*
BA. ²⁴ Curriculo percurrere: apud ²⁵ eum ²⁶ miles ²⁶ *diem &*
²⁷ Dionysia agitat. ²⁷ *horà advē-*
²⁸ *tus dixerò.*
²⁹ *Constituto*
³⁰ *enim id-*
³¹ *λ' π' i' x' c'*
³² *dicitur, pro*
³³ *constituro*

diem, hoc est, rei alicui agenda: Sic Juv. Aut ubi nocturna Numa consti-
tuebat amica. 4 Syrus. 5 Retulerit pro certo hero suo Clitiphoni, se,
me venturam. 6 Anxiè expectabit, vehementer extruciabitur, sollicitus
& dubius, quasi suspensum animum gerens. 7 Tum ego fallam eum. 8 In
ultionem injuriæ meæ dorso suo poenas persolvat, ita ulciscar Syrum: ven-
berabitur enim, si hero renunciaverit pro certo, me venturam, & ego tamen
non venero, adeoque spem ejus fefellerò: putabit enim Syri negligentia fa-
ctum. 9 Bacchis minatur satis pulchrè se facturam, ut poenas suas, si eam
fallat. 10 Minatur poenas. Virg. 2. Æn. Promissi ultorem, & verbis odia aspe-
ra movi. 11 Bacchidem. 12 Joco dicere illa? 13 Faciet revera id,
quod minatur, id est, revera vapulabo. 14 Providero, ut illi pecunia ex-
torqueatur. 15 Clinia & Syrus securi jam sunt, nec minas meas curant,
neq; de pecuniis provident: q. d. furdos agunt. 16 Exortabo eos, ex-
cutiam eis somnum. 17 Apostrophe ad ancillam. 18 Miles scilicet.
19 Domum a prestem. 20 Descriptio ancillæ eleganter edoctræ, ut subser-
viat orationi dominæ suæ, totam historiam fingentis, utcumq; opus erat,
verbis. 21 Non-ne audivisti, eam villam esse proximam, &c. 22 Prædico.
Fundus est pars agri, & quævis possessio rustica: ita dicta, quod fundat quot
annis multa: singula enim prata, singula vineæ, singuli horti, singula poma-
ria, &c. singuli fundi sunt, idq; in agro tantum. 23 Recordare curi de-
monstrasse ita. 24 Continuato cursu, celeriter eo curre, propterea quasi
curru celeriter vestra. 25 Charinum. Meretrix argentum extorquere
cupiens, alterius amatoris mentionem injicit, constringens se constitu sile,
ut ad convivium illuc veniret. 26 Meus amator. Hic est, de quo Syrus
supra dixit 2, 3, 124. Nam miserè quendam offendit ibi militem ejus noctem
orantem. 27 Festa Bacchi, sive Bacehanalia, quibus adesse solent, cele-
brat. De Dionysia vide supra 1, 1, sub finem.

3 Quid hæc Bacchis de novo molitur & parat?

2 Apud Clit. 10 em.

3 Valde.

4 Contra voluntatem meam.

5 Detine-ri, cum studio & diligenti in spe-ri-ione

servari. Sic in Andr.

Cura asser- vandum

vinculum.

6 Reddic, etc.

7 Me de- cepturam.

8 hos, qui me hic habent, quacumq;

ratione.

9 Hæc ad spectatores

conversus Syrus dicit, ita ut Bacchis non audiat.

10 Expecta paulisper.

11 Phrygiam.

12 Sc. ut.

13 Discede tu Phrygia, quod te facere iussi.

14 Verum, sed.

15 Q. d. Quid dicis ut maneas? Non vides me hic manere?

Et idē vet. s. i. quin, repetit more iratorū.

16 Sed statim dabitur tibi argentū.

17 Dabis argentū, si quādo lubet: detur nec nō, non curo amplius: ego ulterius non instabo tibi: sed si non accipis, vapulabis.

Hic enim verbis quali- b. d. i. c. e. n. d. o. Syro minatur Bacchis, fingitq; senon magnopere curare ut habeat argentū, cum tamen in eo illi sint omnia, cuiq; nihil præter pretiū dulce erat jamdudū.

18 Urge ut des argentū? Q. d. non.

19 Faciendū tibi sit?

20 Quæso, precor. Blandientiæ est.

21 Nobilis tuus comitatus (sc. ancillæ, decē, & c. ceteri comites, qui venerunt, aurum, vestes) ad Menedemum trans- portandus est. Ita Plautus de servili comitatu, Curcul. 1, 1, 1. Sc. 2. Quo te hos no- st. i. d. i. c. a. m. p. r. o. f. i. c. i. s. e. i. s. o. r. a. s. u. m. i. s. t. a. s. o. r. n. a. t. u. c. u. m. q. b. a. s. p. o. m. p. a. P. h. a. d. r. o. m. e. P. o. m. p. a. G. r. æ. c. a. v. o. e. s. t. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. q. a. p. p. a. r. a. t. u. m. s. o. l. e. n. n. e. m. c. u. m. o. s. t. e. n. t. a. t. i. o. n. e. & s. p. e. c. i. e. q. u. a. d. a. t. r. i. u. m. p. h. i. H. i. n. c. & s. u. n. e. r. u. m. & l. u. d. o. r. u. m. a. c. s. p. e. c. t. a. u. l. o. r. u. m. p. o. m. p. a. d. i. c. u. n. t. u. r. 22 Scelerē. 23 Para, conficio, vel cogito, quā ratione argentum inveniam, quasi fabricarem illud: nam propriē cuditur argentū, dum imprimitur Cudo enim est serio, tundo: unde inest, inestudi, dicitur in- strumentum, in quo aliquid cuditur, id est, seriendo seu tundendo forma- mus. Elegans est Metaphora sumpta a fabris. 24 Irrideas? Dicimus autem illud te, & tibi & in te, tam in accusativo, quam in ablativo. 25 Hoc, quod molior, non paratur inconsulte, sine causa, id est, non illudote, vera causa est, vera ratio est, ob quā volo te ad Menedemum trāsire. 26 In hac re, ut ad Menedemū traducar? Q. d. Non ergo tantum apud Chremetē, sed etiam hic apud Menedemum mihi tecum erit negotium? Hoc indignabunda Bacchis dicit. 27 Tibi quidem rei nihil mecum est, sed nonnihil mihi te- cum: argentum enim cudo, ut tibi reddam decem illas minas, quas tibi ac daturus promisi.

SY. Quid inceptas? BA. dic me² hic³ oppidū esse⁴ invitam, atq; ⁵ asservari:

⁶ Verū aliquo pacto⁷ verba me his daturam esse, & ⁸ venturam.

SY. ⁹ Peris herele! Bacchis, ¹⁰ mane, mane: quō minū¹¹ istam, quæso?

Jube¹² maneat. BA. ¹³ abi. SY. ¹⁴ quin paratum est argentum. BA. quin ego maneo. ¹⁵

SY. ¹⁶ A qui jam dabitur BA. ¹⁷ ut lubet, num ego ¹⁸ inflo? SY. at scin¹⁹ quid, ²⁰ sodes?

BA. Quid? SY. transeundum nunc tibi ad Menedemum est, & ²¹ tua pompa.

Ed traducenda est. BA. quam rem agis ²² scelus t. SY ego argentum ²³ cudo,

Quod tibi dem, BA dignam me putas, quam ²⁴ illu- das? SY ²⁵ non est temerē.

BA. Etiam ne tecum ²⁶ hic res mihi est? SY. ²⁷ mini- me: tuum tibi reddo. ²⁸

BA. ² Eat. SY. ³ sequere hac : ³ Hec Dromo, ¹ Ame
DR. ⁴ quis me : ult ? SY. Syrus. DR. quid est rei ? & ancillis
SY. Ancillas omnes Bacchidis ⁵ traduce huc ⁶ ad vos meis ad
⁷ properet. Menede-
BA. ⁸ Quam obrem ? SY. nē ⁹ queras : ¹⁰ efferant, ² Sequere
¹¹ que secum huc attulerunt : me, Bac-
¹² Si erabis sumptum sibi senex esse ¹³ harum abitu ³ Vocatis
levatum. particula.
¹⁴ Ne ¹⁵ ille haud scit, hoc paulum lucri quantum ⁴ Hec Dro-
sibi ¹⁶ damni ¹⁷ apporet. ⁵ mo loqui-
¹⁸ Tu nescis id, quod scis, Dromo, si sapias. DR. ¹⁹ mu- ²⁵ tures
sum dicis. ³ Pro ⁶ tradus, ⁶ In ades.

heri tui Menedemi. ⁷ Festinanter, celeriter. ⁸ Quare traducam ?
⁹ Interrogas. ¹⁰ Ancillae exportent ea, quae, &c. ¹¹ Sc. vestes, au-
rum. Indicat meretrices furces esse, volere, & habere vileas manus.
¹² Chremes sperabit impensam esse diminutam sibi discessu harum mulier-
cularum. ¹³ Bacchidis & ancillarum. ¹⁴ Certe. Affirmandi Adver-
bium est. ¹⁵ Chremes senex. ¹⁶ Ob centum coronatos, quibus
emungendus est. ¹⁷ Adferat. ¹⁸ Hunc verum Euphrasius bone
explicat : id age, ut nescisse videaris. Q. d. Quod scis, perinde contine aeg-
distimula, quasi nescias. Sic Eun. 4, 4. Pol. si sapias, quod scis, nescis. Glycerus
ejicit, tanquam ex Eunuchis interpolat. Dixit enim Syrus, nē queras. Ergo
nihil sciebat Dromo ; quare id tacuisse non opus fuit. ¹⁹ Ades scit cor-
sum taciturus, neque verborum quicquam locuturus.

ACTUS IV. SCENA IV.

CHREMES, SYRUS.

CH. ¹ Ta me dii amabunt, ut nunc Menedemi ¹ Per Asta-
² vicem ciam Syrus
Misere me, tantum devenisse ad ² eum mali. ob liero.
Ilanc. cine ⁴ mulierem alere ⁵ cum illa familia ? Chremete
Etsi scio, hosce aliquot dies non ⁶ sintiet : argentum
⁷ Ita magno desiderio fuit ei filius. accipit.
Verum ubi videbit ⁸ tantos sibi sumptus d. mi. Menedemi
Chremes,
ob trade-

nam ad illum cum omni pompa sumptuosam Bacchidem : quam Clinia,
non sui filii Clitiphoia, amicam putat. ² Sc. ob vel propter fortunam
Menedemi, vel loco Menedemi, id est, causa sua. ³ Menedemum, id est,
quod tantum mali ad eum devenit. ⁴ Bacchidem, quae est sumptuosa.
⁵ Cum tanto ancillarum comitatu ? ⁶ Incommodum. ⁷ Adeo, tan-
topere desideravit filium. ⁸ Tantas impensas quotidie faciendas fieri
sibi domi videbit Menedemus. Amplificat sumptus a magnitudine & di-
urnitate temporis.

1. Finem in
 sumptibus.
 2. In tem-
 pore, op-
 portune ve-
 nientem.
 3. Quid
 moror
 Chreme-
 tem quasi
 ex insidiis
 & de im-
 proviso,
 invadere
 sine ag-
 gredi?
 Adoriri
 enim is
 dicitur,
 qui insi-
 diose &
 repente
 aliquem
 invadit
 Metapho-
 ra à re
 militari
 & latroni-
 bus.
 4. Vocan-
 do pro-
 nuntian-
 eum.
 Quotidianos fieri, nec fieri modum,
 Opiabitur rursus ut abiit ab se filius.
 Syrum² opimè eceum. SY.³ cesso hunc adoriri?
 CH.⁴ Syre. SY.⁵ hem!
 CH.⁶ Quid est? SY, te mihi ipsum⁷ jam dudum
 optabam⁸ dari.
 CH. Videre egisse jam nescio quid cum⁹ sene.
 SY.¹⁰ De illo, quod dudum?¹¹ dictum factum red-
 didi.
 CH.¹² Bonà n¹³ fide? SY.¹⁴ bonà herele. CH. non pos-
 sum¹⁵ pati,
¹⁶ Quis tibi caput demulceam: accede huc Syre:
 Faciam boni tibi aliquid pro¹⁷ ista re, ac¹⁸ lubens. 15
 SY. At, si scias, quàm¹⁹ scitè in mentem²⁰ venerin.
 CH.²¹ Vah! ²² gloriare evenisse²³ ex sententià
 SY.²⁴ Non herele verò:²⁵ verum dico. CH. dic, quid
 est?
 SY.²⁶ Tui Cliniphonis esse amicam hanc Bacchidem
²⁷ Menedemo dixit Clinia, & ²⁸ eà gratià
 Secum²⁹ adduxisse, nè³⁰ id tu ³¹ persentisceras.
 CH.³² Probè. SY.³³ dic sodes. CH.³⁴ nimium in-
 quam. SY.³⁵ imò sic satis.
 Sed porro auscultia quod superest³⁶ fallacie.
 5 O here! Vox gaudentis. 6 Quod tam lætus sis. 7 Longo
 ante tempore. 8 Se. obviam: vel dari simpliciter, id est, offerri, occurrere.
 9 Menedemo, cum se. fallendo, ut ego postulaveram. 10 Dicis me egisse
 de illa re, sc. de eo fallendo, de quo paulo antè egeramus? sc. Act. 3. Sc. 2. Hoc
 illas circumcurso, &c. Huc dicit Chremes propter præcedentia illa Syri: te
 mihi ipsum jam dudum optabam dari. 11 Cum dixisses, factum continuo
 reddidi. Proverbialis figura, qua nihil in negotio procurando prætermis-
 significamus. Potest etiam dici esse proverbium celeritatis. Sic Andr. dixit
 ac factum, invenit aliquam causam, quam obrem obliat oppido. 12 Ve-
 re-ne illa dicis? Nam fidas (autore Cicerone Offic. 1.) est dictorum concen-
 trumq; constantia & veritas. 13 Sc. fida dico. 14 Me continere, durare,
 & aptari. 15 Quod non suaviter tibi attrectem caput: Quod pueris fieri
 solet per blanditiarum delicias ab illis, qui eos collaudant. 16 Illa fal-
 lacia. 17 Lubenter, bono animo. 18 Pulchrè, ingeniose. 19 Ista
 fallacia. sc. gratulaberis mihi amplius. 20 Interjectio irridentis est hic:
 sed tamen joco eum illudit, non serio. 21 Al. hariolans, id est, divinas.
 22 Ut volebas? 23 Glorior. 24 Sed tantum dico. 25 Sc. filii.
 26 Patri. 27 Ex causâ, propterea. 28 In domum patris. 29 Esse
 amicam filii. 30 Animadverteres. 31 Rectè excogitatum est. 32 Se.
 veritatem. 33 Probissimè factum est. 34 Medioeriter factum est.
 35. Scilicet id.

Sese ipse a dices tuam vidisse b filiam :

4 Sibi compl. citam ejus formam, postquam aspexerit:

Hanc c cupere uxorem, CH. e modo ne f qua inven-

na est f SY. h eam :

Et quidem jubebis g posci, CH. quam ob rem i o istud,

Syre ?

Nam k prorsum nihil l m intelligo, SY. n hui: o ar-

dus es.

CH. p Fortasse. SY. argentum q dabitur r ei ad

nuptias,

Aurum, atq; vestem, s qu, t tenes ne ? CH. com-

paret ?

SY. u Idipsum, CH. at ego v illi nec w do, nec x de-

spondeo.

SY. Non ? quam ob rem ? CH. quam ob rem me rogas ?

y homini. SY. z ut lubes.

Non ego aa in perpetuum dicebam illam illi ut dares,

Verum ut ab similes. CH. ac non mea est simila-

rio :

aa Ita tu istae tua misceto, ne me admisceas. ab

Egon, cui ac daturus non sum, ut ad ead despondeam ?

rem. g Faciet ut per aliquos a te filia tua petatur in uxorem : quod fa-

cit Menedemus Sc. 7. i o Scilicet dicu, vel fieret ? ii Oninino.

aa De hac causa. i3 Interjectio indignantis. i4 Hebes & obtusus

ingenio, quod me intelligere non possis. i5 Possibile est me esse tar-

dum. i6 A Menedemo. i7 Clinia. i8 Quo argento aurea

anulos, ceteraq; aurea ornamenta (materia pro materiato) & pretio-

sas vestes, &c. per Apolopesein (supplet Chremes) comparat, id est, emat,

filiam ad nuptias honeste celebrandas. Simile est illud Andr. 3. i. E.

Bonum ingenium narrat adolescentis. M. optimum. i9 Intelligit ne, scilicet

ne quid dicere velim ? 20 Scilicet q. 21 Clinia. 22 Filiam.

23 Promitto futuram sponfam filiam meam. 24 Ex Andr. 5. i. hominis

adolescentulo, in alio occupato amore, abhorrenti ad ra uxoris, &c. (ut puta-

bat Chremes) Bacchidi, meretrici superba & sumptuosa, additissimum, ei

ego filiam darem in seditionem atq; inertas nuptias ? 25 Sc. facias,

26 Ut totam vitam exigeret cum marito. 27 Te illam dare ei ad tem-

pus. 28 Non decet me, qui vir gravis sum, similes, id est, aliud ver-

bis, aliud animo velle. Supra dixerat Syrus, mentiri non esse meum : reddit

illi Chremes : non mea est simulatio. 29 Ita tu tuas technas & fallacias

confundis seu effingito, ut sine me haec perficias. 30 Ex animo.

31 Clinia. 32 Promittam futuram sponfam ? Te despondere hic de pa-

tre sponso dictum, at Andr. 1. i. de patre sponso. Placuit, despondi, &c. pro-

miscui, enim ulurgantur a probatissimis auctoribus,

3 Tibi
persuaderi
huc posse,
ut alimu-
des interim.
4 Hoc fa-
cturus sum.
3 Com-
mode.
4. Sc. id.
5 Consi-
lium de
extor-
quendo
argento.
6 Ante-
hac.
7 Ut fio-
garem ali-
quam
technam
in fallen-
do Mene-
demo.
8 Ideo,
ob eam
causam
incepi.
9 Boni fa-
cio, &
consulo.
Sunt

SY.¹ Credebam. CH.² minime. SY.³ scire⁴ pote-
rat fieri :

Et ego⁵ hoc, quia⁶ dudum tu iussu opere⁷ iusseras,
8 Eo cepti. CH. credo. SY. ceterum equidem istuc,
Chreme,

9 Equi boniq; facio. CH. atqui cum maxime
10 Volo te dare operam ut¹¹ fiat : ¹² verum aiā vīd.
SY. Fiat : ¹³ queratur aliud. ¹⁴ Sed illud quod tibi
Dixi de argento, quod¹⁵ ista¹⁶ debes Bacchidi,
Id nunc¹⁷ reddendum est illi¹⁸ Neq; nū scilicet¹⁹
20 Ed nunc confugies, ²⁰ quid meā ? num mihi²¹ da-
tum est ?

Num iussi ? num²² illa²³ oppignorare filiam
Meam²⁴ me invito potuisti ? verum²⁵ illud, Chreme,
26 Dicunt : ²⁷ jus summum, scpe summa est²⁸ na-
litia.

CH. 19 Haud faciam. SY. imō aliis si³⁰ licet, ³¹ tibi
non licet :

32 Omnes in³³ lauda te, & ³⁴ bene de parte an³⁵ fā putant.
CH. Quin egomet jam ad³⁵ eam³⁶ deferam. SY. ima
37 filium

38 Jube potius. CH. 29 quam ob rem ? SY. quia⁴⁰ enim
in⁴¹ eum suspicio est.

phrasia 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Translata amoris. CH. ¹ quid tum? SY. quia vide-
 binur.
 Magis v. risimile ² id esse, cum ³ hic ⁴ illi ⁵ dabis:
 Et simul ⁶ conficiam facilius ego, quod ⁷ volo. ⁵⁶ est in cum
⁸ Ipse aded adest: abi, effer argentum. CH. ⁹ effero.
 amoris
 suspicio?
 2 Quod
 Bacchis sit amica Clitiphonis. 3 Filius Clitipho.
 4 Bacchidi.
 5 Argentum. 6 Efficiam, perficiam, id est, facilius Menedemum de-
 cipiam, sub specie tui decipiendi. 7 Conficere. 8 Clitipho cert. ad-
 vumt. 9 Mox elaturus sum: ut, mox, bus revertor, & similia.

ACTUS IV. SCENA V.

CLITIPHO, SYRUS.

CL. ¹ **N**ulla est tam ² facilis res, ³ quin diffi-
 cilis fiet.
 Quam ⁴ invitus facias: ⁵ vel me hac ⁶ deambulatio-
 nem ⁷ Quam non laboriosa, ⁸ ad languorem dedis:
 Nec quidquam magis noxæ ⁹ meo, quam me ¹⁰ de-
 axo.
¹¹ Miser aliquid ¹² extrudar hinc, ne accedam ad Bac-
 chidem.
¹³ Ut te quidem omnes Dii, Deæ, ¹⁴ quantum est,
 Syre,
 Cum tuo istoc ¹⁵ invento, cumque ¹⁶ incepto ¹⁷ per-
 dixim:
 Huiusmodi mihi res semp. ¹⁸ comminiscere.
¹⁹ Ubi me ²⁰ excarnifices. SY. ²¹ I tu hinc quod di-
 gnus es.
²² Quam penè tua me ²³ perdidit protervitas! ¹⁰ omnes
 actiones
 humanas. 3 Ut non. 4 Nolens. Ovid. Et non sentitur fidelitate labor.
 5 Etiam. 6 Quæ debebat asferre voluptatem. 7 Quamvis sit facilis.
 8 Reddidit me planè defessum: quia eam invitus subivi. Plaut. Ubi sepe ad
 languorem dederis honorarios litores. 9 In meo amore. 10 De no-
 vo, iterum. 11 Clitipho. 12 Vi expellat in aliquem locum. 13 Jam
 videns servum, cum eo expostulat. 14 Quantum est Deorum Dearumque
 id est, quicunque, quotaque. 15 Figmento. 16 Consilio tuo. 17 Per-
 dant, omni malorum genere te accumulent. Antiquè. 18 Commisisceris,
 id est, singis, excogitas. 19 In quibus, id est, ex quibus rebus, per quas res.
 Plaut. Cap. Huiusmodi paucae Postea reperiunt Comædias, ubi boni maiores
 sunt. 20 Minutim excrucias. 21 Abi hinc in malam rem, in malâ crucè,
 qua dignus es, ut meruisti. 22 Quam penè petulantis, audacia, temeritas
 tua, & incontinentes illæ manus mea consilia disturbassent, meque periculo
 & ira patris tui obtulissent. 23 Apud patrem.

CL. 1 Vel-

1 Ut mea
protervitas
te perdidisset.
Defendit
Clitiphoniam
inacundiam

2 Sc. es.

3 Ego ne

meritus

sum, ut pe-

rirem, ut

malo ma-

staret? Lo-

quitur con-

fidenter

Syros, qui

conscius si-

bi est ma-

gnorum in

Clitiphonem

merito-

rum.

4 Certè,

profecto.

5 Quod

ita velis

me perdi-

tum.

6 Nè in indignum

argentum conferretur.

Nam, ut ait Ennius,

Bene facta male locata, male facta arbitror.

7 Quomodo igitur vis me

loqui tecum, qui tantam mihi molestiam confeceris, dum eandem ostentis

amicam, & interdicis, meq; nè presentibus quidem bonis frui permittis?

Minus hæc contumaciter, vultusq; mitiore dicit.

8 Bacchidem.

9 Jam

iram posui, cum ex te hoc verbum audiui: Amicam adduxisti, quam non li-

citum a se tangere. Verum enim est te mihi jure successisse, quod de amica

Bacchide tantoperè prohibitus sis.

10 Interponitur aliqua spei mora, ut

augetur beneficij gratia.

11 Domi nostræ puto eam esse.

12 Est

apud vos.

13 Sc. in adibus Menedem.

14 Quia est apud Cliniam.

15 Bonum animum habeas.

16 Decem minas, five decem coronatos.

Hoc enim est primum illud consilium Syri, cujus causa Bacchidem ad-

duxerat.

17 Bacchidem.

18 Bacchidi.

19 Nugaris, inania di-

cis. Metaph. ab avibus.

20 A quo id argentum extorqueretur?

21 Il-

ludis, derides.

22 Experieris. Antiquum est.

23 Valde amo. Nam

hic de augeat. Gratias agentis esse videtur, ut alibi: amo te, merito te amo, &c.

24 Sc. tuus nempe Chremes.

25 Quod tibi pecunia tam facile: ab eo

tradatur, quam ad Bacchidem deferas.

26 Subservito ei, facito ad nu-

CL. 1 Vellem hercle factum: ita 2 meri: us. SY. 3 me-
ritus? quo modo?

4 Ne me 5 istuc ex te prius 6 audisse gaudeo,
Quam argentum haberes, quod daturus jam fui.

CL. 7 Quid igitur dicam iis vis? abuisti, mihi
8 Amicam adduxisti, quam non licitum est tangere.

SY. 9 Jam non sum iratus: 10 sed se in ubi nunc sit
tibi 16

Bacchis? CL. 11 apud nos SY. 12 non. CL. ubi ergo?
SY. 13 apud Cliniam.

CL. 14 Perii! SY. 15 bono animo es: jam 16 argentum
ad 17 eam deferres,

Quod 18 ei es pollicisus. CL. 19 garris: 20 unde? SY. 21
patre.

CL. 22 Ludis fortasse me. SY. ipsa re 23 experiere.
CL. Ne ego fortunatus homo sum: 24 deamo te Syre.

SY. Sed 24 pater egreditur: cave, quidquam admira-
tus sis, 25

25 Quâ causâ id fiat: 26 obsecundato in loco:
Quod imperabis, facito: 27 loquitur paucula-

6 Nè in indignum argentum conferretur. Nam, ut ait Ennius,
Bene facta male locata, male facta arbitror.

7 Quomodo igitur vis me loqui tecum, qui tantam mihi molestiam confeceris, dum eandem ostentis
amicam, & interdicis, meq; nè presentibus quidem bonis frui permittis?

Minus hæc contumaciter, vultusq; mitiore dicit. 8 Bacchidem. 9 Jam
iram posui, cum ex te hoc verbum audiui: Amicam adduxisti, quam non li-

citum a se tangere. Verum enim est te mihi jure successisse, quod de amica
Bacchide tantoperè prohibitus sis. 10 Interponitur aliqua spei mora, ut
augetur beneficij gratia. 11 Domi nostræ puto eam esse. 12 Est

apud vos. 13 Sc. in adibus Menedem. 14 Quia est apud Cliniam.
15 Bonum animum habeas. 16 Decem minas, five decem coronatos.

Hoc enim est primum illud consilium Syri, cujus causa Bacchidem ad-
duxerat. 17 Bacchidem. 18 Bacchidi. 19 Nugaris, inania di-

cis. Metaph. ab avibus. 20 A quo id argentum extorqueretur? 21 Il-
ludis, derides. 22 Experieris. Antiquum est. 23 Valde amo. Nam

hic de augeat. Gratias agentis esse videtur, ut alibi: amo te, merito te amo, &c.
24 Sc. tuus nempe Chremes. 25 Quod tibi pecunia tam facile: ab eo

tradatur, quam ad Bacchidem deferas. 26 Subservito ei, facito ad nu-
tum ejus, prout locus, id est, occasio seu opportunitas postulat. 27 Nè

ex sermonibus tuis, ait Eugraphius, nascatur ulla suspicio.

ACTUS IV. SCENA VI.

CHREMES, CLITIPHO, SYRUS.

CH. **U**Bi¹ Clitipho nunc est? SY. *ecce me,*² in-
que. CL. ³ *ecce hic tibi.*

CH. ⁴ *Quid rei esset, dixi?* ⁵ huic? SY. *dixi pleraque*
omnia.

CH. *Cape hoc*⁶ *argentum, ac*⁷ *defer.* SY. ⁸ *i, quid fias*
lapis?

⁹ *Quin*¹¹ *accipis?* CL. ¹² *cedo*¹³ *sanè.* SY. *sequere*
*hac me*¹⁴ *oculis:*

¹⁵ *Tu hic nos, dum*¹⁶ *eximus, intere*¹⁷ *opperibere:*
Nam ¹⁸ *nihil est,*¹⁹ *illuc quod moremur diutius.*

CH. ²⁰ *Minas quidem jam decem habet à me filia:*
*Quis pro*²¹ *alimentis esse nunc*²² *duco*²³ *datas.*

²⁴ *Hasce*²⁵ *ornamentis consequensur*²⁶ *altera:*
²⁷ *Porro*²⁸ *hæc*²⁹ *talenta dotis*³⁰ *apposui:*³¹ *duo*³² *10*

³³ *Quam multa injusta ac prava*³⁴ *fiunt moribus!*
*Mibi nunc,*³⁵ *relictis rebus, inveniendus est*

³⁶ *Aliquis, labore*³⁷ *inventa mea cui dem*³⁸ *bona.*

tibi quem queris, id est, adsum. Hic Clitipho Syro præcipienti obsecundare incipit, & in sequentibus pergit. 4 Quid, aut cur hoc argentum debeat deferre. 5 Filio meo Clitiphoni. 6 Decem minas, id est, centum coronatos. 7 Ad Bacchidem pro liberanda filia. 8 Hæc verba Chremesi Gayetus tribuit, adempta Syro: cui tamen ideo deberi potius videntur, ut admiratione cunctantem adolescentem impellat, mentor præcepti sui, eoque quisquam admiratus sit. 9 Stup de ignave. Plaut. Nullum hoc est solidius verum. 10 Cur non. 11 Argentum. 12 Da, porrigere, mihi, pater, quandoquidem dare lubet. 13 Assentientis est. Sic Andr. 1. 2. Nempe ergo aperte eis, que restant, me loqui? D. sanè quidem. 14 Cito. Syrus callide festinat, ut Clitiphonem, non satis idoneum doctæ ferre fallaciam, amoveat. 15 Chremes. 16 Ex ædibus Menedemi. 17 Antiquum, pro opperiri, id est, expectare. 18 Nulla causa est, ob quam, &c. 19 In domo Menedemi hoc addit, ne Chremes suspicetur, causam quæsitam apud Bacchidem monendi. 20 Centum coronatos. Init rationem tenax senex, quot quantisque, autus sit damnis, inventa filia, ad alimenta, ornamenta, dotem. 21 Nutrientis, id est, cibo, potu & vestibus. 22 Puto, æstimare. 23 Bacchidi. 24 Decem minas. 25 Pro indumentis. 26 Totidem minas, id est, decem. 27 Deinde. 28 Decem minas pro alimentis & ornamentis. 29 Mille & ducentos coronatos. Talentum valet sexcentis coronatis Gallicis. 30 Mox poscent, adargent sibi, id est, in dotem accipiant: filia enim mea nubilus est. 31 Epiphonema in hominum mores improbos. 32 Ex prava vitæ consuetudine nascuntur, qualis est talis pecuniæ profusio in liberis & educandis, & eloquandis. 33 Omnibus meis negotiis posthabitis. 34 Scilicet generi. 35 Pars, quæ sita labore meo. Infra 5, 4. ut servus, quod labore inven-
tis. 36 Cum filia dotata.

ACTUS

ACTUS IV. SCENA VII.

MENEDEMUS, CHREMES.

1 Chremes, ME. 1 **M** ^Ulud ² omnium nunc me ³ fortunatissimum
 dum Menedemum credit per Syrum decipi, ipse per Syrum & Clitophonem decipitur est.
 2 Scilicet hominum. Hæc egrediens domo senex, intro ad filium loquitur.
 3 Felicitissimum.
 4 Resipuisse, id est, a victoribus gurgite ad sanam mentem & rectam vivendi rationem emeruisse. Resipiscere enim, est ad priorem mentis statum, vel ad meliorem redire. 5 Quantum fallitur Menedemus, quod filium suum potat resipuisse! Secum ista loquitur Chremes, qui Menedemum credit decipi, cum ipse decipiatur. 6 Quantum in tua potestate est. 7 Sc. meum, id est, Cliniam. 8 Senem. 9 Rem familiarem, facultatem. Sic infra 5, 1. *Deum diuini vix mihi est familia.* Familia proprie est turba famulorum. Deinde tamen paulatim uis inuoluit, ut familia appellatione comprehenderentur tam liberi, quam serui, unius patrisfamilias juri subiecti. Post hæc ad eos quoque hoc nomen translatus est, qui ex eadē sunt cognatione: ut, *Cesarum, Sulpiorum familia.*
 10 Dic. Cū Menedemus tam accurato initio usus esset, Chremes, quid ergo est, inquit, quo filium tuum, & te, & familiam servare possum? 11 Quibus verbis Chremetis felicitatem signari voluit, ut cum honore mox nuntium ex peteret, cujus agnitionem prædicaverat. 12 Ant. philam.
 13 Quid ea res ad te & filium servandum pertinet? 14 Cupit, petit.
 15 Qualis tu homo es? 16 Quid ita? 17 Tibi struenda per seruum de emungendo argento. Vide supra 3, 1. 18 Eo modo, scilicet fingendo filium tuum cupere uxorem. 19 Hoc esse dictum inter nos.
 20 Fallacia ipsa, scilicet ut decipiaris, nunc tractatur. 21 Ironia. Non enim serio dicit, sed tantum ut rideat credulitatem Menedemi.
 22 Bacchis.

Amica,

Amica. CH. ¹ ita aiunt : & tu ² credis ? ME. ³ om-

nia.
CH. Et ⁴ illum aiunt velle uxorem, ut, cum ⁵ despon-

derim,
⁶ Des, ⁷ qui ⁸ aurum, ac ⁹ vestem, atque ¹⁰ alia,
¹¹ quæ opus sunt, ¹² compares.

ME. ¹³ Id est profectò : ¹⁴ id ¹⁵ amica dabitur.

CH. ¹⁶ scilicet

Daturum. ME. ¹⁷ ab ! frustra igitur ¹⁸ gavisus sum

misere.
Quidvis tamen jam ¹⁹ malo, quàm ²⁰ hunc ²¹ amit-

tere.
Quid nunc ²² renunciem abs te ²³ responsum, Chreme,
Nè ²⁴ sentias me ²⁵ sensisse, atq; ²⁶ ægrè ferat ?

CH. ²⁷ Ægrè ? nimium illi, Menedeme, ²⁸ indulges.

ME. ²⁹ siue :

Incepitum est : ³⁰ perfice hoc mihi perpetuum, Chreme.

CH. ³¹ Dic convenisse, ³² egisse de de nuptiis.

ME. Dicam : ³³ quid deinde ? CH. ³⁴ me facturum

esse omnia :

³⁵ Generum placere : postremò etiam, si voles,

³⁶ Desponsum quoq; esse diciss. ME. ³⁷ hem ! istuc

volueram.

³⁸ Emat sibi. ³⁹ Res ita se habet, quemadmodum dixisti.

⁴⁰ Argentum à me extortum. ⁴¹ Bacchidi meretrici. ⁴² Scire licet, ma-

nifestum est, certum est, filium tuum Cliniam daturum esse, quicquid ad au-

rum, vestem, aliaq; per nuptiarum causam paranda, abs te petet. Firmat

enim Chremes, quod jam divinans dixerat Menedemus, id amica dabitur.

Notandum obiter, infinitivam hanc orationem regi à verbo *scire*, quod in-

clusum est particula *scilicet*. Sic supra 2, 3. *scilicet facturum me esse*. & in-

fra 5, 1. Continuo iniecit verba Dromonem scilicet. ⁴³ Interiectio

dolentis, quod non potuerit sua sponte animadvertere talem fallaciam.

⁴⁴ Quod putarim filium respuisse, animumq; revera ad nuptias adiecit.

⁴⁵ Perpeti. ⁴⁶ Filium. ⁴⁷ Dimittere. ⁴⁸ Illi, nempe filio Clinia.

⁴⁹ Sc. esse. ⁵⁰ Intellegat filius. ⁵¹ Percepisse istam fallaciam, id

est, sub specie nuptiarum argentum à me extorqueri. ⁵² Filius. ⁵³ Ti-

mes nè ægrè ferat ? Corripientis est. ⁵⁴ Permittit quæcunque vult.

⁵⁵ Permittit hoc mihi. ⁵⁶ Adjuva me porro, sicut semel corripisti me ad-

juvare, neq; defatigeris continuandis officiis, quandoquidem hoc facere

agud me statui. ⁵⁷ Dicito filio tuo te alioctum esse me, vel te commu-

nicaſſe mecum. ⁵⁸ Mentionem fecisse, locutum esse. ⁵⁹ Dicam ?

⁶⁰ Sc. sic. ⁶¹ Maritum filia mea placere mihi. ⁶² In matrimo-

nium illi promissam Antiphilam. ⁶³ Latantis.

1 Clinia
Syrus &
Dromo.
2 Eam esse
amicam
Clitipho-
nia ?
3 Sc. erodes
4 Cliniam
filium
tuum.
5 Sponsiam
futuram
promifero
filium meum
Antiphila.
6 Tradas
argentum
7 Quo, vel
unde.
8 Aureos
anulos, cæ-
teraq; orna-
menta aurea.
9 Vesti-
menta.
10 Orna-
menta
muliebria.
11 Quæ ad
25 nuptias re-
quiruntur.

¹ Citius,
sc. hoc
audito,
quod sit
desponsata.

² Argen-
tum.

³ Dare.

⁴ Filio.

⁵ Dare

oculum

illi ar-

gentum.

⁶ Certe.

⁷ Brevi.

⁸ Quantum

sumptum, quem es facturus, video. ⁹ Largit' onis, vel potius filii tui, id est, nimiam de filio capies satietatem, si multa sint danda. ¹⁰ Qualiacumq; hæc sunt inter te & filium, quocumq; modo ista omnia, quæ dicimus, te habent, siue sit fallacia, siue non. ¹¹ Callide seu prudenter, ut quæras causam dandæ pecuniæ. ¹² Per particulas, & non multum simul, ¹³ Illi argentum. ¹⁴ Si sapienter egere velis. ¹⁵ Ad filium tuum. ¹⁶ Petat Clinia. Al. *postulent*, sc. Clinia, Clitipho, & Syrus. ¹⁷ Sc. facere, id est, si mea opera egebis. ¹⁸ Sc. te. ¹⁹ Nam faciam ut scias, faciam te certiore, consulam. Al. *tu scients*, id est, ex tuo consilio faciam.

ACTUS V. SCENA I.

MENEDemus, CHREMES.

¹ Hic Syri ME. ¹

fallacia de-

tegitur per

Menede-

mum, ut Cli-

nia nubit

Antiphila.

Bacchidem

Clitiphonia

esse amicam Menedemus ostendit. Hujus scenæ initium ex Plauto imi-
tatum est. Bacch. 1, 1. ² Sicut opus est, sicut debebam esse, & sum: vel,
quemodum est Chremes meus vicinus. Totum namq; hoc principium
ironicum est in Chremetem: ridet enim eum, quod foris sapiat, domi desi-
piat. ³ Subtilem. ⁴ Qui me suis consilia juvat. Ironice hæc sunt
pronuntianda. ⁵ Suavor. ⁶ Qui mihi futura præmonstrat de filio,
doctor, præceptor. Plaut. Mil. Atq; hoc ei præmonstra & præcipe. Magistri
elogio Chremetem honestat, quod is tantum sibi præ Menedemo sapere vi-
sus esset, *ὅς ἐκ παλαιῶν γὰρ ἐν τῷ τῶν ἰκανῶν*, ut regere ipsam se posse pu-
taret. ⁷ Eo, id est, tū non esse astutum & perspicacem, id est, stultitia, stu-
pideitate; atq; adeo ut ejus stultitia nè nomen quidem invenierit. ⁸ Me
superat, vincit. ⁹ Horum nominum.

Quæ sunt dicta in ¹ *stultum,* ² *caudex,* ³ *stipes,* ⁴ *aspinus,* ⁵ *plumbens:*

⁶ *In illum nil potest:* ⁷ *exuperat* ⁸ *ejus stultitia*

⁹ *omnia hæc.* CH. ¹⁰ *Ohe!* jam ¹¹ *desine* ¹² *Deos, uxor,* ¹³ *gratulan-*

do obtundere,

Tuam esse inventam ¹⁴ *gnatam;* ¹⁵ *nisi illos tuo ex*

ingenio judicas,

Ut nil credas ¹⁶ *intelligere, nisi idem dictum est* ¹⁷ *cen-*

tias. Sed interim quid ¹⁸ *illic gnatus* ¹⁹ *cessat cum Syro?*

ME. *Quos ais homines, Chreme cessare?* CH. ²⁰ *hem!*

Menedeme advenis?

Dic mihi, Clinia, *quæ dixi, nunciastin?* ME. ²¹ *om-*

nia. CH. *Quid* ²² *ais?* ME. *gaudere aded ocepit,* ²³ *quasi*

qui cupiunt nuptias.

CH. ²⁴ *Ha, ha, hæ.* ME. ²⁵ *Quid risisti?* CH. *servi*

venire in mentem Syri

terra defixus. ⁴ *Tardus.* ⁵ *Obtusius.* Unde *plumbum* *ingenium* di-

citur obtusum, & quod penetrare cogitando non potest. Sunt ignes Me-

tophoræ in stupidos. ⁶ Nihil horum verborum potest convenire in

Chremetem. ⁷ Transcendit. *Est enim proprium stultitia, aliorum qstis*

sumere, & oblivisi suorum. Cic. Tusc. Quæst. 2. ⁸ Chremetis. ⁹ Vo-

cabula. Q. d. Verbis non potest describi ejus stultitia. ¹⁰ Interjectio

est fatietatem & fastidium significans. ¹¹ Dromo egrediens uxorem ca-

stigit is, qui mox experietur, se longe fuisse uxore insipientiorem, quæ filia

recuperata gaudet, dum ipse de recuperando filio nullam cogitationem

suscipit. ¹² Decorum fures molestia afficere, lapsius repetendo. *Obtundis*

enim, qui sæpe repetendo aliquid dicit. Metaphora à fabris. Sic Eun. 3. 5.

Qui me sequatur, quoquo eam, rogando obtundat, enotet. ¹³ Operosè

gratias agendo, tibiq; gratulando super inventa filia; velut enim insigni

parta victoria Romani Imperatores triumphantes æquis albis currusq; su-

perio in Capitolium vestî, Jovi Opt. Max. cæterisq; Dis pro felici rerum

successu (ut ait Livius) gratulabantur. ¹⁴ Filiam Antiphilam. ¹⁵ Nisi

Deos tui similes judices. ¹⁶ Deos. ¹⁷ Sapissime. Numerus certus

pro incerto. ¹⁸ In verbis Menedemi apud Bacchidem: jam dudum est,

quod rediisse debuerunt: promiserat enim celerem reditum Syrus 4. 6.

(Nam nihil est, illis quod moremur diutius) & jusserrat adeo herum operiri,

dum exirent. ¹⁹ Moratur, hæret. ²⁰ Particula offendens gaudium

deserventi. ²¹ Nunciavi. ²² Filius. ²³ Quemadmodum si gau-

dere solent, qui verè & serio student ducere uxorem. ²⁴ Particulæ ni-

mi cachinnus ejus, qui credebat Menedemum decipi in filio, tanquam qui

sihæ peteret uxorem. ²⁵ Propter quid, id est, quare.

1 Alu-
cia, quas
exercuit
in te.
2 Scilicet
vultu, ut in
me calli-
ditates suas
exercuerit.
3 d. non:
immo potius
in te exer-
cuit.
3 Scelesta
ille Syrus
non se tan-
tum, sed
& alios,
ut Cli-
niam, ita
instituit ac
format ut
vultum ca-
pian, quæ
præmon-
strat. Exem-
plum hu-
ius rei

habet Phor. 1, 4, 33. & seq. ubi Geta præmonstrator & monitor, An-
phonis vultum fingit. Cæsar de bel. Gal. Hi neq; vultum fingere, neq;
interdum lacrymas sensere poterant. Alias vultum fingere eleganter dicitur,
qui ipsi vultum suum componunt. 4 Format, facit: quod præ-
prie est fingere. Cic. Finxit enim te ipsa natura ad bonitatem, gravita-
tem, temperantiam, magnitudinem animi, iustitiam, ad omnes deniq; vir-
tutes magnum hominem & exultum. 5 Fingit filius meus se esse le-
tum. 6 Vis hoc dicere, hoc significas? 7 Dico. 8 Quodam
existimas de servo. Sic dicit ridendo eum, quasi rem sciat a servorum
deceptum. 9 Syrus in omni astutiarum & fallaciarum genere probè
exercitatus, & vetus servus est, qui ita te deceperit. Vide Andr. 2, 1,
20 Eum, scilicet Syrum. 11 Servum tuum Syrum esse veteratorem.
22 Menon satis nosse eum? 13 Expecta. 14 Quantum argenti
tibi extorserit Syrus. 15 Filiam meam in matrimonium esse promissam.
16 Dixisse tibi hæc sequentia. 17 Servum filii tui. Voluit Chremes
celare autorem, & transferre in Dromonem. 18 Scire licet. Vide quæ
notavimus in A& 4. Sc. 7. 19 Filie meæ desponsare filio tuo.
20 Non iniecit mihi talia verba. 21 Filius tuus Clinia, scilicet iniecit
verba? 22 Sc. dixit. 23 Instabat, id est, urgebat filius. 24 Quan-
tum. 25 Conscierentur, celebrarentur. 26 Inaudita. 27 Pe-
xit in ea re. 28 Sc. dixit, petiit à te? 29 Dixit, petiit à me.

1 Calliditates. ME. 2 ita-ne? CH. 3 vultus quæq;
hominum 4 fingit scelus.
ME. Gnaeus quid se 5 assimilaret lertum, 6 id dicit?
CH. 7 id. ME. 8 idem istuc mihi
Venit in mentem. CH. 9 veterator! ME. magis si ma-
gis 10 noris, putes,
11 Ita rem esse. CH. 12 ain tu? ME. quin tu auscultas.
CH. 13 mane: prius hoc scire expeso,
14 Quid perdideris: nam ubi 15 desponsam numquam
filio,
Continuo 16 iniecit verba tibi 17 Dromo rem 18 sci-
licet,
19 Sponse vestem, aurum, atq; ancillas opus esse, ar-
gentum ut dares. 20
ME. 20 Non. CH. quid? non? ME. non, inquam.
CH. neq; ipse 21 gnatus? ME. 22 nil proferis,
Chreme.
Magis unum etiam 23 instare, ut 24 hodie 25 conscierent
nuptie,
CH. 26 Mira narras. Quid 27 Syrus meus? 28 Ne id
quidem quidquam? ME. 29 nihil.

CH. ¹ Quamobrem? ME. ² nescio equidem: sed ³ te miror, qui alia tam ⁴ plane scias.

Sed ⁵ iuum ille quoq; ⁶ Syrus idem ⁷ miri? finxis ⁸ filium,

U. nē paululum quidem ⁹ suboleat, amicam esse ¹⁰ hanc Clinia.

CH. Quid ais? ME. ¹¹ muto jam osculari, atque ¹² amplexari: ¹³ id nil puto.

CH. Quid est, quod ¹⁴ amplius simuletur? ME. ¹⁵ vab!

CH. ¹⁶ quid est? ME. audi modū:

Est mihi ¹⁷ ultimis ¹⁸ conclave in ¹⁹ aedibus quoddam ²⁰ retrō:

²¹ Huc est intrō ²² laurus lectus, vestimentis ²³ stratus est.

CH. ²⁴ Quid, postquam hoc est factum? ME. ²⁵ diſſiſſum, ²⁶ huc ²⁷ abiit Clinipho.

CH. ²⁸ Solus? ME. solus. CH. timeo. ME. Bacchis ²⁹ consecuta est illic.

CH. Soli? ME. sola. CH. perii! ME. ubi abire intrō ³⁰ opernere osium. CH. ³¹ hem!

Clinia ³² hac fieri videbas? ME. ³³ quid nī? ³⁴ nūc ³⁵ mecum simul.

CH. ³⁶ Filii est amica Bacchis, Menedema: ³⁷ occidi!

ME. ³⁸ Quamobrem? CH. decem dierum vix mihi est ³⁹ familia.

¹ Syrus meus nihil dixit tibi nihil a te petit?

² Quamobrem nihil dixerit mihi.

³ Hoc nescire.

⁴ Clare, sc. quia mihi mei vultum finxerit.

⁵ Syrus.

⁶ Pulchra ironia in his duobus versibus in est, qui deceptus sit.

⁷ Quem tantum veritatem putat.

⁸ Mirabiliter.

⁹ Instruit & informat.

¹⁰ Ludit attem in eodem ver-

¹¹ bo.

¹² Sc. mihi, id est, percipitur a me.

¹³ Sic Phorm. Nunquid patri subolet?

¹⁴ Bacchidem.

¹⁵ Omitto, id est, non moror hac signa.

¹⁶ Osculari & amplexari nihil reputo, & levissimum in comparatione ejus, quod jam audies.

¹⁷ Sc. meum filium non esse matrem Bacchidis.

¹⁸ Hac interjectione significat, adhuc majora esse reliqua ignota Chremeti.

¹⁹ Hoc, quod majus.

²⁰ In fine seu ultima parte domus.

²¹ Secretior locus.

²² In remotissima parte domus.

²³ In hoc conclave.

²⁴ Portatus: exemptiles enim lectos & portatiles habere solebant olim, quos hinc inde deportabant.

²⁵ Ornatus.

²⁶ Sc. accidit?

²⁷ Statim dictum, statim factum, id est, quum celerrime, sine ulla mora, &c.

²⁸ In hoc conclave.

²⁹ Secretissimus ingressus est conclave illud?

³⁰ Filium tuum.

³¹ Clauserunt.

³² Interjectio indignantis.

³³ A meo filio & Bacchide, id est, introire & operire offus?

³⁴ Vidisset.

³⁵ Videbat.

³⁶ Cliniphonis.

³⁷ Tandem ergo Chremes, veluti somno excussus, se & filium, & suam fortunam sapientiaque agnoscit.

³⁸ Perii! Vox dolentis.

³⁹ Periisti?

⁴⁰ Res familiaris sive opes ad sustentandam familiam.

⁴¹ Sic supra 4. 7. Serva, quod in te est, filium, & me, & familiam. Q. d. Vix habeo penum seu provivionem, ut ita dicam, pro decem diebus; exhaustus enim sum & pecunia a filio, & sumptibus a puella.

1 An ideo
es succi-
tus?

2 Quia
amicum
suum

Clitium
cum ami-
ca ad se

recipit,
exna &
hospitio

accipit, ei
inerv. t &
auxiliatur?

3 Clitipho.
4 Imo ti-
meo, quia

Bacchidi
dat operam.

5 Si ve-
rum est,
quod dat

operam
amico.

Hoc dicit
Menede-
mus, quasi

exculans Clitiphonem, sed *ελεγοντος*, ut & cetera.

6 Quod amica
dat operam?

7 Amicum.

8 Benigno, facili.

9 Miti, parca-
ti.

10 Cum sit amator.

11 In conspectu suo.

12 Sc. *sedulo*
abduci solam in conclave, vel aliquid tale: est autem honesta Ellipsis in re
turpi. Sic Virg. *Novimus & qui se*. 13 Quare non pateretur?

14 Ut
facilius decipiat.

15 Irrides me? Tam diu irridendus erat scilicet, donec
se irrideri animadverteret.

16 Iratus sum: quia credo nunc me de-
cepum.

17 Fecerunt, praeberunt mihi occasionem, argumenta & signa
huius mali. Sic Eun. 2, 2. *Hic vero est, qui si ossaperit, ludum iocumq; dux*
fuisse illum alterum, prout huius rebis, qua dabit. 18 Unde, ex quibus
rebus. Supra: *Huiusmodi mihi res semper comminiscere, ubi me ex carnis su-*

19 Perficere ea, quorum se licet spectarent.

20 Nisi fuisset homo stu-
pidus, ac non facile intelligens prope manifesta.

21 Quam multa signa
vidi! Viderat enim Clitiphonem in sinum Bacchidis manum inferere, &c.

ME Quid? ¹ istuc times, ² quod operam amico? ille
dat suo?

CH. ⁴ Imò quiddam amicae. ME. ⁵ si dās. CH. an du-
bium? id tibi est?

7 Quenquam ne animo tam ³ comi esse, aut? leni
putas,

¹⁰ Qui, ¹¹ se vidente, ¹² amicam pariasse suam?
ME. ha, ha, ha.

¹³ Quid ni? ¹⁴ quò verba facilius dentur mihi.

CH. ¹⁵ Derides? meris id mihi nunc ego ¹⁶ succensio.

¹⁷ Quot res ¹⁷ d. dēre, ¹⁸ ubi possem ¹⁹ persensiscere,

²⁰ Ni essem lapsus? ²¹ quæ vidi? ²² vae misero mihi!

²³ At nā illud haud ²³ inultum, si vivo, ²⁴ ferent: ²⁵ 45

²⁵ Nam jam ME. non tu te ²⁶ cohibes? non te ²⁷ re-
dat operam. ²⁸ spicis?

Non tibi ego ²⁸ exempli satis sum? CH. pra ira-
cundia,

Menedeme, non sum ²⁹ apud me. ME. te ne ipsius
³⁰ loqui?

Non ne id ³¹ flagitium est, ³² te aliis consilium dare,

exculans Clitiphonem, sed *ελεγοντος*, ut & cetera.

6 Quod amica
dat operam? 7 Amicum. 8 Benigno, facili. 9 Miti, parca-
ti. 10 Cum sit amator. 11 In conspectu suo. 12 Sc. *sedulo*
abduci solam in conclave, vel aliquid tale: est autem honesta Ellipsis in re
turpi. Sic Virg. *Novimus & qui se*. 13 Quare non pateretur? 14 Ut
facilius decipiat. 15 Irrides me? Tam diu irridendus erat scilicet, donec
se irrideri animadverteret. 16 Iratus sum: quia credo nunc me de-
cepum. 17 Fecerunt, praeberunt mihi occasionem, argumenta & signa
huius mali. Sic Eun. 2, 2. *Hic vero est, qui si ossaperit, ludum iocumq; dux*
fuisse illum alterum, prout huius rebis, qua dabit. 18 Unde, ex quibus
rebus. Supra: *Huiusmodi mihi res semper comminiscere, ubi me ex carnis su-*

19 Perficere ea, quorum se licet spectarent. 20 Nisi fuisset homo stu-
pidus, ac non facile intelligens prope manifesta. 21 Quam multa signa
vidi! Viderat enim Clitiphonem in sinum Bacchidis manum inferere, &c.

22 Exclamatio pra nimia iracundia, quod tū diu in eo errore versatus sit.

23 Non punitum. 24 Clitipho & Syrus. 25 Utrumque penitus
exheredabo filium. Apologetis per interruptionem Menedemi facta.

26 Reprimis animum tuum, neq; moderaris tibi? 27 Habes rationem
tuae prudentiae & honestatis? Supra 1, 1. *Nūllum remittis tempus, neq; te*
repticis. 28 Nē se. irascendo nimium amoribus filii, aliquid facias, unde
tibi cruciatum ipse parias, sicut mihi accidit. 29 Mei vel mentis com-
pos. 30 Sc. *derides*? Exclamationes efferruntur per Insuper. 31 Res
spudenda, res reprehensione & convitio digna. 32 Eurip. *Μ. οὐ σοφός*
εἶναι, ὅστις δ' ἄνθρωπος σφδός, id est, *Odī sapientem, qui sibi non sapit.*

31 Mei vel mentis com-
pos. 30 Sc. *derides*? Exclamationes efferruntur per Insuper. 31 Res
spudenda, res reprehensione & convitio digna. 32 Eurip. *Μ. οὐ σοφός*
εἶναι, ὅστις δ' ἄνθρωπος σφδός, id est, *Odī sapientem, qui sibi non sapit.*

32 Eurip. *Μ. οὐ σοφός*
εἶναι, ὅστις δ' ἄνθρωπος σφδός, id est, *Odī sapientem, qui sibi non sapit.*

Odī sapientem, qui sibi non sapit.

Foris ² sapere, tibi non posse te auxiliari? 30 ¹ Apud
 CH. Quid faciam? ME: ² id, quod me ⁴ fecisse au-
 das ⁴ parum:
 Fac, te ¹ patrem esse sentiat: fac, ut audeam
 Tibi ⁶ credere ⁷ omnia, abs te ⁸ petere, & ⁹ poscere,
 Ne ¹⁰ quam aliam quaerat ¹¹ copiam, ac te deserat.
 CH. Imo abeat potius ¹² mulas ¹³ quovis gentium,
 Quam ¹⁴ hic per ¹⁵ flagitium ¹⁶ ad inopiam redigat
 patrem:
¹⁷ Nam si illi pergo suppeditare sumptibus,
 Menedeme, mihi illac verè ¹⁸ ad rastrores res redit.
 ME. Quot ¹⁹ incommoda tibi in ²⁰ hac re capies, nisi
²¹ caves!
²² Difficilem ostendis te esse, & ignoscas tamen ⁶⁰
²³ Post, & id ²⁴ ingratum. CH. ²⁵ ah! nescis, ²⁶ quam
 doleam. ME. ²⁷ ut lubes.
²⁸ Quid hoc, quod volo, ut ²⁹ illa nubat ³⁰ nostro? nisi
 quid est,

hic locus cum oratione Chremetis, 1, 1, 101, &c. ² Illi dicuntur foris
 sapere, qui aliorum negotia diligentius curant, quam sua, & interim res
 suas negligunt. ³ Sc. facias. ⁴ Non sufficienter effecisse in filium,
 neglectis. ⁵ Benevolum esse intelligat. ⁶ Committere. ⁷ Sua
 consilia. ⁸ Cum humilitate omnia. ⁹ Si sit honestum. ¹⁰ Ali-
 quam. ¹¹ Opem, auxilium abundi, vel copiam, id est, pecunia qua-
 rendo rationem. ¹² At, malo. ¹³ Quocunque volet. ¹⁴ Filium
 meo Clinipho. ¹⁵ Nequitiam, meretricium amorem. ¹⁶ Ad pau-
 peritatem me deducat. ¹⁷ Si enim persevero indulgere & assatim mi-
 nistrare in sumptibus dandis, &c. Nota hic duos Dativos. Plaut. *suppeditare*
climori dixit. ¹⁸ Rastrores mihi victus erit vox quærendus præ inopia,
 non ut tibi, qui ob absentiam filii eus exercebas, & præterquam res te ad-
 hortabatur tua, id est, ego brevi ero pauperrimus. Alludit ad rastrores Mene-
 dem, 1, 1. Infra Phorm. 4, 4. simili formula Poeta usus est. ¹⁹ Mo-
 lestias. ²⁰ Illa duritia tibi accerles. ²¹ Tibi consilia. ²² Mo-
 rosum in filium, severum & inexorabilem. Cum enim de homine dicitur,
 idem significat quod morosus, inexorabilis. Cic. *Moderati enim res diffici-
 les sunt*. Hujus contrarium est *facilis*, id est, exorabilis. ²³ Postea.
²⁴ Sc. cum erit, id est, nullam tibi gratiam conciliabit apud filium, nullam
 pro te tibi gratiam habebit filius, cum videbit te non violentem, sed invitam
 & impiorum precibus expognatum ignoscere demum. Sic supra 2, 2. *Quo-
 grum mihi esse potuit, nolui*. ²⁵ Interjectio dolentis. ²⁶ Quantum
 doleam, quanto dolore sim affectus, quod habeam talem filium. ²⁷ Hac
 quæ, respondent superioribus 1, 1, 114, & 115. CH. *Sic enim est senten-
 tia? M. Sic*. CH. bene vale. Menedemus hic cum ratione ad suum nego-
 tium, de Clinia & Antiphila matrimonio, properat reverti. ²⁸ Sc.
 placet. ²⁹ Filia tua Antiphila. ³⁰ Filio meo Clinia.

1 Filius
2 tuus Cli-
3 nia futurus
4 gener pla-
5 cet mihi.
6 a Paren-
7 tes ejus
8 seu co-
9 gnati, qui
10 sunt affi-
11 nes filie.
12 Affines
13 enim sunt
14 viri &
15 uxoris co-
16 gnati inter
17 se, quod
18 duo co-
19 gnatio-
20 nes, inter
21 se diversis,
22 per nu-
23 ptias con-
24 jungun-
25 tur, & al-
26 tera ad
27 alterius
28 cognatio-
29 nis finem
30 & termi-
31 nū accedit.
32 Nomina
33 vero co-

rum hæc sunt: *soter, soterus, gener, nurus, vitrisus, noværa, privignus, pri-
vigna.* 3 Quam dotem. 4 Promissile, destinasse. 5 Quare non
respondes mihi? Fingitur stare cogitabundus. 6 Deliberationem signi-
ficat hæc cunctatio, non tam de dote, quam de ratione emendandi & ad
frugem revocandi filii. 7 Si minus dotis filia tum dicturus es, si parve-
ram etiam dixeris dotem. 8 Nullatenus nos dotem moramur. 9 Affi-
citur. 10 12 eo coronatus. 11 Secundum facultates nostras, seu pro
ratione rei familiaris meæ. 12 Constitui. 13 Scilicet familiarem,
id est, facultates meas. 14 Clitiphonem. 15 Omnes meæ facultates.
16 Pro dote siue in dotem destinasse filia. 17 Propter illud, quod
mea omnia bona doci dixerim filii. 18 Fingit apud filium. 19 Fi-
lium. 20 Quod tuo filio nihil velis dare. 21 Vis scire, quare ego
hoc faciam? 22 Filii mei Clitiphonis. 23 Petulantia. 24 Dis-
solutus est, id est, qui nimis luxuriosè & lascivè vivit. 25 Reprimam.
26 Sc. eo id est, deducam eum in illum statum. 27 In quam partem.
28 Omittit, desine inquirere. 29 Permite mihi satisfacere animo meo,
vel facere arbitrio meo in hac re. 30 Permitto. 31 Ut sc. ei dicam,
quod dixisti? 32 Concesso. 33 Antiphilam. 34 Deducat de-
num filius tuus Clinia. Deductio uxoris vespere & nocte fiebat.

Quod malis. CH. imò & 2 gener, & 3 affines pæ-
cent.

ME. 3 Quid dotis dicam te 4 dixisse fillo?

3 Quid obicisti? CH. dotis? ME. ita dies. CH. 6 ab-

ME. Chreme,

Nè quid vereare, 7 si est minus: Nil dotis nos 8 movet.

CH. 10 Duo talenta 11 pro re nostra ego 12 offe- 13 deccovi-
saris.

Sed ita dictu opus est, si me vis salvum esse, & 13 re,
& 14 filium,

Me mea 15 omnia bona 16 doti dixisse illi. ME. quam
rem agis?

CH. 17 Id mirari te 18 simulato, & 19 illum hæc re-
gitais simul.

Quamobrem 20 id faciam, ME. quin ego verò, quamob-
rem 20 id facias, nescis.

CH. 21 Ego 22 ne 23 illius animum, qui nunc luxu-
ria, & 23 lascivia

24 Diffluit, 25 rotundam, 26 redigam, us, 27 quæ se
veriat, nesciat.

ME. Quid agis? CH. 28 mitte 29 sine me in hac re
gerere mihi morem. ME. 30 sino.

31 Ita-ne vis? CH. Ita. ME. 32 fac, CH. age jam,
33 uxorem ut 34 accersat, pares.

So: ¹ hic ita, ut ² liberis est æquum, ³ dictis consu-

tabitur.

Sed ⁴ Syrum? ME quid ⁵ eum? CH. ego-ne? si vi-

vo, ⁷ aded exornatum dabo,

aded ⁸ deprexum, ut ⁹ dum vivat, memineris semper

mei:

¹⁰ Qui sibi me ¹¹ pro ridiculo ac delectamento putas.

Non (ita me Dii amant): ¹² auderes facere ¹³ hæc

¹⁴ vidua mulieri,

Quæ ¹⁵ in ma fecit.

tur. ⁴ Verberibus puniam, flagellis eadem, &c. Apolopellis. Eudist E-

graphius: Cum utiq; majora tormenta servo minatus sit, irascentis mora,

quod esset facturus, exprimeret non potuit. ⁵ Se. punies, id est, quid illi facies?

⁶ Rogas, quid facturus sum illi? ⁷ Syrum adeo exornabo, id est, com-

um reddam, & plagis deformabo. ⁸ Sc. dabo, id est, flagellis eadem,

compositum ac laceratum poenis & tormentis: vel, comam ejus adeo de-

pectam & traham. ⁹ Quamdiu. ¹⁰ Syrus. ¹¹ Pro ludibrio, id

est, qui putat me esse iustum, non derum, & quem rideat, & in quo faci-

endo delectetur. ¹² Syrus. ¹³ Has illusiones. ¹⁴ A viro diver-

sa, quæ se ulcisci non potest, & in quam injuria plerumque impunita est.

¹⁵ Contra me exercuit.

ACTUS V. SCENA II.

CLITIPHO, MENEDIMUS, CHREMES.

SYRUS.

CL. ¹ Ita-ne ² tandem quæso est, Menedime, ut ³ Est, si-

pater

⁴ Tam in brevi spatio omnem de me ejeceris animum

patris?

⁵ Quod nam ob facinus? quid ego ⁶ tantum scelere

⁷ admisi nūser?

¹ Est, si-

Clitipho-

sem filium propter amicam oburgat pater: idque adeo fit, ut sic ad-

monitus redeat in viam, & Bacchide relicta, uxorem ducat. Continet

hæc Scena etiam callidum Syri consilium, quo catastrophæ, id est,

eventum negotii machinatur. ² Hæc particula habet aliquid urgens

& accelerans: q. d. paucis responde. ³ Tam parvo tempore, tam

subito omnem paternam benevolentiam a me auerteris, ut sc. me abdic-

et & hereditate privaret? ⁴ Exiit paternum animum? ⁵ Quod

dignum esset exheredatione. ⁶ Commisi, feci?

1 Juvenet, ² Vulgò id faciunt. ME. scio tibi esse ³ hoc ⁴ gravius
 mihi equa- ⁵ multò, ac ⁶ durius,
 les, ut plu- ⁷ Cui sit. Verum ego ⁸ haud minus agere ⁹ passior id, qui
 rimum seu ¹⁰ 7 nescio,
 passim fa- ¹¹ 8 Nec rationem capio, nisi quodd tibi bene ¹² 9 ex animo
 ciant, id ¹³ volo. CL. ¹⁴ 10 hinc
 quod feci, ¹⁵ Patrem esse aiebas? ME. ¹⁶ 11 eccum. CH. ¹⁷ 12 quid me
 sc. scortan- ¹⁸ 13 incusas, Clitipho?
 tur, & hoc ¹⁹ Quidquid ego ²⁰ 14 hujus, ²¹ 15 feci, tibi ²² 16 prospexi, &
 per leges ²³ 17 stultitiae tuae.
 licet; & ita ²⁴ 18 Ubi te vidi animo esse ²⁵ 19 omisso, & ²⁶ 20 suavia in
 se tutatur ²⁷ 21 praesentia
 alieno ex- ²⁸ 22 Quae essent, ²⁹ 23 prima habere, neq; ³⁰ 24 consulere in lon-
 emplo. ³¹ 25 gitudinem;
 Nam, quod ³² 26 Capi rationem, ut neq; ³³ 27 egeres, neq; ut ³⁴ 28 hoc
 exemplo sit, ³⁵ 29 posses ³⁶ 30 perdere.
 id etiam ³⁷ 31 Ubi, cui decuit primo, tibi non licuit per te mihi
 jure fieri ³⁸ dare,
 putant &
 aliquid,
 atque adeo
 multa ad-
 dunt, atque
 adferunt
 de suo.

Cic. l. 4. Ep. 3. 2 Quod fecit pater, quod se. eiecerit animum patris
 de te. 3 Molestius. 4 Acerbius. 5 Quam tu. 6 Fero, id est, mihi
 atque dolet, atque tibi. 7 Quare illud agere sciam: vel potius, cur pa-
 ter id faciat. Dissimulat enim Menedemus se scire, quod ex Chremete au-
 dierat: ita enim erat juvandum Clitipho solatio & officio, ut parenti
 constaret auctoritas, neque corrumpetur consilii fructus. 8 Neque
 intelligere possum causam, cur pater id faciat. 9 Non fides, sed sincere
 faveo. 10 Apud te. 11 Demonstrantis est. 12 Propter quid,
 13 Reprehendis? 14 Hujus rei: nam hic hujus est nutrius generis.
 Distis jam confutat filium, ut antea constiterat. 15 Quod omnia mea
 bona illi doti dixerim. 16 Consului, providi, feci in rem tuam.
 17 Quae impedit te, quo minus perspicias, quid tibi ob sit aut pro sit.
 18 Postquam. Exponit stultitiam istam in adolescente. 19 Negligenti,
 dissoluto, non in futurum prospicienti. Sic Adelp. 5, 3. 4. 5. At enim mu-
 rus, ne ad res, tamen omissores paulo. 20 Dulcia in praesenti tem-
 pore, id est, voluptates. 21 Praecipua, optima, & plurimi facere. Sal.
 in Cat. Domi otium atque divitiae, quae prima mortales putant, affuerunt.
 Lucretius prima virorum, id est, principes viros sive optimates, dixit.
 22 Providere, prospicere in tempus futurum, id est, in diem vivere, tan-
 tum de praesentibus cogitare, neque de futuris curam gerere. Sic Adelp.
 3. 3. O Demas, istuc est sapere, non quod ante patrem modo est, Videre, sed utrum
 illa, quae futura sunt, prospiciat. 23 Inveni viam, modum. 24 Indi-
 geres necessariis. 25 Mea bona, quibus te privavi seu abdicavi. 26 Di-
 lapidare. 27 Ordo est: Ubi, id est, postquam, per te, id est, propter tuas humi-
 lia & lascivias, te obstante, tua ipsius culpa, non licuit mihi dare tibi sc. bona
 mea quibus egeres, sui primo, id est, praecipuo, utpote filio scilicet desuit se,
 me dare, aut dari bona mea, abii, id est, converti me ad eos, qui erant tibi
 proximi, id est, heredes, sc. ad sororem tuam, sicut postea v. 26. explica-
 tur, & futurum ejus maritum.

Adii ad proximos tibi qui erant, ¹ eis ² commisi, & ³ credidi?

⁴ Ibi tua stultitia semper eris? ⁵ praesidium, Clitipho, ⁶ victus, ⁷ vestitus, ⁸ quo in lectum te receperis.

CL. ⁹ hei mihi!

CH. ¹⁰ Satius est, quam ¹¹ te ipso heredem ¹² hac possidere Bacchidem.

SY. ¹³ Disperii? scelestus quantas ¹⁴ turbas ¹⁵ concivi ¹⁶ insciens!

CL. ¹⁷ Emori cupio. CH. ¹⁸ prius quæso disces, quid sit ¹⁹ vivere:

²⁰ Ubi scies, si displicebit ²¹ vita, tum ²² istoc utior.

SY. Here, ²³ licet ne? CH. loquere. SY. ²⁴ at tunc?

CH. loquere. SY. ²⁵ quæ ista est ²⁶ pravitas, ²⁰ tum ad

²⁷ Quæ-ve amenitia est, quod ²⁷ peccavi ego, id ²⁸ obesse ²⁹ huic? CH. ³⁰ ilicet,

¹ Apud tuos proximos. ² Adjumentum. Per similitudinem enim praesidium sumitur pro omni auxilio, & salutis propugnaculo. Sic Hecyr. 1. r. ³ Illud autem esse unicum, Praesidium velle se finem suum. Praesidium proprie dicuntur milites, qui unius praefecti imperio parent, & custodia, vel defensionis arcis, oppidi, vel personæ praesident. Caes. 1. Bel. Gal. ⁴ Eo opere facta, praesidia disponit. castris communit, quo facilius, si se invito transire conarentur, prohibere possit. ⁵ Alimonia ad vitam sustentandam. ⁶ Cuius siue ornatus ad tegendum corpus. ⁷ Ut in domicilium & quasi hospitium frequenter te recipias. ⁸ Dolentis. ⁹ Melius est hoc, ut illa bona dentur proximis. ¹⁰ Si tu ipse esses haeres: illi omnia esses daturus. ¹¹ Bona mea. ¹² Variis modis peris. ¹³ Turbationes. ¹⁴ Concitavi, commovi. Sic Hecyr. 3. r. ¹⁵ Fortasse unum aliquod verbum hanc inter eos iram conciverit. Est enim perfectum verbi sonitus, sonites, secundæ conjugationis, vel concito, sonens, quartæ: quæ ambo significant, concito, commoveo. ¹⁶ Per imprudentiam. ¹⁷ Mortis. ¹⁸ Quam emori cupias. ¹⁹ Verè vivere: ut Aët. 1. Sc. 1. id est, secundum ratione & virtutem, quæ vera est vita: nam improborum vita quasi mors est. Unde Diogenes dicenti cuidam miserum esse vivere: Non, inquit, vivere miserum est, sed malè vivere. ²⁰ Postquam scies, quid sit vivere secundum rationem & virtutem. ²¹ Actus & modus vivendi. ²² Tunc emori, morte, id est, moriendi voto atque consilio, quod dicis te cupere emori. ²³ Scilicet loqui? Syrus conatur culpam in se transferre, ut liberet Clitiphonem. ²⁴ Sed licet ne loqui sine periculo? ²⁵ Qualis. ²⁶ Iniquitas, perversum iudicium. ²⁷ Meis fallaciis. ²⁸ Nocere. ²⁹ Clitiphoni innocentem. ³⁰ Ire licet: semper finem rei significat, ut actum est. Sic Iudices de conciliis dimittuntur, suprema dicta cum Præco pronuntiasset.

1. Noli te
interpone-

re in hoc
negotio mi-

hi cum filio
communi.

2. Altare,
super quod

preces
functan-

tur. Ara
enim est

altare live
locus, in
quo Dii

preces &
sacrificia

fiabant.
Hoc tamen

inter altare
& aram in-

teresse qui-
dam existi-

mant,
quod ara

superis atq;
inferis Diis

constituebantur:
altaria tantum superis, Ceterum

ara asylum seu confugii erat locus, quo qui confugerent, summam tatem im-

punitatemque consequerentur, qui aras amplexi fuissent. *Uas ara tushitur*

omov, inquit Hecuba apud Virg. 2. *En. Athenis autem, urbe media, fuit*

ara, misericordia sacra, asylum, ad quod confugerent cives miseri, nec

mon servi, qui se contra alienas vires tutari non possent. 3. Intercessio-

nem, patronum, qui pro te intercedat, teq; a penis liberet. Si quando

servi dominos graviter offenderent, sibi que male timerent, solebant

ulim supplices conducere ad eos, quorum gratia putabant dominos suos

3. Noli te admisce: nemo accusat, Syre, 12. nec tu 2. aram

ibi, Neque 3. precatorem pararis. SY. 4. quid agis?

CH. 5. nil successero, Nec 6. ibi, nec 7. huic, nec vos est 8. equum, 9. quod fa-

cio, mihi. SY. 10. Abiis vab! rogasse vellem, CL. 11. quid, Syre?

SY. 12. unde mihi pererem cibum: 13. Ita nos alienavit: ibi jam 14. esse 15. ad sororem

intelligo. CL. 16. Adeo-n? rem rediisse, ut periculum etiam

17. fame mihi sit, Syre! SY. 18. Modò liceat vivere, spes est. CL. 19. que?

SY. nos esurituos satis. CL. Irrides in re 20. tanta, neq; me 21. quidquam

consilio adjuvas? SY. Imò & 22. ibi nunc sum, & 23. usq; dudum id

egi, dum loquitur pater: 39

superis atq; inferis Diis constituebantur: altaria tantum superis, Ceterum ara asylum seu confugii erat locus, quo qui confugerent, summam tatem impunitatemque consequerentur, qui aras amplexi fuissent. *Uas ara tushitur omov*, inquit Hecuba apud Virg. 2. *En. Athenis autem, urbe media, fuit ara, misericordia sacra, asylum, ad quod confugerent cives miseri, nec mon servi, qui se contra alienas vires tutari non possent.* 3. Intercessio-nem, patronum, qui pro te intercedat, teq; a penis liberet. Si quando servi dominos graviter offenderent, sibi que male timerent, solebant ulim supplices conducere ad eos, quorum gratia putabant dominos suos nihil non futuros, ut precibus illorum placatis heris, supplicium evaderent. *Stant. Nihil moror mihi precatorem.* 4. Quid igitur vbi facere? 5. Nihil, id est, non, vel, in nullo irascor. 6. Syre. 7. Clitiphoni, & Scilicet *fassus est.* 9. Ob id, quod facio in excludendo filio ab herede altare. 10. Discessit senex Chremes. 11. Voluisses interrogare. 12. A quo, id est, quis mihi esset cibum suppeditaturus, cum tu solus haberes victum & vestitum, & testum spud sororem. 13. Adeo, eo modo, dando omnia sorori. 14. Cibum. Irridet Clitiphonem. 15. Apud. 16. Est-ne possibile rem & fortunam meam in eum statum redactam esse? 17. Pro fame, id est, à fame. 18. Dummodo. 19. Spes est reliqua. 20. Tanti momenti, ubi de fortunis meis agitur. 21. In aliquo, seu aliquantulum. Opportune instigatur servus, ut consumat, quod superest in Hacia. 22. Totus in hoc live in ea cogitatione sum, hoc nunc ago, nunquam paratus te adjuvare. Sic supra 3, 1, 62. & 63. *Et si subsens id quogus, id est, ibi esse, & id agere inter se stantulum.* 23. Aliduc in ea occupatus fui, ut te consilio juvarem.

1 Et quantum ego intelligere possum. **CL.** ² quid? **1** Hæc
SY. ³ non abierit longius.
CL. ⁴ Quid id ergo? **SY.** ⁵ sic est, & non esse horum te
 arbitror. **CL.** quid? istuc, **Syr?**
Sa in ⁸ sanus es? **SY.** ego dicam: quod mihi in men-
 tem: tu ¹⁰ dijudica.
11 Dum ¹² istis fuisti ¹³ solus, dum nulla alia ¹⁴ de-
 lectatio,
Que ¹⁵ prior esset, ¹⁶ te indulgebant, tibi ¹⁷ da-
 bant: nunc filia
 Postquam est ¹⁸ inventa ¹⁹ vera, inventa est causa,
 quæ te ²⁰ expellerent.
CL. Est ²¹ verisimile. **SY.** an tu ob ²² peccatum hoc
 esse ²³ illum iratum putas?
CL. Non arbitror. **SY.** nunc aliud ²⁴ specta: ²⁵ ma-
 tres omnes filios
²⁶ In peccato adjurices, ²⁷ auxilio in paterna in-ju-
 ria
 Solent esse: ²⁸ id non fit. **CL.** veram dicis. Quid ergo ²⁹ Quid id
 nunc faciam, **Syr?**
SY. ²⁹ Suspicionem istam ex illis quære: ³⁰ rem mea conje-
 profer palam.
 cum illud comperies verum, quod ego suspicor. **4 Se.** ³¹ Post-
 quam Veterator aliquandiu tacens, velut cogitabundus, suspensum habuit
 Clitiphonem erumpit (si Diis placet) in hanc vocem, *Sic est, le, ut mihi in*
mentem venit. **6** Arbitror te non esse filium horum: nec dignus est di-
 cere, parentum, aut, *Chremetis & Sofrate.* **7 Se.** ³² **8** Mentis
 compos. **9 Se.** ³³ **10** Revolve apud te, an verum sit, quod di-
 cam. **11** Quamdiu. **12** Parentibus. **13** Unicus filius. **14** Re-
 creatio, quam de te capiebant, parentibus fuit. **15** Propinquior, cha-
 rior. **16** Permitebant tibi omnia. **17** Dona faciebant, quæcun-
 que optabas. **18** Cognita est. **19** Non subdita. **20** Eji-
 cerunt, abalienarent. **21** Probabile. & imaginem quandam habet
 veritatis. **22** Quod scivit te amare Bacchidem. **23** Patrem tuum
 Chremetem. **24** Considera, animadvertet. **25** *Est* **26** *Am* **27** *Pro*
28 *Menander.* **29** *Menander.* **30** *Menander.* **31** *Menander.* **32** *Menander.* **33** *Menander.*
 Pre-
 bere auxilium filiis, & peccata eorum excusare, quando pater infestus est
 & iniquior, & non cum æquitate agit in filios. **28** A tua matre, id
 est, nunc tu vides matrem non esse tibi adjutricem. **29** Exquire, per-
 cunctare ex illis, rectè nè hoc suspicaris, an secus, id est, an sit eorum
 filius, nec ne. **30** Dic illis planè rem totam, ut cuius est, tuam suspicio-
 nem, & quare adductus sis in eam opinionem.

1 Si falso
iudicaris,
te non esse
filium
eorum.

2 Ut mi-
serentur.
3 Patrem
& ma-
trem.

4 Com-
movebis.

5 Aut si
est verum,
te non
esse co-
rum fi-
lium.

6 Anti-
que pro-
fuit.

7 Scilicet
filius.

8 Consulis mihi.

9 Cum hoc verbo statim digreditur ad matrem Clitipho, & cum eadem orationem habere instituit, ut praeceperat Syrus, qui in theatro substitit.

10 Consilium de movenda suspitione.

11 Com-
mode.

12 Adolescens enim, quanto minus statuere se posse fingit, filium se esse, tanto facilius patri benevolentiam ad arbitrium & voluntatem suam obtinebit.

Metaphora a factionibus bellicis, quae centis legibus & conditionibus inter partes transiguntur.

13. Ad. cum, tum.

14. Sibi conciliabit.

15. Clitipho.

16. Venia apud Clitiphonem erit: reconciliabitur ille quidem parenti, si praesertim animum a meretrice avulsam ad nuptias transferat, quae una placandis parentibus ratio superesse videtur: at mihi nihil gratiae, id est, venia, erit ex hoc consilio, nec apud adolescentem, qui agere feret se abstrahi a Bacchide, nec apud Chremetem, qui me ut amoris meretricii adiutorem oderit. Alii volunt, Syrum his verbis innuere, sperare se, si Clitipho uxorem ducat, ab illo sibi aliquando gratiam relatum iri, tum pro obsequio in amore praestito, tum confecta per hoc consilium pace. Q. d. Credo Syro aliquid fore gratiae, si se speravit reddendum beneficium, si se gratia nomine veniam intelligit, sibi deprecante Clitiphone dandam, uti evenisse exitus fabulae docet.

17. Scilicet est. Vox timentis.

18. Chremes.

19. Me in pedes conjicio.

20. Propter hoc quod factum est.

21. He-
sum.

2 Si non est verum,

4 adduces eisd, 5 aut

6 Scibus, 7 cujus sis. CL. rellè 8 suades: 9 faciam.

SY. fat 10 hoc 11 rellè mibi in

Mentem venit: 12 namq; adolescens 13 quàm mi-
nima in spe situs erit,

13 Tam facillimè patris pacem in leges 14 conficiet
suas.

Etiā haud scio, an uxorem 15 ducat, ac Syro nil

16 gratiae.

17 Quid hoc autem? 18 senex exit foras: ego 19 fugior

20 adhuc quod factum est,

Miror non 21 iussisse illico me 22 arripere ad Menide-
mum hinc pergami: eum

23 Precatorem mihi parvo: 24 seni nostro fidei nihil
habeo.

25 Nullatenus Chremeti confido,

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

ACTUS V. SCENA III.

SOSTRATA, CHREMES.

SO. ¹ **P**rofecto, nisi ² caves ³ in homo, aliquid ⁴ gnato ⁵ conficies mali:
⁶ Idq; ⁷ adeo miror, ⁸ quā tam ⁹ ineptum quid-
 quam potue. is tibi
 Venire in mentem, mi vir. CH ⁹ ob! pergin' ¹⁰ mulier
 esse? nullam. ne ego
 Rem unquam volui. ¹¹ quin tu in ¹² ea mihi ¹³ ad-
 versatrix fueris, Sostrata? at
 Si ¹⁴ trogem jam, quid est ¹⁵ quod peccem, aut quam-
 obrem ¹⁶ id faciam, nescias.
 In qua re nunc ¹⁷ tam confidenter restas, stulta?
 SO. ¹⁸ ego nescio?
 CH. ¹⁹ Imò scis potius, quā quidem redeat ²⁰ ad
 integrum ²¹ eadem oratio
 SO. ²² Ob! ²³ iniquus es, ²⁴ qui me tacere de re
²⁵ tanta postules.

Sostrata
 cum marito
 expostulat,
 & pro filii
 salute plus
 a quo sollici-
 ta, ponet
 maritum,
 ne pergat
 exheredare
 filium: at
 maritus
 contra tal-
 is objur-
 gationcu-
 lis eam re-
 futat, in
 ipsius in-
 obedienti-
 am &
 mores
 acerbē

invehens. ² Provides. A magnitudine periculi, auxilio est filio in
 paterna injuria. ³ Mi homo: quod non solummodo est uxoris ad vi-
 rum, sed cujuscumq; hominū. Sic Andr. 4. 39. Tu pol homo non es sobrius.
 Et Eun. 4. 6. 18. Num formidolosus obsecro es, mihi homo? To homo autē hic
 contemptus nihil habet, ut quidam putant, quod ex sequentibus, mi vir, ar-
 gui potest. ⁴ Procurabilis, comparabilis. In qua significatione quoq; di-
 cimus, conficere pecuniā, id est, curare, comparare. Conficere proprie est fa-
 cere perficere. Cic. Confeci, quae jussisti, omnia. Sic, Bellum jam confectū est.
⁵ Et ob id, & propterea. Ellipsis. ⁶ Valde. ⁷ Quomodo. ⁸ Ab
 omnibus improbatum: quod consiliū in eas exheredandi Clitiphonem, cum
 omnia tua bona doti dixeris Antiphila. ⁹ Interjectio indignantis & ir-
 ridentis. ¹⁰ Mulieris officium facere, quae sepe vult loqui, & marito re-
 pugnare? Guyetus legit. Pergin' odiosa esse, id est, & xola, incommoda, im-
 portuna? ¹¹ Quod non. ¹² Re quam volebam. ¹³ Contraria, id
 est, adversata fueris. Unde Hecyr. 1. 1. Viri esse adversas, equi studium est, si-
 militudo est pertinacia. ¹⁴ Te. ¹⁵ In quo. ¹⁶ Tam infestus & acerbis-
 sim filio, quod omnia bona velim dare filiae meae. ¹⁷ Tam audacter re-
 sistis, adversaris ergo mihi? ¹⁸ Ita ne ego nesciam, quid facias, in re se-
 tam manifestae acerbissimae? Al ego nesciam? ¹⁹ Ego libentius dicā te
 scire, quare restes tam confidenter, quam ut totam hanc iterum retexam
 fabulam, & quasi integrē narrē, atq; iteratis tuis contradictionibus me ob-
 tundas. Iracundia concessio. ²⁰ Ad principium. ²¹ Idem hic sermo,
 quem hic habuimus in scena. Quidam de sermone, quem domi habuerant,
 atque in scenam prodirent, accipiunt. ²² Indignantis est. ²³ Equi-
 tatis nullam rationem habes. ²⁴ Quod, quia. ²⁵ Tanti momenti, sc. de
 filii nostri salute, vel de abalienatione filii.

1. Ut ta-
ceas.

2. Quod
constituit,
id est,
omnia mea
bona filie
dona dicam,
exhereda-
to filio.

3. Indi-
gnabunda
reperit
verbum.

4. Certè
animino
faciam:
vel verum
est, quod
exi me
facturum.

5. Animad-
vertis.

6. Quam
moliris, ex-
heredando
filium.

7. Mores?

8. Putat se esse non verum filium, sed tantum subdititium, supposititium,
pro vero subjectum, *παρονομαζον* ut faciunt mulieres, quæ parent
non possunt, &c, ut placeant viris, gravidæ se fingunt, & aliquarum
inopum mulierum filios supponunt, ac pro suis edunt. Proprie subdi-
tus in dicitur, qui alicujus imperio subiectus est. Est enim à verbo
subdo, id est, subicio. 9. Comperies rem ita esse, ut dico. 10. Dic
cum non esse filium tuum, sed subditum. 11. Interjectio, dicitur.

12. Negare proprium filium apud nos non habeat locum, sed hoc malum
transferatur potius ad inimicos. Imprecatio est. Ovid. *Hostibus veniant
opprobria salia nostris*. 13. Probare possis. 14. Ex eo putas posse con-
vinci hunc esse filium, quia filia nostra est cognita, quæ probet se non
sterilem fuisse, neque adeo opus habuisse, ut de sup. panendo puero vo-
quam cogitarem? 15. Non hoc dico, non opus est illo argumento, sed
aliud fortius argumentum probanda. *πυνθιστάτος* in animo solvo.

16. Conveniens. 17. Quia *καὶ οὐκ ἀποκρίσας καὶ οὐκ ἐὼν*, id est, mali
corpi malum ovum. 18. Similis tui cum genitivo dicimus, cum morum
similitudinem aut doctrinæ ostendimus: sed *similis tibi* cum dativo dici-
mus, cum qualitatem similem ostendere laboramus. 19. Filio Cliti-
phont. 20. Mali moris. *Vitium* enim proprie est pravitas animi, vitioli-
tas: à *vitando*, ut quidam volunt, dictum: opponiturque *virtuti*. 21. Præ-
ter hæc omnia, præter mores. 22. Taliū morum, tam perditum, tam
vitiolum, *Gent* scena &c. describitur, 23. Alia mulier.

CH. 1. Non postulo: jam loquere: nihilo minus ego.
2. hos faciam tamen.

SO. 3. Facies? CH. 4. verum. SO. non 5. vides, quan-
tum mali 6. ex ea re 7. excites? 10

8. Subditum se suspicatur. CH. subditum! ain tu? 10
SO. 9. certè sic eris,

Mi vir. CH. 10. confisere. SO. 11. an obsecrore, 12. istas
inimicis fiet.

Ego. n. confisear: meum non esse filium, qui sis
meus?

CH. Quid matris? nè non, cum velis, 13. convincas
esse illum tuum?

SO. 14. Quod filia est inventa? CH. 15. non, sed, quod
magis credendum fiet, 15

Quod est. 16. consimilis moribus,
Facile convinces 17. ex te natum: nam 18. tui similis
est probè:

Nam 19. illi nihil 20. vitii est relictum, quin sit &
idem tibi;

Tum 21. præterea 22. talem, nisi tu, 23. nulla pareres
filium.

Sed: ipse ² egreditur: ³ quam severus! ⁴ rem cum i Clitipho
videas, censeas.

20 pho.
2 Exit.
3 Quam

severus, quam gravis est! ⁴ Ex severitate illa vultus posses sentire, id est: nullum, rem, id est, rei veritatem, nempe animum Clitiphonia, nunc eo ipso ferociorem, quod subditum se, & a nobis alienum suspicetur. Præverbialis locutio.

ACTUS V. SCENA IV.

CLITIPHO, SOSTRATA, CHREMES.

CL. ¹ S² unquam ³ ullum fuit tempus, ⁴ mater, ⁵ cum ego ⁶ voluptati tibi
Fuerim, ⁷ dictus filius tuus ⁸ tua voluntate, obsecro
⁹ Ejus ut memineris, atque ¹⁰ inopi nunc te misere
rescat mei,

¹¹ Quod peto, & volo, parentes meos ut commones
mibi.

SO. Obsecro mi gnate, ne istuc ¹² in animum inducas
tuum,

¹³ Alienum esse te. CL. ¹⁴ sum. SO. ¹⁵ miseram me!
¹⁶ boccine quesisti obsecro?

¹⁷ Ita mibi, atque: ¹⁸ hinc sis ¹⁹ superstes ²⁰ ut ex me,
atque: ex ²¹ hoc ²² natus es:

2 Clitipho
cum matre
colloquens,
suos sibi
parentes
commone-
strari cu-
pit: qua
oratione
istam ad-
modum
reddidit sol-
licitam.
Chremes
contumeli-
ose filium
objurgat.
3 Preces

ad muliebre ingenium & animum maternum maximè efficaces. 2 Quid
a die, a quo sum conceptus. 4 In quo nomine affectus inest. Hoc ex
consilio servi Syri, supra 5, 2. 5 Quo tempore. 6 Lavitia & de-
lectationi, cum audires me vocari filium tuum. 7 Appellatus.
volente me dici filium tuum, quæ me pro filio tibi esse voluisti. 8
poris. 10 Mei, qui sum inopi & miser, nunc misereatur, miseret te.
11 In eo, ne graveris meos mibi parentes commonestrare, quod unice
cupio & desidero. Alii intelligunt propter live ob ante-^{vi} quod. 12 Tibi
persuadeas. 13 Supposititium, & non proprium filium. Alius enim
is dicitur, qui nullo nobis necessitudinis vinculo est devinctus: vel etiam
alienatus, id est, immutatus, & ex amico inimicus factus. Cic. Si quis a me
alienior, nihil tibi litera mea praderunt. Alium propriè dicitur, quod
ad alium pertinet. Cic. Difficile est curæ rerum alienarum. 14 Scilicet.
Cum gemitu pronuntiandum est, desperantis in morem. 15 Vox do-
lentis. 16 Hoc Chremeti dicit. 17 Utinam tam diu sis nobis saluus
& incolumis, quam verè ex nobis natus sis. Religiosum autem & solenne
parentum votum erat, filios sibi relinquere superstitibus. Plaut. Afin. 1, 1, 1.
Sicut tuum vix unicum genitum tuum superstitem vix solipitem & superstitem:
ita te obsecro. 18 Patrituo Chremeti. 19 Supervivens. 20 Sicus.
21 Patre tuo Chremete. 22 Legitimus filius es.

1. istum
sermo-
nem, quod
sis alienus.

2. Sc. nā.

3. Pessimos.

4. Mores

in me

sentis?

5. litos

mores.

6. Tu es nu-

gator, ho-

mo. levis.

Gerra

enim nugā

dicuntur:

7. Gracis

deductum

nomen.

qui

Et cave posthac, si me amas, unquam¹ istud verbum
ex te² audiam. CH. as

Ego, si me metuis, mores cave in te esse³ istos sentiam.

CL. 4 Quos? CH. si⁵ scire vis, ego dicam: 6 gerro,

7 iners, 8 fraus, 9 belluo,

10 Ganeo, 11 damnosus: 12 crede; 13 & nostrum te

esse credito.

CL. 14 Non sunt hac dicta parentis. CH. non, 15 si 12

capite sis meo

Natus, item ut 16 aiunt 17 Minervam esse ex Jove,

18 eā causā magis

Patiar, Clitipho, flagitiis tuis me 19 infamem fieri.

SO. 20 Dī isti ec. CH. 21 nescio Deos: ego, 22 quod

potero, 23 enitar sedulo.

15

qui vocant crates vimineas. Cum enim Athenienses Syracusā
obsiderent, & crebro gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitare
coeperunt: unde factum est, ut gerra pro nugis accipiantur; & inde
gerrones appellati leves, inepti ac ridiculi homines. A gerro nomine fit com-
positum congerro, onis, quod significatum, qui cum alio gerrone eadem
exerceat nugas. 7 Otiosus, ignavus, nulli arti studens. Iners enim proprie
significat eum, qui sine arte est. Sed quoniam, qui nullam artem exercent,
vel otiosi sunt, vel ignavi, fit, ut iners pro otioso vel ignavo sumatur.
8 Fraudulentus, fallax, qui fallere consueveris patrem: ut alibi sedum pro
scelerato. 9 Sumpuolus, vorator insatiabilis, seu immoderate bona tua
consumens. Inde fit belluarius, id est, bona sua luxuriose & immoderate pro-
fundere. 10 Scottator. 11 Damnum tuis parentibus adferens: ut
jam fecisti extorquendo à me per Syrum decem minas Bacchidi. 12 Cro-
de hoc quod dixi: verissimum est, te talem esse, qualem descripsi. 13 Et
eadem opera credito te nostrum esse filium. Inuit tacita vi castigationis
non tam de nativitate, quam de moribus agi: quis enim, vult dicere, talem
filium pro suo agnosceret? parentes sc. ita sentiunt, ut ab initio huius
Menedemus dixit enūtiavit: Ego te meum esse dīsi tantisper vo-
lo. Dum, quod te dignum est, facies: sed si id non facis, Ego, quod me in te sit fa-
cere dignum, invenio, id est, non eris mihi aptius pro filio, exhaeredaberis.
14 Talia verba non solent procedere à vero patre, qui filium amet: nam ve-
rus pater nunquam tales inest consuectas filio suo. 15 Etiam si singulari
modo tibi pater sim. 16 Poeta. 17 Palladem esse natam ex capite live
cerebro Jovis. Minerva belli Dea, sapientiae & bonarum omnium artium
inventrix, ex Jovis cerebro sine matre procreata fingitur: quia omnis sa-
pientia & Doctrina ex Deo est. Aiunt enim Jovem, cum Junonem sterilem
videret, ne prorsus sine prole esset, cerebrum suum percussisse, indeq; Mi-
nervam armatam profuuisse. 18 Propter eam causam, quod è capite
meo sis natus. 19 Infamari, ad infamiam adduci. 20 Dī prohibeant
live impediant ista, quod deberes infamis fieri propter filii flagitia. 21 Sc.
quid facturi sint, an prohibebunt. Sic supra 2, 4. Nescio alias, id est, nescio
quid aliae mulieres fecerint. Modus loquendi iratorum præcipue, qui Del-
egitationem non habent. 22 Quantum, quoad. 23 Conabor dili-
genter, ne siam infamis.

HEAUTONTIMOR.

379

¹ Quæris id, quod habes, parentes : ² quod abest, non quæris, patri
³ Quo modo ⁴ obsequare, & ⁵ serves, quod ⁶ labore invenieris
⁷ Non mihi per ⁸ fallacias ⁹ adducere ¹⁰ ante oculos ?
¹¹ Dicere, ¹² hæc præsentem, ¹³ verbum turpe : at ¹⁴ id nullo modo
¹⁵ Facere puduit. CL. ¹⁶ eben ! quàm ego nunc totum displiceo mihi,
¹⁷ Quàm pudet ! neque, quod principium incipiam ad ¹⁸ placandum, scio.
¹⁹ Sc. erubuit, ovitus ²⁰ ? ²¹ Astutias, dicendo eam esse amicam Clitiphæ
²² & Bacchidem meretricem : sed tacuit coram matre. Vetus enim Romanorum lex inter alias hæc erat. Ne quis præsentibus faminis obscena verba fasset.
²³ 9 In conspectum meum ? ²⁴ 10 Sc. m. ²⁵ 11 In præsentia matris tuæ. ²⁶ 12 Sc. te adduxisse meretricem. ²⁷ 13 Quod ego non auiam dicere. ²⁸ 14 Intersectio dolentis. ²⁹ 15 Commissorum flagitiorum, live me id fecisse. ³⁰ 16 Leniendum, mitigandum patrem.

ACTUS V. SCENA V.

MENEDEMUS, CHREMES, CLITIPHO,
 SOSTRATA.

ME. ¹ E Nimverò ² Chremes nimis ³ graviter ⁴ inter-
⁵ crucias ⁶ adolescensulum,
⁷ Nimisq; ⁸ inhumanè : ⁹ exeo ergo, ut ¹⁰ pacem conciliem : ¹¹ optimè,
¹² Ipsos video. CH. ¹³ eben, Menedeme, cur non ¹⁴ accersi jubes.

filia Clitiphoni volenti uxor datur. Syro à Chremete ignoscitur. ¹⁵ 2 Vici-
¹⁶ mus meus. Loquitur hic Menedemus secum. ¹⁷ 3 Acerbè vexat verbis
¹⁸ contumeliosis. Conveniunt hæc verba persona Menedemi, ut qui experien-
¹⁹ tia didicisset, quàm malè si bi cesserit austeritas patris. ²⁰ 4 Clitiphonem,
²¹ qui adhuc est imperitus rerum. ²² 5 Inhumaniter, crudeliter. ²³ 6 Egre-
²⁴ ditur, quia tam inhumanus est. ²⁵ 7 Concordiam inter patrem & filium
²⁶ conficiam, componam. ²⁷ 8 Opportunè accidit, quandoquidem ipsos
²⁸ video. ²⁹ 9 Chremetem & Clitiphonem. ³⁰ 10 Intersectio percipientia
³¹ eum, quem volebat. ³² 11 Advocari ad te, ut sit tibi nurus, sicut solent fieri
³³ in nuptiis. ³⁴ *Asseritur* propriè uxor, dum ad virum ducitur.

1. Meum.
2. Et confirmas, adfors eam dotem, quam destinaui filiae?
Hæc dicit Chremes, ut magis augeat suspitionem Sofistræ & filii de exheredando Clitiphone.
3. Nè des filiam.
Putat enim vorum Sofistræ, quod fingit lex de exheredando filio.
4. Ignosce, parce illi.
5. Permittent orando à te impetret, ut sibi ignoscas. Al. exorant.
6. An petis, ut ego sinam mea dari Bacchidi meretrici a filia?
7. Non dabo sciens Bacchidi mea bona. 8. Sc. dari, id est, ut Bacchidis bona habeat. 9. Ut vivam. 10. Condona mihi. 11. Adhortantis est.
12. Noli te tam oblinatū ac durum præbere. Ille enim dicitur se obfirmare in aliquo proposito, qui pertinaciter in illo perseverat, tanquam immobilis truncus. 13. Sc. ago, resisto? Formula est agre & paulatim concedendi: nam Chremes precibus suorum victus veniam dat denique filio Clitiphoni, qui vix tandem adducitur, ut animum serio ad uxorem applicet. 14. Perficere consilium meum, cepta persequi. Sic Eun. 1. 1. Verum si incipies, neque pertendes noviter, &c. 15. Conditione. 16. Certe. 17. Mutabo consilium, & illi agnoscam. 18. Clitiphonem, sc. facere. 19. Mandatum. 20. Sc. confesso, impero. 21. Q. d. Pater, aliud quidvis oneris impone, vel da mihi spatium, dum mea me visum doleat fortuna dolere: aut finis le quodvis verbum. 22. Nullam excusatione accepturus sum, nisi ut mandata faciat. 23. Promitto cum hoc facturum, ego ero sponsor. 24. Uxorem ducet. 25. Nihil adhuc audio Clitiphonem respondentem ad ea, quæ proposui, an se promittat, quod postulo: alioqui veni daturus non sū. 26. An veraris, gravari ducere uxorem? 27. Sc. eligat, id est, aut uxorem ducat, aut exheredatione mulietur. 28. Ducere uxorem, sive nuptiæ circa initia graves & molestæ sunt, utpote jugum liberis hominum cervicibus impoñentes. 29. *τὸ τῶν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ*. 30. Molestæ, difficilia. Unde illud, Dimidium facti, qui bene cepit, habet.

Dumq;

Dumq;
CL.
SO. N.
5. 12.
6. Filia
virgi
9. Casia
pater
CH. 12.
SQ.
CL. 16.
13. 2.
Quam
midia
SO. 20.
CH.
Que n
25 p.

mota col
dabo.
agnem v
est color
extentum
quam cu
formaru
ne ejus
15 Tib
18 Ego
dis filia
tino int
ei.
30. 2.
quantu

Dumque. ¹ ignores: ² ubi cognoveris, facilia. ¹ Sis igna-

CL. ³ faciam, pater.

SO Nate mi, ego pol tibi dabo illam ⁴ lepidam, quam

⁵ tu facile ames,

⁶ Filiam ⁷ Phanocrata nostri. CL. ⁸ rufam-ne illam

virginem,

⁹ Casiam, ¹⁰ Sparso ore, adunco naso? ¹¹ non possum,

pater.

CH. ¹² Eja, ut elegans est! ¹³ credas animum ibi esse?

SQ. ¹⁴ aliam ¹⁵ dabo.

CL. ¹⁶ Quid istuc? quandoquidem ¹⁷ ducenda est,

¹⁸ egomet habeo propemodum,

Quam volo. SO. ¹⁹ nunc laudo te, gnate. CL. Archi-

nidis filiam.

SO. ²⁰ Perplacet. CL. ²¹ pater, hoc nunc restat.

CH. quid? CL. Syro ²² ignoscas volo,

Que mea causa fecit. CH. ²³ fiat. ²⁴ Vos valete, &

²⁵ plaudite.

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
Sis igna-
rus matri-
monii.
Ubi iugo
illi adue-
veris, faci-
le videtur.
Id est, leve.
ac non
p. rubet.
duxisse
uxorem.
Ducam
uxorem.
Elegan-
tem, in-
cundam,
sermone,
moribus,
& forma.
suavem.
Formosa
fatis, est
Pubilla
Mimus.

mota commendatio est. ⁵ Qui es elegans formarum spectator. ⁶ Se-

dabo. ⁷ Vicini aut amici. ⁸ Capillo, scilicet dabo, aut duxerim? Est

apem *Urotyphos* deformis puella. ⁹ Caelis, glaucis oculis, qualis

est color oculi. ¹⁰ Virginem habentem os sparsum, id est, latum seu

extentum, & nasum curvum? ¹¹ Sc. duxerim eam. ¹² Videte, quæto,

quam curiosus, delicatus & prudens in discernendis puellis sit, aut elegans

formarum spectator sit filius meus Clitiphos! ¹³ An potes, vel exterius

ne ejus colligas ejus animum esse in uxore ducenda? ¹⁴ Virginem.

¹⁵ Tibi. ¹⁶ Quid opus est verbis? Vide supra. ¹⁷ Mihi uxor.

¹⁸ Ego propemodum scio, inveni puellam talem, quam cupio Archoni-

dis filiam. ¹⁹ Quod sis eo animo. ²⁰ Hoc valde mihi placet. ²¹ Ul-

timo intercedit pro Syro. ²² Remittas, condones. ²³ Ignoscatur

ei. ²⁴ Spectatores. ²⁵ Manus jungite simul, sic Poetae congra-

tulantes.

• ADEL

A D E L P H I P U B L I I T E R E N T I I

Carthaginienſis Afri.

1 Exhibita eſt.

2 Qui pro funere aliqujus patritii viri inſtruebantur.

3 Duo fuerunt

Ædiles Curules, ſic

dicta à ſella eburnea, quatanquam curru, vehabantur. Hi regiis utebantur inſignibus, ornati purpura, curamq; ſacrificiorum & ludorum habebant.

4 Actores fuerunt. 5 Præneste eſt urbs Latii. Inde Denominativum *Præneste*, qui eſt ex illa urbe. 6 Melodias. Modi fuerunt melodia ſeu cantilena quædam ita compositæ, ut reſponderent argumento fabulæ.

Flebant autem à perito & quidem artifice Artis Muſices. 7 Paribus, quæ adhibebantur ad ſignificandam hilaritatem, ſeu jocum in fabella.

8 Scripta eſt.

1 ACTA LUDIS 2 FUNEBRIBUS L. ÆMILII PAULI. Q. FABIO MAXIMO. P. CORNELIO AFRICANO 3 ÆDILIBUS CURULIBUS. 4 EGERUNT L. ATTILIUS, PRÆNESTINUS, ET MINUTIUS PROTIMUS. 6 MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII FILIUS, TIBIIS 7 SARRANIS. 8 FACTA E GRÆCA MENANDRU. EDITA L. ANICIO GALLO, ET M. CORNELIO CETHEGO CONSULIBUS. ANNO AB URBE CONDITA DCCV. ANTE CHRISTUM NATUM CLXXVIII.

FABULÆ INTERLOCUTORES.

ÆSCHINUS, *adolescens.*

CANTHARA, *nutrix.*

CETEIPHO, *adolescens.*

DROMO, *ſervus.*

DEMÆA, *ſenex.*

GETA, *ſervus.*

HEGIO, *ſenex.*

MITIO, *ſenex.*

PAMPHILA, *nutrix.*

SANNIA, *leno.*

SOSTRATA, *matrona.*

SYRUS, *ſervus.*

PERSONÆ MUTÆ.

BABYLO.

PARMENO, *ſervus.*

STORAX, *ſervus.*

IDIOMATA PERSONARUM PRÆCIPUARUM.

*Æschinus, Adolescens non
malus, sed lenitate nimia pa-
tris adoptivi ad voluptates
& proterviam prolapsus.*

*Canthara, nutrix animosa,
& non imprudens.*

*Ctesipho, Adolescens natura
agrestior, & ad labores pro-
mptus; voluptates tamen clau-
culum capis.*

*Demea, natura agrestis, au-
sterus & tenax.*

*Geta, servus non malus &
laboriosus, pauci consilii.*

*Hegio, Senex amici memor :
unde familie amici causam
agit prudenter & cordate.*

*Mitio, natura bonus, nimium ta-
mē facilis, mitis, quietis amicus.*

*Parmeno, servus fidelis &
audax.*

*Sannio, leno, nec prudens,
nec audax.*

*Soltrata, matrona prudens
& modesta.*

*Syrus, servus callidus in ex-
struendis dolis, in procuranda
re domestica non satis fidelis.*

RATIO NOMINUM.

*Æschinus, ἄνθρωπος αἰσχρὸς,
à probro quasi probrosum di-
cas; quod flagitiis esset in-
famis; vel ab αἰσχος, dede-
cus: analogico esset Ἀσχι-
νος, nisi fortè sit potius
Ἀσχιῶν Ἀσχινης.*

*Canthara, ὀνόματι καδοῦρου,
à poculo, quod nutrix puero
præberet potum.*

*Ctesipho, ὀνόματι τῆς ἀφ᾽ ἡμέρας,
à prædio, & φωτός, luce aut
viro, prædii lux aut vir, id
est, agricola, quod in prædio
moraretur, idq; excoleret.*

Promo, vide Andriam.

*Demea, ὀνόματι τοῦ δῆμου, à plebe,
quasi plebeium dicas.*

Geta, Gentile nomen.

*Hegio, ὀνόματι τοῦ ἡγεῖντος, du-
cem & principem esse, quis
curam Soltratae ejusq; fa-
milie habet.*

*Mitio, nomen Latinum à
Mitis.*

Pamphila, vide Andriam.

Parmeno, vide Eunuchum.

*Sannio, à Σάννῳ, fatuus,
quod in hac comædia populi
ridiculo esset.*

Soltrata, } vide Heautont.

Syrus, }

ADEL

A D E L P H I

A R G U M E N T U M.

C. SULPITIO APOLLINARI

A U C T O R E.

1 Civis
Atticus
homo ru-
sticus.

2 Juvenes
filios.

3 Concedit.

4 Suo.

5 Assu-
mendum
in filium.

6 Alterum
filium.

7 Alterum
filium.

8 Demea.

9 Ctesipho-
nem.

10 Cujuslibet
fidicini.

11 Quae cithara canere solebat.

12 Moroso.

13 Severo, austero.

14 Demea.

15 Pater animadverteret amorem Ctesiphonis.

16 Aeschinum.

17 Id
est, finxit se amare citharistram.

18 Citharistram, illam.

19 Puc-
llarum venditori, sc. Sannioni.

20 Aeschinus in gratiam Ctesiphonis.

21 Stupraverat.

22 Et sancte promiserat.

23 Virginem stupratam.

24 Futuram esse.

25 Objurgabat Mitronem fratrem, & Aeschinum
filium.

26 Molestè ferebat Aeschini flagitium.

27 Statim.

28 Pos-
quam.

29 Manifestata, revelata est veritas, sc. utrumq; filium amare.

30 In uxorem capit.

31 Virginem civem Atticam stupratam i se.

32 Pro citharistria.

Archallimus.

33 Persuaso, inducitur, ut daret li-
centiam potiundae ejus.

D Vos cum haberet¹ Demea² adolescentes,
³ Dat Mitroni⁴ fratri⁵ adoptandum⁶ Aes-
chinum,

Sed⁷ Ctesiphonem⁸ retinet : ⁹ hunc¹⁰ citharistria

¹¹ Lepore captum, sub¹² duro ac¹³ tristi¹⁴ patre,

Frater¹⁵ calabat Aeschinum ; famam rei

Amarisq; in¹⁶ se¹⁷ transferebat : denique

¹⁸ Fidicini¹⁹ lenoni²⁰ eripuit : ²¹ viiaverat

Idem Aeschinus civem Atticam pauperulam ;

²² Fidemq; dederat, ²³ hanc sibi uxorem²⁴ fore.

Demea²⁵ jurgare, & ²⁶ graviter ferre : ²⁷ mox tamē,

²⁸ Ut veritas²⁹ patefacta est, ³⁰ ducit Aeschinum

³¹ Viuatam, ponitur Ctesipho³² citharistria,

³³ Exorato suo patre duro Demea.

A L I U D M. A N T. M U R E T I.

Mitio, & Demea, duo dissimillimo fratres ingenio
fuere : ille urbanam vitam securus est, hic rusti-
cam : ille coelebs vixit ; hic uxorem duxit : ille ingenio
lenissimo, hic asperissimo : ille mitis etiam in alienos, hic
sevus etiam in suos : ille etiam in ira placidus, hic etiam
extra iram ferox. Erant Demeae filii duo : ex quibus natum
majorem Aeschinum sibi adoptavit Mitio, eumq; secum
in urbe liberalissime indagentissimeq; educavit : minorem
Ctesiphonem ruri secum severe imprimis ac restricte ha-

buit.

buit, pate
connive
niq; juv
licenter
ginem p
Pamphil
cum & p
incidisse
matrem
rem duob
siphonem
rictrix c
mam, ne
Aeschini
nus, aut
ri, aut i
summar
tria cog
podore
gressus
per vin
mor. V
Deos a
quod v
chius
gratias
frugi a
rerum
resse in
quantu
superv
Raptu
Pamphi
vicina
mutati
tas per
servul
mittit
erat, e
siphon
alunt,
lum a

luit pater. Æschinus multas meretrices, patre ad omnia connivente, adamavit, multa convivia celebravit; quæ deniq; juvenis fert, ea omnia non liberè modo, sed etiam licenter exercuit. Postremo usq; eo progressus est: in virginem pauperculam quidem, sed bonam, bonis prognatâ, Pamphilam nomine, quam mater Solstrata vidua sanctè secum & pudice, ut poterat, educabat, noctu temulentus cum incidisset, vim ei attulit, gravidamq; fecit. Venit postea ad matrem illius, veniam perens, pollicensq; se puellam uxorem ducturum: ea fide data, & ignotum est, & tacitum. Crespho, cum in urbem interdum ventitaret, ipse quoq; citharistrix cujusdam amore correptus est: totam ejus rei famam, nè qua emanaret, ac perveniret ad Demeam, in sese Æschinus transferēbat. Tandem, cum leno, puellæ dominus, aut pecuniam sibi, quanti ea erat, veller in manum dari, aut se eam alii venditurum minitaretur: adductus in summam desperationem Crespho, jam de relinquenda patria cogitabat cum Æschinus, re intellecta, qui nullo neq; pudore teneretur, neq; metu, domum lenonis per vim ingressus est, & ipsum, & familiâ contudit pugnis, puellamq; per vim abreptam tradidit fratri. Spargitur tota urbe rumor. Venit Demea, Mitionem objurgat, inclamat, testatur Deos atq; homines, quod dissolutus, quod intemperans, quod vinosus, quod scorta or, quod nullius bonæ rei Æschinus foret, omnem in Mitione uno hætere culpam. Diis gratias agere, quod ille saltem, quem ipse ruri haberet, frugi ac temperans esset; rei studeret & famæ; illarum rerum nihil nè cogitaret quidem: tantum videlicet interesse inter suam & fratris disciplinam. Placat hominem, quantum in se est, Mitio: jamq; se ab eo expediverat, cum supervenit aliud, quod majores etiam tumultus excitaret. Raptam ab Æschino citharistriam, perfertur ad matrem Pamphilæ: quæ quidem Pamphila ita erat ad pariendum vicina, ut jam è dolore laboraret. Quid faceret misera? mutatum Æschini animum, se vero filiamq; suam proditas per summam perfidiam ac desertas putabat. Getam servulam, qui pauperem familiam solus, ut poterat, alebat, mittit ad Hegionem, puellæ cognatum, jubetq; ei rem, ut erat, exponere. Interea audierat Demea, suum quoq; Cresphonem in raptione affuisse: jamq; totus in fermento, ut aiunt, erat; cum ei Syrus, servus vasserrimus, mendaciorum adspersit: venisse quidem rure Cresphonem, sed vo-

uisse

nisse objurgatum Æschinum: multa ei medio foro mala dixisse, deinde rediisse rus in præfecturam suam: lacrimare gaudio Demea, & gratulari sibi, quod unum saltem haberet, in quo exstaret paternæ severitatis exemplum. Dum rus redit, incidit in Hegionem, à quo de constuprata per vim ab Æschino Pamphila intelligit. Denuo commotus, dum fratrem, ut in eum iram emoveret, quærit, obvium habuit mercenarium à villa, ex quo seiscitatus de filio, accipit, non esse ruri. Redit ad Syrum, à quo ei rusus novum mendacium, velut offa in os, nè latraret, obicitur: quærit, ubi fratrem reperire posset: id vero ita indicavit Syrus, ut infelix senex, dum illius verbis fidem habet, nequidquam omne oppidum perreperaverit. Interea Mitio omnium ab Hegione certior factus, ipsemet ad mulieres profectus, jacentes jam & afflictas crexerat, labantes & dubias confirmaverat, tristitia ac mœrore confectas recreaverat, sollicitus, se Æschino Pamphilam uxorem daturum. Venit Demea, clamor, jurgium, convicia. Etiam eo præsentem, servulus quidam Ctesiphonem per imprudentiam nominat: ille cum subito per vim in ædes irrupisset, quem jampridem putabat ruri fodere, aut arare, aut aliquid ferre, eum accubentem cum amica, & suaviter potantem deprehendit: ibi vero tanta iracundia incitatus est, ut arderet. Satis diu vociferatus eum esset tandem placida & composita Mitionis oratione eo perducitur, ut, deposita veteri sævitia, benignus, affabilis, lepidus esse mediteretur itaq; ipso non permittente tantum, sed etiam jubente, prospera domum traducitur: fiunt nuptiæ, lenoni numeratur argentum: Mitio ipse Sostratam ducit uxorem: Hegioni datur, unde vivat: Syrus una cum Phrygia uxore manumittitur: cum Mitio, cæteri q; omnes, sed tamen præcipue Mitio, illam tantam, tam insperatam, tam subitam mutationem admiraretur; gravi & cordata oratione claudit fabulam Demea: si omnia profunderè, si in omni libidine ac nequitia vivere, si totam rem belluationibus, scortationibus, largitionibus consumere libeat, nihilo id sua magis, aliquanto etiam minus, quo sibi minus ætatis superfit, quam aliorum, interesse: sin corrigi se in loco & modice coerceri atq; admoneri velint, eum esse se, qui id præstare possit. Permittuntur ei omnia, ita fabula concluditur.

1 P
3 Raper
6 Judic
9 Land
10 Syn
Eam Co
In 14 G
Meretri
cum
Reliqui
sibi
In Ad
22 Eam
Farrun

et, ut not
Vide Pro
pejorem
repreh
phos sibi
fecerat.
vobis o
eat id, q
vinpera
mutus a
justa co
corum n
Ægypti
zil deier
sententi
tinam C
qui qua
17 De a
sterni, q
Terenti
bus. A
principi
Mitio vi
lit duos
te sua d
spectato
die Dip

PROLOGUS.

¹ **P**ostquam ² Poeta sensit, ³ scripturam suam
 Ab iniquis observari, & ⁴ adversarios
⁵ Rapere in peiorem partem, quam auctori sumus;
⁶ Iudicio de se ipso eris: ⁷ vos ⁸ eritis iudices,
⁹ Laudi-me, an vitio, duci factum id oporteat.
¹⁰ Synapthuesconses ¹¹ Diphili ¹² Comœdia est:
 Eam Commorientes Plautus fecit ¹³ fabulam.
 In ¹⁴ Græca adolescens est, qui ¹⁵ lenoni eripit
 Meretricem ¹⁶ in prima fabula: cum Plautus ¹⁷ lo-
 cum
 Reliqui ¹⁸ integrum: cum ¹⁹ hic locum ²⁰ sumpsit
 sibi
 In *Adelphos*, verbum de verbo expressum ²¹ extulit.
²² Eam nos acturi sumus ²³ novam: ²⁴ pernoctate
 Furum-ne ²⁵ factum existimetis, an ²⁶ locum
 examina-
 ri, ut notari possint. ⁴ Suos amulos, nempe Lucium Lavinium, & alios.
 Vide Prologum *Andriæ* & *Hesautontimorumeni*. ⁵ Violenter trahere in
 peiorem partem, id est, reprehendere, vituperare Comœdiam suam, quam
 representaturi sumus: quasi factum fecisset Terentius, cum locum in *Adel-
 phis* sibi sumpsisset ex *Diphili* fabula, præteritum à Plauto, qui eam Latinè
 fecerat. ⁶ Ipse poeta delator, index & proditor sui ipsius erit, exponet
 vobis omnem rem. ⁷ Spectatores. ⁸ Iudicabitis. ⁹ An oport-
 eat id, quod fecit Poeta (transferendū sc. Græcam) dari aut verti laudi, an
 vituperationi. ¹⁰ Latine Commorientes, dicebantur qui tanta religione
 mutas amicitias sese devoverant, ut non modo, dum viverent, bona malaq;
 iuxta tolerarent, sed etiam pari fato libenter morentur, adeo ut uno ami-
 corum mortuo, alter necē sibi conscisceret. Tale hominum genus fuit apud
 Ægyptios, Gallos, & alibi. Tales apud Cæsarem l. 3. de bello Gallico Solda-
 ri describuntur: quem vide. ¹¹ Præstantissimi inter Græcos Comicj, &
 sententiarum plenissimi, coetanei Menandro. ¹² Sc. Græca. ¹³ La-
 tinam Comœdiam. ¹⁴ Comœdia *Diphili*. ¹⁵ Puellarum venditori,
 qui quantum facit ex vendendis mulieribus. ¹⁶ In prima parte fabule.
¹⁷ De adolescente, qui lenoni eripit meretricem. ¹⁸ Intantum, liberum
 alteri, qui eum tractaret, nihil de argumento mutans. ¹⁹ Noster Poeta
 Terentius. ²⁰ Traduxit in suam Comœdiam vocatam à duobus fratri-
 bus. *Adelphi* enim est vox Græca, id est, fratres: duo enim fratres sunt
 principalis parastasiis Comœdiæ, scilicet Mitio & Demea. Quorum alter
 Mitio vitam elegit calibem, alter vero Demea duxit uxorem, ex qua sustu-
 lit duos filios, Æschinum & Ctesiphonem. ²¹ Transulit, & latinita-
 te sua donavit. ²² Fabulam *Adelphos*. ²³ Prima vice. ²⁴ Vos
 spectatores, perfectè noscite & videte. ²⁵ De Plauto. ²⁶ Comœ-
 dia *Diphili*.

1 A Poeta nostro de-
 nuo trasta-
 tum, rehum-
 ptum, &
 velut e
 fuga te-
 tractum:
 nam su-
 ggerat hic
 locus
 Plautum.
 2 Pra-
 termissa,
 relictus.
 3 Incu-
 ria, scilli-
 cet Plau-
 ti, cujus
 amulari
 nunc exo-
 piat negli-
 gentiam.
 4 Obli-
 ciumt.
 5 Iuvili.
 6 Scipionem Africanum, Lellum, Sulpitium, Gallum, &c. 7 Poe-
 tam, Vide Terentii vitam. 8 Simul cum Terentio componere, facere
 Comedias. 9 Responsio vel defensio. 10 Opprobrium, crimen.
 11 Poeta. 12 Existimat. 13 Nobilibus, Scipioni, Lellio, &c.
 Q. d. Cum ad familiaritatem illorum admittitur, cum talium viros
 iudicio in recensendis fabulis suis utitur. 14 Nobilium. 15 Ausi-
 lia. 16 Tempore belli, ut opera Scipionis Africani. 17 In pace,
 ut opera Furi Pii. 18 In accusationibus & causis criminalibus. 19
 quibus multi sunt uti opera Lellii, idque ita, ut tamen illi minime in-
 perbiarent ob collata beneficia. 20 Cum necessitas exigeret, qua-
 documque tempus postulavit. 21 Materiam huius Comedias. 22 Mi-
 tio & Demea. 23 In proscenium. 24 Senes. 25 Argumen-
 ti. 26 Explicabunt sive exponent sua oratione. 27 In progressu si-
 ve in actione fabulae partem argumenti exhibebunt. 28 Vospe-
 ctatores curate, ut favor & equitas vestra, &c. 29 Terentii.
 30 Ad componendas alias Comedias. 31 Excitet. 32 Dili-
 gentiam.

ACTUS I. SCENA I.

MICIO.

1 **S**Torax, 2 non rediit hac nocte 3 à cena *Es-*

chinus, Neque servulorum, 4 quisquam, qui 5 adversum
ierant?

Profectò hoc verè dicunt: 7 si absis uspiam,

Aut 8 ubi si 9 cesses, 10 evenire ea satius est,

Quæ 11 in te uxor dicit, & quæ in animo cogitat 5

12 irata, quàm 13 illa, quæ parentes 14 propitii.

Uxor, si cesses, aut te 15 amare cogitat,

Aut teie amari, aut potare, aut 16 animo obsequi.

17 Ex tibi benè esse soli, cum sibi sis malè.

Ego, quia non rediit 18 filius, 19 quæ cogitò? 10

20 Quibus nunc sollicitior rebus! nē aut 21 ille

22 asperit,

Aut uspiam ceciderit, aut 24 perfrigerit

Al. quid. 25 Vab! quemquam-ne hominem 26 in ani-

27 mum insituere, aut

1 Vocativi
casus est.
Egressus
enim in
proscenium
alloquitur
Storacem,
qui intus
erat.
Admodum
est sollici-
tus Micio,
quod non-
dum re-
dierit à
cena he-
sterna
filius ad-
optivus
Æschinus.
Ostendit
præterea
Micio, in
liberia

educandis lenitate plus, quàm asperitate, profici. a Interrogationem hie
vulgo ponunt. Guyetur interrogationis notam delet: vocato enim (inquit)
servo Micio, eoque non respondente, concludit servum cum filio abesse, & à
cena non rediisse: ut hic Storax ex his servis fuerit, qui obviam ferant, nec
dum redierant. 3 Post cenam. 4 Rediit. 5 Obviam illi processe-
rant, ut deducerent eum domum. Intelligit enim *Adv. Storax*, qui domino
foris coramanti, tette domum, *adv. sum* stant, officii & tutelæ gratia. Quorū
meminit Plautus in *Musell. Act. 4.* 6 Homines. 7 Si quis usquam à
domo absit, vel in aliquo locu sit à domo absens. 8 Si ubi, id est, si ubi,
si quando. *Anastrophe.* 9 Diutius domo absit, *Ex. Storax.* 10 Contingere
tibi ea mala melius est. 11 Contrate absens, vel de te absente. 12 Ze-
lotypatiola ob cessationem mariti. 13 Mala evenire tibi. 14 Benignu-
le. In animo suo cogitant. Opponitur uxor irata & parentes propitii. 15 A-
liam. 16 Aut indulgere genio, libidini tuam servire, & voluptati studere.
17 Et te soli tuis frui voluptatibus, quo tempore malè se dum uxor habet.
18 Æschinus. 19 Quas habeo cogitationes malas, quæ veniunt mihi in
mentē? 20 Ob quas res nunc vexor, angor & sollicitus sū! 21 Sc. solli-
citor. Subjungit enim, quibus rebus sollicitetur. 22 Æschinus. 23 Pri-
gus nimium sit passus, propter quod malè habuerit, neq. redire poterit.
Sic Hor. *In ult. tullit, sensitq. puer, fusa vitæ & alit.* 24 Habeat membrum
aliquid fractum, crus vel brachium. 25 Interjectio dolentis vel iridentis
se. 26 In animo concipere, fingere, proponere. Hæ autem verbis ado-
ptio significatur. Al. in animo.

- 1 Compa-
rare, ac-
quirere, seu
in animo
disponere.
2 Dilectus. Ego
3 Quam
ipse homo,
qui insti-
tuit, est ca-
rus sibi
ipsi?
4 Aequo
Æschinus
non est
meus filius
naturalis,
sed fratris
Demea.
Argumen-
tatur a
Minore ad
Maius:
Cum ego
tanquam
sim solici-
tus pro filio adoptivo, necesse est majorem existere sollicitudinem pro libe-
ris in veris liberis. 5 Frater Demea est vita & voluntate valde diver-
sa. Adco hic est particula intendendi. 6 Hunc modum vivendi in urbe,
qui reddit homines clementes, ut, pallida mors. 7 Securitatem seu tran-
quillitatem. 8 Amavi, elegi. 9 Non ducere uxorem, sive caelibatum.
10 Qui sunt impliciti matrimonio. 11 Frater Demea. 12 E contrario.
13 Secutus est, elegit. Hanc morum & studiorum dissimilitudinem cerre
miratur Cicero, dicens: Ex in fratribus, qui in Adelpis sunt, quanta in al-
tero duritiam in altero comitas! Et Hor. l. 2. Ep. 2. Cur alter fratrem cessare, &c.
14 Vixit in agris. 15 Tenaciter, quantum ad servandum. 16 Asper &
acerbe, quantum ad laborandum. 17 Se tractavit, gessit. Sic Plant. Habet
illum artem contemtoque. 18 Frater Demea. 19 Nati sunt ex eo & uxore,
quam duxit, duo filii, Æschinus & Ctesipho. 20 Ex duobus illis filiis.
21 Æschinum. 22 Qui est major natu. 23 Assumpti mihi in filium.
24 Educavi, nutrivit eum ex eo tempore, quo adhuc parvulus erat, id est, ab
inventa ætate, a teneris annis. 25 Æstimavi, tractavi, & dilexi etiam, ac si
esset ex me natus. Sic Hecyr. Nam nunquam foris habui illum, ac si ex me
esset natus. 26 Oblectari in filio est mea summa voluptas. 27 Æschinus.
28 Similiter. 29 Vicissim me diligit tanquam patrem suum. 30 Labore
vehementer. 31 Tribuo ei pecuniam in sumptus. 32 Multa delicta Q. d.
Conniveo ad quædam vitia, quæ tolerari possunt. 33 Non opus est mihi.
34 Similiter. 35 Pro patria potestate, secundum auctoritatem
meam in eum. 35 Ordo est: Postremo, id est, denique, constare filium,
scilicet Æschinum, id est, ut non, calet me ex, scilicet peccata, facta,
quæ adolescentia fore, id est, juvenilis ætas adfert adolescentibus, quibus
obnoxia est adolescentia, quæ, sc. facta adolescentibus, alii, sc. adolescentibus,
faciunt clanculum patris, id est, clam patribus, patribus nescientibus.

*Patres quæ faciunt, quæ sunt adolescentia,
Ea nē me celet, consuefecī filium :*

¹ Nam qui mentiri, aut fallere insuērit patrem, aut
Audebit, tantū magis audebit ² ceteros.

³ Pudore, & liberalitate liberos

⁴ Retinere, ⁵ satius esse ⁶ credo, quā ⁷ metu.

⁸ Hæc fratri mecum non conveniunt, neq; placent.

⁹ Venis ad me sæpe clamans, ¹⁰ quid agis, Micio ?

Cur ¹¹ perdis ¹² adolescentem ¹³ nobis ? cur amas ? ¹⁴ 36

Cur parat ? cur tu ¹⁵ his rebus ¹⁶ sumptum suggeris ?

¹⁷ Vestitu nimium ¹⁸ indulges : nimium ineptus es.

¹⁹ Nimiū ²⁰ ipse est ²¹ durus, ²² præter æquūq;
& bonū :

Et ²³ errat longē ²⁴ meā quidem sententiā :

Qui imperium credat ²⁵ gravius esse aut ²⁶ stabilius,

²⁷ Vi quod ²⁸ sit, quā illud, quod ²⁹ amicitia
³⁰ adiungitur.

³¹ Mea sic est ratio, ³² Et sic animum induco meū :

³³ Malo coactus qui ³⁴ suū officiū facit,

³⁵ Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet : ³⁶ 45

tia, quæ ex odio profisciscuntur. ⁸ Hi modi retinendi liberos non congruunt fratri mecum, id est, in hoc dissentimus, non consentimus. Nam hoc convenit mihi testum dicitur, id est, de hoc non est inter nos controversia. ⁹ Frater Demea. ¹⁰ Mimicus sive Prosopopeia, quam multis laudat Cic. L. 1. de Inventione. ¹¹ Corruptis pessima institutione ? ¹² Æschinum, ¹³ In nostrum utriusq; damnum. ¹⁴ Sc. fastidū. ¹⁵ Pecuniam subministras, suppeditas ? ¹⁶ Vestitui filii. Virg. 1. Æn. Parca metu Cytherea, id est, metui. Idē : Venatu invigilant pueri, id est, venatui. Antiprotia. ¹⁷ In servis, id est, tu nimium das operam, ut filius nitidē vestiat. ¹⁸ Nunc Micio de fratre suo suam adhibet sententiam. ¹⁹ Frater meus Demea. ²⁰ Auteris. ²¹ Ultra quā æquitas, quæ de juris rigore multa remittit, & bonitas sive justitia requirit. ²² Fallitur Demea. Duodecim istis vertibus magnifica præter continetur de imperio patrio, seu disciplina patriæ : quo tanquam specioso colore Micio nimis suam indulgentiam & lenitatem obducit: magno ætatis & sapientiæ prætextu. ²³ Meo certe iudicio. ²⁴ Majoris auctoritatis, quantum ad vim. ²⁵ Firmius, durabilius, quantum ad tempus. ²⁶ Violentia, metu. ²⁷ Efficitur, exercetur. ²⁸ Amore, benevolentia. ²⁹ Acquiritur, copulatur. ³⁰ Meus modus ac sententia est talis. ³¹ Et sic mihi persuado. ³² Metu aut violentia. ³³ Facit id quod debet. ³⁴ Vitæ peccatam diu, quamdiu potest id, quod facit, quod sciatur. Nam odorant passori malæ formidinis pæna.

¹ Argumentum à minore ad majus. ³¹ Sc. domus fallere.

³ Verecundia & bonitate sive lenitate, quam virtutes liberorum hominum esse solent, id est, ingenia educatione.

⁴ In officio continere ac reprimere a vitia.

⁵ Melius. ⁶ Existimo. ⁷ Timore, id est, verberibus, vel duri-

1 Si co- 2 Si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit.
 3 Quam beneficio adjungas, ille 4 ex animo 5 facit :
 6 Studet par referre, 7 præsens absensq; idem erit.
 8 Hoc 9 patrium est, potius consuefacere filium,
 10 nâ sponie rectè facere, quàm 11 alieno metu. 12
 13 Hoc pater, ac dominus inierest: 14 hoc qui nequit,
 15 Fateatur se nescire 16 imperare liberis.
 17 Sed est-ne hic 18 ipse, de quo 19 agebam? & cerè
 20 is est.
 21 Nescio 22 quid tristem video: credo jam, ut solet,
 23 Furgabit. Salvum te advenire, Demea, 24
 25 Gaudemus.

Nam naturam expellas furas, tamen usq; resurret. 2 Ille homo vel ju-
 venis, quem devinctas & obliges tibi aliquo merito, 3 Ex voluntate, sua
 sponte, non fictè. 4 Officiū. 5 Conatur respondere beneficiis
 acceptis. 6 In præsentia & absentia sui custodis seu monitoris non
 mutabitur, sed semper perget in officio, beneficio & honestate affectus.
 7 Officiū patris est, decet patrem. 8 Ex animo. 9 Alterius, nempe
 monitoris, aut custodis, aut patris. 10 In hoc, id est, in hac re,
 scilicet vel cogendo metu subditus, & sic est dominus, quia cogit servus:
 vel beneficiis adjungendo; & sic est pater, qui fungitur officio patris,
 differt. Hellenismus est: τὸ πρὸς τὴν φύσιν τὸν δὲ νότον τὸν δὲ νότον. Nollet
 Eun. Stulto intelligens quid inierest! 11 Qui hoc non potest facere, nempe
 adjungere beneficiis suis & allicere ad bene vivendum. 12 Patris de-
 bet. 13 Liberos regere, & illis præsere. 14 Ipse Demea. 15 Lo-
 quebar? 16 Propter quid. 17 Rixabitur. Sic Andr. Cum Demea
 exomne vidi iurgantem ancillam. 18 Hic scena incipit cum colloquio
 Demeæ & Micionis.

ACTUS I. SCENA II.

DEMEA, MICIO.

1 Hæc par- MI. 1 E Hem! 2 opportunè: te ipsum querens.
 3 Quid tristis es? DE. 4 rogas me, ubi
 nobis 5 Æschinus

Demea,
 homo durus & asper, graviter cum Micione expostulat de Æschini absentis
 petulantia, cupiditatibus & injuriis: excusat eundem Micio, plus nimio in-
 dulgens pater. 1 Tempetivè, sc. advenis. 2 Propter quid, cur. 3 Ordo
 est: Rogas me, quid ego tristis sum: ubi nobis Æschinus fiet? 4 Quem tu
 conservare debebas, & scire ubi versari sit solitus. Nepe hunc sibi velut suæ
 tristitiæ autorem sibi in conspectum dari gessit, in ipsum potius, quàm in
 Micionem, evomiturus iram, quam adveniens collegerat, aliis atque a-
 liis narrantibus quæ designarat.

Sic,

Siet, quid tristis ego sim? MI. dixi¹ hoc fore?

Quid² fecit? DE. ³ quid illo fecerit? ⁴ quem neq;

puder

Quidquam: nec metuit quenquam: ⁵ neq; legem

putat

Tenere se ullam: nam illa, quæ ⁶ antehac facta sunt,

Omitto: ⁷ modò quid designavit? MI. quid-nam

id est?

DP. ⁸ Fore: effregit: atq; ⁹ in æd. irruit

Alienæ: ipsam ¹⁰ dominum atq; omnem ¹¹ fami-

liam

¹² Multavit usque ad mortem: ¹³ eripuit ¹⁴ mali-

erem,

Quam amabat: clamant omnes ¹⁵ indignissimè

¹⁶ Factum esse. ¹⁷ Hoc ¹⁸ advenienti ¹⁹ quot mibi,

Micio,

Dixere, ²⁰ in ore est omni populo. Denique

Si ²¹ conferendum ²² exemplam est, non ²³ fratrem

videt

²⁴ Rei dare operam, ²⁵ ruri esse ²⁶ parcum ac ²⁷ so-

brum?

cientis corruptum ostendit, atque i pudore (qui homines regit, & nē obliuiscantur honestatis, admonet) i metu eorum, quibus auctoritas est (substantibus in filios, & reverentia legum (quæ civitatis mores continet) alienum atq; effraenem. ⁵ Neq; putat se ulli legi obnoxium esse, id est, putat sibi omnia licere. ⁶ Ante hoc tempus. ⁷ Quæ nunc commisit mala? Designare enim, est veluti de integro aliquam turpitudinem committere. Designo proprie significat deceto, demonstro. Hinc designatores dicebantur, qui constituendæ fenebri pompæ præerant, unicuiq; incedendi locum, ordinem præscribentes. ⁸ Æschinus ostium lenonis disjecit, dirupit, fregit. ⁹ In domum lenonis Sannionis irruit, live per violentiā introivit. ¹⁰ Se domus, qui domui præest, possessore domus, sc. Lenonē. ¹¹ Lenonis, sc. servos vel puellas. ¹² Pessimè traxavit, laceravit, verberavit usq; ad confinium mortis: quævis mors non sit consecuta. Hos dicit ad exaggerationem. ¹³ Lenoni. ¹⁴ Fidicinam. ¹⁵ Inho- nestissime. ¹⁶ Ab Æschino. ¹⁷ Hic ¹⁸ hoc pro hoc Adverbio pos- tum esse multis placuit: nihilo Proclamen esse magis placet. Donatus am- biguum reliquit. ¹⁸ In urbem. ¹⁹ Homines. ²⁰ Nemo est ex civibus, qui nesciat, id est, omnes cives sciunt. Supra in Andr. Uno ore præ- dicant. ²¹ Comparandum. ²² Æschini ad Ctesiphonem: q. d. Æschini- num non esse dignum, cum quo frater confertur: sed longe decipitur De- mea, ut ex progressu patebit. ²³ Ctesiphonem. ²⁴ Operi iustico, & rei familiaris sustentandæ ac augendæ, non amor, incum- ere? ²⁵ Ex- tra civitatem. ²⁶ Non prodigum ac non bibosum, ut Æschinus est, sed moderati victus. ²⁷ Temperantem.

Hoc tu-

turum esse,

ut sc. frater

iurgaret?

Dixerat

enim:

Credo jam

ut, olet,

iurabit.

Et hoc est

cit ad spe-

ctatores:

deinde

convertit

se ad fra-

atrem.

¹⁰ Æsch-

inus.

³ Rogitas

etiam

quid filius

Æschinus

fecerit?

⁴ Æschini-

num. Non

describit

jam factum,

sed ani-

imum fa-

1 *Æschini.* Nullum ¹ hujus ² simile factum: hæc cum ³ illi, Micio,
 2 *Est timi-* 4 *Dico,* ⁵ tibi dico: ⁶ in illum ⁷ corrumpi sis.
 3 *le facti* 1 *MI.* Homine imperito nunquam quidquam ⁹ in-
 3 *fratris sui.* justius;
 3 *In illum,* Qui, nisi quod ipse facit, nihil ¹⁰ rectum putat.
 4 *vel de illo,* DE. ¹¹ Quorsum istuc? MI quia ¹² in Demea ¹³ hæc
 4 *sc. Æchi-* ¹⁴ male judicas. 20
 4 *no.* ¹⁵ Non est flagitium, mibi crede, adolescentulum
 4 *Dista* ¹⁶ Scortari, neq; ¹⁷ potare, ¹⁸ non est, neq; foras
 5 *volo.* ¹⁹ Effringere: hæc si neq; ego, neq; tu ²⁰ fecimus,
 5 *In te,* ²¹ Non sicut ²² egestas ²³ facere nos: tu nunc tibi
 5 *vel de te* ²⁴ Id laudi ²⁵ ducis. quod tum fecisti inopiã 25
 5 *dista volo,* ²⁶ Injurium est: nam si ²⁷ esset, unde id fieret,
 5 *id est, hæc* ²⁸ Faceremus: & tu ²⁹ illum tuum, si esset ³⁰ homo,
 5 *cum ita* ³¹ Sineres nunc ³² facere, ³³ dum per ætatem licet,
 5 *loquor, ut* ³⁴ Potius quàm, ubi te expectatum ejecisses foras,
 5 *ad Æchi-* ³⁵ Alenire ætate post faceres tamen. 30
 5 *num per-*
 5 *tinere*
 5 *illi; dici*
 5 *videantur,*
 5 *tu satis*
 5 *intelli-*
 5 *gere*

debet, ad te quoq; pertinere tibi; dici. 6 *Æschinum, quem adoptasti.*
 7 *Depravari.* 8 *Inexpertus ac rusticus.* 9 *Iniquus, & magis injuste*
 10 *judicans.* 10 *Benè esse factum.* 11 *In quem finem dicis illa?*
 12 *Qui tibi videtur admodum sapiens.* 13 *Quæ facit Æschinus.*
 14 *Non secundum æquitatem.* 15 *Hoc autem Micio non dicit, ut juve-*
 16 *nes ad talem licentiam ac peccatum adhortaretur, sed ut Demeam, virum*
 17 *nimis rigidum, à severitate nimis dehortaretur. Expedi enim interdum*
 18 *(nam honestum nunquam est) patres ignoscere delictis filiorum: quod si*
 19 *Menedemus fecisset, nunquam illi filius fuisset profugus. Quod vero Micio*
 20 *non ex animo hoc dixerit, ipse in fine hujus Scenæ constitutus ubi dicit ab-*
 21 *sente Demea: Nos nihil, neq; omnia hæc sunt, quæ dicit, &c. quo genere*
 22 *etiam utitur apud Plantum Callipho in Pseudolo, 1, 5, 15, &c. Vide Cicero-*
 23 *nem pro Cælio.* 16 *Bibacem esse.* 17 *Hæc geminata negatio. Acti-*
 18 *orum more, vehementius negat.* 18 *Disrumpere.* 19 *In juventute,*
 20 *Penuria rei familiaris. Q. d. Non desuit voluntas, sed vetuit necessitas:*
 21 *ideoq; nulla laus est.* 21 *Talia.* 22 *Æstimas, reputas.* 23 *Inju-*
 24 *ste & male judicas, id est, immerito id tibi laudi ducis, quod coactus fecisti.*
 24 *Fuisset olim, id est, si habuissemus opes, quibus id quod fecit Æschinus,*
 25 *fieri potuisset, fecissemus talia.* 25 *Alterum filium Ctephonem.* 26 *Hu-*
 27 *manus, justus, æquus, id est, si esses homo peritus rerum & modi vivendi ju-*
 28 *veniliter.* 27 *Quod facit Æschinus.* 28 *Quamdiu ætas juvenilis pa-*
 29 *titur, & non tanta reprehensione digna est, id est, dum adhuc est juvenia,*
 30 *potius quam tamen filius tuus faceret id, quod nunc facit Æschinus,*
 31 *ætate magis aliena à talibus ineptiis, minus convenienti tempore, id est,*
 32 *cum desinit esse juvenis, quando expulisset te foras odiosum, non amatum à*
 33 *filio propter tuam in eum duritiam. id est, postquam esses per mortem tuam*
 34 *expulsus à damnatione in eum. Expectati parentes dicuntur odiosi, quo-*
 35 *rem mors à filiis quotidie expectatur & exoptatur.* 30 *Quæ aliam vi-*
 36 *tam, alios mores postulat.*

DE. ¹ Prò ² *Fupiter* : tu me homo ³ adigis ad infamiam.

Non est flagitium facere hæc adolescentulum ?
MI ³ ab !

⁴ *Aufcult*a, né ⁵ me obrundas de hac re sæpius.

Tuum ⁶ filium dedisti ⁷ adoptandum mihi :

Is ⁸ meus est factus : si ⁹ quid peccat, Demea, ³⁵

¹⁰ Mihi peccat : ego ¹¹ illi maximam partem feram.

¹² Obfonas ? potas ? ¹³ olet nunguentia ? de ¹⁴ meo.

Amas ? dabitur à me argentum, ubi eris ¹⁵ commodum ;

¹⁶ Ubi non erit, fortasse ¹⁷ excludetur foras.

¹⁸ Fores effregit ? ¹⁹ resti uentur : ²⁰ discidis ⁴⁰

Vest. m ? ²¹ resarcietur. ²² Est, ²³ Dñs gratia,

Et unde ²⁴ hæc fiant, & adhuc non molesti sunt.

Postremo aut ²⁵ desina, aut ²⁶ cedo ²⁷ quemvis ²⁸ arbitrum :

Te ²⁹ plura ³⁰ in hac re peccare ³¹ ostendam, DE. ³² heu mihi !

mihi turpius molestus esse & tædulosus de factio *Æschini*, Metaphora à fabris, qui repetunt aliquid tundendo malleo. ⁶ *Æschinum*. Duplex erat accusatio, flagitii & damni. De flagitio jam disseruit : nunc de damno respondet, argumento ab adoptionis jure petito. ⁷ Assumendum in filium. ⁸ Per adoptionem, id est, omnis in *Æschinum* potestas, disciplina, regimen ad me transit à te, cum in adoptionem mihi dedisti filium : licet & damna mea sunt, quatenus damnosus est ille. ⁹ In aliqua re. ¹⁰ Contra me, addammum meum & dedecus. ¹¹ Ibi, in ea re, in peccatis filii *Æschini*, vel pro illo *Æschino* maximum damnum sustinebo, accipiam : quia nunc in meam traductus est familiam. ¹² Si *Æschinus* convivia frequenter parat, laute & epipare vivit. ¹³ Unguentorum odore fragrat. Quod est mollium & lascivorum virorum, in cute curanda laborantium. Erant autem apud veteres adolescentes unguento delibui, tanquam voluptuarii. ¹⁴ De meis pecuniis est. ¹⁵ Opportunum, sc. dare. ¹⁶ Commodum dare argentum. ¹⁷ Ab avara meretrice, qui non facili : amatorem, à pecunia inopem, admisit. ¹⁸ Diruit *Æschinus* ostium lenonis ? Citat hunc locum Cicero pro Caelio, sub persona mitioris patris. ¹⁹ In pristinum statum restaurabuntur, sc. meis sumptibus. ²⁰ Dirupit, vel dissecuit. ²¹ Illa reparabitur, reficietur. ²² Sc. mihi, id est, ego habeo facultates, pecuniam, qua possim hæc solvere. ²³ Sc. habetur à me. ²⁴ Diruta reparantur. ²⁵ Cessa mecum altercari. ²⁶ Da. ²⁷ Quemcumque volueris. ²⁸ Judicem, qui liti, controversiæ nostræ finem imponat, & pro te aut pro me sententiam ferat. ²⁹ In pluribus, quam me, vel in multis. ³⁰ In insinuando filio. ³¹ Convincam. ³² Dolentis cum indignatione.

1 Cum sis
 ex iis.
 2 Patribus.
 3 Sciunt,
 re ipsa
 quid sit
 patrem
 esse. AL
 sent, id
 id est,
 qui verè
 patres sunt,
 id est, na-
 tura, non
 adoptione.
 4 Genera-
 tione na-
 turali.
 Q. d. Tu
 es illi pa-
 ter natu-
 ralis.
 5 Æsch-
 no.
 6 Ego sum
 pater illi
 filiis omni-
 bus & ad-
 hortatio-
 nibus.
 Q. d. Tu genuisti illi, ego vero educavi eum, &c. quia sunt illi facienda, sun-
 deo. Pater autem est, consilii patrem esse, quia in natura: quia naturalis pa-
 ter tantum est causa. Tu variat, præceptor vero tu variat. V. de
 Juven. Sat. 7. 7 Tu ne fuaes ei aliquid, quod sit illi utile atque honestum?
 8 Intersectio indignantis. 9 Perseveras expostulare mecum. 10 Q. d.
 Natura illi pater sum, non possum abijcere omnem de moribus ejus & edu-
 catione curam. 11 Æschinus. 12 Tu Demea curas alterum filium,
 sc. Ctesiphonem. 13 Curam. 14 Æschinum. 15 Ctesiphonem
 & Æschinum. 16 Repetere: cum ex meo filio tuum vis facere, quem
 adoptio ex tuo meum fecit. 17 Mihi in adoptione. 18 Quid dixisti?
 Intersectio dolentis. 19 Te velle reposcere. 20 Formula est agere
 concedentis ut iam aliquoties notatum est. 21 Æschinus prodigat, con-
 sumat omnia. Metaph. ab aqua, quæ profunditur ex vasis. Profundere enim
 proprie est largi & copiose fundere. Permissio ironica. 22 Amittat quic-
 quid illi potest contingere. 23 Nihil moror. 24 Sc. addidero, dixero.
 Apophthegma est irascens. 25 Sc. mihi irasui? Q. d. merito irascor. 26 An
 reposco a te filium meum, quem dedi adoptandum? Minime, certe: non tam
 iniquus sum. 27 Sed molestum est mihi cum luxu & scortatione perdi-
 tum vivere. 28 Quamvis Æschini pater amplius non sim, illo te ad-
 optato, tamen alienus illi non sum, sed adhuc natura pater. 29 Si tamen
 hanc quoque sollicitudinem ferre non potes, concedam tui voluntati: ver-
 bum posthac unum non addam.

1 Unum vis cuem : curo : 2 & est Diis gratia,
 3 Cum ita, ut vislo, est : 4 iste iunx ipsi s'ntier
 Posterius : nolo in illum 5 gravius dicere.
 MI. 6 Nec nihil, neq. omnia hae sunt, quae dicit :

tamen
 7 Nonnihil molesta hae sunt mihi : sed ostendere,
 Me egrè pati, 8 illi nolui : nam 9 ita est homo :

10 Cum placò, aduersor s'cud, & deterreo,
 Tamen 11 humanè vix 12 patitur : verum si 13 au-
 geam,

Aut etiam 14 adiutor sim ejus iracundiae,
 Insaniam profectò cum 15 illo : nisi Aeschinus

16 Nonnullam 17 in hac re 18 nobis facit injuriam.
 Quam 19 hic non amavit meretricem, aut 20 cui non
 dedit

Aliquid? Prostrems nuper (credo jam 21 omnino go
 Todebar) dixit 22 velle uxorem ducere.

Sperabam jam 23 deservisse adolescentiam :

Gaudebam : ecce autem 24 de integro : 25 nisi quid
 quid est,

26 Volo scire, atq; 27 hominem 28 convenire, si apud
 29 forum est.

non sunt omnino falsa, neque omnia, quae dicit, vera sunt. Hæc te unum
 Micio dicit, absente Demea. 7 Hæc, quae fecit Aeschinus, aliquantulum
 mihi displicent. 8 Demex. 9 Talis est, talibus moribus, tam
 morosus est ille frater meus, 10 Cum volo placare eum, non obsequor
 (quo pacto alius ingenii homines flecti solent) sed contradico illi vehe-
 menter, & desisto eum ab illa opinione, quam concepit de eo, pro-
 pter quem irascitur. 11 Modestè, patienter. 12 Se placari frater,
 vel ea, quae dixi. 13 Iracundiam ejus. 14 Assentiar illi in ira
 ejus, dicam, quae cum rectè irasci. 15 Fratre meo Demea. 16 Ali-
 quanti. 17 Quod effugerit fores, &c. 18 Mihi & fratri. 19 Aes-
 chinus. 20 Meretrici. 21 Meretricum. 22 Scilicet se. 23 Ve-
 hementem & flagrantem amoris vim diminutam. Metaphora. 24 De-
 mus, apud forum, scilicet amare capit. 25 Sed. 26 Quomodo sit
 factum. 27 Aeschinum. 28 Alloqui. 29 Venale, vel caularum.

1 Cresi-
 phonem.
 2 Et ha-
 betur Diis
 gratia.
 3 Quoniam
 meus filius
 talis est, ut
 cupio.
 Fastidus.
 Demex :
 nam amat
 itidem
 Cresipho.
 4 Filius
 adoptivus.
 Aeschinus
 percipiet
 postea
 malum,
 quod loque-
 tur ex ni-
 mia tua in-
 dulgentia.
 5 Pejus.
 6 Hæc
 mala, quae
 de Aechi-
 no dicit
 Demex.

ACTUS II. SCENA I.

SANNIO, ÆSCHINUS.

1 Omisſis SA. 1 **O** Bſecro, 2 populares, ſerte miſero aque
ſenibus, 3 innocenti auxilium :
deſcribitur 4 Subvenire 5 inopi. ÆS. 6 orio, & jam nunc illico hic
Æſchini 7 conſiſte :
factum, 8 Quid reſpectas? nihil pericli eſt : nunquam, 9 dum
jurgantis cum leno- ego adero, 10 hic te
no, propter Tangeſ. SA. 11 ego 12 iſtam 13 in viſis omnibus.
creptam. ÆS. 14 Quanquam es ſceleſtus, 15 non committet bodie
2 O cives. inquam verum ut 16 vapulet,
Supra in 3
Ban. Char. SA. 17 Audi, Æſchine, ne 18 ignarum fuiſſe te 19 dicas
rea adole- meorum 17 morum,
ſcens ſua 18 Ego leno ſum. ÆS. 19 ſcio. SA. at 20 ſta, ut uſquã
inguales 21 fui 22 fide quiſquam optimã
vocat popu- Tu quod te 23 poſterius purges, nolle 24 hanc injuriam
laris. Intra mihi
in Phorm. Faſtam eſſe : 25 hujus non faciam : 26 crede hoc,
ſervus Da- ego meum jus perſequar :
vus con- ſervum
Getam
popularem
vocat. Sic & hic Leno ſua ſortis aut fortunæ homines ſordidos vocat
populares. Et apud Saluſt. populares Catilinæ vocantur conjurationis
ſocii. Quia Demea ſcena præcedente commemoravit Micioni, hic conſingere
poſterius videntur. Sed omnino videtur Demea, mox ubi Æſchinus foreſ
effregit, & Plautiam eripuit, id a populo intellexiſſe, & Micioni reſuſciſſe.
Interea autem dum colloquuntur, Æſchinus, quam eripuit meretricem,
deducit ad fratrem Cleſiphonem in domum Micionis: Plautiam autem te-
net & ſequitur in via Leno, & inclinat hæc. Oſteſto, populares, &c.
3 Qui non meruerim vapulare. 4 Succurrite. 5 Mihi deſtituto om-
ni ope. 6 Secur, amoto omni metu iſtic manet, dum puer aperit ſu-
res. Nempe hæc dicuntur Plautiæ ſibi adhuc a Lenone metuenti & tre-
pidanti. 7 Cur frequenter reſpicias? 8 Quamdiu. 9 Leno San-
nio. 10 Scilicet adducam, reſcipiam. Apoſtopſis. 11 Puellam, vel
Plautiam. 12 Nolentibus. 13 Tamen non efficiet, non perſiciet.
Cic. Non committam, ut tibi ſuſtus videar. 14 Verberibus afficiatur.
15 Neſcium. 16 Poſtea in judicio. 17 Conditionis, vitæ. 18 Ego
ſum puellarum venditor, fateor: nihil autem tibi hoc proderit, quo minus
erepte mulieris nomine reus peragi poſſis: tam mihi jus dicitur, quam
aliis. 19 Te eſſe Lenonem. 20 Taliſum. 21 Præſtandi ſc. quod
vel pollicitus, vel minatus fuero. 22 Poſtea in judicio excuſare velis.
23 Vapulationis meæ, & ablationis puellæ. 24 Non tanti faciam, nihil
faciam tuam purgationem, δεικνῶς nam 25 hujus cum ſummi digiti
oſtentione pronupciatur. 26 Hoc pro rato & certo habe,

Neque

Neque tu verbis ¹ solves unquam, quod ² re mihi ³ Satisfacies.

Novi ego ⁴ vestra hæc : ⁵ nollem factum : ⁶ dabitur effectus.

Jus jurandum, esse te
Indignum injuriæ hæc : indignis cum egomet sim
⁷ acceptus modis.

ÆS. ⁷ Abi præsternud, ac ⁸ fores ⁹ aperi. SA cæterum
¹⁰ hoc nihil facies.

ÆS. ¹¹ I intro nunc jam. SA. ¹² ai ¹³ enim non ¹⁴ si-
nam. ÆS. accede ¹⁵ illic, Parmeno,
Nimium abi sis istoc, ¹⁶ hic ¹⁷ propter hunc assiste,
hem, ¹⁸ sic volo :

Cave nunc jam oculos à meis oculis ¹⁹ quoquam di-
moveas tuos.

Nè mora sis, si ²⁰ inuerim, quin ²¹ pugnis contrud
in mala bærem.

SA. ²² Isthuc volo ergo ipsum experiri. ÆS. ²³ hem
serva : ²⁴ omisse mulierem.

SA. ²⁵ O facinus indignum ! ÆS. ²⁶ geminabis, nisi
caves, SA. ²⁷ hec misero mihi !

Acti jurandi religione. Exemplum est apud Plaut. Amphitr. 3. 3. 50. &c. ubi Alcmena iturpi arguta à marito, ac jam divortium parans, non placet, nisi istiusmodi satisfactione. Hæc sunt verba Alcmenæ : *Nam me perperam probrî Falso infirmatam, quin ego idum aut desum, Aut satis facies mihi, atque adjuret insuper, Nolle esse dicta, quæ in me infantem protulit.* Quod & statim factum à Jove simulatio marito. 4. Jurejurando affirmabo apud Judicem. 5. Tractatus. 7. Præi diligenter, sine ulla trepidatione puer. Sic Andr. 1. 1. præfigurat. Apotrophe ad Parmenonem. 8. Adium patris mei Micionis. 9. Ut ingrediar in puella. 10. Nihil proficiat hoc, frustra id conaris, obstitit enim Leno, ut mori atenim non finam, id rei sum passionem sibi vindicat, donec plagis coescetur, ut amplius resistere nequeat. 12. Patrem alloquitur. 13. Certe. 14. Permittam, ut eam Parmenone ingrediatur puella. 15. Adjuvabit. 16. Juxta lenonem. 17. Ut juxta lenonem stes. 18. Nè in aliquem locum veras. 19. Dederim tibi nutu signum. 20. Manus compressa in os sive in genis lenonis impingatur. *Mala enim est illa pars faciei prope oculos, quæ more mali, id est, pumi est rotunda.* 21. Volo de Parmenone facere periculum, an pugna me casura sit. 22. Isthuc tibi à Parmenone colaphus : ita infantem erit vagantem lenoni. Nam Parmeno acceptus ab Æschino puellam abducere conabatur. Leno veto sequens, retrahere nitebatur. Alii Parmenoni dictum maluit, & tam serius pro. *proci.* id est, observa jam, quid nutu significetur, accipiendum, & inventis erit, ut pugnum ingerat. 23. Dimitte. 24. Quod ita sum verberatus ab illo servo. 25. Parmeno conduplicabit verbera sive plagam, id est, iterabit, aliam impinget. 26. Interjectio dolentis. Cum genuinasset Parmeno, exclamat leno.

3. Non de-
deram tibi
signum.
Parnieuo,
ut gemina-
res plagam.
4. Ut verbe-
res eum.
non iustus
potius, qui
iustus non
verberes.
5. Tu iam.
O leno, re-
ceptis
verberibus, quod
scilicet
quarebas,
abi cum
puella.
6. Quid
hoc tibi
vult?
7. Utrum
sic dominaris & exerces tyrannidem Athenis, civitate libertatem semper
adversus tyrannos afferente, atque ubi Democratica administratio? 6. Hic
regnum. 7. Haberes premia virtutis & sceleribus tuis digna. Itonice hanc
dicuntur, & *κατ' ἀνδραγαθίαν*. 8. Mihi tecum rei est, 9. Qualla.
10. Nolle qualla sis. Catul. Ep. 94. *Nili nimium studeo, Casar, tibi velle placere
Nec scire utrum sis alius amator homo.* Adde Ph. 2, 3, 85. 11. Ex tuo cor-
pore. Magna enim differentia est, si quis dicat, *tetigi aliquid tuum*, & *tetigi
aliquid tui*: nam prius significat me tetigisse aliquid, quod tuum erat, ut
librum, vestimentum, vel aliud quippiam: sed *tetigi aliquid tui*, significat
me tetigisse aliquid ex membris corporis tui. 12. Leniter tetigisses, quod
multo minus est, quam tetigisses. 13. Patereris infelicem successum, id
est, pessimum tecum ageretur, miserissime te traherem. 14. Qui in mihi
quicquam tui tangere. 15. Puellam. 16. Puella. 17. Mea.
18. Honestius, vel magis ex te tua. Habent hæc verba speciem iudicandi,
cum interius graves minas denuntient, quas mox clarius exprimit *Αντίχ-
νους*. 19. Vociferationem vel maleficium facere, id est, convitiari.
20. Vociferationibus, convitiis. 21. In interiorem domum ab hoc loco
reptis. 22. Totus obrueris tororum notis, vitiis ex tororum per-
cussionibus, vel fustigis sive sulcibus ex corio factis caedens, flagellaberis, qui-
bus cadebantur servi, ut conditionis remissescerent. Utenim magni-
tus virgis in noxiis utebantur: ita domini in servos toris. *Domum proprie
corrigis est ex corio. Lora etiam habenas vocantur & retinacula iumento-
rum.* 23. Minutaris quod ego non servilis conditionis operiar, id est, ca-
deat loris? Loris quippe cadere sive flagellare liberum hominem Athenis
non licebat: servorum id supplicium fuit. 24. Operiere loris.

- SA. O hominem ¹ impurum! ² biceine libertatem ³ im-
 aiant equam esse omnibus?
- ÆS. Si satis jam ⁴ debaccharis es, leno, audi, si vis
 hunc jam. ³⁰
- SA. Egon' debaccharis sum autem, an tu in me?
- ÆS. ⁴ mine ⁵ ista, atq, ⁶ ad rem, redi.
- SA. ⁷ Quam rem? quid rediam? ÆS. jam ne me vis
 dicere, quod ad te attinet?
- SA. ⁸ Cupio, ⁹ equi modo aliquid. ÆS. ¹⁰ vah!
¹¹ leno ¹² iniqua me non vult loqui.
- SA. Lenos sum, fateor, perniciēs ¹³ communis adole-
 scentium,
- ¹⁴ Perjurus, pestis: tamen tibi à me nulla est ¹⁵ orta
 injuria. ³⁵
- ÆS. Nam hercle etiam ¹⁶ hoc restat, SA. ¹⁷ illuc qua-
 soradi, quod capisti, Æschine.
- ÆS. ¹⁸ Minus viginti tu ¹⁹ illam emisti, ²⁰ quæ res
 tibi ve iat malè.
- Arg. nū ²¹ tantum ²² dabitur. SA. ²³ quid, si ego
 illam nolo vendere,
- Coges me? ÆS. minime. SA. namq; ²⁴ id meui.
- ÆS. ²⁵ neq; vendundam censio.
- Porcium, quæ exemplo juris Antici virgis radi civem Romanum vetabat,
 libertatis favore commendat. ¹ Insanivisti. ⁴ Onit. ⁷ Quæ
 amica sunt fœda. ⁶ Ad negotium, de quo agitur inter nos, de puella
 scilicet, quam abstuli tibi. ⁷ Scilicet omitiam? ⁸ Te aliquid di-
 cam. ⁹ Dummodo proponas, dicat aliquid, quod sit iustum ac bonu-
 dum. ¹⁰ Interjecto irridentis. ¹¹ Puellarum venditor. ¹² In-
 iusta, inhonestæ. Q. d. Mirum est, lenonem patrocinari iustitiæ. Et sic
 religionem lenoni seculariter approbat. ¹³ Publiæ. ¹⁴ Violant
 iustitiam. ¹⁵ Nam. ¹⁶ Inevitabile mihi injuriam æstimo est, id est,
 unum ego sum, ut huc, coisus injuriam non feceris. ¹⁷ Ad illud nego-
 tium, propositum radi man, id quod redire capisti, cum dixisti, misse
 ista, argus ad rem redi. ¹⁸ Ducentis coronis Gallicis. ¹⁹ Puellam, quam rapisti. ²⁰ Quæ datio argenti in tuam eedat fœda convertitur
 perniciem. Imprecatio est Æschini, in manum emptorem. ²¹ Quam
 scilicet emisti, id est, viginti minas. ²² Tibi. ²³ Scilicet fœda
 vel dices? ²⁴ N. the coges vendere. Roma. ²⁵ Q. d. Tu dicis,
 Sannio, cogere non possis, et nihil vendis mulierem: recte: non cogas
 æt: inno offendam, nec sis tibi esse, vel nulli velle quicquam mortali cum
 vendere libera et eam, quam tu hactenus in servam, venditorem destitui-
 sti: cu nulli nate in sua vocabo, illertam in libertatem mittere, ut hoc
 omni petio eam dimittere cogaris, effugias.

1 Non fer-
visis con-
ditionis.

2 Ordo est:

Nam ego

affiro, id

est, vindi-

co, restituo

illam & ser-

vitute tua

in liberta-

tem (unde

Vindica

libertatis

affertores

diceban-

tur) manu

sc. mea

injecta

(nam Af-

fertores

seu vindi-

ces liber-

tatis manu

capiebant,

quem affe-

rebant in

liberta-

tem) liberam eam esse asseverans, causa liberali, id est, iudicio seu lite, qua

continetur actionem libertatis.

3 Cogita tecum.

4 Quod obtuli, sc.

viginti minas.

5 Tuam actionem defendere, sc. tuum ius in hac causa

liberali, quam in te intendam. Per similitudinem enim causa dicitur omnia

actio, quam in Senatu, sive in foro, & apud iudices, populum se habemus.

Cic. ad Attic. Meditari apud Brutum causam meam.

6 Mentis voluta hoc,

an velis argentum accipere, an causam meditari tuam.

7 Donec.

8 Exclamatio est irascibilis, & quasi Jovis auxilium invocantis.

9 Illos

homines insanire.

10 Pult acceptam injuriam.

11 Elchiusus do-

mo meo per vinum me extraxit.

12 Plus quam quingentos, id est, multas alias a se compressas manu

incurrit, inlaxit.

13 Quam in me exercuit.

14 Pro eodem pretio,

quo emptus est, sc. viginti minis.

15 Trad. Paragoge.

16 Concessio

ironica. Quamquam nihil tale meritis est Elchiusus, tamen quia ius meum

persequi mihi non licet, dividuum faciam potius, quam in periculum ve-

niam, errare me an perdam totum.

17 Quod pro eo dedi.

18 Quae se-

quuntur.

19 Divino suspicor.

20 Ubi pactio intercessit pretii, id est

Quae libera est: nam ego illam liberali assero cau-
sa manu: 40

Nunc vide virum vis, argentum accipere, an
causam meditari tuam.

Delibera hoc, dum ego redeo leno. SA. pro su-
preme Jupiter!

Minime miror, qui insanire occipiant, ex injuria,
domo me eripuit, verberavit: me invito ab-

duxit meam:

Homini misero plus quingentos co'aphos infregit
mibi.

Ob malefacta haec sanisidem empiam postulat
sibi tradier.

Verum enim, quando bene promeruit, fiat: suum
ius postulat.

Age jam cupio, si modo argentum reddat: sed ego
haec huiusmodi:

Ubi me dixeris dare tanti, res faciet illico,
vendidisse me, de argenteo somnium: mox, c. as
redi: 50

tem) liberam eam esse asseverans, causa liberali, id est, iudicio seu lite, qua

continetur actionem libertatis.

3 Cogita tecum.

4 Quod obtuli, sc.

viginti minas.

5 Tuam actionem defendere, sc. tuum ius in hac causa

liberali, quam in te intendam. Per similitudinem enim causa dicitur omnia

actio, quam in Senatu, sive in foro, & apud iudices, populum se habemus.

Cic. ad Attic. Meditari apud Brutum causam meam.

6 Mentis voluta hoc,

an velis argentum accipere, an causam meditari tuam.

7 Donec.

8 Exclamatio est irascibilis, & quasi Jovis auxilium invocantis.

9 Illos

homines insanire.

10 Pult acceptam injuriam.

11 Elchiusus do-

mo meo per vinum me extraxit.

12 Plus quam quingentos, id est, multas alias a se compressas manu

incurrit, inlaxit.

13 Quam in me exercuit.

14 Pro eodem pretio,

quo emptus est, sc. viginti minis.

15 Trad. Paragoge.

16 Concessio

ironica. Quamquam nihil tale meritis est Elchiusus, tamen quia ius meum

persequi mihi non licet, dividuum faciam potius, quam in periculum ve-

niam, errare me an perdam totum.

17 Quod pro eo dedi.

18 Quae se-

quuntur.

19 Divino suspicor.

20 Ubi pactio intercessit pretii, id est

¹Id quoque possum ²ferre, ³si modò ⁴reddat:

⁵quanquam injurium est.

Verùm cognosce id, ⁶quod res est: quando ⁷eum qua-

stum occiperis,

⁸Accipiunda & musuanda injuria adolestemum

est.

Sed nemo ⁹dabit: frustra egomet mecum ¹⁰has ra-

siones ¹¹puro.

¹Quamvis differre solutionem, vel adigi ut vendas, quod nolla, sit inferre injuriam. ⁶Quod verum est. ⁷Quarere lucrum in vendendis

pellis. ⁸Toleranda & dissimulanda live tacenda. *Musuata* enim proprie significat dissimulandi causa tacere: dictum a muto. ⁹Argentum. ¹⁰Quibus judico, perferendam esse injuriam illatam. ¹¹Dependo, computo.

¹Hano moram, scilicet mox, erat rell.
²Tolerare.
³Dummodò.
⁴Pecuniam debilitam.

ACTUS II. SCENA II.

SYRUS, SANNIO.

SY. ¹T ²Ac, egomet ³conveniam jam ⁴ipsum: ⁵Syrus egrediens intro loquitur ad

⁶Benè ⁷dicat secum esse alium. ⁸Quid istuc, Sannio, est, quod se audio

Cum hero nescio ⁹quid conctriasse? SA. ¹⁰nunquam vidi ¹¹iniquum

Concertationem ¹²comparatam, quam ¹³hac bodie inter ¹⁴nos fuit:

Ego vapulando, ¹⁵ille verberando, ¹⁶usq; ambo de-

sepsi sumus.

¹Alloquar. ³Lenonem Sannionem. ⁴Statim faciam, ut accipiat pecuniam libenter. ⁵Scilicet dicat. ⁶Ut gratias quoq; agat pro ea re, quod non prius periclitetur de summa rei. ⁷Dissimulat se scire, quod probe novit, ne subornatus esse videatur. ⁸Propter quam causam cum *Aeschino* contendisse, & quidem usque eo, ut ad manus perventum.

⁹In omni vita mea. Sannio queritur de injuria tibi facta ab *Aeschino*, & Syri consilio eluditur, qui eum calidè impellit, ut accipiat pretium pro erepta virgine. ¹⁰Contentionem magis impariorem, magis inaequalem.

¹¹Inter duas constitutam, concertatam. ¹²Concertatio. ¹³Me & *Aeschinon*. ¹⁴*Aeschinus*.

¹⁵Mutuum, valde.

1. Sc. fuit, quæ efficitur ita vapulares: 2. id factum est tua culpa. id est, per tuam culpam, in ablativo. 3. Aeschino morem gerere seu obtemperare te oportuit. 4. Assidue faciem percutiendam obtuli.

5. Hic corripientis est. Adverbium. 6. Velim dicere? 7. In tempore, ubi opportunitas postulat. Q. d. Interdum commodum est pecuniâ negligere, sed non semper, ut in hac parte. Sic Heaut. 4. 5. *Ob secundato in loco. Nā quæ in loco sunt aut sunt, convenienter tempori ideo ve & opportunè fieri dicuntur.* 8. Interjectio ridentis. 9. Decessisses, id est, si paululum tuum jus prætermisisses capiendū pecuniâ ab adolescentē, & illi morē gerendo. 10. Aeschino morē gessisses, illius mores tolerasses, id est, animo ejus & voluntati obsecutus fuisses. 11. Quod non istud argenti, quod se. potuisses habere, adferret tibi fœnus, id est, lucrū? Nam aliquid dicitur *fœneratum*, quod cum fœnore, id est, lucro redditū est & multiplicatū. Interdū tamen *fœnerare* A. 1. v. & *fœnerari* Deponens, est pecuniam, sive aliam rem fœnori sive ad usuram dare, id est, quæ ab accipiente cū lucro reddatur & multiplicetur. Aliquando *fœnerare* est accipere ad usuram: ut, Ego à Joanne fœneravi pecuniā, id est, ad usuram accēpi. 12. Expectationem futuri boni, id est, lucri futuri ab Aeschino. 13. Negligendo, sc. pecuniā, quam habere præsentem possem. *Spem pretio emere* proverbialiter ergo dicitur pro eo quod est, certū & præsens detrimentū facere spe incerti lucri. 14. Disceles, accumulabis divitias, augebis rem familiārē, facies lucram. 15. Discede à tua professiōne fœdida, quam nescis exercere: ut habi in malam crucem, in malam rem. 16. Astutia & illecebris fallere. Similitudo petiti est ab iis, qui præfixo ad cibo pisces alliciunt. Unde Plato *τῶν ἰσχυρῶν δὲ καὶ πικρῶν*, id est, voluptatū maliorum *ἐσθλὰν* dixit, quod ea videlicet homines capiantur, ut hamo piscis. 17. Quod dicis, sc. concedere de jure suo, & disferre solutionem. 18. A. 2. ut ad inescandum homines, quoniam in se. futura lucra sperare ex illa inescatione incerta & vaga. 19. Ab aliquo accipere pecuniā. 20. Sine dilatione, in tempore præsentis. Ita Lena quædam apud Plautum in Aſino, adolescenti montes aureos pollicenti inquit: *Semper osculata nosa sunt manus; credunt quod vident.*

SY. 1. Tua culpa. SA. quid agerem? SY. 2. adolescens morem gestum oportuit

SA. Quis potui? melius? qui hodie 4 usq; os præbui. SY. 5. age, scis quid 6 loquar?

Pecuniam 7 in loco negligere, maximum interdam est lucrum: 8 hui!

Metuisti, si nuno de tuo jure 9 concessisses paululum,

Atq; 10 adolescens esses morigeratus, hominum homo stultissime,

11 Ne non tibi istuc fœneraret? SA ego 12 spem 13, ratio non emo.

SY. Nunquam 14 rem facies: 15 abi, nescis 16 inescare homines, Sannio.

SA Credo 17 istuc 18 melius esse: verum ego nunquam addid astutus fui,

Quin, quidquid possem, mallet 19 auferre posim 20 in præsentia.

SY. ¹ Age, novi tuum ² animum, ³ quasi ⁴ quid-

quam tibi sint viginti minæ,

⁵ Dum ⁶ huc ⁷ obsequare: præterea autem te ⁸ aius

proficisci ⁹ Cyprum. SA. ¹⁰ hem!

SY. ¹¹ Coemisse, hinc quæ illuc vebere: multa: ¹² na-

vem conducam: hoc scio,

Animus ¹³ ubi pendet: ¹⁴ ubi illinc, spero, redieris;

tamen ¹⁵ hoc ages.

SA. ¹⁶ Nusquam ped- m. Perii hercle! ¹⁷ hac illi spe

hoc inceperunt. SY. ¹⁸ times:

¹⁹ Injeci scrupulum homini. SA. ²⁰ ô scelera! illud

vide,

²¹ Ut in ipso ²² articulo ²³ oppressis: ²⁴ empti: ²⁵ ma-

lieres

Complures, & item hinc ²⁶ alia, quæ porto Cy-

prum.

Ni ²⁷ ed ad ²⁸ mercatum venio, ²⁹ damnum maxi-

mum est,

loco & numero esse. ⁴ In aliquo pretio, in aliqua affirmatione.

⁵ Dummodo. ⁶ Æschino. ⁷ Morem geras. ⁸ Homines, id est, rumor est.

⁹ In Cyprum, insulam Veneri consecratam: unde Venas dicta est *Cypra*. Sic

apud Corneliū Nepotem legitur *proficisci Ægyptum*, id est, in Ægyptum.

¹⁰ Hic est novo & insperato aliquo dicto percussus. Quid dicit? ¹¹ Al-

quante emitte multa mercimoniis, quæ abduceres ex Athenis in Cyprum.

¹² Quæ tua sit ventura. ¹³ Suspendus est, in æquilibrio est, id est, dubitans

apud te utrum hic uaneas, an illuc, scilicet in Cyprum, proficiscaris. A libra Me-

tophora est, quæ neutram in partem vergit. ¹⁴ Post reditum tuum ē Cy-

pro quamquam longinquum & tardum. ¹⁵ In hac lite persequenda occu-

paberis, id est, exiges debitum seu pecuniam ab Æschino: nam hoc agens di-

cimus eum, qui agit negotio suo. ¹⁶ Sc. movens, profero. ¹⁷ Quia spera-

verunt me profecturum Cyprum adolescentes, idem hoc moliti sunt, hoc

consilium inierunt à me eripiendi puellæ meam. Sic infra: *Hocine illo at-*

queum est? hostine insepere. & saltem? ¹⁸ Sanno Leno metuit. Hoc Syrus

secum dicit. ¹⁹ Inculsi molestant & sollicitudinem lenoni. *Scrupuli* sunt

minuti lapilli, qui inter ambulandum inhiunt in calceos hominis, ac pedē

torquent. Inde *infrangi scrupulum* dicitur, qui sollicitudinem infigit animo.

exustiam: & scrupulum eximit, qui sollicitudinem eximit. ²⁰ Ô sceleratos

homines! ²¹ Quomodo. ²² Temporis puncto, momento quo mihi ad

mercatum eundem erat, id est, quum tempestive. Cic. *Ut cum suis conditioni-*

bis in ipso articulo temporis assingeret. Ab articulis membrorum, id est,

juncturis, qui commo- ad varios vitæ usus flectuntur. *Metaphora* est.

²³ Obruit, præoccupavit Æschinus! ²⁴ A me. ²⁵ Meretrices.

²⁶ Multa præter mulieres. ²⁷ Cyprum. ²⁸ Nundinas. *Mercatus* signi-

ficat & locum mercaturæ exercendæ destinationem, & tempus, quo homines

in aliquo loco confluunt ad negotiandum sive mercaturam exercendam.

²⁹ Ex illis rebz emptis.

MANA

7 Nego- *Nunc si* ¹ hoc omitto, ubi ² illic rediero ³ assum
tium cum *agam.*
Æschino, ⁴ Nihil est, ⁵ resfrixerit res : ⁶ nunc ⁷ demum ⁸ ve-
sc. exigere *nis ?*
argentu ab ⁹ Cur passus : ¹⁰ ubi eras ? ¹¹ ut sit satis perdere.
Æschino. ¹² Quam aut hinc manere tam diu, aut ¹³ tum ¹⁴ per-
¹⁵ Nihil *sequi.*
¹⁶ efficiam, *SY.* ¹⁷ Jam-ne enumerasti id, quod ad is rediturum
frustra con- *pues ?*
tendam. *SA.* ¹⁸ Hocine ¹⁹ illo dignum est ? ²⁰ hocine incipere
Æschinum ?
²¹ Sumptum *SA.* ²² Per oppressionem ut ²³ hanc mihi eripere ²⁴ postules ?
²⁵ a iudiciis, *SY.* ²⁶ Labascit : ²⁷ unum hoc habeo : ²⁸ vide si satis
ubi non li- *placet,*
cet causam ²⁹ Potius, quam ³⁰ venias in periculum, Sannio,
iterum *Serve* ³¹ ne, an perdas ³² totum, ³³ dividuum face.
agere, de ³⁴ Minas decem corradet alicunde. *SA.* ³⁵ bei mihi !
qua jam sit *Etiā* ³⁶ de sorte nunc venio in ³⁷ dubium miser. ³⁸
pronun- ³⁹ Pudet nihil : omnes dentes ⁴⁰ labefecit mihi,
tium. *hac op-*
⁴¹ De ar- *pressionem jam desierit esse recens, jam deseruerit, jam non erit nova, sed*
gentu. *obsoleta & rejecta.* ⁴² Sc. dicatur mihi a iudicibus. *Est autem Mimellus*
⁴³ Totum *forensium.* ⁴⁴ Tandem, post tantum temporis. ⁴⁵ Ad agendum de re-
hoc nego- *soluta ?* ⁴⁶ Cur passus es tam diu deberi tibi ? ⁴⁷ Cur maturius debitum non
tium de *reposebas ?* ⁴⁸ Cum sc. tempus esset agend. ⁴⁹ Ita ut melius sit in
hac op- *animo delere spem huiusce pecuniae unquam adipiscenda.* ⁵⁰ Cum re-
dicto. ⁵¹ Jus meum. ⁵² Donati commentarius revera hic nugae habet.
Reliquet Syrus, veluti per dissimulationē, Sannioni spatium deliberandi,
postquam is negaverat se peregrinaturum : nam hoc erat ulcus, quod Syrus
callide agere, leno callide contegere coeperat : nunc, post interpositam mo-
ram, Syrus, jam-ne computasti & rationem satis subduxisti, quid sit, id est,
quantum sit, quod ad te redibit, sive, quantum lucri sis facturus, Cyprum
mercatum negotio Æschini aut hoc illi preferendo. Hac enim dubitatione
animum lenonis diversè trahere volebat. Sequentia clarè id ostendunt: quan-
do Sannio simulat Cyprum iter se posthabiturum. ⁵³ Æschinum decet
⁵⁴ Per vim. ⁵⁵ Puellam. ⁵⁶ Vellit ? ⁵⁷ Animus ejus cadit Me-
taphora ab arbore, quae succisa multis ictibus tandem ruinam minatur. Hoc
dicit Syrus apud le : sequentia clarè ad Sannionem. ⁵⁸ Quod tibi quest
prodit, aut cujus spem tibi facere animi, Æschini daturum esse (si statim,
sc. & antequam in Cyprum proficiscaris, argentum postulat accipere) decet
minas. ⁵⁹ De summa pecunia. ⁶⁰ Puellam & pretium. ⁶¹ Fac
divisionem, id est, divide illas viginti minas per medium : & declinat
hoc dividuum, ut. ⁶² Æschinus comparabit, abstrahet ab aliquo centum
coronatus, qui sunt pro parte media. ⁶³ Volentia. ⁶⁴ Quantum
ad summam principalem, qua empta est puella, scilicet viginti minorum.
⁶⁵ Periculum. ⁶⁶ Æschinum. ⁶⁷ Labare, id est, ruere fecit ac de-
cidere, & fregit mihi, iuxta.

Præterea ² colaphis tuber est totum caput ?

Etiā in super ² defraudes ? ³ nusquam ab eo. SY. ¹¹

Nunquid ⁴ vis, ⁵ quin abeam ? SA. imò hercle hoc quaeso, Syre,

⁶ Ut ut hæc sumi ⁷ facta, ⁸ potius, quàm ⁹ lites se-

quar, ¹⁰ Meum. mihi reddas, saltem quanti empti est, Syre,

Scio te non usum antehac amicitia mea :

¹¹ Memorem me dices esse, & ¹² gratum. SY. ¹³ st-

dulo. Faciam : sed Ctesiphonem video : lætus est

¹⁴ De amica. SA. ¹⁵ quid, quod te oro ? SY. ¹⁶ pau-

lisser mane. ¹⁷ quem lo-

cum ad mercatum, sed agam adversus Æschinum. ⁴ Aliquid mihi di-

cere ? ⁵ Antequam. ⁶ Qualicumq; modo, utcumque. ⁷ Inter

me & Æschinum. ⁸ Stulticia est, qui bene esse licet, eum proverti licet. ⁹ Plaut.

¹⁰ Litigem & agam in Æschinum. ¹¹ Sortem, quam supra recusavit.

¹² Recordantem beneficii, si nunc jureris. ¹³ Gratias referentem. ¹⁴ Laborabo vehementer, ut tuum tibi reddatur.

¹⁵ Propter amicam, quæ Æschinus Menoni eripuit. Sic Enn. 3. 2. ¹⁶ Equid nos amica de fidetis istas ?

¹⁷ Cum Syrus vidisset Ctesiphonem, & in vultum ejus tenderet, Sannio, ut mos est vehementer aliquid cupientium, denun-

fiam negotium volens commendare, aut aliquid de eo submonere, quid, quod te oro inquit, id est, quid volui amplius de eo, quod te oro vel sic, an-

tequam abeam, oro te ut : sed Syrus interfatur, & retinet Sannionem. Cui contra licet similem affectum Charini And. 4. 2. 18. &c. ¹⁶ Tantisper.

Q. 4. Ctesipho mihi alloquendus est ; post ad te redeo.

ACTUS N. SCENA III.

CTESIPHO, SYRUS.

CT. **A** ¹ Bs ² quivis homine, cum est opus, benefi-

cium accipere gaudes ; ³ Verum enim verò id demum ⁴ juvat, si, quem æquum

est ⁵ facere, is benefacit.

O frater ! frater ! ⁶ quid ego nunc te laudem ? satis cerid scio,

dit, agitq; gratias absenti pro accepto beneficio. ² Afferit gaudium &

delectat, ³ Benefacere. ⁴ Propter quid, cur ?

¹ Ex fre-

quentia

colapho-

rum, ex

pugnorum

ictibus

totum me-

um caput

⁴⁰ est tumi-

dum, tabe-

ribus

plenum.

² Per fran-

dem eripiat

pretium a

me datum

pro puella?

³ Non

profficeat

⁴⁵ in ali-

quem lo-

quidbet :

nam quævis

hic est abla-

tivus singu-

laris Ctesi-

pho fratre

Æschini-

num lau-

Nun.

1 Hono-
rifice.

2 De te.

3 Quod

dixero

magnifice.

4 In be-

neficien-

do mihi.

5 Supra.

6 Nemi-

nem, id

est, nul-

lum homi-

nem ha-

bere fra-

atrem ma-

gis excel-

lentem

optimis

virtutibus,

scilicet,

qui magis

colat pietatem fraternam.

Alii sic:

Arbitros me habere fratrem hominem

neminem esse, id est, fratrem talem, ut nemo homo sit magis princeps

primarium artium.

7 *ὁ ἀντιπρόσωπος ἀπὸ τοῦ ἀντιπρόσωπος*, id est, dominum,

possessorem.

8 Hic artes sunt, fores effringere, puellam emptam di-

scipere, lenonem pessime afficere. Quanta est iudicii depravati in ad-

ulescentulis amatoribus stoliditas!

9 Vocat Syrus Ctesiphonem, &

gaudet.

10 Respondet Ctesipho.

11 Ecce illum.

12 Lamentis

interjectis.

13 Propter quod gaudet.

14 Scilicet rogat?

15 *Ἐσχινοῦ* industria atq; auxilio nunc vivo, cum gravis languerem, non ha-

beris amicam, quam deperibam.

16 O lepidum hominem, scilicet

Ἐσχινοῦ: quem festivum dicit caput, ut alibi *festus dies hominis*,

qui festum & laetum diem attulerit.

17 Putaverit esse postponenda

sibi, id est, contemnenda a se.

18 In comparatione mei com-

modi, vel propter meum commodum.

19 Convicia, contumelias.

20 Infamiam, malum nomen. Virg. 4. *Æn.* *Namque animi spes, fama*

et movetur. Est enim vocabulum hoc *κατὰ τὸν νόμον*, quod in bonam

pariter & malam usurpatur partem. Est enim *fama*, quicquid de aliquo

dicitur, live bonum, live malum.

21 Meum de rapienda puella.

22 Non poterat facere aliquid, ultra quam fecit.

23 Scilicet esse.

24 Ollum resonat? Singularis Num. est, & Nom. calus. Plaut. *Ca-*

Nunquam ita ¹ magnifice quidquam ² dicam; ³ *vid*
⁴ *virum quin superet* ita:

Itaq; ⁵ *nam* hanc rem me habere ⁶ præter alios præ-
cipuam arbitror.

⁶ Fratrem homini nemini esse ⁷ primarium ⁸ artium
magis principem.

SY. ⁹ O Ctesipho! CT. ¹⁰ ð Syre! *Æschinus* ubi est?

SY. ¹¹ *ellum*, se expectat domi. CT. ¹² hem?

SY. ¹³ Quid est? CT. ¹⁴ quid sis? ¹⁵ illius opera,
Syre, nunc vivo: ¹⁶ festivum caput:

Omnia sibi qui ¹⁷ postulatarius esse ¹⁸ præ meo com-
modo,

¹⁹ Maledicta, ²⁰ famam, meum amorem, & ²¹ pec-
catum in se transtulit.

²² Nihil potest ²³ supra. Sed quid nam ²⁴ foris cre-
puit? SY. mane mane, ²⁵ ipse exiit foras.

ACTUS II. SCENA IV.

ÆSCHINUS, SANNIO, CTESIPHO,
SYRUS.

ÆS. ¹ **U**bi ille est ² sacrilegus? SA. me quæris: ³ Collo-
quuntur ⁴ num quid nam effert? ⁵ occidi! ⁶ fratres:
⁷ Nil video. ÆS. ⁸ echem, ⁹ opportune, se ipsum quæ-
ritur: quid ¹⁰ fit, Ctesipho?
¹¹ In isto est omnis res: omisit ¹² verò tristitiam

tuam.
CT. Ego ¹³ illam verò ¹⁴ omitto, qui ¹⁵ te fratrem ha-
beam quidem: ò mi ¹⁶ Æschine!

O mi ¹⁷ germane! ¹⁸ ab vereor ¹⁹ coram ²⁰ in os te
laudare ²¹ amplius,
Nō id ²² assensum magis, quàm quodd habeam ²³ gra-
tiam, facere existimes.

ÆS. ²⁴ Age inepie, quasi nunc non norimus nos in-
ter nos, Ctesipho.

²⁵ Hoc mihi doles, hoc penè serò ²⁶ scisse, ²⁷ & penè in ²⁸ sacrilegium
cum locum
appellatur.

Rediisse, ut, si ²⁹ omnes ³⁰ cuperent, nihil tibi possent
auxiliarier.

CT. ³¹ Pudebat. ÆS. ab: stultitia est istæ, non pudor,
tam ob ³² parvulam
pro fideli-
na rapta?

4 Perii! 5 Nihil pecuniæ video cum adferre. 6 Latantis. 7 Tem-

pestive, sc. advenisti. 8 Agitur? 9 Totum negotium & de amica, &

de lenonia jurgio, & de suspitione patriæ est extra periculū, caret periculo.

10 Proinde. Adhortantis. 11 Tristitiam. 12 Abjicio, depono.

13 Tam diligentem in meis rebus. 14 Frater uterine. 15 Interje-

ctio dolentis se non audere prorumpere in ejus laudes. 16 In præsentia

tua. 17 In conspectu tuo, ante faciem tuam: quod Græci dicunt ¹⁸ *ἐν τῷ πρόσωπῳ*, id est, præsentem laudare. 18 Uterius: quia antea lauda-

vit. 19 Adulandi, blandiendi, sc. causa, gratia. SA. Privata arma opprimo-

de libertatū septē. To ²⁰ *ἰν' ἐμῷ πρὸς τὴν καλὰ καὶ ἐξ ὧν*, id est, præ-

sentem laudare, assinationis est. Arist. 2. Rhet. 20 Tuū in me beneficium,

21 Inepiæ arguit Ctesiphonem, à minori. Q. d. Facturus idem officium sui

vel ignoto: es igitur ineptus, qui, tibi fratri præstitum à me id esse, laudibus

tantopere extollis. To ²² *ἴσπερ* ergo hic jocantis est, fratris sc. majoris ad mi-

norum. Vide Eun. 1. 3. 15, &c. 23 Scivisse de

tuo amore. 24 Et rem ferè pervenisse in eum statum. 25 Cognati

& amici. 26 Auxiliari tibi. 27 Auxiliari, sc. si fuisset fidicina apor-

tata in Cyprum. 28 Pudebat me referre tibi de amore meo. 29 Par-

vi momenti & ponderis, nempe puellam amatam.

1 Sc. *fu-
gus, id est,
in exilium
abire. Quia
enim puella
in Cy-
prum erat
ad merca-
tum eve-
henda, una
quoque, Cte-
siphio vole-
bat fugere.*
2 Quod
dicatur, sc.
ut propter
puellae
amorem
patria ve-
lis carere.
3 Exilium
fugamque
patriae
avertant.
4 Non re-
cte feci in
isth stulto
amore dis-
simulato

Rem pene 1 *è patria?* 2 *turpe dictu: Deos quae'o m-*
3 *istaec prohibeant.*

CT 4 *Peccavi. ÆS. 5 quid ais tandem nobis Sannio?*
SY. *jam* 6 *missus est.*

ÆS. *Ego ad forum ibo, ut* 7 *hunc absolvam:* 8 *tu intro*
ad illam Ctesiphio.

SA *Syre,* 9 *infra.* SY. 10 *eamm: namq;* 11 *hic* 12 *pro-*
perat in Cyprum. SA. 13 *nè tam quidem:*

14 *Quamvis* 15 *etiam maneo* 16 *otiosus hic.* SY. 17 *red-*
detur, 18 *nè time,* 15

SA. 19 *At ut omne reddat.* SY. 20 *omne reddet, tace*
21 *modò, ac sequere hac.* SA. *sequor.*

CT. 22 *Hens hens, Syre.* SY. *hem quid est?* CT. *obse-*
cro hercle, 23 *hominem istum* 24 *impurissimum*

25 *Quàm primum* 26 *absolvitote, nè, si magis* 27 *irri-*
tatus fies,

28 *Aliqua ad* 29 *patrem* 30 *hoc* 31 *permanet, atq; ego*
32 *perpetuo perierim.*

SY. 33 *Non fiet: bono animo es: tu cum* 34 *illa te in-*
tus oblecta 35 *interim,* 20

Et 36 *lectulos jube sterni nobis, & parari* 37 *cetera.*

& prope exitiali. 5 Apostrophe ad Syrum. 6 Placidus, qui antea erat ir-
ritatus & debacchatus. 7 Sannioni argentum persolvam, & dimittam à
me, reddito illi pretio, cui habendo tantopere inhiat, & quasi ut à me sol-
vam: ita ut non amplius sit alligatus ad debitum istud exigendum. 8 In-
gredere, eas. 9 Urge Æschinum, ut mihi satisfaciât. 10 O Æschine.
11 Leno. 12 Festinat proficisci. Ironia. 13 Certè non tantum propere
in Cyprum. Timet enim, nè eo dicto Æschinus avertatur à solvendo.
14 Quantumvis. 15 Adhuc, præterea. 16 Sine occupatione, expectans
pecuniam. 17 Argentum seu pretium puellae restituet tibi. 18 Noli
timere. 19 Sed infra, fac ut reddat totum pretium. 20 Æschinus re-
stituet tibi totum pretium, 21 Tantummodo. 22 Vox hæc est revocan-
tis ex longinquo. 23 Lenonem. 24 Sordidissimum, snavissimum.
25 Citissime. 26 Dimittite tu & Æschinus, eiq; satisfacite. 27 Ad
iram incitatus non data pecunia. 28 Aliqua ratione, aliquo modo.
29 Demeam. 30 Isteraptus puella. 31 Perfluat, perveniat, id est,
ne pater relicto, nè ad patrem deseratur. 32 In perpetuum perditus
fuerim. Metuit enim exheredationis poenam, cujus causa erant hæc filios
nocturnis cubilis, si commissaretur, si Lenones pulsisset, si libidini in-
cumberet, si voluntati paternæ repugnasset. 33 Non permanabit ad
patrem factum hoc. 24 Plautia. 35 Dum ego & Æschinus aliud
curamus. 36 Discobitorios, in quibus accumbentes veteres cenabant.
37 Reliqua præter lectulos, quæ sunt necessaria ad convivium cele-
brandum.

Ego jam, ¹ transactâ re, ² conversam me domum : Placuit autem ³ opusculo.

CT. ⁴ Ita quæso : ⁵ quando hoc bene successit, ⁶ hinc larem hunc sumamus diem.

conferam. ⁷ Edulis, quæ adduntur ultra panem & vinum. ⁸ Sc. *fusi*. ⁹ Quandoquidem hoc prosperè nobis contigit, sc. ut leno non moveret turbas, sed solveretur & amata potiremur. ¹⁰ Hilari animo atq; vultu hunc diem sumamus nobis, usurpemus, id est, utroque, consumamus, transigamus, id est, fruamur hoc die. Sic infra 5, 9. Et rei hunc sumamus diem.

ACTUS III. SCENA I.

SOSTRATA, CANTHARA.

SO. ¹ O Bseco, mea tu ² nutrix, ³ quid nunc fiet ? ⁴ Sollicita inducitur Sostрата, ob filiam, quam ex Alcibiade non gravida est, vixit partum.

CA. ⁵ quid fiet, rogas ? ⁶ Reſt. ⁷ adeo ! ⁸ ſpero. SO. ⁹ modò ¹⁰ dolores, ¹¹ mea tu, ¹² occipiunt primum.

CA. ¹³ Jam nunc times, quasi nunquam ¹⁴ adſueris, nunquam tuæ pepereris.

SO. ¹⁵ Miseram me ! neminem habeo, ¹⁶ solæ sumus : ¹⁷ Geta autem hic non adest ;

¹⁸ Nec quem ad ¹⁹ obſtetricem mittam, nec qui accersat Alcibiadem.

CA. ²⁰ Pol ²¹ is quidem jam hic aderit : nam nunquam unum ²² intermisit diem.

Quin ſemper veniat. SO. ²³ Solus mearum ²⁴ miſeriarum eſt. ²⁵ remedium.

CA. ²⁶ E re nata melius fieri band potuit, quam factum eſt, hera :

²⁷ Oblatum quando ²⁸ vitium eſt, ²⁹ quod autem ³⁰ illam attingit ³¹ poſſiſſimum,

³² Blandimentum eſt muliebri. ³³ Primò incipiunt intendunt ſc. ³⁴ Parturienti mulieri interſueris, vel opè tuleris, tunc eſſes *αἰνεσι* ³⁵ ἀνὰ τὸν ὄντα.

³⁶ Exclamatio dolentis. ³⁷ Ego & filia. ³⁸ Serva noſter non eſt preſens : interſuit enim rixæ, qua Alcibiades lenoni Platriam eripuit, uti mox narrabit ipſe ſcena, quæ ſequitur. ³⁹ Sc. *αἶψα*, vel habeo. ⁴⁰ Mulierem, quæ adſeſſe ſolet ſeu ſerre opem parturienti. ⁴¹ Alcibiades. ⁴² Omiſſit, prætermiſit. ⁴³ Alcibiades. ⁴⁴ Calamitatum. ⁴⁵ Solatium, medela.

⁴⁶ Prout res nata erat, id eſt, ſortita erat eventum, id eſt, ex conditione illa vitiatæ virginis. Al. *re nata*, id eſt, ex uſu filia. ⁴⁷ Quandoquidem vitata eſt virgo, ab eo vitata ſit, qui erat expectendus ad matrimonium.

⁴⁸ Suprà. ⁴⁹ Quam. ⁵⁰ Alcibiades, ſc. quæ eſt vitavit. ⁵¹ Imprimis.

⁵² Talen,

1 Tum for- 1 Talem, 2 ali genere, 3 tali 2 animo, natum ex tanta
molum. familia. 10
Commen- SO. Ita pot est, ut dicis: 3 saluus nobis, Deos quæso,
datio i ut fiet.
bonis ani-
mi & cor-
poris. 2 Sapientia, & modestia. 3 Incolumis, sup: ista.

ACTUS III. SCENA II.
GETA, SOSTRATA, CANTHARA.

1 Tempus, GE. Nunc 1 illud est, quod, 2 si omnes omnia
ille tem- sua consilia 3 conferant,
poris arti- Atq; 4 huic malo 5 salutem 6 quæant, auxilium nihil
culus, ne- afferant,
gotium, 7 Quod 8 mihi que, 9 heræque, filiaque 10 herili est:
periculum. 11 vae misero mihi!
Geta, So- 12 Tot res rependè 13 circumvallant, 14 unde 15 emer-
strata, So- gi non potest,
strata, So- 16 Vis, 17 egestas, 18 iniustitia, 19 solitudo, 20 infamia.
strata, So- 21 Hoc cine scelus? 22 scelerum? 23 genera 24 sacrilega! 25
strata, So- 26 hominem impium!
strata, So- SO. 24 Me miseram! quid nam est, quid sic vides
strata, So- 25 timidum & properantem Getam?
strata, So- GE. 26 Quem neq; 27 fides, neq; 28 iurjurandum,
strata, So- neq; 29 ulla 30 misericordia

ne, quam
stupraverat. 3 Erit. 4 Congregent. 5 Contra hoc malum, quod Æschinus alio amore captus, & virginis stuprator deservit sit. 6 Remedium salutis. 7 Invenire student suis consilia. 8 Malum. 9 Polyfyneton. 10 Sostrata. 11 Ex hera mea nata, sc. Pamphila, quæ nunc partui proxima est. 12 Interfectio execrantis. 13 Tot res malæ. 14 Circumdant, premunt nos, tanquam inimica acies, quæ vallo circumdat aut ipsis se circa hostes aut circumcledit vallo ipsos hostes, ne possint fugere. Metaphora ergo est ab hostibus, vel a militari acie, a castris obfusione cingendis. 14 Ex quibus rebus. 15 A nobis evadi, id est, unde non possumus nos expedire. Metaphora astantibus. 16 Violentia illata virginis ab Æschino. 17 Inopia ipsius puellæ. 18 Iudiciorum iniquitas, injuria. 19 Desertio a defensoribus. 20 Ignominia ab his, qui cretunt puellam esse viciatam pretio. 21 Antea, id est tam depravati sunt homines hujus leonili? O tempora! O mores! 22 Nefaria & impia, id est, O homines perditissimos, qui nihil faciunt honestatem & leges. 23 Æschinum. 24 Est dolentia. 25 Perturbatum. Sic Eun. 4. 2. Sed quid hoc, quod timida subito exgradiatur Pythias? 26 Æschinum. Geta Sostrata exclamationem non audivit, ideo pergit in sermone suo; ac proinde hæc verba adjungenda sunt illis: O hominem impium! 27 Promissio data puellæ, quam promittit se ducturum uxorem. 28 Juramentum, quo juravit se ducturum eam. 29 Quod ei vix intulit.

1 Repressis, neq; 2 reflexis, 3 neq quod pariter in- 1 Cobi-
 stabas propè, 4 Cui misera 5 indignè per vim vitium 6 obulerat. 10 1 Revoca-
 SO. non 7 intelligo 10 2 vitis retra-
 Satis, quæ 8 loquatur. CA 9 propius obsecro acceda-
 mus. Socrata. GE. 10 ab 10 3 xis nè id
 Me miserum! vix sum 11 compos animi, ita 12 ardeo 10 4 faceret
 iracundiâ, 10 5 grande
 13 Nihil est, quod malim, quàm totam 14 familiam 10 6 iacinas.
 15 dari mihi obviam, 10 7 Neq; id
 Ut iram hanc in eos 16 evomam omnem, 17 dum agri- 10 8 reprehit e-
 tudo hæc est recens : 10 9 um, quod
 18 Satis mihi id habeam supplicii, dum illos ulcif- 10 10 partus ejus
 car modo. 10 11 puellam im-
 19 Seni 20 animam 21 pri- 22 um 22 extinguerem ipsi, 10 12 minebat,
 23 qui illud produxit scelus : 10 13 appropin-
 Tum autem Syrum 24 impulsorem, 25 vab! 26 quibus 10 14 quabat.
 illum 27 lacerarem modis ! 10 15 4 Filia
 28 Sublimem 29 medium 30 arriperem, 31 capise pri- 10 16 herili.
 mum in terram 32 statuerem, 10 17 5 Impie,
 Ut 33 cerebro 34 dispergat viam : 10 18 turpiter.
 10 19 6 Intulerat,
 10 20 7 Ea.
 10 21 8 Geta.
 10 22 9 Propin-
 10 23 quius.
 10 24 Adverbium
 10 25 compara-

tivi gradus, 1 prope. 10 Interfectio dolentis vel indignantis. 11 Sa-
 na nientis, compositi animi. Ira enim, rationi inimica, tollit mentem de
 cardine: cujus faciem vide apud Senecâ l. i. de Ira c. i. *Plagant & micant*
oculi, multus ora toto rubor, exesstant ab imis præcordia sanguis, &c. 12 In-
 cendor. 13 Accuratè expreſſit irascentis mores. 14 Demem, Mi-
 cionem & ipsum Æschinum. 15 Occurrere mihi. 16 Ejiciam, effun-
 dam. Sic Hecyr. 3, 5. *Atq; in eam vos omnes, quod mihi agere est, Evomam.* Et
 infra 2, 5. *Ibo, requiram fratrem, ut in eum vos evomam.* Metaph. sumpta à
 serpentibus. 17 Quamdiu hæc mentis meæ iracundiâ ac perturbatio est
 nova. Nam paulatim progressu temporis effervescent ira, quæ cum recens ef-
 ſet, erat vehementissima. 18 Putarem me habere sufficiens de illis sup-
 plicium, si modo eos puniam ob injuriam nobis illatam: nã *Vindicta bonam*
vita jucundius ipsa. Juv. Sat. 13. 19 Demem. 20 Vitam & anhelitum
 seu spiritum, quo vivimus, id est, aerem, ut mox: *Animam respice.* 21 Im-
 primis. 22 Intercliperem, id est, tenem ipsum suffocarem. Metaphora sti-
 gni. Respexit autem Poeta ad illorum opinionem, qui putabant animam
 esse ignem, qui extingui posset. 23 Qui illum sceleratum filium Æſchi-
 num genuit, procreavit. 24 Sualorem, auctorem istius sceleris. 25 Hic
 ostendit vehementiam affectus in Syrum. 26 Q, d. acerbis, alperis.
 27 Dilaniarem. 28 In altum sublatum, ut cadere gravus. 29 Per me-
 dium corporis. 30 Celeriter & cum impetu caperem eum. *Medium arripere*,
 est ita tenere, ut extricare se nullo modo possit. 31 Al. *capite prorum*,
 id est, primum in caput, præcipitem. 32 Immitterem & præcipitem eum
 darem. 33 Effusione cerebri. 34 Diversis partibus spargeret.

1 *Æschino.* 2 *Adolescenti ipsi* 3 *eriperem,* 4 *post hæc præ-*
capitem darem : 5 *Cæteros* 6 *ruerem,* 7 *agerem,* 8 *raperem,* 9 *tunde-*
rem, & 10 *prosternerem,* 10
Sed cesso 11 *hoc malo* 12 *heram* 13 *impertiri* 14 *propere?*
 SO. 15 *revocemus,* 16 *Geta.* GE. 17 *hem!*
 18 *Quisquis es, sine me.* SO. *ego sum* 19 *Softrata.*
 GE. *ubi ea est? te ipsum quaeris :*
Te expecto : 20 *oppido* 21 *opportunè te obrulisti mihi*
obviam,
Hera. SO. *quid est?* 22 *quid trepidas?* GE. 23 *hei mi-*
hi! SO. 24 *quid festinas mi Geta?*
 25 *Animam recipe.* GE. 26 *prorsus!* SO. *quid istuc*
prorsus ergo est? GE. 26 *perimus!* 25
 27 *Ætum est.* SO. *obsecro te* 28 *quid sis.* GE. 29 *jam!*
 SO. *quid jam Geta?*
 GE. 30 *Æschinus!* SO. *quid ergo?* 31 *in?* GE. 32 *alie-*
nus est ab nostra familia. SO. *hem!*
 33 *Perii!* 34 *quare?* GE. *amare cocepit* 35 *aliam.*
 SO. 36 *uæ misera mihi :*

tionem, significatq; toto corpore uti ad impellendum: quod faciunt, qui præcipites alios prosternunt. Proprie *rura*, est concidere. Virg. *Ruit alto à sublimi Troja.* 7 *Agitarem*, nimia celeritate persequerer. 8 *Raptim* illos comprehenderem. 9 *Contunderem*, contererem laborum more, qui malleis tundunt sæpe incudè, ictus repetentes. *Tundere* enim est percutere. 10 *In terrâ deicerem.* 11 *Quod Æschinus coepit amare aliam.* 12 *Sofstratam.* 13 *Hujus mali participè facere?* Sic *participare* aliquem prandio, apud Plautum est prandii participem facere. Dicimus autem, *impertior tibi consilia mea*, & *impertior te consiliis meis*, id est, tibi commulco consilia mea. 14 *Festinanter.* 15 *Sc. cum :* incipiebat enim Geta domum versus ire, 16 *Vocat eum suo nomine.* 17 *Indignantis est,* 18 *Quicumq; sis, per-* mitte me ire ad impertiendam heram hoc malo eventu: & hoc dicit Geta, nondum visa Softrata, præ nimia ira. Similis locus apud Plaut. in *Alinar.* 1, 4, ubi Leonidæ verba sunt: *Non herede te prævideram; quæso nē ultio certu.* Ita *iracundia obstitit oculis.* 19 *Tua hera.* 20 *Valde.* Adverbium intenden- di. 21 *In tempore.* 22 *Propter quid, quare.* 23 *Exclamatio dolentis.* 24 *Quare es ita perturbatus & anhelans more festinantis, usque adeo ut crebriora verba continuare non possis præ anhelitu nimio?* 25 *Spiratum, anhelitum refume, & incipe respirare.* 26 *Omnino, sc. perimus;* quod sequitur: sed illud proferre non potuit præ anhelitu nimio. 26 *Verba sunt desperationis. Nā ætum est* dicitur in ea re, de qua sit jam lata sen- tentia. 28 *Sc. dicito.* 29 *Anhelans Geta & singultus emittens dicit jam.* 30 *Sc. alienus est à nostra familia,* ut postea sequitur; sed suspitio impedi- tus dixit tantum *Æschinus.* 31 *Sc. fuit?* 32 *Alienatus, alienus factus,* 33 *Dulentis.* 34 *Sc. est alienus à nobis?* 35 *Puellam: idcirco est alienus,* 36 *Exclamatio dolentis.*

GE. ¹ Neq; id occultè fert : à lenone ² ipſus eripui : Et non occulte habet, non occultat, non celat illud, ſcilicet ſe amare

SO. ³ Satin' hoc certum ? GE. certum : ⁴ hiſce oculis egomet vidi, Soſtrata. SO. ⁵ au ³⁰ cultat, non

Me miſeram ! quid credas jam ? au ⁶ cui credas ? celat illud, ſcilicet ſe amare

⁷ noſtrum. ne Æſchinam, in ⁹ quo noſtræ ſpes aliam, Sic præ ſe

⁸ Noſtram vitam omnium, in ⁹ quo noſtræ ſpes aliam, Sic præ ſe

¹⁰ opeſque omnes ¹¹ ſiſe erant, ferre, & præ ſe habere, eſt

¹² Qui ſiſe ¹³ hac jurabas ſe unum nunquam viſurum diem, palam habere, monſtrare,

¹⁴ Qui in ¹⁵ ſui gremio ¹⁶ poſiturum ¹⁷ puerum dicebat patris, ¹⁸ ita

¹⁹ Obſecratum, ut ²⁰ liceret ²¹ hanc uxorem ducere, oſtendere.

GE. Hera, lacrymas ²² mitte, ac potius, quod ad hanc ²³ Comicum eſt,

rem ²⁴ opus eſt, ²⁵ porro proſpice ; ²⁶ Scilicet

Patiatur, ut, an ²⁷ narremus cuiſiam ? CA. ²⁸ au, au ! eſt ? ²⁹ mi-homo, ³⁰ ſanxn' eſ ? ³¹ Διτρι-

An ³² hoc ³³ proferendum tibi uſquam eſſe videtur ? hæc teſti-

GE. mihi quidem non ³⁴ placet. bus certifi-

Jam primum, ³⁵ illum alieno animo à nobiſeſſe, res ³⁶ rium enim

ipſa indicat. eſt oculatus

Nunc ſi ³⁷ hoc palam proferimus, ³⁸ ille inſicias ibi, teſti unus,

³⁹ ſas ſcio ; ⁴⁰ riti de-

⁴¹ Interjeſtio ſilentis. ⁴² Cui homini confidas ? ⁴³ Eſt ne verum, no-

ſtrum Æſchinum, qui nobis tam familiaris ſit, talia feciſſe : Eſt enim

Eclyptica oratio perturbatis apta. ⁴⁴ Ita charum, ut eſt nobis chara

vita. ⁴⁵ + ſchino. ⁴⁶ Auxilium, ſalus. ⁴⁷ Poſita, colloca-

ta. ⁴⁸ Æſchinus. ⁴⁹ Filia mea Pamphila. ⁵⁰ Supra genus pa-

tris ſui, more matrum. ⁵¹ Scilicet ſe. ⁵² Cum natus eſſet ex

illa, uol, cujus partus imminet. ⁵³ Hoc modo. ⁵⁴ Patrem ſuum.

⁵⁵ Voluntate patris. ⁵⁶ Filiam meam. ⁵⁷ Omittit, id eſt, noſſe

ſcere amplius. ⁵⁸ Neceſſarium. ⁵⁹ In futurum conſilio provide :

nam res turbida conſilium, non ſutum, expetunt. ⁶⁰ Quod Æſchinus

amare coepit alium. ⁶¹ Interjeſtio indignantis. ⁶² An compos

mentis eſ ? ⁶³ Tam indignum facinus Æſchini. ⁶⁴ Divulgan-

dum. ⁶⁵ Ut ulquam proferatur. ⁶⁶ Æſchinum habere animum

alienatum à nobis. ⁶⁷ Illud factum Æſchini. ⁶⁸ Æſchinus nega-

bit. A ſaſto ſit inſiſtor Deponens, quod ſignificat nego : à quo ſit no-

men inſiſtas, ſolum habens accuſativum in plurali numero, & ſolum

cum verbo inſi jungitur. Dicimus enim, inſiſtas eo, id eſt, nego, & quali

inſiſtam, id eſt, non factum teſtor. ⁶⁹ Non dubito.

1 Bonum
nomen :

quia cri-
mini erit
tibi vitia-
tam esse
filium.

2 Filia
tux Pam-
phila,
3 Pericu-
lum.

4 Præterea
est Aſchi-
nus maxi-
mè confite-
tur se vi-
tiasse fi-
liam tuam.

5 Filiam
tuam Pam-
philam.

6 Aſchi-
no, impe-
dito alio
amore.

7 Nupti.

8 Quocunq;

modo celato est opus.

Sic Sall. Priusquam

inſeſſas, conſulto, & ubi conſulueris,

maturè ſaſcio opus eſt.

9 Repu-

diantis vox eſt.

10 Nequaquam opus eſt tacere :

ubi genitivus ge-

nitium ponitur cum minimè,

non neceſſitate ſignificationis,

ſed ornatus

gratia : ut etiam dicimus,

nuſquam gentium, terrarum, locorum.

11 Non

tacebo.

12 Divulgabo filiam vitiatam ab Aſchino.

13 Monen-

tis.

14 In pejore ſtatu res cum mea filia non poteſt eſſe,

Tua fama, & gnata vita in dabitum veniet :

4 tum ſi maximè

Fateatur, cum amet aliam, nam eſt utile 5 hanc 6 illi

7 dari.

Quapropter, 8 quoquo pacto tacito eſt opus. SO. 9 ab-

10 minimè genitum :

11 Non faciam. GE. quid ages ? SO. 12 proferam,

GE. 13 hem, mea Soſtrata, vide quam rem

agas. 45

SO. 14 Pejore res loco non potis eſſe, quàm in hoc,

quo nunc ſita eſt.

Primum 15 indotaſta eſt : tum præterea, 16 que ſecun-

da ei dos erat,

17 Perit : 18 pro virgine dari nuptum non poteſt :

19 hoc reliquum eſt,

20 Si inſicias ibis, 21 ſeſtis mecum eſt annuus, quem

22 amiſerat.

Postremè, 23 quando ego conſcia mihi ſum, 24 à me

culpam hanc procul eſſe, nec 50

inſeſſas, conſulto, & ubi conſulueris, maturè ſaſcio opus eſt.

9 Repu-

diantis vox eſt.

10 Nequaquam opus eſt tacere :

ubi genitivus ge-

nitium ponitur cum minimè,

non neceſſitate ſignificationis,

ſed ornatus

gratia : ut etiam dicimus,

nuſquam gentium, terrarum, locorum.

11 Non

tacebo.

12 Divulgabo filiam vitiatam ab Aſchino.

13 Monen-

tis.

14 In pejore ſtatu res cum mea filia non poteſt eſſe,

¹ Pretium, neq; ² rem ullam ³ intercessisse ⁴ illâ, ¹ Pecunia, do-
 ant me, indignam: ⁵ experiar, Geta. ^{num.}
 GE. ⁶ Quid istuc? ⁷ accedo, ⁸ ut melius dicas. ² Inter-
 SO. ⁹ tu, ¹⁰ quantum potes, abi, ^{nuncium,}
 Atq; Hegioni cognatio ¹¹ hujus rem omnem narra- ^{clam, aut}
¹² ordine. ^{ut habet}
 Nam ¹³ is ¹⁴ nostro Simulo fuit ¹⁵ summus, & nos ^{Donatus.}
¹⁶ coivit maximè. ³ Inter-
 GE. ¹⁷ Nam hercle alius nemo respicit nos. SO. pro- ^{venisse,}
 pera tu, mea Canthara, ⁵⁵ interposi-
 Curre, ¹⁸ Obstetricem accersere, ut, cum ¹⁹ opus sit, nè in ^{tum esse.}
 mora nobis fiet. ⁴ Filia
⁵ mea.

nem intendam in iudicio, apud iudices agam. Cie. pro Quint. Si quid in
 controversiam veniet, intra parietes, aut summo iure experietur. 6 For-
 mula est agere consentientis. 7 Accedo ad tuam sententiam, id est,
 assentiri tibi, hera, pedibus in trans eo sententiam, ut rectius proferatur
 hoc crimen, quam celetur, ut prius sentiebam. Accedere enim alicui, est
 assentiri. Solebant enim in Republica Romana Senatores, quibus censendi
 fas non erat, suo loco relicto transire, sive accedere ad eos, quorum senten-
 tiam approbant. 8 Ut hoc loco causam efficientem denotas, id est, ut-
 pote quæ, vel quia me veris & solidis rationibus vincis. Certè hunc esse ge-
 nuinum hujus loci sensum, vel inde videre est, quod dehinc nihil disputant
 Sostрата & Geta, sed consilium rem omnem proferendi mox exsequuntur,
 abeunte ad Hegionem Geta. 9 Geta. 10 Citissime. 11 Filia
 mea. 12 Per ordinem, eodem tenore, quo facta est. 13 Hegio.
 14 Marito meo, patri hujus Pamphila meæ. 15 Familiaris amicus.
 16 Amavit in honore habuit nos plurimum, defuncto sc. marito. 17 Be-
 nè dicis, ut id narrem Hegioni, nam sanè nemo præter eum curat, tuetur,
 adjuvat nos, favet nobis: ut dicimus Deum respicere nos, cum nostri misere-
 tur, ac benignè exaudit. Sic Andr. Age mi in tuis secundis rebus respice.
 18 Mulierem parturientibus opem ferentem. 19 Nam adesse parturienti.

ACTUS III. SCENA III.

DEMEA, SYRUS.

DE. ¹ D Ispem! Cresiphonem andivi filium ¹ Variis
 Unâ fuisse in ² raptione cum Æschino. ^{modis pe-}
^{est de me r}

Malè habet Demea, quod Cresiphonem filium and'verit una adiun-
 cum eriperet mulierem Æschinus. Commendatur deinde Cresipho, vi-
 tuperantur Micio & Æschinus: callide utrumq; Syrus iacit. Demes au-
 tem narratione virtutum Cresiphonis plurimum gaudet. 2 Abdi & o-
 ne seu violenta ablatione puellæ Patriæ. Raptio est violenta perpetratio
 injuriæ: raptus, vis & injuria perpetrantis: rapina, lucrum injustum &
 præda per vim rapta.

1 Ut si. 2 Id misero restat mihi mali, si 3 illum 4 posest, alter filius 5
 Ctesipho 6 Qui alicujus rei est, etiam eum 7 ad nequitiam ab-
 corrupta lascivia. 8 ducere. 9 Ubi ego 10 illum quæram? credo 11 abductum in ga-
 2 Filium neum 12
 Ctesipho- 13
 nem. Aliquò: 14 persuasit ille impurus, sat scio. 15
 3 Æschinus. Sed ecce eum 16 ire Syrum video: 17 hinc scibo jam, ubi
 fiet. 18
 4 Qui ali- Atque, hercle 19 hic 20 de grege illo est: sè me 21 sen-
 quid nego- serit
 til facit, 22
 vel, cui 23
 aliqua vir- 24 Eum 25 queritare, 26 nunquam dicet 27 carnifex.
 tus inest. 28 Non ostendam 29 id me velle. 30
 5 Ad las- SY. Umvero 31 rem 32 modò 33 seni,
 civiam at- 34 Quo pacto se haberet, 35 enarramus 36 ordine.
 trahere. 37 Nil quidquam vidi lætius. DE. 38 prò Jupiter!
 6 Ctesipho- 39 Hominis stultissimam: SY. 40 collaudavit filium:
 nem. Mibi, 41 qui id dedissem consilium, egò gratias. 42
 7 Eum in- DE. 43 Dissumpor! SY. 44 argentiū 45 adnūme-
 vitum at- ravit illicò:
 tractum in
 aliquem
 locum,
 scilicet

in supanar seu fornice, id est, in domum meretricis, ubi, *παρὰ τῆς πόρνης*, id est, luxuriæ indulgent homines nequam. Inde *ganeo* dicitur ganeorum frequenterator. 8 Æschinus ille improbus induxit Ctesiphonem, non dubito. Suadere facientis est; persuadere perscientis est. 9 Venire. 10 Ex hoc Syro jam sciam, ubi sit Ctesipho. 11 Syrus. 12 De illo sodalizio, de illo hominum genere, qui filiis operam præstant in amoribus promovendis, & parentibus imponunt. Sic Eun. Unum etiam hoc vos oro, ut me in vestram gregem recipiatis. Metaphora. 13 Syrus perceperit. 14 Ctesiphonem. 15 Instante querere. 16 Non. Tantum enim hic negandi Adverbium, sine ulla temporis adsignificatione. Sic A& 4. Sc. 1. & 2. Phorm. 2. 17 Tortor ille Syrus, qui nunc excarnificat & dolore afficit. 18 Dissimulabo. 19 Eum queritare, vel scire ubi sit Ctesipho. 20 Totum negotium & factum Æschini de raptione puellæ fiduciam, quam senex scire volebat. Syrus, tanquam non videns Demeam, hæc loquitur: & Demea es audiens verba. tacite sua intermisceat. Multi hic novam scenam faciunt sine ulla necessitate. 21 Paulo ante. 22 Miccionem. 23 Quomodo jam existeret, id est, quomodo rapuisset Lenoni puellam. 24 Enarravimus; ut, omnis bomo sumat Neptunia Troja. 25 Per ordinem uti erat factum. 26 Neminem unquam vidi lætorem sene Micione, cum ei narraffemus rem: est enim neutra oratio pro masculina. Cic. Quid nobis duobus laboriosius? 27 Irascens exclamatio. 28 Deest O, id est. O Miccionis stoliditatem, qui lætatur de improbitate filii adoptivi. 29 Syrus persequitur secum sermonem, non videns Demeam, dicens: Miccio simul cum læticia sua laudavit Æschinū propter illud factum. 30 Qui fuissē auctor ut ita res fieret, quemadmodū narrabam ei. 31 Laceror, dilanior ira ac dolore. 32 Quo erat opus. 33 Ad numerum ab Æschino postulatū numeravit Sannioni.

¹ Dedisti præterea in sumptum ² dimidium minæ: ¹ Micio nobis.
³ Id distributum sanè est ex sententia. DE. ⁴ hem, ² Dimidia-
⁵ Huic mandes, si quid rectè curatum velis. tam mi-
SY. ⁶ Hem Demea, ⁷ haud aspexeram te: ⁸ quid nam, di-
agitur? ²⁰ p. r. t. m. mi-
DE ⁹ Quid agatur? ¹⁰ vestram nequeo mirari satis nã, id
Rationem. SY. ¹¹ est hercle inepta, nè dicam dolo, eit, quinos
atque coronatos.
Absurda. ¹² Pisces cæteros ¹³ purga, ¹⁴ Dromo: ³ Dimidi-
Congruum istum maximum in aqua finto ¹⁵ ludere est certè in
¹⁶ Tamiſper: ubi ego red ero, ¹⁷ exossabitur; ²⁵ divertit tri-
Prius ¹⁸ nolo, DE. ¹⁹ hæccine flagitia! SY. mibi qui- butum, id
dem non ²⁰ placent: est, disjer-
Et ²¹ clamo sæpe: ²² Salsamenta hæc, ²³ Stephani, titum se-
Fac ²⁴ macerentur pulchrè DE. Dii ²⁵ vestram fidem! cundum
²⁶ Utrum studio-ne ²⁷ id sibi ²⁸ habet, an laudi purat ⁴ Interje-
Fore, si ²⁹ perdideris ³⁰ gnatum? ³¹ vae misero mibi! ctio indi-
gnantis, &
tumul
niam ostendit. ⁵ Connitas Syro, rectius quàm Micioni aut Æschino: quia enim Syrus jaſtitabat distributum esse ex sententia id dimidium minã, per Ironiam dicit Demea, Huic mandes, &c. qui non distribuit, sed dilapidat. Plaut. Aſin. v. 107. Eidem homini, si quid rectè curatū velis, mandes. ⁶ Interjectio hic est commoti re subita & nova. ⁷ Hic Syrus fingit se Demeam non aspexisse in scena, ex primo illo consilio lenem deridendi. ⁸ Blandientis est, non interrogantis. ⁹ Sc. rogat. ¹⁰ Non possum satis eum admiratione reprehendere vestrum modum vivendi non satis probandum. ¹¹ Certè, nè mentiar, sed sine dolo & serio loquar, nostra ratio vivendi est stulta & sibi repugnans, non bene coherrens. Concessio, ut facilius derideat Demeam. ¹² Averſus Dromoni & conservis, qui intus, mandat de piscibus exenterandis, desquammandis, & exossando congruo. ¹³ Eviscera. ¹⁴ Nomen servi. ¹⁵ Moveri, natare & vivere. ¹⁶ Dum eo. ¹⁷ Ossa eximentur, purgabitur, sicut & alii. Exossare enim hic est purgare, & quasi ossa removere, & auferre spinas ex piscibus. ¹⁸ Exossari sive purgari eum. ¹⁹ Fieri oportet, vel ferenda sunt. ²⁰ Hæc flagitia, quæ sunt apud fratrem tuum ²¹ Objurgo, increpo profultores nostros, Micionem & Æschinum. Vide infra v. 54. Syrus ergo dicit, se indignandum clamare contra ineptias domus & domini, non vero dicendo: Salsamenta hæc, Stephanio, &c. ²² Hæc opsonia salita ob diuturnum usum, scilicet pisces salsi & lardum. Salsamenta ergo generaliter dicuntur cibi, qui sunt salsi. Hic iterū averſos conservis adhortatur, de culina admodum sollicitus. ²³ Nomen conservi. ²⁴ Mollescentur, aut madesiant, ut salsugo perluatur recte, ut decet. ²⁵ Vestram fidem imploro! ²⁶ Utrum-ne studio id sibi habet, id est, in studio habet Timela? ²⁷ Perdere filium tuum. ²⁸ An Micio reputat id ad studium, id est, studiosi facit, ita ut dedita opera ejus perditioni vacet, &c. ²⁹ Corruerit, sc. subministrando sumptus. ³⁰ Filium suum Æschinum. ³¹ Exclamatio præ nimia iracundia.

1 Imaginatio est futuri periculi senibus apertissima.
 2 Illud tempus.
 3 Quo die, & quo tempore.
 4 Æschinus egenus bonè discedet a patre ex hoc loco, scilicet Athenis, ad aliquem locum ad militandum sive ad stipendia faciendam.
 5 Illa est vera & solida sapientia.

1 Videre videor jam 2 diem illum, 3 cum hinc egens Profugiet aliquo militatum. SY. 4 Demea, 4 Istuc est sapere, non quod 5 ante pedes modo est,
 Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt,
 6 Prospicere. DE. quid? istæc jam 7 penes vos? psaltria est? 35
 SY. Ellam intus. DE. 9 eho, an domi 10 est habiturum?
 SY. 11 credo, 12 ut est
 Dementia. DE. 13 hæccine fieri? SY. 14 inepta lenitas
 Patris, & 15 facilitas prava. DE. 16 fratris me 17 quidem
 Pudet, 18 pigetique. SY. nimium 19 inter vos, Demea, ac
 20 Non, quia ades præsens, dico hoc, pernimium interest. 40
 Tu, 21 quantus quantus, 22 nihil nisi sapientia es:
 23 Ille somnium: si ueres verò 24 illum 25 tu tuum
 Facere 26 hæc? DE. sinerem 27 illum? an non sex 28 totis manibus

5 Td *περὶ τοῦδε*, id est, quæ sunt præsentia. *Quod est ante pedes, nemo spectat, aut scrutantur plagas.* Cic. 2. de Divinat. sumptum a Thalete Milesio, qui sidera contemplans, ea, quæ ante pedes erant, neglexerat, & in scrobem ceciderat. 6 Prævidere. 7 In adibus fratris. *Penes* & *apud* sic differunt. *Penes* propriè significat dominium rei: *Apud* vero significat loci & personæ conjunctionem. 8 Cantanix, *ῥαδινά*: à *ῥαδίως*, id est, cuncto. 9 Interjectio attentionem movens. 10 An frater Micio retinebit eam platriam, tanquam si foret Æschini uxor. 11 Illam cum domi habiturum esse. 12 Prout demens est. 13 An oportet hæc flagitia fieri à meo fratre. 14 Stultitia indulgentia ad permittendum. 15 Ejus bonitas ad ignoscendum pernitiola sibi & filio, scilicet *ῥαδίως* *ῥαδίως*, vel est causa talium flagitiorum. 16 Micionis, qui nimis est lenis & facilis. 17 Equidem, certe. 18 Doleo fratris causa, vel propter fratrem, qui tam malè sibi & filio consultit. *Pudet* nos eorum, quæ turpiter fiunt: *Piget* eorum, quæ cum damno & malo fiunt. 19 Interest inter te & fratrem. Commendatio Ironica prudentiæ Demeæ per collationem amplificata. 20 Non in os laudo, non hoc de auribus tuis. 21 Quantuscunque, id est, totus. 22 Ex omni parte es sapiens. 23 Frater tuus Micio est vanus & inutilis, quale est somnium. 24 Filium tuum Ctesiphonem. 25 Sapientia ipsa. 26 Flagitia. 27 Facere hæc? 28 Integris.

Prius¹ olfecissem, quàm² ille³ quidquam cœperir? ¹ Sensi-
 SY. ⁴ Vigilantiam tuam tu mihi narras? DE. sic prehen-
 fiet ⁴⁵ dissem
 Mosdus nunc est, SY. ⁶ ut quisque suum vult esse, ipsum doc
 ita est. esse iacu-
 DE. Quid⁷ eum? vidistin' hodie? SY. ⁸ tuum-ne rum, more
 filium? canis, qui,
 (⁹ Abigam hunc rus) ¹⁰ jam dudum aliquid ruri quod non-
 agere arborer. dum vide-
 DE. Satis scis¹¹ ibi esse? SY. ¹² ob quem egomes¹³ pre- odorato
 duxi. DE. optimè est: aut praito
 Meis, nè¹⁴ hæreret hic. SY. atq; ¹⁵ iratum admo- esse?
 dum. ⁵⁰ Metapho-
 DE. ¹⁶ Quid autem? SY. ¹⁷ adortus jurgio ¹⁸ fratrem ra ergo
 apud forum perita à
¹⁹ De Psaltria istas. DE. ²⁰ ain' verò? SY. ²¹ vah! canibus
²² nil reticuit: sagacibus.
 Nam, ²³ ut ²⁴ numerabatur foris argentum, ²⁵ in- filius.
 re. venit. ³ litorum
²⁶ Homo de improvisò: cœpit clamarè, & Æschine, flagitioru.
 Hæcine flagitia²⁷ facere se? hæc re²⁸ admittere ⁵⁵ 4 Quid
 tus in
 educando filio diligenti observatione memoras? quam meminì, & scio
 singularem esse plane, sicut dixi. ⁵ Vigilantia mea, vel filius meus
 talis tantummodo maneat, qualis nunc est. ⁶ Prout suum quisq; filium
 educatione formarit, talem habebit: in nobis enim situm est quales tandem
 liberos habere vellimus. Quod v'vo exemplo in duobus illis ex eadem matre
 canibus, quorum alter venerationibus, alter culinæ assuetus erat, Lycurgus
 demonstravit. ⁷ Filium meum Ctesiphonem. ⁸ Interrogas, an vi-
 derim filium tuum? ⁹ Excellam, fugabo Ctesiphonem in agrum ad
 laborandum. Aversus hæc & secum dicit Syrus. ¹⁰ Puta filium in
 agro operari jam pridem. Agere enim proprie, est operari. ¹¹ Filium
 esse ruri? ¹² Intersectio indignantis, quod ei non credatur. ¹³ Por-
 ro duxi, comitatus sum cum iret. ¹⁴ Maneret apud fratrem, & in-
 ciperet amare. Similitudo petita est à visco aucupum. ¹⁵ Scilicet
 produxi tum, ¹⁶ Propter quid, quare erat iratus? ¹⁷ Aggressus est
 jurgatione, id est, objurgavit. ¹⁸ Æschinum. ¹⁹ Propter litam
 psaltriam raptam. Ficta narratio. ²⁰ Dicis-ne verum? ²¹ Inter-
 sectio irridentis senem tam difficilem ad credendum. ²² Ctesipho nihil
 celavit fratrem, sed aperit: eum criminatus est. ²³ Quando. ²⁴ Ab
 Æschino, ut daret Lenoni pro psaltria raptâ. ²⁵ Præter spem subito
 advenit. Interveniens est in medio negotio, quasi ex insidiis supervenire, &
 opprimere in ipso actu eos, qui rem celatam vellent. ²⁶ Ctesipho,
 23. Sc. dicitur de jurgio. ²⁸ Committere.

- 1 Quæ dedecorant nostram familiam? 2 Interjectio hic tantis est. 3 Lachrymas effundo præ lætitia. Dicitur etiam lærumor Deponens.
- 1 Indigna genere nostro? DE. 2 ob! lacrumo gaudio. SY. Non tu hoc argentum perdis, sed 4 vitam tuam. DE. 5 Saluus sis, spero: est similis 6 majorum 7 suum. SY. 8 hui!
- DE. Syre, 9 præceptorum plenus istorum 10 ille. SY. 11 phi, 12 Domi 13 habuit, 14 unde disceret. DE. 15 sis sedulo: 60
- 16 Nil prætermitto: 17 consuefacio: denique 18 Inspicere, 19 tanquam in speculum, in vitas omnium
- Jubeo atq; ex 20 aliis sumere exemplum sibi. 21 Hoc 22 facito. SY. 23 recte sanè. DE. 24 hoc fugito. SY. 25 callidè.
- DE. 26 Hoc laudi est. SY. 27 isthæc res est. DE. 28 hoc vitio datur. 65
- SY. 29 Probigimè. DE. 30 porro autem. SY. non ber- cle otium est
- 5 Erit beatus.
- 6 Prædecessorum ac parentum, qui ante eum vixerunt. Per Majores enim indifferenter possunt intelligi omnes illi, qui ante nos fuerunt. Alioqui per Majores solent intelligi quicunq; avi, abavi, proavi, atavi, tritavi. & ante hos in infinitum. 7 Suorum, id est, insistit vestigiis majorum suorum. 8 Interjectio admirantis, quasi admiretur Syrus, quæ narret Demæ. 9 Documentorum de vita rectè instituenda. 10 Ctesipho est. 11 Interjectio admirantis. 12 Domi nobis ista nascuntur. Cic. 2. Academ. 13 Sc. aliquem, nempe te præceptorem magnum & exemplum. 14 A quo bonos mores sibi acquireret. 15 Laboratur vehementer, nulli labori parcitur in filio erudiendo. 16 Nihil omitto, quod ei utile fore putem. 17 Assuetum efficio in bonis moribus. 18 Jubeo eum diligenter considerare vivendi modos hominum. 19 Sicut videtur habitu- do faciei in speculo; sic vitas hominum volo illum animadvertere. Unde Socrates monebat juvenes formosos, ut inspicerent speculum, & pulchram sibi adstruerent formam. Plato item jubeat ebrios & tratos in speculo se contemplari, ut, visa deformitate, vitia fugerent. Confer huc Satyram 4. Horat. l. i. sub finem, citantis. *prodesse quæ sibi à patre tradita, quæ sequeretur, quæ fugeret.* 20 Aliorum moribus. Hinc illud Mimianum: *Ex vitio alterius sapiens emendat suum.* Et, *Felix, quem faciunt aliena per- icula cautum.* 21 Scilicet dicendo ei. 22 Quia bonum & laudabile est. 23 Scilicet monis, vel facit. 24 Quia vitio dari solet. 25 Astutè, scilicet facit. 26 Exemplum. 27 Illa est vera instituendi ratio. 28 Hoc factum vertitur in vituperium. 29 Rectissime, scilicet imperat. 30 Sc. ita imperat. Initium ulterioris orationis interruptæ per Syrum. Gar- ruli sunt ut plurimum senes, & suarum rerum laudatores.

Nunc mihi¹ auscultandi: pisces ex² sententia
³ Natus sum: hi mihi nē corrumpantur, ⁴ cautio est.
 Nam⁵ id nobis⁶ iam flagitium est, ⁷ quā illa,
 Demea,
 Non facere vobis, quae modō dixi: & ⁸ quod quo,
⁹ Conservis¹⁰ ad eundem isthunc praeceptio¹¹ modum.
¹² Hoc falsum est, hoc ¹³ adustum est, hoc ¹⁴ lautum
 est parum: ⁷¹
¹⁵ Illud rectē: ¹⁶ iterum sic memento: ¹⁷ sedulō
 Moneo, quae possum pro mea sapientia:
 Postremo, tanquā in Speculum, ¹⁸ in patinas, Demea,
¹⁹ Inspicere jubeo, & moneo, quid factu²⁰ usus sit. ⁷⁵
²¹ Inepia haec esse, nos quae ²² facimus, sentio.
 Verum quid²³ facias? ²⁴ ut homo est, ita morem
 geras.
 Nunquid vis? DE. mentem vobis meliorem²⁵ dari.
 SY. Tu²⁶ rus hinc ibis? DE. rectā. SY. nam quid
 tu²⁷ hic agas,
 Vbi, si quid bene praecipias, nemo²⁸ obtemperet? ⁸⁰
 DE. Ego²⁹ verō³⁰ hinc abeo, ³¹ quando³² n, ³³ quam-
 obrem huc veneram
 Rus abiit: ³⁴ illum curo³⁵ unum: ³⁶ ille ad me attinet:
³⁷ Quando ita ³⁸ vult, ³⁹ frater, de ⁴⁰ isthuc ⁴¹ ipse
⁴² videtis.

vivatis. ⁸ Quantum possum. ⁹ Illis, qui mecum servant, quibus
 tamen praesum. ¹⁰ Juxta. ¹¹ Quem ex te audisti. ¹² Hoc opor-
 tnum est nimio sale conditum. Mimesis verborum Syri ad conservos.
¹³ Combustum. ¹⁴ Non satis mundum, seu mundē paratum. ¹⁵ Illud
 opsonium est rectē: lautum & paratum. ¹⁶ Vide ut secundo seu alio tem-
 pore sis memor parare hoc modo, ut te doceo. ¹⁷ Diligenter doceo con-
 servos, secundum scientiam meam condiendi cibos, & efficiendi eos lapidos.
 Tō sapientia autem hic διατριβή accipitur, ut Donatus notavit, quia
 condimenta gustu ac sapore imperant coci. ¹⁸ In vasa coquinaria. Fa-
 cere verba Demae transfert Syrus. Nam quae Demea ad animum retulerat,
 Syrus ad culinariam sapientiam coegit. ¹⁹ Conservos. ²⁰ Quid
 opus sit fieri. ²¹ Absurda, stulta. ²² Apud fratrem tuum. ²³ Fa-
 ciat aliquis. ²⁴ Quibus moribus aliquis est, eo modo illi morem geri
 oportet. ²⁵ Scilicet volo. ²⁶ Ad agros: nam in urbe erat. ²⁷ In
 urbe. ²⁸ Obtemperat, id est, obedit. ²⁹ Certē, sane. ³⁰ Ex
 urbe. ³¹ Quandoquidem. ³² Filius Ctesiphon. ³³ Propter quae,
 cujus causa. ³⁴ Ctesiphonem. ³⁵ Solum. ³⁶ Ctesiphon. ³⁷ Quo-
 niam. ³⁸ Vult tūe curare hunc. ³⁹ Micio. ⁴⁰ Alchimo. ⁴¹ Fra-
 ter meus Micio, ⁴² Ipse suum curet filium.

1 De tri-
bu nostra,
ē curia
nostra.
Populus
Athenien-
sis distri-
buitus erat
in tribus
duodecim
ad mensū
nummum.
2 Si recte
video.

3 Hic in-
tersectio

est exultantis prae adventu amici. 4 Qui nos amavit. 5 Abineunte
etate, id est, cum adhuc pueri essemus. 6 Exclamatio est propter pau-
citatē bonorum. 7 Certe. 8 Talium, qualis est Hegio, id est,
qui sunt tam boni & pii. 9 Egestas. 10 Est homo honestate vitæ ac
veritate & fidelitate proba, pura, qua antiqui pollebant: nam antiquitas
proximi ad Deos aedit. Cic. 2. de Leg. Itaque antiquos omnes viros ho-
mos ac probos appellamus. Sic homines antiqui, id est, simplices ac probi,
ad Cicer. dicuntur pro Sext. Roscio. Vide quē sim antiquorum hominum:
ad Attic. l. 9. ep. 18. 11 Facile. 12 In Republica. 13 Homines
reliques. 14 Est latantis intersectio. 15 Expectabo. 16 Hegionem.
17 Eum. 18 Colloquium cum eo familiare habeam.

ACTUS III. SCENA IV.

HEGIO, GETA, DEMEA, PAMPHILA.

1 Irascen-
tis excla-
matio, &
Deos in ta-
stimonium
vocantis.
Hegio do-
cet So-
stratē

HE. 1 P R O Dii immortales! 2 facinus indignum!
Geta

3 Quid narras? GE. 4 sic est factum. HE. Ex illan-
familia

Tam 5 illiberale facinus 6 esse ortum? 7 ò Æschine!
8 Pol haud paternum istuc dedisti. DE. 9 videlicet

filiam iniquē ab Æschino tractatam, tandem vitiatam esse: id factum
nunc Demea narrat. 1 Turpe scelus admissum est ab Æschino. 3 Non
interrogantis est, sed admirantis indignitatem facti. 4 Quemadmodum
dixi. 5 Inhonestum, & libero homine indignum, qualis est Æschini-
mus. 6 Miror, vel nefarium est. 7 Apostrophe ad Æschinum.
8 Certē non perpetrasti istud facinus ad exemplum patris Demea, qui adeo
honestus est. 9 Sine omni dubio.

De¹ Psalteria hæc² audivit; ³ id illi nunc dolet ³ 1 Rapa
Alieno; ⁴ pater id nihili pendit: bei mihi!
Vinam hîc prope⁵ adesses alicubi, atque audiret
⁶ hæc!
HE.⁷ Ni facient, quæ illos⁸ æquum est, baud sic⁹ au-
ferent.
GE. In te spes¹⁰ omnis, Hegio, nobis¹¹ sita est:
¹² Te solum habemus: tu es¹³ patronus, tu¹⁴ parens:
Ille tibi moriens nos commendavit¹⁵ senex. ¹¹ nostra.
Si¹⁶ deseris tu, ¹⁷ perimus. HE. Cave¹⁸ dixeris:
¹⁹ Neq; faciam, neq; me satis pîe posse arbitror.
DE.²⁰ Adibo: ²¹ salvere Hegionem plurimum
²² fubeo. HE. ²³ ob: te quærebam ipsum: salve
Demea.
DE.²⁴ Quid autem? HE.²⁵ major filius tuus. ¹⁵ Aſ-
chinus.
Quem²⁶ fratri adoptandum dedisti, neq; ²⁷ boni,
Neq; ²⁸ liberalis functus ²⁹ officium est viri.
DE.³⁰ Quid istuc? HE. nostrum amicum nords Si-
mulam, atque
³¹ Aequalem? DE.³² quid ni? HE.³³ filiam ³⁴ ejus
virginem ²⁰ 1 Ipse pa-
³⁵ Viniavis. DE.³⁶ hem! HE. mane, nondum audisti, frater
Demea,
Quod est gravissimum. DE. an ³⁷ quid est etiam
³⁸ amplius? ⁶ Quæ
dicuntur
ab Hegio-
ne, vel,

querelam hanc de Aſchino. ⁷ Si non facient parentes Aſchini &
Aſchinos. ⁸ Oportet facere. ⁹ Scilicet inultum peccatum, cri-
men, id est, non ita evadent: nam (ut ait Horatius) *Culpam poena premis*
comus. ¹⁰ Tota. ¹¹ Posita, collocata. ¹² In quo spem repo-
namus. ¹³ Defensor viduæ & filiz. ¹⁴ Tanquam parens. ¹⁵ Si-
mulus, paterpuellæ, maritus Socrata. ¹⁶ Nos in tanta necessitate.
¹⁷ Tunc actum est de nobis. ¹⁸ Ne dixeris, me scilicet deserturum
esse vos. ¹⁹ Non deseram vos, neque arbitror me posse facere, quin
videri possim impius. ²⁰ Ibo ad Hegionem. ²¹ Salvum esse, salu-
tari. ²² Volo. ²³ Interjectio optantis. ²⁴ Scilicet *rei est*, vel,
cur quærebam me? ²⁵ Quia tantum duo erant, ideo *major* dicit, non
maximus. Comparativo enim utimur, cum sermo est de duobus.
²⁶ Micioni. ²⁷ Probi. ²⁸ Honesti, *in d. b. e. l. v.* ²⁹ Officio.
Archaismus. ³⁰ Est, quod tu dicis? ³¹ Contaneum. ³² Cur
non noverim eum, cum fuerit mihi amicissimus? ³³ Pamphilam.
³⁴ Simuli. ³⁵ Aſchinos stupravit. ³⁶ Interjectio est dolentis &
irati, ³⁷ Aliquid flagitii. ³⁸ Majus.

1 Certè
imo vero
est aliquid
majus.
Sæpe vero
est affir-
mative
repon-
denti: at-
que ea
significati-
one est
modo Post-
positivum
(ut Andr.
3, 2. & 2, 1.
Necat.
3, 2.)
modo
Præposi-
tivum, ut
hic appa-
ret.
2 Vitium
virginis.
3 Tolerandum. 4 Imputit eum ad id faciendum quod fecit. Unde Ovid.
Nox, & amor, vinumq; nihil moderabile suadent: Illa pudore vasat: liber
amorq; metu. Virg. Bassus & ad culpam causus dedit. 5 Temporis oppor-
tunitas. 6 Ardor & furor amoris. 7 Vinolentia. 8 Juvenilis ætas, quæ
plerumq; lubrica est. 9 Id est ab humana fragilitate incitatum. 10 Cum
Æschinus sentiret postridie se peccasse ob vitiatâ virginem. 11 Sostratâ.
12 Promittens. 13 Pamphilam. 14 Recepturum in uxorem: nam mari-
tus ducere solet domum suam uxorem, cum eam sibi copulanti conjugio
habuerit. 15 Venia est Æschino à matre data, quia sic orabat: ab ignoscitur,
ignoscatur, verbo impersonali. 16 Nihil est revelatû, res est celata:
à tacetur. 17 Fides habita est ei siue promissis ejus. 18 Pamphila. 19 Ea
compressione Æschini. 20 Ex quo Æschinus compressit eam, & jam
illa parturit. Decimo vero mense olim pariebant mulieres, quia breviores
erant veterum menses, quàm nostri, cum ad Lunæ cursum eos metirentur,
non Solis. Hinc Vir. Matri longa decem tulerant fastidia menses. 21 Æschinus.
22 Ironia. 23 In nostrum ludibrium. 24 Fidicinam, quam rapuit
Lenoni. 25 Sc. hoc, quod neq; bonum, nec æquum est, ac proinde Diis
non placet. Ad invidiam conciliandâ hoc interpoluit. 26 Acquisivit, su-
perinduxit. 27 Cum qua pœltria vitam agat. 28 Filiâ Simuli amici no-
stri, quam vitiavit. 29 Vero, explorato, seu re certa & explorata. 30 Fa-
cinora Æschini. 31 Sostrata. 32 Populi, civiû, in media urbe versatur, à
quovis adiri potest, præsto est, testificatura de hac re: quod enim est in me-
dio loci alicujus, non est absconsum, ut in corona hominum sedentium, qui
stat in medio circi, multum est in luce & in promptu. Hinc phrasæ illæ:
venire, prodire, procedere in medium, &c. Itē tollere à medio, i. e. removere ali-
quem à medio hominum, de hac luce, i. e. vita. 33 Stuprata & gravida,
24 ipsum crimen seu pondus uteri, ex ætis ad pariendum mensibus, i. e. est
in medio. 35 Sc. est in medio, ut testificetur de hac re, si sit opus.

præterea, ¹ ut capitis est servorum, ² non malui,
³ Neq; iners, ⁴ alii illas, solus omnem familiam
⁵ Sustentat: hunc ⁶ abduce, ⁷ vinci: ⁸ quere rem.
 GE. Imò hercle ⁹ extorque, nisi ¹⁰ ita factum est, De-

mea.

Postremò non ¹¹ negabit, coram ipsum cedo.

DE. ¹² Pudet: nec, quid ¹³ agam, neq; quid ¹⁴ huic
 respondeam,

Scio. PA. ¹⁵ Miseram me, ¹⁶ differor doloribus! ¹⁷ Juno Lucina fer opem, ¹⁸ serva me obsecro.

HE. ¹⁹ hem!

Num-nam illa quæso ²⁰ parturit? GE. ²¹ certè, He-

gio. HE. ²² hem!

²³ Illæ fidem nunc vestram implorat, Demea:

²⁴ Quod vos jus cogit, id voluntate ²⁵ impetres.

Hæc primùm ²⁶ ut fiant, Deos quæso, ut ²⁷ vobis
 deceat:

²⁸ Sin aliter animus vester, ego, Demea,

Summâ vi defendam ²⁹ hanc, atq; ³⁰ illum mor-

iturum.

³¹ Cognatus mihi erat: unâ à pueris ³² parvuli

3 Fovet. 6 Abduc, id est, rape tecum, etsi nolit, hunc Getam in

aliquem locum, ubi tu possis etiam per tormenta extorquere rei verita-

tem. 7 Liga eum: est enim secundæ personæ imperativi modi, à

vincto, vincire. 8 Rei veritatem inquire ab eo. 9 Per tormenta,

torquendo me veritatem elice, exquire: solas enim catenas pro pœna

adjecerat. 10 Ut dixit Hegio meo relatu. 11 Ipse Æschinus.

12 Scilicet me, id est, pudore afficior ob tam turpe facinus. 13 In illa

re. 14 Hegioni. 15 Pamphila, filia Sostratæ, parturiens clamat:

intus. 16 Discrucior, divellor, dilanior propter dolores partus. 17 Dia-

na, quæ lucem præbes natis. Hæc à parturientibus invocabatur. Hic ver-

sus ex Andria 3, 1. repetitus est. 18 Parturientem. 19 Mirantis

hic est repentinum partum. 20 In puerperio laborat, desiderat parere?

Parturiri enim, est partum desiderare. Cic. Utinam aliquando dolor populi

Romani pariat, quod iam diu parturit. 21 Scilicet parturit. 22 In-

tersectio puerperæ conditionem miserescentis. 23 Pamphila ab Æschino

invitata auxilium vestrum nunc poscit. 24 Pamphila assequatur cum

benevolentia vestra id, scilicet conjugium cum Æschino, quod æquitas

legum coget vos facere. 25 A vobis. 26 Ut impetret cum volun-

tate. 27 Vos decet facere, ὑμῶν πρόπτερ Hellenismus. 28 Sed si ali-

ter vultis, scilicet ut hæc fiant. 29 Pamphilam parturientem. 30 Pa-

terem ejus Simulii, qui mortuus est. 31 De cognatione mea. Ἀπὸ τοῦ ὄπα

curtucatur puellam. 32 Cum essemus adhuc parvi.

1 Quan-

tum capa-

citas, in-

tellectus,

conditio,

sura.

2 Tolerabi-

lis, bonus-

8c fidelis.

Karel

Αὐτὸν τὴν

dictam est.

3. Et non

sine arte,

id est, imo

tolers 8c

gnavus

sive indu-

strius:

eadem fi-

gura.

45 4 Nutrie

matrem.

8c filiam,

querenda

viñtum,

unde

hæ vi-

vant.

1 Educati. Sumus 2 eduſti : una ſemper 3 militiæ, & 3 domi
 Sic Heut. 4 Fuimus : paupertatem unâ 5 periculum gravem. 50
 1, 2. Quapropter 6 nitar, 7 faciam, 8 experiar : denique
 Attamen 9 Animam relinquam potius, quàm illas deſtram.
 ac pudet eduſtam. Quid mihi reſpondeſ ? DE. 10 fratrem conveniam,
 ignaram Hegio :
 11 Is quod mihi 12 de hac re dederit conſilium, id
 13 ſequar.
 HE. Sed, Demea, hoc in facie cum animo cogites, 55
 Quàm vos 14 facillimè agitis, quàm eſſis maximè
 15 Potentes, 16 diſes, fortunati, 17 nobiles,
 18 Tam maximè vos 19 æquo animo 20 æqua noſcere
 Oportet, ſi vos vultis 21 perhiberi probos.
 DE. 22 Reddō : ſicut, quæ fieri æquum eſt, omnia. 60
 HE. Decet te facere, Geta, duc me inrō ad 23 So-
 ſtratam.
 DE. 24 Non me indicente hæc ſunt : minam hoc ſi
 modò
 2 Moliar,
 comor. 3 Jure, id eſt, litem intendam, agam cauſam ſeu perſequar
 ſus puellæ in iudicio. Vide ſupra 3, 2. 9 Vitam relinquam, id eſt, mor-
 riar. 10 Micionem alloquar, in cujus poteſtate eſt Aſchinus. 11 Hic
 verſus habetur in Phorm. 2, 4, 21. 12 De hoc ſacto. 13 Exſequar.
 14 Sine magno amore vitam agitis, vel vivitis, id eſt, quo magis vivitis in
 abundantia omnium rerum. Agere vitam, eſt vivere. Facill- autem
 agere dicuntur divites, qui facile nulloq; negotio in rerum copia ſiunt.
 Unde facilis viſtus, id eſt, abundans, largus. Virg. Fundit huius facilem
 viſtum juſtiſſima tellus. Sic & Diſ, quibus nihil-deeſt, pœd. 507. ab
 Homero & Heſiodo, id eſt, facilè viventes dicuntur. Hinc difficultas non-
 nunquā paupertatem ſignificat : ſicut apud Ciceronem 4, in Ver. Oſtendit ſi
 in ſumma difficultate eſt nummaria. 15 Pra aliis omnibus. 16 Divites.
 17 Omnibus noti, id eſt, opibus, genere & ſactis poſſimum clari, illuſtres.
 18 Reſt eſt præſtare videntur, qui monent, ut, quanto ſuperiores ſumus, tanto
 nos ſubmiſſius geramus. Cic. 19 Sponte, libenter. Donat. Bent dixiſ-
 aquo animo quia potentiori & fortiori contra naturam eſt æquitas. 20 Ta-
 21 Judicari, haberi nemini injuriam habentes. 22 Ad
 me. Acerbe ſitis præcedentia Hegio ingeſſerat, ac ſimul abiturus tergum
 verterat, veluti ſubiratus, quod nihil planius quicquam Demea reſpon-
 diſſet, ſed tantummodo ſe fratrem conventurum : itaque Demea cum
 advocat & prolixius pollicetur. 23 Matrem virginis. 24 Hæc ſagi-
 ſta ſunt ab Aſchino me dicente, non tacente, id eſt, dixi hæc ſic even-
 tura eſſe. Hæc referuntur ad dicta ſupra 1, 2. Cum ita, ut volo, eſt, &c.
 iſte cuiuſſentis poſteriorum : nolo in illum gravius diſſer.

¹ Defunctum : verum nimia illa ² licentia

Profecto ³ evadas in aliquod magnum malum.

Ibo, ⁴ requiram ⁵ fratrem, ut ⁶ in eum ⁷ hæc ⁸ evomam.

¹ Ultimum

sit, finitum

sit in hoc

negotio,

⁶⁵ nec æschinus

pergat ulterius, & pejora committat. Verbum defungi hic &c alibi, ququam Deponens, impersonaliter usurpatur.

² Libertas, quæ datur illi à fratre Micione.

³ Perveniet, id est, deterius aliquid committet.

⁴ Diligenter quæram.

⁵ Micionem.

⁶ Contra.

⁷ Flagita scilicet, quæ mihi molesta sunt.

⁸ Ejiciam, effundam, utpote quæ me ægrum faciunt, quibus me levabo, cum languor iste ejicius erit. Sic supra ³, ².

Ut tram hanc in eos evomam omnem.

Metaphora à stomacho. Ut enim stomachus nimio cibo aut potu oneratus per vomitum levatur, ita animi dolor maledictis aut lachrymis egeritur, juxta illud Ovidii, *Expletur lachryma, egeriturque dolor.*

ACTUS III. SCENA VI.

H E G I O.

¹ **B**ono animo fac sis, Sostrata, & ² istam, ³ quam ⁴ Da

potes, operam

Fac consolare : ego Micionem, si apud forum est, ut habeam

⁴ Conveniam, atque, ⁵ ut res gesta est, narrabo or- bonum

dine. animum.

⁶ Si est, ⁷ ut facturus officium sis suum, Regio

Faciat : sin aliter ⁸ de hac re ejus sententia est ; Sostratam

Respondear mihi, ut, ¹⁰ quid agam, ¹¹ quamprimum sciam. consola-

tur, &c

dilemma-

te consi-

lium suum

concludit.

Inter eundem hæc intro ad Sostratam loquitur.

¹ Fillam tuam Pam-

philam puerperam. ³ Quantum. ⁴ Alloquar.

⁵ Sicut. ⁶ Ta-

lis Micio. ⁷ Ut velit facere, quod decet.

⁸ Sed si Micio nolit fa-

cere, quod peto. ⁹ De ducenda vitata.

¹⁰ Ut in jus vocem, cau-

sam ad judices deferam. ¹¹ Citissime.

ACTUS

P. T E R E N T I I
 A C T U S I V . S C E N A I .
 C T E S I P H O , S Y R U S .

1 Aisne?
 Syrus Ctesiphonem
 instituit,
 quomodo
 respondere
 debeat
 patri.
 2 Demeam.
 3 Sc. rus
 abiit.
 4 Sc. ur-
 rum.
 5 Al. cum.
 6 Aliquid
 operari,
 laborare.
 7 Effet
 apud vil-
 lam, aut
 faceret
 aliquid
 operis.
 Potest
 etiam ad
 sequentia
 referri, ut
 sit, uti-
 nam qui-
 dem se
 defatiga-
 rit.

CT. 1 **A** In² patrem hinc abiisse rus? SY. 3 jam
 dudum. CT. 4 die sodes. SY. apud
 Villam est: nunc 5 eum maxime⁶ operis aliquid face-
 re c. edo. CT. 7 utinam quidem,
 8 Quod cum salute 9 ejus fiat, ita se 10 defatigari
 velim,
 Ut 11 triduo hoc perpetuo è lecto prorsus nequeat
 surgere.
 SY. 12 Ita fiat, & 13 istoc si quid potis est rectius.
 CT. 14 ita: nam hunc diem
 15 Miserè nimis 16 perpetuum, ut capere cupio in le-
 titia 17 degere:
 Et 18 illud rus nullà alià causà iam 19 malè odi, nisi
 quia 20 prope est:
 Quid si 21 abesset longius,
 Prius nox 22 oppressisset 23 illic, quàm 24 huc 25 re-
 vortii possit iterum.
 Nunc, ubi me 26 illic non videbit, jam huc 27 recur-
 ret, 28 sat scio:
 29 Rogabit me, ubi fuerim: 30 quem ego hodie tota
 non vidi die
 Quid 31 dicam? SY. 32 nihil-ne in mentem?
 CT. 33 nunquam quidquam. SY. tantò 34 nequior.
 8 Quod defatigari ita tamen fiat, ut non moriatur ex illa fatigatione.
 9 Demea: 10 Operando. 11 Per tres hos integros dies. 12 Idem
 ego quoque opto. 13 Ista re si quid rectius fieri potest, id est, si
 mori hominem contingat. 14 Scilicet opto. 15 Vehementer.
 16 Integrum. 17 Transigere. 18 Illam villam suburbanam patris
 mei. 19 Valde, vehementer. 20 Civitatem. 21 Rus ab urbe
 esset situm. 22 Eum, id est, patrem meum. 23 Ruri. 24 In
 urbem. 25 Ad me querendum. 26 Ruri. 27 Celeriter redi-
 bit. 28 Certo. 29 Rediens domum. 30 Patrem. 31 Re-
 spondebo patri? 32 Scilicet venit? Sic Heaut. Ego dicam, quod mihi in
 mentem. 33 Nihil quicquam in mentem venit. Sic supra 1, 2. Homine
 imperito nunquam quidquam injustius. 34 Deterior, sc. tu es, quod
 tibi nihil in mentem veniat, i. tardus & stupidus sis.

1 Client, 2 amicus, 3 hospes 4 nemo 5 est volis?

CT. 6 sunt: 7 quid postea?

SY. 8 Hicce opera ut data sit. CT. 9 quæ non data sit? non potest fieri. SY. potest.

CT. 10 Interdum: sed si 11 hic 12 pernocto, 13 causæ quid dicam, Syre?

SY. 14 Vah! quàm vellem etiam 15 noctu amicis 16 operam mos esset dari.

Quin tu 17 otiosus es: 18 ego illius sensu pulchrè calleo: cum 19 fervet maxime, tam 20 placidum quàm ovem

21 reddo. CT. 22 quo modo?

SY. 23 Laudarier te audiri libenter: 24 facio te apud illum Deum:

Virtutes narro. CT. 25 meas? SY. 26 tuas: 27 homini 28 illico lacrimæ cadunt,

Quasi 29 puero, 30 gaudio: 31 hem tibi autem! CT. quid nam est? SY. 32 lupus in fabula. 30

CT. Pater adest? SY. ipse est. CT. Syre, quid agimus? SY. fuge 33 modo 34 intro: 35 ego videro.

CT. Si quid 36 rogabit, 37 nusquam tu me: audis? SY. potin' ut desinas?

tes, amici & hospites. 7 Quid inde vis deducere? 8 Dic patri, roganti te ubi nam fueris, quod opem talibus amicis tuleris. 9 Opera

10 De die potest credi opera data esse. 11 Apud puellam. 12 Permaneo tota nocte, neque domum redeo. 13 Quam adferam excusationem?

14 Intersectio ridentis. 15 Tempore nocturno non solum interdum: & hoc sermone ridet Ctesiphonem, cum nihil aliud dicendum succurrat: subest enim obsecritas. 16 Inservire. 17 Securus, sine cura. 18 Ego

patri tui animum seu conditionem & mores ejus callide & optime novi. 19 Excandescit, irritatus est, & æstuat ira, quæ est ebullitio sanguinis circa cor. 20 Mitem, placatum. 21 Efficio. 22 Qua ratione ita mitigas patrem meum? 23 Laudari. Paragoge. Τὸν ἄριστον, ὃν ἔχω πατέρα

i. liberorum virtus, patrum gloria est. 24 Summis laudibus ad cælum usque extollo, ac si laudarem Deum. Hyperbole est proverbialis, de singulari laude dignis. Cic. In quo tu mihi Deus esse videris, i. singularis ac summus.

25 Virtutes patras? 26 Sc. virtutes narro. 27 Patri tuo Demæ. 28 Statim, ut virtutes tuas narro. 29 Qui statim in lacrimas prorupit. 30 Præ gaudio. 31 Tibi dico, Ctesipho. Intersectio momentis de inopinato adventu patris. 32 In sermone, qui sit de lupo, lupo ipse apparet. Plant. Stichus: Atque cum lupo in sermone. Silentii indicio, quoties venit, de quo loquimur, & nobis aufert loquendi facultatem, i. cum forte fortuna in medio sermone intervenit is, cujus mentio fiebat: nam homines obmutescere creditum est, quos prior viderit lupo. Virg. Ecl. 9. Vox quoque Marin ipsa fugit, lupo Marin videre priores. 32 Tantummodo. 34 Ad amicum. 35 Illud mihi curæ erit, sc. quid agendum sit. 35 De me pater. 37 Dic te nusquam vidisse me.

ACTUS IV. SCENA II.

DEMEA, CTESIPHO, SYRUS.

1 Queritur Demes,
quod fratrem non
repererit:
idem à Syro deluditur,
locum, in quo sit
frater hifariam de-
scribente.
2 Micionem.
3 Plectranus.
4 De villa nostra,
vel redeuntem villam
nostram.
5 Operarium al-
quem mercede con-
ductum, seu
pamulo aliquid

DE. 1 **N**æ ego homo sum infelix! p¹ inimic² fra-
trem nusquam 3 venio 3 gentium:
Præterea autem, dum illum quæro, 4 à villa 5 mercen-

narium
Vidi: 6. 7 filium negat esse ruri: nec, quid agam,
scio.

CT. 8 Syre. SY. quid ais? CT. men' quærū?
SY. 9 verum. CT. perii: SY. 10 Quin tu animo
bono es.

DE. 11 Quid hoc, 12 malum, infelicitatis? neque
satis 13 discernere:

Nisi me credo 14 huic esse natum rei 15 ferendis mi-
seriis.

Primus sensio 16 mala nostra: primus 17 rescisco,
omnia:

Primus porro 18 obnuncio: ægrè solus, si quid fia
19 fero.

SY. 20 Rideo hunc: primum ait se scire: 21 30 solus
22 nescit omnia.

DE. Nunc 23 redeo: si fortè 24 frater redierit, 25 visis.

CT. Syre, 10

facientem. 6 Mercenarius. 7 Ctesiphonem. 8 Vocantis est.
9 Adverbium est affirmandi. 10 Nè te sollicites. 11 Quæ hæc est
infelicitas? Demes solus loquitur, nondum animadvertit Syrum. 12 Ma-
lum sit mihi; capiti meo, id est, vix mihi, vix fato iniquo meo. Nam 30
malum hic non abundat, ut putat Donatus, sed indignantis Demes im-
precatio est in malum fatum suum, seu potius in se ipsum infelitem.
13 Dijudicare, qualis sim. 14 Ad hanc rem. 15 Ad tolerandas
scilicet calamitates. Appositivè dictum. 16 Infortunia. 17 Co-
gnosco. 18 Aliis mala, quæ acciderunt, nuntio, & quasi malum
omen nuntio: qui enim mala nunciat, obnunciat, id est, contra nun-
tiat; qui vero bona, annunciat. Nam propriè dicuntur obnuntiare augu-
res, cum aliquid mali ominis viderunt. 19 Patior. 20 Derideo
Demeam, vel, rideo propter Demeam. Hoc Syrus dicit Ctesiphoni. 21 De-
mea. 22 Nam Micio scit, quomodo res sese habeat, similiter Syrus,
similiter Ctesipho & Aeschinus. 23 In domum fratris. 24 Micio.
25 Venio ad videndum.

Obsecro,

Obsecro, vide nē ille ¹ huc prorsus se ² irruat. ¹ In hanc domum, in qua ego sum. ² Imperu-
 SY. ³ etiam taces? ³ Imperu-
 Ego ⁴ cavebo. CT. nunquam hercle hodie ego ⁵ istuc se inerat
⁶ committam tibi. ⁶ se inerat
 Nam me jam in cellam aliquam cum ⁸ illa conclu- ⁸ se, irrum-
 dam: id iustissimum est. ⁸ pat. Ufus
 SY. ⁹ Age, tamen ego ¹⁰ hunc amovebo. DE. sed eccum ⁹ est verbo
 sceleratum Syrum. ⁹ Neutro,
 SY. ¹¹ Non hercle hic quidem ¹² durare quisquam, ¹¹ tanquam
¹³ si sic sit, potest. ¹³ Activo.
 Scire equidem volo, ¹⁴ quot mihi sint domini: quæ hæc ¹⁴ Sic supra:
 est miseria? DE quid ¹⁴ Ceteros
¹⁵ ille gannit? quid vult? quid ait ¹⁶ bone vir? hem, ¹⁵ ruerem.
 est ¹⁷ frater domi? ¹⁶ 3 Tace.
 SY. ¹⁸ Quid, malum, bone vir mihi narras? equidem ¹⁷ 4 Nē ir-
¹⁹ perii DE. quid tibi est? ¹⁸ ruat.
 SY. ²⁰ Rogitas? Ctesipho me ²¹ pugnis miserum, & ¹⁹ 5 Negoci-
 istam ²² psaltriam ²⁰ amove-
²³ usq; occidit. DE ²⁴ hem' quid narras? SY. ²⁵ hem, ²¹ vendi pa-
²⁶ vide ut discedit labrum. ²² tris, vel ca-
 DE. ²⁷ Quamobrem? SY. me ²⁸ impulsore ²⁹ hanc ²³ vendi nē
 emptam esse ³⁰ ait. DE. ³¹ non tu eum rus ³² hinc ²⁴ prorsus ir-
³³ modo ²⁵ tue polli- ²⁶ citationi
²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

credere, adeoq; me securum non prius præstabo, quam donec in cellam
 me aliquam concludero. Notæ Donati nugantur: quod ego jam, id est, som-
 plexum mulieris. 6 Committam. 7 Locum secretiorem, ubi celari
 possum. 8 Psaltris amica. 9 Fac quod dicis, concludete cum illa.
 Assistentis est. 10 Abducam patrem tuum, abigam illum rus. A faxis
 magni ponderis sumpta Metaphora. 11 Simulat Syrus se esse verbera-
 tum à Ctesiphone. 12 Diu manere. 13 Si tanta savitia exerceatur
 in servos, 14 Quam multi. 15 Quid veterator ille conqueritur
 gannit, plorat? Metaphora à vulpibus, ad ploratus vapulantium, quarum
 proprium est gannire. 16 Omnium pessime, improbiissime. Ironia.
 17 Micio. 18 Quid, malum, me contumelia causa appellas? quid mi-
 hi illud tuum, bone vir (ἄνθρωπος), quo me se. irrides & vituperas) occi-
 nis? quasi non satis afflictus, satis miser sim, injuria se. fisti tui. 19 Per-
 ditus sum præ nimis ictibus. 20 Quid mihi sit? 21 Ictibus pugnis
 factis. 22 Puellam fidicinam. 23 Fere aut prope interfecit, vel,
 valde cecidit: & tum compositum pro simplici ponitur. 24 Interje-
 ctu admirantis & timentis. 25 Dolentis, vel ostendentis. 26 Vide quo-
 modo Ctesipho disrupit ac fregit labium meum. Offendebat autem leni
 parum videnti & intra os. 27 Quare ita discedit labrum tibi? 28 San-
 ctare auctore. 29 Psaltriam. 30 Ctesipho, 31 Nonne, 32 Ex
 arbe. 33 Paulo ante.

- 1 Pro-
duxisse.
Syncope.
2 Sc. est, id
est, modo
produxi
cum rus.
3 Poitea.
4 In ur-
bem.
5 Mentis
impos &
demens.
6 Nullate-
nus tem-
peravit
ab istibus.
7 Sc. oportuit.
8 Syrum.
9 Nuper.
10 Cum
esset puer
tantillus,
id est, par-
vulus, qua-
tillum tu-
icis cum
fuisse,
cum a me
gestaretur:
8c dicendo
tantillum, ostendit ei digito vel manu mensuram, & quantitatem ejus, qui
erat, cum a se gestaretur. 11 Portavi. 12 Est Apostrophe ad ab-
sentem Ctesiphonem. 13 Patrem imitatoris, seu mores paternos,
sequeris vestigia patris. 14 Euge, age. 15 Virili animo pradi-
tum, scientem moderari tibi. 16 Laudas eum, quod me verberavit?
47 Certe Ctesipho comprimet ac temperabit manus a verberibus indigen-
dis post hoc tempus, si sit sapiens. Comminatur servus vel fugam, vel
repercussionem. 18 Strenue fecit Ctesipho meus te cadendo & Psaltri-
am. 19 Valde fortiter fecit. Ironia. 20 Citharistiam imbel-
lem & calamitosam, a lenone abreptam. 21 Repercutere percutientem,
22 Intersectio deridentis. 23 Valde strenue se gessit! Ironia.
24 Facere, quam fecit. 25 Eandem habuit sententiam, quam ego
habui, sc. te esse hujus emptionis Psaltriæ præcipuum autorem. 26 Mi-
cio. 27 Domi. 28 Fratrem Micionem. 29 Frater. 30 Non.
31 Intersectio indignantis. 32 Ita dico, ut audivisti, me hodie non
monstraturum, ubi sit frater. 33 Tanto ictu percutiam caput tuum
hoc baculo, ut cerebrum in minutas partes frangatur: & sic baculum
sufuisse videtur Denica. 34 Apud quem est. 35 In quo est fra-
ter. 36 Scio,

SY, Nosse

- SY. Nostin¹ porticum apud macellum hanc² deorsum³? DE. quid ni noverim?
- SY. Præterito hanc rectâ plateâ⁴ sursum: ubi⁵ eo venis.
- 3 Clivus⁶ deorsum⁷ versus est, ⁸ hac te præcipita-
10: postea
- Est ad hanc manum⁹ sacellum: ¹⁰ ibi ¹¹ angipor-
sum¹² propter est.
- DE. Ubi-nam? SY. ¹³ illic, ubi etiam ¹⁴ caprificus magna est. DE. novi. SY. ¹⁵ hac per-
gito.
- DE. ¹⁶ Id quidem angiportum non est pervium.
- SY. ¹⁷ verum berce: ¹⁸ vah!
- ¹⁹ Censen²⁰ hominem me esse? ²¹ erravi: in
vicum rursum redi.
- Sa²² hanc multò ²³ propius ²⁴ ibis, & minor est
²⁵ erratio.
- Scin²⁶ Cratini hujus ²⁷ ditis ²⁸ aedes? DE. scio.
- SY. ubi ²⁹ eas præterieris,
- ³⁰ Ad sinistram hac rectâ plateâ; ubi ad ³¹ Dianæ
veneris,
- 1 Parvus collis & facilis. 6 Versus partem inferiorem. 7 Adversum
te est. 8 Per hanc viam cito descende, vel præcipitem te dato in hunc
clivum. Nā vox præcipitato ambigua, hic à servotrato de industria usurpa-
ta fuisse videtur, in hominem odiosum & invisum Demeam. 9 Par-
vum templum, quasi sacra cella. 10 Apud sacellum. 11 Angustus vi-
cus sive transitus, *σείρος πορὶς* ab angendo dictus, quod propter angustiam
nihil per eos agi possit in portus. Vide Eun. 532. 12 Prope, juxta. Virg.
Templum de marmore ponam Propter aquam. 13 Angiportum est. 14 Fi-
cus sylvestris, nunquam maturos fructus habens, sed omnia loca, in qui-
bus nascitur, penetrans: unde Caprificus dicta, quod muros & parietes
sarpat. 15 Via. 16 Ea certe angusta via non est facilis ut illac transe-
atur: vel quia non patet exitus, cum ingressus fueris intro. 17 Id
angiportum non esse pervium. 18 Interjectio ridentis se ipsam, quod
erraverit. 19 Non censes me posse labi & errare more hominum?
Q. d. Humanum est errare. Epanorthosis quasi errantis. 20 De angipor-
to. Errorem simulat Veterator, qui nullus erat: nam cum planè
sciret non esse pervium, ludos faciebat seni, quem ut hominem rusticum
id nescire putabat. 21 Quam jam tibi demonstravi. 22 Via. 23 Pro-
pinquius & brevius, quali vero errasse profuerit, ut ait Donatus. 24 Ad
eum locum, ubi est frater. 25 Deviatio, id est, minus errabis. 26 Di-
vitis. 27 Domum. 28 Aedes Cratini. 29 Sc. ito. 30 Sc. tem-
plum, adem. Liv. Ad spei (sc. templum) pugnatum est.

1 Civitatis. Ito ad dextram: prius, quàm ad 2 portam venies,
 2 Lavatorium apud ipsum 3 lacum 45
 3 Est 3 pistilla, & 4 ex adverso est 5 fabrica: 6 ibi
 7 est. DE. quid ibi facis?
 SY.⁸ Lestulos in sole ilignis pedibus faciendos dedi,
 Ubi poteris vos. DE.⁹ bene sanè: sed cesso ad 10 eum
 11 pergere?
 SY. I sanè: ego te 12 exercebo hodiè, ut 13 dignus es,
 14 silicernium.
 Aeschinus 15 odiosè cessat: prandium 16 corrumpitur:
 Ctesipho autem 17 in amore est totus: ego jam 18 pro-
 spiciam mihi. 51
 Nam jam 19 adibo, atq; unumquodque, quod quidem
 eris 20 bellissimum,
 21 Carpum, & 22 cyathos sorbillans 23 paulatim hunc
 24 producam diem.

3 Parvum pistriqum, id est, taberna sive officina, in qua pinstur, id est, teritur seu contunditur frumentum trusatili mola, quæ vel ab equis, vel a viris circumagitur. Pistilla autem Diminutivum est à *pistrina* *appestet* pro *pistrino*: ut *textrina*, & similia. 4 Ex opposito, è regione. 5 Officina, laborum. 6 In eo loco, sc. apud fabricam. 7 Micio frater tuus. 8 Discubitorios. Habebant enim veteres lectos triclinia res & discubitorios, in quibus cœnabant. Ordo est: *Dedit*, id est, commisit, locavit, *lestulos faciendos ilignis pedibus*, id est, habentes pedes seu sulcos ex ilice arbore facta, *ubi*, id est, in quibus lectulis accubantes, *vos*, id est, in & ipse, *poteris*, id est, simul bibatis & genio indulgeatis, *in sole*, id est, in aprico, in loco soli exposito, & sole calefacto. Veteres enim vel in sole, vel sub dio, vel in umbra, vel sub tecto, pro anni tempestate convivia agebant. Distinctæ aliter in quibusdam libris sunt personæ. Nam, *Ubi poteris vos?* cum indignatione & stomacho interrogat Demæa: cui castidè & serviliter Syrus respondet, *Bene sana*. Quæ sequuntur rursus ad Demæam pertinent, prætèr nimia ira abeuntem. 9 Sc. *facis*. Ironia. 10 Micionem. 11 Me conferre. 12 Vexabo. 13 Qui exercearis. 14 O tu senex decrepita, qui silices cernis, dum incurvus es, vel stratus laxo vis intentus, vel sarcophago jamjam appropinquanti tibi. 15 Cum tædio & odiosè moratur, *andros* *Boas Nives*. 16 Propter illam moram. 17 Omni cogitatione intentus est amori. 18 Providebo, consulam, id est, aliquid edam & bibam. 19 Ibo ad locum convivii. Al. *adibo*, sc. donum. 20 Optimum, delicatissimum: nam *bellus*, a. *am*, est Diminutivum à bonus, a. um. *Belli* autem tibi eadem ratione dicuntur, qua secundæ mensæ, *bellaria*. 21 Decerpam, eligam unumquodq; ex optionis. 22 Cyathos parum absorbens seu hauriens. *Sorbillo*, m. est Diminutivum à *sorbo* quasi parum sorbeo. 23 Sentim. 24 Protraham, quàm poteru longè faciam, finiam, edendo sc. & bibendo.

ACTUS IV. SCEN'A IV.

MICIO, HEGIO.

MI. ¹ **E** Go in ² hac re nihil reperio, quam ob rem ³ lauder tantopere, Hegio:
⁴ Idem ⁵ officium facio: quod peccatum à ⁶ nobis ⁷ or-
⁸ tum est, ⁹ corrogo:
¹⁰ Nisi si in illo me credidisti esse hominum numero, qui
¹¹ ita pians
¹² Sibi fieri injuriam: ¹³ ulrd, si ¹⁴ quam ¹⁵ federe ipsi,
¹⁶ et ulrd accensans: ¹⁷ id quia non est à me factum, a-
¹⁸ gio gratias?
¹⁹ HE. ²⁰ Ab! ²¹ minime: nunquam te ²² aliter, ²³ a-
²⁴ que es, in amicum induxi meum.
²⁵ Sed queso, ut una mecum ad ²⁶ matrem virginis eas,
²⁷ Micio,
²⁸ Aug; ille ²⁹ eadem, quæ mihi dixi, tunc dicas
³⁰ mulieri,
³¹ Suspicionem hanc propter ³² fratrem ³³ ejus esse:
³⁴ et illam ³⁵ pſaltriam.
³⁶ MI. Si ita æquam ³⁷ censes, aut si ita opus est ³⁸ fa-
³⁹ cile, ⁴⁰ eamus. HE. bene facis: ⁴¹ dico &
⁴² volo.

Vide Andr. 2. 1. 30. Pergit autem Micio, ⁴³ καὶ ἔπειτα ⁴⁴ in & Hegio,
⁴⁵ per totam scenam. ⁴⁶ Quod patrem decet. ⁴⁷ Noſtris, id est, fi-
⁴⁸ lio meo Æſchino, cujus peccatum in meum etiam dedecus redun-
⁴⁹ dat. ⁵⁰ Profectum, commissum est. ⁵¹ Emendo. ⁵² Scilicet ut
⁵³ tu facis, qui Pamphilæ negotium agens mecum expoſtulasti. Atque
⁵⁴ in ſimplicis eris in ⁵⁵ iſta. ⁵⁶ Sua ſponte, nemine laſcente.
⁵⁷ Aliquam injuriam. ⁵⁸ Aliis. ⁵⁹ Cum eo, cui facta est inju-
⁶⁰ ria. ⁶¹ Quia non expoſtulavi, nec te accuſavi. ⁶² Interjeſſio
⁶³ dolentis. ⁶⁴ Nequaquam: eam ob rem te laudo, ut tibi ago gra-
⁶⁵ tias. ⁶⁶ Alium eſſe, id eſt, ſemper judicavi te eſſe probum vi-
⁶⁷ rum. ⁶⁸ Quam. ⁶⁹ Noſtratam. ⁷⁰ De negotio filii tui. ⁷¹ So-
⁷² ſtrate, matri virginis. ⁷³ Quam habent, ſcilicet quod Æſchinæ
⁷⁴ amet Pſaltriam, quam lenoni eripuit. ⁷⁵ Cteſiphonem. ⁷⁶ Æſchi-
⁷⁷ ni. ⁷⁸ Fidicinam, quam amat Cteſiſſo. ⁷⁹ Judicæ. ⁸⁰ Fieri.
⁸¹ Ad mulierem.

1 *Ἀλλο-* 1 Nam & 2 illi animum jam 3 relevabis, quæ 4 dolo.
 λοςία re ac miseria

petitionis. 5 Tabescis, 6 & in officio suavis sumēsus: sed 7 si ali-
 2 sostrata, ter putas,

vel Pam- Egomet 8 narrabo, quæ mihi 9 dixi. MI. imò ego ibi,
 phila. HE. bene facis:

3 Recre- 10 Omnes, quibus res sunt 11 minus secunda,
 bis, resu- 12 magis sunt nescio quo modo

cillabis 13 Suspiciosi: 14 ad contumeliam 15 omnia acci-
 cam. piunt 16 magis:

4 Injuriam 17 Propter suam 18 impotentiam se semper 19 cre-
 acceperit ab Alchimo. dunt 20 negligi.

5 Deficit, 21 Quapropter te ipsum 22 purgare 23 ipsi coram, 24 pla-
 Tabescis cabilius est.

enim, est MI. Et 25 rectè, & 26 verum dicis. HB. sequere me
 animi vel ergo hac 27 inird. MI. 28 Maximè.

corporis morbo confici.

Derivatur à tabes, quod propriè est tarda corruptio ex cura, aut animi
 aegritudine procedens. 6 Et tu facies, quod facere debes. 7 Sili-
 ter tibi videtur, si aliter faciendum esse putas, neq; te velle ire. 8 Me-
 liori ea. 9 Dixisti, scilicet hanc rem ortam esse ex fratre, non Alchi-
 no. Syncope. 10 Vide A&R. 2. Anularia Plant. Sc. 2. 11 Pann-

prospera, id est, qui sunt in aliqua miseria, qui sunt inopes & tenuioris
 fortune. Secundus enim sapius idem est quod prosper: ut secunda fortuna
 id est, prospera, quæ vel nobis adest, vel nobis obsequatur: sic in

secunda, quæ pro nostro desiderio sequuntur. 12 Quam alii homines
 13 Pleni suspicionibus, id est, magis suspicantur de malo aliquo, quam
 aliud. 14 Ad contemptum, injuriam, eis ἀπμιατ & κατὰ ἐμν.

Sic Hecyr. 1. 5. Viri omnes fratri & regere contumelias. 15 Omnia
 facta interpretantur, id est, semper contumeliose secum agi possunt.

16 Quam alii. 17 Infirmitatem, vel inopiam. 18 Putant: 19 Con-
 temni ab illis, qui sunt fortunati. Hinc minoribus major amalandi cor-

apud Tacitum 4. H. 48. 20 Excusare. 21 In conspectu & pre-
 sentia ipsius mulieris. 22 Aptius est ad eum placandum. Sic Phorm.

5. 7. Id nesciet inditare placabilius est. Tò ergo placabilis hic est ab
 ea significatione, à placabilis, id est, placativus: tale est

penetrabile: unde penetrabile totum, penetrabile fulmen, penetrabile frigus,
 &c. 23 Quantum ad verba. 24 Quantum ad rem & sententiam.

25 In domum Sostrata. 26 Libentissime te sequar.

ACTUS IV. SCENA IV.

ÆSCHINUS.

D Ifcrucier ² animi: hocine ³ de improvifo
mali mihi ⁴ objici

¹ Tantum, ⁶ ut neq; quid de me faciam, neq; quid
⁷ agam, ⁶ certum fiet?

⁸ Membra ⁹ metu ¹⁰ debilia sunt: animus timore
¹¹ obstupuit: ¹² pectore

consistere nihil consilii quicquam potest. ¹³ Vab! quo
modo

Me ¹⁴ ex hac turba expediam? tanta nunc ¹⁵ suspi-
cio de me incidit,

Neq; ea ¹⁶ immerito. ¹⁷ Sofrata credit, ¹⁸ mihi me
emisse hanc Psaltriam:

¹⁹ Nus indicium id fecit mihi.

Nam ²⁰ ut ²¹ hinc forte ²² ea ad ²³ obstericem missa
erat, ubi ²⁴ eam vidi, illico

Accedo, ²⁵ rogito, Pamphila quid agas: ²⁶ jam partus
adfuit:

²⁷ Eo-ne obstericem accersas: ²⁸ illa exclamat, ²⁹ abi
abi, jam, Æschine,

quod amare Psaltriam coperit, quam non sibi, sed fratri ut gratum fa-
ceret, a lenone eripuerat. ² Pro animo: casus pro casu. Est autem
constructio Græca: sic & Livius de Lucretia. *Ægram animi consolante*.
³ Non opinanti, præter expectat'onem. ⁴ Imponi. ⁵ A-
deo magnum & molestum. ⁶ Ut nesciam. ⁷ In illo negotio pro-
pter fratrem. ⁸ Mea. ⁹ Propter patrem. ¹⁰ Est enim metus
causa, cur sanguis ad eor se recipiens, exteriora membra suo vigore desti-
tuat. ¹¹ Non sum apud me. ¹² In animo meo nihil deliberationis
vel boni remedii residere & morari potest. ¹³ Interjectio indignantis
& dolentis. ¹⁴ Ex hac turbatione, quam describit, & secum ipse
conqueritur, explicabo? ¹⁵ Mala opinio apud meam amicam Pam-
philam & matrem, quod aliam coepi amare, de me contigit. ¹⁶ Sci-
licet invidit. ¹⁷ Mater Pamphila. ¹⁸ In meum utrum, scilicet ut
habeam uxorem. ¹⁹ Canthara, missa ad obstericem querendam,
significavit mihi suspensionem incidisse de me. ²⁰ Postquam. ²¹ A
domo Sofratæ. ²² Anus. ²³ Scilicet accersendam. ²⁴ Anum
excusum. ²⁵ Anum. ²⁶ An sit vicina partui. ²⁷ Ideo-ne,
eam ob rem, scilicet quia partus adest. ²⁸ Anus. ²⁹ Non est, quod
mecum loquaris.

¹ Animus
mens cru-
ciatur vari-
is cogitati-
onibus, &
quidem
displicen-
tibus: com-
ponitur e-
nim ex dia-
& cruciatu,
quasi va-
rio modo
crucior
in animo
meo.
Dolet ve-
hementer
Æschinus,
in suspi-
cionem
se venisse
apud So-
fratam
¹⁰ & Pam-
philam

1 Dece-
pisti nos
tuis verbis,
illulisti.

2 Satis huc
usque tua
promissio,
quam fe-
cisti de
ducenda
Pamphi-
la, decepit
nos.

Sic Andr.
Esti hercle
sape iam
miser

648 fru-
strata est.

3 Inter-
fecto res
novas au-
dientis.

4 Quod
tu dicis, id
est, quo
tendit ista
tua re-
sponsio?

Satis diu¹ dedisti verba:² sat adhuc tua nos frustra-
ta est fides.

3 Hem, quid⁴ istuc obsecro inquam est? ⁵ valeas, ha-
beas ⁶ illam, quæ placet.

7 Sensi illico⁸ id illas suspicari: sed me⁹ represti
tamen.

Nè quid de ¹⁰ fratre ¹¹ garrula illi dicerem, ac¹² fi-
eret palam.

13 Nunc quid faciam? dicam-ne¹⁴ fratri esse¹⁵ hanc?
¹⁶ quod minimè est opus ¹⁷

17 Usquam efferris:¹⁸ age, ¹⁹ mitto: fieri ²⁰ potis est,
²¹ uti nè quæ exeat.

22 Ipsam id metuo ²³ uti credant: ²⁴ tot concurrunt
verisimilia:

Egomet ²⁵ rapui: ²⁶ ipse egomet ²⁷ solvi argentum:
²⁸ ad me abducta est domum:

29 Hæc ³⁰ aded meâ culpâ fateor fieri: non me ³¹ hanc
rem ³² patri, ³³ ut ut

Erat gesta, ³⁴ indicasse: ³⁵ exorasssem, ut ³⁶ eam ³⁷ du-
cerem domum. ³⁸

4. 1. Valeant, qui inter nos dissidium volunt. Indignantis est. 6 Platriam. 7 Ex sermone anus intellexi. 8 Quod amem Platriam. 9 Cohibui, nec volui auferre illam suspicionem, detegendo amorem fratris. 10 Amore fratris. 11 Illi vetula Canthara loquaci ac verbosa, quæ flere non potest, sed quicquid audit, effutit. Taceri quod via, nemini dicas, nè mulieri quidem, cui si quid narraveris, hoc erit quod ait Antiphanes, πᾶσι τοῖς χάρματα ἐν ἀγορᾷ πειρώ.

12 Publicaretur ab ea vetula amor fratris. 13 Deliberat solus secum. 14 Amicam. 15 Platriam. 16 Hanc esse amicam fratris Ctesiphonis. 17 In aliquem locum disseminari, divulgari, fieri palam. 18 Adverbium hortantis se ipsum in deliberando. Omisso consilium indicandi fratrem, vel potius metum, ne, si Sofstræ rem omnem speriat, fiat palam. 19 Potest. 20 Ut non illud de fratre aliqua ratione seu via erumpat in lucem, divulgetur. 21 Vereor quod mulieres non credant me rapuisse Platriam fratri, & non mihi. 22 Nè non. 23 Tot probabilia seu probabiles rationes similes veri, id est, similitudinem habentes veritatis, congeruntur adversus me, ut facili credatur meam esse. 24 Platriam à lenone. Prima ratio. 25 Secunda ratio. 26 Apud forum lenoni decui. 27 Tertia ratio. 28 Illam esse de me suspicionem. 29 Certè, nunc. 30 Stuprum Pamphilæ illatum. 31 Micioni, qui est adoptivus pater. 32 Utique, siue bene, siue male, ea res esset facta. 33 Sc. oportuit? 34 Orando ab eo impetrassim. 35 Pamphilam. 36 Habere in uxorem, quem admodum promiseram Sofstræ.

37 Ut ut. 38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

Cessatum est usq; adhuc: 1 nunc porro, Æschinus,
2 expergiscere.

Nunc 3 hoc primum est: ad 4 illas ibo, ut 4 pergem
me: accedam 6 ad fores:

Perii! 7 horresco semper, 8 ubi fores 9 pulsare hæce
occipio miser.

10 Heus! heus! Æschinus ego sum, 11 aperite aliquis
añsum ostium.

12 Prodit 13 nescio quis: 14 concedam huc.

suas diligenter curare. 3 Quod faciam. 4 Sostratam & Pamphilam.
5 Exculam me, liberem me hac suspitione, rejicendo à me crimen in fra-
tre, secreto tamen. 6 Ad ostium domus Sostratæ. 7 Contremisco.
8 Postquam. 9 Percutere. 10 Adverbium vocantis. 11 Ali-
quis è vobis aperiat januam cito seu celeriter. Synthesis. 12 Exit ve-
niens ad aperiendas fores, 13 Tenendum est, in Græcia passim id obti-
nuisse, ut non intorium, sed in publicum pulsæ fores aperirentur: ita prius
esse, qui aperiret, quam quis eilet videri potuit, cum intermedia obstar
janus, quomodi non tota patebat. Hinc etiam factum est, ut crepare passim
apud Comicos fores dicantur, priusquam pateant. Nempè intus sono
quodam, aut crepitu exiturus prætereuntem, aut forte in publico præ-
toribus stantem, præmonebat, ne ab impulsu de improvviso janua iudere-
tur. 14 Conferam me.

ACTUS IV. SCENA V.

MICIO, ÆSCHINUS.

MI. Ita 1 mi dixi, Sostrata,

2 Facite: ego Æschinum 3 conveniam, ut,
quomodo 4 aña hæc sint. 5 sciat.

Sed quis ostium hoc 6 pulsavit? ÆS. 7 pater hercle
est: perii! MI. 8 Æschine.

ÆS. 9 Quid huic hic negotii est? MI. tu ne has 10 pe-
pulisti fores? 11 tacet.

ceto commento ostendens alii viro nupturam Pamphilam. Tandem amoto
ludo agere serio incipiens, filii animum gaudio explet, futurum promittens,
ut illam ipse ducat uxorem. 2 Tu & filia: unde apparet Micionem jam
multa dixisse. 3 Alloquitur. 4 Transacta hæc sunt, sc. quod auctor his
nuptiis factus sim, quod velim hodie apparari nuptias, eaq; de re vobiscum
omnia transegerim. 5 Ex me cognoscat. 6 Percussit? 7 Micio
pater adoptivus est hic intra domum. 8 Vocat eum. 9 Quod nego-
tium habet Micio pater meus in domo Sostratæ? Per indignatione hoc dicit.
10 Pulsasti, percussisti. Inde pulso, a. Frequentativum. 11 Obmutuit
Æschinus. Hoc secum dicit Micio, cum non responderet Æschinus. Confessi
ex improvviso rogati, tacent: neq; animum ad cogitandum insituere subita
possunt. Unde proverbium natum: Qui tacet, à reu est.

1 Ap-
strophe ad
se ipsum.
2 Excita te
ipsum, neq;
amplius
cessa, &c
otiosus esto;
Expergisti
enim per
Metapho-
ram signi-
ficat res

1 Quem-
admodum.
Exordium
ex ab-
rupto.
Novum
incutit
metum
Æschino
pater fa-

1 Æschinum.

2 Aliquandiu.

3 Illud

faceto aliquo com-

mento?

Sic infra:

Obsecro,

pater, num

ludis tu

nunc mi?

4 Ut à me

ludatur,

quam ut di-

mittatur.

5 Amo-

rem filie

Sostrate.

6 Commit-

tere, secre-

to dicere

ac detegere

7 Sc. foris

populi.

8 Quan-

tum.

Non est

planè negantis.

Cur¹ hunc² aliquantisper non³ ludo? 4 melius est
Quandoquidem⁵ hoc nunquam mihi ipse voluit⁶
credere.

Nil mihi respondes? ÆS. non equidem⁷ istas,⁸ quod
sciam.

MI.⁹ Ita? nam mirabar, quid¹⁰ hîc¹¹ negotii esset
tibi.

¹² Erubuit: ¹³ salva res est. ÆS. dic¹⁴ sodes, pater,
Tibi verò quid¹⁵ istic est rei? MI. ¹⁶ nihil mihi
quidem.

Amicus quidem me à foro¹⁷ abduxit modò
Huc advocatum sibi. ÆS. ¹⁸ quid? MI. ego dicam tibi.

¹⁹ Habitant hîc quedam mulieres pauperculæ:

Opinor²⁰ eas non nosse te, & ceritò²¹ scis:

Neq enim diu²² huc²³ commigrârunt. ÆS. quid
tum postea?

MI. Virgo est cum maire. ÆS. perge, MI. hæc virgo
²⁴ orba est patre:

7 Sc. foris ²⁵ Hic meus amicus ²⁶ illi ²⁷ genere est proximus:

8 Quan- ²⁸ Huic leges cogunt nubere hanc. ÆS. ²⁹ peris!
tum. MI. ³⁰ quid est?

Non est planè negantis. 9 Est-ne ita, ut ais, sc. te fores non pepulisse? Hæc di-

cuntur Ironice. 10 Ante fores. 11 Si non pepulisti. 12 Rubore

est suffusus, in eo pudor est. Hæc lectum ad spectatores dicit Micio. 13 Nil

rubor est virtutis color: & ita magni est argumentum nondum perfric-

cuisse frontem, & omnem deposuisse pudorem. 14 Si audes, & si tibi cor-

di est: & est Comicum verbum blandienti apertissimum, & jam familiariter

loqui incipienti. 15 Apud Sostratam. 16 Sc. est istic negotii. 17 De-

duxit paulo ante ad Sostratam intercessorem & mediatorem pro se, sc. ut

omnia de nuptiis filie & ipsius transigerentur mea intercessione. Nam ad-

vosatur dicitur, qui causam alicujus agit, & intercedit apud judicem: est

enim advocatus omnis homo defendere alium paratus, etiamsi nihil dicat

agatque. 18 Cur, in qua re abduxit te advocatum sibi? 19 Moran-

tur. Delusus Æschinum Micio, narratiunculam de abducenda per cognat-

um amica comminiscitur: in qua verisimilia immiscens, in summum me-

tum injicit filium. 20 Mulieres. 21 Te non nosse. 22 Athenas.

23 Ceperunt sedes. 24 Carer. Orbis dicitur, qui aliqua re chara priva-

tus est: ut parens dicitur liberis orbis, & contra liberi dicuntur orbi pa-

rente. 25 Qui me à foro abduxit huc advocatum sibi. 26 Virgini.

27 Cognatione. 28 Athenienses cogunt hanc puellam nuptui collocari

huic amico meo, qui est genere proximus. Sic Phorm. 1. 2. Lex est, ut orba,

qui sint genere proximi, in nubant; Et illos ducere eadem hæc lex jubet.

29 Vox dolentis, 30 Quid mali est, quod sic periisse te dicas?

ÆS. ¹ Nihil: ² recte: ³ perge. MI. ⁴ is ⁵ venit, ut ⁶ Nihil
 secum ⁷ auebat: ⁸ Bene est.
 Nam habitas ⁹ Mileti. ÆS. ¹⁰ hem, ¹¹ virginem ut se-
 cum auebat? ¹² le mihi sit.
 MI. Sic est. ÆS. ¹³ Milesium usq; obsecro? MI. ¹⁴ isa. Hoc re-
 spondet
 ÆS. ¹⁵ animo male est. Alchinas
 Quid ¹⁶ ipse? quid aiunt? MI. quid illas ¹⁷ censet? patri, ne
 nihil ¹⁸ enim. ex auditis
¹⁹ Comenta ²⁰ mater est, ²¹ esse ex alio viro dolere vi-
 Nescio quo puerum natum, neq; ²² eum nominat: ²³ Loqui.
²⁴ Priorem esse illum non oportere ²⁵ huic dicit. ²⁶ quod col-
 ÆS. ²⁷ Ego non-ne ²⁸ hac iusta tibi videntur ²⁹ po-
 sted? ³⁰ Amicus.
 MI. ³¹ Non. ÆS. obsecro ³² non? an illam hinc ³³ ab-
 ducet, pater? ³⁴ Athenas.
 MI. ³⁵ Quid ni illam abducat? ÆS. ³⁶ factum à vo-
 bis ³⁷ duriter, ³⁸ Tan-
³⁹ Immisericorditerque, atq; etiam, si est, pater, quam
 Dicendum ⁴⁰ magis aperte, ⁴¹ illiberaliter. ⁴² usorem.
 MI. ⁴³ Quam ob rem? ÆS. ⁴⁴ rogas me? quid ⁴⁵ illi tax-
 dem credis? ⁴⁶ colonia.
 Scilicet disti eam venisse? ⁴⁷ Dolentia est In-
 terfectio
 Scilicet vultu
 Longinquitatem loci admiratur amator, cum ta-
 aut propinquissima esset ab Attica in Cariam usque & expeditissima.
 Certum est. ⁴⁸ Animo linquor, animus meus eger est dolore,
 quem ex sermone patris concepi. Hoc ad spectatores conversus dicit ita
 ut pater non audiat. ⁴⁹ Mulieres, mater & virgo. ⁵⁰ Putas, sci-
 licet posse dicere? ⁵¹ Certè, scilicet dicens, quod alicuius momenti sit.
 Atti distinctionem ponunt post nihil: atq; ⁵² te enim pro sed positum vo-
 nunt, ut Phorm. 5, 9. ⁵³ Excogitavit, finxit. ⁵⁴ Socrata: ⁵⁵ 18 Uo
 se agnoscat suamq; causam Alchinas. ⁵⁶ Virum, ex quo natus est
 puer. ⁵⁷ Comenta mater est, illum virum, ex quo natus est filius,
 esse praeferendum, id est, cui potius sit collocanda puella. ⁵⁸ Amico
 meo Milelio. ⁵⁹ Interfectio audientis quod optabat. Quid quid? cum
 hac ⁶⁰ matre virginis audires, an non iustior postea tibi causa hac visa
 est, quem amici filius tui, qui te advocatum sibi huc adduxerat? ⁶¹ Quis
 dixit Socrata, scilicet illum, ex quo natus est puer, esse priorem, & prae-
 ferendum. ⁶² Audita causa. ⁶³ Non videntur mihi iusta. ⁶⁴ Di-
 cis non videri illa tibi iusta? ⁶⁵ Abstrahet amicus tuus? ⁶⁶ Cur
 non? ⁶⁷ In hac causa. ⁶⁸ Crudeliter, & mente inflexibili. ⁶⁹ Si
 ne misericordia, & cum rigore. ⁷⁰ Apertius, clarius. ⁷¹ Injustè,
 inhonestè, viris liberis indigne. Supra 3, 4. Ex illa non familia tam illibe-
 rale facinus est ortum? ⁷² Milelio.

1 Confue-
tudinem
2 & conver-
sationem
habuit
prius cum
illa puella.
sic Phorm.
3, 6.

Cum ejus
confuevit
matre in
Lamio
elamen-
tum. Et
Hecyr.
4, 1.

Nam si tu
posses ab
ea se

deripere
audire,
Qui cum
nos con-

fussit
annos
non cum
hominum

Fore animi misero, qui illi ¹ confuevit prius;
(Qui ² infelix, baud scio, an ³ an illam ⁴ miserè
nunc amat)

Cum hanc sibi videbis ⁵ præsens præsenti ⁶ eripi,
Abduci ⁷ ab oculis ⁸ facinus indignum, pater! 40
MI. Quâ ratione ⁹ istuc ¹⁰ quis ¹¹ despondit ¹² qui
¹³ dedit?

¹⁴ Cui quando uxoris ¹⁵ auctor his rebus quis est?
Cur duxit ¹⁶ alienam? ÆS. an ¹⁷ sedere oportuit
Domi virginem ¹⁸ tam grandem, ¹⁹ dum cognatus
²⁰ hinc

²¹ Illinc veniret, expectantem? ²² Hecymi pater, 45
Te dicere agnum fuis, et ²³ id defendere.

MI. ²⁴ Ridiculè: aduersum me ²⁵ illum ²⁶ causam
dicere,

²⁷ Cui veneram advocatus? sed quid, Æschine,
²⁸ Nostra? aut ²⁹ quid nobis cum ³⁰ illis? abeamus:
quid est?

³¹ Quid ³² lacrimas? ÆS. pater, obsecro, ausculta.
MI. Æschine, ³³ audiui omnia, 51

ducentis, nec virum satâ firmam gnata. a Propter hanc surreptionem.
2 Cum qua confuevit. 4 Perditè, valde. 5 Ante oculos. 6 Auctore
ab alieno. 7 A conspectu suo. 8 Quod facinus indignum est. Apposi-
tione. 9 Dicis, sc. esse indignum facinus. 10 Promisit illam ei adole-
scenti, quem tu defendis? Latenter ex obliquo perstringit Æschinum, qui
sine patris consensu & auctoritate se nuptiis illaqueaverat. 11 Tradidit
puellam hanc adolescenti in manus? 12 Quando data est illa huic ux-
ori? 13 Quis præest seu præfuit his rebus facientis, scilicet de nuptiis?
14 Eam quæ sibi non erat desponsata neque data, alterius matrimonio de-
bitam, cum non esset genere proxima sive cognata. 15 Conditionem
expectare, non nubere. 16 Tantæ ætatis, quantæ est, id est, nubilem,
maturam viro. Veteres enim grandem non ad corpus, sed tantum ad æta-
tem retulerunt, & jam penè edultam: quod si natu addatur, provec-
torem significat, & jam penè senilem. Nunc tamen grandem pro magno
ponimus. 17 Donec aliquis de cognatione veniret ex hac aut illa parte?
18 Aliunde. Sed jam designatus erat locus, unde expectaretur cognatus.
Huc igitur malim, sc. Athenas, illinc, sc. Mileto. 19 Quæ dixi, sc. eam
retineret. 21 Sc. dictum id est. 22 Amicum. 23 Nove hoc dictum,
cum hoc sit proprium reo, quando accusationibus respondere cogitur.
24 Ad cuius defensionem veneram intercessor futurus & defendere paratus?
25 Sc. id refert? id est, quid hæc fama de puella ad nos spectat? 26 Sc.
negotii est? 27 Mulieribus. 28 Propter quid, cur. 29 Fles?
30 Totum negotium est mihi cognitum, ac proinde detegere noli. Non
vult pater filium torqueri in constituendo crimine suo.

Et ¹ scio : nam amo te : ² quā magis quæ agis, curæ
³ sunt mihi.

ÆS. Ita velim me ⁴ promerentem ames, ⁵ dum vi-
vas, mi pater,

Ut me ⁶ hoc delictum ⁷ admisisse in me id mihi ⁸ ve-
hementer dolet.

⁹ Et me tui pudet. MI. ¹⁰ credo berce : ¹¹ nam in-
genium novit tuum

Liberalis : sed vereor, ne ¹² indulgens nimium sis. ⁵⁰

¹³ In qua civitate tandem te arbitrare vivere ?

Virginem vitasti, quam te ¹⁴ jus non fuerat tan-
gere.

Jam, ¹⁵ id peccatum primum magnum, ¹⁶ magnum,
at ¹⁷ humanum tamen :

¹⁸ Fecere alii sæpe, ¹⁹ item boni : at postquam ²⁰ evē-
nit, cedo,

Nunquid ²¹ circumspexisti ? aut nunquid iure ²² pro-
spexisti tibi,

Quid fieret ? ²³ quā fieret ? si te ipsum mihi pudui
dicere,

²⁴ Quā resciscerem ? ²⁵ hæc dum dubitas, menses
²⁶ abierunt decem.

²⁷ Prodidisti te, & ²⁸ illam miseram, & ²⁹ gnatum,
³⁰ quod quidem in te fuit.

quia is, qui peccat, delinquit officium suum. ⁷ Committendo rece-
pisse in me. ⁸ Maximum adfert dolorem. ⁹ Et ita me ames, sicut
pudare afficior, quod sum tibi causa pudoris, id est, tui causa, propter te
quem offendi. Sic pœnitet me peccati, scilicet causæ, id est, quod pecca-
verim. ¹⁰ Te pudere & facti & mei. ¹¹ Nam scio naturam tuam
esse bonam & honestam. ¹² Negligens in vita recte instituenda & for-
manda. ¹³ An antequam oblitus es te Athenis vivere, ubi legibus vivi-
tur ? ¹⁴ Non licebat & separari. ¹⁵ Vitare virginem. ¹⁶ Sci-
licet inquam. ¹⁷ A fragilitate humana profectum. ¹⁸ Illud pecca-
tum. ¹⁹ Similiter, itidem probi adolescentes ut tu es, id est, cives
Attici, boni parentibus nati, generosi. ²⁰ Hoc factum est, id est,
vitata puella. ²¹ Circumspiciendo alicunde auxilium quaesivisti ti-
bi ? ²² Providisti. ²³ Qua ratione, quomodo. ²⁴ Per quos,
vel qua ratione cognoscerem, quod feceras ? ²⁵ De his, id est, dum
non audes hæc mihi dicere, ac talia me celas. ²⁶ Fluxerunt. Q. d. In-
terim est puer natus. ²⁷ Perdidiisti, decepisti. ²⁸ Puellam. ²⁹ Fi-
lium tuum jam natum. ³⁰ Quantum.

Quo-
modo hæc

sentia.

Qua re,
scilicet

quia te
amio.

3 Ea.

4 Ben-
merentem,

& dignum

qui te
amet.

5 Quam-
du vivis,

id est, per
omnem

vitam.

Deprecat-
ur culpam.

Æchi-
nus.

6 De vir-
ginis. Au-
pro.

Delictum
proprie

est, cum
non sum,

quæ fieri
debent :

delinquere
do delictum,

1 Cessanti
& nonvigi-
lanti in tu-
is negotiis.
2 Ut tibi
crimen
ignoscere-
tur & con-
nubium
transige-
retur.
3 Curatu-
ros, ad
pienum
facturos?
Adhuc
ejus ne-
gligentiam
perstringit
Mico.
Otiolo
enim
Deus non
favet: &
ut Cato
apud Sal-
lustium
inquit:
Non votis,
neque
supplicis
nullis bri-
bus auxi-
lia Deo-
rum pa-

rantur: vigilando, agendo, bene consulendo prosperè omnia cedunt: ubi fo-
cordis atq; ignavis te tradidit, nequisquam Deos imploras; trati infestique
sunt. 4 Tui labore & industria. 5 Deducendam esse. 6 In aliis
rebus negligentem & ignavum. Ita apud Tacitum secundum futurum legas.
7 Quis fuisse in hoc negotio. 8 Habeas bonum animum.
9 Interje 10 gaudentis. 10 Illudis, derides. 11 Scilicet? 12 Val-
de. 13 Me Pamphilam ducturum uxorem. 14 Ideo. 15 Scilicet verum non
est. 16 Ut sis felix, in illo matrimonio. 17 Scilicet animum? 18 Ad-
mirantis est. 19 Quam potest ocissime. 20 Odio habeant. 21 Nisi.
22 Quod enim quis unice charum habet, id plus oculis suis amare dicitur:
oculorum enim sensus nobis charissimus est. Catul. Ni te plus oculis meis
amarem. 23 Scilicet? 24. Amas me magis, quam Pamphilam? 25 A-
qualiter te amo, atq; Pamphilam, 26 Valde benigne, humanissime, se-
toqueris. Horat. Ep. 7. Mirari solem tacitus; quid multa? benigne, re-
sponderet. 27 Vir de Mileto, qui ad eam ducendam venerat. 28 Discessit.
29 Quoniam is nullus fuerat. 30 Quia veheretur Miletum. 31 Mo-
raris, nec mihi obsequaris abundo ac Deos comprecando, ut uxorem ac-
cerias? 32. Meo loco.

Quid? credebis? dormienti? hac tibi? confectum
Deos?

Et sine? tua opera illam in cubiculum? iri deductum
domum?

Nolim? caterarum rerum te socordem? eodem
modo.

Bono animo es, duces uxorem hanc. ÆS. hem!
MI bono animo es, inquam. ÆS. pater,

Obsicro, num? ludis tu nunc me? MI. ego te?
quamobrem? ÆS. nescio:

Nisi, quia iam? miserè? hoc esse cupio verum, 14d
vereor magis.

MI. abi domum, ac Deos comprecare, 16 ut ux-
rem accersas: abi.

ÆS Quid? jamne? uxorem? MI. jam. ÆS. jam?

MI. jam? quantum potest. ÆS. Di, me, pa-
ter,

Omnes? oderint, 21 ni magis te, quam? oculos nunc
amo meos.

MI. 23 Quid? 24 quam illam? ÆS. 25 equi.

MI. 26 perbenigne? ÆS. quid? ille ubi est? 27 Mile-
sim?

MI. 29 Abiit, 29 perii, 30 navem ascendit: sed car-
31 cessas? ÆS. abi pater:

32 Tu potius Deos comprecare: nam tibi eos, certò scis,

1 Quid vir melior multo es, quam ego sum, ² obtem-
peraturos magis.

M. Ego eo intro, ut, quæ ³ opus sunt, parentur: ⁴ fac
in, ut dixi, si sapias.

ÆS. ⁵ Quid hoc negoti? hoc est ⁶ patrem esse, aut
⁷ hoc est ⁸ filium esse?

S. Si frater aut ⁹ sodalis esses, ¹⁰ quæ magis morem ge-
reret?

¹¹ Hic non amandus? hiccine non ¹² gestandus in sinu
est? ¹³ Hem!

¹⁴ Itaq; ¹⁵ adeo magnam mihi ¹⁶ injecisti? ¹⁷ com-
moditate ¹⁸ curam,

N. Ne forte ¹⁹ imprudens faciam, quod ²⁰ nolis: ²¹ sciens
cavebo.

S. Sed cesso ire intro, ²² ne moræ meis nuptiis egrediens
pariter laudat: ⁶ Uti severitate patris? ⁷ Quod ego facio, ita
familiariter agendo cum patre. ⁸ Uti timore filiali, quo solent angri
filii, apud parentes de vitis responsuri? ⁹ Convictor, pari familiarita-
te utens esset pater meus. *Sodales enim proprie dicuntur, qui ejusdem
sunt collegis: aut certe, qui rerum leviorum, jucundiorumq; inter se sunt
participes.* ¹⁰ Quomodo, qua ratione magis indulgeret mihi, quam
indulgent? ¹¹ Talis pater non est amore dignus? ¹² Immodico
favore amplectendus est? *Αἰδοῦναι* matrum in liberos instantes, pro-
verbum natum. ¹³ Intercessio admittantis, vel timentis offendere.
¹⁴ Hoc dicit Æschinus. sibi nunc imprimis curæ fore, ut pro tantis bene-
ficiis & summa indulgentia patri contra referat gratiam obsequio cultu-
que. ¹⁵ Valde. ¹⁶ Inculsit, inculit. ¹⁷ Bonitate ac clemen-
tia. ¹⁸ Sollicitudinem. ¹⁹ Per imprudentiam. ²⁰ Scilicet
facere. ²¹ Attendens providebo, ne quid faciam, quod nolis. ²² Ne
ego ipse impediam nuptias meas?

ACTUS IV. SCENA VI.

D E M E A.

1 Desessus sum ² ambulando: ³ ai, Syre, te ⁴ cum tua
⁵ Monstratione ⁶ magnus perdat Jupiter!

*non aperte satis commonstraverit locum, ubi frater esset Micio: ² Dum
quarto fratrem meum. Anabolus, solus hæc secum loquitur. ³ Utinam.
Imprecantis est. ⁴ Particula ista, cum, indignationi exprimendæ
vir: et in Eun. ⁵ Bene, quo dignus es, cum donis tuis tam tepidis. ⁶ Ini-
quissimus scilicet filius summa, ⁶ Supremus.*

1 Lento
passu in-
cessi, quis
senex.
Reptare
enim si-
gnificat
tardè in-
cedere, seu
lento passu ambolare, ut faciunt senes, amplius progredi non valentes: tardum
enim incessus non perambulat, sed perreptatio dici debet. Hoc igitur ver-
bo exprimit senilem in gradiendo moram & imbecillitatem. Sic Hor. l. i.
Sat. 5. *Millia sum pransi tria repsumus.* Vide quæ nos ibidem. 3 Conti-
nue. 3 Totam urbem, sc. Athenas. 4. Quem mihi monstraverat Sy-
rus: 5 In quem locum urbis non perreptavi? Q. d. Ubique fui, nullus
est locus, quem non perscrutatus sum. 6 Officina fabri. Amandam
enim Demeam Syrus ad fabricam, quæ nulla erat: supra Sc. 2. hujus Actus.
7 Micionem. 8 Interrogatus à me. 9 In domo fratris. 10 De-
crevi, constitutum est sedere, tanquam in aliqua obsidione. 11 Continue.
12 Frater Micio.

ACTUS IV. SCENA VII.

MICIO, DEMEA.

3 Demea
de vitio
virgini
ablati &
nuptiis
reliciscit:
is fingitur
jam, in-
multuari,
sed postea
placatur.
3 Sostram
& filieejus
Pamphilz.
3 Me &
filio.
4 De nu-
ptiis, id est,
dicam nuptias
jam debere fieri.
5 Frater Micionem.
6 Cur quesivisti me? 7 Tanquam ad auctorem. 8 Ironia. Q. d.
pessimi, flagitiosissimi filius Æschini. 9 Ecce autem hominem queru-
m nostrum fratrem Demeam: rursus queri incipit. 10 Recentia, qua-
lia nemo hactenus audivit, sc. *fratris flagitia.* 11 Propter quæ dignus sit
capite puniri. 12 Interjectio fastidientia. 13 Satis dixisti, sufficit,
delinere nunc ista loqui. 14 Interjectio dolentia. 15 Qualis. 16 Æ-
schinas. 17 Quæ fuit rapta à lenone. 18 Loqui. 19 De quo
jam loquor. 20 Contra virginem civem Atticam: ac propterea grave
& capitale per leges.

DE. 1 Obs!

DE¹ Obe² : ³ scis, & ⁴ parere ? MI. quid ni patiar ? Interje-
 DE. dic mihi, ctio ira-
 Non ⁴ clamas ? non ⁵ insanis ? MI. ⁶ non : ⁷ malim ⁸ illud se.
 quidem. flagitium
 DE. Rur ⁸ natus est. MI. ⁹ Dii benè vortant. fecisse
 DE. ¹⁰ virgo nihil habet. filium ?
 MI. ¹¹ Audiui. DE. & ducenda ¹² indotata est ? ¹⁰³ Toleras ?
 MI. ¹³ scilicet. ⁴ Indi-
 DE. Quid nunc ¹⁴ futurum est ? MI. ¹⁵ id ¹⁶ enim, gnaris ?
¹⁷ quod res ipsa fert : ⁵ Prae in-
¹⁸ Illuc ¹⁹ hac ²⁰ transferetur ²¹ virgo. DE. ²² ⁶ Sc. alamo.
 Fupiter ! ⁷ Sc. illud
²³ Hocce pæcto oportet ? MI. quid faciam amplius ? factum :
 DE. ²⁴ Quid facias ? si non ²⁵ ipsa re tibi ²⁶ istuc sed quo-
²⁷ dolet, ¹⁵ quod fa-
²⁸ Simulare certè est hominis. MI. ²⁹ quin jam vir- crum est,
 gisem insectum
 Despondi : ³⁰ res composita est : ³¹ fians nuptiae ; quit, æquo
³² Dempfi metum omnem : ³³ hac magis sunt homi- animo
 nis. DE. ceterum ³⁴ fieri ne-
 Placet tibi ³⁵ factum, Micio ? MI. ³⁶ non, si quam ³⁷ tantiam,
 Mutare : nunc, cum non ³⁸ queo, ³⁹ æquo animo hanc ora-
 fero, tionem
⁴⁰ Ita vita est hominum, ⁴¹ quasi cum ludas ⁴² ref- ¹⁰ persequi-
 feris ; ⁹ turv. ²⁰
⁸ Ex
⁹ Pamphila.
⁹ Benè

felicitèrque eveniat. ¹⁰ Pamphila est pauper. ¹¹ Nilisti habere.
¹² Sine dote. ¹³ Certè est ducenda indotata. Adverbium affirmandi
 est. ¹⁴ De hac re. ¹⁵ Futurum est. ¹⁶ Certè. ¹⁷ Quod fieri
 debet. ¹⁸ Ex adibus Solstrate matris. ¹⁹ In ades meas. ²⁰ Tra-
 ducetur. ²¹ Pamphila, quæ etiam cum viro fuit. Virg. Ecl. 6. *At virgo*
insidet ! de Paphiae. Eadem ratione puellam vocat Gellius *virginem*, quæ
 recens peperit L. 12. c. 7. ²² Irascens exclamatio. ²³ An oportet
 fieri nuptias isto modo quem dicis, etiam sine dote ? ²⁴ Sc. rogas ?
²⁵ Ipso effectu, in veritate. ²⁶ Factum filii, vel nuptias fieri indota-
 tas. ²⁷ Est tibi dolori. ²⁸ Salvempestat ad hominem probum, &
 decens est fingere dolorem ad correctionem filii. ²⁹ Imo vero tanquam
 socer futurus filio meo. *Æschino* petivi illam filiam. ³⁰ Negotium de
 conjugio est transactum, confectum. ³¹ Parantur. ³² Quia factum est
 mea voluntate. ³³ Hæc (sc. ut nuptiæ fiant, cum res sit composita) magis
 decet hominem, id est, viro digniora sunt, quam illa, quæ dixisti, *Simulare*
certè est hominis. ³⁴ Quod vitiauit virginem civem ? ³⁵ Placet mihi.
³⁶ Postum mutare. ³⁷ Patienter tolero, neq; me ob id excrucians
 duco. Nam *leuius sit patientia, Quicquid corrigere est nefas*. Hor. ³⁸ Ta-
 liseiulmodi, ³⁹ Tanquam, ⁴⁰ Talis.

1 Q. d. ¹ Si illud, quod maximè opus est ² jactu, non
 Ita est vita cadit,
 hominum, Illud, quod cecidit fortè, id arte ut corrigas.
 ut emendes DE. ³ Corrector: ⁴ nempe tuâ arte viginti minæ
 id, quod DE. ³ Corrector: ⁴ nempe tuâ arte viginti minæ
 accidit, Pro ⁵ Plautia perire: quæ, ⁵ quantum potest, ²⁵
 consilio & ⁶ Aliquo abjicienda est: ⁷ si non pretio, at gratiis.
 industria, MI. ⁸ Neq; est, neq; illum sanè ⁹ studeo vendere.
 quasi cum DE. ¹⁰ Quid igitur ¹⁰ facies? MI. domi erit. DE. ¹¹ prò
 Iudas tes- Divum fidem!
 seris, si
 jactu teste- ¹² Marciæ, & ¹³ mater-familias unâ in domo!
 ra illud, MI. Cur non? DE. ¹⁴ sanum-ne te credis esse? MI. e.
 quod maxi- quidem ²⁵ arbitror. ³⁰
 me opus DE. ¹⁶ Ita me Dii amant, ¹⁷ ut video ego tuam
 est, non ca- ineptiam,
 dit, Ita est ¹⁸ Facturum credo, ut habeas ¹⁹ qui-cum ²⁰ cantites,
 ludus, live MI. ²¹ Cur non? DE. & nova ²² nuptia ²³ eadem hæc
 necesse disces? MI. ²⁴ scilicet.
 est, ut cor DE. Tu inter ²⁵ eas ²⁶ restim ducatis ²⁷ saltabis.
 rigas arte, MI. ²⁸ probè. DE. ²⁹ probè?
 quod fortè DE. Et ³⁰ tu nobiscum unâ, si ³¹ opus sit. DE. bei
 cecidit. MI. ³² mibi!
 à In ludo
 tessera-
 rum.
 4 Dicis
 corrigen-
 dum esse
 arte, quod accidit, qualis corrector tu es, & emendator illius, in quo est
 erratum. Q. d. Tu es insignis corrector. Hoc dicit Ironice ridendo cum.
 4 Certe tuo consilio & tua correctione ducenti coronati perditii sunt pro
 Plautia: quia frustra emptæ sunt, cum ille aliam ducat. 5 Quam celer-
 rime. 6 In aliquem locum detrudenda, ejicienda est. 7 Si non
 abjici ac possit revendi alicui, qui det pretium, quo consistit, saltem sine
 pretio aliquo abjicienda est. 8 Aliquo abjicienda. 9 Laboro, volo.
 10 Cum Plautia, si neq; vis abjicere, neq; vendere. 11 Imploro
 opem Divorum! Tragica exclamatio propter indignitatem rei. 12 Plau-
 tia. 13 Pampilia, uxor honesta, scilicet erit. 14 Sine mentis.
 15 Me esse sanum & præditum ratione. 16 Jurantis & affirmantis est,
 Postquam apertis convitiis non potest ad fracundiam concitare, joco ag-
 greditur. 17 Proit, quantem. 18 Habiturum te cum domi. 19 Cum
 qua. 20 Frequenter canas amatoris cantica & meretricia, mare juvenum,
 cum jam sis senex. 21 Habere aliquam, qui cum canerem? 22 Pam-
 phila. 23 Qua fient à Plautia. 24 Certe dices hæc eadem. Adver-
 bium affirmandi. 25 Novam nuptiam sive nurum, & Plautiam. 26 Tu
 qui in choreis præsitor & moderator eris, funem ducas, quem alii, eodem
 fure apprehensio, te præcuntem sequuntur. Ex eodem genere est illa Meta-
 phora apud Cic. in Epist. Familiam ducere, pro principem esse & auctorem
 aliorum sequi. 8 *Stim ducere*, idem videtur esse quod *ἀρσάμεν ἄλλοις*
 Ἀριστοφάνη, id est, manibus nexos in orbem saltare. 27 Tripudabis,
 choreas docet. 28 Pulchrè id faciam. 29 Sc. an? 30 Sc. saltabis.
 31 Aliquo saltatore.

Non te ¹ hæc pudens? MI. ² jam verò omisse, De. ¹ Horum
 mea, ¹ pudet? Ubi
 Tuam istanc iracundiam, atq; ita, uti decet, ¹ pudens per-
 3 Hilarum ac 4 lubentem 5 fac te 6 gnati in me- ¹ sonale est
 ptis: ¹ verbum à
 Ego 7 hos 8 conveniam, 9 post huc redeo. DE. 8 Ju- ¹ puto, 10
 piter! ¹ habetque
 10 Haccine vitam! 11 hoscine mores! 12 hanc de- ¹ accusavi-
 mentiam! ¹ rum post
 Uxor 13 sine dote venies: 14 intus Psaltria est: ¹ se: ut, hoc
 15 Domus sumptuosa: 16 adolescens luxu perditus: ¹ pudet me,
 17 Senex delirans: ipsa, 18 si 19 cupias, 20 Salus ¹ id est,
 21 Scrutane prorsus non potest 22 hanc familiam. ¹ affert mihi
 pudorem.
 2 Post-
 quam & d
 disputat-
 um & lu-
 som satis

esset, vultu serio, sed comi, Micio Demeam, ut tandem omnia iracun-
 dia, vultum animumq; temporis ac nuptiis filii convenientem caperet,
 exhortatur. Sed digressio Micione, adhuc ringitur. 3 Hilarum. Dicitur
 enim hilarum, 4, um, & hilaris, 5, ita ut sit secunda & tertia declinatio-
 nis. 4 Facilem & benevolam. 5 Exhibe, præbe. 6 Filii Æschini.
 7 Filium, Socratam & sponfam. 8 Attoquar. 9 Postea.
 10 An decet talem vitam agi vel duci! 11 Scilicet decet esse! 12 Esse
 convenit, ut nesciant, quid sit faciendum! 13 Paupercula. 14 In
 domo Micionis. 15 Familia, id est, homines de familia sunt multa
 consumentes, & immoderate sumptus facientes. 16 Æschinus ipse est
 corruptus libidine & lascivia. 17 Micio est desipiens, & à recta via,
 id est, à recto tramite recedens. Errare enim dicuntur agricola, cum
 errate dentata, vel tabula aratro annexa, quasi sine testudine operiunt
 semina. Primo autem terra aratur, quod dicunt pulcendere: deinde
 secunda aratione excitata grandiores glebæ franguntur, quod vocant
 effringere: tertia aratione, iacto semine, boves liras dicuntur, id est,
 cum tabulis & vomere simul, & satum frumentum operiunt in parcia,
 & sulcant in fossas, quo pluvia aqua dilabatur. Ab hac lra prima deli-
 tio dicta est, cum quis non recte sulcy tegendo semen inferebat. Deinde
 per Metaphoram ad insaniam hoc vocabulum translatum est: unde & delir-
 insani dicuntur, & delirare, insanire. 18 Etiam. Epiphonema
 Hyperbolicum est, quo summa desperatio notatur. 19 Scilicet for-
 re. 20 Dea salutis: quemadmodum Concordia, Victoria, Pax, &c.
 Unde Salutaris porta Romæ appellata, ab hujus Deæ ade, quæ ei proxi-
 ma fuit. Colebatur autem Salus a Romanis non aliter, ac à Græcia
 cuius ades à C. Junio Bubulco Censore locata fuit. Nameam Consul bello
 Samnitum vovit, mox idem Dictator eam dedicavit, & hæc à Fabio Pi-
 flore depicta esse creditur. Liv. l. 9. i. decad. 21 Conservare incolumem.
 22 Quæ est corruptissimis moribus.

P. T E R E N T I I
ACTUS V. SCENA I.
SYRUS, DEMA.

¹ Exit SY. ¹ **Æ** ² D. pol; ³ Syrisce, ut ⁴ carastu ⁵ mol-
probe potus ⁶ liner.
Syrus mul-
tum exul-
tans, laute
se ac opi-
pare
cenatum
esse: hunc
Demea
ob temu-
lentiam
objurgat.
² Syris-
cum se
appellat
diminu-
tiva
forma,
blandien-
di causa.
³ Tracta-
bile.
⁴ Deli-
cite. ⁵ Splendide. ⁶ Officium, edendo quicquid esset lautum,
& cythos furdillando. ⁷ Abi verbum vel tibi, vel alteri (ut ait Donatus)
cum laude blandientis: nam sic dicunt, qui compotes sunt votorum om-
nium. Supra: Laudo, Ctesipho, patristas: abi: virum te iudico. ⁸ Fe-
cutorum repletus, id est, latis edi & bibi. ⁹ Longius expatiatu, quasi
porro id est longe, diambulare. Sic producere, proferre, prodire, eadem fi-
gura dicuntur. ¹⁰ Ante fores. ¹¹ Si via. ¹² Consideret ali-
quis. ¹³ Syrum, quem quali exemplum, eo quod senior jam sit, imi-
tari debeant ceteri conservi. Per *avvθexiv* significat in totum jacere
disciplinam. ¹⁴ Demea. ¹⁵ Aptu est ebrius interrogatio. ¹⁶ O
scelerate serve. ¹⁷ Interjectio ridentis. ¹⁸ Jam tu copiose hic lo-
queris ac proferes sapientem orationem? Nam: verba funderu, est copiose
loqui. Cic. Antipater ille Silonius solitus est versus Hexametros, alioque
varii modu atq; numeru funderu tempore. ¹⁹ Al. fundu. ²⁰ Apud
servum ebrium. ²¹ Scelerate, tu-ne haec facias? ²² Sc. servus, id
est, si es sub imperio meo, curarem ut essem exempli loco omnibus.
²³ Dives esses, & res tua familiaris bene administraretur & augetetur,
si tuus essem servus. Ebrius multa de rei familiaris administratione
per suam industriam promittit. ²⁴ Documentum omnibus aliis ser-
vis, ne inebriarentur. Et sic persequitur sermonem Demea, quem ince-
perat, ²⁵ Velles in me statuere exemplum?

Te ipsa turba, atque in peccato maximo,

Quod vix sedatum satis est, potasti & soletis,

Quasi re bene gesta. SY. sane nollem huc exitum:

1 Tur-
batione.

2 Raptio-
ne Citha-
ristria.

Quod peccatum nondum peccatum, compositum est.

4 Scelerate.

Quasi res bene se habuisset, nec fuisset crimen admissum, ut fuit. Rem gerere veteres dicebant proprie, cum hostibus cunfligere, eoque fundere, insignemque aliquam victoriam ex iis referre. Horat. Rem gerere, & sa-
ptos ostendere civibus hostes. Attingit solum Jovis, & scilicet tentat. Vel-
lem me non exivisse huc ad prodeambulandum, quoniam. Demea non ob-
jurgatus fuisset.

ACTUS V. SCENA II.

DROMO, SYRUS, DEMEA.

DR. Hec, Syre, rogat te Ctesipho, ut re-
deas. SY. abi.

DE. Quid Ctesiphonem hic narrat? SY. nihil.

DE. Eho, carnifex,

Est Ctesipho intrus? SY. non est. DE. Cur? hic

SY. Est alius quidam parastaster parvulus,

Nostis? DE. jam scio. SY. quid agis? quid

abis? DE. mitte me.

SY. No. inquam. DE. non manum abstinere,

maestigia?

An tibi jam moris cerebrum dispergam hic?

SY. abi.

1 Vocan-
tis est.

Exitu para-
sti cuius-
dam Ctes-
ipho Demea
proditur.

Syrus

ab ingressu
avertere

constat

sed fru-
stra.

Ad se
unde

ebrius
venisti.

Arcaum demens detexit obritas: quod versutus Syrus diu celarat, prodit Dromo ebrius.

3 Vade in malam rem, in malam crucem. Hoc modeste dicit Syrus, indignatus quod nominasset Ctesiphonem curam patre per im-
prudenciam.

4 Nominat? 5 Indignantis. 6 Tortor, qui me ex-
crucias, & mori me denique cogis tua improbitate.

7 In edibus Mi-
cionis apud Psaltriam? 8 Sc. intus. 9 Dromo. 10 Nominavit?

11 Hoc nomine Ctesipho. 12 Imitator parasturum. 13 Per quod
offendit, parastaster non esse Diminutivum, sed potius Imitativum.

14 Cognoscis ne esse alium tali nomine? 15 Sciam, sit ne intus, nec
ne. 16 Dehortantis. 17 Dimitte me. Impediebat enim eum, ne
iret. 18 Scilicet intus. 19 Non amoves manum: me impedi-
du?

20 Improbe serree, verbero, ut qui dignus sis verberibus. Maest-
igia enim est servus, qui ante flagris caeditur, aut certe iisdem caedi dignus
est: 21 dispergi, flagrum.

22 Ut diffundam, frangam lectu huius baculi,
quem teneo. Al. dispergi. 23 Senex evasit mihi e manibus: & hoc di-
cit tristi vultu.

Edo.

1 Convi-
vam in-
gratum,
importu-
num, sci-
licet habe-
bunt.

2 Pacen-

tururbationes, quæ statim futurae sunt. 3 Dormiendo, per somnum decoquam. 4 Vinulum, paululum vini, quod bibi minium. *Vilum* enim diminutivum est à vinum.

Adepol 1 commessatorem haud sanè commodum, Præsertim Ctesiphoni: quid ego nunc agam? Nisi, dum hæc 2 silescunt turbae, interea in angulum Aliquid abeam, atq; 3 edormiscam hoc 4 vili: sic agam.

11

ACTUS V. SCENA III. MICIO, DMEA.

1 Quæ sci-
licet requi-
runtur ad
nuptias.
Cognito
Ctesipho-
nis amo-
re, D-
mea ex-
clamat,
& Micio-
nem ob-
iurgat, ut
liberorum
corrupte-
lam: per
quem pla-

MI. 1 **P**arata à nobis 2 sunt, ut dixi, Socrata,
3 Ubi vis: quis-nam 4 à me 5 pepulit
tam graviter fores?

DE. 6 Hei mihi: quid faciam? quid agam? quid
clameu? aut querar?

7 O cælum! 8 terra! 9 maria! Neptuni! MI. 9 hem mihi,
Rescivis 10 omnem rem: 11 id nunc 12 clamas: 13 sili-
cet,

14 Paratae lites: 15 succurrendum est. DE. 16 ecce mi
17 adest

18 Communis 19 corruptela nostrum liberum.

MI. Tandem reprime iracundiam, atq; 20 ad te redi.

actum tandem & Aeschino & Ctesiphoni. 2 Omnia. Sunt verba disce-
dentiæ. 3 Quando volueris, sc. huc venire cum filia tua. Apotopesis,
audito pulsi adiumsuatum. 4 E domo mea exiens. Vide supra 4, 4, 23.
5 Pulsavit, percussit? 6 Præ dolore nimio exclamatur. 7 Omnia accusat
iracundus. Et hoc est, quod ait Horatius in arte Poetica: Interdum tamen de
vocat Comedia tollit, Iratusq; Chremas tumido delitigat ori. 8 Quibus
præest Neptunus, Saturni & Opia filius, cui in orbis totius divisione maris
regnum obtigit. Dicitur autem est Neptunus vel à nando ut Ciceroni placet,
vel (ut Varro existimat) à nubendo, quod mare terras nubet, id est, tegat.
9 Ecce tibi hominem, O spectator. Supra 4, 6. Ecce autem. 10 Totum
negotium de emptione Plautia & amore Ctesiphonis. 11 Propter id.
12 Indignatur. 13 Ire licet. Desperantis hic est & perturbati. 14 Jur-
gia erunt parata mihi. 15 In tempore, ut possim eum placare. 16 Ec-
ce eum. 17 Micio. 18 Quis tam suum, quem meum filium corrupte
fui indulgentia. 19 Corruptio nostrorum liberorum. 20 Irati enim
exierunt de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente. Unde P. Sy-
rus: Homo extra corpus est suum, cum irascitur, Et iratus, unde ad se ra-
di, ubi cum irascitur.

DE 1 Re.

DE. ¹ Repressi, ² redii, ³ misit male dicta omnia : ¹ Compelcui ira-
⁴ Rem ipsam putemus : ⁵ dictum hoc inter nos
 fuit, ¹⁰ Quam so-
 Ex te ⁶ adeo est ⁷ ortum, nè tu curares ⁸ meum, ¹⁰ bita mu-
 Ne. ut ⁹ ego ¹⁰ tuum : responde. MI. ¹¹ factum est, ¹⁰ tatio ! qui
¹² non nego. modo pra-
 DE. Cur nunc apud te ¹⁴ potas ? cur recipis meum ?
 Cur emis amicam, Micio ? nam ¹⁵ quæ minis
 Si ibi idem jus æquum est esse, quod mecum est
 tibi ? ¹⁵ iracundia
 Quando ego ¹⁷ tuum non curo, nè cura ¹⁸ meum. ¹⁵ tantopere
 MI. Non æquum dicis, non : nam utris ¹⁹ verbum hoc ¹⁵ exclama-
 quidem est, ¹⁵ unam ejus-
 Communia esse amicorum inter se omnia. ¹⁵ vocem,
 DE. ¹⁰ Facit : nunc demum ²¹ istæc nata oratio est. ¹⁵ qua ira-
 MI. Ausculta paucis, nisi ²² molestum est, Demea : ¹⁵ cundiam
 Principio, si id te ²³ mordet, sumptum filii ²¹ reprimere,
 Quem faciunt, quæ so facito hæc tecum cogites : ²¹ atque
 Tu illos ²⁴ duss olim ²⁵ pro re tolerabas tua, ²¹ ad se re-
 Quod ²⁷ satis putabas tua bona ²⁸ ambobus fore, ²¹ dire mo-
 Et me ²⁹ tuam uxorem credidisti ³⁰ scilicet ²⁵ nebat, ²¹ mitescit.
 Duxurum : tandem illam ³¹ rationem antiquam ²⁵ 3. Ad me,
 obtine : ³¹ 3. Omitto.
³² Conserua, ³³ quere, ³⁴ parce : fac ³⁵ quam plu- ⁴ Rei
 rimam ³⁵ ipsius in-
³⁵ ter nos
 pactis
 compu-
 tentus.

sive expendamus rationes. ⁵ Nos ita convenimus. ⁶ Frateres.
⁷ Hoc pactum processit. ⁸ Filium Ctesiphonem. ⁹ Curarem. ¹⁰ Fi-
 lium tuum Æschinum. ¹¹ Mihi. ¹² Quod dicis. Concessio est. ¹³ Ita
 esse factum. ¹⁴ Bibit in tuis ædibus filius meus, si non curas meum ?
¹⁵ Quare non licet mihi eodẽ jure uti, quo tu uteris, cum causa sit æqualis ?
 Tu habes jus in meum filium, æquum est, me habere tantum juris in tuum
 filium. ¹⁶ Quandoquidem, quoniam. ¹⁷ Filium Æschinum. ¹⁸ Fi-
 lium Ctesiphonem. ¹⁹ Proverbium. ²⁰ Lepide quidem hoc nunc
 dixisti, sed tunc cum mecum pactum de filiis nostris curandis in hac, de
 hoc nè cogitabas quidem, mirũ itaque, si tibi sic sapientia crescat in horas.
²¹ Istud proverbium exortum, excogitatum est, sc. communia esse amico-
 rum inter se omnia. ²² Si tibi placet. ²³ Affligit, offendit. Sic Eun. 3, 7.
 Dnig; tu par pari referto, quod cumi remordet. ²⁴ Filios tuos. ²⁵ Se-
 cundum facultates tuas alebas & sustentabas. ²⁶ Quia. ²⁷ Sufficientia.
²⁸ Filiis tuis, Æschino & Ctesiphoni. ²⁹ Cum essent tui liberi. ³⁰ Cer-
 te. ³¹ Considerationem illam, quam prius habebas, serva. ³² Omnia
 tua acquisita custodi. ³³ Collige, acquire nova. ³⁴ Omnibus utere
 modice. ³⁵ Bonorum.

1 Ut re-
linquas
post mor-
tem tuam.

2 Daudem
de diu-
dia filia.
3 Meis
bonis.
Archai-
mus.

4 Nam
cum pu-
tates me
uxorem
ducturum,
non ex-
spectabas
a me bona
pro filiis
tuis.

5 Permis-
te ut hi
filii tui
utantur.

6 De pa-
trimonio.

7 Diminuetur.

8 Ex meis bonis.

9 Liberis tuis addetur ex bonis
meis.

10 Pro lucro habeto; cum ante putares nihil esse accessurum tuis.

11 Jam dista de te, & de officio meo.

12 Recte expendere, considerare.

13 Quia non audiam illas querelas.

14 Quia excrucias te illis cogita-
tionibus.

15 Filiis tuis.

16 Demes. Enallage modi.

17 Omisso
de pecunia, quam filii nostri prodigunt, queri, fortunae bona, nihil moror;

sed loquor seu dedico malam ipsorum, conversationem ac depravatos mo-
res.

18 Interrumpit Micio sermonem Demex, dicens: tace, noli perge-
re in eo, quod incepisti dicere.

19 Intellego, quid velis dicere.

20 Vo-
lebam istud dicere, quod te velle dicere intellego.

21 Homini intelli-
genti facile est de vita & moribus adolescentium aestimare animum ipso-
rum & ingenium: adeo etiam, cum duo idem facere videntur, dicat ta-
men peritus rerum aestimator, *hos licet impund, &c.*

22 Indicis.

23 Con-
jectatio futurae probitatis.

24 Eandem actionem.

25 Sine punitione
& reprehensione.

26 Alteri, qui sc. liberali ingenio praeditus est,
nec facile corrumpi potest.

27 Qua per naturam improbitatem obsequio
abutitur.

28 Sc. *facere hos impund.*

29 Quae sit ab eis.

30 Dissi-
mili ingenio sit.

31 Ea.

32 Signa praedicta inhærentia homini, ex
quibus mores futuri possunt conjectari.

33 Filiis tuis, sc. *Elchino & Crotiphone.*

34 Sentio.

35 Ut certissime credam vel sperem eos
iuxta vota in posterum suis probatis moribus responsuros.

36 Quales
eos optamus.

37 Intelligentes esse filios, quid faciant in rem suam,
enumerat signa.

38 Ubi est opus & opportunum.

39 Timere,
aid fidet.

40 Mutuo amore se prolequi.

41 Licet vel datur intelli-
gere, id est, facile ex iis, quae in his duobus adolescentibus insunt, si-
gnis cognoscas, indolem eorum esse liberalem & honestam, ob quam non
nihil ipsis indulgere liceat.

illis ¹ relinquant: ² gloriam in istam obline:

³ Mea, quae ⁴ praeter spem evenere, ⁵ ut amicus sine:

⁶ De summa nihil ⁷ decedet: quod ⁸ hinc ⁹ accesse.

rit,

Id ¹⁰ de lucro putato esse: ¹¹ omnia si haec voles

In animo ¹² verè cogitare, Demea,

Et ¹³ mihi, & ¹⁴ tibi, & ¹⁵ illis ¹⁶ de mperis mole-
fiam.

DE. ¹⁷ Mitto rem: consuetudinem ipsorum.

MI ¹⁸ mane:

¹⁹ Scio: ²⁰ istuc ibam. ²¹ multa in homine, Demea, ²² 35

²³ Signa insunt, ex quibus ²⁴ conjectura facile fit,

Duo cum ²⁵ idem faciunt, saepe ut possis dicere,

Hoc licet ²⁶ impune facere ²⁷ huic, ²⁸ illi non ²⁹ licet;

Nò quod dissimilis ³⁰ res sit, sed quod ³¹ is, qui ³² facit:

³³ Quae ego esse in ³⁴ illis ³⁵ video: ³⁶ ut confidam

fore ista,

³⁷ Ut volumus. Video sapere, ³⁸ intelligere, ³⁹ in loco

⁴⁰ Vereri, ⁴¹ inter se amare: scire ⁴² est liberum

Ingenium atq; animum : quovis illos tu die

¹ Reducas. At ² enim metuas, ³ nè ab re sint ta-

⁴ Omisiores paulò : ò noster Demea,

⁵ Ad omnia alia ⁶ etate sapimus ⁷ rectius :

Solum unum hoc ⁸ vitiū adfert senectus ⁹ homi-

nibus,

¹⁰ Attentiores sumus ad rem omnes, quā sit est :

¹¹ Quod illos sat etas acuet. DE. ¹² nè nimium modo

Bona tuæ istæ nos ¹³ rationes, Micio,

Et tuus iste animus æquus ¹⁴ subvertat. MI. tace,

¹⁵ Non fies : ¹⁶ mitte jam istæc : ¹⁷ da te hodie mihi :

¹⁸ Exporrigi frontem. LE. ¹⁹ scilicet, ita tempus

fert :

Faciendum est : ceterum rus cras cum ²⁰ filio

²¹ Cum prima luce ibo ²² hinc. MI. imò de nocte cen-

seo :

Hodie modo hilarum te ²³ face. DE. & istam ²⁴ psal-

teriam

Interim perire rem familiarem, dum eis convivia & amores concedantur.

³ Quod negligentiores sint in patrimonio conservando, sed rem familia-

rem imminuant, eique minus studeant : quia potant, amant & olent un-

guenta. ⁴ Negligentes nimis. Sic Heaut. 1. 2. *Ubi te animo vidi esse*

omisso, &c. ⁵ Præterquam ad avaritiam. ⁶ Per avaritiam nostram.

Nam tempus multam & variam doctrinam parat. Non omnia grandior etas.

Que fugiamus, habet : seris venit usus ab annis. ⁷ Melius. ⁸ Avari-

tiæ. ⁹ Senio confectis. ¹⁰ Diligentiores & magis anxii ad divitias

comparandas nos omnes senes sumus, quā æquum est. ¹¹ Ad quod, ad

quam rem, sc. ut sint attentiores ad rem, id est, quod illos senectus docebit.

¹² Vide modo, nè bonæ istæ tuæ rationes, & iste animus tuus æquus ni-

mium nos subvertat. ¹³ Argumenta, quæ adduxisti pro excusatione.

¹⁴ Perdat penitus. Al. subvertant. ¹⁵ Tale quiddam. ¹⁶ Omitte jam

istā, quæ tu times. ¹⁷ Accommoda te voluntati meæ hodie, & morem

geras mihi. ¹⁸ Explica frontem, quam contraxisti in rugas præ tristitia,

id est, hilaris esto. *Frons enim est tristitiæ, hilaritatis, clementiæ & severita-*

tis indicium. Hunc frons accipitur pro animi nostri affectu, quem ex fronte

perspicimus. Inde frontem exporrigere, vel explicare dicimur, cum hilaris lei-

mus ; contraxisse, cum ringimur, id est, ubi quid molestem est. Frontem

perspicere, est pudorem depingere. ¹⁹ Certe, ut video, tempus im-

petiarum filii postulat ita, ut scilicet frontem exporrigam. ²⁰ Ctesipho-

no. ²¹ Cum primum illuxerit. ²² Ex tuæ adibus. ²³ Ut eas

etiam nocte : dummodo hunc diem lætum transigamus. ²⁴ Exhibe.

¹ Revocate

possis in

bonam vi-

ta viam

⁴⁵ illos filios,

quando-

cunque

libuerit

tibi eos

revocare :

non enim

in malis

pertinaces

sunt.

² Certe

possis me-

tere.

Occupatio,

qua

occurrit

argumen-

tu, quod

⁵⁵ Demea

objicere

poterat,

nempe

1 Cum filio.
 2 Rur.
 3 Ex hac urbe abducantur vitam.
 4 Rem magnam feceris, videris.
 5 Eo modo, scilicet abducendo tecum Platriam, alligabis omnino filium illi Platrie.
 Id est, sine Platria esse non poterit.
 Alii illi exponunt illie, scilicet ruri.
 8 Ne scilicet in urbem revertatur.
 10 Filio Ctesiphoni.
 11 Scintille extincte & deserte ab igne: sic dicitur, quod ignem testum foveat.
 12 Farina tenuis & minuta, quae volitat ex mola, cum molitur: quae facinula molitores & pistores sui totius obroti & candidati.
 13 Quia perpetuo debet esse in culina.
 14 Platria.
 15 Faciam.
 16 Pimendo, frangendo fruges molis.
 17 Quid debeat coquere & molere.
 18 Quasi in ipso sermone & astu Solis: quo tempore Sol est vehementior.
 19 Culmum segotum. Stipula enim est calamus frumenti, ut tritici, hordei, farris, & similium.
 20 Tantum a Sole desiccata atque nigram, sive calorem Solis exustam efficiam, quantum carbo est excoctus atque ater. Differt carbo a pruna, quod carbo nominatur, cum extincta fuerit pruna: pruna autem dicitur, quamdiu illa ardet. Est autem hic suppliciorum meditatio, quibus ulcisci statimur eos, qui nos laeserunt: quod dolorem non parum levat.
 21 Cum tam atram reddideris Platriam.
 22 Coquere debes.
 23 Platria.
 24 Scilicet ut.
 25 In hoc felix videbitur, quod miseriarum sensu careas: ego vero sentiam.
 26 In ferendis molis.
 27 In tuis iurgis?
 28 Irasci.
 29 Cui rei licet fumere, scilicet iocundis & gaudio nuptiali.
 30 Impendamus, consumamus: unde & sumptum dicimus pecuniam, quae consumenda est.
 1 Una a illuc mecum b hinc abstraham. MI. 4 pugnaueris:
 5 Eo prorsus pacto illi alligaris filium.
 6 Modò faciend, ut 7 illam 8 serues. DE. ego 9 istius videro: atque
 10 Illi 11 favillae plena, fumi, ac 12 pollinis 60
 13 Coquendo 14 sit 15 saxo, & 16 molendo: 17 prae-
 ter haec,
 18 Meridie ipso, faciam, ut 19 stipulam colligas:
 20 Tam excoctam reddam atq; atram, quam carbo est. MI. places.
 Nunc mihi videre sapere; atq; equidem filium,
 21 Tum, etiamsi nolis, 22 cogas, cum 23 illa una
 24 cubes. 65
 DE. Derides? 25 fortunatus, qui ipso 26 animo fies:
 Ego sentio. MI. ah! 27 pergis-ne? DE. jam 28 desino.
 MI. I ergo intro, & 29 cui rei est, ei rei hilarem huius
 30 sumamus diem.

ACTUS V. SCENA IV.

D E M E A.

N Unquam ita ¹ quisquam ² bene subducta ³ Non-
 ratione ad ⁴ vitam fuit,
⁵ Quin ⁶ res, ⁷ ætas, ⁸ usus, semper aliquid ⁹ as-
 portet ¹⁰ novi,
 Aliquid ¹¹ moneat : ut illa, quæ te scire credas,
¹² nescias,
 Et, quæ tibi ¹³ putaris ¹⁴ prima, ¹⁵ in experiundo
 ut repudies.
¹⁶ Quod ¹⁷ mihi evenit nunc. Nam ego vitam ¹⁸ du-
 ram, ¹⁹ quam vixi ²⁰ usque adhuc,
²¹ Prope jam decurso spatio, muto : ²² id quamobrem?
²³ re ipsâ repperi,
²⁴ Facilitate nihil esse homini melius, neque
²⁵ clementia : ²⁶ id
 Esse verum, ²⁷ ex me, atq; ex fratre civis facile est
 noscere.
 Vitam ²⁸ ille suam semper ²⁹ egit in ³⁰ otio, in ³¹ con-
 vivio :

quam ita
 quisquam
 tam pru-
 denter vi-
 tam suam
 instituit.
 Demecum
 videat, non
 probari
 vulgo se-
 veritatem
 in liberos,
 diversam
 institutio-
 nis viam
 medita-
 tur : atque
 ex duro &
 aggressi
 studet fieri
 benignus.
 2 Aliqua,
 3 Consi-
 derata re-

de vivendi via. Metaphora à calculatoribus. 4 Instituentiam, id est, ad
 vivendum. 5 Quod non. 6 Experientia. 7 Etatis conditio,
 tempus. 8 Exercitatio in modo vivendi. 9 Adferat. 10 Quod
 prius erat ignotum. 11 Animos cognoscendi & proficiendi cupidos.
 12 Intellegas te nescivisse ante. Unde P. Syrus : *Discipulus est prioris, po-
 sterioris discit.* 13 Antea esse. 14 Præcipua, optima, priore loco po-
 nenda. 15 In probando ea rejicias. Q. d. Nemo unquam tam exactè
 & prudenter vitam suam instituit, qui non usu & experientia factus pru-
 dentior, non nihil suam vitæ institutum immutat & corrigit. 16 Nesci-
 to, quæ credebam me scire, & repudiare, quæ prima mihi putabam.
 17 Qui sum senex, vel, qui bene subdaxeram rationem ad vitam. 18 La-
 boriosam, asperam. 19 Vitam. 20 Huc usque, hactenus, in hunc
 præsentem diem. 21 Perè jam traducto cursu vitæ meæ. Id est, in ex-
 tremam seneclutem, omitto, muto. Metaphora est à cursoribus, qui in
 spacio current ad certas metas. 22 Si quis me interroget, quare fa-
 ciam id, id est, omitam pristinam vivendi rationem? 23 Experientia
 ipsa deprehendi, scilicet respondendo. 24 Bonitate, comitate. 25 Be-
 nignitate, inralescentia, ut ita dicam. *Facili est*, cujus ira cito placatur :
alimens, qui non irascitur. 26 Facilitate nihil esse homini melius, ne-
 que clementia. 27 Ex consideratione & comparatione mei, & fratris
 Micionis. 28 Frater meus Micio. 29 Traduxit, transegit. 30 Tran-
 quillitate ac pace, absq; sollicitudine, id est, semper fuit animo læto &
 hilari. 31 Societatibus.

Cle.

- 1 Manfuetus egit vitam.
 2 Pacificus.
 3 Nullum praesentem offendere:
 Cum enim aliquis praesens molestia sermonis afficitur, tunc os, id est, facies seu vultus offenditur ac laeditur: nam statim os ejus rubore perfundi cernimus.
 4 Rifu suo omnibus benignitatem suam seu favorem ostendere.
 5 Suo more, suo arbitratu vivit frater.
 6 Sumptuosus fuit.
 7 Loquantur de eo.
 8 Demens.
 9 Inurbanus sermone & incultus.
 10 Crudeles.
 11 Molestus, severus.
 12 Insumptibus faciendis.
 13 Terribilis ipso aspectu. Tristitia dicitur animo, *fructulentus* vultu.
 14 Nimis tenens ea, quae largiri deberem & mihi & aliis.
 15 Cum frater caelebs vixerit.
 16 Quantam.
 17 In conjugio.
 18 Sensu, expertus sum.
 19 Nam nati sunt mihi duo filii, Ctesipho & Aelchinus, qui sunt mihi alia sollicitudo, praeter uxorem, cujus cura marito praecipua est.
 20 Post omnes istas molestias.
 21 Filiis meis.
 22 Laboro, operando.
 23 Scilicet bonorum, id est, quamplurimas divitias accumulare, relinquerem.
 24 Consumpsi.
 25 Acquirendo illis divitias.
 26 Decursu spatio, aetate mea finita.
 27 Profructus, id est, hunc fructum, Archaismus.
 28 Meo.
 29 Filiis meis.
 30 Reporto, aufero.
 31 Sc. odium: quod me odio prosequuntur.
 32 Frater meus Micio.
 33 Patria commoda fruitur, id est, fructibus seu delectationibus, quibus frui solent felices patres in suis liberis. Archaismus.
 34 Filii mei ament Micionem. Enumerat autem illa commoda, quibus potius Micio.
 35 Microni.
 36 Committunt.
 37 Arcana, decreta, deliberationes suas.
 38 Aelchinus & Ctesipho.
 39 Derelictus ab illis, tanquam contemptui habitus.
 40 Precantur illi, sc. Micioni, longiorem vitam. Modus dicendi veterum est.
 41 Scire licet, id est, ut apparet.

1 Clemens, 2 placidus, 3 nulli laedere os, 4 arridere omnibus:
 5 Sibi vixit: sibi 6 sumptum fecit: omnes bene 7 dicunt, amant.
 8 Ego ille 9 agrestis, 10 severus, 11 tristis, 12 parvus, 13 truculentus, 14 tenax,
 15 Duxi uxorem: 16 quam 17 ibi miseriam 18 vidi:
 19 nati filii,
 Alia cura: 20 porro autem, 21 illis dum 22 studeo ut 23 quam plurimum
 Facerem, 24 contrivi in 25 querendo vitam, atque e-
 tatem meam:
 Nunc, 26 exacta aetate, hoc 27 fructi pro 28 labore ab
 29 iis 30 fero,
 31 Odium: 32 ille aliter sine labore 33 patria potius commoda:
 34 Illum amant: me fugitant: 35 illi 36 credunt 37 consilia omnia:
 Illum diligunt: apud illum sunt 38 ambo: ego 39 deserui sum:
 40 Illum, ut vivat, optant: meam autem mortem expectant 41 scilicet.

his² eos, meo labore² eductos maximo, ³ hic ⁴ se.
 eis suos
⁵ Paulo sumptu : miseriam omnem ego ⁶ capio, ⁷ hic
 possitur gaudia.
⁸ Age, age, jam experiamur porro ⁹ contra, & quid
 ego possim
¹⁰ Blandè dicere, aut ¹¹ benignè facere, ¹² quando
¹³ huc ¹⁴ provocat.
¹⁵ Ego quoq; & ¹⁶ meis me amari & ¹⁷ magnipendi
 postulo.
 Si ¹⁸ id ¹⁹ sis dando atq; obsequendo, non ²⁰ posteri-
 ores ²¹ feram :
²² Decris : id me à minimè ²³ refert, qui sum natu-
 maximus.

¹ Filios
 meos.
² A parva-
 lo educatos,
 nutritos.
³ Frater
 Micio.
⁴ Ut ha-
 beant il-
 lum pro
 patre.
⁵ Parva
 impensa.
⁶ Ex libe-
 ris.
⁷ Frater
 Micio
 fruitur
 gaudiis, ex
 benevo-

tentia filiorum procedentibus. ⁸ Adhortatur Demea se ipsum ad imi-
 tandum mores fratris benignos. ⁹ Vicissim, contra illam vitam, quam
 vixit. ¹⁰ Leniter, amabiliter. ¹¹ Mansuetè, id est, ut sim munifi-
 cus erga liberos. ¹² Quandoquidem. ¹³ Ad hoc experiendum, sci-
 licet quid ego possim blandè dicere, aut benignè facere. ¹⁴ Incipiat me
 frater. ¹⁵ Qui sustinui tantos labores. Confer Plauti Aulularium 1, 1.
 Omnes parentes, &c. ¹⁶ Filiis. ¹⁷ Magnè estimari. ¹⁸ Ut amex
 & magnè pendar. ¹⁹ Efficitur largiendo illis ac morem gerendo, indul-
 gendo. ²⁰ Scilicet partes. Est enim Metaphora sumpta à partibus hi-
 storiarum in fabula : inter quos primus agunt, qui maximam fabulae partem
 sustinent : secundus ac tertius, qui illis sunt inferiores. ²¹ Non vincat
 à Micione dando atq; obsequendo, sed in ea re primus ero, non poste-
 rioris munere fungens. ²² Si decrit mihi facultas & potestas, vel non
 satiserit mihi, quia res mea diminuetur nimium dando & obsequendo.
²³ An mihi multa sint opes an paucae, eo quod sim natu maximus, adeoq;
 vitæ meæ spatium prope decursum sit, atque ita paucissimis egeam : sed
 juniores maneat, quæ metuenda sit, egestas.

ACTUS V. SCENA V.

SYRUS, DEMEA.

SY. ¹ **H** Eus Demea, rogas² frater, nè abbas lon-
 gius.
 DE. ³ Quis homo ? & ⁴ Syre noster, salve : quid sis ?
 quid agitur ?
 ingenium suum blandus esse conatur. ⁵ Sc. tuus Micio. ⁶ Sc. est.
 qui me vocat ? Respicientis vox est. ⁷ Cicero 2. de Orat. Qui neq; na-
 tura neq; arte lepidi sunt, prudenter tacent : aut non loquuntur nisi necessa-
 rio. Alioquin dum faceti esse student, impti, ridiculi, aut etiam molesti fiunt.

¹ Blandien-
 tis vox. De-
 mea Syro
 præter na-
 turam adu-
 latur, &
 contra

Q

SY. 1. Resp.

1 Scilicet SY. 2 Reſp. DE. 3 optimè eſt: 4 jam nunc hæc
agitur. 5 tria primum addidi
6 Audio hæc libet
7 Hoc ſubmiſſe
8 & apud ſe
dicit.
9 Voca-
bula, ver-
ba, quæ
ſequun-
tur. 10 Contra conſuetudinem meam: nam ſemper antehac fui ſer-
uus. 11 Hæc ſunt tria illa verba, quæ dixit Demea præter naturam:
O noſter, eſt primum verbum: quid agis, eſt ſecundum: quid agitur, tertium.
12 Mimela. 13 Særvum haud improbum, minime malum, ſed æquum, ju-
ſtum ac bonum te præſtas atq; exhibes, & tibi benefaciam bono animo.
14 Pro illo tuo officio, quod ita me commendas, & polliceris mihi operam
tuam. Habere gratiam, ſit animo: Agere gratias, ut verbis. 15 Quod jam
dixi, ſc. me benefacturum eſſe tibi. 16 Facturus ſum, verum erit: ne ita-
que exiſtimes me dicere mendacium. 17 Me officiolum eſſe. 18 Cito,
quæſo, brevi tempore, quaſi jam propè ſit dies.

ACTUS V. SCENA VI.

GETA, DEMEA.

1 Pergit Demea
adulando
com' vide-
ſi dicens:
O Domina
mea So-
ſtrata, ma-
ter puella
nuptura,
&c.
2 Micio-
nem &
Æſchinum. 3 Procedo, eo ad videndum. Hic Geta in foribus ſtans, intus
exiſtentem heram alloquitur. 4 Quam cito, quam ſtatim, id eſt, quando
virginem accertiſſuri ſint, ut ſc. nuptia ſiant. Sic Eun. 4. 7. THR. Sed etiam
Thaidem ipſam video GN. quæ mihi mox irruimus, &c. 5 Salve. 6 Hac in-
terſeſſione utimur, ubi ex intervallo notos videmus. 7 Quomodo, quo
nomine. 8 Sc. vos. 9 Hodie judicavi ſecundum animi mei ſententiã te
eſſe hominem plurimi æſtimandũ. Ridicula moroſitatis fuga, & affabilitatis
affectio, ubi dominus ſervulo, grandior minori b. klitur. Sed, Dum vitant
ſuſt. viſit. in contraria currunt. Hor. 10 Quantum ad iudicium meum
pertinet. 11 Fidelis, probatus, &c. 12 Servo, i. qui diſtinguitur agit
rem domini, ſive præſente, ſive abſente eo. 13 Sc. dominũ tuum eſſe curã.
14 Propter eam cauſam, quia es fidelis & ſpectatus ſervus. 15 Accide-
rit, in quo poſſum tibi prodeſſe.

Lubens

Lubens bene? facim: 2 medius esse affabilis, *1* Faciam.
Es bene? procedit. GE. *bonus es, 4* cum hac exi- *2* Conon.
stimas. *studeo esse*
DE. 5 Paulatim *6* plebe *7* primulum facio *8* meam. *10* suavis &
benignus,
quasi facilis, quem possit unusquisque affari, id est, alloqui. Hæc ad
spectatores conversus dicit. 3 Succedit ipsa meditatio. ut quotidie
efficiat magis amabilis. Sibi gratulatur suam morum humanitatem.
4 Quoniam hæc, quæ de me dixisti, iudicas, *καταλαβέρεαι* *5* Sen-
tium. Et hæc ad spectatores. 6 Senos. Q. d. A servis & plebe ini-
tium sumo: mox ab his rudimentis & experimentis ad dominos ascen-
dam. 7 Nunc primum, vel imprimis, *το πρῶτον* *8* Mihi faventem,
Nam plebs mansuetis favere solet, & austeris adversari.

ACTUS V. SCENA VII.

ÆSCHINUS, DEMEA, SYRUS, GETA.

ÆS. 1 **O** *Celidum me equidem, dum nimis 2* san- *1* Summa
ctas nuptias *moletia*
Sindem? 3 facere, in *4* apparando *5* consumum *6* me, nimis
diem *cruciant*
DE. Quid agitur, Æs. binc? ÆS. 7 bem! pater mi, *certe hi*
12 hic? eras? *scilicet*
DE 10 Tuus hercle *11* verò & *12* animo, & *13* natu- *Micio &*
ra pater, *pater*
14 Quis plusquam oculos hosce: sed cur non do- *2* Magnifi-
nam *cas, solen-*
15 *16* *17* *18* *19* *20* *21* *22* *23* *24* *25* *26* *27* *28* *29* *30* *31* *32* *33* *34* *35* *36* *37* *38* *39* *40* *41* *42* *43* *44* *45* *46* *47* *48* *49* *50* *51* *52* *53* *54* *55* *56* *57* *58* *59* *60* *61* *62* *63* *64* *65* *66* *67* *68* *69* *70* *71* *72* *73* *74* *75* *76* *77* *78* *79* *80* *81* *82* *83* *84* *85* *86* *87* *88* *89* *90* *91* *92* *93* *94* *95* *96* *97* *98* *99* *100* *101* *102* *103* *104* *105* *106* *107* *108* *109* *110* *111* *112* *113* *114* *115* *116* *117* *118* *119* *120* *121* *122* *123* *124* *125* *126* *127* *128* *129* *130* *131* *132* *133* *134* *135* *136* *137* *138* *139* *140* *141* *142* *143* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265* *266* *267* *268* *269* *270* *271* *272* *273* *274* *275* *276* *277* *278* *279* *280* *281* *282* *283* *284* *285* *286* *287* *288* *289* *290* *291* *292* *293* *294* *295* *296* *297* *298* *299* *300* *301* *302* *303* *304* *305* *306* *307* *308* *309* *310* *311* *312* *313* *314* *315* *316* *317* *318* *319* *320* *321* *322* *323* *324* *325* *326* *327* *328* *329* *330* *331* *332* *333* *334* *335* *336* *337* *338* *339* *340* *341* *342* *343* *344* *345* *346* *347* *348* *349* *350* *351* *352* *353* *354* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363* *364* *365* *366* *367* *368* *369* *370* *371* *372* *373* *374* *375* *376* *377* *378* *379* *380* *381* *382* *383* *384* *385* *386* *387* *388* *389* *390* *391* *392* *393* *394* *395* *396* *397* *398* *399* *400* *401* *402* *403* *404* *405* *406* *407* *408* *409* *410* *411* *412* *413* *414* *415* *416* *417* *418* *419* *420* *421* *422* *423* *424* *425* *426* *427* *428* *429* *430* *431* *432* *433* *434* *435* *436* *437* *438* *439* *440* *441* *442* *443* *444* *445* *446* *447* *448* *449* *450* *451* *452* *453* *454* *455* *456* *457* *458* *459* *460* *461* *462* *463* *464* *465* *466* *467* *468* *469* *470* *471* *472* *473* *474* *475* *476* *477* *478* *479* *480* *481* *482* *483* *484* *485* *486* *487* *488* *489* *490* *491* *492* *493* *494* *495* *496* *497* *498* *499* *500* *501* *502* *503* *504* *505* *506* *507* *508* *509* *510* *511* *512* *513* *514* *515* *516* *517* *518* *519* *520* *521* *522* *523* *524* *525* *526* *527* *528* *529* *530* *531* *532* *533* *534* *535* *536* *537* *538* *539* *540* *541* *542* *543* *544* *545* *546* *547* *548* *549* *550* *551* *552* *553* *554* *555* *556* *557* *558* *559* *560* *561* *562* *563* *564* *565* *566* *567* *568* *569* *570* *571* *572* *573* *574* *575* *576* *577* *578* *579* *580* *581* *582* *583* *584* *585* *586* *587* *588* *589* *590* *591* *592* *593* *594* *595* *596* *597* *598* *599* *600* *601* *602* *603* *604* *605* *606* *607* *608* *609* *610* *611* *612* *613* *614* *615* *616* *617* *618* *619* *620* *621* *622* *623* *624* *625* *626* *627* *628* *629* *630* *631* *632* *633* *634* *635* *636* *637* *638* *639* *640* *641* *642* *643* *644* *645* *646* *647* *648* *649* *650* *651* *652* *653* *654* *655* *656* *657* *658* *659* *660* *661* *662* *663* *664* *665* *666* *667* *668* *669* *670* *671* *672* *673* *674* *675* *676* *677* *678* *679* *680* *681* *682* *683* *684* *685* *686* *687* *688* *689* *690* *691* *692* *693* *694* *695* *696* *697* *698* *699* *700* *701* *702* *703* *704* *705* *706* *707* *708* *709* *710* *711* *712* *713* *714* *715* *716* *717* *718* *719* *720* *721* *722* *723* *724* *725* *726* *727* *728* *729* *730* *731* *732* *733* *734* *735* *736* *737* *738* *739* *740* *741* *742* *743* *744* *745* *746* *747* *748* *749* *750* *751* *752* *753* *754* *755* *756* *757* *758* *759* *760* *761* *762* *763* *764* *765* *766* *767* *768* *769* *770* *771* *772* *773* *774* *775* *776* *777* *778* *779* *780* *781* *782* *783* *784* *785* *786* *787* *788* *789* *790* *791* *792* *793* *794* *795* *796* *797* *798* *799* *800* *801* *802* *803* *804* *805* *806* *807* *808* *809* *810* *811* *812* *813* *814* *815* *816* *817* *818* *819* *820* *821* *822* *823* *824* *825* *826* *827* *828* *829* *830* *831* *832* *833* *834* *835* *836* *837* *838* *839* *840* *841* *842* *843* *844* *845* *846* *847* *848* *849* *850* *851* *852* *853* *854* *855* *856* *857* *858* *859* *860* *861* *862* *863* *864* *865* *866* *867* *868* *869* *870* *871* *872* *873* *874* *875* *876* *877* *878* *879* *880* *881* *882* *883* *884* *885* *886* *887* *888* *889* *890* *891* *892* *893* *894* *895* *896* *897* *898* *899* *900* *901* *902* *903* *904* *905* *906* *907* *908* *909* *910* *911* *912* *913* *914* *915* *916* *917* *918* *919* *920* *921* *922* *923* *924* *925* *926* *927* *928* *929* *930* *931* *932* *933* *934* *935* *936* *937* *938* *939* *940* *941* *942* *943* *944* *945* *946* *947* *948* *949* *950* *951* *952* *953* *954* *955* *956* *957* *958* *959* *960* *961* *962* *963* *964* *965* *966* *967* *968* *969* *970* *971* *972* *973* *974* *975* *976* *977* *978* *979* *980* *981* *982* *983* *984* *985* *986* *987* *988* *989* *990* *991* *992* *993* *994* *995* *996* *997* *998* *999* *1000* *1001* *1002* *1003* *1004* *1005* *1006* *1007* *1008* *1009* *1010* *1011* *1012* *1013* *1014* *1015* *1016* *1017* *1018* *1019* *1020* *1021* *1022* *1023* *1024* *1025* *1026* *1027* *1028* *1029* *1030* *1031* *1032* *1033* *1034* *1035* *1036* *1037* *1038* *1039* *1040* *1041* *1042* *1043* *1044* *1045* *1046* *1047* *1048* *1049* *1050* *1051* *1052* *1053* *1054* *1055* *1056* *1057* *1058* *1059* *1060* *1061* *1062* *1063* *1064* *1065* *1066* *1067* *1068* *1069* *1070* *1071* *1072* *1073* *1074* *1075* *1076* *1077* *1078* *1079* *1080* *1081* *1082* *1083* *1084* *1085* *1086* *1087* *1088* *1089* *1090* *1091* *1092* *1093* *1094* *1095* *1096* *1097* *1098* *1099* *1100* *1101* *1102* *1103* *1104* *1105* *1106* *1107* *1108* *1109* *1110* *1111* *1112* *1113* *1114* *1115* *1116* *1117* *1118* *1119* *1120* *1121* *1122* *1123* *1124* *1125* *1126* *1127* *1128* *1129* *1130* *1131* *1132* *1133* *1134* *1135* *1136* *1137* *1138* *1139* *1140* *1141* *1142* *1143* *1144* *1145* *1146* *1147* *1148* *1149* *1150* *1151* *1152* *1153* *1154* *1155* *1156* *1157* *1158* *1159* *1160* *1161* *1162* *1163* *1164* *1165* *1166* *1167* *1168* *1169* *1170* *1171* *1172* *1173* *1174* *1175* *1176* *1177* *1178* *1179* *1180* *1181* *1182* *1183* *1184* *1185* *1186* *1187* *1188* *1189* *1190* *1191* *1192* *1193* *1194* *1195* *1196* *1197* *1198* *1199* *1200* *1201* *1202* *1203* *1204* *1205* *1206* *1207* *1208* *1209* *1210* *1211* *1212* *1213* *1214* *1215* *1216* *1217* *1218* *1219* *1220* *1221* *1222* *1223* *1224* *1225* *1226* *1227* *1228* *1229* *1230* *1231* *1232* *1233* *1234* *1235* *1236* *1237* *1238* *1239* *1240* *1241* *1242* *1243* *1244* *1245* *1246* *1247* *1248* *1249* *1250* *1251* *1252* *1253* *1254* *1255* *1256* *1257* *1258* *1259* *1260* *1*

1 Mulier
tibia ca-
nere solita
in nuptiis.
2 Ille Musi-
cus, qui ca-
nat carmen
nuptiale E-
pithalamium,
hym-
nus virginalium
nuptiarum.
Hyme-
nus Li-
beri & Ve-
neris filius
fuit, Deus
nuptiarum
praes,
qui primus
certas
nuptias instituisse dicitur: ideo per laudem cantatur in virginalibus nuptiis
ob huiusmodi meritum. 3 Intersectio movens seu captans attentionem.
4 Vis ne? 5 Mihi Demea, qui sum tener. 6 Obcedere? 7 In
quo vis me sulcatum tibi? 8 Omite illam pompam, de qua dicam.
9 Hymnum nuptialem qui canat. 10 Multitudinem conviviarum.
11 Lucernas fices nuptiales, seu tadas: quinque enim fices à pueris novae
nuptiae, dum domum deduceretur, praeferebantur. 12 Mulieres tibus ce-
nendi peritis. 13 Stantem in horto olitorio, ubi nascuntur herbae, quibus
vescimur. 14 Hunc parietem constantem ex lapidibus sine calce.
15 Desici. 16 Quam celerrime fieri potest. 17 Sc. vis, id est, per
hanc maceriam traduc ad nos sponsum tuam. 18 Dimendo maros in-
terficcantes domos vestras, effice ut sit tanquam una domus, ita ut eatur in
domo in domum, ac si esset una domus. 19 Traduc, transports. 20 Se-
stratam. 21 Omnes servos. 22 Ad aedes nostras. 23 Quod dilectum
vel suades. 24 Suavissime. 25 Intersectio gaudentia. 26 Suavis
sermone iucundus. 27 A filio meo. Haec autem dicit non Aeschino,
sed vel apud se, vel Syro servo, irridens adolescentis animum. 28 Do-
mus fiet fratri transitu scilicet, destructa sc. maceria. 29 Aeschinus ducit
multitudinem foeminarum in domum. 30 Adjunget, id est, faciet ma-
ius sumptus, & longe majores solito. 31 Alia sicut incommoda. 32 Sc.
interest, refert? Nam haec omnia sunt sumptus ejus. 33 Suavis pater. 34 A-
micus mihi comparo, habent mihi gratiam. Nam in his gratiam aliovis, et
conciliare sibi alicujus amicitiam. 35 Aeschino. 36 Haec verba fuerunt
Micionis (odiosae nunc à Demea, et velut insultante, repetita) quibus ille
aliquando, in sumptum nimis faciliis, à foreratore, cui Babylo nomen fue-
rit, viginti minas Aeschino annumerari iusserat. Id ergo dicit Demea, hoc
verbo dehinc saepius opus fore, ubi, traducta hac omni familia, damno non
levi ausus Micio, graves admiserit sumptus. Q. d. Micio viginti minis ad fi-
dicinam emptionem datis, gratiam Aeschini & Ctesiphonis tibi comparavit
ego autem hac mea comitate illos ad me retraxi: perit ergo ipsi suus sum-
ptus: ego enim jam lepidus vocor, ego lepidus in eo gratiam: atque hinc insul-
tatio: Dinumeret nunc illi Babylo viginti minas, 37 Ducentos coronatos.

Syre, cessas ire, ac facere? SY. quid ergo?

DE. dirue:

Tu, illas, ubi, & traduce. GE. Di tibi, Demea

Rem faxini, cum te video nostra familia

Tam ex animo factum velle. DE. dignos arbitror.

Tu quid ais? AES. sic opinor. DE. multo

rectius est,

Quam illam puerperam nunc duci. hic per

viam

Agrosam. AES. nihil enim vidi melius, mi

pater.

DE. sic soleo: sed cecum, Micis egreditur foras.

Intelligo. Sostrata, & filium ejus, & ceteris de familia.

cupere, commodis ejus studere. Vos omnes esse dignos, quibus

talia fiant, sc. ut maceria diruatur, & familia ad nos tradatur.

Q. d. Nonne illa familia est digna, cui tali modo consulatur?

Esse dignos, quibus hac contingant beneficia. Melius est, sc. ma-

ceriam dirui, & illac traduci uxorem. Non multo ante partu libe-

ratam. Ad nos. Placetam. Propter partum. Hoc

tuo iudicio. Sc. suadere bene. Formula applaudendi sibi, ut supra

aliquoties; nec sine eigoreia, tamen, quasi vero ades suis in filiorum

gratiam diruere sit solitus.

ACTUS V. SCENA VIII.

MICIO, DEMEA, AESCHINUS.

MI. i. Jubes frater? ubi is est? tu jubes hoc, Demea?

DE. Ego vero jubeo, & hac re, & aliam omnibus

Quam maxime unum facere nos hanc familiam,

Colere, adjuvare, adjuungere. AES. ita quaeso, pater.

quidnam ille autor esset filius diruenda, respondisse servos, Juber hos fra-

ter tuus. Micioni suadet in hac Scena, ut uxorem ducat Sostratam: ac

vix tandem persuadetur, & Demea prater naturam facillie esse studet.

Demea. Ut interrogem, an verum sit. Maceriam dirui?

Certe. Volo, cupio ut diruatur maceria. Diruptione ma-

ceriae. Sc. rebus. Quantum fieri potest. Sostrata & fi-

lius. Amare, honorare. Sic supra: Et nos coluit maxime. Per

affinitatem conjugere ac devincire. Ut fiat, id est, ut sit una familia.

a Ego
etiam sub-
scribo ve-
stra sen-
tentia.
a Pro nos,
pūv npi-
rei.
Gracissimus
Supra 3, 5
ut vobis
dicit.
3 Facere,
ut fiat una
familia.
4 Primo hu-
jus uxor
habet ma-
trem.
Vel sic:
Ego habeo
nos unam
familiam
bona fa-
miliam
Etc. Pri-
mum quod
huius uxo-
ris est ma-
ter proba &
modesta.
5 Alchil-
mi.

MI. 1 Haud aliter censeo. DE. imò hercle ita & nobis
3 deceo.
4 Primum 5 huius 6 uxoris est mater. MI. 7 quid
postea?
DE. Proba & modesta. MI. ita aiunt. DE. 8 nam
grandior.
MI. 9 Scio. DE. parere jam diu 10 hæc 11 per annos
non potest:
Nec. qui eam 12 respiciat, 13 quisquam est: 14 sola est.
MI. quam 15 hic rem agit?
DE. 16 Hanc te æquum est ducere, 17 & te operant,
ut fiat, dare, 18
MI. 19 Me ducere autem? DE. 19 te. MI. me? DE. te,
inquam. MI. 20 ineptis. DE. 21 si tu sis bonus,
22 Hic faciat. ÆS. 23 mi pater. MI. quid? in exim
24 huic, asine, 25 auscultas? DE. nihil 26 agit:
Fieri aliter non potest. MI. 27 deliras. ÆS. sine u-
28 exorem, mi pater.
MI. Insanus? 29 aufer. DE. 30 ago, 31 da veniam fi-
lio. MI. satis 32 sumus es?
Ego novus 33 maritus anno 34 demum quinto & se-
xagesimo 35
Fiam, atq; 36 uxorem decrepitam ducam? 36 id ne
estis auctores mihi?
6 Pamphilus 7 In quem finem dicis ista, quid ex eo vis con-
cludere? 8 Annota est mater uxoris huius. 9 Esse natu grandio-
rem. 10 Sustrata. 11 Propter statem. 12 Adjuves, tueatur,
quia est anus. 13 Sc. homo. 14 Deserta. 15 Demea. 16 So-
stratam. 17 Et oportet te, Alschine, laborare, ut pater tuus adoptivus
ducas eam uxorem. 18 Sc. æquum est? Repudiantis vox. 19 Sc. æquum
est. 20 Incepte loqueris. 21 Si. Alschine, hominis virtus in te sit, si te
dignum facere studeas, efficias & persuadere iuvabis, ut hic faciat. Alschil-
num enim alloquitur. 22 Micio duceret Sustratam, socrum tuam, uxorem.
23 Blanditur ei. Q. d. obtempera petitis. 24 Demea, patri tuo
naturali. 25 Obtemperas, aures præbes? 26 Proficis. 27 Desi-
piss. 28 Ut vincam persuasionem meam, sc. ut uxorem ducas. 29 Sc. ita,
id est, abi; vel, aufer, sc. manum: orans enim patrem manu premebat
Alschinum. 30 Hortantis Adverbium. 31 Præsta illi hoc benefi-
cium, concede quod petit, sine te exorari a filio. 32 Mentis compos?
33 Nuptus, sponsus. 34 Tandem. 35 Vetulam ultimam senectutis
capiam in uxorem? 36 An vos estis mihi suaves, id est, an suadetis
mihi hoc, sc. ut ducam animum decrepitam? Eleganter autem dicitur: Sum
tibi autor ut hoc facias, id est, suadeo seu consulo tibi ut hoc facias.

ÆS. 1 Fac?

ÆS.² Fac : ² promisi ego ² illis. MI.⁴ promisi au-

tem ? ⁵ de te largitur puer.

DE.⁶ Age, ⁷ quid ? si ⁸ quid te majus oris ?

MI. quasi ⁹ hoc non sit maximum.

DE.¹⁰ Da veniam ÆS.¹¹ nō gravere. DE. fac,

¹² promitte. MI.¹³ non omittis ?

ÆS.¹⁴ Non, nisi te ¹⁵ exorem. MI.¹⁶ vis hæc qui-

dem est. DE. age, age, ¹⁷ prolixè. Micio.

MI. Et si ¹⁸ hoc ¹⁹ pravum, ²⁰ deceptum, ²¹ absurdum,

aique ²² alienum à ²³ vita mea

Videar ; si vos sansopere ²⁴ istuc vultis, fat.

ÆS.²⁵ bene facis :

Merid te amo. DE.²⁶ verum quid ? quid ego dicam ?

hoc cum sit, quod volo.

²⁷ Quid nunc quod restat ? Hegio cognatus ²⁸ hic

est proximus,

²⁹ Affinis nobis, pauper : bene nos aliquid facere ³⁰ illi

deces.

MI.³¹ Quid facere ? DE.³² agelli est hic ³³ sub urbe

³⁴ paulum, quod ³⁵ locitas foras :

meo. 6 Corripientis hic est. 7 Se. sciam, vel dicent ? 8 Si filius ÆS-
chinus petat à te aliquid aiusus ? 9 Ducere anam decrepitam. 10 Fac,
concede, quod petit filius. 11 Nè tibi sit grave ac molesti id facere : vel,
n: te difficilem & inexorabilem præstes in hac re. Nam gravem se præbet, qui
id facit: non præstat in beneficio, quod potest. 12 Te ducunt eam ux-
rem. 13 Se. me. Manu enim prentum tenebat. Abschitus, ut supra di-
ctum est. 14 Se. omittam. 15 Orando : te impetrem ut ducas uxorem. 16 Hæc
efflagitatio certe est coacta impulsio. Hæc Phrasis quæ: proverbialis fuisse
videtur apud veteres, cum violentius tra-²parentur. Plaut. *Tru. hæc quidam be-*
ch est, & trabi & trudi simul. 17 Benignè, largi, se. promittit. Cic. *Ep. 7. p.*
Neg. minus si prolixè de tua voluntate promissi. Prolixè ex pro & laxè
compositum est. 18 Ducere anam decrepitam. 19 Non recitum : quia
sum homo lenio confectus. 20 Stultum. 21 Inconveniens, indigni au-
ditu. *Absurdum* enim dicitur, à quo, tanquam indigno quod audiat, aver-
timus aures ut sardi. 22 Abhorrens. 23 Quam semper vixi cœlibem.
24 Ut ducam uxorem. 25 Quod ducas uxorem. 26 Verù quid ego stulti-
cipius faciendum proponam ? quandoquidem omnia quæ volui & proposui,
facta sunt. Verba sunt Demæ secum loquentis, & meditantis sibi novam
comitatis laudem. Micioni aliam exercens, ac liberalitatis materiam: unde
mox de Hegione in mentem venit. 27 Quid nunc restat faciendum, quod
faciendum proponam ? Restat Hegio scilicet. 28 Solitræ & filiz am-
phiz uxori tui filii. 29 Propinquus propter nuptias: nam uxoris cognati
marito affines sunt. 30 Hegioni. 31 Bene nos illi decet ? 32 Prædior.
33 Suburbani. Plaut. *Est ager sub urbe hic nobis: cum dabo dotem forori.*
34 Parum. 35 Per usum pretio concedis nescio cui alieno & furis posito.
Locum autem posuit pro persona.

2 Hegioni

pauperi.

3 Hunc

agellum.

9 Ut, vel

quo fru-

atur, id est,

fructum ex

eo percipi-

at, non ut

proprietate

eam ha-

beat.

4 Sc. est?

5 Etiam.

6 Agelli

est.

7 Hegio

est Pam-

phila mi-

ri nostri,

Socrate

silia, loco

patris,

quantum ad affectionem.

8 Hegio.

9 Nobis

affinitate vel amicitia

junctus.

10 Iuste,

merito collocatur apud talem virum beneficium,

cum bonus sit, & noster.

11 Denique nunc

libet uti illa adversum te,

ut mihi dudum eam obiecasti.

Unde mox velut insultans Micioni subicit

Demea, *Suo sibi gladio hunc jugulo.* Al. non, Q. d. Non volo id in me

quadrare, ut dicar ad rem in *agella* attentionem.

Atqui hactenus quidem De-

mea culpam hanc non satis à se amoveret, cum non de se largiatur, sed ad

arguendum tantummodo Micionem adhortetur. Prius ergo placet magis,

22 Verbum.

13 Quod plus æquo incumbentes & inhiantes pecunia

congerenda & rei familiari augenda in senectute sumus.

14 Hanc la-

hem sive ignominiam cupiditatis seu avaritiae.

15 Vitare: ne videa-

mur nimis ad rem attenti esse. *Turpe est doctiori, suum in pauperem arguit ipsum.*

16 A te.

17 A te quoque.

18 Hoc dicta, videns se victum propriis

verbis.

19 Ille agellus dabitur Hegioni, *Alchine.*

20 Demea.

21 Scilicet fac, quod suadet Demea, da fruendum Hegioni hunc agellum.

Et laudantis est dictum & applaudentis.

22 Prater uterque.

23 Oc-

1 Huic 2 demus, 3 qui frustratur. MI. paulum 4 id au-

tem? DE. 5 si 6 malum fiet,

Faciendum est: 7 pro patre huic est: bonus 8 est. 9 us-

ter est: 10 recte datur.

11 Postremo nunc meum illud verbum facio, 12 quod

tu Micio

Bene & sapienter dixi dudum: vitium commune

omnium est, 30

13 Quod nimium ad rem in senecta attenti sumus

14 hanc maculam nos decet

15 Effugere: 16 dictum est verè, & re ipsa 17 fieri

oportet. Micio.

MI. 18 Quid istic? 19 dabitur, quandoquidem 20 hic

vult. ÆS. 21 mi pater,

DE. Nunc tu mihi 22 germanus es pariter corpore &

animo MI. gaudeo.

DE. 23 Suo sibi gladio hunc jugulo.

35

quantum ad affectionem. 8 Hegio. 9 Nobis affinitate vel amicitia junctus. 10 Iuste, merito collocatur apud talem virum beneficium, cum bonus sit, & noster. 11 Denique nunc libet uti illa adversum te, ut mihi dudum eam obiecasti. Unde mox velut insultans Micioni subicit Demea, *Suo sibi gladio hunc jugulo.* Al. non, Q. d. Non volo id in me quadrare, ut dicar ad rem in *agella* attentionem. Atqui hactenus quidem Demea culpam hanc non satis à se amoveret, cum non de se largiatur, sed ad arguendum tantummodo Micionem adhortetur. Prius ergo placet magis, 22 Verbum. 13 Quod plus æquo incumbentes & inhiantes pecunia congerenda & rei familiari augenda in senectute sumus. 14 Hanc lahem sive ignominiam cupiditatis seu avaritiae. 15 Vitare: ne videamur nimis ad rem attenti esse. *Turpe est doctiori, suum in pauperem arguit ipsum.* 16 A te. 17 A te quoque. 18 Hoc dicta, videns se victum propriis verbis. 19 Ille agellus dabitur Hegioni, *Alchine.* 20 Demea. 21 Scilicet fac, quod suadet Demea, da fruendum Hegioni hunc agellum. Et laudantis est dictum & applaudentis. 22 Prater uterque. 23 Occido, neco fratrem Micionem esse proprio sibi, id est, suis ipsum verbis convinco, & deduco de sententia sua, & converto in meam. Cum enim videmus aliquem contra se locutum, & in verba sibi noxia, erupisse, vel quando suis se verbis prodidit, recte *suo sibi gladio jugulari* dicitur: ubi *sibi* redundat per P. Iconasmus. Est autem Metaphora translata ab his, qui in pugna suis ipsorum telis aliquoties confodiuntur. Hannibal apud Li-
vium, suis se artibus peti conqueritur.

ACTUS V. SCENA IX.

SYRUS, DEMEA, MICIO, ÆSCHINUS.

SY. ¹ Factum est, quod jussisti, Demea.DE. ² Frugi homo es: ego aedepol ³ hodie ⁴ meâ
quidem sententiâJudico, Syrum fieri æquum liberum. MI. ⁵ istum li-
berum?Quod-nam ob ⁶ factum? DE. ⁷ multa. SY. ⁸ noster
Demea, aedepol vir ⁹ bonus es:Ego ⁹ istos ¹⁰ vobis ¹¹ usq; a pueris ¹² curavi ambos
sedulo.¹³ Docui, monui, benè præcapi sēper, quæ potui omniaDE. ¹⁴ Res apparer: & quidem ¹⁵ porro, ¹⁶ opsare,
¹⁷ cum fideScortum adducere, apparare ¹⁸ de die convivium:¹⁹ Non mediocrius hominis hæc sunt officia. SY. ²⁰ ²¹
lepidum caput!DE. Postremo hodie in Psalteria ista emunda ²² hic²³ adiutor fuis,²⁴ Hic curavi: ²⁵ prodesse æquum est: ²⁶ alii ²⁷ me-

liores erunt:

bile. ²⁸ Ne differatur res. ²⁹ Meo cerè iudicio, mea opinione iudico
justum esse, Syrum servum hodie manumitti ac libertate donari. ³⁰ Sc.
fari æquum iudi-³¹ci? ³² Bene factum. Q. d. Quis est causa manumissionis?
Donat. iur. a scribi enim causas manumissionis, in iur. formula est: Ita supra
in Andr. 1, 10, & 11. fusi è servo ut esset liber tu mihi. Propterea quod sy-
ruba liberaliter. Unde & pretium v. se. appellatur libertas, ob merita ic.
perfolutum. ³³ Propter multa facta, multas causas. ³⁴ Quia tam sol-
licitus es pro me. ³⁵ Æschinum & Ctesiphonem. Enumeras causas ma-
numissionis. ³⁶ In vestrum commodum. ³⁷ Assidue ab ineunte
ætatē, cum adhuc pueri essent. ³⁸ Cura habui ac custodiri. ³⁹ Tan-
quam pedagogus. ⁴⁰ Res ipsa loquitur, te fuisse tam diligentem peda-
gogum. Hoc dicit ridendo eum. ⁴¹ Hæc sequentia docuit. ⁴² Pro-
videre de opsoniis, id est, de omnibus eduliis præter panem & vinū, opsonia
coemere. ⁴³ Fideliter: vel meretricem adducere, quæ fidibus canat.
⁴⁴ Sc. medio, id est, interdum. Turpe veteribus fuit de die convivium appa-
rare: quod Horatius nominat diem frangere, aut partem solido damare de die.
⁴⁵ Magni, id est, non quilibet hæc efficere poterat, a singulari ingenio pro-
veniunt. ⁴⁶ O homo festine & jucunde: nam caput, principum partem,
ponit pro toto homine, per Synechlochen. ⁴⁷ Syrus servus. ⁴⁸ Impulsor,
auctor. ⁴⁹ Al. hoc, id est, hanc rem, sc. fiduciam raptum. ⁵⁰ Beneficere
tali servo propter illa beneficia. ⁵¹ Servi. ⁵² Obsequentiores, irrogan-

¹ Materiam
diruta est.

Hortatu

Demea Sy-

rus cum

uxore li-

bertate do-

natur, &

filiis am-

bobus opta-

tis uxores

concedun-

tur. Cau-

sam etiam

Micioni

refert De-

mea, cur

tam re-
pentē mo-

res muta-

verit.

² Mode-¹⁰ Aus. Frugi

autem est

omnis ge-

neris, &

indectina-

1 Æschini. Deniq. ¹ hic vult ² fieri. MI. vix. ³ tu ⁴ hoc fieri?
 2 Ut liber- ÆS. cupio. MI. ⁵ si quidem
 3 Æschine. Tu vis. Syre, ⁶ ebo ⁷ gaude huc ad me, liber esse.
 4 Ut Syrus SY. ⁸ bene facis:
 5 Quando- Omnibus gratiam habeo, & ⁹ seorsum sibi ¹⁰ propie-
 6 Interjo- reā, Demea.
 7 jo ad- DE. ¹¹ Gaudeo. ÆS. & ¹² ego. SY. ¹³ credo: minam
 8 monentis hoc ¹⁴ perpetuum fiat gaudium, ut ¹⁵
 9 & attenti- Phrygiam uxorem meam una mecum videam libe-
 10 onem con- ram. DE. ¹⁶ optimam
 11 citantis. Mulierem quidem. SY. & ¹⁷ quidem nepoti tuo,
 12 Dominus ¹⁸ hujus filio,
 13 enuncupat, Hodie ¹⁹ primam mannam dedit ²⁰ hæc. DE. hercle
 14 aut alium verò ²¹ serio,
 15 membrum Siquidem ²² primam dedit, band dubium, quin
 16 servi tenēs, ²³ emitti æquam fiet
 17 dicebat, ÆS. ²⁴ Ob eam rem? DE. ob ²⁵ eam: postremo à me
 18 boni boni- argenteum, ²⁶ quanti est, sumito.
 19 num liberi- SY. Dii tibi, Demea, omnes semper omnia optata
 20 essi volo. ²⁷ adferant.
 21 Quod MI. Syre, ²⁸ proceperisti hodie pulchrè. DE. siquidem
 22 me manu- porro, Micia,
 23 mittis. Tu ²⁹ iustum officium facies, atq; ³⁰ huic ³¹ aliquid
 24 Gratiarum paulum ³² præ manu
 25 actio. Dederis, ³³ unde nasur: ³⁴ reddet tibi ciul
 26 9 separa- MI. ³⁵ istos vilius.
 27 tim, parti-
 28 culariter.
 29 præcipue
 30 habeo gra-
 31 tiam. 10 Præter alios. 11 Te esse liberū factū. Gratulantis vox est. 12 Ga-
 32 gando. 13 Quod ambogaudetis mea libertate. 14 Nusquam interrup-
 33 tum, solidum, perfectum, cui nulla aggritudo comes intercedat. 15 Judi-
 34 co cognovi eam esse mulierem admodum probam. 16 Equidem, certo.
 35 Æschini. 18 Prima. 19 Uxor mea Phrygia. 20 Extra jocum.
 21 Sc. mannam. 22 Eam extra servitute mitti, manumitti, liberam fieri.
 23 Quæ nullius est momenti? 24 Sc. rem. 25 Quanto pretio Phrygia em-
 26 pta est, vel estimabitur. 26 Præsent. 27 Ad magnū bonum proventus es
 28 hodie, omnia tibi feliciter successerunt, quod te & uxorem manumitti obti-
 29 nuisti. 28 Patrocini sc. ut liberū non deseras, sed alas manumissum, ut Do-
 30 natus recte interpretatur. 29 Syro servo. 30 Pecunia. 31 In manu, in
 32 manibus, & in promptu Plaut. Reddidi patri omne argentum, quod fuit mihi
 33 præ manibus. 34 Quo alatur, vivat, de quo usum fructū capiat. 35 Sortem
 36 & usur. 34 Ille non reddet mihi etiam minus vel minoris valoris ista re
 35 vilissima, quam tibi ostendo: Floccum enim aut aliud quippiam tale osten-
 36 dens Micio, istos viliss, id est, nihil, redditurum dicit. Satis id apparet ex
 37 responso Æschini, & mox ipsius. Inmaniam fidem.

ÆS. 1 Frugi

ÆS. ¹ Frangi homo ² est. SY. ³ reddam hercle: ⁴ da ⁵ Varus, ⁶ modo. ÆS. age pater. MI. ⁷ post consulam. 25. ⁸ Ine Sy-
DE. ⁹ Faciet. SY. ¹⁰ 7 vir optime! ÆS. ¹¹ pater mi rus.
¹² festiuiſſime!
MI. ¹³ Quid iſtuc? quæ res tam repenſe ¹⁴ 10 mores in-
tauit tuos?
Quod ¹⁵ 11 prolubium? quæ iſtæc ¹⁶ 12 ſabito eſt larginas?
DE. ¹⁷ 13 dicam tibi:
14 Vi id oſtenderem, quod te ¹⁵ 15 iſti ¹⁶ 16 facilem &
¹⁷ 17 feſtiuum putant,
Id non fieri ¹⁸ 18 ex vera viua, neq; adeo ex ¹⁹ 19 aquo ex
pono, ²⁰ 20
Sed ex ²¹ 21 aſſentando, ²² 22 indulgendo, & ²³ 23 largiendo,
Mucio,
Nunc ²⁴ 24 adeo ſi ²⁵ 25 dicam vobis mea viſa ²⁶ 26 in-
viſa eſt. Æſchine,
26 Quia non juſta iniuſta prorsus omnia omnino oſ-
ſequor:
27 Miſſa facio, ²⁸ 28 effundite, miſſiſe facite quod vobis
libet.
29 Sed ſi id vultis potius, quæ vos propter adoleſcen-
tiam
11am
35
raa nunc ſactus & lenis. 11 Quæ eſt hæc promptitudo ad largiendum?
Q. d. Unde iſta inuimoderata proſuſio & liberalitas exiit? Al. *proluuium*,
quod à *proluo*, id eſt, decoquo, derivatum eſt. 12 Repentina, inſperata, cum
prius parcus eſſes. 13 Ingenu: fatebor, quare mutaverim mores. 14 Sc.
ſuſi. Sic enim demeæ reſpondet fratri: Quod ex me quaeris, quod proluuium
iſtuc ſit, quæ hæc ſubita largitas mea, dicam tibi: hoc faci, ut id oſtendam
&c. 15 Filii mei. 16 Benignum. 17 Iucundum. 18 Ex vero vi-
vendi modo, ex vera & laudabili natura tuæ facilitate, ex bonis moribus,
quos recta ratio format; verum ex fallaci vita. 19 Vera equitate.
20 B. d. iſtiſ, aſſentatione. 21 Indulgentia, plus æ quo promittendo. 22 Ex
nimia pecuniæ largitate: quæ vitia ſunt à vera virtute prorsus aliena.
23 Certe. 24 Quod non poſſum aſſentari, indulgere & largiri. 25 Odioſa.
26 Quia obſequendo vobis non promitto ſive concedo prorsus iſta omnia, ſive
juſta ſive iniuſta ſint, quæ promittit frater. 27 Omitto omnia iſta, Guye-
tus legit, *Miſſos ſaſto*, ſc. vos, *Oſiſti*, id eſt, dimitto vos, & veſtro arbitratu vi-
vere ſino. 28 Conſumite omnia. 29 Ordo eſt: *Sed ſi vultis potius ſolſe*,
me, & *indulge*, id eſt, improbare, & *sorrigere*, id eſt, emendare, recta facere,
obſequere, id eſt, obſequi vobis, & indulgere, proſpera facere, *in loco*, id eſt,
ubi opportunum & commodum erit, pro re nata, hæc, quæ vos minus videtis, id
eſt, non animadvertitis, non intelligitis, propter adoleſcentiâ, id eſt, propter
juventutem, quæ eſt imbecillior, & quæ cupit in magis impendi, id eſt, magis
acriter ſeu vehementer, quam æquum eſt, & quæ parum conſulitis, id eſt,
non ſatis proſpiciſtis, cogitatis, quid porro futurum ſit.

1 Habetis hic in promptu & ante oculos.
 2 Reprehendam, & corrigam & obsecundo
 3 Habetis hic in promptu & ante oculos.
 4 Plus scis, quid factu opus est : sed de 5 fratre quid fiet ? DE. 6 sino
 7 Habeat : 7 finem in ista faciat. ÆS. 8 istuc recte :
 9 plaudite. 40
 2 O pater, tua voluntati ac dispositioni relinquimus omnia. 4 Quam nos : quia es homo senio confectus. Valet enim consilio senectus, pollet prudentia, excellit permixtarum rerum usu & experientia. 5 Cæciphone, id est, de nuptiis fratris, seu illius amore. 6 Permitto, ut habent Pistrinam, id est, vitam suam transigat cum ea, neque velit amare aliam, sed hac sola sit contentus. 8 Sc. est, vel dicitur. 9 Congratulamini Poetæ & adulationis complusione manuum,

PHOR-

P H O R M I O P U B L I I T E R E N T I I

Carthaginienſis Afri.

1 ACTA 2 LUDIS ROMANIS, L. POSTHU: 1 Exhibita.
MIO ALBINO, ET L. CORNELIO MERULA, recitata.
3 AEDILIBUS CURULIBUS. 4 EGERUNT 2 Eo tem-
L. AMBIVIVS TURPIO, ET L. ATTILIUS pore, qua-
PRÆNESTINUS. 5 MODOS PECIT FLAC- hedi Ro-
CUS 6 CLAUDII, TIBIIS IMPARIBUS. mani ex-
TOTA GRÆCA 7 APOLLODORU 8 EPI- hiberen-
DICAZOMENOS. 9 FACTA 10 QUARTO. tur.
CN. FANNIO STRABONE, ET M. VALERIO Intelligit
MESSALA, CONSULIBUS. ANNO AB URBE autem.
CONDITA DXIII, ANTE CHRISTUM NA- Megalen-
TUM CLIX. tes, qui in
honorem

magne matris Deorum fiebant. 3 Cum eſſent Aediles Curules, id eſt,
quorum cura erat ædificiorum, tam ſacrorum, quàm profanorum ludorum,
ſc earum rerum, quæ ad uſum Reipub. ſpectabant. 4 Actores fuerunt,
5 Modulaciones, cantica compoſuit, quæ tibiſ ſcprimi aut cani ſolent.
Omnia enim carmina quondam canebantur ad tibiſ, vel ad modum ali-
quem Muſicum. 6 Scilicet filius. 7 Apollodori illius Comici,
8 Qui vindicat rem ſuam. 9 Acta, edita. 10 Sc. loco.

FABULÆ INTERLOCUTORES.

ANTIPHO, *adoſcens.*
CHREMES, *ſenex.*
CRATINUS, *advocatus.*
CRITO, *advocatus.*
DAVUS, *ſervus.*
DEMIPHO, *ſenex.*
DORIO, *leno.*

GETA, *ſervus.*
HEGIO, *advocatus.*
NAUSISTRATA, *matre-
na.*
PHÆDRIA, *adoſcens.*
PHORMIO, *paraſitus.*
SOPHRONA, *nutrix.*

PERSONÆ MUTÆ.

DORCIO, *ancilla.* | STILPHO, *adoſcens.*
PHANIUM, *adoſcennula.*

IDIO.

IDIOMATA PERSONARUM PRÆCIPUARUM.

Antipho, adolescens, patris
reverens ac meticulosus, &
simplicior.

Chremes, senex pauci consi-
lii, sed liberalis, & in
gaudio sollicitus, uxorem
multum metuens.

Davus, servus probus & fi-
delis.

Demipho, senex concitator,
sed prudens, atq; in gaudio
aperius, ad rem attentior.

Dorio, lenis impudens, super-
bus, durus.

Geta, servus callidus, vaser,
fallax.

Naufistrata, mulier nobilis, &
digna ac cordata.

Paedria, adolescens majoris
ætatis, ac confidentior.

Phormio, parasitus audax &
impudens sycophanta.

Sonhrona, nutritrix provida &
fidelis.

RATIO NOMINUM.

Antipho, vide Eunuch.

Chremes, vid. Andr.

Eratinus, à *εργος*, robur, ut à
Valens, Valentinus.

Crito, } vide Andr.

Davus, }

Demipho, quasi *τὸ δῆμος* *τῶν*,
populi claritas.

Dorio, nomen gentile vide
Eunuch.

Geta, } vide Adelp.

Hegio, }

Naufistrata, à *κοπή* *ναυαλῆ*,
bus, quarū gloriā populus A-
theniensium aliquādo excelluit.

Phædria, vide Eunuch.

Phormio, *δὲ δὲ* *ποπυῶν*, quæ
sunt fermenta sive coctici,
vel stramenta nautica.

Sonhrona, vide Adelp.

PHOR.

PHORMIONIS

ARGUMENTUM,

G. SULPITIO APOLLINARE

AUCTORE.

Chremetis frater ² aberat ³ peregrè Demipho, ¹ Proce-
 Relicto Aibenia Antiphone filio. ² lis est,
 Chremes ⁴ clam habebat ⁵ Lemni uxorem & ⁶ filiam, ³ Ab urbe
 Aibenia aliam ⁸ conjugem, & amantem ⁹ unice, ⁴ Athenis,
¹⁰ Quatuor ¹¹ fidicinam: ¹² mater è Lemno advenit, ⁵ Longe.
 Aibenas: ¹³ moritur: ¹⁴ virgo sola (¹⁵ aberat Chre- ⁶ Profectus
 mes) ⁷ enim erat
¹⁶ Fumus procurat: ¹⁷ ibi ¹⁸ eam visam ¹⁹ Antipho ⁷ in Cili-
 Cum amaret, ²⁰ operà ²¹ parasiti uxorem accipis. ⁸ ciam,
²² Pater & Chremes ²³ reversi ²⁴ fremere: dein ⁹ Secreto,
²⁵ mixtas ¹⁰ uolentes
 Triginta ²⁶ dant parasito, ut ²⁷ illam conjugem ¹¹ uxore
 Haberet ²⁸ ipse: ²⁹ argento hoc ³⁰ emitur ³¹ fidicina, ¹² Naufistrata
³² Uxorem retinet Antipho, à ³³ patre agnitam. ¹³ in
¹⁴ Lemno, in-
¹⁵sula una
¹⁶ ex Cycli-
¹⁷dibus, pa-
¹⁸tris Vul-
¹⁹cani.
²⁰ Phanium ex illa uxore. ²¹ Scilicet habebat. ²² Uxorem. ²³ Sing-
 ulariter. ²⁴ Filium. scilicet Phadriam, habebat ex illa uxore.
²⁵ Citharistiam. ²⁶ Phani puelle, quam duxit uxorem Antipho.
²⁷ Mater moritur Athenis, absente marito Chremete. ²⁸ Phanium.
²⁹ In Lemno. ³⁰ Exequias matris mortue. Sic Andr. 1. 1. ³¹ Carat una
 fumus. Sic Fumus curavi illi amplissimum. ³² In procuratore tunc
 sis, vel in pompa funebri. Epitaphi hujus fabula. ³³ Phanium. ³⁴ Fi-
 lius Demipho. ³⁵ Industria, auxilio. ³⁶ Phormionis, qui alto-
 rum mensas & cibaria sequebatur. ³⁷ Antiphonis, scilicet Demipho.
³⁸ Ille ex Cilicia, hic ex Lemno. ³⁹ Fremebant, id est, indigne sece-
 rant. ⁴⁰ Trecentis coronatos, qui faciunt 450 florenos. ⁴¹ Ipsi
 senes. ⁴² Puellam Phanium. ⁴³ Parasitus Phormio. ⁴⁴ Tri-
 ginta minis. ⁴⁵ A Lenone. ⁴⁶ Amata Phadria. ⁴⁷ Phanium.
⁴⁸ Chremete, Casitrophe fabula.

ALLUD.

ALIUD M. ANT. MURTEL.

Chremes & Demipho fratres Athenienses erant. Chremes Athenis uxorem divitem ac bene dotatam duxerat Naufiltratam : & ex ea susceperat filium Phædriam. Habebat Naufiltrata, præter cæteras opes, opima prædia in Lemno : eo igitur Chremes quotannis, ad ea locanda capiendosq; fructus, commeabat, dum illic residet, pauperculæ ejusdem mulieris amore correptus, eam quoq; ducit uxorem, & ex ea suscipit filiam Phanium : ac ne res emanaret, commutato nomine, Stilphnem se Lemni vocari juber. Detrahebat autem e fructibus prædiorum uxoris Atheniensis, quantum satis esset ad illam alteram una cum filia nutriendam : deinde Athenas reversus, aut calamitatem, aut vilitatem, aut tale aliquod causabatur. Erat Demipho filius Antipho. Cum igitur Phanium quindecim jam haberet annos, conveniunt inter se Chremes & Demipho, ut Chremes quidem & Lemniam uxorem, & Phanium Athenas clanculum adduceret ; Demipho vero Phanium filio suo uxorem daret : ejus rei causa proficiscitur in Lemnum Chremes. Eodem tempore accidit, ut Demipho ni quoq; iter esset in Ciliciam : abeuntes ambo Getæ (in Demiphois servus erat) filios committunt suos : profectis senibus, Phædia se statim citharistrix ejusdam amore implicat. Sed hoc erat incommodi, quod, qui à lenone emeret, quod daret, nihil habebat : interea uxor Lemnæ, quæ, propter paupertatem viri, diutius sorte quam solebat, morantis adventum expectare non posset, conscensa navis, Athenas una cum filia & nutrice ipsius venit : quarunt Stilphonem frustra. Athenas, qui quenquam eo nomine nosset, reperiebatur nemo : ibi mater (tanta eam ægritudo ceperat) moritur. Et funus una cum nutrice procurantem Phanium cum adspexisset Antipho, subito amore illius exarsit. Venit ad nutricem postridie, ut ejus sibi copiam faceret, obsecrans : illa se, nisi puellam uxorem duceret, facturam negat. Illi, cum & quidvis facere cuperet, & patrem absentem vereretur, parasitus Phormio hoc consilium dedit : Lex erat Athenis, ut orbas puellas, qui eis genere proximi essent, ducere, aut, si id pollent, dotem eis dare cogereantur : ego, inquit parasitus, simulabo, me pa-

trig. virginis amicum fuisse, ideoq; causam illius suscipere & vocabo te in iudicium, tanquam illius cognatum, tecum. que lege agam, ut eam ducas: tu ita te defendes, ut mihi facilem victoriam præbeas: ita condemnabere. Sic fiet, ut & tu potiaris tua, & patre reverso, paratam excusationem habeas: ita fiunt omnia, ut parasitus suaserat. Confectis jam nuptiis, eodem die ambo redeunt senes: turbati uterque: ille, quod filius indotatam uxorem, se absente, duxisset: hic, quod vereretur, ne erepta sibi hac collocanda filiae occasione, tota res fieret palam. Eo ipso die, leno, cicharistriz, quam Phædria amabat, dominus, nisi sibi pro ea triginta minæ darentur, venditurum se eam, minitabatur: ad eas conficiendas hanc fallaciam Geta confingit: ait senibus, se cum Phormione collocutum: Phormionem vero, si sibi dotis triginta minæ darentur, paratam eam uxorem accipere, quam duxisset Antipho. Eam pecuniam Demipho à Chremete sumptam numerat Phormioni: is eam Phædriæ, Phædria lenoni pro amica tradit: cum hæc jam confecta essent, agnoscitur Phanium. Ibi vero senes gaudere, quod, quas nuptias ipsi facere moliebantur, ex ipsis absentibus atque inscientibus, factæ essent: sed dolebant, sibi periisse triginta minas. Eas dum à Phormione primo blanditiis, postea etiam per vim eripere conantur; Phormio, qui jam de duabus Chremetis uxoribus, deque tota re intellexerat, inclamat Nausistratam, eique aperit omnia: illa cum aliquandiu de viro conquesta esset, tandem placatur, filiiq; ipsius iudicio omnia & permissuram pollicetur.

PRO

PROLOGUS.

¹ Luscus
Lavinus.
amulus
Terentil.
² Qui jam
diu est, ut
vinum ve-
tus dici-
mus? non
qui jam diu
fuit, ut En-
nius. Don.
³ Teren-
tium.
⁴ Cum
quidam
violentia
absterrere,
revocare
ab exerci-
tio scribendarum Comœdiarum, vel à studio, ut supra loquitur, Musco-
s Tradere, traducere, permovere. ⁵ Poetam Terentium. ⁷ Vaca-
tionem ludii & cessationem laboris, id est, ut desinat scribere. ⁸ Ca-
lumnias, convitiis, quæ postrema sunt imperitorum tela. ⁹ Desistere,
dehortari. ¹⁰ Ut non componat Comœdias. ¹¹ Poeta vetustus
dicit, conatur. ¹² Poeta vetus. *ΜΑΛΛΟΝΤΙ ΚΑΘΕ* verba adversarii sive cri-
minatoris refert, quibus Poetam reprehendat. ¹³ Frequenter dicit.
¹⁴ Composuit Poeta noster Terentius. ¹⁵ Comœdias. ¹⁶ Exili,
humili, nullius ponderis, id est, soliditatem nullâ esse in sententiâ. ¹⁷ Fa-
miliari stilo, id est, non esse compositam verbis gravibus & exquisitis, sed
levibus & facilibus. ¹⁸ In nullo loco Comœdiarum iuarum. ¹⁹ Fu-
ribundum: quæ Tragediæ aptiora, quàm Comœdiæ. *Ver sibi exponi Tra-
gici res Comica non vult.* ²⁰ Scribendo effinxit Terentius. ²¹ Nem-
pe per turorem. Insani enim & furentes putant se videre, quod non vident,
ὁμοῖα δ' εἶναι τὰ μὴ ὄντα. Sic per quietem dicimur videre, quod somni-
antes non videmus, sed videre nobis videmur. ²² In venatione. ²³ In-
sequi, urgere eam cervam. ²⁴ Cervam. ²⁵ Flere. ²⁶ Adoles-
centulus opem ferat cervæ. ²⁷ Poeta vetus, scilicet Luscus Lavinus.
Plinius de cervis: *Urgente vi canum, ultro confugiunt ad hominem.* ²⁸ Jam-
pridem, cum esset scriptorum penuria, nec scribere Poeta noster incepisset.
²⁹ Comœdia ejus nova, & propterea placens, placuit populo, & per-
asta est tota, cum primum in scenam inferretur, cum non est explosa.
Comœdiæ enim dicuntur *flares*, quando placent populo. Est Phralis Co-
mica. ³⁰ Histrionia, scilicet in ea representanda. ³¹ Industria,
studio & diligentia. ³² Potius eum placuisse, & ad finem usq; per-
actam. ³³ Opera sive industria, qua usus fuit in ea componenda.
³⁴ Non tam impudenter. ³⁵ Offendit, maledicit. ³⁶ Malediceret,
offenderet, carperet Poeta vetus nostrum Poetam.

Et m
2 Nu
4 Ve
Nul
Quer
20 Is
nib
23 Po
fic
25 Ik
rej
20 H
23 B
25 G
pu
26 L
27 T
Nk
3
Jabe
let
tius.
Poe
Icom
quo
foni
ocul
pote
19 V
dun
Mul
laur
rien
ma
nos
mo
19
Jedi
vol
est
su
est
ma
23
Jat
31

Es magis ¹ placerent, quas fecisset ² fabulas.

³ Nunc si quis est, qui hoc dicat, aut sic cogitet,

⁴ Vetus si Poeta non ⁵ lacerasset prior,

Nullum ⁶ invenire Prologum potuisset ⁷ novus. ¹⁵

Quem ⁸ diceret, nisi ⁹ haberes, cui malediceret:

¹⁰ Is sibi ¹¹ responsum hoc habeat, ¹² in medio omnibus

¹³ Palmam esse positam, ¹⁴ qui artem tractant inusitam.

¹⁵ Ille ad ¹⁶ famem ¹⁷ hunc ¹⁸ ab studio ¹⁹ studiū
rejicere:

²⁰ Hic ²¹ respondere voluit, non ²² lacerare.

²³ Benedixit si cecidisset, ²⁴ audisset bene:

²⁵ Quod ab illo allatum est, sibi id esse relatum
puet

²⁶ De illo jam finem faciam dicendi mihi,

²⁷ Peccandi ²⁸ cum ipse ²⁹ de se finem non ³⁰ facit.

Nunc quid velim, animum ³¹ attendere: appor-
³² novam.

¹ Et la-

baulz, quas

fabulas se-

cisset, ma-

gis place-

rent po-

pulo.

² Antipho-

lis. Sic in

Prolog.

Andr. Po-

pulo ut pla-

cerent, quam

fuisse

fabulas.

²⁰ 3 Occur-

rit tacitum

objectio-

ni: poterat

enim ob-

jici, Te-

rentium

non po-

tuisse Pro-

logos scri-

bere, nisi

materiam

haberet maledicendi adversario. ⁴ Lucius Lavinius. ⁵ Provoca-

let, irritasset. ⁶ Excogitare praestationem. ⁷ Poeta noster Teren-

tius. ⁸ Aptè componeret, eloqueretur. ⁹ Aliquem, sc. veterem

Poetam. ¹⁰ Qui hoc dicit, aut sic cogitat. Huic objectioni jam re-

spondet. ¹¹ Responsum hanc. ¹² In communi, ¹³ in quo

omnibus Comiciis. Nimirum praemia ante certamen in conspectu pro-

ponuntur, incitamentum certantibus. Virg. *5. Aen.* Munera principis ante

oculos, atque; losantur in medio, sacri tripodes, viridisq; corona, Et palma,

positum victoribus, armagus. Et ostro Persula vestis, argenti curvisq; salenta.

¹⁴ Victoriam, praemium victori, id est, unicuique Poetae licere certare ad

consequendam palmam. ¹⁵ Qui exercent artem Poeticam, cui praesunt

Mulae, qui scribunt Comedias. Sic supra Prol. Heaut. *Respont ad studium*

hanc se applicasse Museum. ¹⁶ Vetus Poeta Lucius Lavinius. ¹⁷ Efu-

riem, inopiam, quam illi erat subeunda, nisi industria sua composuisset Co-

medias, quas *Ad illibus* venderet, unde victum quaeritaret. ¹⁸ Poetam

nostrum Terentium. ¹⁹ Ab industria componendi sive scribendi Co-

medias, id est, ut cessante studio & industria, fame periret & inopia.

²⁰ Conatus est repellere, consilicere, redigere. ²¹ Terentius. ²² Ma-

ledictus. ²³ Irritare. ²⁴ Si vetus Poeta bonis sermonibus & bene-

volis provocasset. ²⁵ Laudatus a Poeta nostro fuisse. Nam *hunc audire*

est audire bene dici, laudari: contra *malè audire*, est audire malè dici sibi

aut de se, id est, vituperari. ²⁶ Poeta vetus putet id, quod maledictum

est ab illo, esse retortum in se: q. d. quod dedit, recepit. ²⁷ De ipsius

maledictoria & calumnia. ²⁸ Maledicendi mihi, calumniandi.

²⁹ Quoniam, quamvis. ³⁰ Propria voluntate & motu nulla à me in-

jeria provocatus, *ad id vult.* ³¹ Pro faciat. ³² Attentum praestare.

³³ Comediam.

Epidi.

1 Ab Antiphone de quo iudicabit: *Antiphonē*.
 2 *Epidiacazemonon* quam vocant Comediam Græci. Latini Phormionem nominant;
 3 Quia 4 primas partes qui ager, is erit Phormio Parasitus, 5 per quem res geretur maximè.
 6 Voluntas vestra si 7 ad Poetam accesseris, 30
 8 Date operam: 9 adeste equo animo per silentium, Nè simili utamur 10 fortunâ, 11 atq; 12 nisi sumus, Cum per 13 tumultum 14 noster grex 15 motus loco est: 16 Quem 17 actoris virtus 18 nobis restituit 19 locum, 20 Bonitasq; vestra 21 adiutans, atq; 22 equanimis.
 35

Phormio-
 ne, Antiphoni adjudicatur. Donatus hic *Epidiacazemonon* in terminatio genere ex Apollodoro scribendum esse contendit: sed pace ejus dixerim, 20 *Epidiacazemonon* rectum videri, & à Terentio hic Antiphonis respectu, ut diximus, positum esse, qui in hac fabula *Ἐπίδικος* seu, *Ἐπίδικος ὁ μωρός* introducitur, id est, de quo in iudicio contenditur inter Demiphonem patrem & puellam Chremetis filiam. 2 Quam jure suo Græci *Ἐπίδικος ὁ μωρός* vocare possint, propter ejusdem Apollodori similis argumenti fabulam, quâ *Ἐπίδικος ὁ μωρός* nominavit, id est, τὴν *Ἐπίδικος ὁ μωρός* παρθένον, id est, puellam, de qua in iudicio contenditur, 3 Ratio cur Latinis Phormio hæc fabula vocetur. 4 Præcipua officia in toto fabulæ progressu. 5 Primarum partium actores seu personæ in Dramatis esse dici possunt, quas plurimam veritantur in Dramate, seu quænam major ratio habetur, quam potissimum respicit fabula, & à qua plerumque nomen fabulæ imponitur, ut *Andromacha Euripidis*, *Andria Terentii*, *Amphitruo Plauti*. 6 A quo materia fabulæ præcipue procedet. 7 Affectus, favor vester. 8 Poeta nostro assenserit ac saverit. 9 Succurrite nobis. 10 Sitis candidi iudices. 11 Infortunio. 12 Sicut. 13 In agenda Hecyra. 14 Gladiatorum & funambulorum. Vide Prologum Hecyræ. 15 Nostra multitudo & caterva actorum. 16 Perdidit locum sibi ab Adilibus destinatum. 17 Locum turbatum. 18 Histrionis decora actio. 19 Histrionibus. 20 Iterum agendi Comedias. 21 Favor inspectando. 22 Actorem. 23 In ignoscendis erratis.

ACTUS I. SCENA I.

DAVUS.

1 Davus
 2 extens, di-
 3 est adferre
 4 se, quam
 5 debet Getæ pecuniam.
 6 Eiusdem gentis vel civitatis, cuius ipse sum.
 7 P. Iam Curiales vocat. Popularis proprie dicitur, quod est populi. Interdum popularis dicitur gratus & charus populo, qui sibi populi favorem conciliat, quique populi est studiosus. Cic. Nihil tam populare, quam bonitas.
 8 Getæ, 9 Propter supputationem aliquam restantem. De enim hic causam denotat.

1 Jam

1 Jam pridem apud me 2 reliquum paucillulum
Nummorum: 3 id us 4 conficerem: 5 confeci: affero.
Nam 6 herilem filium 7 ejus duxisse audio
Uxorem: 8 ei credo 9 minus hoc corradiatur
10 Quam iniquè comparatū est, ii, qui minus h-
Ut semper aliquid addant 11 divitioribus? (bēr,
12 Quod 13 ille 14 unciatim 15 vix 16 demens de suo,
17 Sum defraudans genium, 18 comparis miser, 19
19 Id 20 illa universum 21 abripies, 22 baud existimans
Quanto labore 23 parum: porro autem Geta
24 Ferietur alio munere, ubi 25 hera pepererit:
Porro 26 alio autem, ubi 27 erit puero natalis dies:
Ubi 28 initiabunt: omne hoc 29 mater auferet: 30
Puer 30 causa erit 31 mittendi: sed video ne Getam?

1 Olim
2 Relictum
3 Paucillu-
luni num-
morum quod
erat ei de
rationculis
reliquum,
4 Compa-
rarem, col-
ligerem,
paratum
haberem,
sc. ad muni-
erit. Pendet
enim a
precedenti.
5 Collegi,
comparavi.
6 Filium

domini ejus, sc. Antiphonem. 7 Geta. 8 Herili filio. 9 Illa pecunia
radendo, id est, cum magna difficultate, comparatur. 10 Quia inique com-
paratum est. 11 Ditiorebus, minus pauperibus adjungant. 12 Ordo est:
Ila abripies universum id, quod ille miser, defraudans suum genium, compar-
is vix unciatim de demens suo. 13 Geta. 14 Per singulas uncias, obolos,
id est, minimis a portunculis, particulatim. Est autem unciæ duodecim pars
assis, scilicet Romanæ. 15 et græcè, difficulte. 16 Reservando de portione
sua, quæ abstinere plerumque, ut peculium sibi conflaret. Servi enim singu-
lis mensibus quatenus modios id est, quædam mensuram frumentis, il-
bras centum & quatuor cum besse accipiebant: & id demens dicebatur, a
diminutione: nam illis frumentum, certa mensura dimensum, tradebatur.
17 Parce vivens, & natura illud detrahens, quod appetere videbatur. Ge-
ta, natura Deus est, & pro ipsa natura ponitur. Fingunt autem duos cultus,
homini esse genios, scilicet bonum & malum. Hinc est defraudans genium, abstinere
ab illa, quæ appetit natura: licet contra indulgere genio, est voluptuosa
itaque laeta vivere. 18 Parcendo custodivit: 19 compareo. 19 Totum
illud simul. 20 Sponsa Antiphonia. 21 Abradet. 22 Non perpendens,
considerans. 23 Id peculium acquisitum sit. 24 Onerabitur, premetur,
grave erit ei dare, id est, per aliud munus Geta damnum accipiet, quasi per
aliud velius alio munere, velut malo ac damno, mactabitur. Ferietur ergo
munus, non qui recipit, sed qui dat præsertim invitus. Metaphora peti-
ta est à gladiatoribus, qui adversarios Feriunt. Eadem Metaphora ubi est
Horatius: Majorum ne quis amicus Frigore te feriat, id est, te frigide
acceptum contemnat. 25 Sc. ejus, id est, uxor herilis filii. 26 Munere
ferietur Geta. 27 Celebrabitur. 28 A lacte depellent, & novi cibi
porulq; præbendi, & in lecto cubandi initium facient: quod non sine
religione sive ceremoniis fiebat: itaque tum initiabantur, id est, offere-
bantur, consecrabantur, ob eam, Dea Edulia; ob potum, Potia Dea;
sic cum à cunis infans transpoveretur, initiabatur Dea Cuba; cum fieri
inciperet, Fabulina; cum stare, Statulina. Guyetia scilicet: Initiabant, id
est, nomen dabunt. 29 Uxor Antiphonia. Inest hic queritur à Do-
mato an nutritrix? an vera mater? non enim nisi de vera matre accipi debere,
& Latinitas & contextus docet. 30 Occasio. 31 Mittendi, dandi
hujusmodi munera.

ACTUS I. SCENA II.

GETA, DAVUS.

1 Sc. iube ut me exspectet, aut, mox adit hic dicitur.
 GE. 1 **S**iquis me quæret rufus. DA. 2 præsto est, d. sine GE. ob!

At ego 3 obviam 6 conabar tibi, Dave. DA. 7 accipe, 8 heu:

9 Lætum est, 10 conveniet numerus, quantum debui.

GE. 11 Amo te & 12 non neglexisse, habeo gratiam.

DA. Præsertim ut nunc sunt 13 mores; 14 adeo ver redit:

Si quis quid 15 reddis, magna habenda est gratia.

16 Sed quid tu es tristis? GE. 17 ego, ne tne scis quo in metu, &

Quanto in periculo sim. DA. quid istuc est? GE. 18 scies, Modò ut tacere possis. DA. abi sis 19 insciens:

Cusur mi fides in 20 pecunia 21 perspexeris, 10

22 Vere, aei 23 verba credere? 24 ubi 25 quid mihi

lucet.

Te 26 facere? GE. ergo ausculta. DA. hanc 27 ore-

ram sapi 28 dico.

homo coepit amare Demiphonis filius Antipho: & quomodo capere amorem virginis, cum opera paratit Phormionis uxorem duxerit. 6 In certis persona de se loquitur Davus. 8 Noli ire ei obviam, siste gradum. 4 Interjunctio ostendens lætitiā de adventu. 5 Sc. fra seu proclama. 6 Tentabam, properabam. Conari enim est, 6 in p. c. h., ad agendum se expedire, ad opus accingi, tentare. 7 Debitum, pecuniam. 8 Ad amonenti est.

9 Probum, bonum, electum est argentum. Ita ut nullum sit numerus adulterinus. Prius de qualitate, deinde de quantitate live de numero dicit. 10 Numerus horum nummorum sine controversia erit tantus, in quanto numero pecunie tibi debitor fui, id est, æquabitur. 11 Quod te reddideris pecuniam debitam. Venusta est formula respondendi, cum grates nobis aut verba aut facta aliorum significamus. Plant. Ab. Quis es ergo, Ad. Amo te.

12 Te non fuisse negligentem in pecunia conficienda et adherenda. 13 Hominum. 14 Eo, ad id rea redit. 15 Cui si quid debet. 16 Transito ad expositionem argumenti. 17 Quare, cur ego tristis sim? 18 Audies. 19 Stulte. 20 Certo tempore numerata. 21 Clare & plane cognoveris, expertus sis. Argumentatur a Majore ad Minus. nam majus est pecuniam credere, quam verba.

22 Vereri times. 23 Rem non tanti præstis. 24 In qua conditione verborum. 25 Q. d. Nihil. 26 Si non tacerem. 27 Auscultandi, iudicandi, in est, d. c. quantum volueris, ego te audiam. 28 Ad dico.

GE. 1 Senio

GE. ¹ Senis nostri, Dave, fratrem majorem Chro-

Nostri? DA. ² quidni? GE. quid? ejus? ³ gnatum

Phedriam? DA. Tanquam te. GE. ⁴ cvenit, ⁵ senibus ambobus

simul, iter ⁶ illi in ⁷ Lemnum ut esset, ⁸ nostro in ⁹ Ci-

liciam Ad ¹⁰ hospitium antiquum: ¹¹ ¹² senem per epi-

stolas ¹³ Pellexit, ¹⁴ modò non ¹⁵ montes auri pollicens.

DA. ¹⁶ Cui tanta eras res, & ¹⁷ supereras?

GE. ¹⁸ desinas:

¹⁹ Sic est ingenium. DA. ²⁰ ob! ²¹ regem me esse

oportuit! GE. Abexites ambo ²² hic tum senes me ²³ filius

Relinquens quasi ²⁴ magistrum. DA. & Geta, ²⁵ pro-

vinciam Cepisti duram. GE. mihi ²⁶ usu venit, hoc scio.

Ageo, unam ex Cycladibus. ⁸ Demipho, ⁹ cuius filius erat Anti-

pho. ⁹ Regionem in minori Asia. ¹⁰ Veterem amicum externum,

id est, qui Demiphonem, cum in Ciliciam veniret, hospitio excipiebat;

& rursum quem Demipho, cum Athenis esset, hospitio excipiebat.

¹¹ Hospes. ¹² Demiphonem. ¹³ Blanditiis evocavit. ¹⁴ Tan-

tum non, ¹⁵ propemodum, ierme. ¹⁵ Immensas promittens,

ipsej amplissimas ostentans. Sal. Maria montesq; polliceri cepit. A Per-

farum arrogantia ductum, qui propter auri venas aureos montes jacta-

bant. ¹⁶ Pellexit ne dominum tuum, vel hocine pollicebatur do-

mino tuo, cui tantæ divitiæ erant, qui tantas divitias possidebat, &

ultra quam usus postulabat? ¹⁷ Abundabat divitiis, ¹⁸ ¹⁹ Mirari. ¹⁹ Talis est natura ejus, scilicet avara, ut omnia postpo-

nat lucro. ²⁰ Intersectio bene de se sentientia. ²¹ Divitem & opu-

lentum, ut qui scirem uti bonis: ita sum natura liberalis & magnanimus.

Oportet enim se habere divitias Demiphonis, quibus dicit se melius uso-

¹ Demi-

phonis.

Narratio,

quæ argu-

mentum

fabulæ

explicat.

¹⁵ Scilicet

nossem?

⁸ Scilicet

nostri?

⁴ Exponit

causam

itineris

Demipho-

nis, sed

Chremetis

tacet.

⁹ Chremeti

& Demi-

phoni.

⁶ Chre-

meti, cujus

filius erat

Phedria.

⁷ Insulam

in mari

1 Ita
existima-
veram.
2 Ab he-
ris, 3 do-
minis cu-
stodem li-
llorum.

3 Malo,
non satis
propitio
genio meo.

Veteres
autem
quod
prospere
quicquam
evenerat,
aut acce-
perant,

Dia propi-

tia id evenisse arbitrabantur: contra, quando mali quicquam evenerat, Deo irato id factum esse credebant. Pari modo, quia Geta ad malum suum relictus erat custos, dicit se relictum esse Deo irato suo, id est, genio suo & Deo, quem peculiarem nascendo sortiebatur. Q. d. Cum more re-
misor, quod relinquitur hic ad malum & incommodum meum: quale solet evenire Deo irato. 4 Resistere adolescentibus, cum in amorem incide-
rent. 5 Post abitum parentis. 6 Quid multa dicam? 7 Demio-
phoni. 8 Quamdiu praesto operam in regendis liberis. 9 Humeros.

Synecdoche. 10 Scapularum meorum dominus esse desii, id est, scapula
meas carnicibus tradidit sunt cadendo, adeo fuerunt verberibus attrita
scapula, ut me eas non habere, sed perdidisse putarem. Quia servi, natura
contumeliosi, in scapulis verberari solebant, hinc natum est illud, Scapula
perdidit, scilicet cadendo. 11 Jamdudum. 12 Sc. sic eventura esse. 13 Quis
dixit tibi accidisse. Q. d. Haud equidem miror id tibi contigisse. 14 Impe-
ritia. 15 Domini filios, scilicet, adversus eum, qui se potentior est. 16 Sc.

id est, statum est repugnare & resistere domini filiis. *capitulum 47*
λακτις est Metaphora petita est à bobus, quos agricola lignis praecutia à
tergo fodiunt. Quod si quando calcibus repugnent adversus stimulum, gra-
vius etiam leduntur boves, tantum abest ut stimulo noceant. 17 Con-
cedere. 18 Scivisti tempore servire, occasionem arripere, scivisti quid
agendum hic foret, negotiatorum exemplo, qui pro annonae ratione
pretium mercibus suis statunt. Sen. *Vtatur foro, & quod fors fert, agno so-*
vamus animo. Huic affine est, *servi se sua.* 19 Antipho herilis filius, scilicet, fuit.

20 *Δικταδ*. 21 Alter adolescens, Chremetis filius. 22 Fiduciam.

23 Præter modum & rationem, vehementer, ut homo perditus, cui nihil
genus quid agat, modo voti fiat compos. 24 Puella Citharistria. 25 Ad
quæstum. 26 Puellarum venditori turpissimo, avarissimo. 27 Lenoni
ob pretium istius puellæ. 28 Erat apud filios. 29 Ne quid filii
sui haberent, quo possent puellas emere à lenonibus. 30 Ambo, scilicet,
Chremetis & Demipho. 31 Amatori Phædræ. 32 Satiare, id est,
inani quadam voluptate sese oblectare, Metaphora à pecudibus, quæ
pascendo saturantur,

1 Scitari, in 2 ludum ducere, & reducere:
 3 Nos 4 otioso 5 operam dabamus Phœdriæ.
 In quo 6 hæc discebat ludo, 7 ex adverso 8 ei loco
 9 Tolistrina erat quædam: 10 hic solebamus 11 ferè
 Plurimq; eam 12 operiri, 13 dum 14 inde iret 15 do-
 mum.
 Interea dum sedemus 16 illic, intervenit
 Adolescens quidam lacrimans: nos 17 mirari:
 Rogamus, 18 quid sit: nunquam æquè (19 inquit) 20 ac-
 modò
 Paupertas mihi onus 21 visum est & miserum, &
 grave.
 Modò quandam vidi virginem 22 hic vicinè 45
 Miseram, suam matrem 23 lamentari mortuam:
 24 Ea 25 sua erat ex adverso: neq; 26 illi 27 bene-
 volens,
 Neque 28 notus, neq; 29 cognatus, 30 extra unam
 31 aniculam,
 Quisquam aderat, qui 32 adjutaret funus: 33 miseri-
 tum est:
 Virgo ipsa facie egregiâ, 34 Quid verbis opus est? 50
 35 Commorat omnes nos: 36 ibi continud 37 Antipho,
 qui princeps ludo litterario, ac litteras docet. 3 Ego & Antipho.
 4 Otioso & tranquillo animo. 5 Adjuvabamus hæc in re Phœdriam.
 6 Puella. 7 E regione illius loci, in quo discebat hæc Citharistris.
 8 Al. illico, id est, recta, statim, prope. 9 Officina tonsoria. 10 In
 hac contrina. 11 Ut plurimum. 12 Expectare. 13 Donec.
 14 Ex ludo. 15 In domum lenonis. 16 In contrina expectantes
 citharistras. 17 Pro mirari, id est, admirabamur rei novitatem. Pa-
 ragoge. 18 Quomobrem lacrymatur. 19 Adolescens. 20 Sicut
 paulo ante. 21 Refertur ad onus. Sal. Est locus in carcere, quod Tullia-
 num appellatur. 22 In hac vicinis, ubi multi vicini habitant. Nam vi-
 cinis completitur homines inter se propinquos ac vicinos: vicinis vero
 est domorum propinquitas. 23 Voce querula & tristi de flere. 24 Ma-
 ter mortua. 25 Collocata, posita erat è regione puellæ. 26 Vir-
 gini. 27 Benevolus, qui patrocinium deserta susciperet. 28 Qui
 ignare consilium impertiret. 29 Sanguine junctus. 30 Præter.
 31 Quæ ætate & inbecillitate virum nihil poterat. 32 Curaret, vel
 auxiliaretur ad celebrandum funus, id est, ipsum officium exequiarum.
 Heur. Atq; illi onera adjuta. 33 Misertus sum ejus puellæ, aiebat
 adolescens. 34 Finit orationem adolescentis lacrymans. 35 Com-
 moverat ad commutationem adolescens illis lacrymis. 36 Tuq;
 37 Scilicet dixit.

1 Comi-
 tari puel-
 lam in pub-
 licum pro-
 deuntem.
 2 Locum
 exercitii
 40 five scho-
 lam, in qua
 discebatur
 tem Musi-
 cam. Nam
 omnis lo-
 cus exerci-
 tii, qui
 Græce abo-
 la dicitur,
 Latine di-
 citur ludus.
 Inde lu-
 dum litta-
 rarium di-
 cimus
 scholam,
 in qua
 pueri lit-
 teris dant
 operam.
 Hinc lu-
 dima-
 gister.

1 Ad visen-
dum hanc
puellam?
Est autem
constru-
tio Gre-
ca: ut apud
Virg. po-
pulari po-
natis. Ve-
nimus.
2 Adole-
scens in-
quit.
Hic Phæ-
dria vel
quia alius
ad adole-
scentem,
qui virgi-
nem indi-
cavit, con-
versus di-
cere vide-
tur.
3 Ad eam.
4 Omnes
nos.

5 Ubi erat
virgo. 6 Quemadmodum dixerat adolescens. Atyndeton: quale illud Cæ-
saris, *Veni, vidi, vici.* 7 Sc. erat. 8 Eam esse pulchram. 9 Auxilii.
10 Commendandam & augendam. 11 Dispersus per totum collum, re-
jectus post tergum, id est, capilli ejus erant hæsi: a pando, *scandis*. Singularis
pro plurali. 12 Pedes ejus erant sine calceis. 13 Inculta pro dolore.
14 Erant in ejus facie. 15 Propter matrem. 16 Abundantia pulchri-
tudinis. 17 Quæ dixi, sc. solutio crinis, nuditas pedum, lachrymæ, vestitus
turpis. 18 Phædria. Est enim periphrasis Phædriæ. 19 Citharistram.
20 Formosa, pulchra, elegans est, ut in Andr. Scitus *puer natus est* Ap. amplius.
21 Antipho, sc. cepit amare, sed intercepti sermonem Davus. 22 Sc. amare
coeperit? 23 Perveniat. 24 Verulam, quæ custodiebat puellam. 25 An-
tiphoni. 26 Puellæ. 27 Facultatem, id est, ut eam quamprimum sibi
tradat, ut potatur ea virgine. 28 Vero. Nam 70 enim hic non est Con-
junctio causalis, sed adversativa, pro *sed*, vel *vero*. Vide Adelph. 4, 3.
29 Facturam copiam. 30 Antiphonem. 31 Quod hoc petit. 32 Pro-
bani, ingenui, nobilem. Horat. *Fortes creantur fortibus & bonis, viri.*
33 Probris parentibus, majoribus. 34 Ducere hanc puellam. 35 Le-
gitime, secundum legem Atticam, ut civis civem ducat. 36 Quod petit,
sc. copiam virginis. 37 Sed si alio modo velit sibi fieri copiam virginis.
38 Anus se facturam. 39 Antipho. 40 Nesciebat. 41 Puellam.
42 Ne ille domum rediens, filium adibus expelleret. 43 Qui in Cilicia
erat. 44 Donum. 45 Non permetteret habere eam uxorem? 46 Pa-
ter, homo tam avarus. 47 Dote carentem. 48 Non natam ex claris
parentibus, obscuro loco natam.

Daret il-
GE. 2
Homo t
DA. 2
7 de
8 Lex
Iris nub
9 Ego
1 dica
13 Pau
Ad ju
Que
15 Con
mod
Cum t
21 Pa
25 Ill
daci
GE. F
127

diam
verba
Et M
parent
est, co
sc. ill
proxi
Mimo
dam,
litem
dictio
me e
mim
erit.
so C
verli
24 S
in ju
tim
esse
clar
qui
ins
adm
ma
ver

Daret illi? nunquam faceret. DA.¹ quid fit denique?

GE.² Quid fiat? est³ parasitus quidam Phormio.

Homo⁴ confidens: ⁵ qui (illum Dii omnes⁶ perdunt.)

DA. Quid is fecit? GE. hoc consilium, quod dicam,

⁷ dedit:

⁸ Lex est, ut orba, qui sint genere proximi,

Ita nubant: & illos ducere eadem hæc lex jubet.

⁹ Ego ¹⁰ te ¹¹ cognatum dicam, & tibi ¹² scribam

¹ dicam:

¹³ Paternum amicum me assumulabo virginis:

Ad judices veniemus: quis fuerit pater,

Quæ mater, ¹⁴ quæ cognata tibi sit, omnia hæc

¹⁵ Confingam: ¹⁶ quod eris mihi bonum atq; com-

modum.

Cum tu ¹⁷ horum nihil¹⁸ refelles, ¹⁹ vincam ²⁰ scilicet:

²¹ Pater ²² aderis: mihi paratæ²³ lites: quid ²⁴ me?

²⁵ Illa quidem ²⁶ nostra erit. DA. ²⁷ joculari auct-

daciam!

GE. Persuasum est ²⁸ homini: ²⁹ factum est: ³⁰ ven-

tum est: ³¹ vincimur:

dicam: sed consideratione audaciæ ejus Gets confusus, interrumpit hæc verba. ⁶ Perdant! Imprecatio est. ⁷ Sc. d. ⁸ Sc. inquit Phormio. Est Mimesis. Ordo est: Lex est, sc. Athenis, ut virgines orba, id est, pupillæ, parentibus privatae, nubant iis, sc. adolescentibus, qui sint proximi generis, id est, cognatione: & hæc eadem lex, sc. Atica, jubet illos, sc. proximos, ducere, sc. illas orbas sibi cognatas. Illa ergo lex talis: Orba proximo nubat, orbam proximus ducat. Vide Adelph. 4. 5. & infra 2. 3. ⁹ Inquit parasitus. Mimesis est. ¹⁰ Antiphonem. ¹¹ Virginis. ¹² Litem intendam, diem dicā, in jus vocabo. Græca est phrasis *δὴ λω γέγρας*, id est, *item intendere*. Disa enim significat actionem, quam contra aliquem in judicio experimur: vulgo citationem vocamus. ¹³ Fingam, comminiscar me esse amicum patris virginis. ¹⁴ Quomodo, qua ratione. ¹⁵ Comminiscar. ¹⁶ Quatenus ex usu meo videbitur, & quantum commodum erit. ¹⁷ Confingam, ¹⁸ Refutabis. ¹⁹ Superabo te in judicio. ²⁰ Certe. Est particula affirmandi. ²¹ Pater tuus Demipho. ²² Reversus ex Cilicia. ²³ Actiones & controversiæ forenses, scilicet *τῶν*. ²⁴ Sc. interest, refert? ²⁵ Orba puella. ²⁶ De grege nostro: nam in judicio vincemus. Verba enim hæc sunt adhuc Phormionis, qui cum intitus esset Antiphoni, non poterat non etiam Phanio, ubi ab hoc deducta esset domum itidem esse amicus. ²⁷ O, vel, audio ex te, veldicis audaciam joco similem, ridiculam, vel, qui joco & fabulæ similior videtur, quam rei gestæ & veræ. Sic Andr. 5. 4. *Jocularium in malum insidens pennis insidi.* ²⁸ Antiphoni, ut sc. assentiretur consilio callido. ²⁹ Quem admodum dixerat Phormio, id est, dixit parasitus, quis fuisset pater, quæ mater, quomodo fuerit cognata, &c. ³⁰ Ad judices. ³¹ Ab adversariis nostris in judicio.

¹ Iam
virginem.

² De te,
id est,

quid tibi
continget,

qui magis
reli-

ctus sis
Antiphoni?

³ Fortuna.

⁴ Talis est
illa sen-

tentia
apud

Virg.

Quicquid
erit, supp-

randa
omnis for-

tuna se-

rendo est.

Et apud
Horat.

Levis sit
patientia,

Quicquid
corrigere

est nefas.

⁵ Placet
mibi re-

sponsum
tuum ma-

gnani-

muni & constans.

⁶ Hortantis hic est.

⁷ Esse forti animo, vel, ut

aequo animo ferat, quae acciderint.

⁸ In mea solertia, ut strenue me

defendam. *Aetologia*, quare velit aequo animo ferre fortunae eventum.

⁹ Quod habess fortis animum in rebus adversis.

¹⁰ Intercessorem,

qui pro me intercedat. Sic *Heaut.* 5, 2. *Nec tu aiam tibi, neq; precatorem*

pararis. ¹¹ *ironia*. Q. d. Non credo me facturum.

¹² Pro me.

¹³ Dimitte. *Protopopoeia* est: inducitur enim precator loquens.

¹⁴ Ser-

vum Getam.

¹⁵ In aliqua re, scilicet deliquerit, peccaverit.

¹⁶ Non.

¹⁷ Pro eo.

¹⁸ Verba sunt Getae.

¹⁹ Verba sunt precatoris.

²⁰ Phaedria scilicet, quem prius puellam *sestari*, in ludum duxerat & reducere

(quod *paedagogi* munus) dixerat Geta. Servi enim, qui heriles filios in

scholas deducebant, atq; inde domum reducebant. *Paedagogi* dicebantur.

Verò te meipsum esse dicit. Ita hic per jocum Phaedria, qui Citharistram du-

ctabat. ²¹ Sc facit?

²² Sc. *sestatur*, deducit ad ludum *citharædium*,

amat: vel tale quid. *Ellipsis*.

²³ Quomodo vivit?

²⁴ Parce, iobrie.

Significat, Phaedriam nihil habere, amicae quod det.

²⁵ Solam, puram.

²⁶ Phaedriae, sc. Chremes.

²⁷ Scilicet rediit.

²⁸ Demophonem.

²⁹ Quando, ad quod tempus,

¹ Duxit. DA. quid narras? GE. hoc, quod audis,
DA. & Geta!

Quid ² te futurum est? GE. nescio hercle: unum hoc
scio:

Quod ³ fors feret, ⁴ feremus aequo animo. DA. ⁵ pla-

cet:

⁶ Hem, ⁷ istuc viri est officium. GE. ⁸ in me omnis
spes mihi est.

DA. ⁹ Laudo. GE. ad ¹⁰ precatorem adeam, ¹¹ cre-

do, qui ¹² mihi

Sic oret: nunc ¹³ amitte quaeso ¹⁴ hunc: ceterum

Posthac si ¹⁵ quidquam, ¹⁶ nihil ¹⁷ precor: ¹⁸ tan-

tummodo

Non addat, ¹⁹ ubi ego hinc abiero, vel occidito.

DA. Quid ²⁰ pedagogus ²¹ ille, pui ²² cithari-

striam?

²³ Quid rei gerit? GE. sic ²⁴ tenuerit. DA. non mul-

tum habet

Quod des fortasse. GE. imò nihil, nisi spem ²⁵ me-

ram.

DA. Pater ²⁶ ejus rediit, an non? GE. ²⁷ nondum.

DA. quid? ²⁸ senem

²⁹ Quondam expectatis vestrum? GE. non certum

scio:

Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modo, &

Ad ¹ portitores esse delatam: ² hanc ³ petam. ⁴ Puer ⁵ heus: nemon' huc prodis? ⁶ cape, da hoc ⁷ Dorcio?

Portitores enim dicuntur, qui Principis iussu aut magistratus cuiuspiam in portu ideo sedent, ut a praternavigantibus vestigal exigant. ¹ Epi-
stolam. ² Adferam. ⁴ Alloquitur mutam personam. ⁵ Adver-
bium vocandi. ⁶ Argentum hoc. ⁷ Ancilla. Dorcium est locum,
gen. ut Glycerium.

ACTUS I. SCENA III.

ANTIPHO, PHÆDRIA.

AN. ¹ **A** Debn' rem rediisse, ut, qui mihi ² con-
sultum esse optime velis,

Phædria, patrem extimescam, ³ ubi in mentem ejus
⁴ adventi venis!

Quid ⁵ ni fuisset ⁶ incogitans, ⁷ ita ⁸ cum ⁹ exspe-
tare, ¹⁰ ut par fuit.

PH Quid istuc est? AN. rogitas? ¹¹ qui tam ¹² an-
daci facinori mihi conscius

Sis? quod usnam nē Phormioni ¹³ id suadere in men-
tem incidisset,

¹⁴ Nē me ¹⁵ cupidum ¹⁶ ed ¹⁷ impulisset, ¹⁸ quod
mihi ¹⁹ principium est mali.

²⁰ Non potius essem: fuisset tūm mihi illos ²¹ egrē
aliquot dies:

sum, id est, ut provideatur & prospiciatur optime mihi, & cui res meae cordi
sunt. ³ Cum ego recordor ejus adventus. ⁴ Pro adventu, sc. Athe-
nas ex Cilicia. Genitivus antiquus. Cic. Venit enim mihi Platonis in mentē.
⁵ Nili. ⁶ Temerarius, princeps; quia pleraque mala potius ex incogi-
tans, quam ignorantia. ⁷ Eo animo. ⁸ Patrem. ⁹ Expectassem.
Enallage temporis. ¹⁰ Sicut equum fuit seu decuit probum & obedien-
tem filium cum expectare. Q. d. Nequaquam duxissem uxorem, absente
patre, advertendo ejus voluntati. ¹¹ Qui necum scias, quam audax faci-
cinus commiserim. ¹² Contra si matrimonii, absente patre, sive quod
duxerim uxorem nesciente patre. ¹³ Ut ducerem uxorem. ¹⁴ Ne ve-
¹⁵ Volentem, & incensum amore. ¹⁶ Ad id faciendum, sc. ad ducendam
uxorem. ¹⁷ Instigasset. ¹⁸ Sc. me tūm cupidum fuisse. ¹⁹ Præci-
pium est malum, caput mali. ²⁰ Verum quidem est, non essem consecutus
rem amatam, id est, eam puellam. Occupatio. ²¹ Grave ac molestum,
id est, ingens dolor extinxisset in animo meo.

1 Respon-
det tacitis
objectioni.

2 Qua
quotidie
conficior.
3 Sollici-
tudo.

4 Audio
quidem
quod di-
cis, sed

longe aliter
sentio,
et nihil di-
cis: amore

enim suo
frui, ut sa-
cis, omni-
bus rebus

antepon-
endum
mihi vide-
tur.

To audio
igitur hic
εἰρηνικόν
est &

1 At non 2 quotidiana 3 cura haec angere animum.
PH. 4 audio.

AN. 5 Dum exspecto, 6 quam mox 7 veniat, qui adi-
mat hanc mihi 8 consuetudinem.

PH. 8 Aliis, quia 10 desit 11 quod an anti 12 agere est:
tibi, quia 13 superest, 14 dolet: 10

15 Amore abundas, Antipho.
Nam tua quidem 16 hercle certe 17 vita haec expe-
tenda optandaq; est.

18 Ita me Dii 19 bene ament, 20 ut mihi liceat 21 tam
diu, quod amo, 22 frui,

23 Nam depacisci mortem cupio: 24 tu conijicio cetera,
25 Quid ego ex hac 26 inopia nunc capiam, & 27 quid

28 tu ex ista 29 copia: 15
30 Ut ne 31 addam, quid 32 sine sumptu, 33 ingenu-
am, 34 liberalem 35 natius es:

Quid habes, ita ut voluisti, uxorem, sine 36 mala sa-
ma: 37 palam

Beatus, 37 ni unum desit, animus qui 38 modesti
39 istaec ferat.

κατ' ἀντιφρασην sumitur, id est, non audio, non assentior. 9 Quamdiu
exspecto, sc. et non quotidiana cura, &c. 6 Quam cito. 7 Pater do-
mini. 8 Conversationem, familiaritatem, quam cum ea habui, τὸ
συνησθαι, usum, fructumque amoris. 9 Adolescentibus. 10 Desit.

Vir. Las mihi non astate novum, non frigore desit. Sic Eun. 1. 2. Omnia habeo?
neq; quicquam habeo: nil enim est, nil desit tamen. 11 Rei amatae fructus
12 Molestum est. 13 Quod amas, id est, potiunda amicae occasio abun-
dantia est. πλεονεξία, περισσότης. 14 Dolori est. 15 Ex nimia satie-
tate lascivia. 16 Particula asseverantis, ad significandam felicitatis ma-
gnitudinem & certitudinem. 17 Hic vitae tuae status, haec commoda &
voluptates vitae tuae. 18 Modus est jurandi. 19 Ardenter, vehem-
enter. 20 Ut tam diu amore meo fruar, quamdiu tu tuos paratus sum
passionem cum morte inire, vitam cum morte commutare. 21 Tan-
tisper. 22 Citharis tria mea, quam amo. 23 Tecum cogita, cetera
tibi consilenda relinquo, quae sc. ex his sequuntur, id est, quam tu sis for-
tunatus, &c. ego miser. 24 Molestia, id est, quos dolores ego patiar.

25 Amoris sc. quod non possum frui, quod amo. 26 Voluptatis, id est,
quae gaudia. 27 Sc. capias, id est, percipias. 28 Abundantia rei
optata: quia domi amicam habes. 29 Ut taceam. Præteritio, quae An-
tiphonis amplificat felicitatem a persona novae nuptae. 30 Haec. 31 Quam
tibi sumptum non faciat. 32 Liberam, non servam, liberis parentibus
ortam. 33 Honestam, bene moratam amicam. 34 Sortitus es. 35 Ma-
lo nomine. 36 Sine omni dubitatione, sine controversia fortunatus es.

37 Nisi unum hoc tibi desit, animus sc. qui haec ferat. 38 Moderate.
39 Commoda quae tibi contigerunt, ferre possit, id est, qui his possit esse
contentus, qui recte possit uti talibus bonis.

Quid

Quid si tibi ¹ res sit cum ² eo lenone, ³ quocum mibi ¹ Nego-
 est, ⁴ iam senias. ¹⁰ tium.
 Ita pleriq; ⁵ ingenio sumus omnes: nostri nosmet ² Avarissi-
 pœniter, ³ Cum ¹⁰ mo scilicet.
 AN. At in mibi contra nunc videre fortunatus, ⁴ Quo.
 Phœdria, ⁴ Amistrophæ.
 Cui ⁶ de integro est potestas etiam ⁷ consulendi, quid ⁴ Te re-
 velis: ⁴ vera des-
⁸ Retinere, amare, ⁹ amittere: ego in eum ¹⁰ inci- ¹ vel, quan-
 infelix locum, ¹⁰ tum sit
¹¹ Ut neq; mibi ejus sit amittendi, nec ¹² retinendi illi, cui-
 copia, ²⁵ cum tali-
 Sed hoc quid est? videon' ego advenire huc currentem ¹ bus est ne-
 Getam? ⁹ gotium.
 Is ¹¹ ipse est. ¹⁴ Heil' timeo miser, quam nunc mibi ⁹ Habe-
 hic rem nuntiet. ¹⁴ mus elem-
¹⁴ naturam,
¹⁴ ut nun-
¹⁴ quam sorte

nostra contenti sumus, sed semper alienam sortem magis miremur, nostram
 contemnamus, optemus in expertis, experta damnemus. Horat. Optat
 ephippia bos piger, optat arare caballus. Et Ovid. Fertilior segeti est alieno
 semper in arvo. Vitiunusq; passus grandius uber habet. ⁶ De novo, vel,
 de rebus tuis adhuc integris. ⁷ Consultandi, deliberandi. ⁸ Fidi-
 cinam. ⁹ Dimittere à te, deletere eam. ¹⁰ Deveni miser in eum
 statum, id est, res meæ eo redactæ sunt. ¹¹ Ut non habeam facultatem
 neq; amittendi, neq; retinendi ejus quod amo. ¹² Propter patrem,
 qui mox hanc mibi consuetudinem est adempturus. ¹³ Ipse. Antiquum
 est. ¹⁴ Vox est ingemiscantis seu dolentis.

ACTUS I. SCENA IV.

GETA, ANTIPHO, PHÆDRIA.

GE. ¹ Nullus es, Geta, nisi jam aliquod tibi ¹ Perilisi-
 consilium ² celere ³ reppereris: ¹ actum est
 Ita subito nunc ⁴ imparatum tanta ⁵ te impendens ¹ deo. Hæc
 mala: ¹ secum in-
¹ quirit.

Geta, re-
 diens à portitoribus admodum tristitia. Porro Antiphoni nuntiat Geta, ² d
 Cilicia rediisse patrem Demiphonem: quo nuntio tantus injicitur metus
 male sibi conscio adolescenti, ut subducatur illico sese. ³ Subitum, velo-
 citer inventum. Dicitur, hic celer, hoc celeris, hoc celeris. ⁴ Invenieris,
 excogitaveris. ⁵ Minime instructum consiliis. ⁶ In te pendens, tibi
 imminens. Compositum pro simplici.

1 Mala.

2 Quo-

modo.

3 Decli-

nem, effu-

giam, pri-

uquam ir-

ruant.

4 Ex illis

malis, si in

ea inci-

dam.

5 Expe-

diam.

6 Tegi,

occultari.

7 Audax

tacinus,

temeritas

de conju-

gio tam te-

mere facio,

quod sc:

Antipho

duxerit

uxorem,

absente,

patre,

cujus rei

ego fui author.

8 Astute,

astutia.

9 Herilem

filium Antiphonem.

10 Opprimet.

11 Propter

quid, cur,

12 Geta.

13 Perturbatus.

14 Pra-

terea.

15 Momentum,

brevissimum

tempus.

16 Ad

huic rei

providendum,

ad deliberandum,

quid mihi

in hac re

agendum sit.

17 Superest,

restat.

18 Senex

Demipho jam

domum rediit.

19 In-

commodi,

1 Quæ neq; 2 uti 3 devinem scio, neq; quo modo me
4 inde 5 extraham :

Nam non potest 6 celari nostra diutius jam 7 audacia:
Quæ si non 8 astu providentur, me aut 9 herum 10 pes-

sum dabunt.

AN. 11 Quid nam 12 illo 13 commotus veni?

GE. 14 cum, temporis 15 punctum mihi

Ad hanc rem 17 est: 18 bernus adest. AN. quid istuc

est 19 mali?

GE. 20 Quod cum 21 audierit, quod ejus 22 remedium

inveniam iracundia?

23 Loquar ne? 24 incendam: 25 taceam? 26 instigem:

27 purgem me? 28 laterem lavem.

29 Eheu me miserum! 30 cum mihi pavor, 31 cum

Antipho me excruciat 32 animi:

Ejus me miseret: ei nunc timor: nunc me 33 retinet,

nam 34 absq; 35 eo

Esset, recte ego mihi 36 vidissem, & 37 senis essem

38 ulius iracundiam:

Aliquid 39 convassassem, atq; hinc 40 me conjicerem

protinus in pedes.

8 Astute, astutia. 9 Herilem filium Antiphonem.
10 Opprimet. Hic versus totidem verbis repetitur à Davo supra And.
1,3,3. 11 Propter quid, cur. 12 Geta. 13 Perturbatus. 14 Pra-
terea. Geta non videns juvenes, pergit in sermone suo. 15 Momentum,
brevissimum tempus. Metaphora sumpta est à puncto Mathematico. 16 Ad
huic rei providendum, ad deliberandum, quid mihi in hac re agendum sit.
17 Superest, restat. 18 Senex Demipho jam domum rediit. 19 In-
commodi, quod perturbatus loquitur Geta. 20 Uxorem duxisse Anti-
phonem filium. 21 Demipho. 22 Consilium, quo placari possit fe-
mis iracundia. 23 An interroganti de re tota hero respondeam? Q. d.
Non. 24 Nam si loquar, inflammabo iracundiam viri, iracundio-
rem reddam. 25 Nihil respondendo. Q. d. Non. 26 Quia sic
initem eum ad iracundiam. 27 Excusem me, à me culpam & suspi-
cionem omnem amolendo. Q. d. Non. 28 Quia sic frustra laborem, ina-
nem operam sumam, sicut qui lavando latere, ut eum dealbet, operam
perdit: nam lavando rubrior fit. 29 Intersectio dolentis. 30 Par-
tim timeo, ne quid mali mihi accidat propter adventum Demiphonis.
31 Multo magis. 32 Animo, id est, me curis torquet, facit me pertur-
batissimum, Archaismus est. 33 Remoratur me, qui essem fugiturus, nisi
res ad eum pertineret. 34 Plaut. Nam absq; eo esset, bodie nunquam ad
Solem occasum viderem. 35 Antiphone. 36 Providissem, propexi-
sem. Apheresis est. 37 Demiphonis. 38 Subita fuga. 39 Col-
legissem furto sarcinam aliquam, ac mecum asportassem, vasa collegissem,
40 Fugerem illico.

AN, 1 Quam

AN.¹ Quam² hic fugam aut³ furium parat? 1 Hæc
 GE. Sed ubi Antiphonem reperiam? aut⁴ qua qua-
 rere infistam viâ? 15 Phædriæ
 PH. Te nominat. AN. nesciô quod magnum hoc nun-
 tio expello malum. cognato.
 PH.⁵ Ah! sanus ne es? 2 Geta.
 GE. Domum ire pergami: ibi⁶ plurimum est. PH. re-
 vocemus hominem. AN. Ita illico. GE. 7 hem! 3 Quia
 Satis⁸ pro imperio,⁹ quisquis es; AN. Geta. GE. ipse⁴ Quam
 est, quem volui¹⁰ obviam. viam ca-
 AN.¹¹ Cedo,¹² quid poras, obsecro? atq; id, si¹³ po-
 tes, ¹⁴ verbo expedi. 20 cum que-
 GE.¹⁵ Faciam. AN. eloquere. GE. ¹⁶ modò apud por-
 tum. AN. ¹⁷ meum ne? GE. inuilexisti. AN. ¹⁸ oc-
 cidi. PH. hem! 10
 AN. Quid agam? PH. quid ais? GE. ¹⁹ hujus sa-
 trem²⁰ vidisse me, ²¹ parvum tuum.
 AN. ²² Nam quod ego huic nunc ²³ subito exitio re-
 medium inveniam miser? 5 Interje-
²⁴ Quid si ²⁵ ob meæ fortunæ redeunt, Phœnix,
 ab te ut distrabar; 10
²⁶ Nulla est mihi vita xperienda. GE. ²⁷ ergo istac
 cum ita sim, Antipho, 25
 Tausid magis te ²⁸ advigilare æquum est. ²⁹ Fortes
 fortuna adjuvat. 11 æ.
 7 Indi-
 gnantis est. 8 Imperiosè, secundum Imperium, cum fiducia loqueris,
 agis, & sine timore, ut solent homines Imperio fredi, 9 Nondum enim
 animadvertit esse Antiphonem, 10 Mihi venire, dari, 11 Dic:
 12 Scilicet novi. 13 Possibile est. 14 Paucis explica, quid portes
 nuntii. 15 Brevibus narraho totam rem. 16 Patrem tuum vidisti, di-
 strabus erat Geta; sed præventus est ab Antiphone, quem timor intelli-
 gentem fecerat. 17 Scilicet patrem Dêmiphonem vidisti? 18 Actum
 est de me. 19 Antiphonis. 20 Scilicet dico, aio. 21 Qui est pa-
 truis tuus, id est, frater patris tui. 22 Quod-nam. 23 Repentino
 malo, quod mihi imminet. 24 Apostrophe ad Phœnium. 25 In euni-
 statum, in eam angustiam eventus mei; res meæ revertuntur, redigun-
 tur. 26 Ne Deorum quidem. 27 Itaque cum tantopere times ab
 ea distrahi. 28 Vigilem esse, operam dare, ut eam conserves. 29 Au-
 daces & animosos fortuna juvat. Unde Cato apud Sal. Non votis, neq;
 supplere muliebribus auxilla Deorum parantur: ut vigilando, agendo, bene con-
 sulendo, prospere omnia edunt: ubi socordia te atq; ignavia tradideris, ne-
 quisquam Deos imploris, irati infestique sunt.

1 Prae-
mio metu
nihil pos-
sum inci-
pere.
2 Apud te.
3 Intel-
lexit.
4 Com-
misse.
5 Non
possum ta-
cere contra
naturam,
non pos-
sum effici
fortis &
audax.
6 Sc. scia-
re.
7 Tolera-
re, quod
est minus
grave, sc.
esse animo
forti.
8 Quod
est gravia
ac mole-
stius.
9 Nullius
momenti.
10 Ite
licet,
adum est de Antiphone, id est, nulla in eo spes salutis reliqua est. Id est, fir-
mitatis, constantiae, frustra haec a nobis dicuntur. A iudiciorum consuetu-
dine sumptum, ubi cum finitum esset iudicium, praeco clamabat: Illicet, id
est, ire licet, finito iudicio. 11 Cur inanem operam sumimus, monen-
do Antiphonem? 12 Sed, ἀλλὰ. 13 Fingo me esse animo forti, vel
audacem apud patrem, quasi nullius rei mihi essem conscius? 14 Vul-
gum mutat, & ad confidentiam se componit Antipho, ut obsecra, aut abire
simulantes retineat. 15 Nihil est, nugaris. 16 An emergat tristitia
signum. 17 Monentis est. 18 Admonentis. 19 Observa. 20 Fac
ut in loquendo & respondendo se per tibi constet. Quid hoc sit, non melius
potest intelligi, quam ex contentione Demiphonis & Phaedria scena se-
quenti: quod enim Antipho subterfugit, Phaedria probe implevit officium.
21 Senex pater. 22 Perturbet, exagitet, & longe propellat. Metaphora
petita est a crebro telorum jactu, qui perturbatur is, qui peritur. 23 Sc.
dis, fac respondeat. 24 Ad ducendam uxorem. 25 Te nolente.
ΠΑΡΑΝΕΙΝΟΝ, dictum est. 26 Attica. 27 Sententia iudicis, quam in-
te tulit. 28 Intelligis-ne? 29 Extrema parte plateae: ut ima foris, id
est, forium pars ima. 30 Ipse pater est. 31 Patri, id est, expectare
adventum patris. 32 Interjectum dolentis.

Mane, inquam. AN. egomet me novi, & peccatum meum.

Vobis commendo Phanium, & vitam meam.

PH. Geta, quid nunc fiet? GE. in jam 4 dies au-

dies:

Ego 3 plectar pendens, nisi quid me fefellerit.

Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,

Id nosmet ipsos facere oportet, Phædria.

PH. 7 Aufer mihi 8 oportet: 9 quin in, quid faciam, impera.

GE. Meministin? 10 olim ut fueris vestra oratio

In re recipienda ad defendendam 11 noxiam?

7 sustinendam 12 causam, facilem, 13 vincibilem, optimam.

PH. 14 Memini GE. 15 heu! nunc 16 ipsa ea est opus, aut, 17 si quid potest.

Melior, & callidiore. PH. fiet festulo.

GE. Nunc prior 18 adito tu: ego 19 in infidiis hic ero

20 Succenturiatus, si 21 quid 22 deficiet. PH. 23 age

5. Paniar, feriar. 6. Ut sumus audaces seu forti animo. 7. Omiste illud oportet, ne dicas mihi amplius oportet hoc vel hoc facere. 8. Oportet hic materialiter est accipiendum. Dixerat enim Geta. Id nosmet ipsos facere oportet: Id corrigit Phædria & mutat, dicens: quin tu, quid iocum impis; quo se paratissimum ostendat, quacumque ope possit. Antiphoni auctiari. 9. Imo præscribe mihi leges. 10. Antehac, nuper, cum se. Geta moneret Antiphonem, ut responderet accusationibus paternis, se invitare esse coactum, lege, iudicio. 11. Noxam, id est, culpam, peccatum, re. Defensionem. 12. Quæ facile vincatur. 13. Hæc fuisse orationem nostram. 14. Monentis est. 15. Scilicet causa, defensionem, vel orationem. 17. Si qua ratione possibile est quippiam inveniri vel excogitari, citius obire. 18. Accede, adire, aggredere eum, Virg. Nec quisquam ex agmine tanto Atides adire virum. 19. Alii melius in subsidio legunt, teste P. almerio, id est, in secunda acie. Namque deficiente besperis submittitur acies, subsidia dicuntur, non acies. 20. Substituitur, id est, succurrere ac supplere defectum paratus. Q. d. Ego diligenter tibi subserviam, diligenter te observabo; ne in confutando lene, & in defendenda noxa Antiphonis deficiat. Donatus admonet. Metaphoram esse re militari sumptam. Succenturiari dicuntur, qui explende cœnæ militaris gratia subsciant se id supplementum ordinum. 21. In aliqua re. 22. Insuperioris eris. 23. Fac quod dicis: vel est Adverbium blandi.

1 Hominem parvum.

2 Quod duxerim uxorem, abiente patre.

3 Defensionem vitæ meæ.

4 Juria.

5 Bene Donatus hic comparavit locum Hecaut. 3. 1. 1.

6 Tibi erant parata verba, hanc hominem.

7 verba: cu' tra-

8 παλλ' αὖ

9 enim hic dicitur.

ACTUS II. SCENA I.

DEMIPHO, GETA, PHÆDRIA.

1 Filium
Antipho-
nem, se
absente,
uxorem
duxisse,
agerrime
fert De-
mipho :
Phædria
ille &
Geta, servo
descenditur.
Ad ex-
stremum
Demipho
Phormio-
nem con-
venire
consti-
tuit, ut
injuriarum
cum eo

DE. 1 **I**ta-ne² tandem uxorem duxit Antipho³
in iussu meo?

Nec meum⁴ imperium, ac, ⁵ mitto imperium, non
⁶ simultatem meam

7 Revereri saltem?⁸ non pudere? ⁹ facinus audax!
d Geta

10 Monitor! GE. ¹¹ vix tandem. DE. quid mihi
¹² dicent? aut quam ¹³ causam reperiens?

14 Demiror. GE. atqui ¹⁵ repperi jam : ¹⁶ aliud cura,
DE. an hoc ¹⁷ dicent mihi?

18 Invitus fecit : lex ¹⁹ coegit : ²⁰ audio, ²¹ fatior,
GE. places.

DE. ²² Verum scientem, taciturnum ²³ causam iradere
adversariis,

Etiā-ne id facere lex ²⁴ coegit? PH. ²⁵ illud durum,
GE. ego ²⁶ expediam : ²⁷ sine,

exposuisset, qui ducendæ puellæ auctor fuerat. 2 Hæc particula habet
quiddam urgens & accelerans. 3 Contra meam voluntatem? 4 Pa-
ternam meam auctoritatem, sc. reveritus est? 5 Omitto. 6 Iram,
odii. Donatus iurgium & contentionem exponit, quod sc. ex odio oriamur.
Simultas propriè est odium testum, latens, dissimulatum a simulando, ut
quidam volunt, dicta est, quia, qui similitates exercent, inter se simulata lo-
quuntur. 7 Reveritus est, vel oportuit filium revereri? 8 An non
puduit eum flagitii, vel mei, id est, mea causa? 9 Quia duxit uxorem
invito patre. 10 Auctor nuptiarum, quia consilium dedisti, id est, huius-
modi, si quid recte curatum velis: huncce ego filio meo quasi magi-
strum & monitorem reliqui? fatinorum sc. monitor hic fuerit, non disci-
plinæ & probi moris magister. 11 Sc. tu nominat memini mei, id est,
deniq; post multa verba ad nomen meum pervenit. Expectaverat enim Ge-
ta, ut se, velut huic rei caput, in primis accusaret. 12 Geta & filius.
13 Defensionem, excusationem. 14 Valde miror, vel nescio: nam admi-
rationem ignorantis facit. Sic enim Donatus interpretatur, & hanc inter-
pretationem confirmat Geta responsum. Sic Hecyr. 4. t. PH. Crede: neq;
arbitrari patris est aliter sed demiror. Quid sit, quomodo, tanto pere bene
omnes nos velari voluit: partum, id est, ego nescio, hoc quid sit. 15 Causam,
quam dicam. 16 Noli de eo esse sollicitus, sed ad rem aliam confer
curam tuam. 17 Antipho, Phædria & Geta. Occupatio. 18 Nolens
duxit uxorem. Mimeli. 19 Eum, ut duceret eam. 20 Admitto illam
excusationem. 21 Legem coegisse vel id verisimile esse. 22 Confutatio
objectionis. 23 Offerre vi toria in causa. 24 Q. d. Minime. 25 Illud est
magni momenti, vel periculosum. 26 Totum negotium. 27 Ne facere,
ut volo.

DE. In.

DE. Incertum est, quid agam, quia præter spem, atq;

¹ incredibile ² hoc mihi obigit.

Na sum ⁵ irritatus, ⁴ animam ut nequeam ad cogitandum instigare.

³ Quamobrem ⁶ Omnes, cum secundæ res sunt maximè, tum maximè

Meditari secum oportet, quo pacto ⁷ adversam ærumnam ferant,

⁸ Pericula, damna, ⁹ exsilia: ¹⁰ peregrè rediens semper cogites,

Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut mortuum filie:

¹¹ Communia esse hæc, fieri posse: ut nè quid animo sit ¹² novum:

Quidquid ¹³ præter spem ¹⁴ eveniat, ¹⁵ omne id deputare esse in lucro.

Quæ O Phœdria, incredibile est, quoniam herum ¹⁶ anteo sapientia.

¹⁷ Mediata mihi sunt omnia mea ¹⁸ incommoda: ¹⁹ herus si redierit,

²⁰ Molendum ²¹ usq; in ²² pistrino: vapulandum: habende ²³ compedes:

Opus rursi faciendum: horum nihil quidquam accideri animo novum,

¹ Quod nunquam fuisset crediturus.

¹⁰ ³ Quod filius duxit uxorem, me absente.

⁸ Ad iram provocatus, commotus, perturbatus.

⁴ Ut non possim animam, improvisis.

¹⁵ filii Antiphonis nuptiis commotum & turbatum, incunt statum dispo-

nere seu inducere: ut de eo, quod hic agendum sit, serio cogitare possim.

²⁰

¹ Quamobrem oportet omnes homines meditari tum maximè, id est, præcipue, currite sunt maximè secunde, id est, prosperæ, &c. Quæ commode sententia hæc dixerat Terentius a Philosophia sumpta, ostendit Cicero Tusculano similis Euripidis loco. ⁶ Auson. in Periculis. Adversa rerum vel secunda prædicat Meditanda cunctis Comitus Terentius, Losare sedes, bellum gerere, aut potius. ⁷ Res adversas, calamitatem. ⁸ Antiphonem, &c. expositio ærumnarum. ⁹ Antiphonem. ¹⁰ Patet, vel quicumq; redit à longinquis regionibus. ¹¹ Omnibus hominibus accidere posse. Cuius assidere potest, quod cuiquam potest Pub. Syrus. ¹² Incogitatum, improvisum; q. d. ut nihil admiretur, si hoc acciderit. ¹³ Si ista mala non acciderint. ¹⁴ Accidit nobis. ¹⁵ Existimare id accidisse ex abundantia vitæ id quod timebas futurum. ¹⁶ Præcello, supero. ¹⁷ Cogitata, considerata, provisã: ubi ²⁰ meditata Passivè sumitur, tanquam veniens à verbo Comuni meditor. Hæc est altera præposita post illam in Adelphis 3, 3. ¹⁸ Pericula, mala. ¹⁹ Eleganter: enumerationem addit suorum incommodorum. ²⁰ Mihi erit. ²¹ Semper, assidue. ²² Usq; significat durationem longi temporis. ²³ Loco, in quo circumghebantur molæ triaxites, & ita frumenta pindebant, id est, molebantur. Vide Andr. 1, 2. ²³ Vincula, catenas colligantes pedes, Servi enim vincti erant in ergastulis, sed pedibus tantum.

Quid.

1. Propter quid, Eur.
2. Demiphonem lenem.
3. Apotrophe ad Phædriam.
4. Suaviter, lenibus verbis.
5. Chremetia.
6. Phædriam.
7. Refutantis est.
8. Scilicet se gaudeo.
9. Respondens hic iterat Phædria salutacionem.
10. Te gaudere propter meum adventum.
11. Quod te rogo.
12. Antipho.
Respondet de qualitate, cum tamen interrogatus esset de loco. 13. Athenis agit res suas, ubi tu discedens reliquisti. 14. Scilicet venerunt successerunt. 15. Ex voto? 16. Omnia ex sententia mihi evenisse, successisse. 17. Quod accidit tibi, quod sic mihi respondeas? 18. Per Antiphrasin & Ironiam ostendit bonas non esse nuptias, ut quas sine patris jussu sunt confectas. 19. Conciliatis, celebratis. 20. Interjectio admirantis. 21. Propter id, scilicet propter nuptias. 22. Scilicet O. Q. d. partes suas probè agere novit Geta laudat Phædriam, quod defensionem patris co actu inceptet, qui opabatur: fronte composita, verbis fidem asseverantibus: conferri debent. v. 48. & 49. Hoc seipsum dicit, ut Demipho non audiat. 23. Filio meo. 24. Vehementer cupio. 25. Ante oculos meos, seu obviam mihi venire. 26. Quod uxorem, me solente, duxerit. 27. Scire possit. 28. Facilem, indulgentem, scilicet antequam. 29. Difficillimum, durissimum. 30. Filius tuus. 31. Propter quod infans illi. 32. Quod dicitur. 33. Concordant, bene consentiunt, conveniunt. 34. Ex duobus, scilicet vel filium, vel Phædriam. Ita Virg. 2. Æn. Asipe nunc Danaum infans, & cernit ab uno. Disce amari.

Quidquid præter spem eveniet, omne id deprecabo esse in lucro.

Sed quid hominem cessas adire, & blandè in principio alloqui?

DE. Mei fratris video filium ire mihi obviam.

PH. Mi parrue salve. DE. 7 salve: sed ubi est Antipho?

PH. 8 Saluum advenire. DE. 9 credo: 10 hoc responde mihi.

PH. 11 Valet: 12 hic est: sed satin? 13 omnia 14 ex sententia?

DE. 15 Vellem quidem. PH. 16 quid istuc? DE. rogatas, Phædria?

17 Bonas, me absente, hic 18 confecistis nuptias.

PH. 19 Eho! an 20 id succenses nunc illi! Geta. 21 artificem probum!

DE. Ego. ne 22 illi non succenseam? ipsum 23 gestio.

24 Dare mihi in conspectum: nunc 25 suâ culpâ ut 26 sciat.

27 Lenem patrem illum. factum me esse 28 acerimum.

PH. Atqui nil 29 fecis, parrue, 30 quod succenses.

DE. Ecce autem similia omnia: omnes 31 congruunt: 32 Unum cognoris, omnes nris. PH. haud ita est. 33

DE. ¹ Hic in noxa est, ² ille ad ³ defendendam causam adest.

⁴ Cum ille est, ⁵ hic praesto est: ⁶ tradunt operas mutuas.

GE. ⁷ Probè eorum facta ⁸ imprudens ⁹ depinxit ¹⁰ senex.

DE. Nam ¹¹ ni hæc ita essent, ¹² cum illo haud staret, Phœdria.

PH. ¹³ Si est, patruæ culpam ut Antipho in se admiserit,

Ex qua ¹⁴ re ¹⁵ minus rei foret aut samæ temporans;

¹⁶ Non causam dico, quin, quod meritis sit, ferat: Sed si quis forè ¹⁷ malitiâ fretus suâ,

Insidias ¹⁸ nostræ fecit ¹⁹ ad lescenitiæ, Ac ²⁰ vicis; nostram culpa ea est, an iudicium,

²¹ Qui sæpe propter invidiam adimunt diviti, Aut propter misericordiam addunt pauperi?

GE. Ni nossem ²² causam, crederem vera ²³ hunc loqui.

DE. An quisquam iudex est, qui possit noscere

defendam noxam sive culpam. ⁴ Cum fratris filius Phœdria in noxa sive culpa est. ⁵ Meus filius Antipho ad defendendum adest. ⁶ Mutuo se adjuvant, se vicissim in peccatis defendunt, mutus nullum scabit. Translarum videtur ab agricolis vicinis, qui mutuam inter sese operam commodare solent. Aut ab artificibus, qui mutuo nonnunquam utuntur opera: maxime fabri ærarii. ⁷ Rectè, vere. ⁸ Nesciens amorem Phœdriæ. Nondum enim ita rem se habere compererat Demipho, sed ex suspitione & ira loquebatur. ⁹ Descripsit. Metaphora à pictoribus, qui coloribus exprimunt res ipsas. ¹⁰ Demipho. ¹¹ Nihil enim traderetis operas mutuas, ac iuveretis alter alterum. ¹² Non faveres illi, non ita defenderes meum filium Antiphonem, non esses ab illius partibus. Al. pro illo: ut apud Virg. 8. Æn. In summo custos Turpejs Manlius arvis Stabat pro templo, id est, pro defensione templi. Stare igitur cum vel pro aliquo, idem esse puto, quod Græcis, πρὸς τοῖς εἶναι, id est alicui studere, favere, & eum tutari. Cic. ab aliquo stare dixit. ¹³ Si ita est. Huic apologiæ comparo orationem Lysetij apud Plautum Trinummus 2. 2. 46, &c. ¹⁴ Culpæ. ¹⁵ Non temperans foret rei familiaris, id est, utilitati, bonis, facultatibus suis, minus, quam par erat, consulens, providens, quia indotatam duxit. ¹⁶ Non defendo illum, non intercedo pro illo. ¹⁷ Malitiosa sua confissa auctoria. Translatio culpæ in Phormionem, & iudicis. ¹⁸ Nobis adolescentibus, qui sumus imperiti rerum. ¹⁹ Nos. ²⁰ Qui sæpe divites tantis copiis eripiunt, quia illis invident. ²¹ Scilicet aliam esse: quia coactus est sua voluntate. ²² Phœdriam.

1 Antipho in culpa est, admittit culpam. Hos duos verius Guyetus plane expungit: nollem factum: factis enim

40 probi & Terentio digni videntur: quos Donatus bene interpretatur, & exemplo Ciceroniano plane huc convenienti illustrat.

3 Phœdria. 3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

3 Defen-

1 Tuum ius. ¹ Tua iusta, ubi tute verbum non ² respondens, 50
 2 mi. ³ Ita ut ³ ille fecit? PH. functus adolescentuli est
 3 dixit, ⁴ Officium ⁵ liberalis: postquam ⁶ ad iudices
 4 quid in ⁷ causa iusti
 5 habear. ⁸ Ita ⁹ eum ¹⁰ iustum ¹¹ iudicium ¹² ibi ¹³ stupefecit pudor.
 6 Ad accu- ¹⁴ GE. Laudo ¹⁵ nunc: sed cesso adire quamprimum
 7 sationem. ¹⁶ senem? 55
 8 Reus ¹⁷ Here, salve: saluum te advenisse gaudeo. DE. ob!
 9 enim, qui ¹⁸ Baxe custos salve, ¹⁹ columen ²⁰ verò familie,
 10 tacet, con- ²¹ 14 Cui ²² commendavi ²³ filium ²⁴ hinc ²⁵ abiens.
 11 sentire vi- ²⁶ meum.
 12 detur. ²⁷ GE. ²⁸ Jamdudum te omnes nos accusare audio.
 13 3 Filius ²⁹ Immeritò, & ³⁰ me ³¹ horum omnium ³² immeri-
 14 meus An- ³³ tissimo: 60
 15 tipho. ³⁴ Nam quid me ³⁵ in hac re facere voluisti ³⁶ tibi?
 16 4 Antiquè ³⁷ 25 Servum hominem ³⁸ causam orare ³⁹ leges non
 17 pro offi- ⁴⁰ 28 sinunt,
 18 s Boni, ac ⁴¹ 29 Neq; testimonii dictio est: DE. ⁴² 30 mitto omnia:
 19 pra se te- ⁴³ addo
 20 rentis bo- ⁴⁴ Istuc: ⁴⁵ 31 imprudens timuit adolescens: ⁴⁶ 32 sino:
 21 nam indo- ⁴⁷ 33 Tu servus: verum si cognata est maximè, 65
 22 lem. ⁴⁸ 34 Non fuit necesse ⁴⁹ 35 habere: sed id quod ⁵⁰ 36 lex jubet,
 23 6 In ius ⁵¹ 36 Dotem daretis, ⁵² 37 quæreret alium virum.
 24 vocatus à
 25 Sycophanta.
 26 7 Antipho-
 27 nem.
 28 8 Pertur-
 29 batum.
 30 9 Phae-
 31 driam.
 32 Q. d. Rescè quidem egi Phædria: sed & nonnihil è me dicendum superest.
 33 10 Demiphonem. ³⁴ 11 Ironia: ut bone vir, bonas nuptias, supra. Q. d. O
 34 improbe, indiligentissime magister liberorum meorum. ³⁵ 12 Sultenatio,
 35 decus & columna, cui familia nostra innititur, Virg. In te domus inclinata
 36 resumbit. ³⁷ 13 Certe. ³⁸ 14 Sc. tibi. ³⁹ 15 Reliqui te tanquam magistrum.
 37 16 Antiphonem. ⁴⁰ 17 Athenis. ⁴¹ 18 In Ciliciam. ⁴² 19 Paulo ante.
 38 20 Sc. accusas. ⁴³ 21 Quos accusas. ⁴⁴ 22 Qui sum plane extra culpam,
 39 qui unus ex omnibus minimè merui accusari. ⁴⁵ 23 In accusatione filii
 40 apud iudices. ⁴⁶ 24 In tuum commodum. ⁴⁷ 25 Ut mulier ancilla apud
 41 Sall. Objicit seni legem, quam non admittit servum testem. ⁴⁸ 26 Oratione
 42 causam alicujus defendere vel agere in iudicio. ⁴⁹ 27 Nostra publica.
 43 28 Permittunt. Lex talis est: Servus homo causam nē orato. ⁵⁰ 29 Neque
 44 licet servo testimonium veritatis dicere, non potest produci loco testis. ⁵¹ 30
 45 31 Testimonii, est facultas dicendi testimonium: quemadmodum falsio testa-
 46 menti, est testamenti faciendi facultas. ⁵² 30 Omnia, quæ à te afferun-
 47 tur, prætermitto, id est, concedo. ⁵³ 31 Imperitus. Mimesis.
 48 32 Hoc concedo. ⁵⁴ 33 Sc. ut: ideoque multa facere per leges vetitus.
 49 34 Uxorem, ⁵⁵ 35 *ἔχει γυναῖκα*, id est, iure possidere. ⁵⁶ 36 Attica. ⁵⁷ 36 Do-
 50 tam dare debeatis debuissetis. Hic assertur altera pars legis, post eam quæ
 51 ponebatur 1, 2, 75, &c. Integra ergo est: *Orbem proximus cognatus iuvet,
 aut dotem det.* ⁵⁸ 37 Quærere debebat, debuit, sc. accepta dote.

¹ Quâ ratione ² inopam potius ³ ducebat damum? ⁴ Quo
GE. Non ⁴ ratio, verum ⁵ argentum deerat. DE. ⁶ fu-
meret

Alicundè. GE. alicundè! nihil est dictu facilius. 70

DE. Postremò, si nullo alio 7. pacto, ⁸ favore.

GE. ⁹ Hui? dixi pulchrè, si quidem quisquam ¹⁰ cre-
deret

¹¹ Te vivo. DE. non, non sic futurum est, ¹² non potest.

Ego nē illam cum ¹³ illo ut pariar nuptiam nūc dic?

¹⁴ Nil suave meritum est. ¹⁵ Hominem cōmonstrarier

Mibi istum volo, aut, ubi habites, demonstrarier. 76

GE. Nempe ¹⁶ Phormionem, DE. istum ¹⁷ patronum
mulieris.

GE. Jam ¹⁸ saxo hūc aderis. DE. ¹⁹ Antipho ubi
nunc est? PH. ²⁰ foris.

DE. Abi, Phædria, eum require atq; ²¹ adduce hūc
PH. ²² eo,

R. Et viā quidem illuc. GE. nempe ad ²³ Pamphilam.
DE. at ego

²⁴ Deo penates hinc salutarum domum

Diverior: ²⁵ inde ibo ad ²⁶ forum, atq; aliquot mihi pecuniam.

²⁷ Amicos advocabo, ad hanc rem qui ²⁸ adsint,

Ut ²⁹ nē im; aratus sim, si ³⁰ adveniat ³¹ Phormio.
10 Pecuniam.

¹¹ Quamdiu vivis. Lex erat Athenis, qua cavebatur, nē filio familias, vivo

etiam patre, mutuantur quisquam crederet: qui credidisset, petitionem nē

haberet. ¹² Sc. fieri, id est, non est possibile. ¹³ Divitibus. Hæc signi-

ficatio, potest, Terentio familiaris est. ¹⁴ Filio meo. ¹⁵ Antipho.

suis factis nihil suave à me, sed omnia acerba & dura meritum est: vel nihil

mihī fecit Antipho suave, ut ei aliquid esse suave permitat. Figura Antipho.

Donati annotatio planè inepta est. ¹⁶ Phormionem. ¹⁷ Cupis tibi

demonstrari. ¹⁸ Defensorem. Patronus enim dicitur, qui aliquem in

judicio defendit. ¹⁹ Faciam ut adsit. ²⁰ Filius. ²¹ Sc. est, id

est, prodiit. ²² Antiquè pro adduc. ²³ Quæsitum filium tuum.

²⁴ Amicam accedis. ²⁵ Deos domesticos & familiares hinc adoratum

domum de via deflector. Mos erat apud veteres, ut & discedentes, locum,

quem relinquēbant, salutarent, vel ei ut valedicerent, & revertentes item

salutarent: quod idem faciebant etiam primum in regionem quampiam

ingredientes, propter Genios sive Lares, quos locis adesse credebant. Erant

enim penates patrii ac familiares cuiusq; Dii. Romæ publice habuerunt

adem in Vellia, eo in loco, ubi Tullius Hostilius Rex primum habitaverat.

²⁶ Deinde, post precationes. ²⁷ Causarum. ²⁸ Advocatus adhi-

bebo. ²⁹ Præsidio sunt. ³⁰ Non. ³¹ Fortè advenerit. ³² Pa-

ACTUS II. SCENA II.

PHORMIO, GETA.

1 Num hoc
affirmas?

Adducitur
Phormio,
ut factum
defendat,
qui hic se
instruit,
cum De-
miphone
litiga-
turus.

2 Anti-
phonem.

3 Ex ad-
ibus.

4 Aufu-
gisse?

5 Dico eum
valde veri-
tumabuisse.

6 Scilicet
an esset?

7 Demi-
phonem.

8 Valde.

PH. 1 Ta-me pa-tis ais conspectum 2 veritum
3 hinc 4 abiisse? GE. 5 admodum.

PH. 6 Phanium relictam solam? GE. sic. PH. &
iratum 7 senem?

GE. 8 Oppido. PH. 9 ad te 10 summa solum, Phormio,
rerum redit:

Tute hoc 11 intristi, tibi omne est exedendum:
12 accingere.

GE. 13 Obsecro te. PH. 14 si rogabis, GE. in te spes
est. PH. 15 eccere,

16 Quid si reddet? GE. 17 tu impulisti. PH. 18 sic
opinor. GE. 19 subveni.

PH. 20 Cedo senem: 21 jam instructa sunt mihi in
corde consilia omnia.

GE. 22 Quid ages? PH. 23 quid vis? nisi uti 24 ma-
neat Phanium, atq; ex 25 crimine hoc

Antiphonem 26 eripiam, atq; in me omnem iram
27 derivem senis?

9 Se ipsum alloquitur Phormio, 10 Caput principale
horum negotiorum ad se solum recidit. 11 Pro intrivisti, a verbo intero,
intrivi, intritum. Q. d. Tu author extitisti consilii de ducenda puella, equi
etiam est, ut tuo periculo rem expedias, tibi quoq; ferendum, si quid ex ea
re incommodi acciderit: quod alio proverbio dicitur: *Colo quod optasti,*
tibi ipsi nendum est. 12 Prepara te, atq; expedi illud negotium. 13 Ista
verba Getae continent orationem inter se constituunt: *Obsecro te, in te spes*
est, tu impulisti, subveni. Nam verba, quae interloquitur Phormio, nihil minus
quam respondentis ad verba Getae, sed potius cogitatis tecum & consilium
querentis, esse videntur. 14 Si Demipho senex rogabit unde sibi sit co-
gnata Phanium. 15 Ecce rem. Succisa nimis haec deliberantis vox, pro-
inde obscura est significationis. 16 Quid si volet recipere me puellam
Phanium? 17 Tu es author, ut duceret uxorem. 18 Eludam senem.
19 Succurre ergo Antiphoni & mihi. 20 Da senem, id est, sine ut veniat
senex. Phormio inter deliberandum non attendit, quid Geta dicat: verum
ad consilium se paratum sentiens, exposcit adversarium. 21 Omnes mo-
di, omnia argumenta, quibus senem illudam, sunt jam in corde meo parata.
Metaphora sumpta est ab exercitu. Q. d. Sic instruxi meo consilio, quasi
aciem. 22 Cum senex in illa causa? 23 Ut agam aliud. 24 Hic cum
Antiphone. 25 Periculo, hac culpa, quod, inscio & absente patre uxorem
duxerit. 26 Liberem. 27 Transieram, convertam. *Deiuvatio* dicitur
inflexio criminis ab eo ad quem pertineat, ad eum ad quem non pertinebat.

GE. ¹ O vir fortis, atq; amicus! verum hoc sepe,

Phormio,

Vereor, ne iste ² fortitudo in nervum erumpat denique. PH. ³ ab!

⁴ Non ita est: ⁵ factum est periculum: ⁶ jam pedum ⁷ via est via.

Quot me censes homines jam ⁷ de verberasse usq; ad necem

⁸ Hospites? tum cives? quod magis ⁹ novi, ¹⁰ tamd

¹¹ Cedo dum, en unquam injuriarum audisti mihi scriptam ¹² dicam?

GE. ¹³ Qui istuc? PH. ¹⁴ quia non rete ¹⁵ accipitri tenditur, neq; ¹⁶ milvio.

¹⁷ Qui ¹⁸ male faciunt nobis: illis, qui ¹⁹ nihil faciunt, ²⁰ tenditur:

Qui enim in ²¹ illis ²² fructus est, in ²³ illis ²⁴ opera

²⁵ aliunde est periculum, ²⁶ unde aliquid ²⁷ abradi potest:

innocentis viribus arcum adducendo, non telum incitant, sed nervum erumpunt, idq; non sine suo periculo. Quadrat in temerariam inconsideratamque audaciam, quæ plerumque infelix esse solet, & in maximum malum aliquando adducere. 3 Reprehendens est. 4 Nihil est periculi. 5 Experimentum, experientia facta est in aliis decipiendis. 6 Jam via pedum est provisa, jam via mihi explorata est, in qua tuto pedem ponere liceat, & qua aufugiam, si res cogat: adeoq; id negotii nunc non primum tento: ac proinde non est quod timeas. Metaphora à viatoribus, qui, nescientes vias, vestigia aliorum querunt, qui præcesserunt. 7 Litibus & lycophantibus vexasse, indignissime tractasse. *Μεταφορικῶς κὶ ὑπερβολικῶς.* 8 Peregrinos. 9 Hoc artificium. 10 Tanto plures quotidie perdo & de verberare soleo. 11 Dic mihi. 12 Actionem injuriarum, id est, me esse accusatum injuriarum, me esse vocatum injus? Vide supra 1, 2. 13 Qua ratione istud accidit? 14 Venusta est Allegoria ab aucupibus sumpta de iis, qui bonis insidiantur, improbia dimissa. 15 Avibus rapacibus. Hinc Anacarsis Solonis leges arcanarum telis similes dicebat, quas animalia fortiora pererrant, sed minuta inhaerent. 16 Accipiter & milvius. 17 Ore & unguibus. 18 Scilicet mali. 19 Rete. 20 Qui nihil mali faciunt. 21 Utilitas: quoniam non male faciunt nobis, & esui sunt. 22 Qui male faciunt nobis. 23 Labor frustra suscipitur, perditur: quia esui non sunt. 24 Divitibus. Accommodatio est Allegoria. 25 Ex alia causa, id est, aliis aliud periculum imminet. 26 A quibus, qui sc. sunt divites. 27 Per vim auferri, detrahi, extorqueri. Q. d. ditioribus magis solent stiri invidie, quam pauperibus.

Mibi

1 Obje- Mibi sciunt nihil esse. 1 Dices, ducent damnatum
cto. Q. d. domum.
Dicere pos- 2 Alere noluit hominem 3 edacem: & 4 sapiens me
ses, quam 5 quidem sententiâ,
vis injuria- 20
rum postu- Pro 5 ma'esicio si 6 beneficium summum noluit 7 red-
latus & dere.
damnatus, GE. Non potest satis pro merito ab 8 illo tibi referri
non habet gratia.
quod solu- PH 9 Imò enim nemo satis pro merito gratiam 10 Re-
vam, tamen gi refert.
astringi 11 Te ne asymbolum venire, 13 unctum atq; 14 lau-
usum ad tum 15 à balneis,
vitutem, Otiosum 16 ab animo; cum 17 ille & 18 curâ, &
ut, qui non 19 sumptu 20 absunitur, 25
sum solu- 21 Dum tibi sis, quod placeat: 12 ille ringitur, tu
endo. ridas:
Alludit ad Prior bibas, prior 23 decumbas: caena 24 dubia ap-
ponam ponitur?
penorum, qui à cre-
ditoribus, quibus sa-
tisfacere non Pote-
rant, mancabantur, & ad operas damnabantur, & donec eis satisfecissent,
in custodia tenebantur. Vide Liv. 1. Decad. 1 Q. d. Minime ducent dam-
natum domum. Responsio. 3 Voracem, multi cibi. 4 Sapienter agunt
meo quidem iudicio. 5 Injuria sibi illata. 6 Alimoniam, id est, alere
hominem edacem. Paronomasia. 7 Retribuere. 8 Antiphone, pro
quo ita laboras. 9 Correctio per collationem. Q. d. Nullus aulicus tuo
Regi tantum debet, quantum ego Antiphoni. 10 Locuplet, divitiis quo
statur. Ita enim vocabant parati benefactores & alumnos suos. Ita Anti-
pho Rex erat Phormionis. 11 Q. d. An non hoc summum beneficium dici
debet? 12 Inimicem, nihil conferentem ad convivium, sine symbola,
sine sumptu. Symbola est, quod pro sua quisq; parte ad communes dapes
conferat: αμβύλλων, id est, consero, consilio, eo quod in medium conier-
retur: unde asymbolum, qui nihil solvit. Vide Andr. 1. 1. 13 Oleo odorato.
Consuetudo erat veterum, singulis diebus, antequam cibum caperent, in bal-
neo se lavare, & postea ungere. 14 Lotum. 15 E balneis. Plaut. Pers.
2, 3. lautum credo à balneo. Jam hic affuturum. 16 Animo, id est, experie
omnium curarum, tranquillo animo. Sic Plaut. ager ab animo, pro quo ager
animo. Sic Catul. ferox à robore Tiberii, id est, ferox robore. 17 Rex dives,
18 Sollicitudine in apparando. 19 Impensa, consumendo bona sua.
20 Conficitur. 21 Dum tibi aliquid apponatur, vel, dum habes. 22 Et
dū Rex irascitur. Metaph. petita est à canibus, qui proprie dicuntur ringi,
cū irritati rictu diducunt, quasi latraturi aut morsuri. Itaq; ringi dicitur, qui
irascendo gestus & modus canū ringentium imitantur, ostendendo se den-
tes, crispando nalam, & corrugando frontē. 23 Ad mensam sedes, & in
toto recumbas. 24 Opipara, & vario apparatu affluens, ut, quē cui cibum
praeferas, ignores seu dubius sis & ut ipse Phorm. mox exponit ubi tu dubi-
tes quid famas potissimum. Eadem significatione & diu dubius dicitur, pro
suspensio & felici; quasi in multis gaudiis, quid prius, quid posterius
sit, nescias.

GE. ¹ Quid istuc verbi est? PH. ² ubi tu dubites, ³ quid ⁴ sumas potissimum.

⁵ Hæc, ⁶ cum rationem meas, quàm sint suavia, ⁷ quàm cara sint;

⁸ Ea qui præbet, non tu hunc habeas planè præsen-
tem Deum?

GE. ⁹ Senex adest, vide quid agas: ¹⁰ prima coitio
est acerrima:

Si ¹¹ eam ¹² sustinueris, ¹³ post illa jam, ¹⁴ us labet,
¹⁵ ludas licet.

¹ Quid
sibi vult
hoc verbum
dubia?
² Expli-
catio con-
nae dubie.
³ Cibo-
rum.
⁴ Carpas.
⁵ Super-
iora illa,
sc. merita
Regis, vel

fercula coenæ dabie. ⁶ Cum tecum serio reputes, perpendas. ⁷ Quàm
magno pretio Regi consent. ⁸ Ordo est: Non tu habeas, id est, reputes,
revereris, hunc sc. regem, qui præbet ea, sc. fercula, plantæ, id est, prorsus
Deum, id est, tanquam Deum, cui referri gratia non potuit, presentem, id est,
propitium, potentissimum, vel, qui hilce in terris, ut Deus, colatur? ⁹ Demipho.
¹⁰ Primus congressus, conflictus seu impetus est vehementissimus.
Metaphoram esse monet Donatus à prælio; nam & congressus (inquit)
militum, & soirs dicuntur. ¹¹ Primam illam coitionem. ¹² Sulten-
taveris, toleraveris non succumbendo. ¹³ Postea, id est, post illam coitionem.
¹⁴ Ut tibi placet. ¹⁵ Poteris senem illudere, id est, reliqua ludos
erunt, non militia. Donatus: In officio militari omnia negotium vel pu-
gnæ, vel ludus.

ACTUS II. SCENA III.

DEMIPHO, GETA, PHORMIO.

DE. ¹ EN ² unquam ³ cūquam ⁴ consumelio-

⁵ Audistis factam injuriam, quàm ⁶ hæc est mihi?

⁷ Adeste queso. GE. ⁸ iratus est. PH. quin tu ⁹ hoc
age, ¹⁰ st:

Jam ego ¹¹ hæc ¹² agitato. Prò ¹³ Deūm immortalium,

¹ Excitat
ad rem ma-
gnam con-
siderandā.
Donatus:
En vim
habet in-
dignatio-
nis post

enarratam injuriam. Plaut Quæso, en-unquam hodie herbit mihi loqui? Hæc
scena concertationem habet Demiphonis & parasiti. Clam patre uxorem
duxerat Antipho: domum reversus pater, ista vult ejicere: contradicit Phor-
mio. ² A tempore. ³ Homini. A persona. ⁴ Cum majori contumelia.
A genere injuriæ. ⁵ Vos advocati. Est enim Apostrophe Demiphonis ad
advocatos. ⁶ Sc. facta illata injuria? ⁷ Vos advocati, sitis mihi præsidio
atq; auxilio. ⁸ Demipho. ⁹ Attentionis & silentii formula. ¹⁰ Silentii
indicti particula vel nota: ut Andr. 4. 4. & alibi. ¹¹ Demiphonem. ¹² In-
citabo, *tragevra*, exagitabo, ad iram commovebo. Metaph. à feris sumpta
videtur, quæ à venatoribus è cubilibus suis excitantur & agitantur. ¹³ Deu-
rum, sc. fidem. Cum priora humiliter voce dixisset, ut solus Geta audiret,
nunc exclamare incipit, ut Demipho audiat & terreatur.

Negas

1 Quam duxit filias. Fingit Phormio se certare cum Geta & his repetit nomen senis, ad invidiam & acrimoniam contentionis. Sic Ovid. Et mihi, perfido, prods, Mihi prods? ait. 2 Q. d. Ego dico, Phanium esse cognatam ejus. 3 Demipho, scilicet hanc Phanium esse cognatam suam. 4 Phormionem. 5 Vobiscum communicabam, loquebar. 6 Scilicet me. 7 Et negat se scire, &c. 8 Phanii. 9 Quem Phormio fingit esse patrem puellæ. 10 Hæc ad spectatores dicit. 11 Sine dote. Vide Plaut. Stich. 4, 1, 16. 12 Phanium. 13 Non agnoscitur pater ejus. 14 Contemnitur, nemo eam respicit. 15 Stomachantis est: ut in Adelph. Illud scilicet, vide, exemplum discipline. 16 Quid non mortalia pectora cogit Auri sacra fames! Per exclamationem indicare vult Phormio, propter avaritiam pauperes amicos nihil fieri. 17 Demiphonem. Fingit Geta se defendere herum, cum illum potius irideat. 18 Accusabis crimine avaritiæ. In simulare propriè, est falsi aliquem accusare, id est, simulare crimen in aliquem: dicitur & de vero crimine κατὰ νόμον. 19 Ego quoque te accusabo, & convitiis te afficiam. 20 Sua sponte, non laceratus. 21 Phormio. 22 Phormio pergit in sua oratione. 23 Antiphoni. 24 Nulla causa est, propter quam irascar. 25 Stilphonem puellæ patrem. 26 Pater puellæ. 27 Grandævus, grandis natu. Grandis enim sæpe dicitur de ætate: ut grandis puer, grandis virgo, &c. Prima ergo excusatio, quod Stilphonem non noverit, est sumpta ab ætate. 28 Secunda excusatio à fortuna. 29 Cui opera victum suggererat, suppeditabat, & τὸ ἵσχυον. 30 Qui victum quotidianum manuali operatione quærebat. Tertia excusatio sumitur à genere vitæ. 30 In agris ut plurimum vivebat. 31 A.

¹ Colendum habebat! ² saepe in ierea mihi sexer

Narrabas, se hunc negligere cognatum suum.

³ At quem virum? quem ego ⁴ viderim ⁵ in vita optimam.

GE. ⁶ Videat te, atq; ⁷ illum, ut narras. PH. ⁸ abi in malam crucem:

Nam ni ⁹ ita eum ¹⁰ existimasset, nunquam tam graves

Ob ¹¹ hanc inimicitias ¹² caperem ¹³ in vestram familiam,

¹⁴ Quam ¹⁵ is aspernatur nunc tam ¹⁶ iliberaliter.

GE. Pergin' ¹⁷ hero' absenti male loqui, ¹⁸ impurissime?

PH. ¹⁹ Dignum autem ²⁰ hoc illo est. GE. ²¹ ain' tandem ²² carcer? DE. ²³ Geta.

GE. ²⁴ Bonorum extorsor, legum ²⁵ contorsor. DE. ²⁶ Geta.

¹ Arandum. Quarta excusatio ab affectione

²⁰ statione studii,

quia agricola erat,

² Ordo est: Ierea

sc. Stilpho, narrabat

sape mihi, hunc suum cognatum,

sc. Demiphonem,

negligens, quod sc. pauper

est. Sed qualem

virum Demipho negligebat? Sic Eun. 3. 5. At quem Deum? qui templi casti fumina sonitu consuevit, ⁴ Cognoverim. ⁵ Sc. mea. Alii sic: in moribus, vel, cum viveret. ⁶ Nugatum plena omnia apud veteres interpretes. Id vere certum est, verba esse Getae aut convitantis Phormioni (si scilicet respicias verba proxime praecedentia, virum in vita optimum: sensus erit: Vide ut tu sis talis, qualem te ais vidisse illum, id est, vir optimus: quo pacto per consequentiam negabitur, Phormionem jam esse virum bonum) aut, si Geta notavit, quod paulo ante dictum de ipsius paupertate, illud videas non imperantis erit aut moventis Phormionem, sed male ei precantis & optantis, ut se videat neque miserum, pauperem, & ab omnibus relictum, quemadmodum ipsum Stilphonem se vidisse dixerat. Utravis modo accipias, atq; hoc locu est similitudinis, idem quod quemadmodum, ut, & c. Rectius autem hoc clare dictum a Geta accipimus, ut defendisse dominum videatur. ⁷ Stilphonem. ⁸ Vade ad patibulum, &c. ⁹ Quod fuisset vir optimus. ¹⁰ Cognovissem talem.

¹¹ Phanium. ¹² Suscepissem. ¹³ Contra. ¹⁴ Familiam. ¹⁵ Demipho. Contemptum dicit. ¹⁶ Inique, injuste, turpiter, praeter officium boni viri. ¹⁷ De hero absente male loqui, id est, hero absenti maledicere. ¹⁸ Inferius: absenti tibi Te indignas, seq; dignas contumelias nunquam assavit dicere homini. ¹⁹ Herus tuus dignus est, cui maledicatur. ²⁰ Maledictum. ²¹ Ain' ne eum dignum esse convitiis his? ²² tandem hic indignantis. PL. Truc. PH. Lubitum est. SY. ain' tandem?

²³ Carcere dignus, qui dignus es qui in carcerem conjiciaris. Lucil. de homine nequam: Carcer vix carceris dignus, id est, homo praenequitia etiam carcere indignus. ²⁴ Vocat Demipho Getam. ²⁵ Ad-dit causam, quare sit dignus carcere. Geta enim Demiphonem non audiens pergit in incepto sermone, qui dixerat, ain' tandem carcer? ²⁶ Conturbator, depravator, malignus interpretator. ²⁷ Repetitio vocationis.

1 Jam hero PH. 1 Responde. GE. 2 quis homo est? 3 ehem
 te vocanti. DE. 1 tace. GE. 4 absenti tibi
 Hoc sub-
 missa vo-
 ce dicit.
 2 Fingit,
 se non vi-
 disse he-
 rum, quo
 serio cum
 defendisse
 credatur.
 3 Interje-
 ctio agno-
 scentia
 vocantem.
 4 Ordo
 est: Hic
 parasitus
 Phormio
 nunquam
 cessavit
 dicere bo-
 die, id est,
 modo, tibi
 absenti
 contuma-
 cius indi-
 gnus es, id
 est, quas
 non me-
 ruiſti, & dignaſte, id est, quas ipse meritus est audire. 5 Interjectio
 stetitatem usque ad fastidium designans. 6 Tace Geta. 7 Con-
 tit se ad Phormionem. 8 Bona pace, sine ira & contentione. 9 Po-
 test. Archaismus est. 10 Cujus causam tantopere egisti adversus filium.
 11 Expone, planum mihi facito. 12 Quomodo, unde. 13 Perinde.
 Adverbium est similitudinis. 14 Expiscaris, id est, diligentissime ex me
 quæris, quis ille sit. Expiscari proprie, est diligenter quærere, ubi nā piscæ
 lateant. Metaphora ergo sumpta est a piscatoribus. 15 Hominem.
 16 Negantis. Q. d. Ego illum nossem? imo vero non novi. 17 Se nosse.
 Affirmantis. 18 Nosse illum tuum amicum, quem mihi cognatum fuisse
 dicis. 19 Qui affirmas me nosse eum. 20 Reduc. 21 Interjectio
 illusionem quandam ostendens, quod non noverit senex suos cognatos.
 22 Ex amore matris tuæ natum. Sobrini enim dicuntur, qui ex duabus plu-
 ribus-ve sororibus sunt nati: ut patrueli, qui ex fratribus, cognati.
 23 Obtundis me. 24 Sc. ejus. 25 Sc. quæri. 26 Scilicet dicant.
 27 Propter quid, cur. 28 Nominis oblitus sum. Hoc dicit submissa voce
 ad Getam. 29 Interjectio indignantis. 30 Tacite hæc dicit in aurem
 Getæ. 31 Sc. nomen. 32 Suggere, redige in memoriam. Liv. Decal.
 3. l. 8. *Hæc mihi spes subicit fortuna populi Romani.* 33 Stomachantis
 est. 34 Sc. nomen. Callide simulat se data opera tacere nomen, quod
 non succurrebat. Geta tamen nomenhil opitulatur: ita servi mutuas ope-
 ras tradunt.

DE. Egon

DE. Egon' aniem' tento ? GE. ² Stilpho. PH. atq; ¹ Qui
 adeo, quid ³ meā ?
 Stilpho ⁴ est. DE. quem ⁵ dixi ? PH. Stilphonem,
 inquam, noveras ?
 DE. Neq; ego illum nōram, neq; mihi cognatus
 fuit
 Quisquam isto nomine. PH. ⁶ ita-ne non te ⁷ horum
 pudes ?
 At si ⁸ talentum ⁹ rem reliquisset decem.
 DE. ¹⁰ Dii tibi malè faciant ! PH. primus ¹¹ esses
 memoriter
 Progeniem vestram usq; ¹² ab avo atq; aavo ¹³ pro-
 ferens.
 DE. ¹⁴ Ita ut dicis: ego tum si ¹⁵ advenissem, ¹⁶ quā
 mihi
 Cognata ea esses, ¹⁷ dicerem : inidem tu ¹⁸ face. ¹⁹ Cedo, quā est cognata ? GE. ²⁰ eni ! ²¹ noster ²² rectè:
²³ bene tu ²⁴ cave.
 PH. ²⁵ Dilucidè expediti, quibus ²⁶ me oportuit
 iudicibus : tum, ²⁷ id si falsum fueras, filius
 cur non ²⁸ refellis ? DE. ²⁹ filium narras mihi ?
 cuius de stirpe dici ut dignum est, non potest. ³⁰
 PH. At tu, ³¹ qui sapiens es, ³² magistratus adi,
³³ iudicium de eadem causa ³⁴ iterum ut ³⁵ reddam
 tibi :
 Quandoquidem solus ³⁶ regnas, & ³⁷ soli licet
 arem, id est, hereditatem, ³⁸ iuxta. ³⁹ Imprecatio. Intercipit sermo-
 nem Demipho, & submissa voce hoc dicis. ⁴⁰ Proferres, enarrares,
 Gracilius : ut Andr. 4. ut tu suscipiens id est, ut tu scias. ⁴¹ A remotis
 maioribus. ⁴² Ego me facturum fuisse, sicut tu dicis de hereditate.
⁴³ Ad hereditatem adveniam. ⁴⁴ Quomodo, in quo gradu. ⁴⁵ Di-
 cere debuisset, dixisset, id est, probanda mihi cognatio fuerat. ⁴⁶ Dic,
 quomodo mihi sit cognata. ⁴⁷ Dic. ⁴⁸ Interjectio exarantia. ⁴⁹ He-
 mi. ⁵⁰ Hoc dicit Geta, laudat herem in os, qui tamen Phormionem de-
 git vincere. ⁵¹ Admonentis. Hec ad Phormionem versus, lente. ⁵² Ne
 quid dicas, quod oblit causa tua. ⁵³ Clare explicui, explanavi causam
 meam. ⁵⁴ Sc. expulsi. ⁵⁵ Quod dixi coram iudicibus. ⁵⁶ Refu-
 taris, ostendendo esse falsum ? ⁵⁷ Loqueris mihi de filio ? ⁵⁸ Qui tibi
 plus aliis sapere videris, qui omnes sapientis superas. ⁵⁹ Iudices. ⁶⁰ Sen-
 tentiam. Non habebit olim sententiam semel latam retractare, aut reici-
 dere. ⁶¹ Detrahe, secundo. ⁶² Constituant contra morem & legem ci-
 vitatis nostrae. ⁶³ Regnare vis, id est, stare iudicium sententia reus,
⁶⁴ Tanquam potens.

1 Athenis ubi leges vigent, ubi libertas omnibus constituta est. 2 De qua iam lata est sententia. 3 Senex confutatus à Diognisio ne cum parum in iudicio pos-
reponatur, honeste. 4 Mixtus pueri lectio-
ne, et transito-
nem animi
mum adju-
cia, quali
ex altera
parte le-
gis de de-
tandis
quam
proxima
non fuit
ducere orba. 4 Contentiones forenses, id est, potius quam iudices accessit.
5 Sc. contra me causam Phaniis agentem. 6 Ordo est: Abduci, id est, abduci,
sc. accepta dote, bene situm ut si sit cognata, i. perinde ac si cognata esset, et
accipit quing; minas, sc. 60 coronatos, id quod lex jubet dare dotem, id est in
dotem, appositivè. Vel dare dotem, id est, cupio dare dotem. 7 Hic risu de-
struxit, quod pretendebat lenex. 8 Quare rides? 9 An peto quod iniuri
sit? 10 Sc. dotem dare? 11 Sc. agas? Hic Phormio et nunc leges, & con-
siliu legumlatoris adversario opponit: sed Demipho ad aequitate legis con-
surgit. 12 Civis, id est, civis filia Archimachus. 13 Dote. Odiose hoc dictu
est. 14 A te dimittere? 15 Ordo est: An vis, id est, civis filia, iura est, i. per
leges, vel auctoritate iudicu, dari proximo, i. tuo cognato, ut ne quid admi-
datis sit, i. committeret, ageret, rursus, i. in honestu, propter exortum, i. in op-
portu. &c. 16 Sc. viro. 17 Vis tua tempus honeste, transcurrat. 18 Ut ex
quo statem de qua? quia enim divorcium in hoc matrimonio. 19 Conde-
denda. 20 Iura et civis filia dari. Ironia. 21 Ex qua occasione fumus et
proximi? Rursus negat esse cognatam. 22 Est illud ecia. 23 Ne frustra con-
temnas? Id est, de te, de qua iudices sententia jam pronuntiaverunt. 24 A-
tem, sc. quod me absente, hic existis? 25 Non quiescat. 26 Donec ad fine
deduxerit hoc negotium, quod ago, sc. ne priarum filii mei Antiphonis dispo-
sitionem. 27 De litis prosequatur. 28 Sc. misere. 29 A iudicibus
condemnatu, ut dicit Phormio exorem. 30 So, et damnatus.

ACTUS II. SCENA IV.

DEMIPHO, GETA, HEGIO,
CRATINUS, CRITO.

1 Confu-
tit Demi-
pho adro-
cator su-
per filii
conjugio:
unus lin-
det diffu-
det alter,
tertius ni-
hil fundet.
2 Filius
Antipho,
qui debe-
ret me ex-
hilare.
3 Intrin-
sit, impi-
mit, ut
multum de
explicando
superfluo
consilium.
4 Quod
me absen-
te, con-
fecit.
5 Filius.

DE. 1 **Q**uantà me curà & sollicitudine afficit
2 Gnatius, qui me & se hisce 3 impedi-
vit 4 nuptiis!

Neq; mihi in conspectum 5 prodigui saltem sciam,
Quid 7 de hac re dicas, 8 quid-ve sis sententia.

2 Abi tu, vise, redieris. ne jam, an nondum domum.

GE. Eo. DE. Videris, quo in 10 loco 11 res hac sis. 6

Quid ago? dic, Hegio. HB. 12 ego? 13 Cratinum cen-
seo,

Si tibi 14 videtur. DE. dic, Cratine. CRA. 15 me-
ne vis?

DE. Te. CRA. ego, 16 que in rem tuam sunt, ea ve-
lim facias: mihi

17 Sic hoc videtur: quod, 18 absente, 19 hic 20 filius 10

Egit, 21 restitui in integrum 22 aquum esse & bonum:

Eti 23 id 24 impetrabis: 25 dixi. DE. 26 dic, nunc, Hegio.

HE. Ego 27 sedulo 28 hunc dixisse credo verum: 29 ita

est,
Quot homines, tot 30 sententiar: 31 suis cuiq; mori.

Mihi non videtur, quod sis 32 factum legibus, 15

3 Filius.

6 Scire possim. 7 De his nuptiis. 8 Quo sit animo, an velit retinere

uxorem, nec ne. 9 Apostrophe est ad Getam. 10 Status. 11 Nego-

rium hoc de nuptiis suum, positum sit. 12 An ego dicam sententiam meam?

13 Ego iudico Cratinum priorem dicere debere sententiam suam, utpote

dignorem. 14 Placet. 15 Dicere priorem sententiam meam? 16 Quo

in utilitatem tuam simul est, que sunt tibi multa, que tibi magna adferant

utilitatem. 17 Hec est mea sententia. 18 In Cilicia. 19 Antipho.

20 Antipho, qui non est iuri. 21 Restitui, corrigi, irritum fieri, et

que facta sunt, pro infectis habentur, et irrita declarentur. Liv. Cum

simplicitate restitui consilia neque revocari, neque restitui in integrum posui.

22 Honestum. 23 Ut res restitueretur in integrum. 24 A iudicibus.

25 Sententiam meam hac de te elocutus sum. 26 Etiam tuam sententiam.

27 Cum studio, et assidue, bona fide. Pedibus it in sententiam Cratini, et

postea adversetur eidem. 28 Cratinum. 29 Ne silet accidere, et val-

go dicitur. 30 Opiniones. Perf. Mihi dominum spectat, et rerum dispo-

nitur. Velle suum cuiq; est, ut voto vultur uno. 31 Sua cuiq; attidet sen-

sentia. 32 Decretum, pronuntium a iudicibus iuxta leges.

¹ Rescindi posse : & turpe ² inceptum est. DE. ³ dir,
Cy. 10.

CRI. Ego amplius deliberandum censeo :

Des ³ magna est. HE. ⁴ nunquid nos vis? DE. ⁵ feci-
sis probè :

⁶ Incertior sum multò, quàm ⁷ dudum. GE. ⁸ negant
Rediisse. DE. ⁹ frater est expectandus mihi : is

Quod mihi dederis de hac re consilium, id sequar.

Percontatum ibo ad portum, ¹⁰ quoad se recipiat.

GE. At ego Antiphonem queram, ut, qua alia hîc
sint, ¹¹ sciar.

Sed ecceum ¹² ipsum video : Sin tempore huc se recipere.

¹ Nunquid amplius indiges nostra opera, priusquam abibis? Abiturientium
formula. ⁵ Quod me comitati sitis. Ironia. ⁶ Ex tribus enim unus
homo, alter distulit, tertius nihil dixit. ⁷ Paulo ante, scilicet ante.
⁸ Domestici dicunt filium tuum Antiphonem nondum domum reversum
esse. ⁹ Chremes. ¹⁰ Quando redituros sis? Sic supra 1. 2. ¹¹ Sanne
quoad expectatis vestrum? ¹² Scire possit. ¹³ Antiphonem.
¹⁴ Tempestive.

ACTUS III. SCENA I.

ANTIPHO, GETA.

AN. ¹ E Nimvero, Antipho, multis modis cum
istoc ² animo ³ vituperandus es.

⁴ Ita ne te hinc abiisse, & ⁵ vitam ⁶ susandam de-
disse ⁷ alios tuam?

Alios ⁸ tuam rem ⁹ credidisti, quàm ¹⁰ te, ¹¹ ani-
madversuros magis?

Nam, ¹² ut ut erant ¹³ alia, ¹⁴ illi certè ¹⁵ consuleres,
¹⁶ quæ nunc tibi domi est :

causam suam alia defendendam reliquerit : rem totam deniq; ex Geta
eognoscit. ³ Consilio, quod cepisti, sc. quod ita inconsulto te patri sub-
duxisti. ⁴ Incusandus, reprehendendus. ⁵ Scilicet desit, vel equum
est. ⁶ Causam tuam, qua vita periclitatur. ⁷ Tuendam, defenden-
dam. ⁸ Phædræ, Geta & Phormioni. Nam aliena nos non tam mo-
veat, quàm nostra : id quod fabula de patre familias & casta nos movet :
de qua vide Gel. 1. 3. c. 19. ⁹ Tuum negotium. ¹⁰ Putasti. ¹¹ Te
ipsum, ad quem attinet. ¹² Curaturos. ¹³ Qualiacunque. ¹⁴ Ne-
gotia. ¹⁵ Phanio uxori tuæ. ¹⁶ Prospiceres, illius rationem haberes.
¹⁷ Quam duxisti uxorem. Periphrasis est Phanii.

1 Procul
sionem qua
de illi ob-
struisti.
2 At, poti-
us, id
est, ne qua
ratione
Phanium
in malum
incideret,
& ab eo
opprime-
retur. Po-
tius mali,
est in ma-
lum inci-
dere, & ei
quam man-
cipari, ut
qui in ho-
stis inci-
dunt, eis
mancipan-
tur.
3 Phani-
liferam
appellat

Nè quid propter tuam¹ fidem decema² paterni
mali :

Cujus nunc³ misera spes ope⁴q; sunt in te una om-
nes siæ.

GE. Equidem,⁵ here,⁶ nos jam dudum hîc te abse-
ntem⁷ incusamus,⁸ quâ abieris.

AN. Te ipsam querebam, GE. sed⁹ eâ causâ¹⁰ nihil
magis defecimus.

AN.¹¹ Loquere, obsecro, quo nam in¹² loco sum¹³ res
&¹⁴ fortune mea?

¹⁵ Nunquid patri subolet? GE.¹⁶ Nil etiâ. AN.¹⁷ Co-
quid spei porro est? GE. nescio. AN.¹⁸ ab!

GE.¹⁹ Nisi Phædria haud cessavit pro te²⁰ eni-
AN.²¹ nihil feci novi.

GE.²² Tum Phormio inidem in hoc re, tu es alius
²³ strenuum hominem²⁴ præbis.

AN. Quid²⁵ is fecit? GE.²⁶ confutavit verbis²⁷ ad
modum iratum²⁸ senem.

AN.²⁹ Hec³⁰ Phormio! GE.³¹ ego,³² quod potui
porro, AN. mi Geta,³³ omnes vos amo.

quasi à se desertam, & in expectatione repudii positam. 4 Solo. 5 An-
tipho. 6 Ego, Phædria & Phormio. 7 Reprehendimus. 8 Virg. 2. Aen.
Quam non incusavi amens? 8 Quod discesseris, aliisq; causam tuam de-
pendendam reliqueris. 9 Eo quod abieris. 10 Nihil plura destitimus
causam tuam agere cessavimus pro te eni. 11 Dic, indica mihi. 12 Su-
th, & nescimo, an vero optime. 13 Negotia de nuptiis. 14 Exitus ne-
gocii. 15 Numquid pater solutum meum suspexit, ac suspicatus me cap-
torum esse cum Phormione, & sua sponte vi sum esse? Metaph. Supra Heu-
5. 1. Ut nã paululum quidem subolet amicam esse hanc Clitiam. 16 Nihil
etiâ subolet patri, quod Phormionis comitis uxore duxeris. 17 Requit
boni sperandum videtur tibi de rebus meis in posterum? 18 Interjectio
dolentis. 19 Nihil aliud boni spe concepis, nisi quod Phædria, &c. Alii
sed exponunt: ut Andr. 4. 1. Nisi Deo fuisset iratus mihi, fac scio. 20 La-
borare, intercedendo apud patrem pro te. 21 Antiquum obtinet, si si-
milis est, hoc facile cogitavi, eum aliquid facturum esse in mea causa: solet
enim in me esse officiosus. 22 Præterea, præter hoc. 23 Audacem in
officium. 24 Exhibuit se. 25 Phormio. 26 Convictus, exagitatus,
refellit arte sycophantica. Sic Heaut. 1. 1. His ita, ut liberos est agnum, dicit
confutabitur. 27 Hic ἀμοιβή est, τὸ admodum enim τῷ iratum
jungi potest, & τῷ confutavit similiter, id est, confutavit senē admodū ira-
tam, & confutavit admodum senem iratum: prior sensus placet. 28 De-
phobonem. 29 Gludentis & iudantis factum Phormionis. 30 Q. d.
Multum tibi debeo. 31 Sc. feci, præstiti. 32 Quantum. 33 Vobis
omnibus gratias ago. (Supra 1. 2. cum Davus bona fide mutuum reddidit,
set, respondet Geta, Amo te. Est ergo gratias agentis formula.

GE. Sic sese habent principia, ¹ ut dico: ² adhuc tran-

quilla res est :

³ Mansurusq; ⁴ patrum pater est, ⁵ dum huc adve-

niat. AN. ⁶ quid eum ? GE. aiebat,

⁷ De ⁸ ejus consilio velle sese facere, quod ⁹ ad hanc

rem attinet.

AN. ¹⁰ Quamvis meus est mihi, venire huc saluum

nunc patrum, Geta :

Nam, ¹¹ ut audio, ¹² per unam ejus uxem vivam, aut

moriar, ¹³ sententiam.

GE. Phœdria tibi adest. AN. ubi-nam ? GE. eecum

¹⁴ ab sua palestra exis foras.

est eum pater ? Sic Plaut. M. Piliam, quam ex te suscepi. PE. eundem M. ad quam perdidit. Hostium posita est. 7 Ex. 8 Fratris Chremetis. Dixerat enim supra : Is quod mihi dedit de hac re consilium ad optat. 9 Ad nuptias sive matrimonium Antiphonis filii. 10 Phormio amore optat mortem patris : q. d. mallem eum in itinere mori. 11 quomodo modum intelligo ex sermone tuo. 12 Ex patris sententia mihi mori vel vita veniet : quia sine Phanio non poterō vivere. 13 Propter ejus consilium. 14 E domo Ienonis, in qua assidue exercitatus est, quem modum athleta in palestra, quæ est locus, ubi luctatores nudi se oblo-petunt quondam luctabantur.

ACTUS III. SCENA II.

PHÆDRIA, DORIO, ANTIPHO, GETA.

PH. ¹ D²orio, ³ audi obsecro. DO. non au-
dio. PH. ⁴ parumper. DO. ⁵ quicquid
omitte me.

PH. Audi, quod dicam. DO. at enim scides jam an-
dare eadem ⁶ millicies.

PH. At nunc dicam, quod libenter audias. DO. lo-
quere, audio.

PH. Neque te exorare, ut ⁷ mancas triduum hoc ?
quo nunc abis ?

Inter triduum nemmos annumeraturum, quos pro illius redemptione sic pollicitus. 2 Adhuc pauca. 3 Scilicet audi. 4 Ne sis mihi molestus. 5 Sapissime. Numerus finitus pro infinito : ut supra in Eun. Plus millicies jam audis. 6 Expectes Athenis cum venditione pællæ per triduum hoc ?

1 Diceret. DO. ¹ Mirabar, si tu mihi quidquam ¹ afferres non.
 2 Interje- AN. ² Hei! ³ metuo lenonem, ne quid suo sudat capui.
 3 do do- GE. ⁴ idem ego metuo.
 4 acia. PH. Non mihi credis? DO. ⁵ lariolare. PH. ⁶ sin fi-
 5 Exom- dem do. DO. ⁷ fabule.
 6 nibus, qua- PH. ⁸ Feneratum ⁹ istuc beneficium tibi pulchre
 7 adferuntur, ¹⁰ dices. DO. ¹¹ logi.
 8 explicatio- PH. Crede mihi, gaudebis ¹² facto: ¹³ verum bene
 9 nibus, Me- ¹⁴ hoc est. DO. ¹⁵ somnia.
 10 zeti erudi- PH. ¹⁶ Experire, non est longum. DO. ¹⁷ cantilenam
 11 tior est: qui eandem canis.
 12 ut Gracii. PH. Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus.
 13 vis napa- DO. ¹⁸ garri modò.
 14 lu, sic PH. Adeon' ingēis esse ¹⁹ te duro atq; ²⁰ inexorabili.
 15 Latinis suo- PH. ²¹ Ut neq; misericordiā, neq; precibus ²² molliari quā.
 16 scripti sit- DO. Adeon' te esse ²³ incogitantem atq; ²⁴ impu-
 17 entiam esse- dentem, Phedria,
 18 mē pro- V: ²⁵ phaleratis dictis ²⁶ ducis me, & meam ²⁷ do-
 19 cendi. Non- ²⁸ Hes gratis?
 20 dubito. ex-
 21 go, quia
 22 horum An-
 23 tiphonis
 24 verborum
 25 hic sit sen-
 26 sus. Metuo ne Leno aliquid fruat aut machinetur mali, quod quidem pe-
 27 cor in sum ut recidat caput. ²⁸ Ne quid mali machinetur. ²⁹ Pro la-
 30 phleratis id est, stivolis & incerta effutis, dicit, & fidem qua non merentur, ut
 31 dicunt Harion, id est, vadimonios. ³² Phedram ipsam coniecit, me tibi nequo-
 32 quum credere. ³³ Sed si sanctē promitto. ³⁴ Nunc sunt omnia tua pro-
 35 missa. ³⁶ Furore magno tibi redditum ac compensatū. ³⁷ Furore possunt.
 38 Id est, do pecuniam ad usuram: ³⁹ funtor presumam, id est, accipio pecuniam ad
 39 usuram. ⁴⁰ Quod feceris, se expectando triduum. ⁴¹ Se. passus. Argo-
 42 mentū ab utro. ⁴³ Inania sunt tua verba sine re: & declinat, ⁴⁴ logi, ⁴⁵ lo-
 46 quens in singulari dicitur ⁴⁷ logos, quod Gracii est. ⁴⁸ Propter illud factū,
 49 si expectaveris, vas, cum hoc feceris, gaudebis, id est, facti te non pernitebit.
 50 ⁵¹ Te gavistū hoc facto. ⁵² Sunt, quae tu dicis, id est, non plus momenti
 53 tua habent verba, quam somnia. ⁵⁴ Fac periculū, non est longum tempus,
 54 quod peto, se tridui hoc. Intra: D. Obscundū. AN. ⁵⁵ heud longum est, quod orat,
 56 Porro. ⁵⁷ Nihil facis, nisi quod mihi molestus es tuis sollicitationibus, &
 57 proinde chorda semper oberras eadem. Proverbium ergo in eos, qui molesti
 58 sunt, sapientia eadem inculcantes. ⁵⁹ Siptū à cantoribus, qui, si quando diuini
 59 eandem occinant cantationem, tadium adferunt auribus. ⁶⁰ Inania effutis
 60 ac loquere tantummodo. ⁶¹ Se. deest, vel possibile est. ⁶² Inflexibili,
 61 quo nihil potest exorari, id est, orando obtineri seu impetrari. ⁶³ Mitiga-
 62 ri, se, exorari. ⁶⁴ Inconsideratum in re incipienda. ⁶⁵ Inpetenda.
 63 Ornatis, blidis, & facatis verbis: quia dixit, Tu mihi cognatus, tu parens,
 64 tu amicus. ⁶⁶ Phalae ornamenta sunt equorum. Inde per Metaphoram phala-
 65 ratis dicta sunt bona verba, & ad fidem faciendam ornatiissime composita.
 66 ⁶⁷ Ducere putes, seducere, producere ac mihi verba dare tibi persua-
 67 dere? ⁶⁸ Abducas tecum meam puellam Pamphitam sine quaestu ac
 68 mercede?

AN. ¹ Misericordiam est. PH. ² hei! ³ veris vincor. ¹ Millece
 GE. ⁴ quàm similis uterq; est sui?
 PH. ⁵ Neque, aliâ Antipho cùm occupatus esset solli-
 tudine,
 Tum esse hoc mihi objectum malum! AN. ⁶ ah! quid
 istuc autem est, Phædria?
 PH. ⁸ O fortunatissime Antipho. AN. ⁹ ego ne?
 PH. ¹⁰ cui, quod amas, domi est;
 Nec cum huiusmodi unquam ¹¹ usu venit ut consi-
 daret malo.
 AN. ¹² Mihi-n' domi est? ¹³ imò, id quod arius.
¹⁴ auribus teneo lupum:

me Phæ-
 dria. Tres
 istos versus
 pro insti-
 tiis habet
 Guyetus.
 Neque
 Donatus
 multum
 expedit.
 Ego sic in-
 telligo.
 Non ergo
 de Lenone
 per Iram
 dicit hoc

Antipho, ut vult Donatus: sed de se ipso, verè ac serio; cognato Phædrum
 supra. ² Antipho cum audiret irrita Phædrum ad lenonem in-
 cessabilem preces, nondum ipse à Phædria conspectus, dolet vicem ejus,
 cui res esset cum tam impuro Lenone: & ad Getam, sibi sitantem, conver-
 sus, *misericordiam est*, inquit. ³ Quid iustum postulat leno: cui verbi ne-
 mo satis cit. Agnoscit enim his verbis Phædria, verum esse quod leno ob-
 jecerat, ipsum sc. nihil ha'tenus nisi verba dedisse, cū pecuniam sepius pro-
 misisset. Ita ut ¹⁰ veris vincor nihil aliud sit, quam quod Hec. i. 2. *veris pro-*
diat. ⁴ Geta Antiphoni, modo miseranti sortem patruelis, *quàm uterq;*
(Leno & Phædria) ait, est similis suis, id est, suis utriusq; moribus, id est, ille le-
 no, permiscet communis adolescentium, *perjurus possit* (Adceph. a. 1.) *avarus*
& durus, & Phædria, impatienter amans, & mollioris animi, & *perdiana*.
⁵ Illud quoq; gravissimum mihi est, hoc malum tam potissimum mihi ob-
 jectum esse seu obvenisse, cum Antipho non alia, id est, eadem de tentus es-
 set sollicitudine ex amore. Nam ha'tenus una erat utriusq; sollicitudo,
 eandem vides: quoniam diversimodis hic cop. a. ille inopia laborabat. Que-
 relis ergo Phædria: ab eo, quod veris se vinci videbat, illuc descendit, ut
 auxilii inopiam deploret: eum enim, in quo uno spes auxilii præcipua esse
 poterat, Antiphonem maxima nunc sollicitudine perturbari. Ordo itaq; ver-
 borum sic restitendus est: *Neq; tum hoc malum esse obiectum mihi cum An-*
tipho occupatus esset alia, id est, leviori sollicitudine. Quid. Hocce malum
 nunc mihi tempore tam alieno obijci, neq; tum, cum animus Antiphonia,
 propea egitudine liber, mihi auxiliari potuisset objectum esse? ⁶ Con-
 ducit hanc particula. ⁷ De quo conquereris tantoperè, & in quo auxilium
 meum desideras. ⁸ Quoniam maxima stidem sollicitudine occupatus
 sis, fortunatissimus es tamen, si mecum compareris: nimirum sis cuiq; ca-
 lamitates maximas videntur. ⁹ Sc. fortunatissimus sum? ¹⁰ Qui do-
 mi uxorem habes. ¹¹ Ubi venit, id est, ubi aut necesse fuit, contigit ut
 frequenter decertares cum huiusmodi malo homine, id est, cum tili lenone.
¹² Sc. *quasi amum*? ¹³ Corrigitur est. ¹⁴ Verior in summo discrimi-
 ne & periculo, perplexus hæreo, nescio quid sine periculo agere possim.
 Græcum proverbium: *Τὸν δὲ τῶν ἰσχυρῶν ὁκνῶ τ' ἔχειν, καὶ τὸ*
πένητα δὲν ἄλλοι quod Antipho præ explicat, Nam neque, &c. Dicitur in-
 de, qui ejusmodi negotio involvantur, quod neq; relinquere sit integrum,
 neq; tolerari possit. Videtur inde ortum, quod lupus ob aurium brevitetem,
 neq; tænei commodit. possit, neq; citra summum periculum è manibus di-
 miti, belluatam mordet.

2. Dimittam, rejiciam à me
 cam usu-
 rem; vo-
 tante lege.
 2. Opomo-
 do, quo pa-
 rocam mi-
 hi retine-
 am, nolen-
 tepare.
 2. Quod tu
 dicis
 esse tibi im-
 more.
 4. Phœdria:
 nescio
 enim, qua
 via cum à
 me rejice-
 rit. Ita ob-
 tinuit ro-
 gando. &
 qua via
 retineam,
 cum desint
 summi.
 11. In eodem
 ergo loco
 habeo, id est
 mihi, quod
 tibi acci-
 dit.
 1. Obine-
 ro lenium mores, respondeo tuo nomini, tuam turpitudinem, Insuper imp-
 probus sis. 6. Dic mihi, Phœdria, ecquid Leno Dorio cum aliquo transegit
 de Pamphila? Alii sic: Nihil flagitii est, quod hic confecit Leno? 7. Qua-
 ris, an hic confecerit aliquid? 8. Confecit, quod, &c. 9. Sc. fuerit.
 10. Amicum. 11. Admirantis est. 12. Sc. est? Ironia. 13. Sc. videri.
 14. Meo aere. 15. Orando ab eo impetrare. 16. Expectet, operietur.
 17. Aliter, sc. mittit. 18. Fidem non servet promissis non fiet, salutat eum,
 id est, ut resignet mihi passionem. 19. Donec. 20. Ab illa, id est, acci-
 pio, extorqueo. 21. Tibi. 22. Expectes, differat. 23. Sc. id est, mihi
 molestus es, & tanto afflicti tuis sermonibus. Metaphora sumpta à fabris, qui
 tundendo ferrum molliunt. 24. Sc. tempus. Supra 7. 25. Expecta, non est len-
 gum, &c. 26. Ut hoc precibus à te impetret. 27. Phœdria duplicem
 tibi gratiam referet. 28. Beneficium. 29. Quæ tu loqueris. 30. Athenis.
 31. Spoliari, excludi. 32. Phœdria & Pamphila. 33. Divelli, disjungi, di-
 rimi. 34. Poetis, ne. 35. Poterimus pati eorum amorem distrabi, id est,
 afficiemur magnopere hac amiridistractioe. Quod Antipho de distractio-
 ne seu separatione serio dixerat, id leno sapienter, voca quidam differantia
 composita, sed ut frideret illum appareat, unde & Getæ indignatus inbe-
 quitur: Dii tibi, &c. 36. Dii te perdant. Imprecatio. 37. Dens, An-
 chus, &c.

DO. 1
 men
 Pollic
 6 cor
 6. Repy
 meli
 AN.
 quia
 13 Qu
 Hu
 AN. 3
 10
 11 Vi
 GE
 25 It
 pla
 AN.
 tip
 Nam
 eff
 It
 Sed
 m
 calim
 11 P
 quoa
 noni
 mihi
 20 D
 am
 Pari
 17
 fies
 23 E
 per
 blin
 Est
 24
 eju
 tes
 diti
 diti
 37

DO. Ego te complures² adversum ingenium meum¹ Hæc Phæ-
mens³ inli³⁵ dia¹ Le-
Pollicui autem, & nihil ferentem, ⁴ fleuentem: nunc none di-
⁶ contra, omnia hæc. cuntur.
⁶ Repperi, qui ⁷ dei, neque ⁸ lacrimas: ⁹ da locum turas mos.
melioribus. ³ Pertali,
AN. Certè hercle, ego satis sibi ¹⁰ commemini, ¹¹ tibi ⁴ Plorandi
quidem est ¹² olim dies, tem, cum
¹³ Quam ad ¹⁴ dares ¹⁵ huic, ¹⁶ præstituta. PH. ¹⁷ fa- non esses
Hum. DO. num ego istuc nego? solvendo.
AN. Jamue ¹⁸ ea præterit? DO. non verum ¹⁹ ei Ex oppo-
²⁰ hæc antecessit. AN. non ²¹ pudet sito horum
²² Vanitatis? DO. minime, ²³ dum ob rem. unium,
GE. ²⁴ sterquilinixm. PH. Dorio, ⁴⁰ atri
²⁵ Ita ne tandem facere oportet? DO. ²⁶ sic sum: ²⁷ si Tay
placco, uere. ⁶ Humine
AN. Sicine ²⁸ hunc decipis? DO. imò enim verò, ⁷ Pecunia
sibo, ²⁹ hic me decipis: ⁸ Flet.
Nam ²⁹ hic me ³⁰ hujusmodi sciebas esse: ego ³¹ hunc ⁹ Cede
esse ³² aliter credidi. ¹⁰ turas
Iste me fessellit: ³³ ego isti nibilo sum aliter, ³⁴ ac fui. ¹¹ quid mone-
Sed ³⁵ ut ut hæc sunt, tamen hoc ³⁶ faciam: ³⁷ cras ¹² rantibus
mane ³⁷ argentum mihi ¹³ pluribus

enim prece, sed precio, lenonis animus expugnatur. ¹⁴ Recondit.
¹¹ Phædria. ¹² Antehac. ¹³ Ad quam, i.e. diem, Anastrophe. Al.
quoad, id est, ad quod tempus. ¹⁴ Pecuniam, pretium puellæ. ¹⁵ Le-
noni. ¹⁶ Præstituta & determinata. ¹⁷ Sc. est, id est, tempus fuit
mihi præstitutum. Confessio est. ¹⁸ Dies. ¹⁹ Diei præstitutum.
²⁰ Dies, qua advenit is, qui dat, neq; lachrymat, id est, dies, qua pecuniam
attulit miles. Q. d. Cras aderit in crastinum finis constituti inter nos tem-
poris incidit. Donatus nihil hic extricat. ²¹ Te. ²² Mendacii.
²³ Iste, levitatis, perfidia, quod ante tempus petis pecuniam, nec tem-
poris illam olim præstituta die, quod, vehementius de Phædria quæstio fit?
²⁴ Dominando mendacium sit propter utilitatem ac lucrum, dummodo pro-
per meum vilitatem non fecerit pecuniam. ²⁵ Abjektivissime & impro-
bitissime homo, dignus qui perpetuo in sterquilino vitas degas. Metaphora.
Est enim sterquilinus locus stercorebus plenus, seu eorum receptaculum.
²⁶ Quæ ante diem præstitutam pecuniam a me petas? ²⁷ Bo ingenio sunt,
ejusmodi sunt mei mores. ²⁸ Si mea te conversatio delectat, nunc po-
tes mecum conversari vel frui mea amicitia. ²⁹ Phædria. ³⁰ Phæ-
dria. ³¹ Talibus moribus prædictum, id est, lenoni sine fide. ³² Phæ-
dria. ³³ Alis moribus prædictum, id est, liberatorem, hominem non
dignum. ³⁴ Iste, i.e. Phædria. ³⁵ Phædria. ³⁶ Quam tui prius. Q. d. Ego
temper mince Lena. ³⁷ Qualiacunque. ³⁸ Contra ingenium meum.
³⁹ Pecuniam.

1 Daurum *Miles dare se dixit: si mihi prior in antuleris, Phæ-*
 est. *Phæ-*
 2 Mea lege utar, ut 3 potior sis, qui prior ad 4 dan-
 futaro. *dum est. Vale.*
 3 Meo ju-
 ro leno-
 aio: in quo semper commodum est prius, quam fides. 3 Melioris con-
 ditionis: vel potior, id est, charior, acceptior. Unde illud vulgare dictum:
Qui prior est tempore, potior est iure. 4 Argenti.

ACTUS III. SCENA III.

PHÆDRIA, ANTIPHO, GETA.

1 Adole- PH. 1 Quid faciam? unde ego nunc tam subito
 scientes per-
 stantem
 Geta, nec
 2 Cui 6 minus nibilo est? quod si 7 hic potuisset nuncio
 3 Triduum hoc, 2 promissum fuerat. AN. ita-ne robus
 4 pariemur. Geta,
 5 Fieri miserum, qui me 7 dudum, ut dixi, 14 adju-
 6 ris 15 comiter?
 7 Quin, 17 cum opus est, 18 beneficium rursum ei ex-
 8 perimur reddere?
 GE. 19 Scio equidem hoc esse 20 equum. AN. 21 age
 ergo, solus 22 servare hunc poteris.
 GE. Quid faciam? AN. invenias argentum. GE. cu-
 pio: sed, 23 id 24 unde, 25 edoce.
 AN. 26 Pater 27 adest hic. GE. scio: sed quid tum?
 AN. ab! 28 dictum sapienti sat est.

hi habet: de eo tamen, qui debet plus, quam habet, recte dici posse videtur.
 7 Leno. 8 Ut expectaret. 9 Argenti intra triduum, sc. ab amicis,
 ut supra dixit. 10 Phædriam. 11 Nostra negligentia. 12 Perire.
 13 Modo. 14 Pro adjuvit: & hoc pro adjuvit. Enallage modi. Sic
 Ennius apud Cic. de Senect. O Tite, si quid ego adjuvo, curam tu levasso.
 15 Fideliter, amanter, non gravate. 16 Cur non. 17 Quandoquidem
 exigi necessitas. 18 Retinere ei, a quo tu antea es defensus, parum studi-
 mus gratiam, beneficium beneficio compensare? 19 Fuit, alioquin tibi.
 20 Iulium, ut sc. reddas beneficium pro beneficio. 21 Da ergo operam. Ad-
 hortandi & impellendi particula. 22 Optulari Phædriam. 23 Argenti.
 24 Sc. inveniam. 25 Explicata, communistra mihi. 26 Denigro. 27 Pro-
 pter est Athenia: quo facile, si velis, tua calliditate poteris pecuniam emor-
 quere. 28 Verbum, *hoc*, id est, verbum vel unum sapienti ad intelligen-
 dum sufficit. O. A. Sapiens tu es, ergo, quid te facere velim, facile intelligis.
 Hoc autem dictum Antipho patrem suum argento commagnum esse Getam
 significat.

GE. 1 Tris.

GE.¹ Ita me ? AN. ita. GE. sanè berele.² pulchrè : Vis falli
suades : etiam tu hinc³ abis ?
4 Non triūpho, ex nuptiis tuis si nihil nanciscor mali,
Nè etiam nunc me⁵ hujus querere causā⁶ in malo
jubeas crucem ?
AN Verum⁷ hic⁸ dicit. PH. quid t. ega vobis, Geta.
9 alienus sum ? GE. 10 hand puto :
Sed parum-ne est, amantibus quiddam nunc nobis succenset
11 senex
Nè 12 infligemus etiam, 13 ut nullus locus relinqua-
tur 14 precī ?
PH. 15 Alius ab oculis meis 16 illam in 17 ignotum ab-
ducet locum ?
Dum igitur 18 licet, dumq; adsum, 19 loquimini me-
cum, Antipha:
Contemplamini me, AN. 20 quamobrem ? aut quid-
nam 21 facturus ? 22 cedo.
PH. 23 Quòquid 24 hinc asportabitur terrarum, 25 cer-
tum est 26 persequi,
Aut 27 perire GE. 28 Dii benè vertant, quod agas :
29 pedesentim tamen.
AN. Vide, si quid 30 opis pates adferre³¹ hinc, GE. 32 si
quid ? 33 quid ? AN. 34 quare obsecro.

ne me se. ad hoc, quod fieri vis, adjuvare possis ? 4 Non glorior, non
letor, non triumphum commereui ? Metaphora : victoribus. 5 Phædria,
cognati tui. 6 In parvo malo magnum malum, id est, supplicium ultimum,
quod sit de me in cruce sumendum. Quid Satis periculi ex nuptiis tuis haberi
quare non opus est, Phædria nomine majori malo nos onerare. 7 Geta.
8 Nondum se expedivit periculo, in quod fuit coniectus. 9 Extraneus
videor, pro quo non debeatis laborare ? 10 Te esse alienum nobis : Imo
curae esse debere, cum sis berillis filii frater, 11 Demipho. 12 Inchieus,
nova fallacia provocemus ad iram. Metaphora ab equis, qui indignos col-
onibus. 13 Ut preces non admittantur apud eum, sed concessae her-
beantur, id est, ne posthac ulla ratione placari possit. 14 Precibus. 15 Mi-
leas. 16 Pamphilam. 17 Peregrinam civitatem, ut quidam dicunt.
18 Vobis. 19 Tanquam nunc ultimum allocuri se visum. 20 Contem-
plamini me ? 21 Sc. 22 Dic. 23 Quocumque Verba sunt de periculo.
24 Athenis, ex patria. 25 Firmiter decrevi, constitui. 26 Eam. 27 Meum
in via. 28 Benè precandi formula : qua utebantur initio rei gerendae.
29 Non precipitanter, sed lentissimè, cum agito, quod, roponis. Alibi ad
Proverbia, *Ex C. A. Sog. Nov.* id est, *Assina lenta, item Amos de trecentis
consultores posuit.* 30 Auxilii. 31 Phædria. 32 Dicis, si quid opis
possum adferre huic ? Repetit sermonem Antiphantis cum motillis & Ge-
dio. 33 De re proposita cogitantis habitum exprimit. 34 Aliquid
quæritur.

ACTUS IV. SCENA I.
DEMIPHO, CHREMES.

DE. ¹ Quid? ² quâ profectus causâ hinc es
³ Lemnum, Chremes?

Adduxim⁴ tecum filiam? CH. non. DE. quid ita
non?

CH. Postquam videt me ⁵ ejus ⁶ mater ⁷ hic ⁸ esse
⁹ diutius,

¹⁰ Simul autem non ¹¹ manebat ¹² ætas virginis
Meam negligentiam; ¹³ ipsam cum omni ¹⁴ familiâ

¹⁵ Ad me esse profectam ¹⁶ aiebant. DE. ¹⁷ quid
¹⁸ illic tam diu,

Quæso igitur ¹⁹ commorari ubi ²⁰ id ²¹ audiveras?
CH. ²² Pol me ²³ detinuit ²⁴ morbus. DE. ²⁵ unde? aut

²⁶ qui? CH. rogas?

²⁷ Senectus ipsa est morbus: sed venisse eos

²⁸ Salvos audiui ex ²⁹ nauâ, qui illas vexerat. ³⁰

DE. Quid ³¹ gnatis ³² obtigeris ³³ me absente, audi-
fin? Chreme?

CH. ³⁴ Quot quidem me ³⁵ factum ³⁶ consilii inter-
rum facti:

ei adduxisti ne, tecum filiam, sc. susceptam ex Lemnisore, cujus sensu
profectus es hinc, id est, Athenis, Lemnum ð. 3 In Lemnum insulam, unam
ex novem Cycladibus in quam precipitatus fuit Vulcanus. 4 Quam
non adduxisti tecum filiam? Repetit odiose & cum stomacho verba Chre-
metis. 5 Filia mea Phaniis. 6 Lemnia. 7 Athenis. 8 Cessare
nauere. 9 Nimis diu, præter expectationem, & tempus constitutum.
10 Adde huc, quod, &c. 11 Expectabat, id est, expectare poterat. Si-
hora, Omnes una manet non. 12 Ætas virginis iam nubilis reditum meâ
expectare non poterat, longiorem moram, cessionem non concedebat.
13 Matrem. 14 Filia & familia. 15 Athenas. 16 In insula Lemno.
17 Propter quid cur? 18 In insula Lemno. 19 Manebat. 20 Man-
trem cum omni familia Athenas profectam. 21 Intellexerat ex propa-
quæ ejus. 22 Per adem Pollucis. Jurandi particula est. 23 Respondit
vit: quo minus redirem. 24 Adverbia vaseris. 25 Contraxerat mor-
bum? quæ fuit causa morbi? 26 Quæstio morbi denotat. 27 Quia
multa sepiem circumstantiis incommoda. 28 Incolones. 29 Gubernato-
re navis. 30 Antiphoni. 31 Acciderit, evenit. 32 Postquam
profectus fui in Ciliciam. 33 Eris audiui: quod quidem, &c. 34 Pl-
liti tui, scilicet quod contraxerit matrimonium, me & te absente. 35 Me
ita perturbat, ut, quid consilii capere debeam, incertus sum.

ACTUS IV. SCENA II.

GETA.

EGo hominem 2 callidorem vidi 3 neminem, 1 In hac
 Quam Phormionē: venio ad hominē, ut dicere 2 scena Ge-
 Argento opus esse & id quo pacto 4 fures: ta exultat
 Vix dum dimidium dixeram, 5 intellexerat: duos sibi
 6 Gaudebat: 7 me laudabas: querebat 8 senem: 5 senes ob-
 Diis gratias agebas, 9 tempus sibi dari, ferri, quos
 10 Vbi Phædræ se ostenderet: 11 nihilo minus fallere
 12 Amicum esse, quam Antiphoni: 13 hominem 14 ad possit.
 forum 15 Astutio-
 Fugit 15 opperiri: 16 ed me esse 17 adducturum 18 senem. rem.
 Sed eorum 19 ipsum: quis est 20 ulterior? 21 atas Nullum.
 22 Phædræ 3 Pecunia
 Pater 23 venit: quid perituri autem 24 bellus? habetur.
 An quis, quos fallam, pro 25 uno 26 duo sunt mihi Totum
 27 dari? rem. Supra
 28 Commodius esse opinor 29 duplici spe 30 uti. 10 2. 3. Diffusi
 31 Petam 32 hinc 33 unde 34 à primo 35 institui. 36 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 215

ACTUS IV. SCENA III.

ANTIPHO, GETA, CHREMES, DEMIPHO.

1 Geta
admiratur
senes, &
mira falli-
cia argen-
tum cudit,
& minas
triginta ab
ipso au-
fert.

2 Quando,
quoniam cito
rediturus
sit.

3 Supra 2, 4.
quod si
recipiat.
Antipho
habet se-
culum lo-
quitur ad
spectato-
res.

4 Fratrem
patris
mei. Sc.
Chremes
idem.

5 Collo-
quen-
tem.

6 Interfectio dolentis.
7 Quotopere.
8 Patris Chremetis.

9 Ad
quod consilium,
in quam sententiam vel patrem,
vel in bonam, vel in ma-
lam.

10 Inducat patrem Demiphonem.
Nani Demipho ex Chremetis
consilio se hoc negotium confecturum,
supra indicavit.

11 Aggrediar.
12 Chremetem & Demiphonem.
Hoc secum dicit.

13 Exeipendi for-
mula.
14 Te donum.
15 Incolorem.
16 Voluptas est.

17 Q. d.
Quid rerum novarum affera?
18 Scilicet narrata sunt mihi.
19 Aube-
nis.

20 Complura : ut plerique omnes,
in Andria, & Alibi.
21 Tu-
ne Demipho. Apostrophe ad alterum senem.
22 Chremeti.

23 Sci-
licet id est.
24 Circumveniri, decipi.
Metaphora sumpta est : venatione, in
qua retia tenduntur feris.
25 Fratre Chremete.
26 Communica-
bam, id est, de hac re conferebamur sermones inter nos.
27 In ipso tem-
pore, nonis opportunitate.
28 Ut scilicet.
29 Illud tacitum Antiphonis.
30 Con-
siderans, volutans, in animo versans, deliberans.
31 Consilium.
32 Ut
non admittatur uxor Antiphonis.
33 Scilicet, in omni re.

AN. 1 **E**Xpecto, 2 quam mox recipias huc sese
Geta :

Sed 3 periculum video cum patre 4 astantem : 5 heu
mibi !

Quam timeo adveniens 7 huius 8 quo 9 impellas
patrem.

GE. 10 Adibo 11 hosce : 12 & noster Chremes !
CH. salve Geta.

GE. 13 Venire 14 saluum 15 volupe est. CH. credo.

GE. quid 16 agitur ?

CH. 17 Multa adveniens, in sit, nova 18 hic 19 com-
plura.

GE. Ita, de Antiphone audisti que facta ?

CH. omnia.

GE. 20 Tu dixeris 21 huic ? 22 facinus indignum,
Chreme,

Sic 23 circumiri, DE. id cum 24 hoc 25 agebam 26 com-
modum.

GE. Nam hercle ego quoque, 27 id 28 agens mecum
sedulo,

Invenio, opinor, 29 remedium 30 huic rei. DE. 31 quid
Geta ?

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

PHORMIO.

427

¹ Quod remedium? GE.² ut abii abs³ te, ⁴ si forte⁵ St. Inve-
obviam

Mibi Phormio. CH.⁵ qui Phormio? GE.⁶ is, qui
⁶ istanc. CH. scio.

GE.⁷ Visum est mihi, ut ⁸ ejus ⁹ remarem sententiā: ⁴ Venit
¹⁰ Prendo¹¹ hominem solum: cur non, inquam, Phor-
viam.

¹¹ Quis.
¹² Vides, inter vos sic ¹³ hæc potius ¹⁴ cum bona
¹⁵ Ut ¹⁶ componantur gratia, quam ¹⁷ cum mala?

¹⁷ Herus liberalis est, & ¹⁸ fugians litium:
Nam cæteri quidem hercle ¹⁹ amici omnes ²⁰ modò

²¹ Uno ore ²² auctores fuere, ut ²³ precipitem ²⁴ hæc
daret.

AN. Quid ²⁵ hic ²⁶ captas? aut quò ²⁷ evades hodie?
GE. an ²⁸ legibus

²⁹ Daturum pænos dices, si ³⁰ illam ³¹ ejeceris?
Nam id ³² exploratum est: ³³ eia, ³⁴ sudabis satis,

³⁵ Si cum illo inceperis homine: ³⁶ eā eloquentiā est.
Verum, ³⁷ pone esse ³⁸ victum eum: at tandem ta-

men

¹⁰ Prehendo, id est, comprehendo, seduco, ac blandi-
te alloquor. Metaphora à candidatis qui solebant circum ire, & pre-

hendo magistratus à populo petere. ¹¹ Phormionem. ¹² Provides, di-
scipulis, daæpoeram. ¹³ Hæc negotia de ista nuptiis, vel, quæ tibi sunt cum
senibus. ¹⁴ Cum amicitia & concordia, sine litibus. ¹⁵ Transigamus,
concordemur, ad exitum perducantur. ¹⁶ Sc. gratia, id est, cum similitate
& discordia, vi & ingratis, ut apud Plautum sapienter. ¹⁷ Demipho, domi-

tus meus, est liberalis ingenui, ingentis ac benignus, non avarus. ¹⁸ Ju-
dicii subire nolens, contentiones forenses detretrans. Q. d. Mavult dispen-

sam aliquid pecuniarum incutere, quam dubium litis eventum experiri.
Ubi fugians vim nominis habet: ideoq; genitivo jungitur: acculativo,
vim tantum Participii. ¹⁹ Demiphoni. ²⁰ Paulo ante. ²¹ Una

voce, uno consensu, unanimiter, summo animo & suffragiorum consensu.
²² Incitatores, hortatores, id est, Demiphoni suaserunt, hoc ei consensu dede-

runt. ²³ Domo contumeliose expelleret. ²⁴ Phanium. ²⁵ Getas.
²⁶ Temere & audacter incipit facere? Hoc secum loquitur Antipho.

²⁷ Perveniet. Supra in Eup. Ubi fuge, bus rursus. ²⁸ Per leges, vel sen-
tentia judicium. ²⁹ Phanium in Demiphonem. Sic Eup. 1. Et ei dabit
ultro supplicium. ³⁰ Phanium, uxorem Antiphonis. ³¹ Expulerit, ex-

turbaverit e domo sua? ³² Perspicuum, compertum & planum est, illam
domo ejici posse sine periculo. ³³ Interjectio concedentis cum quadam
illusionem. ³⁴ Laborabis vehementer, idq; frustra. Metaphora. ³⁵ Si

incipias litigare cum domino meo. ³⁶ Tantam habet eloquentiam, quam
in judiciis præstare solet innocentia: tam eloquens est. Dissuadet enim

Phormioni, ne legibus disceptet, propter hominis eloquentiam. ³⁷ Fin-
ge, tibi, fac, esto sanc. ³⁸ Superatum Demiphonem.

Non

GE. Quod dixi ¹aded ei quæso, ²quid si filiam 40 ³Certe. ⁴
 suam uxorem ⁵locaret: ⁶parvi retulit ⁷Q. d. Hæ
⁸Non suscepisse: ⁹inventa est, ¹⁰quæ dotem petat. ¹¹modo re-
¹²Ut ad pauca redeam, ac ¹³miniam ¹⁴illius inepiam; ¹⁵predicall
¹⁶Hæc deniq; ejus fuit postrema ¹⁷oratio: ¹⁸ipsum im-
¹⁹Ego, ²⁰inquis, jam ²¹à principio ²²amici ²³filiam, 45 ²⁴Sc. facer-
²⁵Ita ut ²⁶æquum fuerat, volui uxorem ducere: ²⁷ret.
²⁸Nam mihi veniebat in mentē ²⁹ejus ³⁰incommodum, ³¹Napenl
³²In servitutem pauperem ad diem dari: ³³traderet,
³⁴Sed mihi ³⁵opus erat, ut ³⁶aperit tibi nunc ³⁷sa- ³⁸eiocaret?
³⁹buler, ⁴⁰Q. d. Vix
⁴¹Aliquantulum quæ afferret, ⁴²qui dissolverem, 50 ⁴³tantum do-
⁴⁴Quæ debeo: & etiam nunc, si vult Demipho ⁴⁵ti numeru-
⁴⁶Dare, quantum ab hac accipio, quæ ⁴⁷sponsa est ⁴⁸ret. Cic. 2.
⁴⁹mibi, ⁵⁰Offic. Tis-
⁵¹Nullam mihi malim, quam ⁵²istanc uxorem dari. ⁵³mis hoc
⁵⁴AN. ⁵⁵Utrum stultitiā facere ego ⁵⁶hunc, an malitiā ⁵⁷consulto,
⁵⁸Dicam, ⁵⁹scientiam, an imprudentē, incertus sum. 55 ⁶⁰strambone
⁶¹DE. ⁶²Quid si animam debes? GE. ⁶³ager ⁶⁴33 op- ⁶⁵viro pau-
⁶⁶positus est pigriori ob ⁶⁷peri, aut
⁶⁸minim pro-
⁶⁹bato diviti-
⁷⁰filiam col-
⁷¹locaret:
⁷²Ego, in-
⁷³quis, nullo

vicum, qui pecuniæ agat, quidam pecuniam, quæ viro. 4 Parum prodest illi
 Demipho, vel interfuit. 5 Non genuisse, non habuisse aliam filiam
 præter unicam. 6 Cum inventa sit alia peregrina, qualis fuit Phanium
 filia Stilphonis. 7 Quæ per leges petit à cognato dotem pactis divi-
 tis, se talentum magnū, quæ alicui possit locari. Verba sunt Phormionis
 8 Ut paucis ac breviter omnia dicam. 9 Omittam. 10 Phormionis.
 11 Petilio. 12 Phormio. 13 Antequam eam duceret Antipho.
 14 Hujus mei, sc. Stilphonis. 15 Phanium. 16 Juxta leges, cum
 eam proximus. 17 Filia Phani. 18 Infortunium, sc. inferum.
 19 Si daretur pauper illa in servitutem apud divitem adolescentem, id est,
 si pauper diviti nuberet, traderetur in servitutem, & non fieret uxor. Nota
 phrasia: dari ad divitem, id est, in potestatem divitis tradi. Plaut. Aul. 1. 1. 1.
 posses ad pistores dabo, ut ibi amulore currus, id est, in plitrium dabo ad
 molas curru incitato agendas. 20 Tali uxore. 21 Citra simulatio-
 nem, ingenua. 22 Eloquar, narrem. 23 Aliquam pecuniam, vel dote
 summan. 24 Quo, ex quo re, unde, vel ut. 25 Mihi. 26 Despon-
 sa promissa. Est enim Particelium hoc loco, non Nomen. 27 Phanium.
 28 Hæc solum loquitur Antipho. 29 Getam. 30 De industria, an
 per imprudentiam. 31 Quid si deberet non solum pecuniam, sed etiam
 vitam, id est, omnia? Græcam est proverbium, πῶν ἢ πῶν ὀφείλεις. Ant-
 num dolere dicimus, qui inmodico arte alteri nocet, ac denique se ipsum
 debet. Erat enim antiquius lex, ut, qui solvendo non esset, illi vincula
 addiceretur ac traderetur creditor, intus corpore. 32 Expositio do-
 biti. 33 Optignare, id est, dare in pignus.

1 Centum coronatos. 2 Decem minas, 3 inquit. DE. 4 age, age jam 5 ducas : 6 dabo. CH. 7 Edicule item 8 sunt ob decem 9 alia. DE. 10 huius ! 9 Nimum est. CH. ne 10 clama: petito 11 hasce à me decem. GE. 12 Uxor 13 emenda ancillula : 14 tum 15 plurimula. Supellestile opus est : opus sumptu ad nuptias : 16 His rebus 17 pone sanè, inquit, decem minas. DE. 18 Sexcentas proinde potius scribis jam mihi dicas : Nihil do : 19 impuratus me ille ut etiam irideat t. CH. Quae 20 ego 21 dabo, 22 quiesce tu 23 modo 24 filium. Fac ut 25 illam ducas, nos quam 26 volumus. AN. 27 hei mihi ! 66 Geia, 27 occidisti me rixis 28 fallaciis. CH. Mea causa 29 ejicitur : me 30 hoc est equum, 31 amittere. GE. 32 Quantum potest, me certiorum, inquit, fac. Si 33 illam dant, 34 hanc ut 35 mittam, ne incertum sit : Nam 36 illi mihi dotem jam constituerunt dare. 71 CH. 37 Jam 38 accipiet 39 illa 40 repudium renuntiet. 41 Hanc ducas. DE. que quidè 42 illa 43 res veritas mea. 19. Phania. 12. Præcedenda. Antheis est. 14. Præterea. 15. Paula majore & numerosiore. 16. Scilicet quædam. 17. Supputa. 18. Ipse Phormio scribit mihi sexcentas id est multa iudicia aut lites. Supra 12. Numerus certus promittitur ut supra in Eua. Eua nullas jam abstinuit deinde epistulae. 19. Impuratus incedens. 20. Illas decem minas & ita erant viginti, quas daturus sum. 21. Noli te turbare, hunc sis animo. 22. Sollemniter. 23. Antipho. 24. Filium meum. 25. Eam ducere. 26. Vox desuperantis. 27. Perdidisti. 28. Doli. 29. Expellitur nam Antipho ab his Phanium. 30. Argentum. 31. Dares. 32. Celestius, quamprimum. 33. Quantum potest. 34. Utinamque exemplum in Phano passum. 35. Phanium voluit mihi dare. 36. Quam jam mihi sponsa est. 37. Rejiciam, id est amittam, vel omittam. 38. Cognosti alterius sponsa. 39. Stetit. 40. Promissam pecuniam a nobis in dotem. 41. Ah, illa, scilicet nuptia. 42. Repudiet alteram, que illi sponsa est. Inter divortium & repudium hoc interest. Divortium intercedit inter uxorem & maritum, quando jam antequamdiu conjuges facti, dissolvuntur. Repudium fit ante nuptias, quando sponsas sponte, vel vicissim sponsa sponso hanc causam renuntiat. 43. Puerum, qui Antipho nuptia. 44. Phormionem. 45. Dea. Accusata incepto.

CH. Opportune¹ adeò nunc² mecum argenti attuli, ¹ Valde,
² Fructum, quem ⁴ Lemni uxoris reddunt praeda: ⁷ 3
¹ Id⁶ sumam: ⁷ uxori, tibi ⁸ apud esse, ⁹ dixerò.
¹ Ex Lemno. ³ Nempe annum fructum, redditum. ⁴ In Lemno,
⁵ Argentum. ⁶ Impendam. ⁷ Mem, scilicet Nausistrata. ⁸ Te
 ego illa pecunia, atque ita eam me tibi commodasse. ⁹ Dicam, cum
 scilicet quæret pecuniam suam.

ACTUS IV. SCENA IV.

ANTIPHO, GETA.

AN. ¹ G. ² Eia: GE. ³ hem? AN. quid egisti? ¹ Vocatis
 GE. ² emmxi argento fenes.
 AN. ⁴ Satin' est id? GE. ⁵ nescio hercle: ⁶ tantum
 jussus sum.
 AN. ⁷ Eho ⁸ verbera aliud mihi respondes? ac rogo?
 GE. Quid ergo ¹⁰ marras? AN. quid ego narrem?
¹¹ opera sua ad
¹² Restim mihi quidem: ¹³ res rediit planissimè. ⁵
¹⁴ Ut se quidem omnes Dii, Deaque, ¹⁵ Superi, Inferi
¹⁶ M'is exemplis perdunt: ¹⁷ hem, ¹⁸ si quid velis,
¹⁹ Hic mandes, qui te ²⁰ ad scopulum. ²¹ è tran-
 quillo ²² inferas.

¹ Bracavi, purgavi, id est, abstuli argentum: senibus Demipho & Chre-
 mete, fraude. Metaphora. ⁴ An hoc sufficit tibi, quod emunxeris argen-
 to, ac per id Phidiam prospexeris? nulla tibi cura auct? At mihi male pro-
 pheta est tua fallacia. Quid minime hoc factu esse. ⁵ An id satis sit, nescio
⁶ Sc. effare, vel entorquere pecuniam, emungere argento fenes, oil, quomodo
 illis iam providere tantum me providisse scio. Lucet enim in voce quæritæ
 interrogantis. Ipse enim de numero intelligit alter de qualitate. ⁷ In-
 terjectio adponentis & exaudientis. ⁸ Digne verberibus mactis.
⁹ Quam. ¹⁰ Dicis, vis dicere? ¹¹ Culpa. ¹² Loquum, suspendium, id
 est ad choros, quia mihi parem suspendium. Quid res tota excedat, est, ut de
 suspendio possum cogitare. Nam amatores, qui non possunt amatis potiri,
 propter amoris impatientiam inque vitam finire ita deponere solent.
¹³ Totum meum negotium, Similitis loquendi figura est supra in Men-
 Adresros mihi reddis. ¹⁴ Utinam imprecatio. ¹⁵ Tam coelestes, quam
 infernales. ¹⁶ Pœnis, quæ sint, vel possint esse aliis servis exemplo.
¹⁷ Interjectio dolentis vel indignantis. ¹⁸ Si quis velit aliquid recte
 factum sive curatum esse, Ironia. ¹⁹ Geta. ²⁰ In periculum. Nā sape
 in scopulis, id est, in rupibus marinis acutis naves periclitantur. Quid, Qui è
 tranquillo rerum statu adducat te in summum discrimen. Metaph. à tran-
 quillis, quibus naves altiss. ad scopulos dissipantur: vel ab iis, qui cum tran-
 quillo mari navigare possint, imperitia gubernatorum in scopulum impeli-
 untur. ²¹ Ex quieto statu, ²² Impellat.

Quid

1 Minus
conduci-
bile, 2 re
nostra, id
est, magis
notum.
3 Uxor
mentionem
facere.

Tangere ul-
cus, est mo-
vere dolo-
rem, ejusq;
vel mentio-
nem facere,
quæ nos
magis pertu-
erit.
Mempho-
ta à sensu
acerissimo
doloris,
qui solet
existere
lacerato
unguibus
corpore.

4 Invisum

sc. patri.

5 Excudi,

vel separari à me.

6 Excudi,

vel separari à me.

7 Dic.

8 A senibus.

9 Cugeni

uxorem ducere;

ego vero ipsa privabor.

10 Legitur de me?

11 Eni-

am certe non ducet eam,

sed ego ducam.

12 Triginta minas dadas.

13 Reposcent senes.

14 Propter nos.

15 Particula ironica.

16 Phormio in vincula vel carcerem se conjici

potius patietur, quam nos prodar, hoc est, pudet?

Q. d. Minime hoc fa-

ciet. Cum enim senes argentum repetent, potius nos prodet, quam in vincu-

lis vel carcerem conjici se patietur. Antiquitus enim, qui solvendo non es-

sent, vinclis creditoribus tradebantur, ut, quod pecunia non poterant, opera

latis facerent, & magi vocabantur. Inde verum iure, est lege venus sic ad-

dicti creditoribus. Vide supra 1. 1. 18 Nullum est tam præclarum dictum

aut factum.

19 Pervertendo veritatem, malè interpretatione.

20 Degenerari, corrupti.

21 In causa.

22 Excipio, præsertim,

extrahis. Unde excerpta dicimus, quæ ex libris, quos legimus, veluti flor-

es quiddam extrahimus, privatimq; conseribimus.

Quid 1 minus vile fuit, quam 2 hoc ulcus tangere,

An nominare 3 uxorem? 4 infecta est spes patri, 10

Posse 5 illam 6 extrahi: 7 cedo, nunc porro Phormio

Dorem si 8 accipies, 9 uxor ducenda est domum.

Quid 10 fiet? GE. 11 enim non ducet. AN. 12 novi:

ceterum

Cum 13 argentum 14 repetens, 15 nostrâ causâ 16 sâ-

licet

17 In nervum potius ibis. GE. 18 nihil est, An-

19

Quin 19 malè narando possit 20 depravari.

Tu id, quod 21 boni est, 22 excerpis, 23 dicis, quod ma-

li est.

24 Audi nunc 25 contra jam: si argentum 26 acceperis,

Ducenda est 27 uxor. nunc ais: 28 concedo tibi:

Spatium 29 quidem tandem apparandi nuptias, 30

30 Vocandi, 31 sacrificandi 32 dabitur paululum:

Interea 33 amici, quod 34 polliciti sunt, 35 dabunt:

36 Inde 37 iste reddet. AN. 38 quam ob rem? an

39 quid dices? GE. rogas?

4 Data, facta, id est, concepti pater ipem.

5 Uxoris.

6 Excudi, vel separari à me.

7 Dic.

8 A senibus.

9 Cugeni

uxorem ducere; ego vero ipsa privabor.

10 Legitur de me?

11 Eni-

am certe non ducet eam, sed ego ducam.

12 Triginta minas dadas.

13 Reposcent senes.

14 Propter nos.

15 Particula ironica.

16 Phormio in vincula vel carcerem se conjici

potius patietur, quam nos prodar, hoc est, pudet?

Q. d. Minime hoc fa-

ciet. Cum enim senes argentum repetent, potius nos prodet, quam in vincu-

lis vel carcerem conjici se patietur. Antiquitus enim, qui solvendo non es-

sent, vinclis creditoribus tradebantur, ut, quod pecunia non poterant, opera

latis facerent, & magi vocabantur. Inde verum iure, est lege venus sic ad-

dicti creditoribus. Vide supra 1. 1. 18 Nullum est tam præclarum dictum

aut factum.

19 Pervertendo veritatem, malè interpretatione.

20 Degenerari, corrupti.

21 In causa.

22 Excipio, præsertim,

extrahis. Unde excerpta dicimus, quæ ex libris, quos legimus, veluti flor-

es quiddam extrahimus, privatimq; conseribimus.

23 Officia. Hoc est,

quod Epictetus Enchirid. c. 47. egregie docet, rem quamq; duas habere ap-

tas alteram propriam, quæ facit ut nihil non tolerabile videatur: alteram

ad propriam quæ quicquid ac cidit præter mentem, sit intolerabile.

24 Meis

responsionem, quid ego distans sum.

25 Vicissim.

26 Phormio à senibus.

27 Phormio.

28 Assentior tibi ita futurum esse.

29 Equidem, certe,

ego invitandi convivas amicos, sive amicos ad nuptias.

30 Sacra faciendi

pro nuptiis.

31 Et argentum.

32 Phormio.

33 Promiserunt le dæ-

mon.

34 Illi.

35 Al. 16, sc. triginta minas.

36 Phormio Al. 16, sc. 16,

senibus.

37 Quare reddet?

38 Quare eam non ducet.

- 1 Quot res? 2 post illa 3 monstra 4 eveniunt mihi 1 Quot
Introit in 5 aedes 6 ater alienus canis? 25 causas pro-
Anguis per 7 impluvium 8 decidit de regulis: ferre potest
9 Gallina cecinit: 10 interdixit barolus: Phormio?
11 Haruspex 12 verus 13 ante brumam aliquid novi 26 Post
Negotii incipere: quæ 14 causa est iustissima illa prima
15 Hec fiens. AN. ut modò fiat. GE. fiens: 16 me- suspicia
vide. tis ca-
17 Pater exit: abi, 18 dic, esse argentum, Phædræ. 30 Præta.
3 Prodi-
gia atque
omnia,

omnes, 2. Extra, nuptias remorantis, quæ jam recenset. 4 Scilicet
Phormio. 5 Domum meam. 6 Caudam atrum aedes alienas introire
Insultum erat: hunc interpretabantur homines superstitiosi significare ad-
ulterum, qui se sum connubialem conspurcarent. 7 Locum non coope-
rum in medio testi. 8 Deorsum cecidit Anguis per impluvium immixtus
veneni habebat omen, quod conjux præpararet conjugii. 9 Hoc sic acci-
piebat, quasi futurum significaretur, ut maritus virili Imperio dejectus,
uxori morem gereret. 10 Vates prohibuit, ne ducerem uxorem. Haru-
spex est, qui divina mente vaticinatur. 11 Inspectus hostiarum & divi-
nator extis carum. Haruspices enim dicti sunt à victimis in ara, id est, sta-
bulis, in quo pecora conciduntur, inspicendis: quia, postquam hostia im-
molata est, inspectis extis futura prædicant: unde etiam Extispicæ appel-
lantur. 12 Prohibuit. 13 Antequam dies decretere incipiant, qui
religiosi habebantur. Quibulda enim religio erat aliquod negotium aggre-
di diebus decrecentibus. Brumæ dicitur illa pars hyemis, in qua dies sunt
brevesciores. Ovid. 1. Fast. Bruma novi prima est, uterisque novissima Solis. Pri-
mum capitur Phobus & annus idem. 14 Oecatio non ducendi uxorem.
15 Supra dicta illa: Spatium quidam tandem apparandi nuptiarum habitus, &c.
Interdixit, quod polliciti sunt, dabunt, &c. 16 Vultus mei fiduciam
considera. Asserendi & securitatem pondendi formula. Vide And. 1. 2.
17 Demipho. 18 Dic Phædræ, argentum paratum esse.

ACTUS IV. SCENA V.

DEMIPHO, GETA, CHREMES.

DE. 1 Quid visus esto inquam: ego 2 curabo, 3 ne 1 Secu-
quid verborum dixi. rum.
4 Hec 5 temerè unquam 6 amittam ego à me, quia
mihi 7 restes 8 adhibeam, Hæc Chre-
meti dicit
Demipho.
Collo-
quantur

senes de tradendo Phormioni argento. Chremes Demiphonem instigat, ut
argentum solvere festinet. 2 Procurabo, videbo. 3 Ne verba det
vobis Phormio ac decipiat, & argento emungat. Dux enim pater, de-
cipere est. 4 Marisipium seu argentum. 5 Inconsideratè, impro-
denter, sine causa. 6 Dimittam è manibus meis. 7 Numerati ar-
genti. 8 Advocem, sumam.

1 Homini. 2 Cui dem: & 3 quam ob rem dem, 4 commemorabo. GE. 5 ut causus est, ubi nihil opus est.
 2 Cuius causa, ad quem finem.
 CH. Atqui ista opus est 6 facta: at 6 matura, dum 7 libido eadem hac manet:
 3 Exponam, praesentibus sc. testibus.
 GE. 11 Rem ipsam putasti. DE. duc me ad 12 eam ergo. GE. 13 non moror. CH. 14 ubi 15 hoc egeris,
 Transito ad 16 uxorem meam, 17 ut convenias 18 hanc prius, quam 19 hinc abis:
 20 Dicat 21 eam dare 22 nos Phormioni nuptum, ad 23 succenseat,
 Et magis esse 24 illam idoneum, qui 26 ipse sit 27 familiarior,
 28 Nos nostro officio nihil egrossos esse; quantum 29 si 30 volueris.
 Datum esse dotis. DE. quid (31 malum?) illud id refert? CH. 32 magni, Demipho.
 DE. Non sat tuum te officium fecisse, 33 si non id fama 34 approbat?
 non temere, cum non sit in loco. Et non in loco sapere, est desipere.
 9 Facere te. Approbat istud consilium Demiphonis. 6 Festina. Agamenter ad occasionem praesente.
 7 Voluntas & animus Phormionis in accipiendi pecuniam. 8 Quam Phormio dicit sibi sponsam. Supra 3.
 Et etiam nunc, si vult Demipho dare, quantum ab hac accipio, quae sponsa est mihi, nullam mihi malim, quam istam, uxorem dari. 9 Instantius urgeat per amicos apud Antiphonem. 10 Nos, conditionem istam offerentes, vel nostrum negotium, mulierem scilicet, quam nos illi destinamus, repellat ac repudiet Phormio. 11 Rem acui tetigisti, considerasti, divinasti. Hoc eleganter dictum videtur. 12 Phormionem. 13 Paratum ac promptum, eamus. 14 Cum, postquam. Datur negotium Demiphoni, ut transeat ad Naustratam, eamque, roget, ut hac de causa Phanium ad se eamque de conditione mutanda certiore faciat ac placeat. 15 Doloris Phormioni argentum, praesentibus testibus. 16 Naustratam. 17 Et dic. ei. ut alloquatur. 18 Phanium, Antiphonis uxorem. 19 E domo nostra. 20 Dicat ei, ne succenseat nobis, nos dare eam Phormioni nuptum. 21 Phanium. 22 Chremetem & Demiphonem. 23 Indignetur, irascatur nobis. 24 Phormionem. 25 Aptum, commodum. 26 Phanio. 27 Familiaritate aliqua conjunctior. 28 Nos nihil fecisse praeter officium nostrum in hoc faciendo. A1. Nihil digressus est. 29 Phormio. 30 Capiverit, poposcit. Annuntiatio est repudii. 31 Intersectio admirantis. 32 Sc. refert mea. 33 Etiam. 34 Latet, confirmat?

CH. Volo ¹ ipsius quoque; voluntate hoc fieri, ne se ² Paellem
³ ejectionem patiet. Phanii
 DE. ⁴ Idem ego istuc facere possum. CH. mulier mu-
 lieri ⁵ magis ⁶ congruet.
 DE. ⁷ Rogabo. CH. ubi ⁸ illas ego nunc reperire pos-
 sum, cogito. ⁹ ut invita
¹⁰ cogatur.

R. se constantem conquiratur. ¹¹ Exclusam è domo nostra. ¹² Quod
 ab uxore tua effici cupis. ¹³ Quam vir. ¹⁴ Conveniet: qui idem
 semus, iidem mores, eadem aequalitas & amicitia. Est ergo ratio sum-
 ma ¹⁵ iexus convenientia. ¹⁶ Petam ergo ab uxore tua, ut eam
 conveniat. ¹⁷ Filiam & aliam uxorem, quæ ex Lemno advenit.

ACTUS V. SCENA I.

SOPHRONA, CHREMES.

SO. ¹ Quid agam? quem amicum inveniam mi- ² Hæc:
³ bi misera? aut cui ⁴ consilia scena So-
 Hæc ⁵ referam? aut ⁶ unde nunc mihi auxilium pe- phronia
 tam? nam vereor, ⁷ Chremetis,
⁸ Hera nò ⁹ ob meum suasum ¹⁰ indigna injuria ¹¹ af- qui Stil-
 ficiatur: phonem se
¹² ha ¹³ patrem ¹⁴ adolescentis ¹⁵ facta hæc ¹⁶ tolerare nomina-
 audis ¹⁷ violenter. rit, mo-
 CH. ¹⁸ Nam quæ hæc est ¹⁹ anus ²⁰ exanimata, ²¹ 12 agnitio.
²² fratre quæ egressa est meo? Deinde
²³ 5 Chremes
²⁴ ex eodem

intelligit, filiam suam Phanium Antiphoni nupuisse: ob cuius eventum
 inexpectatum ingenti gaudio afficitur: cavet tamen, ne uxor hoc rescia-
 sit. ²⁵ Has Antiphonis & Phanii nuptias nostro consilio contractas:
 nimirum, cum video, consilia nostra, quæ cepimus de collocanda An-
 tiphoni Phanio, in nervum erumpere, eo quod redux pater adolescen-
 tiam agere fert, & disturbare hoc matrimonium vult: ²⁶ infirmus enim
 venit ²⁷ has nuptias, ut v. 6. loquitur. ²⁸ Narrabo, exponam? ²⁹ 4 A
 quæ, id est, cuius auxilium nunc implorabo? ³⁰ Phanium, Antipho-
 nis uxor. ³¹ 6 Propter meam suasionem & meum consilium, quod de-
 di, ut nuberet Antiphoni. ³² 7 Al. indigni, id est, inhoneste. ³³ 8 Tra-
 dunt. ³⁴ 9 Demiphonem. ³⁵ 10 Antiphonis. ³⁶ 11 Conjugium seu
 quædam sic contractas. ³⁷ 12 Ferre. ³⁸ 13 Indignè, d. j. u. c. ³⁹ 14 Que-
 ram. Apostrophe: ut, Nam quis te juvum confidentissimè nostras falsas
 adiri domos? Figura apta commotis aliqua re nova, ⁴⁰ 15 Vetula, ⁴¹ 16 Per-
 turbata, percussa. ⁴² 17 E domo fratris mei.

1 Quam
scam ut fa-
cerem, sc.
usuaderem
Phanio
cas fieri
nuptias.
2 Pauper-
tas, neces-
sitas mo-
vit me.
Horat.
Magnum
pauperis
oppo-
brium, ju-
bet Quid-
vis et so-
vere et pa-
ti; Virtu-
tisq; viam
docuit ar-
dua. Atque
ita pergit
loqui, non
videns
Chremesē.
3 Incer-
tas, insta-
biles, id
est, non
perpetuum

SO. 1 Quod ut facerem, 2 me egestas impulit; cum
scirem 3 infirmas
Hæc esse nuptias: 4 ut id consulerem, interea vita
Vi in luto foret. CH. 5 certi è ad epol, nisi me antea
fallis,
Aut parum 6 prospiciunt oculi, mea 7 nutricem 8 qua-
1æ video.
SO. Neq; 9 ille 10 investigatur. CH. 11 quid ago?
SO. 12 qui est 13 ejus pater. CH. 14 adeon? 15
An marceo, 16 dum ea, quæ 16 loquitur, magis 17 co-
gnosco? SO. quid si 18 eum nunc
Reperire possim, nihil est, 19 quod verear. CH. 20 ea
ipsa est: 21 colloquar.
SO. Quis hic loquitur? CH. 22 Sēphrona, SO. &
23 meum nomen nominat? CH. ad me respice.
SO. Dii obsecro vos! 24 est-ne hic Stilpho? CH. 25 nū,
SO. negas?
CH. 26 Concede hinc paululum à foribus istorsum
27 sodes, Sēphrona.
Nè me 28 istoc posthac 28 nomine 29 appellasti.
SO. 30 quid? non 31 is obsecro es,
Quem semper te esse dictitasti? CH. 32 st, SO. quid
33 has metuis fores?

hoc esse conjugium. Sic Hec. 1, 2. Quid adbus habent infirmitatis nuptia?
4 Et egestas impulit me, ut nuptias heri suaderem, vel, ut Phanium mone-
ret Antiphoni, in hunc finem, ut vita nostra sine periculo esset, ne sine
moremur. 5 Jurantis est. 6 De longe video. 7 Sēphrona.
8 Phani. 9 Stilpho, pater puellæ. 10 Invenitur, aut investigari
inveniri potest. 11 Quid agam? Stupentis & deliberantis. 12 Con-
tinuat quod inceperat. Dixerat enim, Neq; illi investigatur: ideo addit,
qui est ejus pater. 13 Puella Phani. 14 Deliberatio est. 15 Domus.
16 Sēphrona. 17 Intelligo. 18 Patrem Phani, scilicet Stilphonem.
19 Propter quod timeam. 20 Nutrix filia Sēphrona. 21 Cum eo
loquar. 22 Vocantis est. 23 Admirantis. 24 Agnosceit Stilpho-
nem: quod nomen sibi sumperat in Lemno Chremes, ut furtivos amicos
facilius celaret. Nam qui facinus volunt tegere, sepe nomina mutant, ut
investigentur. 25 Non sum Stilpho. 26 Discede. Veretur Chremes,
nè præ læticia nimis aperta voce loquentem uxor audiat, & facinus suum
prodeatur. Ideo submisit hoc loquitur, & à foribus domus eam seduct.
27 Blandientis. 28 Stilphonis. 29 Appellaveris: vetustè ab appel-
lato futuro subjunctivi, verbi appello, ut à levo, levasso: O Titus, si quid ago
adjuvo, suram ve levasso. 30 Admirantis. 31 Sc. Stilpho. 32 Si-
lentium indicit Sēphrona. 33 A quibus jubet me discedere.

CH. ¹ Conclufam hic habeo ² uxorem ³ ſeuam : ve-
rum iſtuc me ⁴ nomine

⁵ Ed ⁶ perperam olim dixi, nē vos forſe ⁷ impruden-
tes ⁸ forſis

⁹ Effuſiſſetis, atq; ¹⁰ id porro ¹¹ aliqua uxor mea re-
ſciſceres.

SO. ¹² Iſtuc ¹³ pol nos te ¹⁴ hic invenire miſerā nun-
quam potuimus.

CH. ¹⁵ Ebo dic mihi, quid ¹⁶ rei tibi eſt cum ¹⁷ fami-
lia hac, unde exis ? aut ubi

¹⁸ Ille ſura ? SO. ¹⁹ miſeram me ! CH. ²⁰ bem : quid
eſt ? ²¹ vivunt-ne ? SO. v. v. v. ²² gnata :

²³ Matrem ipſam ²⁴ ex ægritudine miſeram mors
conſecuta eſt.

CH. ²⁵ Malē factum. ²⁶ SO. ego auſem, quā eſſem
anus deſerta, egeus, ignota.

²⁷ Ut potui, ²⁸ nuptum virginem ²⁹ locavi huic ³⁰ ado-
leſcenti,

³¹ Harum qui eſt dominus ædium. CH. ³² Antiſthoni-
ne ? SO. ³³ bem, ³⁴ iſti ipſi. CH. ³⁵ quid ?

³⁶ Duas-ne iſ uxores habet ? SO. ³⁷ an ³⁸ obſecro, unā
ille ³⁹ quidem ⁴⁰ hanc ſolam.

CH. ⁴¹ Quid illa altera, quā dicitur cognata ?
SO. ⁴² Hæc ergo eſt. CH. ⁴³ Quid ais ?

ſicet plerumq; faciunt mulieres, quæ natura ſunt loquacioreſ, & difficu-
ter, quod ſciunt, tacent aut continent : ut vaſa fictilia, quæ habent anguſtum
fundum & oram ampliorem, quæ facile ſubverſa effundunt omnia.
¹⁰ Conſuetudinem cum uxore Lemnia. ¹¹ Sc. viſitatione, id eſt, aliqua
modo. ¹² Iſto nomine Stilphonia. ¹³ Jurantis eſt. ¹⁴ Athenia.
¹⁵ Sciſcitantis particula eſt. ¹⁶ Negotii. ¹⁷ Chremetis. ¹⁸ Mater
& filia. ¹⁹ Doleat eſt. ²⁰ Quarentis eſt cum quodam ſtupore.
²¹ Mater & filia ſunt ne ſuperſtitæ ? ²² Filia ejus Phanium. ²³ Lem-
niam. ²⁴ Præ triſtitia, quod maritum ſuum Stilphonem Athenis invenire
non poſſet. ²⁵ Inſeliciter accidit, valde doleo. Vetus formula. ²⁶ Nu-
trit. ²⁷ Quam potui diligentiffime. ²⁸ Nuptui dedi, elocavi. ²⁹ An-
tiſthoni. ³⁰ Periphrasiſ eſt Antiſthonis. ³¹ Sc. data eſt nuptui ? ³² An-
tuentis & aſſentientis eſt. ³³ Antiſthoni. ³⁴ Sc. aiſ ? ³⁵ Interjeſtio
ſiſtidientis. ³⁶ Sc. Diſ : quod a Sophrona dicitur mali omnis averten-
di cauſa. ³⁷ Equidem, certe. ³⁸ Phanium. ³⁹ Quam duxit co-
actis legibus, vel quæ danda erat Phormioni. Eſt tamen una, & illa ipſa,
de qua agitur. Al. Quid illam alteram ? Sciſcitet non-ne habet uxorem ?
⁴⁰ Hæc inquam eſt. ⁴¹ Verum-ne eſt, quod ais ? Hoc admirandus
dicit Chremes.

¹ Clauſam
Metapho-
ra à ſeris
& belluis,
quæ ſava
concludi
dicuntur.
²⁰ ² Velmi
ſeram.
³ Veho-
mentem.
⁴ Stilpho-
nia.
⁵ Ideo.
⁶ Malē &
falſo, non
recte.
⁷ Incantē,
id eſt, im-
prudenter
ſive perim-
prudentiā.
⁸ Extra
medes.
⁹ Eloque-
remini,
effunderē-
tia. Effuſi-
ſe ſignifi-
cat inceptē
& inconfi-
deratē ali-
quid pro-
ferre.

1 Ex compo-
posito, id
est, con-
fulto, de
industria.
Vir. 2. *Æn.*
Composi-
to rumpit
vocem, &
ms desti-
nat ora.
2 Pha-
nium.
3 Antipho
incentus
amore.
4 Cum
non esset
dotata
virgo.
5 Vestram
fidem,
scilicet
implores!
6 Casu &
fortuna.
7 Incon-
sultus,
inconsideratus, & reprobus.
8 Audeat aliquis.
9 Sibi promissum.
Plaut. Mostel. Insuperata magis sepe accidunt, quàm qua speras: multum
Dixi fallia sunt, etiam quæ desperant homines. 10 Inveni, cum ad-
missum à Lemno, *ms. ex. v. b. q. q.* 11 Cum quo. 12 Elocutam, ve-
ptul datam. 13 Phanium. 14 Ego Chremes & frater Demipho.
15 Maximo comatu laborabamus. Alloquitur autem se ipsum admirandum.
16 Anus Sophrona. 17 Consecit. 18 Demipho. 19 Antiphona.
20 B Cilicia. 21 Matrimonium, vel, hanc collocationem filiae. 22 Valde.
23 Servi & ancilla. 24 Nullum est periculum in hac re. 25 Sc. *ms.*
obstet. 26 Filiam. 27 Sc. *ms.* 28 Sciet. Archaismus est.

ACTUS V. SCENA II.

DEMIPHO, GETA.

2 Demi-
phose
ipsum in-
tulat,
quod dum avaritia maculam studet effugere, in stultitia reprehensionem
inciderit: dolet enim, Phormioni datum esse argentum. 3 Nostra pro-
pria culpa. Ordo est: Dum studemus nos dici bonos, &c. nos facimus nostram
culpam, &c. 3 Sc. *sepe.* 4 Al. malos. 5 Utile sit nobis esse malis,
id est, difficultibus, tenacibus & parvis, id est, ut facilitatis & largitatis nos
peniteat. Hoc loco impersonale est.

Dum

Dum nimium dici nos¹ bonos² studemus &³ beni- *Faci-*

gnos. *Ita fugias, ne præter casam,⁴ aiunt: non-me id* *Operam*

satis erat, *Accipere ab illo injuriam⁷ etiam argenti est* *Libera-*

utro⁸ objectum, *Ut sis,¹⁰ qui vivas, dum aliud aliquid flagitii* *les & man-*

conficiat. *GE.¹² Planissime. DE.¹³ his nunc præmium est,* *Ne sit*

qui recta prava faciunt. *GE.¹⁴ Verissime. DE.¹⁵ ut stultissime quidem¹⁶ illi* *tam præ-*

rem gesserimus. *GE.¹⁷ Modò ut hoc¹⁸ consilio possis discedi,* *ut pro-*

istam²⁰ ducat. *DE. Etiam me²¹ id dubium est? GE. haud scio hercle,* *priam do-*

ut homo est, an²² metet²⁴ animum. *ita deri-*

al in gravius incidat: vel, sic fugito Charybdin, ne in Scyllam inci- *tes vitæ*

das: quod in rebus medium est, semper tenendum est, nec ab eo disce- *aliquid.*

rendum: excessus enim à medio remoti tui non sunt: quemadmodum

cum fugimus, longius à domicilio evagari non expedit, ut commodius

illuc sit receptus. Sed nos frustra à proverbio isto admoniti, nimia faci-

litate & largitate nostra peccavimus. Cum enim improbum illum strati-

onem, qui litem nobis intentavit, ulcisci conveniret, non solum ultum

sumus, sed etiam ultro argentum, quasi injuria præmium, obtulimus.

Admirum ergo est, quo admonemur, ne sic aliquid malum fugiamus,

ut aliud magis incuti devolvamur. Palmerius legit cassum vel capsum:

ut interpretatio longe petita est. 1. Ut in proverbio est, 6. Pati-

ens Phormione parasito. 8. Oblatum, cum scilicet minori pretio istius

negotium confici potuisset. 9. Ut habeat. 10. Quo, vel unde.

11. Communiscatur, molletur, id est, ut sustentetur ad alia flagitia com-

mittenda. 12. Omnino verum est, quod dicis. Est particula assentien-

tis. Geta fide assentitur. 13. Talibus, qualis est parasitus. Q. d. In hoc

corrupto seculo præmia dantur tabulis forensibus, qui faciant Candida de

nigra, & de candentibus atra, ex recto pravam, & ex pravo rectum. In-

vehitur enim in corruptos mores sine atatis. 14. Scilicet dicit. 15. Ita

ut, adeo ut. 16. Phormioni profuerimus, hanc illi operam navaveri-

mus. 17. Saltem si possumus hoc consequi, id est, modo ut Phor-

mio hac pecunia summa induci possit, ut illam tandem accipiat uxorem.

Quærit enim Denipho de pecunia parasito Phormioni fuisse tradi-

ta. 18. Scilicet vestro, id est, in quo. 19. Phanium. 20. Phor-

mio. 21. Scilicet dilectum iri consilio, ut non ducat. 22. Utile est,

ut ingenium est hominis, qui tali sit ingenio, scilicet peritidus, inconstans,

levis. Alibi: sic est homo, id est, talibus moribus est præditus. 23. Facile

mutare possit. 24. Sententiam, consilium de accipienda uxore, id est,

ut non ducat eam.

1 Indignat- DE. ² Hæm. ³ mutes autem ? GE. ³ nescio: ⁴ verum,
tis est. si fortè, dico. 10

2 Dubitas DE. Ita faciam, ut frater ⁵ censui ; ⁶ uxorem ⁷ ejus
an mutet ⁸ huc adducam,

3 An sit Cum ⁹ dista ut loquatur: in abi Geta: prænuntia ¹⁰ hanc
mutaturus. venturam.

4 Sed dico GE. ¹¹ Argentum inventum est Phædris: ¹² de jura
hoc, si for- gio sileat :

5 tē contin- ¹³ Provisum est, ut in præsentia ¹⁴ hæc hinc ¹⁵ abeat:
geret eam mutare quid nunc ¹⁶ porro ?

6 animum. ¹⁷ Quid fiet ? ¹⁸ in eodem loco hæsit: ¹⁹ versuram
7 Judica- ²⁰ solves,

vis, confis- Geta: ²¹ præsens quod fuerat ²² malum ²³ in diem
suum dedit. abiit: ²⁴ plagæ crescunt,

8 Nausi- ²⁵ Nisi prospicias: nunc hinc ²⁶ domum ibo, ac ²⁷ Phæ-
stram. nixem ²⁸ edocebo,

9 In ²⁹ Nequid vereatur Phormionem, cui ³⁰ ejus ³¹ ora-
meam do- tionem,

10 Phanio, ³² sionem,

11 Nausi- ³³ stram.

12 Geta discedens hæc secum loquitur. ³⁴ Nulla sit mentio de litte-
scienda cum Phormione propter tale conjugium, id est, lites sunt libitæ.

13 Cautum est, id est, curavi, ne extrudatur Phanium. ³⁵ Phanium,

14 Quæ postulat Chremetis uxorem Nausistratam. ³⁶ Sc. resat? ³⁷ Sc.
resat.

15 In eodem periculo versaris, quo Phormio, in eadem diffi-
cultate fasciarum, quas pecuniis Phædris procurande causa: ne infir-
sunt, solvendarum. In eo competit, qui sic implicatur negotio cupulam, ut
se extricare nequeant. A viatoribus translatus, qui simulac in lucum inci-
derint, dum alterum pedem conantur educere, altero altius immergantur.

Cumulat autem hic proverbis Geta: iacundus in malo suo. ³⁸ Ex præ-
fenti te eripis quidem periculo, sed in multo graves poenas incidet.

16 ³⁹ *Corruptum*, est vertere se ut mutare creditorem. Verum quoniam si, qui ad
as alienum solvant, aliunde mutuum majore eidem sapore petunt, si
nonnunquam, ut libud ipsum grandius sonus *Perfusa* appellatur. Ita hoc
loco Geta se soluturam versuram dixit, id est, tanto graves daturum po-
enas, quanto præiens quod erat malum, diutius fuerit dilatum. Est ergo hæc
epithora ab his, qui as alienū ære alieno perfolvunt. Cic. ad Attic. Ep. vii. 17
Salamini sum Romæ versuræ facere vellat, non poterant, quod lux Galina
vetabat. ⁴⁰ Imminet. ⁴¹ Periculum. ⁴² Uique ad diem sit-
quem, mihi incertum, dilatum est. id est, poenæ cum usura tandem solventur.

Supra in Eun. Sed in diem ipse fortassis, Parmeno est, quod ministrat.

17 Poenæ graves sient. ⁴³ Nisi ro'te tibi consulis, provides. ⁴⁴ Ubi
est Phanium. ⁴⁵ Uxor. Antipho. ⁴⁶ Instruum. Sal. Edocui
cuncta. ⁴⁷ Nè aliquo modo, vel in aliqua re. ⁴⁸ Nausistratæ inus.

18 Quæ dista erat Phanio Nausistrata, Chremetis uxor, ut Phormionis
matrimonio, si daretur, acquiesceret. Palmerius nimis sollicitè de ipsius
Phormionis præsentia hæc requirit.

ACTUS V. SCENA III.

DEMIPHO, NAUSISTRATA, CHREMES.

DE. ¹ **A** Gedum, ut soles, Nausistrata, fac ² illa
ut ³ placeatur nobis:

Ut sua ⁴ voluntate id, quod est ⁵ faciundum, facias.
NAU. faciam.

DE. Pariter nunc ⁶ opera me adjuves, ⁷ ad dudum re
opitulata es.

NAU. ⁸ Factum volo: ad pol. quos ⁹ minus ¹⁰ viri
culpā ¹¹ quam me dignum est.

DE. ¹² Quid autem? NAU. quia ¹³ pol. mei patris
¹⁴ bene paria ¹⁵ indiligen. er.

¹⁶ Tuatur: nam ex his ¹⁷ praeiis talenta argenti
¹⁸ bina

¹⁹ Capiebat ²⁰ statimibem, ²¹ vir viro quid praestas?

DE. ²² bina quaeso?

tenetur, id est, ne nobis irascatur. 4 Ulro, & sua sponte. 5 Nec-
cessitate. 6 Diligentia, studio. 7 Sicut paulo ante auxiliari es
mibi bonis tuis, mutuum mihi dando pecuniam. Bene Donatus hic addo-
nat locum A. R. 4. Sc. 3. v. 76. Id sumam: uxori, tibi opus esse dixero.
8 Non mirum factum, facti me non poenitet. Contrarium est nollem fa-
ctum. 9 Scilicet amicus optulari. Quid. Utinam potuissem plus tibi da-
re: quod factum esset, si ex praediis meis is fructus redisset, qui redire
debebat. 10 Mei Chremetis. 11 Quam me deceat optulari.
12 Sed cur minus optulari potes, quam te deceat? 13 Sane. 14 Bo-
na siue facultates patris mei iuste ac honestis artibus acquisite. Cui.
Mala paria, mala dilabuntur. Ovid. Non minor est virtus, quam quæra-
re, paria tuori. 15 Negligenter. 16 Defendit ac conservat vir meus.
17 Possessionibus, quas mihi reliquit pater. 18 Duo, id est, 1200 seu
mille ducentos coronatos. 19 Recipiebat meus pater quondam. Nam
quod maritus tantumdem ex iisdem praediis non percipiat, hoc ipsum est
quod Nausistrata queritur, ignara bonam fructuum partem intercipere
alteram illam in Lemno uxorem. 20 Constante, perpetuo, singu-
lis annis, q. d. statum hunc fuisse ac certum quotannis redditum. Apud
Plautum legitimus statim rem gerere: item statim suam signa, i. e. iustitiam.
Amphitr. 1, 1, 84, & 120. 21 Quantum alius aliam excessit? nam
pater longe praestantior erat viro meo. Sic Elin. 2, 2. Homini homo
quid praestat? Stulto intelligi? 22 Scilicet talenta capiebat pater
tunc?

1 Ad-
verbium
hortandi.
2 Apud De-
miphonem
queritur
Nausistra-
ta, po-
trimoni-
um suum
negligen-
tia mariti
Chreme-
tis mi-
nu-
3 Puella
Phanium
3 Mitig-
getur,

1 Cum multo major annona villas elset, ut, annonam ipsa eam, quam nunc est: unde efficiat Nausistrates, si visus bonus esset. Pater famillias, plus adeo nunc redditurum quam bi-na talenta. 2 Sic apud Cicero nem legimus, boni rebus, solui rebus,

NAU. ¹ Ac ² rebus ³ villoribus multo pamen ⁴ talenta bina. DE. ⁴ hui! NAU. ⁵ Quid haec videmur? DE. ⁶ scilicet. NAU. virum me natam vellem: Ego ⁷ ostenderem! DE. ⁸ cered scio. NAU. ⁷ quo p. Eto! DE. ⁹ parce fodes, ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

secundis rebus: & apud Caesarem, florentissimis rebus. 3 Ex fratribus praeiorum capiebat pater singulis annis. 4 Admiranda hic est. 5 An non sufficiens causa est cum objurgand? 6 Certè haec talenta videntur mihi magnam quiddam. Annentis & affirmantis particula. 7 Ego ostenderem, quo modo curanda esset res familiaris. 8 Minime dubito: & hoc placide interponit, ut Nausistrata sermonem, (que jam vocem alius tollere, & iram sulcitare incipiebat, dicens: Ego ostendimus! quo pacto!) interciperet ac sifteret. 9 Scilicet verba, id est, cessi, plura loqui in maritum. Blanda dehortatio. 10 Phanio loqui commode. 11 Junior. 12 Phanium. 13 Obtundat. 14 Maritum Chremetem. 15 Ex tua domo. Metonymia est. 16 Chremes non videns uxorem praesentem, incaute facit argenti mentionem. 17 Phormioni. 18 Sc. doli. 19 Dolentis live reprimentis est. 20 Scilicet locutus sum, effatus: incaute enim (ut diximus) argenti mentionem faciebat Chremes. Ad spectatores hoc dicit. 21 Datum argentum? 22 Scilicet omnia se habent. 23 Non enim audebat Chremes quicquam, uxore praesente, eloqui. 24 Phanio. 25 Uxorem tuam. 26 Abducimus haec? 27 Totam rem perfecti, curavi. 28 Induci, persuaderi nequit, ut domo tua expellatur, atque a filio tuo abstrahatur. Al. abduci, scilicet a marito Antiphone. 29 Quare non potest adduci vel abduci? 30 Quia se mutuo amant. 31 Scilicet inter se? id est, quid istuc ad nos pertinet, si uterque utriusque est cordi? 32 Sc. inter se. 33 Ultra hoc, quod uterque utriusque est cordi.

cognatam comperi esse nobis. DE. quid? deliras?

CH. sic eris:

Non? remere dico: 3 redi mecum in memoriam.

DE. satis ne? sanus es?

NAU. 5 An, obsecro vide, ne in cognatam pecces.

DE. 6 non est. CH. ne nega?

Parris nomen aliud dictum est: 7 hoc tu errasti.

DE. non noras patrem?

CH. Noras. DE. cur? alud? dixis? CH. nunquam

hodie 10 concedes mihi, neque

intelliges? DE. 11 si tu nihil narra. CH. 12 perdis.

NAU. 13 miror quid hoc fiet.

DE. Equidem hercle nescio. CH. 14 vin? scire? 15 ar? ita

me servet Fupiter,

ut 16 propior 17 illi, quam ego sum, ac tu, nemo est

homo. DE. Dii 18 vestram fidem!

Eamus ad ipsam unda omnes nos: aut scire, aut nescire

19 hoc volo. CH. 20 ab!

DE. Quid est? CH. 21 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 22 vin? me 23 credere?

DE. Quid est? CH. 24 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 25 vin? me 26 credere?

DE. Quid est? CH. 27 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 28 vin? me 29 credere?

DE. Quid est? CH. 30 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 31 vin? me 32 credere?

DE. Quid est? CH. 33 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 34 vin? me 35 credere?

DE. Quid est? CH. 36 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 37 vin? me 38 credere?

DE. Quid est? CH. 39 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 40 vin? me 41 credere?

DE. Quid est? CH. 42 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 43 vin? me 44 credere?

DE. Quid est? CH. 45 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 46 vin? me 47 credere?

DE. Quid est? CH. 48 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 49 vin? me 50 credere?

DE. Quid est? CH. 51 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 52 vin? me 53 credere?

DE. Quid est? CH. 54 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 55 vin? me 56 credere?

DE. Quid est? CH. 57 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 58 vin? me 59 credere?

DE. Quid est? CH. 60 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 61 vin? me 62 credere?

DE. Quid est? CH. 63 ita ne parum mihi fidem esse

apud te? DE. 64 vin? me 65 credere?

1 Despis,

infans?

Metaphora,

Delirare

enim

proprie

est: lira

10 live sulco

declinare,

& inde

transer-

tur ad

hominem

non satis

mentis

compos-

tem. Vide su-

pra.

2 Inconfi-

derate,

sine cau-

sa.

3 Recor-

dare me-

cum pre-

terito-

rum, de

quibus

antes verba fecimus. Cupit Chremes intelligere Demiphonem, quod

clausi non audeat de suscepta in Lemno filia, & quomodo illa cum matre

ex Lemno Athenas sit profecta. Sed tardior Demipho, & nihil suspicatus

ille, importunitate sua & inopportuna curiositate valde ei molestus

est. 4 Mentis compos? 5 Interjecto ostendens fastidiosum esse,

quod & citat. 6 Cognata. 7 In hoc nomine, vel propter hoc, in-

terdicti, ea mutatione nominis error tuus. 8 Nomen. 9 Nomi-

navis? 10 Allentieris, brederis. 11 Scilicet nihil possum intellige-

re. 12 Epocas, obcondis me. Al. pergis, scilicet negare. 13 So-

cum loquitur Nausistrata, ignara facti Chremetis. 14 Vis-ne. 15 Ju-

rundi modus est. 16 Propinquior sanguine sive cognatione, id est,

neminem propinquum habet magis, quam me & te. Sermo subobscu-

rus: significat ipsam esse filiam suam. 17 Puella. 18 Vestrum

auxilium imploro. 19 Hanc cognationem, id est, certum est nihil

non experiri, ne dubius animi pendeam. 20 Reprehendens est.

21 Habes mihi tam parum fidei, ita parum mihi credis? Sic Liv. l. 1.

ab U. C. Mirum, quantum illi viro nuntiati has fides fuerit, id est, quan-

tum ei creditum sit. Suet. in Vespas. Cum vix fides esset, rem ulla modo

fuisse sciam, id est, cum vix credi posset, vix verisimile esset. Contra-

rium est, deesse fidem. Al. ita partem mihi fidem esse? 22 Vis-ne

ergo. 23 Tibi.

1. Nihil ultra hac de re querere? 2. Credatur a me. 3. Phanum. 4. Pro tua, erit ac dilata-
 5. lant, ne intelligat Naufratam. 6. De ea? 7. Scilicet futurum. 8. Id est, prospere cupia ce-
 9. dent, non cupia est nunc de ea re loqui.
 10. 7 Amici nostri
 11. *Vix?* 12. *fatis quasitum mihi istuc esse?* age 13. *fatis quid*
 14. *illa filia*
 15. 4. *Amici nostri? quid futurum est?* CH. 5. *restit.*
 6. DE. 7. *hanc igitur mittimus?*
 7. CH. *Quidni?* DE. 8. *illa?* 9. *maneai?* CH. *fic.*
 10. DE. 10. *ire igitur tibi licet, Naufratata.* 11. NA. *Sic pol.* 12. *commodum esse* 13. *in omnes arbitrat*
 14. *quidni ut* 15. *experas.*
 16. *Manere* 17. *hanc nam* 18. *perliberalis visa est, cum*
 19. *di, mihi.*
 20. DE. *Quid istuc* 21. *negotii est?* CH. *jam-na?* 22. *aperia*
 23. *ostium?* DE. 18. *jam.* CH. 2. *Fupiter.*
 19. *Dis nos respiciunt.* 20. *gnatam iuveni nuptiam cum*
 21. *tuo* 22. *filio.* DE. 22. *hem!*
 23. *Quo pacto id* 24. *potui?* CH. 24. *non satis iustus est ad*
 25. *narrandum hic locus.*
 26. DE. *An in iud. abi.* CH. 25. *heu, ne* 26. *filii nostri*
 27. *quidem?* 27. *hoc resciscant, volo.*
 28. *fillam, quam collocare Antiphoni destinatum erat, ergo dimittimus,*
 29. *missum facimus?* Sic supra 4, 3, 70. *illam dant, hanc ut mi-*
 30. *ram.* 8. *Phanium, quæ abduci non potest.* 9. *In matrimonio An-*
 31. *tiphonis?* 10. *Domum redire: neque enim nunc opus est, ut a me*
 32. *regata ex, ire ad Phanium, eique persuadere, ut sua voluntate ex matri-*
 33. *monio Antiphonis ad Pharamionem se transferri patiatur, quoniam po-*
 34. *test nobis Phanium manere in matrimonio Antiphonis.* 11. *Potest talis*
 35. *illud (hanc igitur mittimus?) aliter accipi: hanc, scilicet uxorem tua,*
 36. *Naufratam, quam huc duximus, igitur domum dimittimus, ac mi-*
 37. *ram facimus? ne pergat ire, quo cepit, ad Phanium.* 12. *Equum*
 38. *melius.* 13. *Ergo.* 14. *Ante, cum velles cum extrudere.* 15. *Pha-*
 39. *num.* 16. *Valde honesta.* 17. *Quod celasti me, presente ux-*
 40. *re.* 18. *Clausit: cuius contrarium est aperuit, id est, reclusit.* 19. *jam*
 41. *aperuit: ne timeas audire ab ea.* 20. *Qui sunt nobis propitii & fa-*
 42. *tores.* 21. *Fillam meam.* 22. *Antiphone,* 23. *Interjectio Intelli-*
 43. *gentis, quod diu quasiverat.* 24. *Scilicet jam?* 25. *Compendio*
 44. *confutitur, ne eandem rem denovo narrare sit necesse.* 26. *Adverbium*
 45. *vocantis & adhortantis ad attentionem.* 27. *Phadria & Antipha-*
 46. *Bis emphasis in verbo filii.* 27. *Factum meum; ubi, quo pacto id po-*
 47. *terit fieri.*

ACTUS V. SCENA IV.

PHORMIO.

Letus sum, ut res meae res sibi habent,
fratri obligasse quod vult.
Quam scilicet est ejusmodi parare in animo
cupiditates,
Quas, cum res adversa fuerit, paulo mederi possit.
Hic simul argentum repperit, cura sese expe-
ditio.
Ego nullo possum remedio me evolvere ex his
inurbis,
Quis si hoc celestus, in manu, sit patet,
in probro sim.
Nunc me domum nunc recipere, ni mihi esset
spes ostensa
Hujusce habende: sed ubi nam Geciam invenire
possum,
Regem, quod tempus conveniendi patri
capere jubent?

Anti-
pho redem-
tam Phae-
dria an-
cam gra-
tur: sed
involuntam
his motis,
quodam,
unde ex-
pediri ac-
queat.
Orcu-
que quali-
tercubque.
In quo-
cunque
stata res
mea sit.
Filio
patris
sive pa-
truci
Phaedria

quem ut fratrem diligo. Apud Nebrona fratres nominabantur, non quia
communes essent parentes, sed quibus stirps ac genus esset commune.
Argentum scilicet Pamphilam redimendam. Elegans, pulchrum, id
est, quam prudentia & felicitas est. Comparare. Voluptas.
Quibus, cum aliquid intervenit, quod voluptatibus adversetur,
facile negotio possis occurrere & amoliri. Modico. Phaedria.
Simulac, postquam. Liv. h. 10. Simul confecta sunt Romani signa.
Omni sollicitudine ac molestia se liberavit, exsolvit, & potius est nati-
ens, quam deperierat. Consilio, ratione. Expedire, libera-
re ex his perturbationibus. Ut non. Factum nuptiarum, scilicet
quod sua voluntate, non legibus coactus Phanium duxerit. Ne pa-
tet, atque id pater molestie ferens abducatur aliqua ratione amantem meum.
Sed si reveletur, scilicet quod rem ex composito cum Phormione gessi-
to. Non possum me evolvere, quin in ignominia sim apud patrem & reli-
quos meos cognatos. Dilectus est: sive celestus, sive patet, scilicet tam meum,
in periculo verior. Si celabitur, ero in metu. Si pateat, sequitur pro-
blem. Conferrem. Nil. Facta, proposita, exhibita, se-
per novas Phormionis technas, qui non ducturus erat, qui offerebatur.
Vide 4, 4. Al. ostentata. Hanc Phanium uxorem meam habendi
quam opportunitatem. Alloquendi patrem Demiphonem.
Obsequare, eligere velis.

ACTUS V. SCENA V.
PHORMIO, ANTIPHO.

PH. ¹ **A**rgentum ² accepi, ³ tradidi ⁴ lenoni ad-
duxi ⁵ mulierem :
⁶ Curavi, ⁷ propriam eam Phædris ut potiretur : nam
⁸ emissæ est manu.
Nunc nua mihi res etiam ⁹ restat, quæ est ¹⁰ conficienda,
da, orium.
¹¹ **A** senibus ad potandum ut habeam : nam aliqui
bos ¹² sumam diem.
AN. Sed Phormio est : ¹³ quid ais ? PH. ¹⁴ quid ?
AN. quid nam nunc facturus Phædris ?
PH. ¹⁵ Vixisti pariter uter alterus est. AN. quid ?
PH. ut ¹⁶ fugies patrem :
Te ¹⁷ sive rogavit nescim ut ageres, ¹⁸ causam ut pro
se diceret :
Nam potaturus est ¹⁹ apud me : ego me ire senibus
²⁰ Sunium
Dicam ad ²¹ mercatorem, ancillulam ²² empturam, ²³ du-
dum ²⁴ quam dixi Geta.
6 Perfecti.
7 Sibi cum nemine communi, neque usuraria, ut Plautus
loquitur, aut temporaria, sed stabili & perpetua. 8 Manumilla
libertina facta est, &c. non amplius est serva, cum prius esset emptæ tanquam
serva, ita ut jam alienari non possit amplius, tota sui juris, adeoque eman-
cipata. Vide Plaut. Curcul. 1. 3. 32. 9 Superest, reliqua est adhuc.
10 Conficienda, id est, perficienda. 11 Chremete & Demipbone.
12 Impendat, consumam, traducam, scilicet ad potandum sive ad hilar-
tatem. Sic Adelp. 1. 4. 13 Ita quæso, quando bos bene fuerit, illam hanc
sumamus diem. Bini sumptus pro expensis in convivio & comotatione.
14 Antipho, qui prius solus loquebatur, videt Phormionem, & loquitur
sectus. 15 Sc. dicerem. 16 Per vires tuum officium est repræsen-
taturus, te imitaturus, id faciet etiam, quod tu paulo ante faciebas. Tran-
situm a scenis actoribus. 17 Sicut tu fugisti patrem. 18 Scilicet
partes. 19 Ut defenderes eum apud patrem. 20 In meis edibus.
Ita apud Plautum, non est cum illo coenare, sed in ejus edibus. Et
potest aliquis cum aliquo, nec tamen apud eum coenare. 21 Promen-
torium, ubi Antica & emporium celeberrimum. Vide Eun. 1. 2. 22 Ne-
gotiandi sive exercendæ mercaturæ gratia. 23 Ad emendum. 24 Mo-
do. 24 De qua locutus est senibus.

PHORMIO

447

Ph. cum hic non videamus me, conficere credamus ar-
gensum suum.

Sed offitium concrépuit abire. AN. vide, quis agre-
diatur. PH. Geta est.

quem locum vide. 3 Apertum esse: nam crepitus offitii est signum apertio-
nis. Sic Andr. 3.1. crepuit à Gyverio offitium. Vide Adelphi. 2.3. 4 Offi-
um tuum, vel offitium domus tuæ, ubi tu habitas.

1 Athenis,
2 Dispi-
dare, con-
sumere.
Contraria
modo su-
mitur 1, 7.

ACTUS V. SCENA VI.

GETA, ANTIPHO, PHORMIO.

GE. 1 O Fortuna! 2 fors fortuna! quantis 1 Fortuna
commoditatibus, 2 Des est in-
Quam subito meo hero Antiphoni 4 ope vestra hunc
onerastis diem! 3 cuita possit
AN. Quid-nam 6 hic sibi vult? GE. 7 nosq; amicos
ejus 9 exonerastis 10 metu! prodelle
Sed ego nunc 11 mihi cesso, qui non 12 humerum hunc
onero pallio: & obesse.

Atq; 13 hominem proptero invenire, ut hæc, quæ con-
tulerint, 14 scias. Geta An-
tiphoni
nuntiat
Phanium
inveniam
esse Chro-
metia fi-
liam.
2 Des
proferri
eventus. Id
est, felicit-
sima fur-
tuna.

AN. Num tu intelligis, 15 hic quid narres? PH. nam
tu? AN. nil. PH. 17 Transundem ego.

GE. Ad 18 lenonem hinc ire pergam: 19 ibi nunc
10 saxi, AN. 21 heu! Geta: GE. 22 hem tibi!

tuna, quantantum prodesse poterat: illa dulia dicta est; hæc etiam Fors
absolute nonnunquam legitur: & colebatur ab infima sortis hominibus
operariis, rusticis, servis, & omnibus, qui sine arte aliqua viverent. 3 Re-
bus commodis, id est juvantibus, jucundis, utilitatibus, felici serui successu,
4 Favore, benignitate. 5 Accumulatis, ut verear, ne tanto oneri feren-
do impar futurus sit. Metaphora. Plaut. Ita hic me amicitia amara onerat
dus. 6 Geta. 7 Geta Antiphonem non audit, sed percipit in sua ad-
mirratione. 8 Antiphonis. 9 Levastis, solvistis, liberastis. Perstat
in Metaphora. 10 Quo afflictebamur ejus causa. 11 Meo damno.
12 Non indidem, sed tantum ex humeris suspendam, ut sim expeditior ad
currendum. Nam humerum pallio onerare, festinantis gestus est, & itinere
se accingentis. Plaut. Epid. 2.2. Agi nunc iam, orno te. Epid. de pallio
lum in collum confusa. 13 Antiphonem. 14 Rescindat. 15 Geta.
16 Scilicet intelligi. 17 Scilicet intelligo. 18 Dorionem. 19 Apud
lenonem. 20 Antipho & Phadria, quos quæro, ibi, ut opinor, nunc
sunt. 21 Vocantis est. 22 Scilicet dico, clamo. Avertantis seu in-
dignantis est.

1. Q. 4. ¹ Minime: ² Num mirum, aut novum est revocari, cursum eum
³ insitineris? AN. ⁴ Gea
 GE. 4. ⁵ Pergit hercle: nunquam tu ⁶ odio tuo me ⁷ vin-
 ces. AN. non maves?
 GE. 7. ⁸ Vapulabis: ⁹ curialis vernula est, qui me
 vocat.
 AN. 9. ¹⁰ Id tibi quidem jam fiet, nisi ¹¹ resistis, ¹² ver-
 bero,
 GE. ¹³ Familiariorem oportet esse hunc, qui ¹⁴ minuat
 malum:
 Sed ¹⁵ is ne est quem quero, an non? ipse est.
 PH. ¹⁶ Congredire ¹⁷ acturum. AN. quid est?
 GE. ¹⁸ Omnium, ¹⁹ quantum est, qui vivens, hominum
 homo ²⁰ ornatisime!
 Nam sine ²¹ controversia à Diis ²² solus ²³ diligere,
 Antipho.
 AN. ²⁴ Ita velim: sed, ²⁵ quid istuc credam ita esse,
 mihi dici velim.
 GE. ²⁶ Satin' est, si te ²⁷ delibatum gaudio ²⁸ redda-
 t AN. ²⁹ enecet.

3 iterum
 vocat Getam. 4. In revocando. 5. Odiosa revocatione, molestia
 atq; importunitate tua. Antiquis enim odium significabat tedium & mo-
 lestiam: unde & hodie pro improba sedulitate usurpatur. Horat. Sat. 7. l. i.
 Peritus hic permagna negotia dives habebat. *Clayomendatiam lites cum ego*
molestas; Durus homo, atq; odio qui posset vincere regem. 6. Ab insitine
 to itinere. 7. Al. vapula. 8. Publicus curie servus, qui tam imperio-
 sas est. 9. Quod verbis aliis minitaris, tibi serio fiet, id est, vapulabis
 10. Stas, manes. 11. Digne verberibus. 12. Minuitur verbera.
 13. Antipho sc. 14. Ad eum. 15. Cito, statim: dicitur enim ab actu,
 id est celeritate. Unde *astutia navis* dicuntur celeres, id est, celeriter per
 mare transcentes. 16. Quot vivunt, quantacumq; fuerit hominum mul-
 tudo. 17. Beatissime, felicissime. Beati enim & felices ornati & cultu
 prodire solent, ut contra infelices & miseri, qualiter & inculti. 18. Am-
 biguitate. 19. Supra modum. Plaut. Mil. *Solus quem Dii diligunt.* Sic
 Andr. *Solus est, quem diligunt Dii.* 20. Diligeris, id est, amaris, cui tanta
 felicitas contigerit. 21. Me solum diligi: Dils. 22. Unde, quomodo.
 23. Gaudio, tanquam unguento, perfusum, plenum, & quasi unctum. Meta-
 phora enim ab illo, qui balsamo inunguntur, ut ad officia obeunda elacriores
 reddantur. Derivatur ab inusitato verbo *delibatus*, quod est inungo. Sic apud
 Ciceronem, *Perfundere animum voluptate, & perfundere animos suavitatem*,
 legitur. *Perfundere animum religioni*, Livius dixit, id est, icrupulum
 religionis inijcere. 24. Officio. 25. Obundis me ambagibus tuis.

PH. ¹Quin tu hinc ²pollicitationes ³aufer, & quod ⁴feri, ⁵cedo. GE. ⁶ob!
Tu quoque; hic aderat, Phormio? PH. aderam: sed
cessas? GE. ⁸accipe, ⁹hem.
10/1 ¹¹modò ¹²argentum ¹³dedimus tibi apud so-
rum, ¹⁴refta domum
Sumus ¹⁵profecti: inerea ¹⁶mittis ¹⁷hernas me ad
¹⁸uxorem tuam.

AN. Quamobrem? GE. omnis ¹⁹proloqui: nam nihil
ad ²⁰hanc rem ²¹est, Antipho.

Ubi in ²²gynaeceum ire occipio, ²³puer ad me ac-
currit Mida;

²⁴Pone apprehendit pallio, ²⁵resupinas: respicio:
²⁶rogo

Quamobrem resineat me: ais esse ²⁷vetitum intro ad
²⁸heram accedere.

²⁹Sophrona ³⁰modò fratrem ³¹buc, inquit, ³²senis
introduxit Chremem,

³³Eumque; nunc esse ³⁴intus ³⁵cum illis: hoc ubi
ego audisti, ad fores.

³⁶Suspensò gradu ³⁷placide ire perrexi: ³⁸accesi: ante
³⁹affili:

1 Numeravimus tibi Phormioni ego & Demipho. 14 Scilicet 15, 16
est, nunquam divitendo. 15 Reverti. 16 Ablegat. 17 Demi-
pho. 18 Phanium. Hac loquitur Geta intuenti Antiphonem. 19 Ut
ambagibus. 20 Quam tibi sum narraturus. 21 Pertinet, scilicet
22 Mulierum concilium, locum aditum secretum, quo habitant inter
se mulieres. Est enim gynaeceum locus secretus in aedibus, ubi mulieri-
bus ad habitandum datus, in quod concilium non datus viris ingressus:
23 enim mulierum significat, quod habet in Genitivo 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39
29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

29 unde 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

1 Spiritum ¹ Animam compressi: aurem ² admovi: ³ ita enim
 sive anho-
 litum con-
 tioni ac
 repressi, ut
 melius
 audirem.
 2 Adhibui,
 apposi ad
 illas fores,
 ut audi-
 rem.
 3 Homo-
 do admo-
 tis auri-
 bus, incepti
 animum
 arligere
 & adver-
 tere ad in-
 telligen-
 dum quid
 dicerent.
 4 Ita fa-
 ciendo,
 ut dixi,
 scilicet
 admove-
 do aures.

4 Hoc modo ⁵ sermonem captans, AN. ⁶ euge Getas
 GE. ⁷ hic pulcherrimum
 8 Facinus audivi: itaque penè berele exclamavi
 gaudio.
 PH. ⁹ Quod? GE. quod-nam arbitrare? AN. nescio.
 GE. ¹⁰ atq; ¹¹ mirificissimum:
 12 Patrus iunx est pater inventus Phasio uxori tuae,
 AN. ¹³ hem!
 Quid ais? GE. cum ¹⁴ ejus olim ¹⁵ consuevit ¹⁶ ma-
 tre in Lemuo ¹⁷ clanculum.
 PH. ¹⁸ Somnium: ¹⁹ utin' hæc ²⁰ ignoraret suum po-
 trem? GE. ²¹ aliquid credito,
 Phormio, esse ²² causa: sed me censeri potuisse amari
 Intelligere extra osium, ²³ intus quæ inter se se ²⁴ ipsi
 egerint?
 PH. ²⁵ Atq; berele ego quoq; illam audivi fabulam.
 GE. imberiam ²⁶ dabo,
 27 Quid magis credas. 28 Patrus invereas 29 inde huius
 egreditur foras:

Δι' ἧς ἐκείνου· gestu enim corporis rem exprimit. 5 Stupens cadere ut
 intrabens sermonem. Capto enim non significat frequenter capio, sed blan-
 ditile quibusdam & illecebris aliquid venor seu studio capere ut. His ob-
 quando captat aurem populeam, id est, querit, venatur. Hinc huiusmodi
 natore captatoris dicuntur. 6 Intersectio iactitia est, qua Antipho
 Getam iuvitat ad iactitiam, ut reliqua letanter persequatur. 7 Antipho
 tra. 8 Rem. 9 Facinus audivi. 10 Professus.
 11 Facinus audivi. 12 Chremes. 13 Intersectio admirantis & in-
 tuitus. 14 Phasio. 15 Commertium amoris habuit, rem habuit.
 16 Moria. 17 Clam uxore Nausistrata. 18 Hoc somnium est, id
 est, illud est phantasma, res nihil, & vanum dictum tanquam dormientis
 somnium. 19 Utrum ne. 20 Non nosset. 21 Aliquid credi-
 tum. 22 In gynoecio. 23 Chremes, Sognron & Phasio.
 24 Diserit, locuti sunt? 25 Audivi qui ita narrarent sive fabularen-
 tur. Vel Ironia hic subest, & non alia hoc mente dicit, quam qua mox
 somnium. Ideoq; Getas deinceps suis verbis fidem adstruit, addito argu-
 mento, quo Phormionem persuadear. Vel legendum atqui, quæ nota hic
 sunt sæpe conjunctiones discrevit. Revocationis sui, velut in memoriam
 suæ redeuntis, & iam recordatis, se quoque illam audivisse fabulam,
 quam Getas narranti prius non crediderat. 26 Dicam, indicium fa-
 ciam. Virg. Ecl. 1. Sed tamen ille Deus qui sit, da, Tityre, nobis. 27 Ut
 magis credas, rem ita sese habere. 28 Chremes. 29 Ex gynoecio.

Haec multis potest cum patre ¹ idem ² recipis se intro
4 denud :

At ⁵ uerq; tibi potestatem ⁶ ejus habenda se dare :
Deniq; ego sum missus, te ut requirerem, atque
7 adducerem.

AN. ⁸ Hem ! ⁹ quid ergo ? ¹⁰ rape me : cessas ?

GE. ¹¹ fecero. AN. ¹² mi Phormio

Vale. PH. vale Antipho, Bene, ¹³ ita me Dii amant,

¹⁴ factum : & gaudeo,

Tantum ¹⁵ fortunam de improviso esse ¹⁶ his ¹⁷ da-
tam.

¹⁸ Summa eludendi occasio est mihi nunc senes,
Et Phædræ ¹⁹ curam ²⁰ adimere ²¹ argentariam,
Nè cuiquam suorum ²² æqualium supplex fies :

²³ Nam idem hoc argentum, ita ut datum est ingratis,

²⁴ Ei datum erit : ²⁵ hoc quæ cogam, ²⁶ re ipsa res-
peri.

Nunc ²⁷ gestus mihi ²⁸ vultusq; est capiendus no-
vus.

Sed hinc ²⁹ concedam in ³⁰ angiportum ³¹ hunc pro-
ximum ;

1 Chremes.

40 2 Conferre.

3 In gy-
nacium.

4 Iterum,
de novo.

5 Pater &
Chremes.

6 Phanii.

7 Ad eum.

8 Inter-
jectio in-
dignantis.

9 Cur igitur
non adducis
me ad eos ?

10 Cele-
riter cape-
me, ut
adducas
ad eos.

11 Pa-
ciam.

Subjuncti-

13 Bene suc-
cessit ac prosperè
ex animi mei sententia.

14 Felicitatem.

15 Adoles-
centibus, Antipho & Phædræ.

16 Concessam.

17 Maxima-
m hæc habeo opportunitatem
decipiendi Chremetem & Demiphoem.

18 Sollicitudinem.

19 Adimendi.

Infinitivus pro Gerundio positus
more Græcorum. Sic Propert. Non datur ad Afros
currere lata viæ.

20 De argento isto reddendo, quo redemit puellam.

21 Sodaliū ac
amicorum alicui supplicet, ut mutuo illi dent pecuniam illam, qua
puellam redemit à lenone.

22 Ordo est : Nam idem hoc argentum,
scilicet quo emunxi senes, erit datum ei, scilicet Phædræ, id est, in usum
hujus ordi sine restitutione, ita ut datum est ingratis, id est, à senibus
iuratis, aut à senibus sine iusta (nam de uxore ducenda res erat ficti-
tia) & illa nunc agnita, nullus color superest) causa per fraudem extor-
ta.

23 Al. hi, scilicet adolescentibus. Prior tamen lectio placet,
quia de Phædræ solo sit sermo, cui adimenda erat cura argentaria.

24 Quomodo cogam hoc fieri, scilicet ut argentum sit datum, uti da-
tum est, sine ulla restitutione.

25 Ipso effectu, vel illico excogita-
vi.

26 Corporis. Vult simulare se eam daturum ex patre, & si non
dederint, pecuniam datam iuste conservaturum.

27 Facies, id est, in-
diciū voluntatis.

28 Me conferam.

29 Vicum angustum.

30 Al.
hoc proximum. Dicitur enim angiportus & angiportum,

1 Dein-
de, vel
ex hoc
angipor-
to.

1 Inde 2 hisce 3 ostendam me, ubi erunt egredi
foras.

4 Quò me assimilarem ire ad mercatum, non eo.

5 Senibus. 6 Patefaciam. 7 Ordo est: Non eo, id est, non iturus
me, mutata sententia, dicam, non proficiscar ad mercatum, id est, ad merca-
turam exercendam, sc. eo, id est, in eum locum, quo, id est, in quem locum,
assimilaram, id est, sinxeram, me ire, sc. Sunium. Dixerat enim supra 1, 1.
Ego me ire senibus Sunium dicam ad mercatum.

ACTUS V. SCENA VII.

DEMIPHO, PHORMIO, CHREMES

1 Cogni-
ta Phanio,
senes

DE. 1 D^{is} magnas meris gratias 2 habeo, a-
que 3 ago.

Phormione 4 Quando 5 evenire 6 hac nobis, frater, 7 prosperi,
pecuniam 8 quantum potest, nunc 9 conveniendus Phormio est,
repetunt: 10 Priusquam 11 dilapides nostras 12 triginta minas,
Phormio 13 neque se 14 auferamus. PH. 15 Demiphonem, si domi est, 16
visam: 17 ut quod, DE. 18 ut nos ad te ibamus, Phor-
mione.

PH. 19 De eadem hac fortasse 20 causa, DE. 21 ita heros,
PH. 22 credidi.

23 Quid ad me ibatis? 24 ridiculum: an veremini,
Nò non id 25 facerem, quod 26 recepissim semel?

27 Hec, 28 quanta quanta hac mea paupertas est,
tamen

29 Adhuc 30 scripsi tamen hac quidem, 31 ut mihi es-
set fides.

32 Nego-
tia, que
relevisimus

de silla tua nupta Antiphoni. 7 Ex sententia. 8 Sc. scilicet, id est, quampe-
rius, quoad ejus fieri potest, quam celerrime. Sic supra 4, 3. Quantum po-
test, me certiorum inquit, facit Si illam dant. 9 Alloquendus. 10 Consi-
mat, dissipat & profundat supra 5, 1. Cic. Publum dissipabat prouiam
aurum exauribat. 11 Trecentos aureos coronatos. Minas enim decem
aureos coronatos valuit. 12 Has recuperemus ab illo. 13 Ex angiporo
ad Demiphonem properat. 14 Quod pollicitus sum, seruem, & Phormio
recipiam, vel tale quid: nam Apoliopesis est. 15 Ad me ibatis. 16 Auferen-
do pecunia. 17 Non dubitavi, quin de ea causa ad me veniretis, tanquam
mea fidei dissidentes. 18 Quare. 19 Sc. est. 20 Prestare. 21 Promi-
sisse, pollicitus essem. 22 Particula est ja² tantia significans. Q. d. Esti for-
tuna me pauperem facit, non tamen ob id soleo committere, ut in me deside-
retur fides & constantia. Si & apud Virgilium Sinon ille: nec si miserum
fortuna Sinonem sinxit, uanum etiam mendacemq; improba fingat. 23 Quis-
tacunque, 24 Hactenus. 25 In hoc uno operam dedi. 26 Ut crederetur
mihi.

CH. Est.

CH. Est-ne ¹ ea ita, ut dixi, ² liberalis? DE. ⁴ op-

PH. ⁵ Itaq; ad vos venio ⁶ nunciatum, Demipho,

⁷ Paratum me esse: ubi vultis, ⁸ uxorem date.

⁹ Nam omnes ¹⁰ posthabui mihi res, ita uti ¹¹ par-

Postquam, tantoperè ¹² id vos ¹³ velle, ¹⁴ animum ad-

DE. At ¹⁵ hic ¹⁶ debortatus est me, nè ¹⁷ illam tibi

Nam ¹⁸ qui rumor erit populi, ¹⁹ inquit, ²⁰ si id

Olunt cum honestè ²¹ potuit, tum non est data:

Nunc ²² viduam ²³ exivisti ²⁴ turpe est: ferme eadem

PH. Satis superbe illudiris n e. DE. ²⁸ qui? PH. ro-

Quia nè ²⁹ alteram quidem illam potero ducere.

Nam ³⁰ quo redibo ore ad eam, quam ³¹ contem-

CH. ³² Tum ansem Antiphonem video ab sese

³³ amittere

³⁴ amittere

³⁵ amittere

³⁶ amittere

³⁷ amittere

³⁸ amittere

³⁹ amittere

⁴⁰ amittere

⁴¹ amittere

⁴² amittere

⁴³ amittere

⁴⁴ amittere

⁴⁵ amittere

¹ Pilia

² Phanium.

³ Chremes

⁴ occupatus

⁵ cogitatione

⁶ de filia,

⁷ prater in-

⁸ stitutum

⁹ fratrem in-

¹⁰ terrogat,

¹¹ & est Apo-

¹² strophe ad

¹³ fratrem.

¹⁴ Dudum.

¹⁵ Facile

¹⁶ pulchra, &

¹⁷ vultu

¹⁸ ipso pro-

¹⁹ se terena

²⁰ matro-

²¹ nalem

²² mode-

²³ stiam &

²⁴ ingenuam

²⁵ quendam

²⁶ pudorem?

²⁷ Sic Andr.

²⁸ i. t.

²⁹ Et quis

³⁰ forma vray

³¹ prater

³² asperas

³³ asperas

³⁴ asperas

³⁵ asperas

³⁶ asperas

³⁷ asperas

³⁸ asperas

³⁹ asperas

⁴⁰ asperas

⁴¹ asperas

⁴² asperas

⁴³ asperas

⁴⁴ asperas

⁴⁵ asperas

⁴⁶ asperas

⁴⁷ asperas

⁴⁸ asperas

⁴⁹ asperas

⁵⁰ asperas

⁵¹ asperas

⁵² asperas

⁵³ asperas

⁵⁴ asperas

⁵⁵ asperas

⁵⁶ asperas

⁵⁷ asperas

⁵⁸ asperas

⁵⁹ asperas

⁶⁰ asperas

⁶¹ asperas

⁶² asperas

⁶³ asperas

⁶⁴ asperas

⁶⁵ asperas

⁶⁶ asperas

⁶⁷ asperas

⁶⁸ asperas

⁶⁹ asperas

⁷⁰ asperas

⁷¹ asperas

⁷² asperas

⁷³ asperas

⁷⁴ asperas

⁷⁵ asperas

⁷⁶ asperas

⁷⁷ asperas

⁷⁸ asperas

⁷⁹ asperas

⁸⁰ asperas

⁸¹ asperas

⁸² asperas

⁸³ asperas

⁸⁴ asperas

⁸⁵ asperas

⁸⁶ asperas

⁸⁷ asperas

⁸⁸ asperas

⁸⁹ asperas

⁹⁰ asperas

⁹¹ asperas

⁹² asperas

⁹³ asperas

⁹⁴ asperas

⁹⁵ asperas

⁹⁶ asperas

⁹⁷ asperas

⁹⁸ asperas

⁹⁹ asperas

¹⁰⁰ asperas

¹⁰¹ asperas

¹⁰² asperas

¹⁰³ asperas

¹⁰⁴ asperas

¹⁰⁵ asperas

¹⁰⁶ asperas

¹⁰⁷ asperas

¹⁰⁸ asperas

¹⁰⁹ asperas

¹¹⁰ asperas

¹¹¹ asperas

¹¹² asperas

¹¹³ asperas

¹¹⁴ asperas

¹¹⁵ asperas

¹¹⁶ asperas

¹¹⁷ asperas

¹¹⁸ asperas

¹¹⁹ asperas

¹²⁰ asperas

¹²¹ asperas

¹²² asperas

¹²³ asperas

¹²⁴ asperas

¹²⁵ asperas

¹²⁶ asperas

¹²⁷ asperas

¹²⁸ asperas

¹²⁹ asperas

¹³⁰ asperas

¹³¹ asperas

¹³² asperas

¹³³ asperas

¹³⁴ asperas

¹³⁵ asperas

¹³⁶ asperas

¹³⁷ asperas

¹³⁸ asperas

¹³⁹ asperas

¹⁴⁰ asperas

¹⁴¹ asperas

¹⁴² asperas

¹⁴³ asperas

¹⁴⁴ asperas

¹⁴⁵ asperas

¹⁴⁶ asperas

¹⁴⁷ asperas

¹⁴⁸ asperas

¹⁴⁹ asperas

¹⁵⁰ asperas

¹⁵¹ asperas

¹⁵² asperas

¹⁵³ asperas

¹⁵⁴ asperas

¹⁵⁵ asperas

¹⁵⁶ asperas

¹⁵⁷ asperas

¹⁵⁸ asperas

¹⁵⁹ asperas

¹⁶⁰ asperas

¹⁶¹ asperas

¹⁶² asperas

¹⁶³ asperas

¹⁶⁴ asperas

¹⁶⁵ asperas

¹⁶⁶ asperas

¹⁶⁷ asperas

¹⁶⁸ asperas

¹⁶⁹ asperas

¹⁷⁰ asperas

¹⁷¹ asperas

¹⁷² asperas

¹⁷³ asperas

¹⁷⁴ asperas

¹⁷⁵ asperas

¹⁷⁶ asperas

¹⁷⁷ asperas

¹⁷⁸ asperas

¹⁷⁹ asperas

¹⁸⁰ asperas

¹⁸¹ asperas

¹⁸² asperas

¹⁸³ asperas

¹⁸⁴ asperas

¹⁸⁵ asperas

¹⁸⁶ asperas

¹⁸⁷ asperas

¹⁸⁸ asperas

¹⁸⁹ asperas

¹⁹⁰ asperas

¹⁹¹ asperas

¹⁹² asperas

¹⁹³ asperas

¹⁹⁴ asperas

¹⁹⁵ asperas

¹⁹⁶ asperas

¹⁹⁷ asperas

¹⁹⁸ asperas

¹⁹⁹ asperas

²⁰⁰ asperas

²⁰¹ asperas

²⁰² asperas

²⁰³ asperas

²⁰⁴ asperas

²⁰⁵ asperas

²⁰⁶ asperas

²⁰⁷ asperas

²⁰⁸ asperas

²⁰⁹ asperas

²¹⁰ asperas

²¹¹ asperas

²¹² asperas

²¹³ asperas

²¹⁴ asperas

²¹⁵ asperas

²¹⁶ asperas

²¹⁷ asperas

²¹⁸ asperas

²¹⁹ asperas

²²⁰ asperas

</

1 Nolentem.

2 Phanium uxorem.

3 Eadem verba eloquitur

Demipho

qua iurunt ei

suggesta à

Chremete.

4 Antiphonem.

5 Particula blandientia.

6 Triginta illas minas.

7 Reddi, renumerari quasi

perscripturam.

8 Scribere enim dicebant pro

renumerare: nam ad

numerationem pecuniae

antecedit scriptura:

unde hodie datur chirographus.

9 Vis ne illud argentum tibi rescribi

quod dedi? numeravi per scripturam illis, quibus debui, atq; ita expunctis

nomina debitorum? 9 Phanium. 10 Promissi mihi. 11 Apud me.

12 Pecunia, quam mihi numerasti. 13 Defraudari. 14 Quamdoquidem.

15 Vestro honori consulens, vel, pro eo, quo vos proloquor, honore.

16 Libellum repudii. 17 Alteri. 18 Divortium fecerim.

19 Altera, quam repudiavi. 20 Aufer te hinc, abi in malam crucem, ad patibulum.

21 Magniloquentia, magnifica oratione: quis dixerat, *vestri honori causa*: qui magnificus praeferunt. Jam convertit se Demipho ad iurgiam.

22 Furcifer, erro, aequati supplicio plerumque, ut servus fugitivus. 23 Flagitia, facta dolosa. Omnia enim jam, agnita Phanio, senibus innotuerant.

24 Incendor, provocat ad iram. 25 Experire, an sim doctus. 26 Phanio. 27 Consuetudinem habet. 28 Propositum. 29 Ironia, ut senum animos magis incendat. 30 Tibi datum. 31 Da mihi, *Ne*. 32 Adjudicium eamus, *Jus* enim hic pro loco ponitur, in quo jus dicitur: & ita apud Plautum saepius.

1 Invitum² eam, inque. DE. 3 cum autem videt⁴ filium

Invitum sanè mulierem ab se amittere.

Sed transi. 5 sodes ad forum, atq; illud mihi

6 Argentum jube rarsum⁷ rescribi, Phormio.

PH. 8 Quod ne ego perscripsi porro illis, quibus debui

DE. Quid igitur fiet? PH. si vis mihi⁹ uxorem dare, 31

Quam¹⁰ despondisti, ducam: sin est, ut velis

Manere apud te illam, ¹¹hic¹² dos maneat, Demipho,

Nam non est aequum me propter vos¹³ decipi:

¹⁴Cum ego¹⁵ vestri honoris causa¹⁶ repudium¹⁷ alterae 33

¹⁸Remiserim, ¹⁹quae tantundem dotis dabo,

DE. ²⁰I in malam rem hinc cum ista²¹ magnificentiâ,

²²Fugitiva: etiam nunc credis te ignorare,

Aut tua²³ facta adeo? PH. ²⁴irritor. DE. tu ne hanc duceres,

Si tibi data esses? PH. ²⁵fac periculum. DE. ut filius

Cum²⁶ illa²⁷ habites apud te, hoc vestrum²⁸ consilium fuit. 41

PH. ²⁹Quaeso, quid narras? DE. quid tu mihi³⁰ argentum³¹ cedo.

PH. Imò verò uxorem tu cedo. DE. ³²in jus ambula.

PH. In ius? ¹ animus verò si porro esse ² odiosi per-
gitis.

DE. Quid facies? PH. ³ ego-ne? vos me ⁴ indotatis
⁵ modo

⁶ Patrocinari fortasse arbitramini:

Etiam ⁷ dotatis ⁸ soleo. (H. quid? id ¹⁰ nostrâ?)

PH. nihil.

¹¹ Hic ¹² quandam nōram, ¹³ cuius vir uxorem.

CH. ¹⁴ bem! DE. ¹⁵ quid est?

PH. ¹⁶ Lemni habuit aliam. CH. ¹⁷ nullus sum.

PH. ex qua filiam

¹⁸ Suscepit: & eam clam ¹⁹ educis. CH. ²⁰ sepultus
sum.

PH. ²¹ Hæc ²² adde ego ²³ illi jam denarrabo. CH. ob-
scuro.

Nē facies. PH. ²⁴ ob! tun' ²⁵ is eras? DE. ²⁶ ut lu-
dos facis!

CH. ²⁷ Missum te facimus. PH. ²⁸ fabule. CH. quid
²⁹ vis tibi?

Argentum; quod habes, ³⁰ econdonamus te. PH. an-
dio:

Quid vos, ³¹ malum! ergo me sic ³² ludificamini

Incipi vestra ³³ puerili sententiā?

⁷ Habentibus dotem, divitiibus, qualis est Nausistrata, Chremetis

uxor, quam scio eludi à marito suo. ⁸ Patrocinari. ⁹ Te dotatis

patrocinari. ¹⁰ Refert. ¹¹ In hac civitate. Prodit Chremetis

secretum concubitus apud uxorem. ¹² Uxorem. ¹³ Cuius mari-
tus habuit aliam uxorem Lemni, ut sequitur: sed interruptus est sermo

à Chremete & Demiphone. ¹⁴ Interjectio indignantis. ¹⁵ Ob-
scurescentia verba. ¹⁶ In Lemno. ¹⁷ Perit, mortuus sum.

¹⁸ Insulit. ¹⁹ Educas, nutrit. ²⁰ Jam de me factum est. Verba
plane desperantis: nam sepultis nulla spes reliqua. ²¹ Hoc factum.

²² Certe. ²³ Uxori tuæ ordine narrabo. ²⁴ Insulan-
tis est. ²⁵ Qui habebas aliam Lemni uxorem? ²⁶ Quomodo il-
ludis, irridet nos! Sic Andr. 3, 1. quos mihi ludos redderet? ²⁷ Do-

namus tibi argentum, quod habes. Sic enim ipse commutavit. ²⁸ In-
sultat senibus metuentibus, ²⁹ Scilicet amplius. ³⁰ Condonamus tibi argentum, donamus te argento, quod habes. Sic Prolog.

Eam. Habeo alia multa, quæ nunc econdonabitur. ³¹ Exprobrantis est.

³² Ilhodicis, irridetis. ³³ Inconstanti, indigna viris senibus, & totis
pueris accommodata.

¹ Parti-

culis afflic-

mandi.

² Molesti.

Supra:

Namquam

odio tuo

me vincas.

Et in

Adelphi.

Esstis

odiosi

esset. A Po-

tiopelia.

³ Quid

ego factu-

rus sum.

⁵⁰ quis?

⁴ Puellula

sine dote,

pauperi-

bis, ut

Phanilo-

⁵ Tan-

quamor-

do.

⁶ Præsi-

dio esse,

auxiliari,

causam

eorum de-

fendere.

Phormio deridet puerum secundum sententiam & inconstantiam, qui dixerint: Nolo, sc. argentum condonare, &c.
 Primo fignifi-
 gult separatum
 (Inquit Donatus)
 delinde fignifi-
 cat utraq;
 pronun-
 tianda
 sunt.
 2. Argen-
 tum
 condonare.
 3. Da, redde argentum, quod pro dote neptis accepisti. 4. Argentum pro ejus dote. 5. Habetur pro non dicto. 6. Paulo ante. 7. Primum in proposito. 8. Non ratum, infirmum. 9. Demiphoni hac dicit. 10. Ex qua. 11. Facinora mea. 12. Phormio. 13. Videtur esse aliquid pratergrediens naturam modum, quod Phormio hac reicivisti, nemine referente. 14. Sollicitudinem & anxietatem animi illorum incassum: contrarium est scrupulum eximere, id est, sollicitudinem eximere. Sic Adelp. 4. 5. Inhiel scrupulum homini. Vide Andr. 5. 4. Inde sumpta est Metaphora, quod scrupuli, id est, minuti lapilli inter ambulandum in calce hominis insistentes, vehementer pedes ejus torquant. Hac secum Phormio. 15. Interjectio indignantis. 16. Ut apud Cic. hoc tantum mali domisti. 17. Quam hoc remittere. 18. Forti & animoso. 19. In locum ortum, divulgatum, disseminatum. Metaphora. 20. Peccatum tuum. 21. Quo minus resciscat uxor tua. 22. Uxori. 23. Plus habebit momenti, & utilius erit ad uxorem tuam Naufistratam placandam. Active igitur exponendum contra rationem vulgatam ejusmodi Verbatum. Sic Adelp. 4. 24. Phormionem impurum, scelestum. 25. Nostro arbitrio, quantum volumus, & eo modo, quo cupimus, punire. 26. Interjectio metuentis. 27. Provideo, caveo. 28. Agre me postea expediam. Metaphora ab arboris visco implicitis. 29. Demipho & Chremes. 30. Animo infesto, sanguinolento atq; ad pericendum parato. Denotatur ergo hic infestus jugulum petentium animus. Nam hoc quidem Demiphonis consilio, indicio altro faciendi Naufistratæ, planissime Phormio perierat: qui ubi id sensit, spectat tibi & caveo. Sumpta à gladiatoribus Metaphora, quibus aut occidere, aut occidi dicta lex est. 31. Aditum cupide querunt, recta tendunt, me invadunt. Q. d. Vehementer instant, magna contentione urgent & repolcunt argentum, minantur mihi se persecuturos suum jus.

CH. At vereor, ¹ ut placari possit. DE. bono ani-

mo es :

² Ego redigam vos in gratiam : ³ hoc fretus, Chre-

me,

⁴ Cum è medio excessis, unde hæc suscepta est tibi.

PH. ⁵ Ita ne mecum agitis ? satis astute ⁶ aggredi-

mini :

Non hercle ⁷ ex re ⁸ istius me ⁹ instigasti, Demipho.

¹⁰ Ain tu tibi quæ libitum fueris : ¹¹ peregrè feceris,

Neq; hujus ¹² sis veritus femine ¹³ primarie,

¹⁴ Novo modo ei quin faceres : ¹⁵ contumelias ;

Vinias nunc precibus ¹⁶ laxatum peccatum tuum ? ¹⁷ Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,

¹⁸ Ut ne restinguas, ¹⁹ lachrymis si exstillaveris.

DE. ²⁰ Malum, quod isti Dii, Deæque omnes

²¹ diuini !

Tamène affectum hominem quenquam esse audaciæ ?

²² Non hoc ²³ publicitatis scelus hinc deportarier ²⁴ In solas terras ? CH. ²⁵ in id redactus sum loci,

²⁶ Ut nesciam prorsus, quid agam cum ²⁷ illo. DE. ego

scio :

²⁸ In jus eamus. PH. in jus : ²⁹ huc, si quid lubet.

meda. ³⁰ Incitasti. Q. d. Hoc multum nocebit Chremeti, quod me ita

instigaveris. ³¹ Apolitrophe ad Chremetem. ³² Peregrino loco, pe-

regrinus in Lemno. ³³ Puduerit te : ideo æquipollentia verbi ca-

lum genitivum obtinet. Vide Heaut. 4, 4, 2. ³⁴ Decem minas, &c. ³⁵ Pri-

mo loco dignæ. ³⁶ Inaudito. ³⁷ Injurias. ³⁸ Ad lavandum, id

est, purgandum. ³⁹ His verbis pœis, quæ sunt uxori tuæ dicturus, ego

reddam tibi illam ita ira inflammata, itatam. Metaphora. ⁴⁰ Ut

non extinguas, id est, places illam, sic incensam. Perstat in Metaphora :

nam cum iram significavit, nunc quasi de vero igne loquitur. ⁴¹ Etiam si

totum corpus in lachrymas conversum fuerit, id est, et si tantum lachry-

marum stillaveris, ut nihil humoris tibi vel in unam super sit guttam. Ita

etiam dicitur femina, quæ omnem sortem edidit. ⁴² In magna ira osi-

atissima Interjectio. ⁴³ Dent. Antiquæ. ⁴⁴ Ordo est : Nonne,

scilicet operæ pretium vel dignum est, hoc scelus, id est, hunc scelestum

bonitatem deportari publicitus, id est, publica condemnatione atq; conu-

lio proferri, relegari, hinc in terras solas, id est, desertas, solitarias, quas

nemo inhabitat ? ⁴⁵ Publice, e publico. Plaut. *An amabas nobis fores*

publicitus præberis ? ⁴⁶ In eam statum, in eam angustiam deveni, eo

res mea rediit. ⁴⁷ Phormione. ⁴⁸ In locum, in quo jus à Prae-

torè dicitur, ⁴⁹ In domum Chremetis, vel ad Naustratam eamus.

¹ Ne

uxor mea

placari non

possit.

² Ego re-

ducam vos

in amicitia

³ Illo ar-

gumento

confusus.

⁴ Quo-

nam, quia

illa mu-

lier mor-

tua est

sive obit,

ex qua

hanc fi-

liam ge-

nuisti.

⁵ Necine

mecum

agitis ?

⁶ Inadi-

ti me.

⁷ Ad

utilitatem

sive com-

modum.

⁸ Chre-

1 Rum. Appollitè cogitavit Donatus, quando existimat, Phormionem niti ad domum Chremetis, ut conveniat Nausistratam, senes vero ad forum conari at- trahere: quod se- quentia docent: itaque an- tea parati- tus ex ambiguo huc alluserit v. 44. 2 Donec. 3 Ut eum retineam. 4 Sed. 5 Actio injuriarum ex lege. Hæc verba Demiphoi dicit Phor- mio. 6 Persequere ergo jus tuum per legem. 7 Sc. injuria, id est, actio injuriarum ex lege. 8 Quia injuriam fecisti docata uxori. 9 Abripe Phormionem. Servo hoc dicit, qui ad strepitum hunc & tumultum sua sponte accurrisse potest. 10 Vociferatione. 11 Obtusus es, ne loquatur. 12 Robore corporis, vel reluctando. 13 Non. 14 Ut eo crebris ictibus percussio vox & vires Phormioni ad tempus des- cerent. 15 Immitte, infer violenter. 16 Et eras. Plaut. Excludi- to militibus oculum, si dedero. Al. exculpa. 17 Occasio mihi est vos puniendi.

ACTUS V. SCENA VIII.
 NAUSISTRATA, CHREMES, PHORMIO,
 DEMIPHO.

1 Phor- mio Chre- metem prodit NA. 1 Q Vis 2 nominat me? CH. 3 bene NA. istuc 4 turbæ est, obsecro, uxori de altera conjuge: Phormio exultat, tam probè se vitam esse senem Demipho pro fratre intercedit, & orat ut hæc uxor factum condonet: ea neque se ignoscere dicit, neque promittere quidquam, sed filii iudicio permittere omnia. 2 Evocat. Erat enim Nausistrata evocata: Phor- mione. 3 Intersectio doloris vel obstupescientia. 4 Turbationis.

Mi vir? PH. ¹ hem? quid nunc? obsecristi? NA. quis hic? homo est?

Non mihi respondes? PH. ⁴ hiccine ut tibi respondeas?

Qui hercle, ubi sis, nescit. CH. cave & isti quidquam credas.

PH. ⁷ Abi: tange: si non totus & friget, me ¹⁰ eneca.

CH. ¹¹ Nihil est. NA. quid ergo est? quid istuc narras?

PH. jam scies:

Ausculsa. CH. pergis credere? NA. quid ego, obsecro,

Huc credam, qui nihil dixit? PH. ¹² delirat miser

Timore. NA. non pot. ¹³ temere est, quod tu tam ¹⁴ iis.

CH. ¹⁴ Ego n' timeo? PH. ¹⁵ recte sanè: ¹⁶ quando nihil times,

Et hoc nihil est, quod dico ego: ¹⁷ tu narra. DE. ¹⁸ scilicet?

¹⁸ Tibi narret? PH. ¹⁹ ego tu: factum est abs te sedulo

Pro fratre. NA. mi vir, non mihi narras? CH. ²⁰ at.

NA. ²¹ quid at?

CH. Non opus est ²² dicto, PH. ²³ tibi ²⁴ quidem: at scito ²⁵ huic opus est.

In Lemno. CH. ²⁷ hem: quid ais? DE. non races?

PH. ²⁸ clam te. CH. ²⁹ hei mihi!

quo malè conscientie horrescunt. Hinc Virg. mihi frigidus horror membra quatit. ¹⁰ Occidito. ¹¹ De eo, quod ille Phormio loquitur. ¹² Desipit, nescit quid faciat. ¹³ Sine causa. ¹⁴ Q. d. Minime. ¹⁵ Ironice. ¹⁶ Quandoquidem. ¹⁷ Chremes. ¹⁸ O scelcrate Phormio! ¹⁸ Dices ut Chremes narret? ¹⁹ Interjectio dolentis Phormionis. Q. d. Desine tu tandem: satis jam fratris Chremis causam egisti, bene de fratre tuo meruisti, me irritando. Ironia. ²⁰ Turbatus Chremes aliquid dicere nequit. ²¹ Quid tibi vis dicendo at? ²² Ut dicatur, id est, narretur. ²³ Flagitiosè. ²⁴ Non opus est dicto. ²⁵ Uxoritur Naufistrata. ²⁶ In Lemno clam te uxorem duxit, & inde, &c. Hac enim narratio interruptitur nunc per Chremetem, nunc per Demiphonem comminantem, nunc per votum Naufistratæ. Incipit jam narrare. ²⁷ Interjectio dolentis. ²⁸ Te nesciente. ²⁹ Exclamantis & dolentis.

¹ Interjectio irritantis vel insultantis. ² Al. obsecristi, id est, stupidus & quasi stultus effectus est praetimore? ³ Phormio. Loquitur Chremeti. ⁴ Sc. peris, vel rogas. ⁵ Praetimore, ne rescilicas scilicet. ⁶ Phormionis. Naufistrata loquitur. ⁷ Tu Naufistrata, abi ad eam. ⁸ Attinge maritum tuum. ⁹ Metu scilicet.

1 Mi vir,
2 Dii dent
nobis me-
liora,
quam es,
qui di-
cit: hoc
Dii prohi-
beant.
3 Ita res
se habet, ut
dixi tibi.
Palpcrius
legit
adum est,
id est,
perii! &
Chremeti
tribuit,
qui post
exclama-
tionem
illam
uxoris, ad
indignita-
tem rei,
conter-
natus, id
dixerit.
4 Excla-
matio

perurbatae mulieris.

6 Phaulmi.

7 Genuit.

8 Secura es, non cogitas de ejusmodi

rebus, non observas quid in Lenino maritus tuus agat. Metaphora.

9 Hæc dicit Demipho.

10 Exclamatio et cum indignatione.

11 Ita res se habet.

12 Nostro tempore.

13 Iniquius?

14 Ma-

riti. Q. d. An quicquam hoc meo viro, alijsq; similibus, vel hoc ho-

minum genere indignius? qui, &c.

15 Redundat, ut tibi sape, non

sine elegantia tamen. Horat. Epist. 3. l. 1. Quid mihi Celsus agit?

16 Al-

loquor.

17 Viri meo Chremete.

18 Valdè vel plurimum meta-

phor.

19 Professiones frequentes.

20 Commorationes diutinae in

Lenino?

21 Reditus annuos.

22 Supra 3. 3. 6. nam ex his pro-

ditis, &c.

23 Eum.

24 Scilicet quis, qui sit paulo melior, dubi-

ter, vel nemo negaverit. A. que.

25 Frustra hæc verborum (qui-

bus iratam Naufistratam placare studet Demipho) opera Chremeti im-

penditur, qui jam pro mortuo habendus, frustra orat pro fratre. Sic

Plaut. Mortuo verba nunc facto. Sic & dicimus, Surdo narrare fabu-

PH. Uxorem duxit. NA. 1 mi homo! 2 Dii mea-

lius dunt. PH. 3 Sic factum est. NA. 4 perii misera! PH. &

5 inde 6 filiam

7 Suscepit jam unam, dum tu 8 dormis. CH. 9 quid

agimus? NA. 10 Prò Dii immortales! facinus indignum, &

malum. PH. 11 Hoc actum est. NA. an quidquam 12 bodie est

factum 13 indignius? 14 Qui 15 mihi, ubi ad uxores ventum est, tum sunt

senes. Demipho, te 16 appello: nam me cum 17 hoc ipso 18 di-

stædes loqui. Hæcine erant 19 iiones crebrae, & 20 naufriones

diutinae Lemni? hæcine eras, quæ nostros 21 fractus minuebat,

22 vilis? DE. Ego, Naufistrata, 23 esse in hac re culpam meri-

tum non nego, 25 Sed eam, 24 quæ in sis ignoscenda. PH. 25 verba sunt

mortui o.

5 Ex illa uxore, quam habuit in Lenino.

6 Phaulmi.

7 Genuit.

8 Secura es, non cogitas de ejusmodi

rebus, non observas quid in Lenino maritus tuus agat. Metaphora.

9 Hæc dicit Demipho.

10 Exclamatio et cum indignatione.

11 Ita res se habet.

12 Nostro tempore.

13 Iniquius?

14 Ma-

riti. Q. d. An quicquam hoc meo viro, alijsq; similibus, vel hoc ho-

minum genere indignius? qui, &c.

DE. 1 Nam neq; 2 negligentia tua, neq; odio id feci tuo.
 3 Volentius 4 ferè abhinc annos quindecim 5 mulierculam
 Ram compressit, 6 unde hæc nata est, neq; postilla
 unquam attigit.
 7 Ea mortem obiit: 8 è medio abiit, qui fuit in re hæc
 9 scrupulus.
 10 Quamobrem te oro, ut alia 11 facta tua sunt, æquo
 animo hoc feras.
 NA. Quid 12 ego æquo animo? cupio misera in hac re
 jam 13 defungier.
 Sed quid sperem? etate porro minis 14 precaturum
 puerum?
 15 Jam tum erat senex, senectus si 16 verecundos
 facit.
 An mea forma atq; etas 17 nunc 18 magis expecten-
 da est, Demipho?
 Quid mihi hic offeri, quam ob rem expectem, aut
 sperem 19 porro non fore?
 PH. 20 Exequias Chremeti, quibus commodum ire,
 jam tempus est.

1 Non enim, quod negligeret seu contemneret te, neque quod te odio prosequeretur, susce-
 30 pit filium ex uxore Lemnia.
 2 Contemptu. Hæc contra consuetudinem Syntaxeon
 dicuntur, pro negligentia tui, & odio
 35 tui: sicuti dicuntur amoris tui, & desiderio tui.
 3 Ebricus, vino

obitus. 4 Jam ex eo tempore sermè sunt transacti quindecim anni.
 Abhinc enim dicitur de tempore præterito: dabins de futuro. 5 Cum muliercula ea concubuit. 6 Ea qua hæc filia Phanium nata est. 7 Ea mulier mortua est. 8 Ea sublata est, cujus vita huic rei sollicitudinem afferret. Supra 5, 7. Ego redigam vos in gratiam: hoc fretus, Chremes, cum è medio exisset, unde hoc suscepta est tibi. 9 Sollicitudo. 10 Deprecatur crimen, 11 Maniaca scilicet. 12 Scilicet fratrem. 13 Defungi, desinere, illum finem in illos facere. Sic Adel. 3, 5. Utinam hoc sit modo defunctum. 14 Eum. 15 Jam eo tempore, quo compressit eam. 16 Homines temperatos, modestos. Nam verecundus est iusta reprehensionis timor. Verè senex non ex temporis longinquitate, sed ex laudabili & perfecta vita cernitur. 17 Cum vetula & deformior sum. 18 Magis exoptanda viro meo, quam olim, dum melior erat, & eam contempsit? 19 Postea meum maritum impudicum non fore, sed pudicum. 20 Vetus indicendi funeris formula. Ordo est: Jam tempus est ire exequias, id est, ire ad exequendas inferias, id est, obsequia pro mortuis (quemadmodum dicimus ire infelias, sic antiqui dixerunt ire exequias, id est, ad exequias). Chremeti, quem prius dixit delirare, deinde mortuum esse, tertio adire: ad rogum, ut ei exequias seu iusta persolvantur, illis, quibus commodum, id est, opportunum, est, scilicet ire exequias. Chremeti, ut mortuo, insultat impudens paratius.

1 Sic tra-
stabo eos.
Sic Heaut.
5. 2.

Adao
exornatum
dabo.

2 Hortan-
tis vel

insultan-
tis est,

quasi re-
bene gesta:

3 Irritet.

4 Faciam.

5 Oppres-
sum, magis

autum,

affectum,

afflictum,

id est,

conciliabo

ei tantum

ma-
lli,

quantum

Chremeti

conciliavi.

Metaphor.

5. 2.

Cic.

Quo etiam

maiores

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

ma-
li.

2 Sic dabo 2 age nunc, Phormionem, qui valet, 3 le-

cessio :

4 Faxo tali eum 5 mastratum, 6 atq, hic est, infor-

tuio.

7 Redeat 8 sane in gratiam : 9 jam supplicii satis est

mibi :

10 Habet 11 haec, ei 12 quod, 13 dum vivat, 14 usque

ad axrem 15 obgauniat.

NA. 16 At meo merito credo. Quid ego nunc com-

memorem, Demipho.

17 Sigillatim, qualis ego 18 in istum fuerim? DE. novi

aeque omnia

19 Tecum. NA. merito hoc meo hoc videtur factum ?

DE. minime gentium :

Verum, quando jam accusando feci 20 insectum non

potest,

Ignosce : 21 orat, 22 confitetur, 23 purgat: quid 24 vis

amplius ?

PH. 25 Enimvero, prius quam 26 haec dat veniam, mi-

bi 27 prospiciam & Phedria.

Heus Nausistrata, prius quam 28 huic respondeas, 29 re-

mere, audi. NA. quid est ?

PH. Ego 30 minas triginta 31 ab isto per 32 fallaciam

33 abstuli :

6 Quasi Chremes est mastratus. 7 Cum uxore, id est,

placet sibi uxorem. 8 Hic permissive capitur. Q. d. Nihil nunc impe-

dio. 9 Satis sumpti de eo supplicii, jam satis ejus injurias ultus sum.

10 Materiam. 11 Nausistrata, id est, uxor Chremetis per me mariti

peccatum edocta jam habet, quod per omnem vitam satis ei exprobet.

12 Propter quod. 13 Quamdiu. 14 Assidue. 15 Oblatret, im-

murmure, objiciat. Obgaunire, est contra gannientem gannire, id est,

contra rixantem rixari, & contra murmurantem murmurare. Gannire

autem proprie est vulptum, sicut mugire boum. 16 Sed maritus meus

fecit illud indignum facinus, quia meruerim, ut fieret mihi talis injuria

propter culpam meam, quia illi nimium indulerim. Ironia. 17 Scor-

iam, separatum. 18 Erga hunc meum maritum, id est, quomodo cum

tractaverim, quomodo me usus sit facili uxore. 19 Quemadmodum,

atq; tu. 20 Insectum. 21 Ut ignoscas sibi. 22 Culpam, sce-

lus. 23 Excusit illud scelus, quod vinolentus id fecerit. 24 Petis.

25 Certe. Haec secum Phormio. 26 Nausistrata. 27 Providebo,

Sic in Heaut. Propterea tibi & stultitia tua. 28 Chremeti. 29 In-

considerate. 30 Trecentos coronatos aureos. 31 A marito tuo

Chremete. 32 Technam. 33 Extorxi.

¹ *Eas dedi tuo* ² *gnato* : *is* ³ *pro sua amica* ⁴ *lenoni* ⁵ *dedi.* ⁶⁰ *Minas triginta.*

CH. ⁵ *Hem! quid ais?* NA. *adeo* ⁶ *n. 6 indignum tibi* ⁷ *videtur, filius* ³ *Phædria.*

Homo adolescens uxam si habet amicam, ⁷ *tu uxores* ⁸ *duas?* ³ *Pro*

Nil pudere? ⁸ *quo ore illum* ⁹ *objurgabis?* *responde* ⁴ *emptione* ⁵ *sum ami-*

mibi. DE. ¹⁰ *Facies, ut* ¹¹ *voles.* NA. *imò, ut meam jam* ⁶ *ca, id est,* ⁷ *fidicin.*

scias ¹² *sententiam,* ⁷ *Supra in* ⁸ *Eun. 1, 2.* ⁹ *Hæc minas*

Neq; ego ¹³ *ignosco, neq; promitto quidquam, neque* ⁴ *viginti* ⁵ *pro ambo-*

¹⁴ *respondeo,* ⁵⁵ *Inter-* ⁶ *dolentis* ⁷ *vel indi-*

Præquam ¹⁵ *gnatum video:* ¹⁶ *eius judicio* ¹⁷ *per-* ⁸ *gnantis.* ⁹ *Dete-*

Quod jubebis, faciam. PH. *mulier sapiens es, Nausi-* ⁶ *stabile.* ⁷ *Senex.*

NA. *Satin' id est tibi?* PH. *imò verò pulchrè* ¹⁸ *dis-* ⁸ *Qua*

cedo, & probè, ⁹ *fronte,* ¹⁰ *qua auda-*

Et præter ¹⁹ *spem.* NA. *tu tuum nomen dic quod est?* ¹¹ *cia, quo*

PH. *mibi n.?* Phormio: ¹² *vultu?* ¹³ *Hoc modo*

Vestrae familie herclè amicus, ¹⁴ *& 20 tuo 21 summus* ⁶⁰ *ferè*

NA. *Phormio, an ego* ²² *æcastor posthac tibi, quod pote-* ⁷ *Ovidius:*

ro, & quæ voles, ⁸ *Non tibi* ⁹ *plus cor-*

Faciamque, & dicam. PH. ²³ *benignè dicis.* NA. *fol-* ¹⁰ *minus oris*

meritum est tuum. ¹¹ *adest,* ¹² *id est,* ¹³ *non plus*

PH *Vin' primum hodie facere,* ²⁴ *quod ego gaudiam,* ¹⁴ *audes aut*

Nausistrato, ¹⁵ *aspis, sed minus pudet.* ¹⁶ *Reprehendes: Turpe est doctori, cum culpa*

indarguit ipsum. Juven. Unde tibi frontem libertatemq; parentis, Cum sa-

cia peiora senex? ¹⁰ *Chremes omnia.* ¹¹ *Tu Nausistrato.* ¹² *O-*

pinionem. ¹³ *Marito meo.* ¹⁴ *Petitionibus tuis.* ¹⁵ *Phæ-*

driam. ¹⁶ *Phædria.* ¹⁷ *Refero omnia ad hanc rem spectantia, id*

est, cum facio hujus cause arbitrum. ¹⁸ *Nempe optata consecu-*

tus. ¹⁹ *Expectationem.* ²⁰ *Filio.* ²¹ *Præcipuus amicus.* ²² *Per*

ædem Castoris, vel per Castorem, id est, profecto. ²³ *Est jurandi particula*

²⁴ *Humaniter.* ²⁵ *Propter quod.*

1 Et pro-
pter quod
vir tuus
ringatur,
quod sit illi
αλγος
ἐφ' ὅσον
μαρ, &
quod no-

lit, videt? Nam oculos dolere dicimus de eo, qui rem molestam odiosam
que videt. Nulla enim major ægritudo adferri potuit Chremeti, quam si
spectaret secum accumbentem Phormionem, qui flagitia ipsius uxori de-
texerat. Quare non sine causa dicit, oculos viri doliturus eo aspectu.
Cælius Epist. 15. Nunquam tibi oculi doluissent, si in repulsa Domitii vi-
sum vidisses. 1 Faceta & parasitica optio. 3 Eamus intro. 4 Ar-
biter nosse, cujus iudicio omnia permisi, 5 Faciam. 6 Congru-
taminij Poetæ plaudendo manibus,

2 Et quod tuo viro oculi doleant? NA. cupio. PH. ad
ad cœnam? voca.
NA. Pot. verò voco. DE. eamus intro hinc. NA. 3 fac.
sed ubi est Phædria,
4 Judex noster? PH. jam hic? faxo aderis. Vos valere
6 & plaudite.

HECY.

HECYRA

PUBLII TERENTII

Carthaginienſis Afri.

• ACTA 2 LUDIS MEGALENSIBUS. 3 SBX. 1 Exhibi-
JULIO CÆSARE ET CN. CORNELIO DO- ta eſt hæc
LABELLA ÆDILIBUS 4 CURULIBUS. 5 NON Comœdia
PLACUIT. ITERUM DATA, CN. OCTAVIO, primum.
T. MANLIO COSS. L. ÆMILII PAULI LU- 2 Qui in;
DIS FUNEBRIBUS. 6 NON EST PLACIT 4. honorem
TERTIO 7 RELATA Q. FULVIO, L. MAR- magnæ
TIO. ÆDILIBUS CURULIBUS. EGIT. L. matris
AMBIVIVS TURPIO PLACUIT. ANNO AB Deorum
URBE CONDITA DLXXXVIII. ANTE CHRI- Cybetes.
STUM NATUM CLXIII. ITERATA A. V. inſtitue-
bantur.
DLXXXIX.

hæc res erat commendata, aut quorum juſſu Comœdiæ & Tragœdiæ reci-
tabantur. 4 Quia ſella eburnea vhebantur, quæ *curula* dicebatur.
5 Hæc Comœdia primo data eſt ſine prologo ludis Megalenſibus, quos
Sextus Julius Cæſar, & Cneius Cornelius Dolabella ediderunt; ſed occu-
pato populo ſtudio funanubuli diſplicuit. 6 Secundo non placuit pro-
pter ſtudium populi in ſpectandis gladiatoribus. 7 Denuo acta.

FABULÆ INTERLOCUTORES.

BACCHIS, *meretrix.*

LACHES, *ſenex.*

MYRRHINA, *mulier.*

PAMPHILUS, *ado. eſcens*

PARMENO, *ſervus.*

PHIDIPPIUS, *ſenex.*

PHILOTIS, *meretrix.*

PHILUMENA, *mera-
trix.*

SOSIA, *ſervus.*

SOSTRATA, *mulier.*

SYRA, *anus.*

PERSONÆ MUTÆ.

PHILUMENA, *puella.*

ISCIRTUS, *puer.*

IDIDOMATA PERSONARUM PRÆCIPUARUM.

- ✓ Bacchis, meretrix bona & prudens.
 Laches, maritus Softratae imperiosus. Alias natura prudens & multus consilii.
 Myrrhina, mater Philumene, honoris liberorum studiofissima, non tamen satis mariti reverens.
 Pamphilus, natura prorsus amoris diuus, magis tamen in promissis fidelis & honoris cupidus.
 Parmeno, servus levis, Hero bene serviens.
 Phidippus, pater & maritus nimis miis & suis indulgens.
 Philotium, meretrix iuencula, artium meretriciarum non satis gnara.
 Philumena, uxor lenis, modesta, prudens, contumelias mariti libenter perperiens.
 Solia, servus non satis hero addictus.
 Softrata, matrona bona, modesta & prudens, liberorum, etiam nurus amans, & mariti reverens.
 Syra, lena peß. & vaferrima.

RATIO NOMINUM.

- Bacchis, vide Heautontimor. fuerunt.
 Laches, vide Eunuch.
 Myrrhina, matronale nomen. *δοῦν* nōc *μυρρίνη* vel *μυρρίνη* myrris, qua magistratus quondam coronabantur: Fuit & nomen Amazonis. Hom. Iliad. β.
 Pamphilus, vide Andriam.
 Parmeno, vide Eunuchum.
 Phidippus, à parsimonia equestri: ex *φιδί* parsimonia, & *ἵππος* equus: gloria rei equestris apud veteres iugens, & sumptus magni.
 Philotis, à *φιλότις*, amicitia, amor, benevolentia: nisi forte in nomine sit. aurium significatio, & iura componere ex *φίλ* & *αἰς* amicus & *αἰς*, *αἰς*, auris. Hinc & Philotium.
 Philumena, quasi *φιλαμίνα* amabilis.
 Solia, vide Andriam.
 Softrata, vide Heautont.
 Syra, Gentile nomen, Syriaci generis Mulier.

H E C Y R Æ
A R G U M E N T U M,
G. S U L P I T I O A P O L L I N A R I
A U C T O R E.

UXOREM duxit ¹ Pamphilus ² Philumenam,
³ Cui ⁴ quondam ⁵ ignorans virgini ⁶ vitium
obtulit:
⁷ Ejusq; ⁸ per vim quem ⁹ detraxit annulam,
¹⁰ Dederat ¹¹ amicæ Bacchidi meretriculæ.
Dein profectus in ¹² Imbrum est: ¹³ nuptiam hanc
attigit.
¹⁴ Hanc ¹⁵ mater ¹⁶ uero gravidam, nè ¹⁷ id sciret
¹⁸ socrus.
¹⁹ Ut agram ²⁰ ad se transse ²¹ reuertit Pamphilus
²² Deprehendit sartium: ²³ celas: ²⁴ uxorem tamen
Recipere non vult. ²⁵ Pater ²⁶ inculsat Bacchidis
Amorem: dum se ²⁷ purgat Bacchis, ²⁸ annulum
²⁹ Mater ³⁰ vitiatæ fridæ ³¹ agnoscit Myrrhina:
³² Uxorem ³³ recipit Pamphilus cum filio.

¹ Filius
Lachetis.
² Filiana
Pheidippi
& Myr-
rhinae.
³ Philu-
menæ.
⁴ Longo
ante tem-
pore.
⁵ Pamphi-
lus neici-
ens Philu-
menam
esse.
⁶ Sturum
attulit, id
est, quam
virginem
ignorans

quondam vitiatæ, compressit. ⁷ Philumenæ. ⁸ Violenter. ⁹ Puella
Philumenæ. ¹⁰ Pamphilus. ¹¹ Quam amabat Pamphilus ado-
lescens. ¹² Insulam Thraciæ, Mercurio sacram. ¹³ Cum Philume-
na non concubuit. ¹⁴ Puellam. ¹⁵ Ejus puellæ, scilicet Myrrhina.
¹⁶ Foetum habentem in utero, gestantem uterum. ¹⁷ Philumenam
esse gravidam. ¹⁸ Mater Pamphili, scilicet Sostrata. ¹⁹ Tanquam
agrotam. ²⁰ In domum suam. ²¹ Revertitur ex Imbro. ²² Re-
seiscit peperisse Philumenam. ²³ Non revelat sibi partem puellæ.
²⁴ Quandoquidem honeste non poterat latere. ²⁵ Laches. ²⁶ Di-
cit cum non velle uxorem recipere, quia amet Bacchidem; id est, totam
culpam transfert in Bacchidem. ²⁷ Excusat, quod sit omnis culpa ex-
persa. ²⁸ Ereptum a Pamphile Philumenæ & Bacchidi datum. ²⁹ Puellæ.
³⁰ Stupratæ filii suæ. ³¹ Recognoscit. ³² Philumenam. ³³ Quem-
modum pollicitus erat se velle eam ducere uxorem, ita quoque fecit.

A L I U D M. A N T. M U R E T I.

Pamphilus, Lacheris è Sostrata uxore filius, Bacchidem
meretricem deperibat: is cum aliquando noctu ad eam
temulentus iret, in Philumenam, Lachetis & Myrrhinæ fi-
liam, incidit, eamq; in via per vim compressit: atq; ita effu-
git, ut neq; ipse eam, neq; puella ipsum cognoscere potue-
rit. In illa autem lucta etiam annulum ei detraxit, eumq;
Bacchidi dono dedit: paulo post pater eum, tum ut à mere-
tricio amore averteret, tum ut praesidium suæ senectuti pa-
raret, ad uxorem ducendam perpulit. Contigit, ut ea ipsa

uxor ei daretur, quam ipse constupraverat: gaudente admodum puellæ matre, quæ, quia sola conscia erat filiam è stupro gravidam esse, quamprimum eam collocare properabat, ut, si fortè post aliquot menses pareret, nuptiis, quæ admodum sæpe fit, obtegeretur stuprum. Cecidit res longe aliter, ac putabatur: etenim Pamphilus, qui invicissimus adjecisset animum ad rem uxoriæ, quiq; avellere se repente à Bacchidis amore non posset, ita dormit cū uxore, ut eam nè attigerit quidem Bacchis, quod ea viva nunquā se uxorem ducturum, sæpe ei promiserat Pamphilus, nonnullam sibi ab eo factam injuriam putans, multo ei minus, quam solebat, placida & obsequens esse cœpit, eo factum est, ut Pamphilus ei se paulatim subduxerit, quamq; prius spernebat uxorem, ejus mirificum quendam amorem animo conceperit. Inerea quiddam accidit, ut iter Pamphilo in Imbrum esset: profecto eo, Philumena, quæ intumescere sibi uterum sentiret, cum aliorum, tum socrus imprimis sui conspectum effugiebat: andē cum in eo esset, ut celare vix posse amplius videretur, sumpta occasione, per sacrificandi speciem, ad matrem se, unam omnium rerum consciam, confert. Postdies complusculus mittit Sostata, qui eam accerserent, respondetur, ægro am esse: it, ut eam saltem videret: non admittitur, Phidippus accusare uxorem, ac dicere, hæc omnia illius culpa contingere, illa contra excusare se, & culpam deprecari: nullius se rei consciam esse, quæ sua consuetudo nunquam odiosa esse debeat. Interea rediit Pamphilus, atq; ita fors tulit, ut quo die ipse Athenas appulit, eo ipso, Philumena partu levaretur. Cum igitur videndi cupidus, (ærotare enim occeperat, & ita amabat ut qui vehementissime) subito ad eam ingressus esset, peperisse, deprehendit. Ibi eum Myrrhina exeuntem prosecuta, lacrimans, obtestari cœpit, quando ea res nihil ipsi nocitura esset: nè reciperet quidem uxorem, si ita videretur: sed tamen ne famam illius proderet, ita se facturum recipit. Cum igitur neq; vellet uxorem recipere, neq; rursus veram afferret causam; suspicati sunt senes, eum Bacchidis adhuc amore impeditum. ea de causa ab uxore abhorrere. Accersitam itaq; Bacchidē objurgat Phidippus, ea, cum se illi purgasset, jubetur ad mulieres ingredi, & eis quoq; illam suspicionem adimere. Ingredditur, annulū habens in digito, quem olim Philumena creptū, sibi dederat Pamphilus. Is, annulus effecit, ut vitiatam esse ab ipso Pamphilo Philumenam cognosceretur. Lætus Pamphilus & uxorem & filiū recipit.

*PROLOGUS.

Hecyra est huic fabulae : ³ haec cum ⁴ data

Est ⁵ nova, ⁶ novum. ⁷ intervénit vinum & ⁸ calamitas,

Ubi neq; ⁹ spectari, neq; ¹⁰ cognosci ¹¹ potuerit :

¹² Ita populus ¹³ studio stupidus ¹⁴ in funambulo

Animi ¹⁵ occupatus : nunc ¹⁶ haec planè est ¹⁷ p. o nova :

Et ¹⁸ in, qui ¹⁹ scripsit hanc, ob eam ²⁰ rem noluit

²¹ iterum referre, ut ²² iterum possit ²³ vendere.

²⁴ Alias ²⁵ cognovisti ²⁶ ejus : quæso ²⁷ hanc noscite.

ALTER PROLOGUS.

²⁸ Orator ad vos venio ²⁹ ornati Prologi,

primum exhibita est populo. Sic in Prolog. Eun. *Menandri Phasma* nunc nuper dedit. ⁵ Cum antea non fuisset a'tio. ⁶ Antea non auditum. ⁷ Ortum est in ipsa a'tione. ⁸ Infortunium, impedimentum, quia a'tio subita est impedita. Metaphora. Supra Eun. i. eleganter Thaidem vocat *fundi calamitatem*. ⁹ Agi. ¹⁰ Sciri, quæ de re institutum esset argumentum. *To spectare* ad scenæ apparatus, qui oculis percipitur, ¹¹ cognosci ad intellectum rerum, quæ aguntur in scena, referendum.

¹¹ Fabula : q. d. ut neq; locus fuerit spectatibus, neq; auditoribus. ¹² Tantum. ¹³ Præstudio, id est, attentione & admiratione stupens, raptus : q. d. sine judicio. ¹⁴ In spectando homine gradiente super fune. *Funambulus* componitur ex *funi* & *ambulo*. *Funambuli* ergo (*Γραεὶ χορολαῖ*) sunt, qui per funem protensum ambulant sive ingrediuntur.

Quam rem non solum admirabilem, verum etiam stupendam olim fuisse, hoc loco Terentius satis indicat. Non enim sine arte summa id, summoque fiebat usu. Atq; hinc in proverbium abiit, *Ite per extantem funem*, id est, rem factu perquam difficilem prætare. ¹⁵ Intenderat. ¹⁶ Fabula, quam sum a'turus. ¹⁷ Tanquam nova, quia non est cognita. ¹⁸ Terentius. ¹⁹ Composuit. ²⁰ Causam.

²¹ Denuo exhibere eam in scena spectandam, & proponere *Ædilibus*. ²² Secundo. ²³ Aliis ludis. Reddit enigi causam, cur post funambuli spectacula, intermissa fabula denuo introducta non fuerit : id est, scilicet, quia maluit in novos ludos differre, ut tum pro nova venderet : atq; ita maluit avarum Poetam (ut ait Donatus) inducere, quam niluo operi diffidentem. ²⁴ Fabulas sive Comœdias. ²⁵ Cognovistis. ²⁶ Poetæ. ²⁷ Comœdiam, scilicet Hecyram. ²⁸ Tanquam legatus aliquid rogaturus, & in conspectu vestro orationem habiturus, quem nefas est violare. Hic novus incipit Prologus, cum bis jam exacta fabula, tertio non sine periculo reduceretur, atq; adeo Prologo, singulari arte elaborato, indigeret. Loquitur autem L. Ambivius histrio, magnatum apud populum exhibitionis.

²⁹ In vestitu sive habitu ejus qui prologum, id est, præfationem aliquam, & quasi præludium habiturus est. Nam Prologus interdum accipitur pro ipsa præfatione ; interdum pro eo, qui eam facit præfationem : ut hic.

² Duos esse Prologos. *Faernus* operose docuit.

² *Exvege*, *soeris*, *ixvege*, *soar*. Inde autem nomen, quia per locum & soerum (ut Don. in Præfatione) picraeque hic aguntur.

³ Fabula. ⁴ Edita

Impetrator petiti, id est, ut hoc impetrem, quod volo. Nam Orator dicitur, quamdium rogat; exorator autem, cum impetraverit. 2 Eadem auctoritate in agendis Comœdiis. 3 Me L. Ambli-

Simile. ¹ exorator sim, ² eodem ut jure uti ³ senem. Licet, quo jure sum usus ⁴ adolescensior, ⁵ Novas qui exactas feci ut inveterascerent, Nè cum Poeta ⁶ scriptura ⁷ inveterasceret. ⁸ In ⁹ his, quas primum ¹⁰ Cæcili ¹¹ didici novas, ¹² Partim sum earum ¹³ exactas, partim vix. ¹⁴ sciti, Quia sciebam ¹⁵ dubiam forisnam esse scenicam, Spe incertâ, ¹⁶ certum mihi ¹⁷ laborem ¹⁸ sustuli. ¹⁹ Easdem agere cepi, ut ab ²⁰ eodem alias discerem. ²¹ Novas ²² studisè, nè ²³ illum ²⁴ a ²⁵ studio ²⁶ abducerem, ²⁷

²⁸ Perfeci, ut spectarentur: ubi sunt ²⁹ cognite, ³⁰ Placita sunt: ita ³¹ Poetam restitui in ³² locum, Propè jam ³³ remotum ³⁴ injuriâ adversarium Ab studio atq; ab ³⁵ labore, atq; arie ³⁶ Musica. ³⁷ Quod si ³⁸ scripturam spervissem ³⁹ in præsentia, &

vium senem. 4 Junior. 5: Qui effeci ut fabulæ explosæ tunc, cum novæ essent, ac primum darentur in scenam, sapius deinceps agerentur, viverent, in ore hominum essent per novas actiones nostras, nè sc. cum Poeta scriptura evanesceret. Antiprosia. Cæterum de constructione hac vide. Heaut 1, 1. 6 Poema. 7 Desiceret, periret, id est, nè hoc studium scribendarum & exhibendarum Comœdiarum simul cum Poeta periret. 8 Comœdiis. 9 Veteris Poetæ Comici. 10 Egi, exhibui. 11 Pro parte, in aliquibus earum fabularum, quod ad partem earum attinet. 12 In agendo earum partem explosus, exclusus sum ex scena, ut fieri solet, cum fabulæ populo non placent. 13 Placui, admittus sum, licuit mihi peragere fabulam, potui obtinere, ut spectarentur Comœdiæ. Quid igitur mirum, si Terentio Poetæ in una accidit, quod Cæcilio in multis? Supra in Prolog. ostendit cum stetit nova. To flore, de fabulæ actionis successu dictum est, quod sc. agendo itamus, nec aliter recte agere liceat. Fabulæ autem in actione totæ sunt, cum ad a. humanos representandos institutæ sint. Huc facit Horatianum illud: *Sesurus cadat, an restit sit fabula talo*, id est, recte & expedite agatur fabula. 14 Eventum scenarum est incertum: nam alii habent bonam fortunam in scenis, id est, in theatris fabulas agendo: alii malam. Q. d. Quia favor & rudia spectatorum sunt varia & dubia. 15 Indubitabilem. 16 In Comœdiis exhibendis. 17 Cepi. 18 Fabulas sive Comœdias Cæcili exactas iterum referre. 19 Cæcilio. 20 Accuratè, diligenter. 21 Cæcilius Poetam. 22 Scribendarum Comœdiarum. 23 Detererem, id est, ut provocarem Poetam per iteratas illas actiones nostras, ad alias Comœd. componendas, quas post modum recitandas ediscerem. 24 Impetravi tandem mea diligentia. 25 Comœdiæ Cæcili, quæ antea erant exactæ. 26 Placuerunt populo. 27 Cæcilius. 28 Pristinum statum scribendi Comœdias. 29 Allentatum. 30 Iniquitate, malitia adversariorum. 31 Scribendi Comœdias. 32 Poeticâ. 33 A consequentibus incommodis. 34 Cæcili Comœdias contempsisse. 35 Statim, in editionis primæ tempore, cum à populo spergerentur & exploderentur Cæcili Comœdiæ.

¹ In deterrendo voluisssem ² operam sumere,
³ Ut ⁴ in otio esset, prius quàm in ⁵ negotio;
 Deteruisssem facild, nè ⁶ alias ⁷ scriberet.

Nunc quid ⁸ petam, meâ causâ, Equo animo ⁹ at-

sendite.
 Hecyrâ ad vos ¹⁰ refero, quam mibi ¹¹ per silentium
 Nunquam agere licitum est, ita eam ¹² oppressi ¹³ ca-

lamitas.

Eam ¹⁴ calamitatem vîstra ¹⁵ intelligentia

¹⁶ Sedabit, si eris adjutrix nostræ ¹⁷ industria.

Cum primum ¹⁸ eam agere cœpi, ¹⁹ pugilum gloria,

²⁰ Funambuli ²¹ eodem ²² accessu ²³ expectatio: ²⁶

²⁴ Comitum conventus, ²⁵ strepitus, ²⁶ clamor mulierû

Fecere, ut ²⁷ ante tempus ²⁸ exirem foras.

²⁹ Vexere in ³⁰ nova cœpi nri consuetudine,

¹ In de-

hortando

et dehe-

rendo st-

ilum a stu-

dio.

² Operam

sumere, id

est, labo-

rare.

³ Ut in

totum de-

fisteret

scribere

Comœdias.

⁴ Quam ut

occupatum

esset scri-

bendis et

edendis

Comœdiis.

⁹ Comœdias.

⁶ Comperet.

⁷ Rogem vos tanquam Orator

a Considerate vos auditores.

⁹ Hanc fabulam sic a sora nominatam,

antea bla explosam.

¹⁰ Reporto, ut spectetur.

¹¹ Sine aliquo im-

pedimento, sâventibus spectatoribus.

¹² Obruit.

¹³ Infortunium,

malus eventus, explosio. Metaphora.

¹⁴ Explosiorem qua est oppressa.

Comœdia.

¹⁵ Prudentia, et ad eam cognoscendam attentio.

¹⁶ Mi-

tigabit, placabit.

¹⁷ Dîlligentia.

¹⁸ Hecyrâ Comœliam.

¹⁹ Cer-

tantium gloria, id est, pugiles sive gladiatores gloriosi, qui pro gloria pu-

giant, et quorum victoriâ maximâ gloriosâ solent esse.

²⁰ Pugiles dicuntur a

pugna, et pugna dicitur a pugno, veteres enim ante usum ferri et armorum

pugnis et calcibus, et moribus, corporumque, lustratione certabant.

²¹ Al. pugi-

lum gratia, id est, pugilum certamen populo gratû.

Horatius tractavit hunc

locum Epit. 2, 1. Sæpe etiam audacem fugat bos terretq, Postum: Quod nu-

mero plures, virtute et honore minores, Indoliti solidique, et depugnare parati,

Si discordet equus, media inter carmina possunt. Aut ursum, aut pugiles: bis-

nam plebscula gaudet.

²⁰ Gradientis super funem.

²¹ Ad eandem

locum, ubi inceperam agere hanc fabulam: vel, cum secundo ageretur.

²² Advenit, intervenit ei actioni.

²³ Desiderium.

²⁴ Concursum,

turba vel spectatorum, qui pugiles assstantur, vel servorum, qui dominos se-

quantur. Ita enim mos fuit, ut in media sæpe Comœdia aut Tragœdia ve-

nationem, aut aliquot gladiatorum paria poscerent, tædis levandi gratia.

²⁵ Certamen diversis sâventium in theatro. Al. strepitus, id est, pedum tu-

multus sive manuum se mutuo collidentium.

²⁶ Vociferatio. Republica

Romæ constituta, nè turbæ essent in theatro, suus, cuiq, locus attribuitur

est, orchestra Senatoribus, quatuordecim ordines equibus, media cava-

vinâ, summa forminis.

²⁷ Ante completam fabulæ a⁹tionem priusquam

ad finem deducta esset Comœdia.

²⁸ Scena exigeret.

²⁹ Qua usus

fueram olim in Cæcilianis fabulæ, quæ explosa referebam.

³⁰ Comœ-

dia Hecyra exhibenda, in qua primo exclusus est poeta: nam in aliis Co-

mœdiis nunquam fuerat exclusus.

Nova enim Terentii Comœdia, si cum

Cæcilianis comparentur,

1 Ut de-
 nuo expe-
 rirer pro-
 baremque,
 an pñioni
 quietus
 posset dari
 locus.
 Sed quid
 tentare
 nocebit?
 Ovid.
 2 Iterum
 reperto in
 scenam Co-
 mediam.
 3 In pri-
 ma parte
 Comæ-
 diæ, quæ
 dividitur
 in quinque actus. 4 Spectatoribus. 5 Inter agendum. 6 Fama
 spargitur. 7 Exhibendos esse ab Aedilibus eos, qui enibus digladian-
 tur. 8 Celeriter currit, concurrat, rumore audito, ad eos spectandos.
 Metaphora, quæ exprimit studium & desiderium vulgi. 9 Tumultus
 excitant, ut viderent nova. 10 Vociferantur. 11 Certant, con-
 tendunt propter locum, sc. habendum ad spectandum. 12 In tantum
 multum. 13 Servare, defendere. 14 In quo agebatur Comædiæ:
 quinimo mihi exorundum fuit propter tumultum. & confectionem populi.
 15 Turbatio, tumultus, ut antea. 16 Quies, tranquillitas. 17 Taciturnitas.
 18 Recitandi Comædiæ. 19 Donatus: ab Aedilibus sal-
 lita. Non puto: tempus est hic opportunitas, *et ego iuxta* quia turbæ
 nullæ sunt, ideo tempus mihi opportunum datur ad agendum. 20 Fa-
 cultas, occasio. 21 Ornandi, honestandi silentio vestro. 22 Ludos
 theatrales, id est, Comædiss, quæ in scenis aguntur. 23 Permittere.
 24 Spectatores, id est, per vestrum contemptum. 25 Studium Poeticum,
 sic super, atq; ab arte Musæ. 26 Reduci, pervenire ad paucos Co-
 micos vel Poetas, id est, ut Poetæ in contemptum veniant: ex re & *qdo*
 componitur. 27 Tribuit histrio sub persona Prologi & Populo & fili
 authoritatem, sed alia atq; alia significatione. Nempe *author* duo præcipue
 denotat, quorum utrumq; huius est loci. Nam & qui exemplo præit, *author*
 dicitur (ut in Prol. And. *quos bis noster* authores habet) & qui assensu factum
 suo suffragio approbat: sic apud Eiv. patres *authores fieri* dicitur ejus, quod
 Populus decreverat, cum id suo decreto comprobantes, ratum habebant. Suf-
 ergo cum dixit hic Orator *authoritatem*, significat se Populo, velut ex pto,
 præire ad fovendum studium Musicum, dum labori non parcat, quin iterum
 atq; iterum agendo ex actis novas faciat ut inveterascent. Quod vero po-
 tuit, ut Populi *authoritas* sua authoritati fautoris adiutrixq; sit, nihil est
 aliud quam si roget, ut hunc ipsius conatum & industriam suo favore &
 auxilio commendet & comprobet. 28 Mihi, qui vobis exemplo præco ad
 fovendum studium Musicum, foveat & adjuvet. 29 Cupide, avarorum more
 constitui, destinavi. Hi tres versus ex Prol. Heaut. desumpti sunt. 30 Hi-
 strionæ. 31 Et illud esse lucrum maximum persuasi, existimari.
 32 Incumbere vestræ utilitati, quæ reere communem utilitatem.

Sinite ¹ impetrare me, qui in tutelam meam
Studium suum, & se in vestram comisit fidem, 43
Nè cum circumventum inique iniqui irrideant.
² Meâ causâ causam hanc ⁴ accipite, & silentium
⁵ Date, ut libeat ⁶ scribere ⁷ aliis, mihiq; ut discere
⁸ Novas ⁹ expedias, posthac ¹⁰ pretio ¹¹ emptas meo.

¹ Hoc à
vobis.
² Poeta
nomine.
Ordo est
Sinite me
impetrare.
nè Iniqui
id est, in-
iusti, ma-

levoli astimatores, irrideant, id est, desudant, inique, id est, injuste & impro-
bè, cum, sc. Poetam, circumventum, id est, deceptum, oppressum, qui, sc. Poeta,
commissit, id est, credidit ac deposuit, Studium suum, id est, artem Poeticam in
tutelam meam, id est, in defensionem meam, & qui commissit se, id est, suam
personam, in vestram fidem, id est, benevolentiam. ³ Meo nomine, quia
sum Orator. Peroratio, qua cupit eos lingua favere, ut animus Poeta ad
novas fabulas conscribendas excitetur. ⁴ Adversus maledicos defen-
dendam suscipite. ⁵ Nobis, id est, attente audite hanc Comœdiam.
⁶ Comœdias componere. ⁷ Poetis. ⁸ Comœdias, quas in com-
pitiis vestro agam. ⁹ Utile sit. ¹⁰ Pretio à me statuto, id est, Co-
mœdiarum estimatione à me facta. ¹¹ Ab Edilibus. Ediles enim à
Poetis fabulas emebant, estimatione prius, facta ab eo, qui acturus erat.

ACTUS I. SCENA I.

PHILOTIS, SYRA.

PH. ¹ P ER pol quàm paucos ² reperias meretri-
cibus

¹ Fideles. evenire amatores, Syra.
⁴ Vel hic Pamphilus jurabat quoties ⁵ Bacchidi,
Quàm ⁶ sanctè, ut quisvis facilè posses ⁷ credere,
Nunquam ⁸ illâ ⁹ vivâ, ducturum uxore domum:
¹⁰ En! ¹¹ duxit. SY. ergo ¹² propierea te sedulè
Et ¹³ moneo, & ¹⁴ horror, nè ¹⁵ cuiusquam ¹⁶ mi-
seras,

¹ Prose-
cto per-
quàm, id
est, valde
paucos.
Tmesis est.
Philotis
& Syra
indignè
serunt,
Pamphi-
lum
uxorem

duxisse, relicta, quam amare videbatur, Bacchide. ³ Aliquis reperire
possit. ³ Pauci sunt in amore fideles. Sic Andr. 3, 1. Ita pol quidam
relax, ut dixit, Lusbia, Fidelem haud ferè mulieri invenias utram.
⁴ Etiam. ⁵ Meretrici. ⁶ Firmè, religiosè, per sancta quaque,
Deos, sacra, Deorum templa: id enim est sanctè jurare. Sic infra 1, 2.
sanctè adjuras, Non posse apud vos, Pamphilo se absente perdurare.
⁷ Ex eo juramento. ⁸ Bacchide. ⁹ Quandiu viveret. ¹⁰ Al-
tem! quod demonstrantis est cum indignatione. ¹¹ Uxorem Pam-
philus, scilicet Philumenam, relicta Bacchide. ¹² Quia pauci
reperiuntur fideles. ¹³ Consilio. ¹⁴ Impulsu. ¹⁵ Amatoria.
¹⁶ Scilicet ea, id est, misereatur.

1 Exuas,
non mi-
nimam
partem
auferas:
id enim est
2 spoliari.
3 Immi-
nuas &c
detrahas
aliquid,
sine quo
totum non
potest
consistere.
Unde mu-
siti dicti
sunt boves
aut capri
sine
corni-
bus.

3 Ita lanies, ut nihil reliquum sit, quod minuas. Est insigne in his verbis incrementum. 4 Quemcunque amatorem inveneris & allegeris tua illecebris. 5 An ita lacerabo omnes amatores, ut neminem habeam speratum ab aliis, præcipuum præter alios charum, quem præ cæteris amem? Metaphora: pecoribus sumpta est, Nam *eximia* pecora dicuntur, quæ præge excepta sunt, ut uberius pascantur. 6 Eximium habeas, cujus temere fescat. 7 Amatorum. 8 Disponat, comparet se, hoc agat, eo sit animo. Supra Eun. 3. 2. Ita ne parasti te. 9 Apud. 10 Sermonibus suis blandis. 11 Satiety, id est, suæ libidini satisfaciat. Sic Andr. 1. 2. *Sui animum ut expleret suum.* 12 Talibus amatoribus. 13 Particulam blandientis: quasi rogo te per amorem. 14 Ex adverso, ex opposito insidias strues, par pari referes? 15 Aequalis affectionis, id est, omnes eodem tractare modo, eodem animo affectam esse erga omnes. 16 Iniquum, injustum. 17 Habet hic significationem indignantis, & vim Adverbii. 18 Punire. Sic Andr. 3. 5. *Namq; bosu tempus præsevera mihi me haud te ulisci fuit.* 19 Amatores, qui insidiantur nobis? 20 Quo modo. 21 Studeant decipere. 22 Scilicet via. 23 Decipi. Plaut. *Tu si me impudicetia captas, non potes capere.* 24 Interfecto dolentis lenæ, id est, venditricis puellarum, id non posse persuadere meretrici, ut id faciat, quod suadet. & simul desiderantis eam habere formam, qua id facere posset. Non dissimile est illud Aulonil: *Nam piget & querere, quod non aut illa voluntas Tunc fuit, aut non est nunc ea forma tibi.* 25 Tua. 26 Juvenilis. 27 Pulchritudo. Quibus verbis significat, se esse animum & deformem. 28 Mea opinio, sc. decipiendi amatores.

ACTUS I. SCENA II.

PARMENO, PHILOTIS, SYRA.

PA. 1 **S**ENEX si ² quæres me, ³ modò ⁴ isse ⁵ di-

Ad portum, percontatum ⁶ adventum Pamphili.

7 Andin' quid dicam, ⁸ Scirte si ⁹ quæres me, uti

Tum ¹⁰ dicas : si non ¹¹ quæres, ¹² nullus dixeris,

¹³ Aliàs ut uti possim ¹⁴ causâ hac integrâ.

Sed videon' ego Philotium ? ¹⁶ unde hæc adventis ?

Philotis, salve multum. PH. d' ¹⁷ salve Parmeno.

SY. Salve ¹⁸ mecastor, Parmeno. PA. & tu ædopol,

¹⁹ Syra.

Dic mihi, Philoti, ubi te oblectasti tam diu ?

PH. ²⁰ Minime me equidem oblectavi, quæ cû milite

²¹ Corinthum ²² hinc sum profecta inhumani ssimo : 11

²³ Biennium ²⁴ ibi ²⁵ perpetuum misera ²⁶ illum tuli.

PA. ²⁷ Ædopol te desiderium ²⁸ Athenarû arbitror,

Philotium, cepisse sæpe. & te ipsum

²⁹ Consilium ³⁰ contempsisse. PH. non dici potest, 15

Quam cupida ³¹ eram ³² huc redeundi, & abeundi à

milite,

tem. 7 Intelligit ne. 8 Muta persona inducitur. 9 Senex do-

num sedens. 10 Me ivisse ad portum, percontatum adventum Pam-

phili. 11 Me. 12 Non, minime. Nomen pro Adverbio : ut nullus

sum, id est, non sum, perii. Sic Andr. 2, 2. Liberatus sum, Dave, bodis tus opera.

D. At nullus quidem, id est, non, minime liberatus es. 13 Alio tempo-

re. 14 Prætextu, excusatione hac non alias dicta, id est, ut alias possum

hanc causam prætere. Integrum dicitur, cui nihil deest. Hinc Metapho-

rice rem vel causam integram dicimus, in qua re vel causa nihil immutatu

est. Cte. Itaq; Alexandrina causa, que nobis adhuc integra est, id est, de

qua causa adhuc nihil à Senatu decretum est. 15 Meretricem. 16 Ad-

veniebat autem Corintho Athenas. 17 Resatantis vox. 18 Jurantis

Adverbium est, quasi per ædem Castoris, ouisme Castor juvet, sicut ædopol,

per ædem Pollucis. 19 Sc. salve. 20 Nequaquam. 21 Urbem illam

Græciæ. 22 Athenis. 23 Spatium duorum annorum. 24 Corinthi.

25 Continuum, totum, sine intermissione. 26 Mores ejus militis passa sum,

perituli, toleravi. Infra 4, 1. ibi ego te, & tu me feres. 27 Certè puto te se-

pe desiderasse & requisivisse Athenas. Dicimus, urbis desiderium cepit me, te-

ruit me, assit me : sicuti dicimus, cepit me odium, vel cadum, vel faciat as

urbis. 28 Redeundi Athenas. 29 Propositum, quo Corinthum cum milite

læcras. 30 Improbasse, repudiavisse, id est, tui te consilii perituisse.

21 Pro effm. 22 Athenas.

1 Laches.
Redeunti
peregre
Philoti
Parmeno
totius la-
bulæ ar-
gumen-
tum nar-
rat.
2 Domum
rediens.
3 Paulo
ante.
4 Ivisse,
abuisse me.
Syncope.
5 Sent.
6 De re-
ditu.
7 Erat enim
in Im-
brum pro-
fectus
propter
heredita-

1 Athenis.
2 Celebra-
rem. Sic
supra in
Hæm. Agi-
tari Diony-
sio. Plaut.
Mil. 2, 2, 10.
Assurati,
ut sine ta-
lis domi
egissent
convivium.
3 Sine
metu, sub-
jectione;
in liberta-
te mea.
4 Corin-
thi apud
militem.
5 Deter-
minato,
certis præ-
scripto lo-
co, tempo-
re, modo,
&c. præ-
finite,
de pro-
prie.

Vosq; ¹ hic videndi, antiquâ ut consuetudine
² Agitationem inter vos ³ liberè convivium
Nam ⁴ illic haud licebat, nisi ⁵ præfixis, loqui,
Quæ illi placerent. PA. haud opinor ⁷ commodè ¹⁰
⁸ Finem statuisse ⁹ orationi mi. item.
PH Sed ¹⁰ quid hoc negotiū est, modò quod ¹¹ narra-
vit mihi
Hic intus Bæchis? quod ego nunquam credidi
Fore, ut ¹² ill, ¹³ haud vivâ, possit ¹⁴ animum inducere
Uxorem habere. PA. habere ¹⁵ autem? PH. eho tu, en
non habet?
PA. Habet: sed ¹⁶ firmæ hæveror ¹⁷ ut sint ¹⁸ nuptiæ,
PH. ¹⁹ Ita Dii Deaq; saxini, si in ²⁰ e est Bacchidis
Sed ²¹ quæ istuc credam ²² ita esse? die mihi Parmeni.
PA. Non est opus ²³ prolato: ²⁴ hoc ²⁵ percontari
Disiste. PH. ²⁶ nempe eâ causâ, ut nē id fiat palam,
²⁷ Ita me Dii amabunt, haud propterea te rogo, ut
Hoc ²⁸ proferam, ²⁹ sed tacita ut mecum gaudcam.
PA. Nunquam dices tam ³⁰ commodè, ³¹ ut tergum
meum
(mens)
Tuam in fidem committam. PH. ob, ah ³² noli, Pa-

rus. Cujus exemplum est apud Plaut. A. fin. 4, 1. 6 Militi. 7 Aph-
roditæ pro sua cupiditate, jucundè, id est. 8 Terminum seu modum con-
stituisse, præscripsisse. 9 Tuo sermoni. 10 Quid hoc res est, quid
hoc sibi vult? 11 De Pamphilo, scilicet Pamphilum uxorem duxisse.
12 Pamphilus. 13 Bacchide. 14 Sibi persuadere, aut imperare.
15 Quid dicis eum habere uxorem? prope est, ut non habeat. Indignitas
hic significationem habet. 16 Stabiles. 17 Nē non. Particulæ
cum verbis matuo, timeo, vereor, pro nē non sumitur. Sic Andr. 2, 2. Id
vult, nē ducas tu illam; tu autem, ut dicas, id est, nē non. 18 Hoc con-
jugium. 19 Ut non sint firmæ nuptiæ. 20 Utilitatem, commodum
id est, si utile est Bacchidi. Nam sæpe sumitur pro utilitate. Supra in And.
si in rem est utrique. 21 Quomodo. 22 Nuptias istas parum firmas esse.
23 Proferri, ut proferatur. 24 Quare nuptiæ non sint firmæ firmæ
25 loquirere nimis curiosè cessi. 26 Sc. non est opus prolato propter
eam causam, ne per me aliis innotescat, quod mihi dixeris. 27 Proferam
Modus jurandi. 28 Prodam, dicam Bacchidi vel illis. 29 Sed ut ta-
citam apud me voluptatem sentiam, atque in sinu gaudcam. 30 Aph-
roditæ, id est, nunquā hoc persuadebis mihi, etiam si opinis verbis utaris.
31 Ut dorfum meum tuæ fidelitati credam, id est, ut vellem tua causa
periclitari & plagas excipere. Alludit ad poenam servorum, quorum tergum
erat flagellorum seminarum & leges, apud Plautum. 32 Committere
tergum tuum mihi. Hoc elegans Philotis dicit, ut ex sequentibus patet.
Alii sic: Noli dicere talia, noli tantopere denegare, tergiverari.

1 Ali-
quandiu,
per aliquod
tempus.

2 Depon-
deri sibi
eam si-
liam, vel
uxorem
ducere.

3 Minime,
nullo mo-
do mole-
stum.

4 In ipso
nuptiarum
tempore,
& cele-
britate.

5 Pam-
philus.

6 Nuptias.

7 Spati-
um, dila-
tionem.

8 Ut non
ducat vi-
cini filiam.

9 Tunc
denique,
scilicet
post

1 Usque 2 illud visum est Pamphilo 3 nemiquam
grave,

Donec jam 4 in ipsis nuptiis. Postquam 5 vider

6 Paratas, nec 7 moram ullam, 8 quin ducas, dari

9 ibi denum 10 ita egrè tulit, ut 11 ipsam Bacchidem

Si 12 adesset, 13 ejus credo, commiseresceret.

14 Ubicunq; 15 darum erat spatium solitudinis, 16

Ut colloqui mecum unà posset: 17 Parmeno,

Perii! quid ego 17 egi? in quod me 18 conjeci malum

Non potero hoc 19 ferre, Parmeno: perii miser!

PH. 20 At te Dii Deaque perdant cum 21 isto odio,

Laches.

PA. 22 Ad pauca ut redeam, uxorem 23 deducis da-

num.

Nocte illà 24 primà virginem non attigit:

25 Quæ consecuta est nox, eam nihilo magis.

PH. Quid ais? cum virgine 26 unà adolescens cubuerit,

27 Plus potus, sese illà abstinere ut poteris?

Non 28 verisimile dicis: nec verum arbitror. 65

PA. Credo ita 29 videri tibi: nam 30 nemo ad te venit,

Nisi cupiens tui: 31 ille 32 invisus illam duxerat.

PH. Quid deinde fit? PA. 33 diebus sanè pauculis

Post, Pamphilus me solam 34 seducis foras,

contra factum matrimonium. 10 Tam perturbato animo fuit. 11 Quo

nunc accusat eum. 12 Bacchis. 13 Pamphilus. 14 In quocunque

loco poteramus esse soli, remotis arbitris. 15 Concessum. 16 Se-

discebat: *ἐλπίς καὶ ἡμῶν*. 17 Quod assensus fuerim depon-
tioni isti. 18 Præcipitem egi. 19 Perferre, tolerare, ut habeam

uxorem. 20 Apostrophe & increpatio ad absentem. 21 Tua in-

stantia & molestia, ut duceret uxorem. Quasi Laches non inductus amor

filii, cum ad matrimonium adesset, sed odio Bacchidis. 22 Ut brevi-

ter dicam, ut paucis absolvam narrationem. Sic Phorm. 4, 7. Ut ad pauca

redeam, ac mit tam illius inceptis. 23 Pamphilus. 24 Plena amoris &

suavitas. 25 Ordo est: Pamphilus attigit nihilo magis, id est, non ma-

gis attigit eam, id est, itidem, similiter eam non attigit, sc. illa nocte, quæ

nox consecuta est eam, sc. noctem primam. Hic Donatus inepte arguatur vi-

detur. 26 Simul. 27 Bene inebriatus, plus solito potus, ut in nuptiis

fieri solet. Nam teste Ovidio, Venus in vino, ignis in ignis fuit. Et Vina per-

ram Venerem, ut ait Valer. Max. 28 Probabile, & quod nec speciem

quidem habet veritatis. 29 Quod non dicam verisimile. 30 Nul-

lus amator. 31 Pamphilus. 32 Nolens, 23 Intra pauculos dies

post. 34 Scorum ducit.

¹ Narratque, ² ut virgo ³ ab se ⁴ integra etiam tum
 fiet :
 Seq; ⁵ anse, eam quã uxorem duxisset domum,
 Sperasse, ⁷ eas tolerare posse nuptias.
⁸ Sed quam decreverim me non posse diuins
 Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,
 Quin integram itidem reddam, ut accepi à suis, ⁷⁵
 Neq; honestum mihi, neq; utile ipsi virgini est.
 PH. ⁹ Pium ac ¹⁰ pudicũ ¹¹ ingenũ narras Pamphili.
 PA. ¹² Hoc ego ¹³ proferre, ¹⁴ incommodum esse mihi
 arbitror :
¹⁵ Reddi ¹⁶ patri autem, ¹⁷ cui tu nihil dicas ¹⁸ vitii,
¹⁹ Superbum est : sed ²⁰ illam spero, ubi ²¹ hoc ²² co-
 gnoveris,
 Non posse se ²³ mecum esse, abituram denique.
 PH. ²⁴ Quid interea ? ibat-ne ad Bacchidem ?
 PA. ²⁵ quotidie :
 Sed, ²⁶ ut sis, postquam ²⁷ hunc ²⁸ alienum ab sese
²⁹ videt,
³⁰ Maligna multò & magis ³¹ procax facta ³² illicò
³³ est.
 PH. Non adestel ? ³⁴ mirum. PA. atq; ³⁵ ea res multò
 maxime
 videt, superari à me, quin, id est, ita ut non, reddam eam integram, id est, ca-
 stam, intactam, incorruptam, itidem, id est, eodem modo, ut, id est, talem, quan-
 tem accepi à suis, sc. parentibus, quam sc. virginem, dederim, id est, decreve-
 rim, statuerim, me non posse habere, id est, retinere mecum, diutius. ⁷ Erga
 meretricem Bacchidem. ¹⁰ Castum erga virginem. ¹¹ Naturam.
¹² Quod nunc dixi, sc. me integram velle reddere eam. Prosequitur Parme-
 no Pamphili verba. ¹³ Dicere, divulgare, notum facere. ¹⁴ Inutile, pe-
 riculosum, propter patris iram, qui auctor istarum nuptiarum. ¹⁵ Eam
 puellam. ¹⁶ Proprio patri Phidippo. ¹⁷ Quam non possis honestè cul-
 pare & repudiare, quã nullius vitii accuses, damnes, id est, sine iusta causæ
 allegatione. Vitium dicere alicui, est vitii accusare. Plaut. Aſin. 5, 3. ſaxò ut
 ſciam, quid periculi ſis. Dotata uxori vitium dicere. ¹⁸ Culpæ uxoris, ut
 exponit Donatus. ¹⁹ Superbiæ. ²⁰ Uxorem meam. ²¹ Quod amo
 Bacchidem. ²² Pamphilus. ²³ Uxoris loco. ²⁴ Faciet Pamphi-
 lus ? ²⁵ Ibat ad Bacchidem. ²⁶ Sicut fieri solet. ²⁷ Pamphilum.
²⁸ Alienatum, id est, Pamphilum duxisse uxorem. ²⁹ Bacchis. ³⁰ Dis-
 fidiis & superba. ³¹ Petulans, impudens. Proferre enim est petere: nam
 qui multum petit, impudens est & procax in petendo. ³² Nuptiis cele-
 bratis. ³³ Bacchis. ³⁴ Si Bacchis sit facta multo magis procax propter
 id, quod fecit Pamphilus, fidem non prestando. ³⁵ Talis maligni-
 tas & procacitas.

1 Aballevavit, abstraxit.
 2 Metaphora.
 3 Pamphilum.
 4 Bacchidem.
 5 Mores.
 6 Uxorem.
 7 Philumenam esse modestam.
 8 Ad comparationem.
 9 Ut est.
 10 Comparans mores Bacchidis & Philumenæ, & de utriusque moribus ex hac comparatione iudicans, ut sequitur.
 11 Uxor Philumenæ. Collatio Philumenæ & Bacchidis.
 12 Ut decet uxorem, quæ liberali ac modesto sit ingenio, id est, quæ bonæ ac honestæ sit naturæ. Posterius autem membrum comparationis consulto omittit, ne Bacchidem abientem insectando, præsentem Philomenam ostenderet.
 13 Veretunda.
 14 Bene morata.
 15 Importunitates, molestias.
 16 Iniquitates.
 17 Mariti sui Pamphili.
 18 Ferebat.
 19 Tempus silentio, id est, celabat, ne ejusmodi contumeliæ, quibus afficiebatur, quocumque resciscerentur.
 20 Tunc, postquàm sc. Pamphilus hæc omnia comparavit.
 21 Ejus, sc. Pamphili.
 22 Misericordie, commiseratione erga uxorem, quia miserebatur uxoris, quia videbat optimos mores in conjugæ. Nam Genitivi Mei, Tui, Sui, Nostræ Vestri, subjecti nominibus affectuum, ut amor, odium, amor, misericordia, desiderium, &c. passionē significat: ut amor tui id est, quo tu amaris à me.
 23 Superatus, multum motus. Al. devinctus, id est, adjunctus, obligatus.
 24 Ex altera parte.
 25 Desiderus, separatus.
 26 Bacchidis imbecillitate & malignitate.
 27 Sensim se lubdixit, donec posset opinio abstinere consuetudine Bacchidis.
 28 Ad vel in hac uxorem Philumenam. Al. lus.
 29 A Bacchide, id est, coepit amare Philumenam.
 30 Naturam suæ naturæ similem ac congruentem: ille pius ac pudens, ut paulo superius, hæc pudens, modesta, &c. ut modo.
 31 Dum viderent inter se familiarissime.
 32 Insula Thraciæ proxima.
 33 De cognatione.
 34 Pamphili & patris sui Lachetis, dominorum suorum.
 35 Quam cognatus senex reliquit.
 36 Pamphilum & patrem.
 37 Atque abiecit jure.
 38 In Imbrum.
 39 Amore suæ uxoris captum.
 40 Nolentem.
 41 Quasi manibus expellit. Nam propriè extrudere dicitur, quod manibus expellit. Est autem hoc verbum necessitatis & aptum importunitati.
 42 Laches.
 43 Pamphilus.
 44 Softrata.
 45 Athenia.
 46 Pater ejus Laches.

PH. Quid adhuc habent ⁴ infirmis aris nuptiæ? ¹⁰⁰
 PA. Nunc audies. Primum dies ⁶ complusculos
¹ Bene conveniebas sanè inter ⁸ eas: interim
 Miris modis odisse ⁹ cæpis ¹⁰ Sofstratam,
 Neq; ¹¹ lues ullæ inter eas, ¹² postulatio
 Aauquam. PH. ¹³ quid igitur? PA. si ¹⁴ quando ed
¹⁵ eam ¹⁶ accesserat
¹⁷ Confabulatum, ¹⁸ fugere è ¹⁹ conspectu illico,
²⁰ Videre nolle: denique, ubi non ²¹ quis ²² passi.
²³ Simulat se à ²⁴ matre ²⁵ accersi ad rem divinam,
²⁶ abis.
 Ubi ²⁷ illic ²⁸ est ²⁹ dies complures, ³⁰ accersi jubet:
³¹ Dixere causam tunc ³² nescio quam: ³³ iterum
 jubet:
 Nemo ³⁴ remisit: postquam ³⁵ accersunt sæpius,
³⁶ Agram esse simulant ³⁷ mulierem: ³⁸ nostra illic
 la ³⁹ visere ad eam. ⁴⁰ admisit nemo: ⁴¹ hoc ⁴² ubi
⁴³ senex

¹ In agros
 operandi
 gratia in
 contulit
 scurium
 ab homi-
 num con-
 sultio.
² Athenas.
³ Rediit.
 confert se.
 Cic. Crr-
 braanim
 illius lica-
 ra ab aliis
 ad nos
 committunt.
 Id est,
 redeunt
 & red-
 duntur.
⁴ Infrabi-
 litatis.
 Phorm.
 5, 1, 6.
 Quod ut
 facerem.

me egestas impulit, cum seirem infirmas bases esse nuptias. ⁵ Quid
 infirmitatis nuptias habeant. ⁶ Complures. Recitat causas, cur Philumena
 abierit: Sofstrata. ⁷ Nulla erat controversia. Dicimus eleganter *optimè*
 inter nos conveniebas, id est, nihil erat controversiæ inter nos: ubi *conveni-*
 etas est verbum impersonale: sed cum dicimus, *hos convenit inter nos*, id est,
 de hoc nulla est inter nos controversia, Personale verbum est. ⁸ Socrum
 & nurum, Sofstratæ, matrè Pamphili & Philumenam. ⁹ Nurus, uxor Pam-
 phili, sc. Philumena. ¹⁰ Socrum, matrem Pamphili. ¹¹ Jurgia ulla fue-
 runt. ¹² Accusatio, querela fuit, id est, nunquam apud alios querebatur
 nurus de socru, neutra conquerebatur de altera. ¹³ Si lites non habuerunt,
 quid fuit aliud inter eas, unde de odio tibi constet? ¹⁴ Aliquando, forte.
¹⁵ Philumenam. ¹⁶ Venerat Sofstrata. ¹⁷ Ut confabularetur seu collo-
 queretur cum ea. ¹⁸ Philumena fugiebat. ¹⁹ Sofstratæ sc. nē videretur
 ab ea: quia erat gravida. ²⁰ Nolebat aspicere Sofstratam. ²¹ Potest.
²² Durare in domo locus Sofstratæ. *καρτερεῖν*. Malè Donatus hic *te dura-*
 ri, tolerare aut tolerari exposuit. ²³ Fingit Philumena. ²⁴ Myrrhina.
²⁵ Vocari ad sacrificium faciendū: tu enim amici & familiares vocari sole-
 bant. ²⁶ Discedit, neq; expectat ut mitteretur. ²⁷ Apud matrem.
²⁸ Philumena. ²⁹ Multis diebus. ³⁰ Socrus Sofstrata jubet Philumenam
 advocari. ³¹ Tum mater, & filia, & ancillæ nescio quid causatæ sunt, quo
 minus Philumena redire posset. ³² Quia nullius erat momenti: q. d. nulli.
³³ Secundo Sofstrata jubet eam Philumenam advocari. ³⁴ Philumenam.
 Pamphili uxorem. ³⁵ Qui erant missi Sofstrata. ³⁶ Agros. ³⁷ Phil-
 umenam. ³⁸ Hera mea Sofstrata. ³⁹ Ad visendum, visendi causa Græ-
 cismus est. Infra 3, 1, 10. Tum filius tuus introiit videre, ut videret, quid agat.
⁴⁰ Introduxit Sofstratam ad Philumenam. ⁴¹ Dissidium, quod Philume-
 na nollet redire. ⁴² Postquam. ⁴³ Laches.

X

Rescivit,

1 Propter *Reservit, heri 1 eâ causâ 2 rure huc advēnit,* 115
 2 rurum. 3 Patrem 4 continuâ 5 conveniis Philumena.
 3 Ex agris. *Quid 6 egerint inter se, nondum 7 etiam scio:*
 3 Phidip- *Nisi sanè 8 curâ est, quorsum 9 evēniurum 10 huc*
 4 pum. *fit.*
 4 litico. *Habes 11 omnem rem: 12 pergam, quo cæpi, hoc iter.*
 5 Allo- *PH. Et quidem 13 ego: nam 14 constituam cum quodam*
 5 quitur. *hospite* 120
 6 Pece- *Me esse illum 15 convenituram. PA. Dii 16 verari*
 6 int, vel *benè*
 locuti *Quod agas, PH. vale. PA. & tu benè vale, Phi-*
 fuerint. *lotum.*
 duo senes. *scire.*
 7 Adhuc. 9 Processurum. 10 Quod Philumena abierit à socru, vel tumultus in-
 8 Sollicitus sum *ter Sotratam & Philumenam. 11 Quam scire expetivisti. 12 Per-*
 scire. *sequar hoc iter, quo itinere cæpi, sc. ire ad portum: vel perseverabo sc. in*
 13 Abibo. *13 in quem locum, scilicet ad portum, cæpi iter, id est, sum iter ingressus.*
 4.4. *Aut cum venturam dixerò, & constituerò, &c. Cic. Vellem non con-*
 15 Allocuturam. *stituisse Scipioni in Tusulanum. Juv. Hic ubi nocturne Numa constitueret*
 16 Fortunent, *amice. 15 Allocuturam. 16 Fortunent, approbent benè, & so-*
 17 Te dirigant.

ACTUS II. SCENA I.

LACHES, SOSTRATA.

1 Irascentis **LA. 1** *P* *Rô Deum atq; hominum 2 fidem! 3 quod*
 exclamatio. *boc genus est, 4 quæ hæc conjuratio,*
 Sotratam *Ut omni 5 mulieres 6 eadem 6 æquè 7 studeant nolui-*
 uxorem *quæ 8 omnia?*
 accusat *Neq; 9 declinatam quidquam ab aliarum ingenio*
 Laches, *10 ullam 11 reperias:*
 quod pu-
 rum Ph-
 lumenam
 duritie sua & morum incommoditate domo ejecerit: socrus contra, nihil
 tale à se peccatum esse, contendit. 2 Auxilium, sc. implero. 3 Qua-
 le est hoc genus muliebre, vel mulierum? 4 Qualis est hæc conjura-
 tio inter mulieres? 5 Eadem res, sc. lacerare nurus & odisse. 6 Pa-
 riter, similiter. 7 Studiosè cupiant, velint cum affectu, *οὐκ ἄλλως*, id
 est, valde, impensè velint. 8 Quæ viri velint, vel nurus. 9 Desinem
 indeam seu recedentem in aliquo, seu aliquatenus ab aliarum mulierum
 natura, *οὐκ ἄλλως ὥς τινος ἀλλὰ ὡς ἑαυτῶν*. Menâ, *τὴν γυναι-*
 κὸς πῶποτ' *ἔδωκεν*, id est, à femina nil femina unquam diseri-
 pat. 10 Mullerem. 11 Inventat aliquis. Secunda persona pro tertiâ.

Itaq; 2 adeo 3 uno animo omnes 4 socrus oderunt 1 Et ita.
 5 nurus : viris 2 Plane.
 6 Esse adversus, 7 æque studium est, similis est 8 per- 3 Valdè si-
 tinacia. mili &
 9 In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad mali- 5 consensien-
 tiam : & ti, id est,
 10 Ei ludo, si 11 nullus est, magistram 12 hanc esse, sa- unanimit-
 tis certò sei. ter, pariter:
 SO. Me miseram! quæ nunc, quamobrem 13 accuser, quia eadem
 nescio. LA. 14 hem! æque stu-
 15 Tu nescis? SO. 16 non, ita me Dii benè ament, mi- dent no-
 Laches, luntque
 17 Itaq; unà inter nos agere ætatem liceat. LA. Dii sententi-
 18 mala prohibeant. 10 a. p. 180-
 SO. Meq; abs te immeritò esse accusatam, 19 post- deca, ad
 modum risi ces. LA. 20 scio, deserten-
 21 Te immeritò? an quidquam pro 22 istis factis 23 di- dam u-
 gnum te dici potest, tramque
 Que 24 me, & te, & familiam 25 dedecoras, 26 filiæ personam,
 27 luctum paros? ait hic
 28 Tum autem 29 ex amicis inimici ut sint nobis 30 af- Donatus:
 fines, 31 facis, ambigui-
 tas autem
 ex eo,
 quod
 utrumque

socrus & nurus, vel ut Accusativi, vel ut Nominativi possint accipi; sed
 idem quæ sita ambiguitas, quia utrolibet accipias modo, æque vera fuerit
 sententia: nam & tunc socrus ut plurimum oderunt æi nurus: & tunc nurus æi
 socrus. Quæ tamen amphibologia nullam habet ambiguitatem: Socrus
 enim acculantur, non nurus. 5 Uxores horum filiorum. 6 Adver-
 sari, se opponere. 7 Eadem illis opera & voluntas. 8 Perseveran-
 tia in malo. 9 Omnes mulieres videntur instructæ atque eruditæ ad
 improbitatem, id est, malitiam didicisse in eadem schola malitiæ. Eodem
 enim in ludo docti dicuntur, qui similibus laborant vitiis, & improbitate
 pares sunt. 10 Illi scholæ malitiæ. 11 Talis malitiæ ludus. 12 Uxo-
 rem meam Socratam. 13 Adeo è marito meo, quod dicat me esse ne-
 quitie magistram. 14 Indignantis Interjectio & irritantis. 15 Quam-
 obrem accusaris? Ironia. 16 Scio. 17 Et ita liceat nos simul tra-
 ducere vitæ tempus, ut verum dico, me nescire, quamobrem accuser.
 18 Quæ hoc impedire possunt, nè scilicet inter nos agere ætatem liceat.
 19 Postea, ubi meam audieris excusationem. 20 Ironice. 21 Di-
 citur accusatam? Q. d. Scio te non esse tantum accusatam, quantum merui-
 sti. 22 Quod causam præbuiti discessionis Philumena. 23 Prout
 merita es. 24 Tuam maritum. 25 Dehonestas. 26 Pamphilus
 absenti. 27 Mororem procuras, propter dissidium cum Philumena?
 28 Præterea. 29 Cum prius essent amici nobis. 30 Propinqui no-
 stri propter nuptias. 31 Tua morositas.

1 Affines. 1 Qui 2 illum 3 decernens dignum, suos 4 cui 5 libe-
 2 Pam- ros committerent. 15
 philum. Tu sola 6 exorere, quæ 7 perturbes 8 hæc tuâ 9 impu-
 3 Deceve- dentia.
 runt, id est, SO. 10 Ego ne ? LA. 11 inquam, mulier, quæ me
 statuerunt. omnino 12 lapidem, baud 13 hominem, putas.
 4 Filia. An, quia ruri esse crebro soleo, nescire arbiarimini,
 5 Suam si- Quo quisq; pacto 14 hic vitam 15 vestrarum 16 exi-
 liam collo- gai?
 carent, tra- Multo melius, 17 hic quæ 18 fiunt, quam 19 illic, ubi
 derent si- sum assidue, scio: 20
 dei. Ubi Ideo quia, 20 uti vos mihi domi 21 eritis, 22 proinde
 liberi in ego ero foris.
 plurali sig- 23 Jampridem equidem audiui 24 cepisse odium mi-
 nificatione 25 Philumenam:
 unius filii 26 Minimeque adeo mirum: &, 27 si id fecisset,
 usurpatur. 28 magis mirum foret.
 Sic Cicero Sed non credidi 29 adeo, ut etiam 30 totam hanc 31 odif-
 de unica set domum:
 Cæsaris 32 Quod si 33 scissem, 34 illa 35 hæc 36 maneret potius,
 filia lo- 37 tuhinc 38 isse foras.
 quens, ju- At 38 vide, quam immerito 39 ægritudo hæc oritur
 sandissi- mibi abs 40 te, Socrata.
 mos liberos
 6 Exore-
 ris, emer-
 gis, pro-
 dis, repe-
 riris.
 Exoriri di-
 citur, qui
 non expectatus aliquem invadit. Verbum hoc impudentiam notat, inquit
 Donatus. 7 Impedias. 8 Has amicitias & mutua commercia cum
 affinis. 9 Importunitate, importunitate. 10 Perturbo omnia?
 11 Perturbasti hæc. 12 Insuperabilem, brutum stupidumq; hominem. Sic
 Heaut. 5, 1. Quot res dedere, ubi possem persentiscere, si essem lapsus? 13 Tam
 maritum. 14 In urbe. 15 Veitrum. Sic Eun. 4, 4. hunc oculis tuis No-
 strorum nunquam quisquam vidit, Phædria. 16 Agat, traducat? 17 In
 urbe, sc. Athenis. 18 A vobis. 19 Ruri, sc. quæ fiunt. 20 Quam
 admodum. 21 Estis, id est, quales vos in urbe geritis ad meum decus vel
 dedecus. 22 Ita vel talis ego ero in agris, labori meo plus minui-ve par-
 cens. Ita, si vos recte vixeritis, bene audio: sin præve, male. 23 Dodum.
 24 Concepsisse. 25 Nutum nostram. 26 Neque id adeo admiran-
 dum est, si ceperit odium tui. 27 Nisi Philumena cepisset odium tui.
 28 Cum tu sis ejusmodi moribus prædita, qui facile odium pariam.
 29 Eam tantum odium cepisse tui. 30 Eam totam familiam, & lo-
 cum ipsum. 31 Tua causa. 32 Eam fuisse concepturam tantum
 odium tui. 33 Scivissem in tempore. Syncope. 34 Philumena.
 35 In sedibus meis. 36 Mansisset. 37 Ivisse, commigrasse foras,
 id est, ejectione, 38 Considera. 39 Animi molestia & dolor, quod
 totam familiam dedecorasti, expulsa nuru. 40 Uxor mea.

Hic habitatum ¹ abii, ² concedens vobis, & ³ rei
serviens,

⁴ Sumptus vestros ⁵ omninoq; ut ⁶ nostra res posset
pati.

⁷ Meo labori hand parcens, ⁸ præter æquum ⁹ atque
etatem meam.

¹⁰ Non te pro his curasse ¹¹ rebus, ¹² nè quid ægrè esses
mibi?

SO. Non ¹³ meâ operâ neq; ¹⁴ pol culpa ¹⁵ evēnit.
LA. ¹⁶ imò maximè.

¹⁷ Solâ ¹⁸ hîc fuisti: in te omnis ¹⁹ hæret culpa solâ,
Socrata:

²⁰ Quæ hîc erant, curares; ²¹ cum ego vos solvi curis
cæteris.

Cum puellâ ²² animum ²³ suscepisse inimicitias non
pudes?

²⁴ Illius dices culpâ ²⁵ factum, SO. hand equidem
²⁶ dico, mi Laches.

LA. Gaudeo, ita me Dii ament, ²⁷ gnati causâ: nam
²⁸ de te quidem

Satis scio, peccando detrimenti nihil fieri potest.
SO. Quis scis, an eâ causâ, mi vir, me odisse ²⁹ aspi-

mulaveris.

¹ Me
contuli.

² Morem
gerens vo-

bis, vel per-

mittens ut
in urbe

essetis.

³ Rei fa-

miliari

⁴ operam

dans.

⁵ Impen-

sas, quas

in urbe fa-

citis, id est,

ut vos satis

haberetis

in urbe.

⁶ Vitam

otiosam.

⁷ Nostre

facultates,

nostram

pecuniam.

⁸ Assidue

laborans.

⁹ Contra

id quod

æquum est,

¹⁰ et con-

tra ora-

nem utatis meâ, quâ i labore immunis esse debebat, quia sum senex. Unde
in Heaut. 1, 157. Chremes dicit Menedemo: Quod mihi videri præter ætatem
tuam Facio, & præterquam res te adhortatur tua. ¹⁰ Non nè decebat
te uxorem meam, &c. ¹¹ Pro tantis meis laboribus, quibus vobis sup-
pedicavi sumptus. ¹² Nè quid molestiæ ex vobis perciperem? ¹³ Mea
instinctu, meâ operatione & studio. ¹⁴ Adverbium jurandi. ¹⁵ Ac-
cidit, ut nurus Philumena relinqueret hanc domum. ¹⁶ Sed præcipue
opera tua evenit. ¹⁷ Sine me, & sola habes regimen totius domus.
¹⁸ In domo nostra. ¹⁹ Fixa est, reposita est. ²⁰ Quæ in urbe curanda
erant, curare debuisses. ²¹ Quandoquidem ego vos, qui in urbe manebat-
is, liberavi aliis sollicitudinibus, scilicet operandi aliquid manibus pro-
pria. ²² Vetulam, quæ debebas usâ esse sapientiâ, & non curasse hæc
indigna tua ætate. ²³ Contraxisse. ²⁴ Philumena. ²⁵ Quod
fuerint inimicitia, vel quod discesserit. ²⁶ Id factum culpa poet-
is. ²⁷ Pamphili gratia, id est, gaudeo, quod talem uxorem habere
filius, quæ nè ab inimica quidem socru possit accusari. ²⁸ Quantum
ad te attinet, equidem hoc scio, peccando detrimenti nihil fieri potest
tibi, id est, quantumcunque peccaveris, nihil de tua existimatione mi-
nuitur, quia jam talis es, ut peccando pejor fieri non possis. ²⁹ Finis
Philumena.

1 Myrthi-
na, scilicet
quam me-
cum.

2 Tempo-
ris, id est,
diutius.

3 Esse ini-
micitias
inter vos.

4 Quia.

5 Euntem
ad vilen-
dam Phi-
lumenam.

6 Intro-
ducere, ad-
mittere?

7 Sed cer-
te.

Ut cum¹ matre una² plus esset? L.A. quid ais? ³ signi hoc sat est,

4 Quod heri nemo voluit⁵ visentem te ad eam⁶ in-
tromittere?

SO. 7 Enim⁸ lassam oppido tum aiebant: ⁹ et ad
eam¹⁰ n¹⁰ admissa sum.

L.A. ¹¹ Tuos esse¹² illi mores¹³ morbum magis, quam
ullam aliam rem, arbutor:

Et¹⁴ meritò adeò: nam¹⁵ vestrarum¹⁶ nulla est,
¹⁷ quin natum ve.it

¹⁸ Ducere uxorem; & qua vobis placita¹⁹ conditio
est, ²⁰ datur:

²¹ Ubi duxere impulsu vestro, vestro impulsu easdem
²² exiunt.

8 Debllem, defatigatam Philumenam valdè morbo, ac propterea quiesce-
re. ⁹ Ideo, quod esset lassà. ¹⁰ Intromissa. ¹¹ Duros & acer-
bos toleratu, id est, tuam morositatem. ¹² Paellæ. ¹³ Causam mor-
bi, id est, agrotat ex moribus tuis malis, quibus acerbè contristatur.
¹⁴ Non sine causa certè tuis malis moribus agrotat. ¹⁵ Vestrum ma-
lierum. ¹⁶ Socrus. ¹⁷ Quæ non. ¹⁸ Sc. domum. Veteribus enim
mos fuit, nuptam è patris domo noctu tædis prælatâ velatâ in mariti
domum deduci. ¹⁹ Optio, electio, pectio, id est, vos matres præferibi-
lis filijs conditiones ex vestra libidine, & filij coguntur eas decere, quæ
vobis placet. Sic Phor. 4, 1. Nam hæc conditionem si sui tultro extraxit.
Ite. ²⁰ A vobis matribus gnatis. ²¹ Postquam filij duxerunt illas
uxores, quas elegistis, vestra infantia. ²² Excludunt, ejiciunt à se.

ACTUS II. SCENA II.

PHIDIPPUS, LACHES, SOSTRATA.

1 Laches,
Pamphili
pater,
remitti
cupit nu-
rum suam:
pater

PH. 1 E T si scio, ² Philumena, meum ³ jus esse, ut
te ⁴ cogam

Quæ ego ⁵ imperem, facere: ego tamen ⁶ patrio ani-
mo victus, ⁷ faciam,

Phidippus dicit, non posse eam perdurare apud socrum, absente Pamphilo.
² Hæc Phidippus, domo egrediens, filia suæ dicit. Apparet autem multa
prius patri suo Philumenam locutam fuisse. ³ Patrium scilicet, id est,
mihi incumbere, ad me spectare. ⁴ Cogere possum. ⁵ Principium
tibi. ⁶ Paterno animo, non ratione, relicto jure meo, à jure meo re-
cedens, ⁷ Imperabo mihi.

ut tibi ¹ concedam, neq; tuæ ² libidini ³ adversabor.

LA. ⁴ Atq; eecum Phidippum ⁵ optimè video: ex

⁶ hoc jam ⁷ scibo, ⁸ quid sit.

Phidippe, esse ego meis⁹ omnibus sci¹⁰ me ¹⁰ apprimè obsequentem:

Sed non ¹¹ adeò, ut ¹² facilitas mea¹³ illorum corrumpat animos

¹⁴ Quod si tu idem faceres, ¹⁵ magis in rem & no-
stram, & vestram id esset.

Nunc video in ¹⁶ illarum potestate esse te. PH. ¹⁷ es-
verò.

LA. ¹⁸ At si te veri de filia: ¹⁹ ut veni, in idem in-
certum ²⁰ amisti.

Hand ita decet, si ²¹ perpetuam vix esse affinitatem habent,

²² Celare te iras: si quid est peccatum ²³ à nobis, ²⁴ profer:

Aux ea ²⁵ refellendo, aux ²⁶ purgando vobis, corri-
gemus,

Te ²⁷ iudice ipso: si in ea est causa ²⁸ reinendi apud vos.

Quia agra est; te mihi injuriam facere arbi-
tror, Phidippe,

fit domi. ³ Reluctabor, repugnabo. ⁴ Hoc jungendum est cum eo, quod dixit in fine superioris scenæ, vestro impulsu easdem exigunt deinde animadvertit Phidippum exeuntem. ⁵ Opportune. ⁶ Phidippo.

⁷ Antiquè pro salam. ⁸ Quid sit sperandum de reducta puella. ⁹ In tota familia. ¹⁰ Valde facilem, indulgentem. ¹¹ Tantopere, scilicet me esse meis obsequentem. ¹² Indulgentia, quod nimium sum obsequens. ¹³ Illos deteriores reddat, ut mea facilitate fiant deteriores.

¹⁴ Si non esses nimium facilis. ¹⁵ Illud esset magis utile siue utilius & nobis & vobis, quam id, quod facis. ¹⁶ Foeminarum tuarum, uxoris scilicet & filiarum, id est, te regi earum aroitorio, te non esse tui juris. ¹⁷ Corripientis est Adverbium. Q. d. Non te te judicas, ego non sum in illarum potestate. Blandè autem accusationem, quam intendit, mitigat. ¹⁸ Filiarum tuarum causa te conveni. ¹⁹ Dimisisti, remisisti similiter incertum, sicut veni, id est, incertus veni, incertum demisisti. ²⁰ Amisisti. Sic Eun.

²¹ Simul consilium cum te amisti? ²² Stabilem, firmam. ²³ Occultare, tegere iracundiæ tuæ causas. ²⁴ A nostra parte, id est, si in illis quæ re peccavimus. ²⁵ Ingenue dicas, in quibus sit peccatum. ²⁶ Re-
futando, ostendendo falsum, negando illa facta. Refello compositum estem falso & re propositione, id est, falsam seu fallaciam contradictionis destruo, quod quidem sit præcipue negando. ²⁷ Excusando, faciendi rationes ostendendo. ²⁸ Judicante. ²⁹ Philumenam.

¹ Motem-
geram, in-
dulgentiam,
hoc permit-
tam, quod
petis, nepe
ut maneat.
² Tus
voluntati.
Sed. in Cat.
Magisque
in deserta
armis &
militariibus
equis, quam
in scortis
atq; convi-
viis libi-
dinem ha-
bebant.
¹⁰
Vel libidi-
ni, id est,
temera-
ria, inque-
tuz volun-
tati: quia
non est
æquum,
ut, absente
matre,
uxor non

1 Nē non. Si metuis, satis ¹ ut mea domi ² curetur diligenter.
 Supra 1, 2. At, ita me Dii avert, haud tibi hoc ³ concedo, ⁴ illi pater es, ⁵ ut tu illam ⁶ salvam magis velis, quā ego : ⁷ aded gnati causā,
 8 Quē ego intellexi illam haud minus, quā se
 ipsum, ⁹ magnificare.
 10 Neq; aded me clam est, quā esse ¹¹ nū ¹² gra-
 viter laturum credam,
 13 Hoc si rescieris, eo, domum ¹⁴ studeo hāc prius, quā
 ille huc redeat.
 PH. Laches, & ¹⁵ diligentiam vestram, & ¹⁶ benigni-
 tatem
 Novi : & quae dicis, omnia esse ut dicis, ¹⁷ animam
 induco :
 Et te hoc mihi cupio credere : ¹⁸ illam ad vos redire
¹⁹ studeo,
 Si facere possim ²⁰ ullo modo. LA. quae ²¹ res te facere
²² id ²³ prohibet ?
 Ebo ²⁴ nunquid nam accusat virum ? PH. ²⁵ minimi
 nam posquam ²⁶ attendi
 Magis, & vix capere cogere us ²⁷ redires, ²⁸ sancte ad-
 juras,
 Non posse ²⁹ apud vos ³⁰ Pamphilo se absente perdu-
 rare.
 Aliud fortasse ³¹ aliis visum est : ³² leni ego animo
 sum ³³ natum :
 34 Filium
 Pamphilum. ³⁵ Molestē, agere. ³⁶ Uxorem scilicet reliquisse do-
 mum meam. ³⁷ Do operam, laboro, studiosē ago, ut Phylumena in
 domum meam redeat, antequam filius meus Pamphilus revertatur domum
 ex Imbro, quo profectus est. ³⁸ Quod hoc facias bono animo. ³⁹ Li-
 beralitatem & beneficentiam. ⁴⁰ Mihi persuadeo. ⁴¹ Filium meum
 Pamphilum. ⁴² Do operam, impensū volo. ⁴³ Aut bonis verbis,
 aut oburgatione. ⁴⁴ Causi. ⁴⁵ Ut redeat ad nos. ⁴⁶ Impe-
 dit ? ⁴⁷ An in aliqua re conqueritur de marito suo Pamphilo ? ⁴⁸ Ac-
 cusat virum. ⁴⁹ Institi, contendi. ⁵⁰ Domum. ⁵¹ Sancte, fir-
 miter admodum jurat. ⁵² In vestris aedibus. ⁵³ Absente Pamphi-
 lo marito se permanere. ⁵⁴ Parentibus. Q. d. Nemo sine crimine
 vivit. Horat. Vitiū nemo sine nascitur, optimus ille est, Qui minimi ur-
 getur. Et Catul. Sui cuique attributus est error. ⁵⁵ Miti. ⁵⁶ A
 natura.

Non possum¹ adversari meis. LA.² hem Sostata ! i Repu-
 SO.³ heu me miseram ! gnare, resi-
 LA.⁴ Cernum-ne est istud ? PH.⁵ nunc quidem, ut
 videatur : ⁶ sed nunquid⁷ vis ? omnia, quam
 Nam⁸ est, ⁹ quod me¹⁰ transire ad¹¹ forum jam cupiunt,
 oportet. LA. eo tecum una. concedo
 Lenē esse,
 non est vi-
 tium : sed

ideo lenem esse, ut corrumpi sinas potius, quam adverseris, magnum vitium
 est. Merito igitur hoc addit, quod si non accidisset, se potius laudasset, quam
 culpam agnovisset. ² Interjectio indignantis. Q. d. Audin' hoc? Tu injus
 rei auctor es, tu ita tractasti eam, ut nolit redire. ³ Interjectio dolentis.
 An hoc jam non satis exploratum est, sc. culpam in te sola haurere? ⁵ Sc.
 facite. ⁶ Discedentis est. ⁷ Sc. aliud, id est, nunquid est, quod mea ope-
 ra opus sit vobis? ⁸ Aliquod negotium. ⁹ Propter quod, quare.
¹⁰ Citare. ¹¹ Causarum, non venale.

ACTUS II. SCENA III.

SOSTRATA.

A Depol² nē³ nos⁴ equē sumus omnes⁵ in-
 vise⁶ viris,
 Propter⁷ paucas, ⁸ quae omnes faciunt dignae ut vide-
 amur⁹ malo.
 Nam, ita me ament Dii, ¹⁰ quod hic accusat nunc
¹¹ vir, sum extra ¹² noxiam.
¹³ Sed non facile est ¹⁴ expurgari : ¹⁵ ita animum
 induxerunt, ¹⁶ secus
 Omnes esse ¹⁷ iniquae : ¹⁸ haud ¹⁹ pol me quidem : inique
 nam nunquam ²⁰ secus
²¹ Habui²² illam, ²³ ac si ex me esset nata : nec, ²⁴ quā
²⁵ hoc ²⁶ mihi eveniat, scio :
²⁷ Nisi pol ²⁸ filium ²⁹ multivodis jam expecto, ut
³⁰ redeat domum.

¹ Sostata
 queritur,
 genus mu-
 lierū nimis
 esse suspo-
 ditum viris.
² Certe.
³ Mulieres.
⁴ Aliqua-
 liter. Al.
 inique
⁵ que, id est,
 live inme-
 ritae, sive
 recte ac
 suo meri-
 to : ut so-
 lit, scen.
 Adelpi.

justa, injusta. ⁵ Invisa, ex. ⁶ Maritis nostris. ⁷ Aliquas mulieres
 malas. ⁸ Paucae. ⁹ Misera, infortunio, i. ut male tractemur, ut omnes
 judicemus esse pessimas. ¹⁰ In quo, propter quod, sc. quod si iniqua nunti-
¹¹ Marcus nunc. ¹² Culpam, i. in eo sum innocens. ¹³ Sed id, cujus me
 accusat nunc vir. ¹⁴ Excusati, sc. ut aliud credant mariti de uxoris
¹⁵ ita persuaserunt sibi viri, hoc pro certo habent. ¹⁶ Matres maritorum.
¹⁷ Nubibus fuls. ¹⁸ Conscia sum fuisse iniquam. ¹⁹ Adverbium jurandi.
²⁰ Aliter. ²¹ Complexa sum, tractavi. ²² Nurus meam Philumenam.
²³ Quam si propria fuisset filia. ²⁴ Unde, quomodo, qua ratione. ²⁵ Ma-
 lum. ²⁶ Judicet esse in nurus iniqua. ²⁷ Sed. ²⁸ Pambisum.
²⁹ Multis modis, vehementer. ³⁰ Utic, me his miseriis liberet, vel ut
 componatur hac causa.

ACTUS III. SCENA I.

PAMPHILUS, PARMENO, MYRRHINA.

2 Nulli.
Pamphilus
reversus ex
Imbro, ubi
rescivit,
uxorem
suam, so-
gra reli-
cta, ad
matrem,
se ablen-
te, abiisse,
deplorat
suam in
amore in-
felici-
tatem.
3 Majora
mala: quam
dupliciter
eveni-
runt.

PAM. ¹ **N** Emini ego ² plura acerba esse ex amo-
re homini unquam ³ oblata credo,
Quam mihi: ben me ⁴ infelicem! ⁵ hancine ego
vitam ⁶ parsi perdere?

⁷ Haccine ego causâ eram tantopere cupidus ⁸ re-
deundi domum?

Cui quantô fuerat ⁹ præstabilius, ¹⁰ ubi vis gemiam
¹¹ ætatem agere,

Quam ¹² huc redire? ¹³ atq; hæc ita esse miserum
me resciscere?

¹⁴ Nam nos omnes, quibus alicunde aliquis objectum
est labos,

Omne quod est interea tempus, ¹⁵ prius quam id re-
scitum est, lucro est.

PAR. At ¹⁶ sic, citius ¹⁷ qui se ¹⁸ expedias hinc erum.
nis, ¹⁹ reperies.

Pamphilo:
ex præterito, de meretrice: ex præsenti, de uxore. Metaphora: fructibus
immaturis. 3 Evenisse. 4 In amore. Lachrymans hoc dicit. 5 Ta-
lem, tam infelicem. 6 Abstini, veritus sum. Indignatur se in projectio-
ne tantam vitæ curam egisse, cum satius fuisset in mari perire, quam hanc
infelicitatem experiri. 7 Ut acerba ex amore experirer, vel, ut rescis-
cerem hoc dissidium. 8 Ex Imbro. 9 Melius, commodius. 10 In
quolibet alio loco, etiam in ultimis terris. Gentium per Pleonasmum abundat,
11 Vivere. 12 Athenas. 13 Atque me miserum resciscere
hæc ita esse, id est, tales esse lites inter patrem & matrem, & uxorem dis-
cessisse. 14 Ordo est: Nam omne tempus, quod est interea, id est, quod
inter illud spatium intercedit, priusquam id, sc. quod adfert laborem, rescis-
tum est, id est, compertum est, est lucro, id est, est in lucro, vel ad lucrum,
id est, non afficit nulum, nos omnes, id est, apud nos omnes, vel nobis om-
nibus (ut sit casus pro calu) quibus aliquis labos est objectus, id est, aliqua
molestia, malum, proos, æritudo oblata est, alicunde, id est, ex aliquo
loco, sive ex aliqua occasione. 15 Hæc Pericleis, insignis Athenien-
sum Oratoris, dictum comprobatur. Qui cum nuntiasset Senatui populum
devictum esse, idq; factum populus agere tulisset, respondisse fertur: O vi-
res! vobis ego injurius non sum, qui huius tristitiam vobis auctorem lucri feci-
si. 16 Hoc modo, scilicet quod domum redieris, & discordias esse didice-
ris. 17 Quomodo. 18 Exiitvas, liberae his periculis & calamita-
tibus. 19 Facile invenies.

Sed non ¹ rediisset, hæc ² iræ factæ essent multæ ³ ampliores :

Sed nunc adventum tuum ⁴ ambas, Pampbile, scio ⁵ revertitur.

⁶ Rem cognosces : iram ⁷ expeditis : ⁸ restitues rursum in ⁹ gratiam

¹⁰ Levia sunt, quæ tu ¹¹ pergravia esse ¹² in animum induxisti tuum.

PAM. ¹³ Quid consolare me? an quisquam ¹⁴ usquam gentium et ¹⁵ æquè miser?

Præquam ¹⁶ hanc uxorem duxi, habebam ¹⁷ alibi animum ¹⁸ amoris deditum :

Tam ¹⁹ in hac re ut ²⁰ taceam, cuius facile sciri est, quàm fuerim ²¹ miser :

²² Tamen nunquam ausus sum ²³ recnsare ²⁴ eam, quam mihi ²⁵ obtrudit pater.

Vix me ²⁶ illinc abstraxi, atq; impeditum ²⁷ in ea expediui animum meum,

Vixq; ²⁸ hæc ²⁹ contuleram, ³⁰ hem ³¹ nova res orta est, ³² porro ab ³³ hac quæ ³⁴ me abstrahat.

³⁵ Tum matrem ³⁶ ex ea re me aut uxorem in culpa invenieram arbitror :

³⁷ Quæ cum ita esse invenero, ³⁸ quid restat, nisi ³⁹ porro ut siam miser?

¹ Dum in tempore.
² Inter
¹⁰ matrem & uxorem.
² Gravior.
⁴ Matrem & uxorem.
⁵ Ita ut altera alteram accusare non audeat.
⁶ Con-
¹⁵ siliam, totum negotium, id est, causam odii intelliges.
⁷ Explicabis, dissolves, compones, negotio cognito.
⁸ Hæc.
²⁰ 9. Amicitiam.

benevolentiam. id est, facies, ut inter matrem & uxorem tuam bene conveniat. ¹⁰ Hæc sunt parva, non magni momenti. ¹¹ Maximi momenti. ¹² Persuasisti tibi. ¹³ Cur. ¹⁴ In aliquo loco. ¹⁵ Atque ego sum? ¹⁶ Philumenam. ¹⁷ In alia muliere, scilicet Bæchide. ¹⁸ Amore occupatum. ¹⁹ In hoc amore Bæchidis. ²⁰ præteritio Rhetorica. ²¹ Quod, relicta Bæchide, cuius fuerim ducere uxorem. ²² Tam miser existens propter amorem. ²³ Rejicere, repudiare. ²⁴ Uxorem. ²⁵ Offerebat mihi invito. Sic Andr. 1.5. ea quoniam nemini obtrudi potest, Itur ad me. ²⁶ Ex amore Bæchidis abduxi, eripui. ²⁷ In amore meretricis Bæchidis. ²⁸ Ad amorem huius Philumenæ. ²⁹ Animum meum converteram. Sic supra 1.2. Paulatim elapsus est Bæchidi, atq; huc transfudit amorem. ³⁰ Interjectio dolentis & indignantis. ³¹ Novum incommodum, nova calamitas, sc. dissensio inter matrem & uxorem emerit. ³² Deinde Donatus exponit: malim præterea, ultra. ³³ Uxore mea Philumenæ. ³⁴ Animum meum separaret. ³⁵ Præterea hoc etiam pertinet ad calamitatem. ³⁶ Ex ea dissensione, id est, abitu uxoris. ³⁷ Matrem aut uxorem esse in culpa. ³⁸ Q. d. nihil. ³⁹ Ultra, præterea, penitus, ut supra.

1 Perferre,
tolerare,
scilicet
ex una
parte.

2 Honor,
reveren-
tia, affe-
ctus pius
in matrem.

Sic ubi-
que Virgi-
lius vocat
Æneam
piam.

3 Exal-
tera par-
te.

4 Devin-
ctus,
obligatus.

Id est,
debeo

uxori, quo

minus

velim exposulare cum ea de injuria aliqua.

5 Tantum, totum.

6 Sua me mansueta natura usque ad finem toleravit, id est,

tam morigera fuit mihi in rebus omnibus.

7 Quibus eam affeci:

mempe quas supra dixit: Nosti illa prima virginem non attigit: Qua con-

secuta est nox, tam nihilo magis. Et deinde: Quid interea, ibat-ne ad

Bassidem? Quotidie.

8 Detexit, sed semper reticuit.

9 Ex

quo.

10 Matrem & uxorem.

11 Orta est, intervenit.

12 Tam

longo tempore.

13 Unde ira inter eas intercessit, quæ tam diu per-

manavit.

14 Veritate.

15 Perpendere, id est, si vellis rem ipsam

querere, si vis veram hujus iræ causam proximè rei veritatem persequi,

Nam matris 1 ferre injurias me, Parmeno, 2 piculū jubet:

3 Tum uxori 4 obnoxius sum: 5 ita olim 6 suo me in-

genio petulū,

Tot meas 7 injurias quæ nunquam in nullo 8 patrefecit loco.

Sed magnum nescio quid necesse est evenisse, Par-

meno,

9 Unde ira inter 10 eas 11 intercessit, quæ tam per-

manavit 12 diu.

PAR. 13 Hoc quidem hercle parvum esto si vis 14 ve-

ro veram rationem 15 exsequi:

16 Non maximas, quæ maximas sunt interdum iræ,

injurias

Facimus: nam sæpe 17 est quibus in rebus alius nē ira-

tus quidem est,

Cum de 18 eadem causa est 19 iracundus factus ini-

micissimus.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

1 Pueri inter sese quàm pro² levibus noxiis³ iras⁴ Argu-
 gerunt? 30 mentum à
 2 Quapropter? quia enim, qui eos gubernas animus, Quemad-
 infirmum gerunt. modum pue-
 3 Iidem 7 mulieres sunt ferme⁸ ut pueri, 9 levi sen-
 tentia: mulieres:
 Fortasse unum aliquod verbum hanc inter¹⁰ eas iram
 11 conciveris. quia in u-
 PAM. Abi, Parmeno, 12 in irò, ac me¹³ venisse¹⁴ nun-
 tia. PAR. 15 hem, quid¹⁶ hoc? PAM. 17 ace. triq; est
 PAR. 17 Trepidari sentio, cursari¹⁸ rursum prorsum: imbecillis
 19 aedum ad fores Hinc pul-
 20 accede propius: 21 hem, 22 sen sistim? PAM. noli chre Pro-
 23 fabularier. 35 certus
 24 Prò Jupiter! audio clamorem. PAR. 25 tute loque-
 ris, 26 ne velas? Non si in-
 MY. 27 Tace, obsecro, mea gnata. PAM. 28 matris vox certo mu-
 visa est. 29 Philumene. tantur stu-
 30 Nullus sum. PAR. 31 qui dum? PAM. perii! mina Stri-
 PAR. quam ob rem? PAM. nescio quod magnum tus, Non
 malum. Nota, folia hy-
 sedus infra, Si ea causa gravi, sua ea causa levi. 32 Parvis officia, non constas
 33 Graves sc. Horat. Raldera qui vocis jam sit puer, & po-
 34 Signat bonum, gessit paribus colludere, & iram Colligit se ponit
 35 timere, & mutatur in boras. 36 Rogas, quia ita pueri pro te parva graves
 37 itas gerant? Quia certe pueri gestant animum imbecilem, non sta-
 38 bilem, non constantem, qui animus regit eos paucos. Unde animus à Græcis
 39 ἀνυμων. & à Sallustio dux atq; imperator vita mortalium appellatur.
 40 Eiusdem naturæ, vel tales. 41 Quæ facili solent irasci. 42 Quales,
 43 vel licet. 44 Inconstanti, mobili opinione & animo. Sen. Nihil tam mo-
 45 bile, quàm femininarum voluntas, nihil tam vagum. 46 Socrum & nurum.
 47 Commoverit, concitare poterit: à consilio, somnis: vel consilio, consi-
 48 quartæ conjugationis. 49 In domum Phidippi, in qua est Philumene,
 50 apud matrem suam. 51 Ex Imbro. 52 Solebant enim mariti, sedes
 53 Pitarcho, peregrè reversi, multis de causis suum adventum prænuntiare.
 54 Interjectio inopinati aliquid audientis. 55 Quod auditur in edibus?
 56 Voce tremula timorem ostendi. 57 Huc & illuc, utro citroque,
 58 ἀνὰ κ' καὶ τὴν. 59 Hortantis est. 60 Propinquius. 61 Interje-
 62 ctio deprehendentis aliquid. 63 Audisti-ne quid agatur? Nam tunc
 64 ambo erant ante fores. 65 Loqui. 66 Exclamatio audientis indi-
 67 gnum aliquid. 68 Tu ipse Pamphile. 69 Prohibes me loqui?
 70 Nè furtivus iste conceptus resciscatur. 71 Myrrhina. 72 Uxo-
 73 ris mea. 74 Non sum, perii propter uxorem decumbentem. 75 Qui
 nullus es?

1 Al. ulam. Professus, Parmeno, me 1 celam. PAR. uxorem Philu-

menam

2 Pavuare 3 nescio quid, 4 dixerunt: 5 id si forte est, nescio.

PAM Interii! cur mihi 6 id non dixi? PAR. quia non poteram unà 7 omnia.

PAM. 8 Quid nobis est? PAR. nescio. PAM. quid? nemo. ne 9 medicum 10 adduxit? PAR. 11 nescio.

PAM. Cesso hinc ire 12 intro, ut hoc quamprimum, 13 quidquid est, 14 certum sciam? 45

15 Quo nam modo, Philumena mea, nunc te 16 offe-

dam 17 affectam? Nam si 18 periculum ullum in te est, 19 perisse me unà hand dubium est.

PAR. 20 Non usus facta est mihi nunc, 21 hunc intro sequi:

Nam 22 invisus 23 omnes nos esse 24 illis sentio: Heri nemo voluit 25 Sofratam 26 intro admittere. 50

Si forte 27 morbus 28 amplior factus sit, (Quod sanè 29 nolim 30 maxime 31 veri 32 causâ mei)

33 Servum illic introisse dicunt Sofratæ: Aliquid 34 tulisse 35 comminiscuntur 36 mali

(37 Capiti atq; etati illorū) morbus 38 qui 39 auctus sit: 40 Hera in crimen veniet, 41 ego verò 42 in magnum malum.

43 Quo la- borat morbo?

9 Ex quo scire posses, quo morbo laboret. 10 Ad uxorem agrotam.

11 An aliquis medicum adduxerit. 12 In domum locutus. 13 De morbo. 14 Pro certo. 15 Apostrophe ad absentem Philumenam.

16 Inveniam. 17 Lassam morbo, infirmam. 18 Vita. 19 Perturbum. 20 Non est opus facto, id est, non est consultum, ut le mihi facta.

21 Pamphitum. 22 Exosus. 23 De vel ex familia Sofratæ. 24 Ma- tri & filia. 25 Matrem Pamphili. 26 Intromittere ad eam. 27 Philumenæ. 28 Gravior. 29 Morbum esse auctum. 30 Præcipue.

31 Domini Pamphili. 32 Gratia. 33 Me Parmenonem. 34 At- tulisse, intulisse in domum. 35 Conspicent, excogitabunt mulieres.

36 Vel veneficium, vel incantationem. 37 Quod in illorum caput re- cidit, precor. Est autem formula mai- seu dira precantis: quemadmodum Græce dicimus, *εἰς κεφαλὴν σου*. Et apud Virg. *En. Dii capiti illorum*

generisq; referunt. Vide Phor. 3. 2. 6. *suo capiti*. 38 Unde, vel à quo malo a servo allato. Ubi *το* quo vel est Adverbum, vel Ablativus singularis.

39 Amplior factus sit, creverit. 40 Domina mea Sofrata in culpam veniet, id est, accusabitur. 41 Scilicet *veniam*. 42 In questionis tormenta.

ACTUS III. SCENA II.

SOSTRATA, PARMENO, PAMPHILUS.

SO. **N**escio ¹ quid ² jamdudum ³ hic audio ⁴ tu-
 multuari misera:
⁵ Male metuo, ne Philumena magis morbus ⁶ aggra-
 vescat:
⁷ Quod te, ⁸ Esculapi, & te, ⁹ Salus, ¹⁰ ne quid sit
 hujus, oro,
 Nunc ad ¹¹ eam visam. PAR. ¹² heus Sostрата,
 SO ¹³ eheu! PAR. ¹⁴ iterum istinc excludere.
 SO. ¹⁵ Eheu Parmeno, tu ne ¹⁶ hic eras? porii: quid
 faciam misera!
 Non visam uxorem Pamphili, cum in ¹⁷ proximo hic
¹⁸ sit agra?
 PAR. ¹⁹ Non visas, nec mittas quidem visendi causam
 quemquam.
²⁰ Nam qui amat, cui odio ipse est, bis facere stultum
 ducit:

1 Propter
 quid Pam-
 philus tri-
 stior egre-
 ditur a
 Philume-
 na, depre-
 hensio ejus
 parum, quem
 modis
 omnibus
 celare co-
 nantur ac-
 tegere.
 2 Longo
 tempore.
 3 In do-
 mo vicini
 Phidippi,
 patriæ Phi-
 lumena.
 4 Tumuli-

tas fieri. Impersonaliter quod in Deponentibus rarum. 5 Valde. Donatus:
 Instat Terentius bonam ocrum facere, ut bonam meretricem faciat. Non debuit
 hæc conjungere: non enim æque mirum est, fuerit bonam esse, quam me-
 rettricem. 6 Gravior seu amplior fiat. 7 Hæc est solennis implorandi
 (ut et imprecandi) particula. Precatur enim Deus, qui sanitatem conferunt
 morbosque depellunt, ut laboranti adsint. 8 Esculapius Apollinis & Co-
 ronidis filius fingitur, Medicinæ Deus ac præles fuisse, & multa valetudini
 mortalium utilia invenisse, deoq; in Deorum numerum relatum esse. Epi-
 duri, urbe Achææ templum habuit, cui incubantes, agnitionum remedia
 capessabant. Residebant in hoc templo ægroti, quoad sanitatem recipere.
 9 Salus fuit Dea sanitatis & felicitatis, uti & a. Huic olim C. Jun. Bubul-
 cus Cos. bello Samnitico ædem vovit. Cenfor locavit, Dictator dicavit.
 Liv. l. 9. 10 Utinam hujus eveniat, ut hoc non sit, quod male metuo, i.e.
 ne aggravescat illi morbus. Sic Eun. 2. Quidquid hujus feci, causa virginis
 facti. 11 Nunc Philumenam. 12 Revocantis adverbium. 13 Respi-
 cientis vox de improviso. 14 Secundo non admitteris intro: nam jam
 semel fuisti exclusa. 15 Interjectio est ejus, quæ commota sit novare.
 16 Ante fures. 17 Scilicet loco, id est, in aedibus patris in vicina.
 18 Jaceat. 19 Ne vilis ægram Philumenam. 20 Astrologia. Oculi
 est: Nam ducit, id est, puto, existimo, scilicet illum facere bis stultum, qui
 amat, scilicet eum vel eam, cui ipse est odio, id est, a quo vel a qua ipse
 odio habetur. Docet ergo hic locus nihil esse statum, quam aliquem
 amare, a quo non redameris. Hinc Plaut. Nullum esse beneficium duci id,
 quod, cui facias, non placet. Et Horat. Invitum qui servat, idem facis
 occidenti.

Labrem

1. Vanum, nullius effectus.
 2. Qui amar.
 3. Qui est odio, id est, quem amat, & a quo non redamatur.
 4. Sua presentia.
 5. Aliam adfert causam, quare intro ire non debet solistrata.
 Ordo est, Timon, id est, praeterea, quod in nulla ex gratia apud nolum, autem filius.

scilicet Pamphilus, ut venit, id est, postquam, vel statim ut rediit, introit videtur, id est, visum, ad videndum, (ut supra 1. 2. Nostra illis it visere ad eam) quid agat, scilicet uxor Philumena. 6. Quod venerit Pamphilus. 7. Tuo puncto de adventu filii. 8. Sollicitudo, anxietas. Virg. Aen. 4. At Regina gravi jamdudum saucia cura, Vultus alit venis. 9. Discessit, amota est. 10. Quod scilicet filius tuus Pamphilus rediit, ex quo omnia, quae scire cupis, discas. 11. Praecipue. 12. In aedes Phidippi. 13. Scilicet se, id est, minuentur, relaxabuntur. Ponitur enim hic verbum Activum, quasi Neutrum esset. Caelar. l. 1. de bel. civ. Ventus remisit. Liv. Inbris remiserunt. 14. In aliquo, vel aliquantulum. 15. Pamphilus. 16. Res, seu quod negotium. 17. Te & Philumenam intercessit. 18. Ex qua re. 19. Quare abierit, absente marito. 20. Pamphilom. 21. Exire e domo uxoris suae. 22. Quid. Hoc non est de nihilo. 23. Re-salutantis est. 24. Te. 25. Incolumem. 26. Sans, incolumis. 27. Aliquanto melius se habet, quam antea. Meliusculus à Comparativo minor. Diminutivum est. Dissimulat dolorem vel partum. 28. Ut meliusculat. 29. Faciant. 30. Quare. 31. Nihil est mali, nulla est causa lacrymarum & tristitia. Decebat Pamphilus modestè responsum, atque Spem vultus simulat, promittit altum cordis dolorem. Vide Heaut. 2. 1. & 2. 2.

Laborem 1 inane 2 ipse capis, & 3 illi molestiam 4 affert.

5 Tum autem filius tuus introitis videre, ut venis, quid agat.

SO. Quid ais? an venis Pamphilus? PAR. venis.

SO. 6 Diis gratiam habeo.

Hem, 7 istoc verbo animus mihi rediis, & 8 cura ex corde 9 excessit.

PAR. Jam 10 ea te causa 11 maxime 12 huc nunc introire nolo.

Nam si 13 remittens 14 quippiam Philumena doloris, Omnem rem narrabis, scio, continuo sala 15 soli, 16 17 vos intervenis, 18 unde ortum est initium 19 irae.

Atq; eccum, video 20 ipsum 21 egredi: quam 22 tristis est. SO. 3 mi gnate.

PAM. 23 Mea mater, salve. SO, gaudeo 24 venisse 25 saluum: 26 salvan.

Philumena est? PAM. 27 meliuscula est. SO. minime 28 istuc ita Dii 29 faxint.

30 Quid tu igitur lacrimas? aut quid es tam tristis?

PAM. 31 rectè mater: 32

SO Quid fuit ¹ tumultus? die mihi: an dolor repens ² invasit?

PAM. ³ Ita factum est. SO. ⁴ quid morbi est?

PAM. ⁵ febris. SO. ⁶ quotidiana? PAM. ⁷ ita aiunt.

SO. ⁸ fodes? inire, consequar jam te mea mater.

SO fiat.

PAM. Tu ⁹ pueris ¹⁰ curre, Parmeno, obviam, atq;

¹¹ his onera ad via.

PAR. Quid? non sciunt ipsi viam domum, quâ re-

deant? PAM. cessas?

¹ Pro ru-

multus, id

est, per-

turbatio-

nis.

² Archais-

mus est.

³ Arripuit

eam?

⁴ Ut tu

dicis.

⁵ Quo

morbo la-

borat

uxor?

¹ Non mentitur Pamphilus: nam parientes non sunt sine febris. ⁶ An

febris continua est ei? ⁷ Esse febrem quotidianam. ⁸ Si audes.

⁹ Adverbium Conicum, & blandienti accommodatum. ¹⁰ In domum

tum, unde tu venis: non enim vult eam ingredi ad Philumenam.

¹¹ Servis adferentibus onera de hereditate cognati mortui, propter quod

mihi fuerat Pamphilus. ¹² Apud portum. ¹³ Adjuva ipsos onera

portantes, adjuva eos in ferendis oneribus. Locutio antiqua figurata,

ACTUS III. SCENA III.

PAMPHILUS.

NEquo mearum rerum ¹initium ullum inve-

nire ² idoneum,

³ Unde ⁴ exordiar narrare, quæ ⁵ nec opinanti acci-

dens,

⁶ Partem quæ perspexi his ⁷ oculis, partim quæ ⁸ accepi

auribus:

⁹ Quæ me propter ¹⁰ exanimatum ¹¹ citius eduxi

¹² foras.

Nam modò me intrò ¹³ ut ¹⁴ corripui ¹⁵ timidus, a-

lio ¹⁶ suspicans

¹ Delibe-

rat Pam-

philus, vel

lit-ne usu-

rem reci-

pere, an re-

putiare.

² Princi-

pium, ex-

ordium,

³ Aptum,

conve-

niens.

⁴ A quo

initio.

⁵ Incipiam commemorare ea. ⁶ Non suspicanti, præter omnem opi-

nionem. ⁷ Meis. ⁸ Audivi. ⁹ Quapropter me. Timens, id est,

testis. Sic Andr. 1.5. Quæ meo cumq; libitum est animo facere. ¹⁰ Per-

territum, perturbatum. ¹¹ Quam exivissem, vili ea audivissem. ¹² Ex-

tra domum Phidippi, patris Philumenæ. ¹³ Postquam. ¹⁴ Contuli

me raptim siue ingressus sum domum socii mei Phidippi. Infra 4. 1. 2. Ita

corripuit derisive casus sese ad filiam. Multum, opinor, decederet tracta-

tioni hujus affectus, & narrationi, si undecim hi versus ejicerentur, quod

Gygetus voluit. ¹⁵ Timens. ¹⁶ Existimans.

Morbo.

1 Corruptam alio morbo, & non ex partu laborantem.
2 Quam percepi intellexi esse affectam.
3 Interjectione dolentis.
4 Ingressum esse in aedes Myrrhinæ.
5 Pamphilus.
6 Mimesius.
7 Propter id.
8 Subito.
9 Recipiens ancillas.
10 Ex vultu facile affectus cognoscuntur:

Morbo me visurum¹ aff. Etiam,² ac sensi esse, rem:³ heu mihi!

Postquam me aspexere ancillæ⁴ advenisse, illico omnes simul

Læte exclamant,⁵ veni:⁶ id quod me⁷ repens aspexerant.

Sed⁸ continuo⁹ vultum¹⁰ earum sensi immutari omnium:

Quia tam¹¹ incommode¹² illis¹³ fors o'culerat ad-
vexum meum.

Una¹⁴ illarum interea prope¹⁵ præcurrens,¹⁶ nuntians

Me v. nisse: ego¹⁷ ejus vid. u. d. e cupidus¹⁸ restitit¹⁹ consequor:

Posteaquam²⁰ introii,²¹ exemplo ejus²² morbum cognovi miser.

Nam neque, ut celari²³ posset,²⁴ tempus²⁵ spatium ullum dabat,

Neq; voce aliâ,²⁶ ac²⁷ res monebat,²⁸ ipsa poterat²⁹ conqueri.

Postquam³⁰ aspexi, ô facinus indignum! inquam: &
31 corripui illico

Me³² inde lærumans,³³ incredibili re, atq; ³⁴ atroci
35 percussus.

est enim imago & sermo animi: & est is affectus, qui in facie elucet, unde animi motus, ut tristitia, iracundia, & gaudium colligitur. 10 Ancillarum. 11 Intempestive, non opportune, scilicet in partu ipso. 12 Ancillis. 13 Fortuna præter expectationem exhibuerat. 14 Ancillarum. 15 Intro. 16 Myrrhinæ & Philumenæ. 17 Eam videndi, scilicet uxorem meam Philumenam. 18 Scilicet via, nullquam divertendo. 19 Ancillam. 20 Ad uxorem. 21 Illico, confestim. 22 Parturientium dolores, id est, deprehendi eam parturire. Ita Andr. 1, 5. verbum unum eade de nuptiis: Ne ad morbum hoc etiam. 23 Morbus ille vel partus. 24 Temporis brevitatis. 25 Moram ullam. 26 Quam. 27 Partus consulabat. 28 Uxor. 29 Gemere & dolorem ostendere. 30 Uxorem esse affectam tali morbo, id est, parturientem. 31 Raptim retraxi me, egressus sum statim. 32 E cubiculo parturientis. 33 Propter partum, quem non credidisse: nisi vidissem. 34 Vehementi, propter ingentem dolorem. 35 Commotus, perturbatus, Plaut. Delirat uxor, atra bili percussa est.

1 *Haec* 2 *consequitur* : 3 *jam ut limen exirem*, 4 *ad* 1 *Philomena*,
 genua accidis, scilicet
 Lacruma 5 *miserata* : 5 *miseritum est*. Profecto hoc sic
 est, ut puto, Myrrhina.
 6 *Omnibus nobis ut res* 7 *dant sese*, ita 8 *magni*
 atq; 9 *humiles sumus*. 2 *Sequitur me*.
 10 *Hanc habere orationem mecum a* 11 *principio*
 12 *institit* : 3 *Jam in*
 O mi Pampbile, abs te quamobrem 13 *hæc abierit*,
 causam 14 *vides*. 10 *eu erant, ut*
 Nam 15 *vitium est oblatum virgini olim, ab nescio quo* 11 *limen do-*
 improbo : 12 *mus exire*.
 Nunc 16 *huc confugit*, 17 *te atq; alios partum ut ce-* 4 *Juxta ge-*
 laret suum. 13 *Græcia, id*
 Sed cum 18 *orata* 19 *ejus* 20 *remissior*, 21 *nequeo*,
 quis lacrumam miser. 25 *est, suppli-*
 22 *Quæque fors fortuna est*, 23 *inquit, nobis quæ te* 24 *genibus*
 Iodie 24 *obtulit*, 25 *advolvi*.
 Per 25 *eam te obsecramus* 26 *ambæ, si jus*, 27 *se fas est*,
 28 *ui* 26 *Seneca in*
 29 *Adversa* 30 *ejus* 31 *per te* 32 *reſta* 33 *tacitaq; apud*
 omnes *sint* : 33 *Troad. Ad*
 34 *genua acci-*
 35 *do, supple-*
 36 *Ubiſſe* :
 37 *Quamque*
 38 *nullius*

pedes notere dextram, Pedibus admoveo tuas. Misericordiam sedes in geni-
 bus est, juxta Plinium : supplicantes enim & ad ea procumbere & ample-
 ri solebant. 5 Ejus. 6 Ut res eveniunt nobis, prout se res habent
 nostra, vel bene, vel male, ita animi nostri effertur vel deprimuntur.
 In eam autem cogitationem incidit hic, ex Myrrhinæ, nobilis matronæ,
 miserranda facie, quæ dignitatis suæ oblita, ad pedes ejus se abjecit.
 7 Prout sunt res nostræ, vel adversas, vel prosperas. 8 Elato
 animo, superbi. 9 Abjecti, demissi. 10 Mimeticis. 11 Sermonis
 sui. 12 Incipit Myrrhina. Liv. 1.8. Orare Dictatores inſtitunt (inquit)
 ut veniam errori humano, veniam adolescentia Q. Fab daret. 13 Filia
 mea, uxor tua. 14 Cognoscis, scilicet partum. 15 Stuprum.
 16 Ad me marrem, vel ad meas ædes. 17 Maritum. 18 Quæ ora-
 vit, preces. 19 Myrrhinæ. 20 Memoria repeto, in memoriam re-
 digo. 21 Non possum me continere à lachrymis. 22 Quæcunque
 subita fortuna est. Forti fortune gratias agebant, quibus aliquid success-
 erat. Redit ad Mimelin. 23 Myrrhina. 24 Exhibuit. 25 For-
 tunam. 26 Ego & filia mea. 27 Si sit licitum, & non contra jus.
 28 Ut. 29 Infortunata. 30 Uxor. 31 Beneficio tuo. 32 Abſe-
 cundata, occulta sint, ne hæc alii ſciant. 33 Ne alia quidquam indica-
 de partu uxoris.

1° Animum habere amicum.
 2° Uxorem tuam Philumenam.
 3° Ordo est: Philumena rogat te nuni, uti, id est, ut, des, id est, exhibeas, tibi hanc gratiam, id est, hoc beneficium, scilicet, silentii, siue ut ejus partum celes, pro illa, scilicet, gratia, vel pro amico illo, quo erga te fuit, animo. *Sine labore, id est, malo tuo, vel ex quo tibi nihil est quidquam incommodi, ut mox.* 4° Sed quantum attinet ad resumendam uxorem tuam. Bene *reducenda*: nam prius fuerat data domum a marito in nuptiis, deinde post abitum, si iterum iunetur, rediret domum. 5° Quod sit tibi utile, quod tibi commodum videbitur. Nam nisi reducatur, reddenda dos erit. 6° Cupere parere, laborare ex partu. 7° Apud te scis solus. 8° Facta est. 9° Post duos menses ex die nuptiarum, scilicet, in tertio mense. 10° Præterea. 11° Uxor collocata est tibi, cum uxor tua est facta. 12° Labitur, traducitur. 13° Hoc tempus partus, vel rationem temporis inivisse, nempe mensem jam agi septimum. 14° Quia contristatus corripulisti te foras. 15° Si fieri poterit. 16° Libentissime, vehementissime. 17° Philumena. 18° Accidit. 19° Ejus, scilicet, Phidippum. 20° Alios homines. 21° Tam pater, quam ceteri. 22° Ortum immaturum, infantem abortivum: & declinat hinc abortus usque, uti: in quarta declinatione. 23° Scio quod de illo abortu vel partu nemo aliter suspicabitur, hoc audito. 24° Probabile. 25° Tum esse verum filium credant. 26° Fœtum. 27° Illico fœtus morti obijciatur, neque tollitur pro tuo. Quod non fuit factum: imo cognitus est tandem esse filius Pamphilii. 28° Id hæc res, scilicet in celando partum, vel si exponatur puer. 29° Mali, scilicet, cum alienus exponitur, & non tollitur pro tuo.

1° Mihi mihi
 2° tueris
 3° Pollicis
 4° dixi
 5° Nam
 6° esse
 7° Nec
 8° iudic
 9° Lact
 10° in
 11° Solit
 12° es bon
 13° Sed jan
 14° rum
 15° Que
 16° oper
 17° Adest
 18° opus
 19° In
 20° Eâ
 21° Vereor
 22° decor
 23° fecit
 24° cum c
 25° dition
 26° das v
 27° si vo
 28° ma a
 29° prout
 30° nam
 31° letu
 32° vi Ba
 33° tum
 34° tion
 35° ipse
 36° ut lo
 37° beo
 38° as
 39° me
 40° in
 41° lip
 42° pa

11 *mi misera* ² *indigne factam* ³ *injuriam* ⁴ *con-*
 texeris.
 5 *pollicitus sum, & servare in eo certum est, quod*
 6 *dixi, 7 fidem:*
 Nam ⁸ *de reducenda, ad verò* ⁹ *neusquam honestum*
 esse arbitror.
 10 *Nec faciam: etsi* ¹¹ *amor me graviter, 12 consue-*
 tudoq; ejus tenet.
 13 *Lacrumo, 14 quæ* ¹⁵ *posthac futura* ¹⁶ *est vita, cum*
in mentem venit,
 17 *Solitudoque, O* ¹⁸ *Fortuna, nūquam* ¹⁹ *perpetuo*
es bona!
 Sed jam ²⁰ *prior amor me* ²¹ *ad hanc rem* ²² *exercita-*
 tum reddidit,
 23 *Quem ego* ²⁴ *consilio* ²⁵ *missum feci, 26 idem nunc*
operam huic dabo.
 Adest Parmeno cum ²⁷ *pueris: 28 hunc minimè est*
opus
 29 *In hac re adesse: nam* ³⁰ *olim* ³¹ *soli* ³² *credidi,*
 33 *Ea me abstinuisse in principio, 34 cum data est: 35*
Veror, si clamorem ³⁶ *ejus hic* ³⁷ *crebrò audiat,*
decorum, 38 ³⁹ *ut reducam.* 10 *Ex hac re fuerit omnes turbæ*
secuturæ. 11 *Uxoris.* 12 *Et conversatio familiaris, quam habet*
cum ea, me afficit. 13 *Non possum continere lacrimas, deploro con-*
ditionem vitæ futuræ. 14 *Qualis.* 15 *Sine uxore.* 16 *Sit mo-*
dis vivendi. 17 *Carentia locietatis, c. libatus.* 18 *Dea mutationis*
& volubilitatis, cujus nutu omnes res in hac vita gubernantur. Epiphone-
ma accusantis fortunæ inconstantiam. 19 *Omnino tempore & assidue es*
pulpera & constans! Idcirco Cebes Thebanus eam cum eam fingit & insa-
nam, rotundo lapidi insistentem, & itaq; Apelles cum eam sedentem pinxi-
set, rogatus cur id fecisset, respondit: quia nunquam stetit. 20 *Quo ama-*
vi Bacchidem. 21 *Ad divortium æquo animo ferendum.* 22 *Assue-*
tum, idoneum fecit. 23 *Amorem Bacchidis.* 24 *De industria, ra-*
tione & prudentia. 25 *Dimisi, cum Philumenam duxi.* 26 *Ego*
ipse, qui priori amori incubui, huic quoq; amori Philumenæ incumbam,
ut scilicet missum faciam quoque hunc amorem, quem erga uxorem ha-
beo. 27 *Servis redeuntibus ex Imbro, quo peregre profecti erant.*
 28 *Parmenonem.* 29 *In partu uxoris.* 30 *Ante hac.* 31 *Parmenoni.*
 32 *Commisi, exposui, detexi.* 33 *Me non attigisse Phi-*
lumenam. Vide supra 1, 2. diebus sanè pauculis. Post Pamphilum me so-
lum seduxit foras, &c. 34 *Id est, in ipsis nuptiis.* 35 *Philumenæ*
parturientis. 36 *Sæpe.*

1 Quod. 2 Nam partu laborare. 3 Ex clamoribus. 4 Parmeno servus est expellendus, transiendus, *utrumque* ex hoc loco in aliquem locum. 5 Quamdiu vel donec.

ACTUS III. SCENA IV.

PARMENO, SOSIA, PAMPHILUS.

1 Ait-ne tu, Sosia. 2 Narrat Sosia, quoad erit maris pericula: servus Parmeno in arcem mittitur, ne parere Philumenam intermittat. 3 Molestum, tediousum accidisse, id est, non ex sententia successisse. 4 Ex Imbro Athenas. 5 Exponi, exprimi. 6 Quantum. 7 Ipso facto, experientia. 8 Periculosum est. Eleganter Propert. l. 3. *Terra partum fuerat, terra adiacimus undae, Fortuna mihi erat auxilium arte vias. Anabara te tenet, quem non tenere penates. Quid mirum dicam, cui sua terra parum est? Ventorum est quodcumque parat, laud ulla carina Consenuit, fallit portus et ipse fidem.* 9 Felix Parmeno. 10 Quod malum, quot vitæ pericula prætergressus sis, esigeris. 11 Quod nunquam navigaveris in mari. 12 Calamitates navigandi. 13 Hanc unam miseriam considera, cognosce. 14 Longiori tempore, vel plus spatio illo triginta dierum in navi fui. In quo dicendi genere *et* non relictur ad triginta, sed ad spatium aut tempus: ut Hesius. 1. 1. annos sexaginta natus es, Aut plus eo, ut conisio. 15 Inter eos triginta dies. 16 Assidue, omnibus horis seu momentis: quia expectatio mali est durissima. Ovid. *Morsq; minus pœna, quam mora mortis habet.* 17 Præsentem videbam, id est, veritatem in periculo mortis. Non immerito Horat. l. 1. Od. 3. exclamant: *illi robur et triplex Circa pectus erat, qui fragilem truci Commisit pelago ratem Primus.* &c. Unde Anacharsis, cum audiret ipsitudinem tabularum nauticarum esse quatuor digitorum, dixit, tantillum à morte abesse eos, qui navigant. 18 Assidue, semper. 19 Ventos minus secundos habuimus,

PAR. 1 Odi-

PAR. ¹ Odiosum. SO. ² haud elam me est: denique ³ hercle ⁴ aufugevim

Potius, quam ⁵ redeam, si ⁶ eo mihi redeundum sciam

PAR. ⁷ Olim ⁸ quidem te causae impellebant ⁹ leves,

Quod nunc ¹⁰ n. initare scire, ut faceres, Sofia.

Sed Pamphilum ¹¹ ipsum video stare ante ostium.

¹² Ne intro: ego ¹³ hunc adibo si quid ¹⁴ me velis.

Here, etiam tu ¹⁵ hic stas? PAM. equidem te expecto

PAR. ¹⁶ quid est?

PAM. In ¹⁷ arcem ¹⁸ transcurso opus est. PAR. ¹⁹ cui homini? PAM. tibi.

PAR. ²⁰ In arcem? ²¹ quid eo? PAM. ²² Callidemidem hospitem

Myconium, qui mecum una aduectus est, conveni.

P. R. Perii: ²³ vovisse hunc dicam, si saluus domi

²⁴ Redisset unquam, ut me ²⁵ ambulando ²⁶ rumperet.

PAM. ²⁷ Quid cessas? PAR. quid vis ²⁸ dicam? ²⁹ an conveniam modò?

vel in mare. 7 Ante navigationem. 8 Equidem certe. 9 Nullius momenti, id est, parvae occasionis movebant te. 10 Te velle aufugere a domino propter illam magnam causam. Q. d. Facile credo tibi, te tanti mali, quantum videtur esse navigatio, vitandi causa fugam arripiturum, cum jam olim levibus de causis fugam adornaveris: ita jocos: ut servum nequam & fugitivum perstringit. 11 A quo missus sum. 12 Vos conservi ite in domum Lachetis cum oneribus. 13 Pamphilum. 14 Sc. facere. 15 Ante ades Myrrhinæ. 16 Quod contopere me expectes. 17 Editiorem urbis locum. Mittitur Parmeno in arcem, n. Philumenam parturire intelligat. 18 Aliquem transcurrere, vel transcurso, transcurhone: ut opus facto, opus dicto. Hic transcurso in arcem et ego iuxta dictum, quasi iter breve sit, quod longum est. Alibi de brevi itinere, transcurrere in forum, dixit. 19 Opus est transcurrere in arcem? 20 Transcurio opus est mihi? 21 Quare in eum locum, sc. in arcem transcurrendum mihi est? 22 Virum illum amicum externum ex Mycone, insula una ex Cycladibus, alloquere. 23 Dicere autem Pamphilum voto Deo promississe. Vovens enim, est aliquis Deo sancte promittit re. Pro quo etiam dicimus, vota facere. vota nuncupare. Unde promissio ejusmodi, facta Deo, votum dicitur. Facere alludit ad eorum morem, qui longis itineribus maris periclitati (ut hic Donatus) vovent aliquid, si domum pervenerint. Et convenit hoc Pamphilo, quem male navigasse supra audierat. 24 Dominus meus. 25 Hinc inde currendo. 26 Defatigaret, vel potius occideret. Mart. l. 12. Ep. 14. Quid te frenas juvant temeraria? saepius illis, Prises, datum est equitem rumperere, quam leporem, id est, occidere. Rumpi dicuntur, quibus ex nimia intentione vocis aut laboris vena frangitur. 27 Cur non properas? 28 Hospiti illi Myconio. 29 An alloquor eum solummodo? id est, satisne est, si modo cum convenero, nec aliquid fecero?

PAM. 1 Imò,

1 Non convenies modo, sed dies me non posse convenire cum in eo, quod constitui me esse illocuturum cum.
 2 In arce.
 3 Curre velociter, ita curre, ut volare magis, quam currere videaris.
 4 Bene monet Donatus stomachosæ hæc esse pronuntianda.
 5 Corpore, id est, ille est magnæ staturæ. 6 Facie. 7 Crinibus, id est, crispis habens capillos, qui cirri dicuntur. 8 Pinguis. 9 Glaucis oculis, id est, viridibus, quasi felis oculos habens. Casus color dicitur, qui cæli speciem habet, dictus quasi cælius. Et tanè cæli color glaucus est, ut nos dicimus *Hemuloblastru*. 10 Efficitio memorabilis: sed assimulata, in qua *cadaverosam faciem* cum *rubicundo parum* convenire, plerique animadvertunt. Donatus dedit operam, ne nihil diceret, nec expedivit. Ego illis assentior, qui *cadaverosam faciem*, *scordam*, *monitrosam* & *similem cadaveri* interpretantur.
 11 Callidemidem hospitem Myconium, ad quem ego mitto. Hæc secum dicit. 12 In arce. 13 Ergo ibi expectem. 14 In arce. 15 Currere. 16 Servus Parmeno. 17 Philumena. 18 Myrrhinæ. 19 Celabo. 20 Si ita potest fieri, ut lineæ matris graviore offensâ & ira hoc, scilicet uxoris partum, oelem, libenter celabo, & uxoris lamæ consulam: sin aliter, pietatem erga matrem amori præferam. 21 *Pietas* proprie est reverentia & amor ergo patres. Supra: *Nam matris ferre injurias me*, Parmeno, pietas jubet. In seq. *scendâ*: *Nunc mihi pietas matris potius commodum suadet* sequit. 22 Matri meæ. 23 Uxoris meæ Philumena. 24 Obedire. 25 Interjectio est contreriti & conturbati. 26 Patrem Philumena. 27 Neum, scilicet Lacherem. 28 Versus hanc partem ad me ambo veniunt. 29 Socero & patri. 30 Nescio.

PAM. 1 Imò, quod constitui me hodie conveniunt cum,

non posse, nè me frustra 2 illic expectet: 3 vola.

PAR. 4 non novi hominis faciem. PAM. 4 ai faciam, ut noveris:

5 Magnus, 6 rubicundus, 7 crispus, 8 crassus, 9 casus,

10 Cadaverosâ facie. PAR. Dii 11 illum perdam.

Quid, si non 12 veniet? 13 maneam-ne usque ad vesperum?

PAM. 14 Maneto: curre. PAR. non 15 queo: ita defessus sum.

PAM. 16 Ille abiit. Quid agam infelix? prorsus nescio

Quo pacto hoc celestem, quod me oravit Myrrhinæ, 31

17 Sue gnata parum: nam me miseret 18 mulieris.

Quod potero, 19 faciam; 20 tamen ut 21 pietatem celam:

Nam me 22 parenti potius, quam 23 amari, 24 obsequi oportet: 25 ai ai ai: ecceum 26 Phidippum, & 27 patrem

Video: 28 horsum pergunt: quid dicam 29 hisce, 30 in-

certus sum. 36

ACTUS III. SCENA V.

LACHES, PHIDIPPUS, PAMPHILUS.

LA. 1 **D**ixisti² dudum, dixisse³ illam, se ex-
spectare⁴ filium?

PH. 5 Factum. LA. 6 venisse aiunt: 7 redeas.

PA. quam⁸ causam dicam⁹ patri,
Quamobrem non reducam, nescio. LA. quem ego hñc
audivi loqui?

PA. 10 Certum obfirmare est viam me, quam decrevi
persequi.

LA. 11 Ipsus est, de quo¹² hoc agebam tecum. PA. sal-
ve, mi pater.

LA. Gnato mi, salve. PH. 13 benè factam te¹⁴ adve-
nisse, Pamphile,

atq; 15 adeò, quod¹⁶ maximum est, 17 saluum
atq; 18 validum. PA. 19 creditor.

LA. Advenis modo? PA. 20 admodum. LA. 21 cedo,
22 quid²³ reliquit Phania

1 Dixisti
ne?

De redu-
cenda Phi-
lumena in-
ter senes

agitur.

Pamphi-
lus se re-
duciturum

negat.

Fert eam
rem agrè

Phidippus.

2 Paulo
ante.

3 Philu-
menam.

4 Meum
Pamphi-
lum, ma-
ritum

5 Scilicet est, id est,

dixi Philumenam dixisse se expectare filium meum Pamphilum.

6 Filium meum.

7 Filia tua Philumena.

8 Excusationem non redu-
cende uxoris.

Hoc secum sollicitus Pamphilus loquitur.

9 Meo, sc.

Lacheti.

10 Uxorem meam.

11 Firmiter decrevi insilire viam,

(Id est, rationem & consilium, propositum) quam mihi insilendam sive

persequendam proposui, nempe ut matri potius, quam amori, obsequar,

ac propterea uxorem non reducam, & non reducenda causam veram ce-
lem. Sumpta est similitudo ab illis, qui ingressi semel iter diligenter illud

perficere student. Obfirmare enim significat firmiter proponere aliquid.

Sic in Heaut. 5, 5. *Queso, ne tam obfirma te, Chrems.*

12 Ipse Pam-
philus. Archaiismus est.

13 Hanc causam, ut quamprimum reduceret

uxorem. Al. hic.

14 Gaudeo, prosperè contigit.

Formula est peregrè

redeuntes gratulandi.

15 Rediisse.

16 Certè, scilicet bene est fa-
ctum.

17 Præcipuum: quia adventire non validum, magna est tristi-
tia.

18 Incolumem rediisse te.

19 Robustum, & corpore benè ha-
bito ac vegeto.

20 Benè factum esse, quod advenerim, sed mox cum
de repudio nostro agetur, hoc minime creditur Domatus: *Minus blande*
respondet, de repudio locaturus. Melius Guyetus, submisit dici à Pamphilo
ad spectatores converſo; ita ut neq; Laches, neq; Phidippus audire pos-
sint.

21 Valde modo, id est, jam primum adventio, *πρῶτον ἀφ' ἧς τῆς ἀφ' ἧς.*

22 Dic mihi.

23 Quantum.

24 Nobis.

* Propinquus, quasi
sobrinus.

Sobrini
dicuntur,
qui nati
sunt ex du-
abus sorori-
bus: sed
Consobrini
sunt, quo-
rum alter

natus est ex
fratre, alter
ex sorore.

Nam ex
fratribus
cognati
dicuntur
Patruuli,
auctore
Donato.

2 Phania.
3 Lauti-
tia lux
incum-
bens, id
est, fuit

homo voluptuarius.

4 Quamdiu vixit, id est, in vita.

5 Qui ita vi-
vit, voluptatibus obsequens.

6 Non relinquunt multum pecunie
post mortem, non reddunt divitem heredem, parum consulunt heredem.

7 Apud omnes homines, scilicet ut hoc de iis dicatur, vixit, &c.

8 Amphibolia est in verbo vixit, quod interdum simpliciter vivere, interdum
penaliter vitam agere significat. Ut apud Catul. Vivamus, mea Lesbia,
atque amemus.

9 Quamdiu.

10 Laute.

11 Quia sic vixit.

12 Præter illam unam sententiam, & δὲ γὰρ μὲν ἄλλοι, scilicet quod
vixit bene, dum vixit.

13 Nobis: quare non est, quod ejus poenitet.

14 Nocuit: quia id signum est me amisisse amicum, quem adhuc vivere
vellem.

15 Phaniam.

16 Incolumem ac sanum optarem

17 Si-
ne poena, sine aliquo tuo periculo & damno. Q. d. Si optata evenirent,
nunquam optares, ut ille revivisceret.

18 Ut esset vivus & salvus.

19 Phania consobrinus noster.

20 In vitam restitueretur.

21 Eligas,
scilicet ut reviviscat, an ut non reviviscat.

22 Hic Laches transfert ser-
monem ad redditionem Philumenæ.

23 Phidippus socer tuus.

24 Ut
Philumena ad te veniret. Hoc Laches in autem Phidippo dicit, ut id com-
probaret.

25 Noli pulsare, vel tundere manu latus meum, submonen-
do me ut id dicam: nam reveri jussi eam accersi ad me. Hoc enim facilius
monendi gratia, & suggerendi & impellendi. Ut apud Horat. l. r. Epist. 8.
Meremur solum, qui dicet nominis, solum Qui fodiat latus.

26 Sed Phi-
dippus statim remittet Philumenam, quia domum redisti.

27 Carè
ego remittam eam.

28 Quomodo sit facta.

1 Consobrinus noster? PA. sanè herclè 2 homo 3 vela-
tiani obsequens

Fuit, 4 dum vixit: & 5 qui sic fuit, 6 haud multum
heredem adjuvans:

Sibi verò hanc laudem 7 relinquunt, 8 vixit, 9 dum
vixit, 10 benè.

LA. Tum tu 11 igitur nihil attulisti huc plus 12 unà
sententiā?

PA. Quidquid id est, quod reliquit, 13 profuit. LA. imò
14 obfuit:

Nam 15 illum vivum & 16 saluum vellem. PH. 17 im-
punè optare 18 istuc licet.

19 Ille 20 reviviscet jam nunquam: & tamen, utram
21 malis, scio.

LA. 22 Heri Philumenam ad se accersi 23 hic jussi:
dic 24 jussisse te.

PH. 25 Noli fodere: jussi. LA. 26 sed eam jam remis-
ser. PH. 27 scilicet.

PA. Omnem rem scio, 28 ut sit gesta: adveniens au-
divi omnia. LA. at

4 Quamdiu vixit, id est, in vita.

5 Qui ita vi-
vit, voluptatibus obsequens.

6 Non relinquunt multum pecunie
post mortem, non reddunt divitem heredem, parum consulunt heredem.

7 Apud omnes homines, scilicet ut hoc de iis dicatur, vixit, &c.

8 Amphibolia est in verbo vixit, quod interdum simpliciter vivere, interdum
penaliter vitam agere significat. Ut apud Catul. Vivamus, mea Lesbia,
atque amemus.

9 Quamdiu.

10 Laute.

11 Quia sic vixit.

12 Præter illam unam sententiam, & δὲ γὰρ μὲν ἄλλοι, scilicet quod
vixit bene, dum vixit.

13 Nobis: quare non est, quod ejus poenitet.

14 Nocuit: quia id signum est me amisisse amicum, quem adhuc vivere
vellem.

15 Phaniam.

16 Incolumem ac sanum optarem

17 Si-
ne poena, sine aliquo tuo periculo & damno. Q. d. Si optata evenirent,
nunquam optares, ut ille revivisceret.

18 Ut esset vivus & salvus.

19 Phania consobrinus noster.

20 In vitam restitueretur.

21 Eligas,
scilicet ut reviviscat, an ut non reviviscat.

22 Hic Laches transfert ser-
monem ad redditionem Philumenæ.

23 Phidippus socer tuus.

24 Ut
Philumena ad te veniret. Hoc Laches in autem Phidippo dicit, ut id com-
probaret.

25 Noli pulsare, vel tundere manu latus meum, submonen-
do me ut id dicam: nam reveri jussi eam accersi ad me. Hoc enim facilius
monendi gratia, & suggerendi & impellendi. Ut apud Horat. l. r. Epist. 8.
Meremur solum, qui dicet nominis, solum Qui fodiat latus.

26 Sed Phi-
dippus statim remittet Philumenam, quia domum redisti.

27 Carè
ego remittam eam.

28 Quomodo sit facta.

1 in-
stant.

PA. Ego

melis

1 Fieri à

velim.

Quam 7

10 cle-

11 Verò

lim re-

17 Nan-

fides.

Cum 18

de m-

Neq; m-

Deo

Sed 22

Que

Hic

Neq;

26 Se-

177

Nun-

30

dispo-

mo &

fidem

apud

men-

mo-

quar-

27 O-

obli-

fici-

tres

Vid-

ma-

lup-

ris

ma-

Ve-

ad

ad

ad

ad

ad

ad

ad

ad

ad

ad

1 Invidios Dii perdant, qui ² hac libenter trans-
 iant.
 PA. Ego me scio ³ cavisse, ne ulla ⁴ meritis contru-
 melia
 5 Fieri à vobis posset : idq; si nunc ⁶ memorare hinc
 velim,
 Quam ⁷ fideli animo & ⁸ benigno ⁹ in illam &
 10 clementi ¹¹ fui,
 12 Verè ¹³ possum; ni ¹⁴ te ¹⁵ ex ipsa ¹⁶ id magis ve-
 lim resciscere.
 17 Namq; eo pacto maximè apud te meo erit ingenio
 fides,
 Cum ¹⁸ illa, quæ nunc ¹⁹ in me iniqua est, ²⁰ æqua
 de me dixerit :
 Neq; meâ culpâ hoc ²¹ diffidium evenisse, id restor-
 Deos.
 Sed ²² quando sese esse indignam deputat, matri meæ
 Quæ concedat, ²³ cujus ²⁴ mores toleret suâ mode-
 ritâ;
 Neq; alio pacto potest ²⁵ componi inter eas gratia;
 26 Segreganda aut mater à me est, Philispe, aut Phi-
 lumena.
 Nunc me ²⁷ pietas matris ²⁸ potius ²⁹ commodum
 30 suadet sequi.
 1 Invi-
 dentes ma-
 trimonio.
 2 Talis,
 30 qualis au-
 divisti.
 3 Provi-
 disse.
 4 Jure :
 quia alias
 fieri pos-
 sunt con-
 tumelia.
 5 Mihi.
 6 Referro;
 narrare.
 7 Servanti
 fidem ei
 datam à
 me.
 8 Man-
 fectio.
 9 Briga.
 10 Miti.
 11 Pro-
 fuerim.
 12 Bona
 conscien-
 tia.
 13 Scilicet
 memorata
 id.
 14 Phi-
 lippon.
 15 Filia tua Philumena, uxore mea.
 16 Quam fideli ani-
 mo & benigno in illam & clementi fuerim.
 17 Nam eo modo habebis
 fidem, id est, credes meis factis & moribus.
 Dicimus eleganter. Est mihi
 apud te fides, id est, tu habes mihi fidem, vel mihi credis.
 18 Philu-
 mena.
 19 Mihi irata.
 20 Omnia bona, quod ei nunquam fuerim
 molesta.
 Quia adversarii testimonium, si contra se dicat, tam grave est,
 quam vel boni viri.
 21 Divortium, discordiam inter me & uxorem.
 22 Quandoquidem digniorem se esse putat sive judicat, quam ut matri meæ
 obsequatur ac morem gerat.
 23 Matris.
 24 Modos vivendi ac dif-
 ficiles, quales sunt in senibus, qui morosi sunt.
 25 Conciliari inter ma-
 trem & Philumenam amicitia.
 Sic Phor. 4, 3. *cur non, inquam, Phormio,
 Vides, inter vos sic hæc potius cum bona Ut componantur gratia, quam cum
 mala?*
 26 Sejungenda, separanda.
 Hic impletur deliberatio illa scena
 superiore v. 33. & 34.
 27 Charitas in matrem.
 28 Quam uxori;
 quia desit esse uxor mea.
 29 Utilitatem sequi, id est, ut consulam
 matri, ne eam à me segregem.
 Falso hoc insert, ut ignarus veræ religionis.
 Vult enim Deus, ut patrem & matrem relinquat homo, & conjugii sui
 adherat. Matth. 19. 30 Incitat.

1 Non in-
vitus aucti
scamoneu
tuum,
quantum
spostat ad
pietatem,
non quan-
tum ad
disidium,
quod invi-
tum est
mibi.
2 Post-
habuisse &
reputasse
tanquam
inferiores.
3 Alia,
4 In-com-
paratione
p. etatis
matris tuae.
5 Sed di-
ligenter
confidera.
6 Obli-
que, ac
non recte,
immore-
ris & per-
tinax sis
& obfir-
mes in tuo
proposito.

pravam insitias viam. Al. plane id est, ὅτι καὶ περὶ τὸν. 7 Contra uxorem Philumenam. 8 Commisit aliquid mali. 9 Praestitisse, fecisse. 10 Propter illa officia honestae uxoris. 11 Eam. 12 Mirabili, singulari mansuetudine & ira. 13 Uxori meae. 14 Quod reliquum est vitae suae. 15 Transigat, traducat. 16 Tali marito. 17 Quam ego. 18 Felicius. 19 Aufert vis pietatis, cui non facile obstitit, 20 Pamphilo. 21 Tua potestate. Sic infra 4.4. Uxor quid faciat, in manu non est mea. Sal. Neque mihi in manu fuit, iugurtho qualis nunc foret. 22 Ut non distrahatur à te illa, ut non fiat divorcium. 23 Si non sis insanus, si rebus tuis consultum velis. 24 Philumenam. 25 Non constitui eam reducere. 26 Intentio seu propositum ejus reducenda. 27 Antiquè pro servitum, id est, consulam utilitatibus, id est, ego matri meae morem geram. 28 Revocantis est. 29 Filii tui, quod scilicet neminem velit audire, quod nolit recipere uxorem. Pertinax autem dicitur, qui à proposito nullis rationibus divelli potest. 30 An non praedixi? 31 Dilcessum Philumenae à matre Pamphili. 32 Molestè perpersumum.

LA. Pamphile, 1 haud invito ad aures sermo nulli accessu tuus,

Cum se 2 postpuisse omnes 3 res 4 prae parente in-
tellego

5 Verum vide, nè impulsus irâ 6 pravè insistas, Pam-
phile.

PA. Quibus iris impulsus nunc 7 in illam iniquus
sim?

Qua nunquam quidquam erga me 8 commercia est,
pater,

Quod nollem: & saepe, quod vellem, 9 meritam scio:
Amoque, & 10 laudo, & vehementer 11 desidero.

Nam fuisse erga me 12 miro ingenio, expertus sum:
13 Illiq; exopto, ut 14 reliquam vitam 15 exigas 40

Cum 16 eo viro, 17 me qui sis 18 fortunatior:

Quandoquidem illam à me 19 distrahit necessitas.

PH. 20 Tibi in 21 manu est, 22 nè fiat, LA. 23 si fi-
nus fies,

Fude 24 illam redire. PA. 25 non est 26 consilium,
pater:

Matri 27 servito commodis. LA. quò abis? 28 max,
Mare, inquam: quò vadis? PH. quae haec 29 pertina-
cia est?

LA. 30 Dixi nè, Phidippe, 31 hanc rem 32 agrè lu-
tarum esse eum?

Quamobrem te ¹ orabam, ut filiam ² remitteres.

PH. Non credidi ³ adeo ⁴ inhumanum fore:

ha nunc is ⁵ sibi ⁶ me ⁷ supplicaturum putat?

⁸ Si est, ut velit ⁹ reducere uxorem, licet:

¹⁰ Sin alio est animo, ¹¹ irem: res dotem huc, ¹² eat.

LA. ¹³ Ecce autem, ¹⁴ in quoq; ¹⁵ proterve iracundus es.

PH. ¹⁶ Percontamur ¹⁷ redisti huc nobis, Pamphile.

LA. Decedet jam ¹⁸ ira huc, etsi merito iratus est.

FH. Quia paululum vobis ¹⁹ accessit pecunie,

²⁰ Sublati ²¹ animi sunt. LA. etiam ²² mecum litigas?

PH. ²³ Deliberet, ²⁴ renunciaturq; hodie mihi,

²⁵ Velis-ne, an non; ut alii, si ²⁶ huic non sit, ²⁷ fiet.

LA. Phidippe, ²⁸ ades, ²⁹ audi paucis: ³⁰ abiit: quid ³¹ mea?

I ostremd inter se ³² transigant ³³ ipsi, ut lubet:

³⁴ Quando nec ³⁵ gnatus, neq; ³⁶ hic mihi ³⁷ quidquam obtemperant:

Quae dico, ³⁸ parvipendunt: po: hoc iurgium ad uxorem: ³⁹ minus fiunt ⁴⁰ consilio omnia ⁴¹ Lae.

Atq; in ⁴² eam hoc omne, quod mihi ⁴³ evomam.

¹ Supra

^{2, 3}

⁴ Ante

⁵ adventum

⁶ filii.

⁷ Jurantia

⁸ est.

⁹ Pamphi-

¹⁰ lum immi-

¹¹ tem fu-

¹² turum.

¹³ Genero.

¹⁴ Socerum.

¹⁵ Pro fi-

¹⁶ lia, ut eam

¹⁷ recipiat.

¹⁸ Si ita

¹⁹ res se se

²⁰ habeat, vel

²¹ si Pamphi-

²² lus eo est

²³ animo.

²⁴ Recipere,

²⁵ resumere.

²⁶ Sed si

²⁷ habet

²⁸ alium ani-

²⁹ mum,

³⁰ qu m

³¹ redu-

³² cenda

uxoris, id est, si nolit recipere aut reducere uxorem. ¹¹ Reddat mihi

renumerando pecuniam tibi datam pro filia. ¹² In malam rem, id est,

valeat. ¹³ In promptu adest alius. ¹⁴ Sicut Pamphilus. ¹⁵ Super-

be, immoderate, impudenter propensus es ad iram. ¹⁶ Valde: rebellis no-

bis, admodum superbe contemnens tuos majores. ¹⁷ Ex Imbro. ¹⁸ Fi-

lli mei Pamphili. ¹⁹ Ex Imbro, sc. ex hereditate Phaniae consobrini.

²⁰ Etati, superbi, arrogantes estis. ²¹ Vocant Latini animos numero plu-

rati ferocis illa vehementiamq; animi confidentis, qu. Gracis est *Supior*.

Sic Cic. Quos illorum animos? quos im: et tu? quam ferociam fore putatu? *Pe*

li. Sustulerant animos *Etoli*, cum ob Romanam societatem, tum post *Attali*

adventum. ²² Quemadmodum cum Pamphilo litigati? ²³ Filius

tuus Pamphilus. ²⁴ Significet. ²⁵ Utum velit reducere uxorem, an

non velit. ²⁶ Pamphilo. ²⁷ Uxor sc. ²⁸ Ad me accedas propius.

²⁹ Ausculta brevi sermone. ³⁰ Phidippus. ³¹ Sc. refert, id est, quid

ad me spectat? ³² Concordent, paciscantur, component rem suam.

³³ Filius Pamphilus & Phidippus socer. ³⁴ Quandoquidem. ³⁵ Pam-

philus. ³⁶ Phidippus. ³⁷ In aliquo obediunt. ³⁸ Parvi existimant.

³⁹ Uxor. ⁴⁰ Sualu. ⁴¹ De disensione & discessu Philumera.

⁴² Uxorem. ⁴³ Molestum est: solet enim egrotudinem vomitus reic-

care. ⁴⁴ Ejiciam, effundam. Sic *Adelph.* 2, 4. *Ilo*, requiram fratrem ut in-

eum *has* evomam. Metaphora ab egrotantibus, qui ad concitandum vom-

itum utuntur pharmacia. Ita sit iratis, qui non quiescunt, nisi molestia au-

ctorem probe ulsi fuerint.

ACTUS IV. SCENA I.

MYRRHINA, PHIDIPPUS.

3 Objur-
gat Myr-
rhinam

Phidippus
ob ceta-
rum filia-
rum par-
tum, &
quod au-
tor sit
diffidii
inter
Pamphi-
lum &
Philume-
nam.

2 In
quam par-
tem con-
vertam
me?

Phidippo.

4 Mihi.
Non erat
certa, sed
inde con-
jicit, quia
ita corri-
puit, &c.

5 Vagi-

tum, qui clamor est infantis, edentis.

6 Celeriter recepit. Supra 3.34.

Nam modo me intro ut corripui timidus, &c.

7 Sub.to. 8 Philume-

nam. 9 Peperisse eam. 10 Tenuisse.

11 Sed janua patefacta

est, & quidem cum sonitu violento. 12 Virum meum Phidippum.

13 In me, contra me, quasi litigaturum. Propert. pugnat ad hydras, id est,

adversus hydras. 14 Non sum, utpote quæ perii. 15 Postquam.

16 Contulit, subduxit se foras, clam abiit, elapsa est, ita ut non sentiretur.

17 Ecce hic video eam uxorem. 18 Q. d. Quare non ades filia: tui?

19 Adverbium

vocandi sive admonendi. 20 Tecum loquor. 21 Scilicet dixi, id

est, me ne alloqueris? 22 Existimas? 23 Utrumlibet horum, scilicet

aut vis aut homo. 24 Non fuisset sic delusus per tua facta, quæ

me elasti. 25 Derisioni, illusioni. 26 Quibus factis à me ludibrio

habitus es? 27 Nostra. 28 Interjectio indignantis. 29 Ex quo

homine peperit, id est, ex cujus compressu? 30 Scilicet de filia, ex

MY: **P**erii? quid agam? 2 quid me veriam? quid
meo respondebo 3 viro

Misera? nam audisse vocem pueri 4 visus est 5 va-
gientis:

Ita 6 corripui 7 derepente tacitus sisse ad 8 filiam:

Quod si resciveris peperisse eam, 9 id quæ causâ clam

10 habuisse me

Dicam, non ædèpol scio:

11 Sed ostium conerepui: credo 12 ipsum 13 ad me

exire: 14 nulla sum.

PH. Uxor 15 ubi me ad filiam ire sensisti, 16 se duxisti

foras.

Atq; 17 ecce am video: quid 18 agis, Myrrhina? 19 heu,

20 tibi dico. MY. 21 mihi ne,

Mi vir? PH. vir ego tuus? tu virum me, aut homi-

nem adeo esse 22 deputas?

Nam 23 G 24 25 horum. mulier, nunquam tibi vi-

26 sus forem, 10

27 Non sic 28 ludibrio tuis factis habitus essem,

MY. 29 quibus? PH. at rogas?

Peperit 27 filia? 28 heu! taces? 29 ex quo? MY. 30 isne

rogare æquum est patrem?

¹ Perii! ex quo ² censes, nisi ex illo, ³ cui data est nup-
tium, obsecro?

PH. ⁴ Credo: neq; ⁵ aded' arbutari ⁶ patri est. ⁷ ali-
ter: sed ⁸ demiror,

⁹ Quid sit, quam ob rem tanto opere hunc omnes nos
celare volueris.

Parium; præsertim cum ¹⁰ recte, & ¹¹ sup' pape-
veri tempore.

¹² Adco-ne ¹³ puvicaci esse animo, ut ¹⁴ puerum
¹⁵ præcipites perire,

¹⁶ Ex quo inter nos scies posthac ¹⁷ amicisiam ¹⁸ s' re
firmiorem,

Potius quàm esset ¹⁹ cum illo nupta ²⁰ adversus ani-
mi lubidinem

Tu itego ²¹ etiam ²² illorum esse hanc ²³ conspam ²⁴ cre-
didit, ²⁵ quæ te est penes.

MY. ²⁶ Misera sum, PH. minam (ciâ ita esse ²⁷ istuc:
²⁸ sed nunc mihi in mentem venit,

De hac re quam locuta es ²⁹ olim, cum ³⁰ illum ge-
nerum cepimus:

Nam nuptam filiam ³¹ negabas posse te pati tuam

pererit. Non vult ulterius inquirere in ea, quæ jam parata erant. ⁸ Val-
de miror. ⁹ Causa. ¹⁰ Quod non monstrum peperit. Monstra enim
solent veteres celare, quia credebant aliquid mali, ubi nascebantur, per-
tendere. ¹¹ Congruo tempore, quo prægnantes possunt parere, scilicet
septimo mense. Ergo tum apud Græcos partus septimestris, tempestivus
habitus est: nam post nuptias hic mensis agebatur septimus. Videndus om-
nino Gellius ^{2, 16}, ubi medicorum & philosophorum illustrium de tempore
humani partus & varietate puerperii sententias ponit. ¹² Scilicet dicitur,
vel oportet. ¹³ Maligno, obliuato, & perseveranti cum quadam vi,
¹⁴ Filia, vel ex Pamphilo natum. ¹⁵ Potius cuperes, vel valde cupe-
res. Liv. Mortem in certamine, quàm ut alter alterius subigeretur imperio
præoptantes. ¹⁶ Filio, vel nato infante. ¹⁷ Affinitatem. ¹⁸ Fu-
turam esse stabiliorem. ¹⁹ Illi, scilicet Pamphilo. ²⁰ Contra tuam
voluntatem. ²¹ Adhuc, usque adhuc: quod non potueram, nisi Dona-
tum hic ambiguum viderem. ²² Apud illos, scilicet Pamphilum & pa-
rentes suos. ²³ De divortio filia. ²⁴ Antea. ²⁵ Quæ culpa est
in te ipsa, & quasi in possessione tua. ²⁶ Innocens sum. ²⁷ Te verè
esse miseram, id est, innocentem. ²⁸ Sed nunc aliud longe diversum,
quàm te innocentem esse, in mentem venit ex eo, quod olim dixisti, cum
negabas, &c. tunc enim his nuptiis, quantum in te fuit, obstitisti, immed-
dimento fuisti. ²⁹ Antehac. ³⁰ Pamphilum, ut gener noster esset,
elegimus. ³¹ Eo tempore.

¹ Hoc
Myrrina
ad Iphita-
tores con-
versis, ut a
Phipippo
marito non
¹⁵ audiratur,
dicit.
² Tam
peritisse.
³ Cui
nupti, vel
nuptum
collocata
fuit, id
est, ex
Pamphilo.
⁴ Eam pe-
perisse ex
²⁰ Pamphilo,
⁵ Certè
puerum
⁶ Patrem
deceat.
⁷ Quam
quod ex
viro suo
filia pe-

¹ Cum tali adolescentēte ² Cum eo, qui meretrices amaret, ³ qui pernoctaret foris.

⁴ Qui totas noctes infomnes duceret extra domum. MY. ⁵ Quamvis causam hanc suspicari, quam ipsam ⁶ veram, mavolo.

PH. Multū prius scivi, quā tu, ⁷ illum ⁸ amicum habere, Myrrhina :

⁹ Verū id vitium ego nunquam decrevi esse adolescentie :

Nam ¹⁰ id ¹¹ omnibus innatum est : at ¹² pol ¹³ jam ¹⁴ aderis, ¹⁵ se quoq; etiam cum oderis.

Sed ¹⁶ ut ¹⁷ olim te ostendisti, ¹⁸ eandem esse, ¹⁹ nihil cessasti usq. adhuc.

Ut filiam ab ²⁰ eo ²¹ abduceres, neu, quod ego ²² egissem, esset ²³ ratum.

²⁴ Id nunc res indicium hac facis, quo pacto factum volueris.

MY. Adson' me esse ²⁵ pervicacem censis, cui mater siem,

Philumenē illatum. ²⁶ Pamphilum. ²⁷ Bacchidem. ²⁸ Ordo est :

Sed ego nunquam, id est, non, decrevi, id est, iudicavi, censui, ²⁹ ut erga, id vitium, scilicet meretricem amare, vel habere amicum, esse vitium

adolescentie, id est, in adolescentibus, ut in Pamphilo, sed morem esse patris adolescentium, etati convenientem. ³⁰ Vitium. ³¹ Adolescentibus. ³² Jurantis est. ³³ Cito, statim. ³⁴ Adveniet tempus.

³⁵ Cum ad saniores mentem rediturus, ac factum suum odio habiturus sit. Infra 5, 1. Nam neq; hoc animo erit etatem. ³⁶ Qualem. ³⁷ Antehac, scilicet cum negabas te posse pati, filiam tuam nuptam esse cum eo, qui pernoctaret foris. ³⁸ Morosam esse te. ³⁹ In nulla re destitisti

esse eadem, id est, similis & talis, qualem te ostenderas huc usque, ad hoc tempus. ⁴⁰ Pamphilo. ⁴¹ Dimoveres, abstraheres technis. ⁴² In capiēdo illo genero. ⁴³ Firmum, stabile. Unde ratum habere, est approbare ac confirmare quod actum est. ⁴⁴ Ordo est : Nunc ipsares, id est, ipsum factum, ⁴⁵ ut ⁴⁶ το ⁴⁷ πεισθησκει scilicet quia celasti partem filiae, facis

indicium, id est, demonstrationem, quo pacto volueris id factum, scilicet quod ego egissem, nempe quod filia nuplierit Pamphilo. Nam vellem factum, est laudare, approbare, ratum habere : (uti contra nollem factum, est pernitere, optare non factum) Sic Phorm. 5, 2. Cum dixisset Demipho Nausistratē, Pariter nunc opera mea adjuves, ac dudum re opitulata es, respondet ipsa, Factum volo, id est, non muto factum, non pernitet me facti. Vult ergo Phidippas, Myrrhinam suis hisce factis ostendere, quam nunquam cum animo suo laudasset, aut probasset has, quas olim fecerat, nuptias. Ea in hanc quidem sententiam Myrrhina mox respondet. ⁴⁸ Per vim omnia agentem, obtinatam, perniciosam scilicet ei, vel erga eam

Philumenam.

2 Tibi, id
est, prohi-
deo.

2 Efferae,
vel efferr
seu expor-
tari sinas.

Domum

mram.

4 Infantem

natum.

3 Illa, vel

imms

stultus.

Castiga-
tio, qua

uxoris

pervica-
ciam

et contu-
maciam

perstrin-
git, tanquā

nullis ra-
tionibus

marito ob-
secuturam.

6 Obedi-
res, mori-
geram

esse.

7 Ugorem

meam

Phitume-
nam.

8 Ipse.

9 Jubebo.

mandabo.

10 In aliquem locum.

11 Puerum exportari.

12 Infeliciorem.

13 Quo pacto, quā in aegre vir meus hoc tēpet.

14 Sicut est, sc. filiam non

esse ex Pamphilo gravidam, cum tamen esset, non quidem in matrimonio,

sed ante in tenebris.

15 Cognoverit.

16 Non ignoro, id est, scio.

17 Sc. quod partum celaverim.

18 Minoris momenti.

19 Quo modo,

quā ratione.

20 De puero non exponendo, sed educando.

21 Phidippi.

22 Restiterat, id est, hoc est summum malum.

23 Educem, nutriam.

24 Vir meus.

25 Pueri.

26 Stuprata, vitata.

27 Facies stuprato-
ris.

28 Non potuit. Antiquē a passivo quor, quod non est in usu, sed

quo.

29 Ablatum est a digito.

30 Quo, vel unde.

31 Stuprator.

Hic ad exitum spectat *παροικισμῶν* quia per anulum fiet cognitio.

32 Etiam, praterea.

33 Ea, quae oravi eum ut celaret, petitionem

meam, scilicet si sustulerimus, cogente sene, eum puerum, quem exposi-
tum iri Pamphilo paulo ante promisi. Cum ratione metu eventum, quem

virtus Pamphili discit infra 4, 4. 82.

34 Nutri loco sui filii.

1 Interdico, nē 2 extulisse extra 3 aedes 4 puerum
usquam velis.

Sed ego 5 stultior, meis diſſis 6 parere 7 hanc qui po-
stulem:

8 Ibo intro, atq; 9 edicam servis, nē 10. quouam
11 efferrī sinant.

MY. Nullam pol. cedo mulierem me 12. miseriorem,
v. vere:

Nam 13. ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem, 14. ut fiet,
15. resciverit,

16. Non adeo pol. clam me est, cum 17. hoc, quod 18. levius
est, tam animo iracundo tu: it:

Nec, 19. quā viā 20. sententia 21. ejus mutari possit,
scio.

Hoc mihi unum ex plurimis miseriis 22. reliquum su-
erat malum.

Si, puerum ut 23. tollam, 24. cogit: 25. cujus quis sit,
nescimus pater.

Nam cum 26. compressa est gnata, 27. forma in tenebris
nosci 28. non quita est:

Neq; 29. detractum ei sum quidquam est, 30. qui possi-
possi nosci, quis fiet:

31. Ipse eripuit vi, in digito quem habuit, virginis a-
biens anulum.

32. Simul vercor, Pamphilus nē 33. orata nostra me-
queat diutius

Celare, cum sciet alienum puerum 34. tolli pro suo.

ACTUS IV. SCENA II.
SOSTRATA, PAMPHILUS.

SO. 1' **N**on clam me est, mi gnate, tibi me ² esse
suspectam, ³ uxorem tuam
Propter ⁴ meos mores ⁵ hinc abiisse : etsi ⁶ ea ⁷ dissi-
mulas sedulo.
Verum ⁸ ita me Dii amant, itaq. obtingant ex te,
quæ exopto mihi, ⁹ ut
Nunquam ¹⁰ sciens ¹¹ commercii, ¹² merind. ut caperet
odium ¹³ illam ¹⁴ mi :
¹⁵ Teq. antequam me amare rebar, ei rei firmasti
fidem :
Nam mihi intus tuus ¹⁶ pater narrav. ¹⁷ modò, quo
pactò me ¹⁸ habueris
Præpositam ¹⁹ amoris tuo : nunc tibi me ²⁰ certum est
²¹ contra ²² gratiam
Referte, ut apud me ²³ præmium esse positum ²⁴ pieta-
ti scias.
Mi Pamphile, ²⁵ hoc & ²⁶ vobis, & meæ ²⁷ commo-
dum ²⁸ fame arbitror :

Non ignoro, id est, scio. Sostrata expurgat se coram nullo de Philumenæ discessu : eadem Sostrata rus se abituram. 5 filio pollicetur, ne impedito sit, quo minus redeat Philumena : Pamphilum contra matri, ne id faciat, dissuadere conatur.

1. In suspicionem venisse. 3 Philumenam. 4 Morositatem meam. 5 Ex adibus meis ad matrem. 6 Eam rem, scilicet uxorem abiisse propter mores meos. 7 Celas, non ostendis constanter. 8 Jurandi modus est. 9 Quemadmodum. 10 Consilio, dedita opera. 11 Commisi culpam, *ἐπιλημμένησα*. 12 Ut merito posset me odisse. 13 Philumenam uxorem tuam. 14 Quo Philumena me prosequitur. 15 Ordo est : Et firmasti fidem, id est, adhibuisti probationem, ei rei, scilicet nullo me commercuisse, antequam rebar, id est, putabam, te amare me. Q. d. Feliciter quantum in te est, ut pater tuus meis verbis (negans quicquam me promeritam) haberet, quam modo abrogabat, fidem. Dixerat enim Pamphilus 3; 5. se, posthabita uxore, matris servitutum commodis, quod nequaquam facturus videbatur, si penes ipsam esse culpam credidisset. Infra 5, 1. Aliud si scirem, quis firmare meam apud vos possem fidem. 16 Lachete. 17 Paulo ante. 18 Pluris secretis, præpolueris. 19 In uxorem tuam. 20 Constatui. 21 Vicissim. 22 Beneficium tibi reddere. 23 Mercedem. 24 Pro pietate, reverentia & intinotuo affectu in matrem. Illud autem præmium intelligit esse, si ipsa cum Lachete rus secedat, & reditui Philumenæ non obstat. Al. pietatis. 25 Quod distura & factura sum. 26 Tibi & uxori tuæ Philumenæ. 27 Utile, contentaneum. 28 Ne videar esse divortii causa.

1. In agros. Ego ¹ rus abiuram hinc cum tuo me esse certi ² de
discessuram. ³ crevi ³ patre, ¹⁰
2. Constitui. Nè mea præsentia ⁴ obstat, nec causa ulla ⁵ restet re-
3. Lache- liqua,
te, marito
meu.
4. Impe-
diat, quo
minus litis
concur-
des.
5. Relin-
quatur.
6. Quod
non, quo
minus.
7. Quale
est litud
proposit-
um, quod
rus abire
velis?
8. Philu-
mena.
9. Mota,
impulsa.
10. Ad ha-
bitandum
ruri disce-
dis?
11. Non
migrabis.
rus.
12. Et non permittam te abire. 13. Maledicere. 14. Perseveranti im-
portunitate, 15. Quod migraveris ex urbe rus. 16. Moderatione,
facilitate. 17. Præterea. 18. Quæ vitam urbanam omnes ample-
ctuntur. 19. Qui celebrantur frequentes in urbe. Tum enim præ-
cipuè convivia & convotationes: unde Plaut. Feslo die si quid prodi-
geris, profesto agere liceat, nisi pepereris. 20. Propter me, ut tu mihi
gratificeris. 21. Jurantis est. 22. Quas dicis, scilicet amicæ, cognatæ,
dies festi. 23. Nullam mihi voluptatem adferunt. 24. Quamdiu
ætas passa est, postulat, permittit. 25. Sufficenter illis rebus usum sum,
& quidem usque ad finem temporis illud ferentia. 26. Satietas, tædium,
id est, jam harum rerum sum tædio affecta. 27. Itarum oblectatio-
num. 28. Nunc hoc maxime curo, 29. Alicui. 30. Longitudo,
diuturnitas vitæ meæ, id est, mea longa vita. 31. Noceat. 32. Val-
de desideret. Al. expectet: sed eodem sensu. 33. In hac urbe: ideo
abundum est mihi rus. 34. Odio habitam. 35. Hinc abire, & lo-
cui dare vobis rus eundo. Sic alibi: *concede hinc domum*.

Sic optimè, ut ego opinor, omnes² causas³ præcidam¹. Concedendo
omnibus,
Et me⁴ hac suspitione⁵ exsolvam, &⁶ illis morem
gesserò.
Sina me obsecro⁷ effugere, vulgus⁸ quod malè audit
mulierum.
PA. Quàm fortunatus⁹ cæteris sum rebus,¹⁰ absq; quendi,
una hac foret,
Hanc matrem habens.¹¹ talem, illam autem.¹² utro-
rem. SO. obsecro, mi Pamphile,
Non tute in commodam rem,¹³ ut quæq; est, in ani-
mum inducas pati.
Si¹⁴ cætera sunt ita, ut tu vis,¹⁵ itaque ut esse ego
illam ex stimo,
Mignate,¹⁶ da veniam hanc mihi, reduc¹⁷ illam.
PH.¹⁸ vae misero mihi!
SO.¹⁹ Et mihi quidem: nam²⁰ hæc res non minus
me malè habet, quàm te, gnate mi.
³⁰ scilicet
oderim

murum Philumenam. 5 Explicabo, liberabo. 6 Nurui, & alia
peribo, gratum faciam, obsecuta fuero. 7 Hoc crimen, hanc crimina-
tionem meo discessu. Quia dixerat maritus ejus: Omnes socrus oderunt
nurus. 8 Cujus causa, propter quod, id est, istam maculam, qua
vulgo notantur mulieres. 9 In aliis rebus. 10 Hæc una res, scili-
cet discessus matris, vel uxorem ex alio concepisse, si abesset, id est, non
accederet. Sic Phorm. 1, 4, 10. Tum Antipho me exervat animi: Ejus
me miserat: eunus timeo: in nunc me retinet: nam abli; eo esset, rest ego
mibi vidisset, & senia esset ultus iracundiam. Plaut. Nam absq; eo esset,
hodie nunquam ad solem occasum viverem. 11 Tam honestam. 12 Tam
morigeram. 13 Rem nudam in se, & sine ullius alterius rei com-
plexu, id est, non induces in animum Philumenam, uxorem tuam, sine
ulla similitudinis nostræ consideratione domum reducere? Quæ sequun-
tur, expositionem nostram confirmant. Hæc Donatus non vidit. 14 Præ-
ter meum discessum. 15 Et si uxor est ita, ut ego exultino istam
esse. 16 Permite, concede hoc mihi, ut rus concedam. 17 Phi-
lumenam. 18 Hoc dicit ingenuiscens. 19 Scilicet vae misera est,
ut tibi, id est, ego etiam iam misera in hac re, ut tu. 20 Cum uxore,

ACTUS IV. SCENA III.

LACHES, SOSTRATA, PAMPHILUS.

Quid lo-
cutus sis
cum filio
nostro
Pamphilo.
Reconcili-
antur, &
omne bel-
lum inter
se compo-
nunt vir &
uxor mon-
tata Pam-
philus, ut
uxorem
reducatur.
Longe
ab hoc lo-
co. Dona-
tus expo-
nit propi-
um, quod ridi-
culum vi-
detur.
Quid enim
erit

LA. ¹ Q. Vem cum istoc sermonem habueris, ² pro-
cul hinc stans. ³ accipi, uxor:

4 Istuc est sapere, qui, ⁵ ubicunq; opus sit, ani-
mum possis ⁶ flexere:

7 Quod faciendum fortasse sit postea, hoc nunc si feceris.

SO. ⁸ Fors pot fuit. LA. ⁹ abi rus ergo ¹⁰ hinc: ¹¹ ibi
ego ¹² te, & tu ¹³ me feres.

SO. ¹⁴ Spero ¹⁵ ecastor LA. i ergo iniri, & ¹⁶ compo-
ne, quæ tecum simul

17 Ferantur: ¹⁸ dixi. SO. ita ut jubes, faciam.

PA. pater.

LA. Quid vis, Pamphile? PA. ¹⁹ abire ²⁰ hinc matrem?

²¹ minimè. LA. ²² quid ita istuc? PA. quia

²³ De uxore incertus sum etiam, quid facturus sim.

LA. ²⁴ quid est?

Quid ²⁵ vis nisi ²⁶ reducere? PA. equidem cupio, &
vix ²⁷ contineo: si d

²⁸ Non minuat meum ²⁹ consilium: ³⁰ ex usu quod
est, id persequar. 10

hinc procul, id est, hinc prope? certe hinc procul, id est, hinc prope dicendum erat. 3. Audivi. Laches enim audiverat verba Sottrata ad filium habita, 4. Ista est sapientia. Ironia. 5. Ut, 6. Convertere sententiam. Metaphora flexilibus virgulis. 7. Et quod faciendum tibi fortasse sit postea ingratius, si si voluntate tua, rursusquam cogit necessitas, feceris, id est, si concesseris. 8. Fortuna sit, adiit, fateat: parata enim sum rus abire, id est, id quod ago, bene vertat Al. fiat. 9. Mecum. 10. Ex urbe. 11. Ruri. 12. Tuos mores. 13. Meos mores patieris. 14. Confido me laturam tuos mores. 15. Per eadem Castor. 16. Juramentum est muliebre. 17. Dispone, para ea. 18. Debent ferri. 19. Sententiam meam. Hoc verbum in fine additum superius confirmat, & est proprium his, qui peroraverunt causam, quo significatur firmum & ratum esse quod egerint. Sic Phorm. 3.2. nisi tu properas mulierem Abducere, ego illam ejiciam: dixi, Phormio. 19. Scilicet oportet. 20. Ex urbe. 21. Sc. oportet. 22. Sc. minimè oportet abire hinc matrem tuam? 23. Reducenda. 24. Quod inceptas. 25. Scilicet facere. 26. Reducere eam domum. 27. Quin reducam. Alii, quin partum Philumenæ aperiam: idq; ad spectatores dici volunt. 28. De eo, quod pollicitus sum vel propoliui, nihil deducam, sed plenè & integrè observabo, id est, non reducam, vel partum Philumenæ ulquequaq; celabo. Phrasia hæc à rerum venalium pretio sumpta videtur, quod ab eumentibus minuitur. 29. Propositum. Sic Andr. 2, 3. Nec tu ea causa minueris hoc, quæ fasus. 30. Sc. meo, id est, quod utile mihi est, hoc perficiam.

HECYRA.

5. 2

Credo, si non ¹ reducam, ² eā gratiā ³ concordēs ma-
gis fore.

LA. ⁴ Nescias: verū tuā referi nihil, utrum illa
⁵ fecerint.

Quando ⁶ hæc ⁷ abierit: ⁸ odiosa hæc ⁹ ætas est
¹⁰ adolescentulis:

E ¹¹ medio æquum ¹² excedere ¹³ est: ¹⁴ postremū ¹⁵ r
jam fabulæ

Sumus, Pamphile, senex, atque anus.

Sed video Phidippū ¹⁵ per seipsum egredi: ¹⁶ accedamus.

¹ Mater & uxor concordēs futuræ sint, an discordēs. ⁶ Mater Soltrata.
⁷ Rus concesserit. id est, absente matre tua, non est quod sollicitus sis de
eorum concordia. ⁸ Invisā, molestā. ⁹ Senilis. ¹⁰ Hic de utro-
que sexu accipiendum videtur, id est, de Pamphilo & Philumena; ut rō
odiosa hæc ætas de Lachete & Soltrata acceptum est. ¹¹ Sc. populo, id
est, ex urbe rus. ¹² Recedere. ¹³ Nos senes. ¹⁴ Denique ego,
senex & mater tua anus præstamus materiam risus & fabulandi de nobis.
& multus de nobis sermo est, dedecoris & ignominie plenus. Alludit ad
principium fabularum, quæ puerulis narrari solent; quarum pleraque ita
incipiant, Senex atque anus, γέρονς καὶ γυνὴς. ¹⁵ Tempetivus, op-
portunus. ¹⁶ Eamus ad eum.

ACTUS IV. SCENA IV.

PHIDIPPUS, LACHES, PAMPHILUS.

PH. ¹ **T**ibi ² quoque adeo sum ³ inustus, Phi-
lumena,

⁴ Graviter quidem: nam hercle abs te factum est
⁵ surpiter:

Esi ¹ tibi ⁶ causa est de hac re: ⁷ mater te ⁸ impulsit:

⁹ Huic verò ¹⁰ nulla est. LA. opportunè te mihi,

Phidippe, ¹² in ipso tempore ¹³ ostendis. PH. ¹⁴ quid
est?

amorem, in cūsa pater. ¹ Sicut matri tuæ & socrui iratus sum. ³ In-
sensu. ⁴ Vehementer. ⁵ Quod sine causa abieris à marito. ⁶ Ex-
cusatio seu, defensio huius rei, vel cur hanc rem facies, quod disceris à
marito. ⁷ Myrrhina. ⁸ Allexit te ad discendum. ⁹ Matri-
tux Myrrhinæ. ¹⁰ Causa, excusatio. ¹¹ Commode. ¹² In ipso
temporis articulo, quo summopere te compellare optabam. ¹³ Opportunè ad
prandium venisse dicitur aliquis, qui ad ipsum cenam incipiendi prandii
venit: in ipso autem tempore venisse dicitur, qui venit, cum jam esset appa-
ritum prandium: ideoque opportunè & in ipso tempore non sunt idem.
¹⁴ Offers. ¹⁵ Quod tantopere me convenitum expetis?

PA. ¹ Quid

1 Hæcfe-
cum loqui-
tur Pam-
philus.
2 Patri
Lacheti &
socio
Phidippo.
3 Clau-
destinum
uxoris
partum,
vel quod
sui polli-
citus
Myrrhina
me ceta-
turum.
4 Celabo,
Al. ape-
riam, id
est, expo-
nani, pate-
faciam.
5 Philu-
menæ,
uxori
Pamphili.
6 Migra-
turam.
7 Ex urbe.
8 Matrem
Laphili.

9 Valde vereatur, id est, formidet, timeat. *Toi hic αὐτὴν τρέβω,*
ut in reformido. Sic Plur. 15 5, 1. *Ita ne tantem uxorem duxit Antigone*
injussu meo? Nec meum imperium, ac mitto imperium, non similitatem meam
Revereri saltem? 9 Quo minus jam. Timentis est. 10 Dolentis est.
11 De illo disces. 12 Commisit, admisit. 13 Uxor Soltrata.
14 Mala sc. quod uxor filii tui abierit: vel hæc omnes turbæ. 15 Com-
mutatio seu translatio culpæ à matre mea Soltrata in Myrrhinā. 16 Uxor
Myrrhina. 17 Reddit nos perturbatos. 18 Dummodo. Ad specta-
tores loquitur. 19 Philumenam. 20 Laches & Phidippus pertur-
bent omnia, tumultuentur, contendant. 21 posterius, ulterius,
70 *ἀποτὸν*. 22 Quamdiu, quantum. 23 Propositio est per Dilemma:
Aut sis affinis, aut non: Si affinis esto perpetuus: Sin minus, puerum alia.
24 Ut meus gener naneas. 25 Sed si contingit, ut aliter sis affectus,
id est, ut affinitatem esse inter nos perpetuum nolis, adeoque uxorem re-
ducere. 26 Phidippus. 27 Uxorem Philumenam. 28 Perditus
sum. 29 Accipiat natus! 30 Filius filii tui & filia tua: quia ambo
erant avi. 31 Sualu matris. 32 E domo vestra. 33 Gravidæ.
34 Philumena. 35 Jucundum certè mihi nuncium affert. 36 Ne-
potem. 37 Philumenam puerperam esse incolumem. 38 Quam, qua-
lem mulierem, quod genus mulieris? ut Heant. 47, 7. *Quæso, quid homi-*
nis est?

Uxorem habes? aut quibus moratam moribus?

Nos ne hoc celatos tamdiu? nequeo satis,

Quam hoc mihi videtur factum prave, proloqui.

PH. Non tibi illud factum minus placet quam mihi, Laches.

PA. Etsi jam dudum fuerat ambiguum hoc mihi,

Nunc non est, cum eam consequitur alius puer.

LA. Nulla tibi, Pamphile, hic jam consultatio est.

PA. Perii! LA. hunc videre sepe optabamus diem, cum ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem.

Evenit: habeo gratiam Diis. PA. nullus sum.

LA. Reduc uxorem, ac noli adversari mihi.

PA. Pater, si ex me illa liberos vellet sibi,

Aut se esse mecum nuptiam, satis certo scio,

Non me clam haberes, quae celasse intelligo.

Nunc cum ejus alienum esse à me animum sentiam,

Nec conventurum inter nos posthac arbitrer, quam ab rem reducā?

LA. Mater quod suasisit sua, Adolefcentis mulier fecit: mirandum, ne id est?

Censen se posse reperire nullam mulierem,

1 Quall-

bus insti-

tutum

moribus.

2 Filiam

fuisse pra-

gnantem.

3 Celare,

scilicet

oportuit,

vel desuit.

4 Quantum

5 Quod

uxor ceta-

verit nos,

6 Mole.

7 Te grave

tum reser-

opponitur.

8 Hoc fa-

ctum tam

mihi,

quam tibi,

dispicet.

8 Secum,

ista loqui-

tur Pam-

philus.

40 9 Paulo

ante.

10 Nondum erat constitutum, dubius eram, quid statuerem.

11 De uxore vel reducenda, vel repudianda.

12 Ambiguum, id est, certum est non reducere, sed repudiare eam.

13 Uxorem Philumenam.

14 Quod habeat puerum, non ex me natum. Metaphora (ut ait Donatus) à pecori-

bus, quae statim, cum nata fuerint, matres sequuntur.

15 Non mea, non ex me genitus, cujus ego non sum pater.

16 Absque delibera-

tione certum oportet sit tibi uxorem reducere, quandoquidem ex te na-

tus est puerulus.

17 Deliberatio de reducenda uxore.

18 Hoc sibi ipse dicit Pamphilus.

19 Filius natus.

20 Contigit quod optabam: nam filius tibi natus est.

21 Pro illa benedictione.

22 Quia pater me vult cogere.

23 Repugnare, resistere.

24 Philumena.

25 Mihi, id est, meam esse uxorem.

26 Non celasset partum.

27 Scilicet partum.

28 Uxoris Philumenae.

29 Alienatum, id est, me non amare.

30 Concordiam futuram: cum jam ejus animus sit à me alienus. Nam dicimus, hoc convenit inter nos, id est, de hoc inter nos non est controversia.

31 Pro ejus.

32 Juvenis: scilicet Philumena.

33 Illud.

34 Est ne id, quod fecit uxor, admiratione dignum?

35 Hac repudiata.

1 Vacet, id est, in qua nihil sit viri, in qua nihil possis reprehendere?

2 An ideo credis mulieres delinquere non debere, quia viri non delinquant? Cur non igitur & mulieres delinquere possint? Hic est Ironia, quam Donatus notavit, cum intelligat & viros ipsos mel-

3 *Quæ* 1 careat culpa? 2 an quia non delinquant viri?

PH. Vosmet videte jam, Laches, & in Pamphile,

3 Remissa n' 4 opus sit vobis, an 5 reducenda domum:

Uxor quid 6 faciat, in 7 manu non est mea.

8 Neutra in re vobis difficultas à me erit. 45

Si d' quid faciemus 9 puer? LA. ridicu' è 10 roga.

11 Quidquid futurum est, 12 huic reddas, 13 suum

scilicet,

14 Ut alamus nostrum. PA. quem 15 ipsa 16 neglexit,

pater,

Ego 17 alam? I. A. quid dixisti? 18 eho! an non, 19 ale-

mus, Pamphile?

20 Prodemus quæso potius quæ hæc amentia est? 50

Eximvero prorsus jam tacere non queo.

Nam cogis ea, quæ volo, ut præsentie 21 hoc loquar.

22 Ignarum censet tuarum 23 lachrymarum esse me?

24 Aut, quid 25 sit id, 26 quod 27 sollicitere 28 ad hunc

modum?

Primum 29 hæc ubi dixisti causam, te propter tuam 55

30 Matrem non posse habere hanc uxorem domi:

totum delinquere. Si itaq; nec ipsi viri sunt immunes à culpa, quanto magis forende mulieres? 3 Dimissa, repudiata. ac iussa res sua sibi habere. Sic apud Plautum, remissus exarctus, id est, dimissus. 4 An utile sit vobis, ut repudiatur. 5 Ut reducat domum, sc. mariti, id est, vestram. 6 Fecerit. 7 Potestate mea, ita ut, quod fecerit, in seculum præstare possim. Toto cœlo errat hic Donatus, qui in manu mea vult subintelligi uxorem. 8 Nec in remissione, nec in reductione vobis erit per me difficultas. 9 De hoc puero, nepote nostro, qui natus est ex Philumena? Sic alibi: Quid his faciet sua? Quid te futurum censet? Ultrapavit & Cicero: Quid me faciet? Quid pecunia fiet? 10 De hoc puero. 11 In hoc negotio, live remittatur, live reducat domum. 12 Pamphilo. Διχτικώς. 13 Sc. suum: vel suum, id est, quod est ejus. 14 Huic redde suum filium, ut alamus filium tanquam nostrum, id est, ad nos spectantem: quod enim est ejus, nostrum est. Myrrhinæ consilium fuerat, ut filius exponeretur: Laches contra cum alendum cenet. 15 Mater. Nemini notum non est, matres affectu majori, quam patres, filios prosequi, & ex eo argumentatur Pamphilus: Hic: quicquid Paernus hic arguetur, qui ipse probat, ut pater sit Nominativus, cum hic sit Vocativus. 16 Contemplit nutrire. 17 Nutriam puerum. 18 Interfectio admirantis. 19 Puerum. 20 Perdemus illum puerum? 21 Phidippo. 22 Nescium. Apparet illum à Soltrata hoc audivisse: nam ipsa filium deprehenderet silentem. 23 Quas toties effundis. 24 Scilicet censet me ignorare. 25 Significet. 26 Propter quod. 27 Perturberis, commovearis, crucieris. 28 Tam immoderate? 29 Cum ulus ea hac excusatione, ratione non reducenda uxoris. 30 Quam morosa est.

Pollicina est ¹ ea, se ² concessuram ex adibus.

Nunc postquam ³ adeptam hanc quoq; sibi cau-
sam ⁴ vides,

Puer quia ⁵ clam te est natus, ⁶ nactus ⁷ alteram es.

Erras, ⁸ tui animi si me esse ignarum putas.

Aliquando tandem ⁹ huc animum ¹⁰ ut ¹¹ adjungas
tuum,

Quam longum spatium amandi ¹² amicam tibi dedi?

¹³ Sumptus, quos fecisti in eam, quam animo ¹⁴ aequo
tuli?

Egi atq; oravi ¹⁵ tecum, uxorem ut ¹⁶ duceret:

¹⁷ Tempus dixi esse: ¹⁸ impulsu duxisti meo.

¹⁹ Quae iam, obsecutus mihi, fecisti ut ²⁰ decuerat.

Nunc animum rursus ad ²¹ meretricem ²² induxisti
tuum:

²³ Cui tu ²⁴ obsecutus, facis ²⁵ huic ²⁶ aded injuriam.

Nam in ²⁷ eandem viam te ²⁸ revolutum ²⁹ denud

³⁰ Video esse. ¹ A. ³¹ me ne? L. A. te ipsum: & facis
³² injuriam.

³³ Confingis falsas ³⁴ causas ³⁵ ad discordiam,

Ut cum ³⁶ illa vivas, ³⁷ testem ³⁸ hanc cum abs te
³⁹ amoveris!

⁴⁰ Sensisque aded uxor: nam ei causa alia quae fuit, equum

Quamobrem abs te abires? P. H. ⁴¹ plane hic divinas: est,
nam ⁴² id est.

scilicet utrumque perperam. ¹³ Bacchidem. ¹⁷ Impensas, quas Bac-
chidi alenda impendisti. ¹⁴ Patienti, ¹⁵ Antiquae pro te. ¹⁶ Re-
lieta Bacchide. ¹⁷ Ducenda uxoris. ¹⁸ Instinctu. ¹⁹ Quas res,
scilicet ducere uxorem, relinquere amicam. ²⁰ Probum filium.
²¹ Bacchidem. ²² Relicta uxore. ²³ Meretrici Bacchidi. ²⁴ Ad-
haerendo illi. ²⁵ Uxori Philumena. ²⁶ Certe. ²⁷ Meretri-
ciam scilicet, ut, relicta uxore, meretricem ames. ²⁸ Relapsum. ²⁹ Ite-
rum, de novo. ³⁰ Intelligo. ³¹ An vides me esse revolutum in
eandem vitam? ³² Al. injuri, id est, injuste. ³³ Excogitas, com-
minisceris. ³⁴ Exculationes. ³⁵ Ad dissensionem movendam in-
ter amicos. ³⁶ Meretrice Bacchide. ³⁷ Observatricem, id est, ne
esset conscia tui redditus ad meretricem, & propterea tibi molesta.
³⁸ Uxorem tuam. ³⁹ Abjeceris. ⁴⁰ Et uxor tua certe animad-
vertit, te esse implicitum amoris Bacchidis. ⁴¹ Laches verum dicit,
ac si spiritu divino afflatus haec dicat: ita quidem credebatur Phidippus.
Vide supra 4, 1. ⁴² Quare abieris filia.

¹ Mater.
² Recel-
suram rus.
³ Remo-
tam, quia
mater
vult res
concedere.
⁴ Intelli-
gis.
⁵ Te ne-
sciente.
⁶ Inveni-
sti, exco-
gitasti.
⁷ Causam
non redu-
cenda
uxoris.
⁸ Si putes
me igno-
rare tuum
animum
id est,
tuas cogi-
tationes.
⁹ Ad uxo-
rem tuam
¹⁰ Scili-
cet, vel
equum
ad-
ducas, &
abducas:

1 Illa,
quæ dicis,
non esse
vera.

2 Inter-
jectio do-
lentis.

3 Redime.

4 Uxorem
reducere.

5 Dic.

6 Ista di-
cendi, quia
focer adit.

7 Accipe
saltem
alendum.

8 Puer.

9 Certe.

10 Postea
inquiram
de culpa
matris.

11 Sive
reducam,
sive non
reducam.

Hæc se-
cum dicit
aliens.

12 Angit,
urget,

implicat.

Translatio de fera indagata, quæ alicubi concluditur.

13 Quo-
doquidem.

14 Proficio, efficio. Neutraliter sumitur.

15 Sine impe-
rio meo.

16 Phidippus & Laches nutrient, educabunt. Faustus legit
tollit, ut referatur ad Lachtem, cuius, utpote avi, in tollendo puero summa
erat potestas.

17 In eo negotio de non tollendo puero.

18 Fautrix.

19 Mater uxoris Myrrhina, quæ pollicita erat se pu-
rum expositurum.

20 Meum conspectum?

21 Interjectio indignantis.

22 Aliquid.

23 De reducenda uxore & tollendo puero?

24 P utas ne filium meum
Pamphilum esse mentis compotem? Convertit Laches sermonem ad Phi-
dippum.

25 A & ius. Hoc Laches, repentina ira percitus, & in filium
abscundem irruere gestiens. Phidippo retinenti se dixit. Sic Phor. 1, 4 Non
sum a pud me.

26 Alendum.

27 Da.

28 Nutriam eum, perinde
ac si meus esset.

29 Libentissime tradam tibi puerum alendum. Affir-
matio hic est. Sic Eu. 1, 2. Tubus, Parmeno fas illi adducantur. P. A. maxime.

30 Rem mirandam.

31 Mea.

32 Tales mores Pamphili, ejusque
amorem in Bacchidem.

33 Amarulentæ, pronæ ad iram, quia zelotypia
maxime laborant.

34 Pellicatum sc. & furtivos maritorum amores.

35 Tolerant. Vide Ovid. 2. de Arte.

36 Propter amorem meretri-
cium.

37 Exorta.

38 Uxor mea.

39 Quare sc. filia discensisset
à marito suo.

40 Causam istam.

41 Pamphilo.

PA. Dabo jusjurandum, ¹ nihil esse istorum, ² tibi.

LA. ³ ab! ⁷⁵

3 Reduc uxorem: aut, quam obrem non ⁴ opus sit,

⁵ cedo.

PA. Non est nunc ⁶ tempus. LA. pueram ⁷ accipias,

nam ⁸ is ⁹ quidem

In culpa non est: ¹⁰ post de matre video.

PA. ¹¹ Omnibus modis miser sum: nec, quid agam,

scio:

Tot nunc me res us miserum ¹² conc'udit pater. 80

Abibo hinc, præsens ¹³ quando ¹⁴ pramoves parum:

Nam puerum ¹⁵ injussu credo non ¹⁶ tollent meo.

Præsertim ¹⁷ in ea re cum sit mihi ¹⁸ adjurix ¹⁹ socius.

LA. ²⁰ Fugis? ²¹ bem! nec ²² quidquam cerri ²³ ro.

Spondes mihi?

²⁴ Num tibi videtur esse apud sese? ²⁵ sine: 85

²⁶ Puerum, Phidippe, mihi ²⁷ cedo, ego ²⁸ alam,

PH. ²⁹ maxime.

Non ³⁰ mirum fecit ³¹ uxor, si ³² hoc ægrè tulit:

³³ Amare mulieres sunt, non facile ³⁴ hæc ³⁵ ferunt.

³⁶ Propterea hæc ira ³⁷ est: nam ³⁸ ipsa ³⁹ narravit

mihi:

⁴⁰ Id ego præsentem ⁴¹ hoc tibi nolebam dicere: 90

Neq; ¹ ei ² credebam primò: nunc verò ³ palam est: ¹ Uxor
Nam omnino ⁴ abhorrere animum ⁵ huic video ⁶ à
nuptiis.
LA. Quid ergo ⁷ agam. Phidippe? quid das consilii?
PH. Quid agas? ⁸ meretricem hanc primum ⁹ adven-
dam cenſeo:
¹⁰ Oremus: accuſemus ¹¹ gravius: denique ⁹⁵
¹² Minitemur, ſi cum ¹³ illo ¹⁴ habuerit rem poſtea.
LA. ¹⁵ Faciam, ut mones: ¹⁶ puer, ¹⁷ ebo, curre ad
Bacchidem hanc
Vicinam noſtram: huc ¹⁸ evoca ¹⁹ verbis meis.
Et ſe oro porro, ²⁰ in hac re adjutor ſis mihi. PH. ah!
²¹ Jam dudum dixi, itidemq; nunc dico, Laches, ¹⁰⁰
Manere ²² affinitatem hanc inter nos ²³ volo,
²⁴ Si nullo modo eſt, ut poſſit; quod ſpero ²⁵ fore.
Sed vis-ne adeſſe me unà, ²⁶ dum iſtam convenis?
LA. Imò verò abi: aliquam ²⁷ puero nurricem ²⁸ para.
¹ Cum tali filio, vel in hac re. ³ Bacchidem. ⁹ Eundem eſſe ad-
eam conveniendam. ¹⁰ Ut à ſe Pamphilum moveat. ¹¹ Acer-
bius. ¹² Certas poenas. ¹³ Filio tuo Pamphilo. ¹⁴ Laſciviam
excoerit. ¹⁵ Adibo meretricem. ¹⁶ Serve. ¹⁷ Vocantis eſt.
¹⁸ Accerſeam. ¹⁹ Meo nomine. ²⁰ Ut agamus cum Bacchide.
²¹ Jam multo ante. ²² Contraſtum ex matrimonio. ²³ Cupio.
²⁴ Si aliquo modo fieri poſſit. ²⁵ Futurum, ſcilicet affinitatem man-
ſuram. ²⁶ Cum, vel quamdiu Bacchidem alloqueris. ²⁷ Filio Phi-
lumen. ²⁸ Compara, quare.

ACTUS V. SCENA I.

BACCHIS, LACHES.

BA. ¹ **N**ON hoc ² de nihilo eſt, quòd Laches me ¹ Laches;
nunc ³ conventam eſſe expeti: Pamphili
⁴ Nec pol me multum fallis, ⁵ quin, quod ſuſpicio, pater, Bac-
ſit, quod velis. chidem me-
rettricem
alloqui-
tur, illamq; accuſat, quòd ad ſe recipiat filium Pamphilum: illa con-
ſtanter negat. ² Propter nihilum, id eſt, aliquid ſignificabit. Secum
loquitur Bacchis, & ſibi timet. ³ Convenire, compellare: Partici-
pium loco Verbi. ⁴ Nec ſanè valde ignoro, multum dubito. ⁵ Or-
do eſt: Quin, quod velis, hoc ſit, quod ſuſpicio, id eſt, amor in me Pam-
phili, cujus cauſa me accerſivit Laches. Hic multum argutatur Donatus,
& nihil dicit.

LA. ¹ Vi.

1 Provi-
dendum
cavendum
est mihi,
ne ire im-
petu vio-
lentius
agendo, vel
ne iracun-
dē neguti-
um propo-
nens Bac-
chidi, non
obtinēam
id 1 Bac-
chide in
hac causa
filii, quod
impetrare
possim, si
mitius ege-
ro. Duo
enim bonæ
consulta-
tioni ad-
versissima

LA. 1 Videndum est, ne minus propter iram hanc im-
petrem, quam possem 2

Aux ne 2 quid faciam plus, quod post me minus fecisse
satiis sit :

3 Aggrediar : Bacchis, salve.

BA. Salve, Laches. LA. credo & de pol te non nihil mi-
rari Bacchis,

4 Quid sis, quæ propter te huc foras 5 puerum evocare
jussi.

EA. Ego pol quoq; etiam 6 timida sum, cum venis
in mentem, 7 quæ sim,

8 Ne nomen mihi quæstus obsit : 9 nam mores facile
tutor.

LA. 10 Si vera dicis, nihil tibi est à me periculi, mu-
lier : nam 10

7am atque eâ sum, ut non sis : 11 peccato mihi 12 ignosci
æquam :

13 Quid magis omnes res cantis, ne 14 temere 15 fa-
ciam, 16 accuro :

sunt, celeritas & ira, quæ consillis inimica est. a Aliquid, id est, vi-
dendum est mihi, ne quid iratus faciam, quod post infectum esse melius
sit, vel, quod postmodum me fecisse poeniteat. Plus facere, hic est in-
perbius & violentius facere, quam par est : Minus facere, id est, mitius &
clementius facere. 3 Adibo eam. 4 Rei. 5 Servum meum.

6 Sollicita. 7 Qualis sim, id est, conditio mea quaestuaris, meretri-
cis. 8 Ne genus quaestus, quem exerceo, mihi noceat apud te, quia
sum meretrix : non enim omnis quaestus male audit. 9 Nam alias ci-
tra controversiam intra morum regulam vivo, vita mea me innocentem
facit, ego facile defendo mores meos, nisi nomen quaestus suspectam
me faceret. Unde infra Sc. 3. Nunquam animum quaestus gratia ad malas
adducam partes. 10 Si poteris tutari mores tuos, & innocens sis.

propter nomen quaestus nihil est, quod timeas, O mulier. 11 Peccan-
ti, vel in peccato meo, vel mihi, si quid peccaverim, ἡμοὶ ἡμερτηκέτι
ut juratus, qui juravit : ita hoc loco preatus, qui peccavit, ἡμερτηκέτι.
Cic. contra Rullum : Quæ eam omnibus est difficilis, & magna ratio cum
vero mihi præter ceteros, cui errato nulla venia, recte facti exigua laus &
ab invita expressa proponitur, non dubitanti fideles consilium, non laboranti
certum subsidium nobilitatis ostenditur. Errato, id est, ἡμερτηκέτι, recte
facto, id est, ἡμερτηκέτι. Donatus hæc verba variè torquet. 12 Ut
ignoscatur. Impersonaliter enisi sumitur. 13 Quanto. 14 Inco-
gitanter, inconsiderate, inconsulto. 15 Committam, quod ab al-
quo reprehendi & vituperari possit. 16 Valde, summa diligentia
curo.

Nam si facis, ¹ fallaxa-ve es, ² bonus quod ³ potest ¹ Vel facies.

⁴ Inscitam offerre injuriam tibi immerenti, iniquum ² Probat honestas mulieres.

BA. ⁵ Est, magnam ⁶ ecastor gratiam ⁷ de hac re quod ³ Oportet, decet.

tibi habeam : nam qui ¹⁵ ⁴ Inelegans & injultum live iniquum est, nie facere injuriam tibi, que non memoris. Insultum ergo, quod sit, mulier ;

Post factam injuriam se ⁸ expurget, mihi ⁹ parum ²⁰ ⁴ Iniquum cum nihil sit commerica.

prosit : sed, ¹⁰ Quid istuc est ? LA. meum ¹¹ receptas filium ad te Pamphilum. BA. ¹² ah !

LA. ¹³ Sine dicam : uxorem ¹⁴ hanc prius quam ¹⁵ duxit, ¹⁶ vestrum amorem ¹⁷ pertuli.

¹⁸ Mane nondum etiam dixi id, quod ¹⁹ volui : nunc ²⁰ hic uxorem habet :

Quare ²¹ alium ²² firmiorem tibi, dum ²³ consulendi ²⁰ ⁴ Iniquum cum nihil sit commerica.

tempus est ²⁴ Nam neq; ille hoc animo eris ²⁵ etatem : ²⁶ neque ⁵ Causa, ⁶ Per eadem.

pol eadem ista etate tu. BA. Quis ²⁷ id ait ? LA. ²⁸ socrus. BA. ²⁹ me ne ?

LA. te ipsam : ³⁰ & filiam ³¹ abduxit suam, ²⁰ ⁴ Iniquum cum nihil sit commerica.

Jurandi Adverbium est. ⁷ Propter hanc rem, scilicet quod mihi offerre injuriam possis. ⁸ Excolet. ⁹ Multum nocuerit. ¹⁰ Quod me conventam expetas, quod mihi dictum velis. ¹¹ Frequenter recipis tuis blanditiis. ¹² Receptare ferè semper in malam partem sumitur, pro eo, quod est, hospitio & familiaritate juvare eos, qui sceleratam vitam malefictis ducunt. Unde ¹³ Receptatores distulant illi, qui improbos humines, ut istroneas, fures, adulteros in ædibus suis recipiunt, & illos commeatu juvant. ¹⁴ Interjectio reclamantis est : audito enim eo, quod falsum erat, Bacchis repente turbata est, & falsum refutare voluit. ¹⁵ Permite ut dicam, eloquar, quod dicere volo. ¹⁶ Philumena. ¹⁷ Pamphilus. ¹⁸ Tuum & Pamphili. ¹⁹ Dtu toleravi. ²⁰ Expecta, Interpellabat enim Bacchis, non sustinens audire, que sibi falso obijci sciebat. ²¹ Dicere. ²² Filius meus Pamphilus, tuus olim amator. ²³ Amatorem. ²⁴ Constantiorem, quem possis tutius ad te recipere. ²⁵ Providendi, id est, dum tuas foret ætas, & inde amatores idoneos nancisci potes. ²⁶ Neque enim Pamphilus filius meus habebat in te eum animum, quem habere sciebat, antequam uxorem duxit, scilicet in amorem tuum propensum. ²⁷ Semper, perpetuo, diutissime. ²⁸ Neq; tu habebis eandem illam juventutem, id est, non eris semper formosa. ²⁹ Me hoc fecisse, me receptare filium tuum. ³⁰ Mater uxoris ejus, scilicet Myrrhina. ³¹ An dicit me receptare filium ? ³² Et ideo. ³³ Abstraxit Philumenam e domo mea, vel a marito, & reduxit in domum suam.

1 Quod
filiū me-
um ad te
receptus.

2 Secreto,

3 Expo-
nere seu

interfi-
cere.

Et extin-
guere dixit

secundum

opinio-
nem eo-
rum, qui

putabant

animam

esse ignē.

4 Quo.

5 Confir-
mare ac,

firmam

reddere

probatio-
nem aut

credulitatem, id

est, quo consequi possim, ut mihi credatis.

Supra 4, 2, 5. ei rei firmasti

fidem.

6 Firmius, quam iuramentum.

Nullum enim viniculum ad astrin-

gendam fidem iurjurando maiorem arctius esse voluerunt.

7 Scilicet ut

nunc polliceor iurjurandum.

Polliceri iurjurandum aliud, est offerre alicui

se paratum esse iurejurando affirmare aliquid factum esse, vel non esse.

8 Semotum, id est, me nihil habuisse cum Pamphilo consuetudinis, me

non amplius cum eo rem habuisse.

9 Postquam, ex quo.

10 Iucun-
da & festiva sermone tuo.

11 Quam hoc, scilicet quam iurejurando

tuam apud me firmare fidem.

12 Quæro, oro.

Particula blandien-
tis.

13 Dic.

14 Volo ut eas.

15 In hunc locum, quem ostendebat.

16 In ades.

17 Quod pollicebaris mihi, nempe te segre-

gatum habuisse, uxorem ut duxit, Pamphilum.

18 Mulieribus.

19 Satisfacito illis, exonerata, libera animum harum mulierum sollicitu-

dine. Sic Andr. 1, 2. Dum tempus ad eam rem tulit, fuit animum ut exple-

ret sumum.

20 Cujus accularis de receptione.

21 Explica, exolve,

libera.

22 Pollicebor illis istud iurjurandum.

23 Mulier.

24 Me-

puerumq; 1 ob eam rem 2 clam voluit, natus qui est, exstinguere.

BA. Aliud si scirem, 4 quid 5 firmare meam apud vos possem fidem,

6 Sanctius quam iurjurandum, 7 id pollicerer tibi, Lache,

Me 8 segregatum habuisse, uxorem 9 ut duxit, à me Pamphilum.

LA. 10 Lepida es: sed scin' quid volo 11 potius 12 so- des facias? BA. quid? 13 cedo.

LA. 14 Eas ad mulieres 15 huc 16 intrò, atq; 17 istud iurjurandum idem

Polliceare 18 illis: 19 exple animum iis, 1eq; 20 hoc crimine 21 expedi.

BA. 22 Faciam: quod pol, si esset 23 alia ex hoc 24 qua- stu, haud faceres, scio,

Ut de 25 tali causâ 26 nuptæ mulieri se ostenderet: Sed nolo 27 falsâ famâ esse gnatum suspectum tuum,

Nec 28 leuiorem 29 vobis, quibus est minimè 30 æquum, viderier

1 *Immerito* : nam ² meritis de me est, ³ quod quidem, ¹ Præter
 4 *illi ut commodem.*
 LA. 5 *Facilem* 6 *benevolumq;* 7 *lingua tua jam tibi*
 me reddidit : 35 8 *Quantum*, id est,
 Nam non sum ⁹ sole ⁹ arbitrata hæc ego quoq; etiam
 10 credidi.
 Nam cum ego te esse ¹¹ præter nostram opinionem
 12 comperi;
 Fac ¹³ eadem ut sis porro nostræ mære amicitia, ¹⁴ ut
 voles.
 15 *Aliter si facias* ! Sed ¹⁶ reprimam me, nè ¹⁷ agere
 quidquam ¹⁸ ex me audias.
 Verum te hoc moneo unum, qualis sim amicus, aut
 quid ¹⁹ possim,
 Potius quam inimicus, ²⁰ periculum facias. BA. fa-
 ciam ²¹ sedulo.

Incommodare. Alioqui commodare significat dare aliquid commodato sive
 mutuo. 5 Benignum sive exorabilem. 6 Et tibi bene cupientem. 7 Le-
 pidus tuus sermo. 8 Sine aliis. 9 Putarunt hoc de te, sc. te receptare ad
 te filium Pamphilum. 10 Te receptare eum ad te. 11 Præter, id est, aliter,
 quam nos sumus opinati, sc. innoxiam & vacare culpa hac in re, cujus ac-
 cularis. 12 Deprehendi sive cognovi. 13 Qualem ego te esse comperi, id
 est, per severa ut sis purgata apud mulieres, & judicaris innoxia. 14 Prout,
 quemadmodum. 15 Si receperis filium meum, sc. non impunè feres. Apolo-
 pesis enim volebat enim minitari, sed repressit se. 16 Compescam, cohibebo.
 17 Male, moleste. Al. agri, id est, molesti, *λειτουργία*. Plaut. Amphitr. His plus
 agri ex abitu viri, quam ex adventu, voluptatis est. 18 Mæ *λειτουργία* ti-
 bi est *ἀξίωμα*. 19 Quam sit mihi potestas. 20 Experientiam sive speci-
 men sumas. 21 Instantem, sine dolo.

ACTUS V. SCENA II.

PHIDIPPUS, LACHES, BACCHIS.

PH. 1 **N**ihil apud me ² tibi ³ deseri patiar, ¹ Quod
 quidem, quod ⁴ opus sit, ⁵ benignè
 præbeatur.

Bacchis promittit, se intro abituram ad Sostratam & Myrrinam, sequere
 à crimine objecto purgaturam. 2 O nutrix. Phidippus enim egro-
 diens nutricem alloquitur. 3 Desse : à desse, à : ut supra, & in Eun.
 Nil cum est, nil desit tamen. 4 Ad vitam sustentandam. 5 Large ac
 liberaliter præstetur.

1 Nutrix.
2 Cibis
repleta.
3 Bene
biberis,
aut bene
satura.
4 Bene
nutratur,
accipiat
nutrimen-
tum ex te.
5 Phidip-
pus.
6 Pro
puero
educando.
7 Deos ju-
rat (ut Ma-
ria omnia
juro) aut
valde jurat,
se esse in-
nocentem,
non, recep-
tare ad se
Pamphilum.
8 Valde
firmiter.
9 Bacchis.

Sed cum ¹ in ² satura, atq; ³ ebria eris, puer ut ⁴ sa-
tur sit, facito.

LA. Noster ⁵ focer, vides, venis, ⁶ pueru nutricem ad-
ducit.

Phidippe, Bacchis ⁷ dejerai ⁸ persandē. PH. ⁹ bacchi-
ne ea est? LA. haec est.

PH. ¹⁰ Nec pol ista metum Deos. ¹¹ neq; has respicere Deos opinor.

BA. Ancillas ¹² dedo: ¹³ quolibet cruciatu ¹⁴ per me
¹⁵ exquire.

Haec res hic ¹⁶ agitur: me facere, ¹⁷ Pamphilo ut uxor
redeat,

Oportet: ¹⁸ quod si perficio, ¹⁹ non penitus me fa-
mae.

Solam ²⁰ fecisse id, quod aliae meretrices ²¹ facere su-
gitant.

LA. Phidippe, nostras mulieres ²² suspectas ²³ falso
nobis,

²⁴ In re ipsa invenimus: ²⁵ porro hanc nunc experia-
mur: nam si

Pamphilum, ²⁶ Compereris ²⁷ falso crimini tua se ²⁸ uxor credi-
disse,

quam uxori Pamphilus praeposit? ²⁹ Ista meretrices non sunt reli-
giosa. ³⁰ Nec puro Deos curare has, neq; rationem earum habere:

ac propterea nec praemis vel poenis affici, quippe quas non omnino di-
gnentur Dii sua cura & providentia. Nam malos extra Deorum providen-
tiam esse putabant antiqui non pauci. Plaut. PerC. 4. 33. nam quoniam leno-
nis Nullus unquam Deus tam benignus fuit, qui fueris propitius. ³¹ In

potestatem tuam & arbitrium tuum do, quae sc. adventus Pamphili conscia
fuerunt: nam libera corpora tormentis afficere licitum non erat. ³² Quo-
vis supplicio seu tormento. ³³ Me permittente. ³⁴ Explora qua-
stionibus, extorque illi veritatem, receptem nec ne filium tuum. Resperit

Poeta hic ad eum morem, quo, oborta criminis de domino suspicionem,
servi in cruciatum dabantur, & questionibus tormentisq; subiciebantur.

³⁵ Tractatur, agitur, id est, de hac re disputatur, contenditur. ³⁶ Ad
Pamphilum. ³⁷ Pamphilo ut redeat uxor. ³⁸ Non parvam mihi
famam acquisiverim, famae celebris ero. ³⁹ Aristot.

⁴⁰ Reconciliade
marito uxorem. ⁴¹ Ut uxores maritis reconcilient. ⁴² In suspicio-
ne posita, de Philumenae discessu. ⁴³ Quasi causae fuissent istius dis-
sidii. ⁴⁴ Re ipsa comperimus. ⁴⁵ Deinde nunc probemus hanc
meretricem Bacchidem, utentes opera eius. ⁴⁶ Recluserit, cognove-
rit. ⁴⁷ Falsa suspicioni, quod non velit reducere uxorem, quia amat
Bacchidem. ⁴⁸ Myrrhina.

Missam iram faciet: sin autem est ob eam rem ira-
tus gnatus,
Quid peperis uxor? clam, id leve est, cum ab eo
hec ira abscedet:
Infecto in hac re nihil mali est, quod sis dis-
dio dignum.

PH. Velim quidem bercla. LA. exquire: adest:
quod satis sis, faciet ipsa.

PH. Quid ista mihi narras? an quia non tute an-
disti dudum

De hac re animus meus ut sis, Lachor? illis modo
exple animum.

LA. Quae so aedepol, Bacchis, quod mihi es pollicita
tute, ut serves.

BA. Ob eam rem vis ergo introeam? LA. i, atq;
exple animum iis, ut credant.

BA. Eo, et si scio pol his fore meum conspectum
invisum hodie:

Nam nupta meretrici hostis est, a viro ubi se-
gregata est.

LA. At haec amicae erunt, ubi, quamobrem ad-
veneris, resciscunt. PH. atqui

Easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi cognov-
runt.

1 Dimic-
tet iram.
2 Inscio
marito.
3 Non
magis
ponderis
ac mo-
menti.
4 Pam-
philo.
5 Recedet.
6 Partu.
7 Incum-
modi.
8 Divor-
tio di-
gnum.
9 Nullam
esse cau-
sam di-
gnam di-
vortio.
10 Exolo-
ra ergo
suscipiet
a Bacchi-
de, an
peccaverit
Pamphi-
lus.
11 Bac-
chis ipsa.
12 Quod

sufficiat ad plenam purificationem. 13 Tibi. 14 De exquirendo
scilicet, quali tadula prorsus & molesta, quippe qui animum noveris
meum. 15 Aliquanto ante. 16 Qualls vel cuiusmodi sit animus
meus de peccato Pamphili: nam facile credo, eum non peccasse, ideo-
que cupio hanc affinitatem manere inter nos perpetuam: itaque non est
quod latius inquiram. 17 Mulieribus illis, quae amarae sunt ac mole-
stae, tantummodo satisfacito ac persuadeto, ut credant Pamphilum
non peccasse. 18 Promissum de iurejurando apud mulieres pollicen-
do. 19 Ut scilicet iurejurando confirmem, Pamphilum a me non
receptari. 20 Ingrediar ad mulieres? 21 Satisfacito ac persuadeto
mulieribus. 22 Ita esse. 23 Ad mulieres. 24 Mulieribus.
25 Exolum, molestum. 26 Scilicet mulier, id est, honesta matro-
na. 27 Inimica, invisa, id est, odit meretricem. 28 Quando es
nupta semota est a marito, ut erat Philumena. 29 Mulieres.
30 Scilicet tibi, ut mox. 31 Accesseris ad eas, scilicet ad excusan-
dum Pamphilum. 32 Cognovissent, intelligent. 33 Veritatem rei.

1 Ut ni-
hil sint
nobis su-
specta.
2 Quam de
te habent,
quod
Pamphi-
lum rece-
ptes.
3 Expli-
cabis,
liberabis,
expedies.
4 Propter
pellica-
tum scilli-
cet.
5 Quæ
nupta est
Philumena.
6 Vos ancillæ. Meretrices enim, paulo cultiores, egre-
dientes domo, ut minimum secum pedissequas duas trahabant secum.
Supra Thais Eun. 3, 2. 53. vos me sequimini. 7 Bacchidi: ostendit
animum senex, commune bonum utrique eventurum. 8 Succedere.
9 Bacchis benevolentiam ac favorem mulierum sibi conciliet. 10 Dam-
no. 11 Reconciliando uxorem filii ipsi filio, quod mihi utile est.
12 Si enim res ita se habet. 13 Bacchis. 14 Sincere, non ficta
sua consuetudine se junxerit. 15 Celebritatem, dignitatem, præclaram
& nobilem famam. Explicatur versus 11. 16 Ex ea re, scilicet Pam-
philum ab se verè segregari, quæ res per ora hominum spargetur.
17 Divitias, bona parva esse. Nam ex celebritate nominis amatores con-
ciliantur, unde res meretricibus crescit. 18 Honorem sive laudem,
quod scilicet defendere Pamphilum apud soceros & uxorem, & quod
marito conjugem reddiderit. Sed hæc υπερβολικῶς dicta à sene gaudio
exultante. 19 Et Bacchis reddet Pamphilo beneficium. Nam dixit prius,
Pamphilum de se bene meritum propter multa, quæ contulerat in eam.
20 Uno labore. 21 Conjunct.

ACTUS V. SCENA III.

P A R M E N O, B A C C H I S.

1 Per eadem PA. 1 **Æ** Depol 2 ne esse meam 3 herms 4 ope-
Pollucis:
jurantis
est.
Per annuli cognitionem, quem Pamphilus dederat Bacchidi, Philumena
ab eo compressa ostenditur. 2 Certe. 3 Dominus meus Pamphi-
lus. 4 Laborem meum. 5 Æstimat. 6 Parva æstimationis.

Qui ob rem ¹ nullam ² misit: frustra ubi totum? de- ¹ Nullus i
fudi diem,
⁴ Mycenium ⁵ hospitem dum expecto in⁶ arce Calli-
demidem.
Itaq; ⁷ ineptus hodie dum ⁸ illic sedeo, ⁹ ut quisque
venerat,
¹⁰ Accedebam: adolescens, dic ¹¹ dum, ¹² quaeso, in-
es Myconius?
¹³ Non sum: at Callidemides? non: ¹⁴ hospitem ec-
quem Pamphilum
Hic habes? omnes ¹⁵ negabant: neq; ¹⁶ cum ¹⁷ quem-
quam esse arbitror.
Deniq; hercle jam ¹⁸ pudebat: abiit. Sed, ¹⁹ quid
Bacchidem
²⁰ Ab nostro affine exeuntem video? quid? quid
²¹ hic ²² hic ²³ rei est?
BA. Parmeno, ²⁴ opportune te offers: ²⁵ properè curie
ad Pamphilum.
PA. ²⁶ Quid eo? BA. dic me orare, ut veniat. PA. ²⁷ ad
te? BA. ²⁸ inò ad Philumenam.
PA. Quid rei est? BA, ²⁹ inò quod nihil refert, ³⁰ per-
cunctari desinas.
⁶ Summitate seu summo loco urbis munitiore. ⁷ Tanquam satius sive
non aptus. ⁸ In arce. ⁹ Quamprimum quinquam ad eum locum,
scilicet in arcem, accesserat. ¹⁰ Adibam. ¹¹ Quis est syllabico
adfectio: Grammatici vocant *Pareton*; ut *adestum*, *sanctodum*, & simili-
lia. ¹² Mimelia. Hæc enim sic loquitur ad spectatores. ¹³ Myco-
nius, scilicet respondebat adolescens. ¹⁴ Nunquid habes hic aliquem
amicum, quem & tu excipere hospitio soles. Sc ille te, qui vocetur
Pamphilus? ¹⁵ Se habere hospitem talem. ¹⁶ Callidemidem.
¹⁷ Ullum, aliquem, id est, nullum esse, non esse in rerum natura sive in
mundo arbitror. Virg. 1. *A. n. Prospæctum latè pelago petit, Anthea si
quem Jactatum vento videat*, id est, si forte vivum & superstitem vi-
deat. ¹⁸ Diutius illic sedere & interrogare. ¹⁹ Propter quid.
²⁰ Ex domo Phidippi, soceri heri mei Pamphili; ut supra *Noster so-
cer*. ²¹ Bacchidi. ²² Apud affinem. ²³ Negotii. ²⁴ Tem-
pestivè, in ipso tempore mihi obvium venis. ²⁵ Festinanter. ²⁶ Cur
ad Pamphilum curram. ²⁷ Scilicet veniat. ²⁸ Dic ut veniat.
²⁹ Quod nullo modo ad te spectat sive atinet. Dicimus enim, *vos nihil
refert mea*, id est, hoc ad me non pertinet. ³⁰ Cæciles ac poli curiosè,
inquirere id.

1 Quam
ut ad P hi-
lumenam
venias?

2 Et, scilicet
Pam-
philo.

3 Scilicet
dixi, id
est, prae-
terea hoc
dices.

Donatus
non expe-
dit satis.

4 Pro eo
ignovisse
scilicet
ille.

5 Διπ-
κός.

6 Matrem
Philume-
nae.

7 Filia
sua Philu-
mena.

8 Pro ipso,
scilicet
Pamphilo.

Archaismus est.

9 Intellego.

10 Nihil aliud habeo, quod mun-
dem d.

11 Scilicet ipse.

12 Pamphilo.

13 Statim.

14 Myr-
rhinam cognovisse, anulum hunc filii sui fuisse.

15 Nequaquam
cessa.

16 Cessandi.

17 Frequenter currendo huc & illuc, id est
modo currendum, modo ambulandum mihi fuit.

18 Consumpsi.

19 Hac secum loquitur Baechis ad spectatores, discedente Parmeno-
ne.

20 Attuli.

21 Cum veni ad mulieres.

22 Quam multum.

23 Utiles res, id est, commoditates, utilitates.

24 Abstuli & i Pam-
philo, & a Philumena, Myrrhinusque matre, &c.

25 Infanciam sive
filium ex se genitum.

26 Pamphilo.

27 Ferme.

28 Mulierum.

29 Pamphilo.

30 Operatione.

31 Expositus est.

32 Philume-
nae.

33 Putavit.

34 Pamphilo.

35 Expedivi, liberavi Pam-
philum ejus rei suspitione, propter quam rem, sive quamobrem in suspi-
tione fuit apud patrem Lachetem & locerum Phidippum.

36 Quod
ego cum receptarem.

37 Quem ego gesto.

Διπκός gestiens Bao-
chis anulum, tanquam horum commodorum causam commodatam.

38 Certe. Q. d. Rarum hoc est.

39 Ad has res sic inveniendas, quibus
proletem Pamphilo, ut omnia ita procederent ex animi sententia.

40 Occasio.

PA. 1 Nihil aliud 2 dicam? BA. 3 etiam: 4 cognovisse
anulum 5 illum 6 Myrrhinam

7 Gnatae suae fuisse, quem olim mihi 8 ipsum dedera,
PA. 9 scio.

10 Tantum ne est? BA. 11 tantum: 12 advenit 13 con-
suetudo, 14 hoc tibi ex te audiveris.

Sed cessas? PA. 15 minimè equidem: nam hodie mi-
hi 16 potestas haud data est:

Ita 17 curando, atq; ambulando totum hunc 18 con-
trivi diem.

BA. 19 Quantum 20 obtuli 21 adventu meo latius
Pamphilo hodie?

22 Quae 23 commodas res attuli? quos autem 24 admi-
curas?

25 Quatum 26 ei restituo, qui 27 pendit 28 harum? 29 ipse-
usq; 30 opera 31 perii:

32 Uxorem, quam nunquam 33 est ratus posthac se ha-
biturum, 34 reddo:

35 Quae re 36 suspectus suo patri, & Phidippo fuit,
exsolvi.

37 Hic 38 adeo 39 his rebus anulus fuit 40 initium
inveniendi.

Nam meministi, ab hinc ² menses decem ³ scribere, ad me ¹ Bene
⁴ nocte primâ
⁵ Confugere ⁶ anhelantem ⁷ domum, sine ⁸ comite,
⁹ vixi p'entum,
 cum ¹⁰ hoc annulo: ¹¹ extimui illico: mi Pamphile,
 inquam ¹² amabo,
 Quid ¹³ exanimatus es obsecro? aut unde annulum
 istum nactus?
 Dic mihi: ¹⁴ ille alias res agere se simulare: p'sequam
 id ¹⁵ video,
 Nescio quid ¹⁶ suspicari; magis capi ¹⁷ instare, ut
 dicas.
¹⁸ Homo se facit vi, ¹⁹ in via, nescio ²⁰ quam
²¹ compressisse:
 Dicit; se se ²² illi annulum, ²³ dum luctat, ²⁴ de-
 traxisse:
²⁵ Eum hæc cognovit ²⁶ Myrrhina in digito ²⁷ modo
²⁸ habentem:
 Rogat, unde ²⁹ sis: ³⁰ narro omnia: ³¹ hæc: ³² inde est
 cognitio facta:
 Philumenam ³³ compressam esse abs te, & ³⁴ filium
³⁵ inde hæc: ³⁶ natum.

ante noctis sunt. 1. Vespera. 2. Nox. 3. Prima nocte. 4. Concupiscentia. 5. Nox inchoata. 6. Gallicinium, quo tempore nasci solent homines excitari ad labores. 7. Crepusculum, sive lux dubia. 8. Diluculum sive Aurora. 9. Matutinum tempus. 10. Pamphilum confugisse. 11. Anhelum trahentem, astuantem ex luctatione cum puella, cui vitium obtrulerat. 12. In domum meam ad me, ut celaret facinus illud. 13. Scitatore aliquo, nempe servo, teste flagitii. 14. Vino ingurgitatum, ac propterea intermerarium prodixisse facinus. Verum ergo illud Ovidii: Nox & amor, vinum; nihil modicabili suadet. 15. Habentem hunc annulum detraxit a puella, quem gesto in digito. 16. Ne quid mali esset. 17. Oro, quaeso. Blandientis vox. 18. Commotus & perturbatus. 19. Pamphilus simulabat, id est, fingebat, se habere curâ alia negotia, quâ in id quod verum erat. 20. Intellego. 21. Suspicabar. 22. Vixi. 23. Ille Pamphilus. 24. Inter ambulandum. 25. Virginem. 26. Vitiis. 27. Virgini. 28. Quamdiu luctatur cum virgine, quâ stuprari volebat. Archaimus est. 29. Abstulisse. 30. Annulum. 31. Mater Philumenæ. 32. Paulo ante, cum essem in sedibus Philippi. 33. Gestantem. 34. Proceperit iste annulus. 35. Mulieribus. 36. Quam prius dixi, scilicet quomodo acceperim a Pamphilo. 37. Ex eo tempore, vel ex ista narratione sive ex isto annulo. 38. Vitiatam illa nocte. 39. Pamphilo. 40. Infantem. 41. Ex eo compressu. 42. Suscepum.

1 Meam
presen-
tiam,
2 Paphilo.
3 Uxorem
reconci-
liari viro.
Exaggerat
funus in
Pamphi-
lum bene-
ficium, a
diverso
meretri-
cum inge-
nio, quod
ab utili
approbat.
4 Com-
modum
nostrum,
id est,

nobis utile non est.

3 Nostri amore captus. 6 Conjugio delectetur, uxorem ducat. 7 Per eadem Castoris. 8 Pro questu, id est, fuci nummularii causa. 9 Ad mala officia adducam, id est, ego tamen nunquam propter turpe lucrum inhonesti quippiam commiserò. 10 Ordo est: Dum licitum est, ego usa sum illo, scilicet Pamphilo, benigno, id est, liberali & largo, & lepto, id est, iucundo ac festivo, & comi, id est, facili ac suavi. 11 Male, intempestive, inutiliter. 12 Ex nuptiis Pamphili & Philumene, id est, nuptiæ illæ non in rem meam, mihi incommoda, magnumque mihi attulerunt incommodum. 13 Incommodum. 14 Viro scilicet, quemadmodum ex Pamphilo. 15 Boni. 16 Viri. 17 Mala. Nam (ut Plautus ait) Voluptas & Major in pro-
pinqno habitans.

Hec tot propter 1 me gaudia 2 illi contigisse letari. Esi 3 hoc meretrices aliæ nolunt: neq; enim est in 4 rem nostram,

Ut quisquam 5 amator 6 nuptiis letetur: verum 7 æcastor

Nunquam animum 8 quasi gratiâ 9 ad ma'as addu-
cam paries.

10 Ego, dum illos licitum est, usa sum benigno & lepi-
do, & comi.

11 Incommodè mihi 12 nuptiis evenit: factum se-
teor.

At pol me fecisse arbitror, nè 13 id merisò mihi eve-
niret.

Multa ex 14 quo fuerint 15 commoda, 16 ejus 17 in-
commoda æquum est ferre.

ACTUS V. SCENA IV.

PAMPHILUS, PARMENO, BACCHIS.

1 Prospi-
ce, provi-
de, cave.
Pamphilus
multo
gaudio
perfundi-
tur ex co-

PAM. 1 **V** Ide, mi Parmeno, etiam 2 sodes, ut mi-
hi 3 hæc 4 certa & clara 5 annu-
leris:

Nè me in breve hoc 6 conjicias tempus, 7 gaudio hoc
falso 8 frui.

gaitione annuli, quem olim dederat Bacchidi. Eiusdemq; mirificè lauda-
tur uxor. 2 Si audes, oro, quæso. Verbum blandimenti quiddam habens.
3 Quæ dixisti, vel nuncias de Bacchide & mea uxore, vel indicia de cogni-
tione annuli. 4 Explorata, nihil habentia dubitationis & obscuritatis.
5 Nunciaveris. 6 Præcípites, impellat. 7 Fac, ut hoc gaudium sit
stabile, firmum & diuturnum. 8 Ad fruendum.

PAR. 1 Vi-

PAR. ¹ Visum est. PAM. ² certo-ne? PAR. certo. ³ Cuius
PAM. ³ Deus sum, ⁴ si hoc ita est. PAR. ⁵ ve-
rum reperies.
PAM: Manedum, sodes: timeo ⁶ ne aliud esse cre-
dam, atque aliud nuncies.
PAR. Manco. PAM. sic te dixisse opinor, ⁷ invenisse
Myrrhinam,
⁸ suum annulum habere Bacchidem. PAR. ⁹ factum.
PAM. ¹⁰ cum quem ego olim ¹¹ ei dedi:
¹² Ea; ¹³ hoc te nunciare mihi ¹⁴ iussit: ita-ne ¹⁵ fa-
ctum? PAR. ¹⁶ ita, inquam.
PAM. Quis me est ¹⁷ fortunatior, ¹⁸ venustati, q;
¹⁹ adeo ²⁰ plenior?
Ego te pro ²¹ hoc nuncio quid donem? ²² quid? quid?
nescio.
PAR. At ego ²³ scio. PAM. ²⁴ quid? PAR. ²⁵ Nihil
emin:
Nam neq; in ²⁶ nuncio, neq; in ²⁷ me ipso, tibi ²⁸ bo-
ni quid sit;
Scio. PAM. ego-ne, ²⁹ qui ab ³⁰ Orco mortuum me
³¹ reducem in lucem feceris,
de Orat. In quo tu mihi Deus esse videris. ⁴ Si verum nuncias de uxore.
⁵ Recipias cognosces esse verum, quod dico. ⁶ Quod animum tu-
m ferantur ad divertia, & non sit illud quod intelligo. Imperatum enim
gaudium omnino simile. ⁷ Deprehendisse. Repetit Pamphilum nuncia-
ti, ne falso intellexerit. ⁸ Quem filia Philumenæ dedit. ⁹ Sic
dixi. ¹⁰ Annulum. ¹¹ Bacchidi. ¹² Bacchia. ¹³ De co-
gnito annulo. ¹⁴ Bacchia. ¹⁵ Scilicet est, id est, ita-ne dixisti?
¹⁶ Assleverantis est. ¹⁷ Felicior, cui felicius & magis ex animi senten-
tia processerunt omnia. ¹⁸ Festivitat, suavitatis, gaudii. ¹⁹ Cer-
te. ²⁰ Cui evenit, quod amat. Q. d. Quis amabilius est apud homines?
²¹ Tanti tanto, jucundo mihi: q. d. Imo debeo te donare maximis mune-
ribus. ²² Donem? deliberat secum, qua re sit cum donaturus. ²³ Quid
mihi donandum sit. ²⁴ Donabo? ²⁵ Scio. ²⁶ Relatione seu
nuntiatione mea, qui in atruli de uxore. ²⁷ Quia sum servus. ²⁸ Pro-
pter quod re aliqua donare me debeas. ²⁹ Qui feceris me, cum essem
mortuus, reversum, salvum atq; incolumem ab inferno seu a loco tene-
brarum in lucem. Q. d. Ego, qui perieram præ dolore, tuo nuncio revixi.
³⁰ Orco inferorum est fluvius, a Styge palude defluens: ab ³¹ *ὄρεος*, quod
est iuramentum. Nam Dii per illum fluvium & per Stygem paludem jurare
solebant. Ponitur etiam pro inferno. ³¹ His & *hai* redit, reduci di-
citur: in plurali *reduci* dicuntur, qui pericula evaserunt, & incolumes a:
salvi in optatos fines redierunt.

Cuius
me est
diligenter
providum
est, ut
sint certa
& clara.
Dixerat
enim
Pamphi-
lus, *Vides*
mi Parme-
no, &c.
An vi-
tum est
sine dubi-
tatione?
Festi-
cissimus
sum ut
Deus.
Sic
Hecate.
4. 3.
Doorum
vitam a-
depti si-
mus.
Et Cid. 7.

1 Indotatum. 2 Interjectio dolentis. 3 Immotum beneficii. 4 Phidippi. 5 Conseruatix a morte, quasi fuisset mortuus. 6 Quod me age-
 ras sis. 7 Est mihi voluptati. 8 Hic, qui sunt, re ipsa efficit, ut credam tibi. 9 Festi-
 vatem ac levitatem erga me. 10 Conseruas ac retines. 11 Oculis. 12 Colloquium tuum. 13 Tus presentia voluptatem adferat. 14 In quemcumque locum. 15 Antiquam naturam retines. 16 Scilicet adeo. 17 Solus. 18 Saavior, humanior, mitior. 19 Interjectiones ridetis. Ridet enim a meretrice sibi attribui blandimenta, quae potius sunt meretricum. 20 Scilicet deus, attribui, nempe me edic blandissimum? 21 Quod me non decet, sed meretricum efficit. 22 Non sine causa, sed temere, nec in consulte. Propositio est, qua Pamphili amorem collaudat. Ita admissit honestam commendationem, ut vel hac via conjugum inter se gratiam conciliet. 23 Philumenam. 24 Philumenam. 25 Quod scitem seu amicum vertissem me vidisse alias. Pervenit enim vidisse, cum non nosset. 26 Admodum pulchra, ea venustate, quam mulieres liberas ac ingenuas decet. 27 Pulchram veni ad eam. 28 Ut scilicet ex anima dico, id est, vere. Jurandi modus est. 29 De compecta Philumena, & de agnito anulo. 30 Lacheti. 31 Dixi patri tuo. 32 Aliquid ha-
 rum rerum patri diceas.

Sinam¹ sine munere à me abire?² qb: minimum me
 3 ingratum putas.
 Sed Bacchidem etiam vides stare ante⁴ ostium:
 Me expectas, credo: adibo. BA. salve, Pamphile. 15
 PAM. O Bacchis, & mea Bacchis, 2 servatrix mea!
 BA. 6 Bene factum, & 7 volupe est. PAM. 8 factis, ut
 credam, facis:
 Antiquamq; adeo tuam⁹ venustatem¹⁰ oblines,
 Ut voluptati¹¹ obitus, 12 sermo, 13 adventus tuus,
 14 quocumq; advenieris,
 Semper fiet. BA. at tu eccestor morem antiquum atq;
 15 ingenium oblines, 20
 16 Ut¹⁷ unus omnium homo te vivas nunquam quis-
 quam¹⁸ blandior.
 PAM. 19 Ha, ha, ha, 20 nun²¹ mihi²² istud? BA. 23 re-
 He amasti, Pamphile, 24 uxorem tuam:
 Nam nunquam ante hunc diem meis oculis²⁵ eam,
 26 quod nossem, videram
 26 Perliberalis²⁷ visa est. PAM. dic verum. BA. 28 ita
 me Dii ament, Pamphile.
 PAM. Dic mihi, 29 harum rerum numquid dixi jam
 30 patri? BA. 31 nihil, PAM. 32 neque opus
 est:
 33

Aded
 3 Co
 Omni
 rati
 2 Scien
 10
 BA. In
 crea
 14 M
 se
 27 Fid
 PA
 Spero
 12
 PAR
 24
 Aut
 PA
 28 E
 P
 Qu
 3
 hac
 Phil
 quib
 hac
 10
 ribi
 sed
 mas
 non
 na
 hab
 tip
 Ba
 me
 cer
 ed

Aded

Adel¹ mitto : ² placet hoc mea fieri ^{idem}, ut in
³ Comedijs,
 Omnia ⁴ ubi ⁵ omnes resciscunt : ⁶ hic, quos⁷ par fue-
 rat resciscere,
⁸ Sciens : quo : non autem⁹ scire equum est, neque
¹⁰ resciscunt, neq; sciens.
 BA. Imo etiam, ¹¹ hoc ¹² qui occultari posse facilius
 credas, ¹³ dabo :
¹⁴ Myrrina ita ¹⁵ Philippo dixit, ¹⁶ iurjurando
 se meo
¹⁷ Fidem habuisse, & propierate ¹⁸ sibi ¹⁹ purgatum.
 PAM. optime, ²⁰ est :
 Speroq; ²¹ rem hanc esse eventuram nobis ²² ex sen-
 tentia.
 PAR. Here, licet scire ²³ ex te, bodie quid sit, quod
²⁴ feci, boni ?
 Aut quid istuc est, quod ²⁵ vos agitis ? PAM. ²⁶ non.
 PAR. ²⁷ suspicax tamen.
²⁸ Ego. ne ab Orco ²⁹ hunc mortuum ? ³⁰ quo pacto ?
 PAM. nescis, Parmeno,
 Quantum bodie profueris mihi, & ex quanta
³¹ arumna extraxeris.

hæ Comœdia omnia revelari, sicut fit in cæteris Comœdijs : nempe.
 Philumenam ante nuptias compressam fuisse. ³ Plerumque fit. ⁴ In
 quibus Comœdijs. ⁵ Senes, pueri. ⁶ In hæ Comœdijs. vel in
 hac re. ⁷ Decuerat. ⁸ Quid factum sit. ⁹ Quid actum sit.
¹⁰ Cognoscunt ex alio. ¹¹ Factum vel totum negotium de tuis amo-
 ribus. ¹² Quo modo, vel unde. ¹³ Dicam, suggeram. ¹⁴ Socrus tua.
 Sed tamen illa Dea qui sit, da Tityre, nobis. ¹⁵ Socrus tua. ¹⁶ Suo
 marito, tuo socero. ¹⁷ Juramento, quo firmavi meam fidem, me
 non receptare te. ¹⁸ Credidisse. ¹⁹ Apud se, scilicet Myrrhi-
 nam. ²⁰ Excusatum, innoxium, quod mecum consuetudinem non
 habueris. ²¹ Se res habet. ²² Reductionem uxoris, & occulta-
 tionem negotii. ²³ Ad votum. ²⁴ A te. ²⁵ Tibi. ²⁶ Tu &
 Bæchis secretis tractatis, loquimini ? ²⁷ Licet tibi hoc scire. ²⁸ Ta-
 men consilio aliquantulum, quid agatis inter vos. ²⁹ Scilicet fieri redu-
 cem in laem ? ³⁰ Pamphilum. ³¹ Quomodo hoc feci ? ³² Mileria
 eduxeris, cui pueris, liberaveris me.

1 Quantum
procurum
tibi.

2 Est tibi
non pro-
fui incon-
sideratus,
per im-
penden-
tiam, cum
non cogi-
tarem

non prodesse. 3 Te fecisse consulto, ut mihi prodesse. 4 An Parmeno aliquid inconsulte ignoret, quid utile vel apus sit facere? *Has res praeiit mi, id est, hanc rem ignoro.* 5 Ad spectatores hoc dicit, 6 Nesciens me id facere. 7 Consulto, dedita opera seu de industria 8 Gratulamini Poetae & actoribus.

PAR. Imò verò 1 scio, 2 neq; hoc imprudens feci

PAM. ego 3 istuc satis scio. PAR. 4 an
Temerè quidquam Parmenonem praeteras, quod sa-
cto usus sis?

PAM. Sequere me intro, Parmeno. PAR. sequor:
5 equidem plus hodie boni

Feci 6 imprudens, quàm 7 sciens ante hunc diem un-
quam; 8 Plaudite.

40

F I N I S

INDEX

INDEX EORUM,

Quæ in Textu THERENTIANO, aut in
Notis occurrunt.

A.

A Pro de positum	332	Abstergere vulnera	156
A facundia multum po-		Abstraxit me ab illa	47
test	190	Absumitur à & sumptu	404
A fraire exire, id est, è domo		Abstrudum, quid?	367
fratris	435	Abuti operam	5
A me exis	229	Accedere alicui	317
A parvis	49	Accessit mihi ad aures sermo	508
A parvulo	8	Accidere ad genua	499
A pueris	327	Accipere conditionem	10
A puero	324	Accipiri nō tenditur rete	403
A villa mercenarius	332	Accumbentes olim cœna-	
Abdidit se rus	481	bant	150
Abhinc	461	Actum est	43, 97, 237, 314
Abhorret ab re uxoria	74 à	Actum agam	306
nuptiis	525	Actum nē agas	410
Abi hinc in malam rem	30	Actum, pro celeriter	448
Abierunt menses decem	345	Actuarie naves	ibid.
Abire alicundē honestē	149	Acuet sat illos ætas	357
Abiatus cum præpositione,		Ad Dianæ sc. templum	335
loco genitivi	60	Ad ingenium redire	292, 477
Ablegandus mihi aliquo		Ad linguam me dedit	
est	502	huc	257
Abliquare patria bona	109	Ad pileum vocare	8
Abortus, quid?	500	Ad rastros res rediit	267
Abradi	403	Ad rem avidior	102
Abripere in cruciatum	70	Ad rem redire	301
Abcedet citò ira	531	Ad res illas res rediit	431
Absente nobis	144	Adbibisse plus paulo.	206
Absolvere aliquem	310	Aded res redit	382
Absque eo esset	392	Adelphi	287
Absq; una hac foret	517	Adigere aliquem ad insani-	
Abstemiis	23	am	295
		Adipiscier bis iudicium.	410
		Ad-	

INDEX RERUM.

<i>Ad iuro tibi per Deos</i>	62	<i>Esse ad alia omnia sapi-</i>	
<i>Ad iurare funus</i>	385	<i>mus</i>	ibid.
<i>Ad iuxta illis onera</i>	497	<i>Etatem</i>	151, 249, 327
<i>Admittere turpe quid in se</i>	410	<i>Ethiopia</i>	104
<i>Admittere stultum est, quod</i>		<i>Affabilis esse mediator</i>	363
<i>cavere possis</i>	154	<i>Afficere curâ & sollicitudine</i>	
<i>Adoriri</i>	254	<i>aliquem</i>	412
<i>Advena</i>	196	<i>Affines</i>	268
<i>Adversari libidini alicu-</i>		<i>Affines rerum, quas ferri ado-</i>	
<i>jus</i>	484	<i>lescencia</i>	205
<i>Adversari suis</i>	489	<i>Affinitatem effugere</i>	25
<i>Adversatrix mihi es.</i>	275	<i>Afflictare se</i>	99
<i>Adversatores</i>	289	<i>Agellum sub urbe locuare so-</i>	
<i>Advertere graviter</i>	235	<i>ras</i>	367
<i>Adulterorum pena</i>	170	<i>Agere, quid ?</i>	321
<i>Adunco naso virgo</i>	281	<i>Agere se</i>	63
<i>Adversum stimulum cal-</i>		<i>Aggravescit morbus</i>	495
<i>care</i>	384	<i>Aggredi aliâ viâ</i>	60
<i>Advocatus</i>	364	<i>Agitare convivium</i>	476
<i>Ad epos</i>	29, 220, 332	<i>Agitur jam mensis septimus.</i>	
<i>Adicula</i>	430	<i>500 non res capitis agi-</i>	
<i>Adiles, qui corâq; munus ?</i>	95	<i>tur</i>	428
<i>Agere alicui facere</i>	142	<i>Agmen, quid ?</i>	155
<i>Agere mihi est</i>	296, 389	<i>Alias res agis</i>	120
<i>Agritudo hæc ab æte mihi ori-</i>		<i>Alicujus rei est</i>	318
<i>tur 484 recens est</i>	313	<i>Alienare aliquem</i>	272
<i>Amulari</i>	6	<i>Alienare ætate quid facere</i>	294
<i>Amulus, pro rivali</i>	107	<i>Alienus, quis ?</i>	277
<i>Aqua pars amoris</i>	100	<i>Alienus à nostra familia</i>	314
<i>Aquales</i>	118	<i>Aliquid monstri alium</i>	25
<i>Aquæ quidquam nunc qui-</i>		<i>Aliud ex alio malum</i>	173
<i>dem</i>	40	<i>Aliud fortasse alio</i>	488
<i>Aqui boniq; facio</i>	256	<i>est</i>	358
<i>Aquior sum illi</i>	40	<i>Alligare illi filium</i>	159
<i>Are suo empia</i>	418	<i>Alligare se furii</i>	102
<i>Aesculapius, quis ?</i>	495	<i>Amabo, Interjectio blandien-</i>	
<i>Aias dæm tulus</i>	41	<i>tis</i>	19
<i>Aias integra</i>	10	<i>Amantes graviter sibi dari</i>	
<i>Aias satacnes illos</i>	357	<i>uxorem ferunt</i>	

Amant-

INDEX RERUM.

<i>Amantibus omnia suspecta sunt</i>	235	<i>Animo morē gerere</i>	52
<i>Amantium ira amoris intra- gratio est</i>	50	<i>Animo obsequi</i>	289
<i>Amare, cui odia sunt, stultū</i>	495	<i>Animo omisso esse</i>	370
<i>Ambigo</i>	229	<i>Animo otioso esse</i>	76
<i>Ambio, Ambire, Ambitus</i>	35	<i>Animo virili praesentique es- se</i>	456
<i>Amantium haud amantium inceptio.</i>	22	<i>Animum ad uxorem appu- lis</i>	42
<i>Amicorum omnia sunt com- munia</i>	355	<i>Animum adducere ad malas partes</i>	536
<i>Amittere occasionem</i>	140	<i>Animum adjicere ad virgi- nem</i>	103
<i>Amolimini vos hūc</i>	63	<i>Animum flectere ubiqueq; potest</i>	518
<i>Amolimur, quid?</i>	ibid.	<i>Animum hoc meum percuss- it</i>	14
<i>Amo te magis, quam oen- los</i>	346	<i>Animum inducere</i>	488, 489
<i>Amor ipse molestias habet</i>	99	<i>Animum reddere</i>	32
<i>Amore abundas</i>	390	<i>Animum suum ex alterius animo spectare</i>	58
<i>Amori quae insunt vitia?</i>	98	<i>Animum suum explorare</i>	18
<i>Amori operam dare</i>	197	<i>Animum dum in dubio est, paucis momento huc illuc im- pellitur</i>	26
<i>Amoris extrema linea</i>	143	<i>Animus agrotus</i>	19
<i>Amorebo hūc</i>	333	<i>Animus est in patinis</i>	160
<i>Amoribus dictum de navi- gantibus</i>	502	<i>Animus illi pendet</i>	305
<i>Ancillarum grex</i>	209	<i>Animus mihi rediit</i>	496
<i>munerari</i>	213	<i>Animus nisi me fallit</i>	240
<i>Andrus, insula maris Aegaei</i>	6	<i>Animus se devinxit cupidita- te mala</i>	204
<i>Angiporum, quid?</i>	162, 335	<i>Annis obsitus</i>	109
<i>Anguis decidit per implavi- um</i>	433	<i>Annona cara est</i>	67
<i>Animum comprimere</i>	450	<i>Annuntiare</i>	332
<i>Animam relinquam potius</i>	328	<i>Annuli usus ad convivium pa- randa</i>	134
<i>Animam debere</i>	429	<i>Anus est dum moliantur, &c.</i>	338
<i>Animam recipere</i>	314	<i>Anteire aliquem sapientia</i>	397
<i>Animi compos</i>	313		
<i>Animi sublati sunt</i>	509		
<i>Animo comi aut leni esse</i>	266		
<i>Animo gladiatorio</i>	456		
<i>Anima mala est</i>	343		

AN-

INDEX RERUM.

<i>Antevertere alicui</i>	151	<i>Ascendere navem</i>	348
<i>Antiqua fide homo</i>	324	<i>Asia</i>	129
<i>Antiqui homines</i>	ibid.	<i>Asperum vinum</i>	226
<i>Antiquum obtines</i>	73	<i>Assentari alicui</i>	131
<i>Antiquum morem atq; inge-</i>		<i>Assentari omnia</i>	111
<i>nium obtines</i>	538	<i>Affero manu illam liberali</i>	
<i>Apage te</i>	166	<i>causa</i>	302
<i>Aperire se</i>	57	<i>Afferiores</i>	ibid.
<i>Apollinis responsum</i>	62	<i>Astringere fidem</i>	101
<i>Appareant promissa</i>	117	<i>Asymbolus</i>	404
<i>Apparare convivium de</i>		<i>Asymbolum venire</i>	ibid.
<i>die</i>	369	<i>At, at, Interjectio subitum ma-</i>	
<i>Appellere</i>	5	<i>tum designans. 14 timoria</i>	
<i>Applicare animum ad deteri-</i>			456
<i>orem pariem</i>	19	<i>Athenis communis omnium</i>	
<i>Applicat se ad patrem</i>	84	<i>libertas fuit</i>	301
<i>Apprime nobilis</i>	170	<i>Athenis lex fuit Solonis, ut</i>	
<i>Apud me vix sum</i>	85	<i>orbis genere proximis nabe-</i>	
<i>Apud me non sum</i>	266, 394	<i>rent, aut qui eas ducere nol-</i>	
<i>Apud nos, i. domi nostrae</i>	202	<i>lent, doctem iis darent, dice-</i>	
<i>Apud te sis</i>	38	<i>rent</i>	342
<i>Aquilarum, senio confecta-</i>		<i>Athletae olim in palestra nu-</i>	
<i>rum, victus qualis</i>	231	<i>di, & oleo perfusi lacta-</i>	
<i>Aquila senectus</i>	ibid.	<i>bantur</i>	415
<i>Ara</i>	272	<i>Ater canis 433 panis</i>	169
<i>Ara, confugii locum</i>	ibid.	<i>Attemperatè venire</i>	83
<i>Arbitrè</i>	229	<i>Attendere animum</i>	450
<i>Arbitrum capere</i>	ibid.	<i>Attentiores ad rem</i>	357
<i>Arbitrum cedo</i>	295	<i>Antea eleganti in eo est 183</i>	
<i>Ardeo iracundiâ</i>	313	<i>Au, Interjectio consternatae</i>	
<i>Argentariam curam alicui</i>		<i>mulieris 68 & dolorem e-</i>	
<i>adimere</i>	451	<i>stendens</i>	145
<i>Argentum fugivum</i>	246	<i>Avaritia quid faciat ?</i>	406
<i>Aridus senex</i>	231	<i>Auctor, quid ?</i>	6, 472
<i>Arrababo</i>	238	<i>Auctor his rebus quis est ? 344</i>	
<i>Arrababoni relinquere</i>	ibid.	<i>Auctores - ne id mihi estis ? 366</i>	
<i>Arridere aliis</i>	111	<i>Auctum damno</i>	241
<i>Arrige aures</i>	84	<i>Aucupium novum</i>	110
<i>Artes tractare aliquem</i>	219	<i>Audacia jocularis</i>	387
		<i>Audire</i>	

Audire
Aufer
Auges
Avidus
Aures
Auribus
Auris
Auspi
Autor
Autus

B
Balneo
tribus
Balneo
sum
anxus
Balneo
Flor
linj
Beatre
Bellu
per
Bellu
vivo
Bellu
Bene
Bene
Bene
Bene
Benu
Bene
Bidu
cina
Blan
Bolu
est

INDEX RERUM.

346	Audire malè	406	Bona abripere	381
127	Aufer te hinc	366, 422	Bona dicere, ivan pucty	12
226	Augefcit ægritudo	224	Bonâ fide	254
131	Avidior ad rem	102	Bona perinde funt, ut illius a-	
111	Aures furdas reddere	215	nimus, qui ea poffides	203
liberali	Auribus teneo lupum	417	Bona natura	117
302	Auris Memoriae cõfecratur	28	Bonâ veniâ aliquid petere	408
ibid.	Auspiciò huc me appyli	72	Bona verba quaeso	20
101	Autores habere	6	Bonæ felicitates	118
406	Autumare.	202	Bruma,	433

B.

C.

ium	B abylo	364	C adavera olim crema-	
301	Bacchanalia	200	bantur, & cineres in	
ut	Balnearum privatorum in do-		urna condebantur	14
ube-	mibus ditiorum ufus	139	Cadaverofa facies	504
vol-	Balnearum unctio numque u-		Cacilius verus Poeta Comi-	
ice-	fus apud veteres quotidiana	404	cus	470
42	anus		Cedere ex occulto hofes	157
44	Balcis egredientes veteres, le-		Cedere fermanes	208
15	Ho intrare, poft cenare fo-		Cæsius color	504
59	lij	139	Calces adverfum ftimulum	384
3	Beare aliquem	113	Calamitas, quid ?	99, 469
10	Beliffimum unumquodq; ear-		Calefcere, pro amore inflam-	
7	pere	358	mari	99
3	Belua, de ancilla	148	Calleo pulchrè fenfui illius	331
7	viro	456	Calleo	233
3	Bellus, unde ?	358	Calliditas, Callidus	ibid.
7	Benè habent tibi principia	411	Canes ad venandum alere	9
7	Benè audire	379	Canis, convitiis nomén	159
7	Benè eft mihi	289	Canis alienus introiit in a-	
7	Benignè quid præbere	520	des	433
7	Beneficio devinciri	221	Cantabat mihi harum mo-	
7	Bidui eft aut tridui hæc folli-		res	210
7	ciando	41	Canthara fubfarcinata	69
7	Blandè dicere	361	Cantilenam eandem canis	416
7	Bolus mihi è faucibus ereptus		Capere inimicitias ob ali-	
7	eft	246	quem	407
			Can	

INDEX RERUM.

ibid.	Continere in urbem	421	Conari manibus, pedibus	80
111	Commissatur band sanè com-		Contulit	217
131	mulus	354	Concedere alicui	488
130	Commissatum aliquem intra-		Concio	493
383	mittere	727	Conciliare, quid ?	146
20	Committigare alicui caput san-		Conciliare pacem	279
230	dalio	177	Conciliate malè	146
312	Commistere fortunas suas ali-		Concire turbas	271
384	cui	54	Conciveris iram hanc	493
28	Commodare alicui	528	Conclamare, conclamatum jam	
ali-	Commodum tibi in me clau-		est	120
125	dier, nolo	51	Conclove, quid ?	138
mmo.	Commotum te jam reddam	78	Concludam me in cellam.	333
51	Comnotus in quadam	139	Concludere aliquem aliquo	45
diffa	Commovebo istos	251	Concurrunt multa simul	47
359	Commovi hominem	41	Concurrunt tot verisimilitas	340
290	Communia amicorum inter		Conditionem accipere	10
ma.	se	355	Condecorare ludos	472
359	Commutare verba inter se-		Condonamus te	455
331	se	428	Conduplicabo hoc idem tibi	18
59	Comparandus hic non est ad		Confectus cura	29
063	illud	147	Conferre culpam in alium	123
30	Comparare commoda sua ex		animum alio	221
104	incommodis alterius	56	Conferre exemplum	393
149	Compedes habende	397	Conficere, quid ?	225
128	Complecti mediam multie-		Conficere argentum	447
100	ram	14	Conficere nuptias	398
99	Complusculos dies	481	Conficere pacem in leges su-	
66	Componere gratiam	507	as	274
05	Componantur hæc cum bona		Conficere virginem	168
07	gratia	427	Confringere falsas causas	523
01	Compos animi vix sum	313	Conflare familiaritatem	164
19	Composita res est	349	Confligare cum huiusmodi	
08	Compositò quid facere	428	malo	417
04	Compositrix	23	Confutabitur dictis	269
18	Compressu eo gravida facta est		Confutare verbis aliquem	414
0	virgo	326	Convergere penum in cella-	
12	Comprimere animam	450	lam	116
0	Comprimite sibi manus	237	Converra	278
1			Con-	

Curat
Curialis
Curiosus
Curriculum
Cursum
Cyprius
Cyathus

D
Da te
Dabit
Dabo
Damm
Damm
Dana
reus
Dare
Dare
ran
Dare
Dare
Dare
Dare
Dare
Dati
Dau
De i
De
De
Dea
Del
De
De
De
De
r

INDEX RERUM.

Curatūra	117	Decrepini, qui dicuntur ?	108
Curialis uerula	448	Decrepita anus	366
Curiosus, quis ?	135	Decurio, quis ?	156
Curriculo percurre	251	Decurso jam prope spatium	359
Cursum sursum, deorsum	113	Decore se & familiam	483
Cyprus Veneri consecrata	305	Dedere in pistrinum	20
Cyathos forbillare	336	Dedita opera	102
		Reddo me tibi	81
D.		Dedi & do, ut differam ?	247
D.		Deducere cibum alieni	117
D.		Defecimus nihilo magis	414
D.		Defuisse adolescentiam	297
D.		Defieri nihil tibi parior	529
D.		Deformis puella	281
D.		Defraudare genium suum	381
D.		Defugere auctoritatem alieni	123
D.		Defungi, quid ?	95
D.		Defungier cupio in hac re	461
D.		Degere diem in latitia	330
D.		Dejerare personam	530
D.		Delere ex animo omnes mali	eres
D.		Delibuo, quid ?	448
D.		Delibui te gaudio reddo	ibid.
D.		Delictum, quid ?	345
D.		Delirare, quid ?	351
D.		Demensum, quid ?	381
D.		Demissis humeris esse	117
D.		Demolere caput	254
D.		Deo meo irato relinquer	384
D.		Deorum vitam adepti su	248
D.		Depacisci mortem cupio	390
D.		Depexum dare aliquem	269
D.		Depusat operam meam parui	pretii
D.		Derivare iram senis in se	402
D.		Da.	

INDEX RERUM.

Devotio, quid ?	ibid.	Digitus Minervæ consecratus	28
Defedi ibi totum diem	533	Digitulo uno fores aperire	114
Designatorem, Designa	293	Dii bene vertant	349, 482
Desistere inibus	418	Dii prohibeant	51
Despoliare aliquem	73	Dii se eradicant	69, 237
Despondere & spondere, ut differant ?	12	Dii vestram fidem	64
Deteriores sumus licentiâ	228	Dilapidare bona sua	452
Detrimentum, quid ?	225	Dilucidè expedire	402
Devincire beneficio	221	Diminuetur tibi cerebrum	334
Devitare malum	55	Diminere exercitum	160
Deum te facio	331	Dionysia, Dionysus	209
Deus, pro quolibet benefa- ciere	405	Dionysia agitat	291
Deus sum	537	Discedit labrum	333
Dextra Fidei consecratur	28	Disfrucior animi	339
Dica, quid ?	387	Disens, libertus	140
Dicam tibi scribam ibid.	403	Displiceo mihi totus	279
&	403	Dissolvi me 230 & dissol- vere	419
Dico, edico vobis	171	Distadet me	460
Dico tibi meam operam	382	Distorqueo os	146
Dictio testimonii	400	Disturbare nuptias	18
Dictum ac factum, &c.	36, 265	Diverticulum	143
Dictum factum reddidi	254	Dividuum face	306
Dieculam alicui addere	64	Divinam rem facere	132
Dici tempus ut est	201	Divisa temporibus	43
Diem dicere, quid ?	12	Dixi, quale verbum ?	411
Diem hunc sumamus bila- rem	311	Do fidem	180
Dies alimit ægritudinem ho- minibus	224	Doctæ in eodem ludo ad multi- tiam	485
Differor doloribus	327	Dolens oculi	464
Differre rumores	190	Doleo tuum casum	325
Difficilis	328	Dolet mihi tuus casus	ibid.
Diffinit luxuriâ & lasci- viâ	268	Dolet hoc mihi	100, 309
		Dolo malo fiunt hæc	133
		Dolus malus, quid ?	ibid.
		Dormienti hæc tibi confecturos	
		Deos credis ?	346
		Der-	

Dormire
is
Dormire
Des se
Ducere
Ducere
Ducere
Duci fa
Ducere
Duo c
est in
um li
Durare
Duras
Duris
Duras
ca.

E F
E B
Ere n
tut
Eai
Ehrii
Edere
Edorn
Eduli
quo
Effe
Effe
Effe
Effe
Effe
Ege
Ego
fi

INDEX RERUM.

Dormire in arcem nauam-	Ego meorum solus sum ma-
vis 317	us 424
Dormiunt, i. securi sunt 251	Ego videro 41
Dos secunda, quæ? 316	Egredi nihil officio suo 434
Ducere aliquem diâis suis 58	Egregium, quid? 9
Ducere domum inopem 401	Ebo, Interjectio admirantis 11
Ducere se foras 512	Ejicere animum patris 269
Duci falsi gaudio 18	Elapsus est Bacchidi 480
Dulcare aliquam gratis 416	Elegans formarum Specta-
Duo cum idem faciunt, hoc li-	tor 136
cet impunè facere huic, illi	Elephanti Indici 116
non licet 356	Elegantia Asica 183
Durare nemo hic potest 333	Emergere 136
Duras dabis 222	Emergere ex malis 50
Duriter se habere 290	Emergi inde non potest 312
Duras fratris partes prædi-	Emissa est manu 446
cas. 120	Emungere argento aliquam 431
	Emoriri risu 127
E.	Enecas me 59
	Eniti pro aliquo 414
E Flamma cibum petere 131	Ephebi, qui? 9
E medio excedere 519	Epidicazomenos Comædia 380
Ere nata melius fieri hand po-	'Emsing's ed., quid? ibid.
ssit 311	Equos alendi cura 9
Eat 509	Eripere aliquem ex crimine 402
Elvii hominis dno to mone 159	Erras totâ viâ 110
Edere in aliquem exempla 176	Erubnis: salua res est 342
Edermiscam hoc villi 354	Erumpere gaudium 135
Edule, quæ Dea apud anti-	Erumpet in nervum 403
quos? 381	Est alicujus rei 318
Effectum dabo 109	Est in proclivi 63
Effectum reddam 63	Evadere, quid? 19
Efferrî dicuntur cadavera 13	Evenit præter spem 60
Effluere, pro palam fieri 102	Euxachis sua 96
Effringere fores 295	Evolvere se omni turbâ 1502
Effutire foris 437	turbis 445
Egestas me impulit 436	Evomam in eum iram
Egomis meo indicio miser, qua-	hanc 313, 329, 509
si forex, hodie perii 176	Ex animo alicui velle, 270
	Ex

INDEX RERUM.

Ex animo quid dicere	105	Exolvere se	250	suspicionem	17
cere	71, 292	Exonerare metum			447
Ex ephebis excedere	9	Exorare aliquem			105
Ex homine natus	129	Exorator, quis?			470
Ex sententia obtigit mihi	247	Exoriri, quis dicatur?			484
Ex usu tibi est	205	Exornatum dare aliquem			269
Ex usu tuo est	181	Exoffabitur, ubi ego redie-			
Exacta etate	360	re			319
Exacta fabula	470	Exoffare, quid?			ibid.
Exanimis vel exanimus	14	Expedi hoc mihi			148
Exaugere alicui animum	207	Expedi verbo			393
Excerpta, quae?	432	Expedire iram	491	se arum-	
Excessus è medio	457	nis			490
Excidere uxore	39	Expedire se crimine	528	ex	
Excidere, quid?	ibid.	turba			339
Excludere oculum	458	Expergiscere			344
Excoctam atque atram red-		Experiamur hanc			530
dere	358	Experiri, pro actionem inten-			
Excruciare aliquem	392	dere in iudicio			317
Excruciat me animi	ibid.	Expetere, quid?			220
Excusare se	424	Expetere amicitiam alicui-			
Excusare alicui lachrymas	201	jus			411
Exedem illum assidue	227	Expiscari, quid?			408
Exemplum aliis esse	352	Explere animum alicui			528
Exemplum capit de te	59	Explere voluptatem suam			474
Exemplum, quid?	170	Explicare frontem			357
Exempla in aliquem ede-		Expolita nullâ mala re mulie-			
re	ibid.	bri			212
Exsequi imperium alicujus	242	Exponere gratiam			240
Exequias Chremeti ire	461	Exporrigere frontem			357
Exerceo, quid?	199	Expostulare injuriam enim a-			
Exercebo te, ut dignus es	336	liquo			57
Exercere sumpsum, vel vi-		Expostulare, quid?			ibid.
sum	199	Expromere occulta sua			236
Exercitum dimittere	160	Exprompta memoria			65
Exigere vitam	212	Expurgatum facile non est			489
Exilii ad te	244	Exquirere cruciatum quoli-			
Eximere scrupulum, quid?	305	bet			530
Eximium neminem habeo	474	Exsculpere verum			149
		Exspe-			

INDEX RERUM

Espectare mortem	302	Facile omnes, cum valemus,	
Espectari parentes	294	recta consilia aegrotis da-	
Espuere miseriam ex ani-		mus	39
mo	125	Facili patre ui-	205
Espuere, quid?	ibid.	Facilitate nihil homini meli-	
Esstillare lacrymis	457	us	359
Exstinguere alicui animam		Facillimè agere	328
313		Facilis & clemens, ut disse-	
Exstinguere puerum	528	rari?	359
Exstinguunt formam	386	Facinus facere	359
Exsiccantes, qui?	433	Facinus illiberale	324 ani-
Exterior bonorum	407	maduerendum	69
Extrahere ex arumna ali-		Facta, transacta omnia	25
quem	339	Factum velle	365
Extraneo conditionem ferre		Fallacia alia aliam trudit	
424		70	
Extrema linea amare	143	Falsus animi est	113
Extrudis eò Pamphilum	480	Falsus es	ibid.
Extrudere, quid?	ibid.	Fama, quid?	308
Exsulo domo	140	Familia, quid?	260
		Familia decem dierum	265
		Familiaritas intercessit mihi	
		cum eo	414
		Familiariter, quo sensu?	14
		Familiariter mortem alicujus	
		ferre	13
		Farcimen, quid?	111
		Fartores, qui?	ibid.
		Fatus	181
		Favilla	358
		Favillæ ac pollinis plena	
		ibid.	
		Fautrix est familie nostræ	
		179	
		Fenestram ad nequitiam pate-	
		facere	228
		Feriri munere, quid?	381
		Ferre infortunium	300
		Fer-	

INDEX RERUM.

<i>Fervere opus, quid?</i>	133	<i>Fretus vobis</i>	134
<i>Festivum caput</i>	308	<i>Frigens hic hominis</i>	112
<i>Festus dies hominis</i>	136	<i>Friget totus</i>	458
<i>Fidem habere alicui</i>	32, 106	<i>Frigere quid?</i>	133
<i>Fides, quid?</i>	103	<i>Frons Genio consecratur</i>	38
<i>Fides, neque iusjurandum ill-</i>		<i>Fructi, pro fructibus</i>	366
<i>lum repressu, neque res-</i>		<i>Frugi, quid?</i>	140
<i>xi</i>	312	<i>Frugi homo es</i>	369
<i>Philibus scire</i>	103	<i>Frustrari se</i>	95
<i>Filiam locare</i>	429	<i>Frustrata est nos</i>	fidu
<i>Finem orationi statuere</i>	476	<i>124</i>	340
<i>Firmare doctem</i>	280	<i>Fucatus sermo, quid?</i>	139
<i>528</i>		<i>Fucum facere mulierem</i>	ibid.
<i>Flagitiis nobilitare aliquem</i>		<i>Fucus, quid?</i>	ibid.
<i>176</i>		<i>Fugam ornare</i>	146
<i>Floccifacere aliquem</i>	116	<i>Fugere laborem</i>	201
<i>Floccus, quid?</i>	ibid.	<i>Fugiendo miserrimus fui</i>	163
<i>Flos, pro vigore etatis</i>	117	<i>Fugitans linum</i>	427
<i>Focus, quid?</i>	160	<i>Fugitans, quam vim habet</i>	ibid.
<i>Fodere noli</i>	506	<i>at?</i>	ibid.
<i>Feminae vereri</i>	457	<i>Fugitans facere</i>	246
<i>Fenestrare, quid?</i>	304, 416	<i>Funambuli, qui?</i>	469
<i>Feneratum beneficium tibi di-</i>		<i>Functus officium</i>	236, 323
<i>ces</i>	416	<i>Funda, quid?</i>	153
<i>Fores crepuerunt à nobis</i>	340	<i>Fundere verba</i>	352
<i>Foris sapere</i>	267	<i>Funditus peri e.</i>	24
<i>Foro uti</i>	384	<i>Fundus, quid?</i>	251
<i>Fors fortuna</i>	447	<i>Funus quid, & unde di-</i>	
<i>Forsquod feret, ferendum a quo</i>		<i>ctum?</i>	13
<i>animo</i>	388	<i>Furciferi, qui?</i>	55
<i>Fortes fortuna adjuvat</i>	393	<i>Furni se alligare</i>	159
<i>Fortuna, quid?</i>	447	<i>Furum manipulus</i>	156
<i>Fortune meae si ed rede-</i>		<i>Futile, quid?</i>	54
<i>ant</i>	393		
<i>Forum, locus ubi cause tra-</i>			
<i>ctantur</i>	67		
<i>Frangere navem</i>	22		
<i>Fratres, qui?</i>	443		

GALINA

INDEX RERUM.

G.

Gallina cecinit 433
 Gallina in qua domo
 caneres, superiorem
 marito esse uxorem,
 veteres existimant
 ibid.
 Ganeo 318
 Ganion ibid.
 Gannire, quid? 333, 463
 Geminabit, nisi caver 299
 Genia Misericordiae consi-
 derantur 38
 Gera, gerrones 378
 Gerani, quatuor frus inter sese
 1493
 Gestare in sinu 347 in oculo
 135
 Gestire, quid? 136
 Gladiatores, qui? 472
 Gladiatores dare ibid.
 Gladiatorio artificio ad me affe-
 rent viam 456
 Gloriare evenisse ex sensen-
 tia? 234
 Gradus suspensio ire 449
 Grandis, ad etatem refertur,
 non ad corpus 344
 Grandisfemula est 73
 Gratiam inire 136
 Gratiam parem referre 149
 Gratulari advenientem 112
 Graviter ferre 488
 Graviter in aliquem quid dice-
 re 79, 197
 Graviter ferre 99

Grex, pro aliorum turba
 193

Gynaeceum, quid? 449

H.

Habere 86
 Habere omnem rem 482
 Habere, id est, vulnerare
 est 11
 Habitudo corporis 110
 Hareat pugnus in mala 299
 Hereditas ad hos redit 480
 Herere, quid? 163
 Herere in parte apud ali-
 quem 179
 Haesitare in eodem loco 440
 Hariolari 362
 Hariolus, quis? 433
 Haruspex, baraspices ibid.
 Haud minus factum 8
 Haud sic auferent 315
 Heautonimormentis 189
 Hecyra 469
 Heluari, bellua 278
 Hercules servivit Omphale
 177
 Hilarem hunc sumamus di-
 em 311
 Hilarum facie 352
 Hilarus, a, um, Hilaris, e,
 ibid.
 Hinc ille lachryma 14
 Hoc age, qualis vox? 39
 Hic agere, quis dicatur? 365
 Hocine agis, an non? 18
 Homine imperio nunquam
 A a 2 quid.

INDEX RERUM.

quidquam iniustus	294	Illudo, quomodo construa-	
Homini homo quid præstat?		tur?	169, 252
109		Illuxim, ut vivant, optant	
Homo per paucorum homi-	360		
num	125	Illuvie immunda	213
Homo pistrino dignus	232	Imber aureus	138
Homo si sis	294	Imbrus	480
Homo sum: humani à me nihil		Immeritiſſimus	400
alienum puto	194	Immercorditer factum	343
Homuncio	139	Immortalitas mihi parva est	
Horrida virgo	386	87	
Hospes, pro amico externo	331,	Impedire se nuptiis	412
503		Impeditum expedire	55
Hospibus hoc eveniat	276	Impeditus, quid?	ibid.
Huc viciniae	10	Impellebant me cause	
Huic mandes, si quid, recte		curas	503
curatum velis	219	Impellere aliquem ad labo-	
Huius non est verius	457	rem	201
Huius non faciam	298	Impendens te mala	399
Huius quidquid feci	106	Impendit, pro multis	138
Humanè vix patitur	297	Impensè, pro maxime	126
Hymenaeum cantare	364	Impensè cupere	372
Hymenaeus, quis fueris?		Imperare sibi	119
ibid.		Imperium, quod amicitia ad-	
		jungitur stabilis	291
		Impertior, quomodo construa-	
		tur?	344
		Impertire aliquem plurimam fa-	
		lucem	122
I In malam rem hinc	454	Impertiri veram malum	314
Ibis ad illud illud	228	Impetrare quid cum gratia	
Ad populum curat scilicet	18	39	
Ignoscensior animus	243	Impingere alicui dicam	412
Ignotum est, sacrum est		Implorare fidem alicuius	327
326		Impluvium, quid?	433
Dices	120, 271	Imporunus, quis?	23
Ilignis pedibus lectuli	336	Impotenti animo esse	79
Illebratius aspernari	407	Imprudens & insciens, ut dis-	
Illicere in fraudem	82	serant?	

INDEX RERUM.

ferant ?	242	In nervum erumper	401	
Impune optare quid	506	quid	In nervum ire	432
habere	163, 175	In oculis aliquem gestare	125	
Impetratus ille	410	In ore est omni populo	293	
Impurus, quis ?	241	In os laudare	309	
Imus, venimus, videmus		In portu navigo	44	
86		In proclui est	63	
In aurem utramvis otiose dormire	217	In rem est utriusque	49	
In cliensulam & fidem se dare	178	In rem nostram est	476, 487	
In commune consulere	49	In sinu gestare, quid ?	347	
In conspectum mihi dari gratia	398	In tempore venire, rerum omnium primum est	218	
In diem abire	440	In tranquillo est amor meus	178	
In diem minitari	175	In tuto est omnis res	309	
In dubio est vita	33	In vado est jam omnis res	76	
In eodem ludo delicta	483	In viam redire	19	
In faxus prodire	13	In vita alicujus laudem quare	214	
In honorem, pro in honore	112	Incendere aliquam	391	
In insidiis ero, vel in subsidio	395	Incenditor ira	513	
In ipso articulo, quid ?	305	Incensam tibi dabo	457	
In sui ambulare	454	Inceptio est amensium	23	
In laura & bene parie antea esse	256	Inceptare facinus	238	
In malam crucem abi	407	Incertus animi	477	
In manibus gestavi	334	Incessu te nova religio	66	
In manum dare, quid ?	28	Incideris, pro in mentem venire	34	
In manu est tibi	508	Incommodare alicui	16	
In manu non est mea	522	Incommodum mihi nuptiis evenit	536	
In manum quid vis dari tibi ?	428	Incurvus & tremulus senex	119	
In medio esse, quid ?	326	Inde usque, à pueritia	202	
In medio est mater virginis ibid.		Indicente me	328	
In memoria habeo	8	Indigio de se ipso erit	287	

A 2 3 In

INDEX RERUM.

<i>Indiligens ne nimium sis</i>	345	<i>Inimicum aliquem habere</i>	105
<i>Indolens virgo</i>	316	<i>Iniqui patris est</i>	18
<i>Induci, quis dicatur?</i>	350	<i>Iniquus pro studio</i>	74
<i>Induciae, quae?</i>	98	<i>Inire gratiam alicujus</i>	364
<i>Induco animum meum</i>	488,	<i>Inire falsam gratiam</i>	211
489		<i>Initiare infantem</i>	381
<i>Indulgebant te</i>	273	<i>Inisum verbi beneficium</i>	74
<i>Indulgeo me nimis</i>	108	<i>Injuria, quid?</i>	ibid.
<i>Indulgere genio, quid?</i>	381	<i>Injuria una est tecum</i>	458
<i>Indulgere vestitu</i>	291	<i>Injurium est</i>	291, 474
<i>Indulget illi nimium</i>	261	<i>Injussu meo</i>	398
<i>Induxerunt me promissa e-</i>		<i>Innuere alicui</i>	151
<i>fus</i>	250	<i>Insanire cum ratione</i>	98
<i>Ineri, quis?</i>	278	<i>Inscribere aedes</i>	199
<i>Inescare homines</i>	304	<i>Inserere manum in sanum ali-</i>	335
<i>Infamem fieri flagitiis</i>	278	<i>cui</i>	
<i>Infamia ea res est mihi</i>	41	<i>Infirmulare herum avaritia</i>	
<i>Infesta pace</i>	97	<i>Infirmulare aliquem durum</i>	
<i>Inficias ibis</i>	385		
<i>Inficias ire, quid?</i>	ibid.	<i>Insistere viam, & Insistere</i>	
<i>Infortunium ferre</i>	300	<i>via</i>	115, 393
<i>Infra infimos omnes est</i>	131	<i>Insolens, quis dicatur?</i>	82
<i>Infringere alicui colaphos</i>	302	<i>Inspicere tanquam in specu-</i>	
		<i>lum, in vultu omnium</i>	
<i>Ingenium est omnium homi-</i>			
<i>nium a labore proclive ad lu-</i>		<i>Instare factum</i>	15
<i>bidinem</i>	10	<i>Instigare in animum</i>	289
<i>Ingenium par malus est</i>	480	<i>Instructa pulchre ad perniciem</i>	
<i>Ingenium plumbeum, quid?</i>	263	<i>illa est</i>	226
<i>Ingerere mala multis</i>	37	<i>Instructi mihi sunt in corde</i>	
<i>Ingluvies, quid?</i>	169	<i>consilia omnia</i>	403
<i>Inhumano ingenio esse</i>	164	<i>Insultare calcibus fores</i>	181
<i>Injicere serupulum alicui</i>	305,	<i>Integra virgo</i>	479
456		<i>Integrare hoc malum</i>	61
<i>Inimicis istud fiet</i>	276	<i>Intendenda fallacia in senem</i>	
<i>Inimicitias suscipere cum ali-</i>			
<i>quo</i>	485		

Inien.

INDEX RERUM.

Interdare, quid ?	ibid.	Ita fugias, ne præter ea-	
Inter vias	142	sum	439
Interceſſit agendo huic gau-		Im mihi atq; huic ſis ſuper-	
diſ	87	ſtes	177
Interſcipere, quid ?	99	Iter illi erat in Lemnum	383
Interdiu	331	Iter hac balui	180
Interminata ſum tibi	161	Itiones crebrae & manſiones	
Internuncius quis ?	114	diuinae	460
Interſtrumentum quid ?	225	Judicat me ex aliarum inge-	
Intervenire, quid ?	66, 321	niis	106
Intervenire de improviſo	321	Judicium erat eſt mihi	119
Intimum aliquem habere		Jugulare aliquem ſuo gla-	
102		dio	368
Intimus alicujus conſilii	51	Jugulare aliquem pro maximo	
Intrompere	173	reddere	126
Invenuſtus, quis ?	24	Juſſura	117
Inverſa verba	219	Juno, à juvando diſſa	43
Inultum auferre	55	Juno Lucina ſeropem ibid.	
Involare alicui in oculos	144	&	327
in capillum	163	Jurgare	292
Joculacium malum	70	Jus ſummum ſæpe ſumma eſt	
Jouis auri & Danae fabu-		malitia	256
la	138	Juſta injuſta	371
Juacundiâ ardere	313	Juvare aliquem conſilio	195
Juacundia & ira, in diſſe-			
vani ?	492		
Juacundus & iratus, in diſſe-			
vani ?	ibid.		
Ira inter eas interceſſit	ibid.		
Iram minue	411		
Iraſi egregia deſcriptio	313		
Ire per exſentum ſunem	469		
Irritatus ita ſum	397		
Irruere, quid ?	157, 233		
Irruere in ades alienas	293		
Iſtic in me cudeſtur	fa-		
ba	123		
Iſtuc atatis	197		

L.

Labaſcit	105
Labefacti, quid ?	132
Laborat è dolore	26
Labore alieno magno paria	
gloria	124
Laborem ivanem capere	496
Lacerare aliquem variis mo-	
dis	313
Lacrymæ illi illico cadunt,	
quafi puero, gaudio	331
Lacrymula falſa	98

INDEX RERUM.

<i>Lacrymo gaudio</i>	312	<i>prius, quàm fides</i>	420
<i>Lactare aliquem</i> 58 <i>alicujus</i>		<i>Lepidum capus</i>	421
<i>animos</i>	83	<i>Lepor sive lepor, quid ?</i>	36
<i>Lacus, quid ?</i>	336	<i>Lepus ture es, & palpamen-</i>	
<i>Ladere, quid ?</i>	378	<i>sum queris</i>	126
<i>Ladere nulli os</i>	360	<i>Leves homines, qui dicantur ?</i>	528
<i>Lanà ac telà victum quari-</i>		<i>Libenter vivere & visitare,</i>	
<i>tans</i>	10	<i>quid ?</i>	181
<i>Lanii, qui ?</i>	111	<i>Liber, pro vino</i>	151
<i>Lapis, de homine ignavo &</i>		<i>Liberalis causa, & liberali</i>	
<i>bruto</i>	259, 266, 484	<i>manu asserere</i>	301
<i>Largitas subita</i>	371	<i>Liberaliter servire</i>	8
<i>Largior de re</i>	367	<i>Liberare fidem, quid ?</i>	101
<i>Latere recto abscedere</i>	245	<i>Liberos, pro filia</i>	484
<i>Latrem lavare</i>	392	<i>Libertos faciendi ritus apud</i>	
<i>Lavandi se in balneo, ac post-</i>		<i>Romanos</i>	8
<i>ea ungendi, singulis die-</i>		<i>Libertus, quis ?</i>	8
<i>bus antequàm cibum cape-</i>		<i>Libertus ingratus olim in</i>	
<i>rent, veterum erat consue-</i>		<i>servitutem revocabatur i-</i>	
<i>tudo</i>	138	<i>bid.</i>	
<i>Laxum peccatum venire</i>	457	<i>Libido, quid ?</i>	205
<i>Leſſi olim erant exemptiles,</i>		<i>Libido multa fert</i>	236
<i>quos hinc inde deporta-</i>		<i>Lices per etatem</i>	294
<i>bant</i>	265	<i>Limis Specto</i>	140
<i>Leſſorum usus post balnea a-</i>		<i>Linea extrema amoris</i>	143
<i>pud antiquiores</i>	138	<i>Linere, quid ?</i>	216
<i>Leſſis quot veteres canisanes</i>		<i>Lingua hæret metu</i>	172
<i>di, cumberent</i>	198	<i>Lingua sua facilem benevo-</i>	
<i>Leſſulis stratis antiqui cani-</i>		<i>lumq; jam tibi me reddi-</i>	
<i>sabant</i>	ibid.	<i>dis</i>	529
<i>Leſſos sternere</i>	ibid.	<i>Liquidò jurare</i>	66
<i>Leſſulos jube sterni</i>	310	<i>Lirare, quid ?</i>	351
<i>Lemnus, qualis insula ?</i>	383	<i>Literæ, quæ ?</i>	130
<i>Lenire alicui miseriam</i>	198	<i>Lites sequi</i>	73
<i>Lenitas, quid ?</i>	17	<i>Locare virgi-em nupium</i>	437
<i>Leno impurissimus</i>	384	<i>Locitare foras</i>	367
<i>Lenones suâ lege utuntur,</i>		<i>Leco sibi cavere</i>	157
<i>quâ semper commodum est</i>			

Locum

INDEX RERUM

Edictum, quem abeuntes relin-
quabant, salutandi mos apud
veteres 401

Logi 416

Longinquitas etatis obstat

illi 516

horum, lora 300

Lris cur servi caderentur?

ibid.

Lucina unde dicta? 43, 327

Luculenta forma 231

Luculentum, quid? *ibid.*

Ludere, id est, vivere & mo-

veri 319

Ludere aliquem 71, 342

Ludi Megalenses, qui? 1, 90,

184, 465

Ludificari aliquem 455

Ludificatus est virginem 144

Luditur opera 403

Ludorum genera apud Roma-

nos

Ludos facere 455 *præbere* 174

Ludum jocumq; dices fuisse

illam alteram 115

Ludus, quid? 385

Lupo ovem commisisti 161

Lupum auribus tenere 417

Lupus in fabula 331

Lupus si quem prior videris,

is repensè obmutescere dici-

tur *ibid.*

Luxu perditus 351

M.

Macerabo me ibi bidu-
um 105

Macerare, quid? 519

Macria, quid? 364

Maculare aliquem infortunio

462

Maculam hanc nos decet effu-

gere 368

Magis ex usu 181

Magnificare seipsum 488

Magnificè se efferre 249

Magnificè tractare aliquem

234

Magno comatu magnas vias

dicere 241

Majores, qui? 322

Majuscula est 133

Mala, quid? 299

Mala mens, malus animus

16

Malam rem! abis hinc? 134

Malè audire, quid? 379, 406

Malè audis vulgus malierum

517

Malè conciliare 146

Malè est animo 343

Malè hoc me habet 40, 85

Maledictis deterere 378

Malum hoc ad salutem con-

verti non potest 60

Malum, pro Interjectione 156,

333

Mancipia, unde dicta? 113

Mancipium, pro serva puel-

la *ibid.*

Aa 5

Ma-

INDEX RERUM.

<i>Manidus pedibusq; omnia ob-</i>		<i>Mille, quid ?</i>	232
<i>nixè facere</i>	16	<i>Mina, quid ?</i>	452
<i>Manipulus furum, quid ?</i>	156	<i>Minerva ex capite Jovis na-</i>	
<i>Manumipendi à servitute ri-</i>		<i>ta</i>	278
<i>sum</i>	8	<i>Minuere consilium suum</i>	318
<i>Mastigia, quid ?</i>	353	<i>iram</i>	411
<i>Matres omnes filijs in peccato</i>		<i>Miserefeat te inopia</i>	277
<i>adjutrices</i>	273	<i>Miserius secundis natus</i>	332
<i>Mansum oportuit</i>	204	<i>Missa hæc fac</i>	364
<i>Mutare nuptias</i>	51	<i>Missum me face</i>	60
<i>Me vide</i>	33	<i>Missum te facimus</i>	455
<i>Me indicente</i>	328	<i>Mistas sollicitudinem istam</i>	
<i>Meam facio plebem</i>	363	<i>202</i>	
<i>Mederi cupiditates</i>	445	<i>Mechis quod solet, scilicet fi-</i>	
<i>Medicari sibi</i>	85	<i>eri</i>	170
<i>Meditari, quid ?</i>	38	<i>Mole quando reperta, alia</i>	
<i>Meditari causam suam</i>	302	<i>afinaria, alia. transalpe-</i>	
<i>Meditata mihi sunt omnia mea</i>		<i>20</i>	
<i>incommoda</i>	397	<i>Moliri nequis precibus, &c.</i>	
<i>Medium arripere aliquem</i>	313	<i>416</i>	
<i>Megalenses Iudi, qui ?</i>	190,	<i>Mollis, quis ?</i>	108
<i>184, 465</i>		<i>Mollis frontis, qui ?</i>	159
<i>Melinuscula est</i>	496	<i>Molliter te curasti</i>	352
<i>Memini videre</i>	40	<i>Mollities animi ejicienda</i>	108
<i>Memoriter cognoscere</i>	167	<i>Monitor, pro vocatore ad ce-</i>	
<i>Mensis, agitur hic jam septi-</i>		<i>nam</i>	201
<i>mus</i>	500	<i>Monstra cur veteres colare so-</i>	
<i>Mentem vobis meliorem da-</i>		<i>liti ?</i>	311
<i>ri</i>	323	<i>Monstri aliquid alium</i>	25
<i>Mentiri non est meum</i>	233	<i>Monstrum, quid ?</i>	145
<i>Meorum solus sum meus</i>	424	<i>Montes auri polliceri</i>	383
<i>Mercatus, quid ?</i>	305	<i>Monumentum pro sepulchro</i>	395
<i>Mercenarius, quis ?</i>	332	<i>pro literis, &c.</i>	153
<i>Mereo vel mercor te</i>	195	<i>Morari convivas</i>	201
<i>Metui à Chryside</i>	12	<i>Morbus amplior factus est</i>	
<i>Metus, ut sublevis boves</i>	83	<i>494</i>	
<i>Mibi sis est usus, &c.</i>	194	<i>Morbus me desinuit</i>	413
<i>Mihi i habitas</i>	343	<i>Mordere, pro obrectare</i>	125

INDEX RERUM.

Mordet hoc me 385
More hominum evenit 88
Morem gestum oportuit 304
Morigerari alicui ibid.
Mors consecuta est miseram
 437
Mos gerundus est Thaidi 106
Move ocium te 167
Moves ego istæ, an? cu-
ro? 83
Multare aliquem male 155
usque ad mortem 293
Mulier, pro homine effemi-
natio 121
Mulier mulieri magis con-
gruet 435
Mulieres adversantur viris
 483
Mulierum natura describitur
 108 *ingenium* 160
Multa ex quo fuerint commo-
da, ejus incommoda æquum
est ferre 536
Munerarier ancillas 213
Musica ars, id est, Poeti-
ca 470
Musicum studium pro Poe-
tico 190
Musitanda injuria adolescen-
tium est 303
Musitare, quid? ibid.
Mustellinus color, quis? 147
Mutatio fit 520
Mutilare, mutili boves 474
Mutare, quid? 46
Mutuos operos tradunt 399
Myconius Callidemides 503

N.

N*æ, affirmandi parti-*
cula 260
Narrando male quidvis depra-
vare potest 432
Narrare surdo fabulam 206
Nata nunc demum istæ oratio
est 355
Natus huic rei 332
Navigare re ipsa incom-
dum est 502
Navigo in portu 44
Nè gravare 367
Nè præter casam 430
Nè quid nimis 9
Natura hominum ita com-
parata est, aliena ut me-
lius videant & disjudi-
cent, quam sua 129
Nebulo, quid? 157
Nec, quid me nunc faciam,
scio 55
Negligere pecuniam 304
Negotium, quid? 5
Nemesis, qualis Dea, &
cur Rhamnusia dicta?
 84
Nemo, in feminino genere u-
sarpatur 46
Nemo homo 135
Neptunus quis fuerit, & unde
dictus? 354
Nervus intendus iuvos 117
Nervum, quid? ibid.
Nil suave meritum est 401
Nil iam difficile est, quia
 Aa 6. *que.*

INDEX RERUM.

querendo investigari possit	Nubentium deductio vesper
246	et noctu fiebat 52, 268
Nihil nisi sapientia es 320	Nugas magnas dicere 241
Nihili pendere 100, 325	Nulli consilii sum 54
Nisi me animus fallit 240,	Nummum mille dare 239
436	Nullum est jam dictum,
Nisi, facere, experiri 328	quod non dictum sit prius
Nobilis, quid? 206	96
Nobilitate aliquem flagitiis	Nullus sum 53
176	Nunquam ita quisquam be-
Nobilitatem ex eo sibi natam	nè subductâ ratione ad vi-
scit 532	tam fuit 359
Nodum in scirpo quaris 85	Nupta noxia 192
Nolle factum, quid? 512	Nupta meretrici hostis est
Nollem factum 299	531
Nolo, volo, &c. 456	Nuptias nimis sanctas face-
Nomen proficitur suum 94	re 363
Non causam dico 399	Nuptiales Dii, qui-nam?
Non sit sine periculo facinus	23
magnum et memorabile	Nusquam genium 332
214	
Non licet hominem esse sape	
ita ut vult 245	
Non patietur me fame 530	
Non rete accipiuri tenditur	
403	
Non usus factus est mihi	
nunc 494	
Non usus veniet, spero	
234	
Nostri nosmet patietur 391	
Nova figura oris 117	
Novitiae puellae 138	
Novum animo acedat 397	
Nox et amor, vinumque	
nihil moderabile suadent	
326	
Nox prima 535	
	O:
	O Cælum, & terra, & ma-
	ria Neptuni! 354
	festus dies hominis! 136
	Obrem 419
	Obfirmare se, quid? 280
	Obfirmare viam 505
	Obgannire, quid? 462
	Obgannii ei ad aurem ibid.
	Obficere alicui letitiam nec
	opinanti 203
	Obire mortem 22
	Obitus, quid? 538
	Oblettere se in eo 220
	Oblettere te me 206
	Ob-

Obnix
Obnox
Obnu
diffic
Obolus
34
Obfat
Obfec
cui
Obfec
alior
Obfer
Obfer
Obfi
Obfi
Obfo
Obfo
Obfi
Obfi
Obfi
33
Qbr
re
Ob
Qbr
4
Qbr
2
Qb
Ob
Oc
a
Qc
Qc
Qc
Qc

INDEX RERUM.

Obnixè	16	Oculos dolere, de quo dicà,	
Obnoxius uxori sum	492	tur ?	464
Obnuntiare & annuntiare, ut differant ?	332	Oculos pascere	384
Obolus, pro exiguo pretio	448	Odio tuo me non vinces	
34		Odiosus, quid ?	477
Obsaturabere istius	262	Odis se	512
Obsecundare in loco 372 alicui	258	Odium, pra molestia	448
Obsequi alicui 16, 74 studiis aliorum	10	Odium tui cepis	484
Obscrare, quid ?	154	Odium urbis, me percipis	172
Obscrare ostium	ibid.	Oedipus	19
Obsidere domi	348	Offerre injuriam alicui	327
Obsisus pannis annisq;	109	Officio suo nihil egredi	434
Obsouare cum fide	369	Olet angustia	295
Obsonium, quid ?	34	Olfacere, pro deprehendere	321
Obstat meae voluptati.	85	Om-n, quid ?	20
Obstetrix, quae ?	28	Omissiores ab re	357
Obstinatè operam dare	24	Omissio animo esse	270
Obstupuit animus timore	339	Omnes sibi malle melius esse, quàm alteri	40
Obticere à tacere & reticere, ut differat ?	161	Omnes, quibus res sunt minus secunda, magis sunt nescio quo modo suspiciosi	338
Obsrudi, quo sensu ?	25	Omnia prius experiri verbis, quàm armis, sapientem docet	157
Obtundere, quid ? 33, 136, 418		Omnibus nobis ut res dantur se, ita magni atq; humilis sumus	499
Obtundere Deos gratulando	263	Omphale, Lydiae reginae	177
Obturbare	84	Onerare aliquem injuriis	74
Obuiam alicui dari	313	Onerare dicam	447
Occidam me, id est, crucians	363	Opera ludissur	403
Occulit id non fert	315	Opera illi vita erat	406
Occupare animum in funambulo	469	Opera pretium est audire	22
Oculi illi dolent 464 parum prospiciunt	436	Operam dare amicis	331
		Opere	

INDEX RERUM.

<i>Opere maximo orare</i>	134	<i>Ornati, pro ornatus</i>	34
<i>Operiere loris</i>	300	<i>Ornatus ex suis virtutibus</i>	
<i>Opinionem hanc à me amotam</i>	300	<i>Os durum</i>	159
<i>esse volo</i>	47	<i>impudens</i>	
<i>Oportet, materialiter possi-</i>	139		
<i>zum</i>	395	<i>Os nulli ledere</i>	380
<i>Oportuit communicatum</i>	24	<i>Os opprime</i>	458
<i>Opporundè & in ipso tempo-</i>		<i>Os præhere</i>	304
<i>re, ut differant ?</i>	519	<i>Os sibi distorquere</i>	146
<i>Opprimeri vinum</i>	240	<i>Oscitantes, qui ?</i>	18
<i>Opprimeri aliquem</i>	131	<i>Oscitare, qui dicantur ?</i>	ibid.
<i>Oppertus nè fies horam u-</i>		<i>Oscitatio, quid ?</i>	ibid.
<i>nam</i>	418	<i>Otiosus ab animo</i>	404
<i>Oppidò, pro valdè</i>	252	<i>Otium & cibus quid facit ali-</i>	
<i>Oppignorare filiam</i>	256	<i>enus ?</i>	113
<i>Oppressit me nox</i>	330	<i>Otium non hercle est mihi</i>	323
<i>articulo</i>	305		
<i>Optatò advenis</i>	48	<i>Ovem lupo commissisti</i>	161
<i>Optata loquere</i>	239		
<i>Optimè, pro opportundè</i>	166		
<i>Opus, pro agricultura</i>	108		
<i>Opus est factò</i>	45		
<i>Orare ab aliquo</i>	76		
<i>Oratio, index ingenii</i>	220		
<i>Oratio ac stylus, ut disse-</i>			
<i>rant ?</i>	6		
<i>Orator & exorator, quis ?</i>			
	496, 470		
<i>Orba patre virgo</i>	342		
<i>Orbam proximus ducas</i>	387		
<i>Orbus, quis ?</i>	342		
<i>Orcus, unde dictus ?</i>	537		
<i>Ordo, quid ?</i>	109		
<i>Ordo, pro conditione</i>	ibid.		
<i>Ore quo appellabo patrem ?</i>			
	248		
<i>Ornare fugam</i>	146		
<i>Ornare verbis aliquid</i>	107		

P.

<i>Pace quod fiat in à</i>	119
<i>Pace infestà</i>	97
<i>Pædagogi, qui ?</i>	388
<i>Palestra, unde dicta ?</i>	415
<i>Palam est</i>	101
<i>Palam fieri</i>	340
<i>Pallas, unde nata ?</i>	278
<i>Pallium, quid ?</i>	155
<i>Pallium atrolle</i>	ibid.
<i>Palma victoriæ signum, &</i>	
<i>quare ?</i>	168
<i>Palma in medio posita</i>	397
<i>Palman do huic consilio</i>	
	249
<i>Palmaris sive palmata toga,</i>	
<i>quæ ?</i>	168
	Pal-

Balmari
guum
Pando
Panem
Pannus
Par eff
Par pa
Par pa
Para
Paras
Paras
Paras
Paras
fisi
Paras
fisi
ibid
Rarc
290
Pare
Bare
con
Par
Par
Par
Bar
ba
Par
Pa
Pa
Pa
Pa
Pa
P
J

INDEX RERUM.

Balmarium, pro palma di-	334	Patrissas	334
guum.	ibid.	Patracinari indotatis	455
Pando.	212	Patronum sibi capere	165
Panem atrem vorare	169	Patronus, quis? 155, 165,	
Pannis obsita	213	178	
Par esse, quid?	513	Patruales, qui?	408
Par pari referre	127	Pauupertas omnis & miseram,	
Par pari ut respondeas	394	& grave	385
Para puera nunticem	525	Paululum vobis accosita pecu-	
Parare sese ita	474	nia	509
Parasitaster, quid?	353	Pauxillulum nunticem	381
Parasitaster parvulus	ibid.	Pax? Interjectio silentii vel	
Parasitica ars olim quæstuo-		approbationis	312
sissima	110	Pax, Adverbium Conicium	
Parasitorum genus duplex		249	
fuit, & quod-nam?		Peccando detrimens nihil fieri	
ibid.		potest	485
Parce ac durior se habere		Peccato mihi ignosci equum	
390		non est	526
Parere beneficium	164	Peccatum magnum, at huma-	
Paras cum paribus facillime		num	345
congregantur	223	Pecuniam in loco negligere,	
Paras aqua amoris	100	maximum interdum est lu-	
Paras perdere	490	crum	304
Paras dare alicui	189	Pedem aliquo ferre	73
Paras priores apud aliquem		Pedissequa	14
habere	103	Pedum vis est via	403
Parturire, quid?	327	Pejore res loco non potius est es-	
Partus primus difficilis	23	se, quam in hoc, quo nunc	
Parvi pendere	48	sita est	316
Pascere oculos	384	Penates, Dii quales, & eos	
Passus, unde?	212	salutandi mos apud vete-	
Pater ac dominus hoc inte-		res?	401
rest.	292	Pendebit animi	251
Pater illi in es natura, consiliis		Pendo, quid?	200
ego	196	Penes vos est Psalteria	
Paterium istuc band dedi-		320	
sti	324	Peniculum, quid?	156
		Pe-	

INDEX RERUM.

<i>Petunia civium</i>	324	<i>Perrepiare oppidum</i>	342
<i>Ponus</i>	116	<i>Persequi jus suum</i>	294
<i>Per aetatem licet</i>	294	<i>Perscribere argentum</i>	434
<i>Per aetatem non potest</i>	101	<i>Perseuiscere</i>	274
<i>Per annos parere non potest</i>	366	<i>Persuadere & suadere, in dis-</i>	318
<i>Per me, id est, me permis-</i>		<i>ferant ?</i>	318
<i>tente</i>	530	<i>Pertendere aliquid</i>	280
<i>Per me stetit</i>	62	<i>Pertentare aliquem</i>	51
<i>Per tempus advenit</i>	70	<i>Perterrere aliquem</i>	17
<i>Percius re aroci</i>	498	<i>Pertinax, quis ?</i>	508
<i>Percontumax huc redisti no-</i>		<i>Perturbavi omnia</i>	53
<i>bis</i>	509	<i>Pervia aedes</i>	364
<i>Porculis jam in me</i>	122	<i>Pervicaci animo esse</i>	513
<i>Perdolit tandem</i>	104	<i>Pervicax, quid ?</i>	ibid.
<i>Perussit animum</i>	14	<i>Pes neq; mens satis suum est</i>	150
<i>Percastor</i>	44	<i>fictum facit</i>	150
<i>Peregrè redire</i>	397	<i>Pessulum ostio obdere</i>	140 fori-
<i>Peregrina, pro meretrice, &</i>		<i>bus</i>	212
<i>quare ?</i>	15, 43	<i>Pessumdabunt illa me</i>	392
<i>Perfricare frontem</i>	357	<i>Pessimè in aliquem consula-</i>	
<i>Perfrangi re aliquà</i>	516	<i>re</i>	223
<i>Peribis, id est, malè collocabi-</i>		<i>Petere cibum è flamma</i>	131
<i>tur</i>	107	<i>Phalerata dicta</i>	416
<i>Periculum ex aliis facere,</i>		<i>Phanocrata filia</i>	281
<i>sibi quod ex usu fiet</i>		<i>Phasma Menandri, quid i-</i>	
	205	<i>94</i>	
<i>Periculum facere</i>	50	<i>Pignori oppositus est ager</i>	
<i>Periculum fame fit</i>	272		429
<i>Perlibe aliis visa est</i>	538	<i>Pireum</i>	114
<i>Permānet hoc aliquà ad pa-</i>		<i>Pistrilla, quid ?</i>	336
<i>trem</i>	310	<i>Pistrinum, quid ?</i>	20, 53
<i>Pernegare aliquid</i>	95	<i>Pitissare, quid ?</i>	216
<i>Pernoctare foris</i>	512	<i>Placidum quàm ovem reddo</i>	
<i>Perparcè nimium</i>	41		331
<i>Perpaucorum hominum bo-</i>		<i>Plagipatida, qui ?</i>	110
<i>mo</i>	125	<i>Planissime prodere alicui fi-</i>	
<i>Perplexè loqui</i>	160	<i>liam</i>	242
		<i>Plaudite, quid sibi ve-</i>	
		<i>lis ?</i>	

lis ?
464
Plethar
Plenus
Plumber
Plumber
safo
Plus ag
Plus m
Plus bo
Pluscul
410
Pamite
Pol ba
disti
Pollice
518
Pollici
81
Polim
358
Pomp
natu
Pone
Popu
Poria
32
Porti
Porti
usu
335
Porti
der
Porti
Pose
re
Post
Post

INDEX RERUM.

lit?	89, 183, 281, 373,	meo commodo	308
464		Posterioribus non feram	361
Plellar pendens	395	Posterioribus ipse sentiet	297
Plenus rimarum sum	101	Posthabui mihi omnes res	453
Plumbæum ingenium	263	Potica, quæ Dea?	381
Plumbens, de ignavo & ob-	ibid.	Potiri, cum accusativo	360
auso		Præ manu aliquid dare	370
Plus agas	194	Præ me contempsisti illum	110
Plus millies jam audiui	126	Præ meo commodo	308
Plus hoc facies	108	Præus hujus rabies quæ da-	116
Plusculâ supellestiale opus est	430	bit	
Panitet flagitii	175	Præbes te haud illiberalem	362
Pel haud paternum istuc de-	324	Præcidere causas omnibus	517
disti		Præcipitato te hæc	335
Polliceri iurjurandum, quid?	528	Præcipitem se dare	54
Pollicitando animos lætare	83	Præfinito loqui	476
Pollinis ac favillæ plena	358	Præpediti sumus gaudio ni-	329,
Pompa, quid? 252 pro comi-	ibid.	mis, aut ægritudine	230
natu		Præpositam amori tuo me ha-	515
Pone pallio apprehendere	449	bes	
Popularis, quis?	380	Præpositum me iri tibi	103
Poriamus corpore & animo	32	Præfugire, quid?	308
Portare, quid?	ibid.	Præfagis mihi animus aliquid	ibid.
Porticus, qualia & in quem		mali	
usum olim ædificia?	335	Præfens, absens ut fies	106
Porticus apud macellum ibi-		Præfens absensque idem e-	292
dem.		rit	
Portitores, qui?	339	Præfens præsentii sibi eripi	344
Poscere, pro polliceri, sponde-	239	cum videbis	
re		Præsentate te, absente, ut tua	
Post principia hic ero	156	domus mihi pateat, postu-	180
Postulavi sibi omnia esse præ-		lo	
		Præ-	

INDEX RERUM.

Promiss
 are
 Premiste
 Promoue
 167
 Promoue
 Propin
 comed
 dum
 Propiti
 Propria
 Propter
 12
 Propte
 Protra
 Proflu
 Procl
 His
 Proce
 Provi
 Ha
 Provi
 of
 Provi
 38
 Pro
 Provi
 am
 Pro
 bi
 Pro
 va
 Pro
 Pu
 Pr
 Pa
 Pa

INDEX RERUM.

Promissa apparent 117	perfu-	resinendi	291
are	57	Puder, passivè sumitur	18
Promittere, pro minari	251	Pueri inter sese pro levis	
Promovere, pro proficere	373	maxis itas gerunt	493
167		Pueros recens natos initiandi	
Promovere nuptias	64	mos	381
Propino sive praebeo vobis hunc		Puerorum. Eschopum mini-	
comedendum & deriden-		sterio delicates utban-	
dum	382	zur	104
Propitii sunt illi Dii	428	Puerpera, quæ ?	45
Proprium, pro perpetuo	64	Pugiles, unde dicti ?	471
Propter, pro prope & jux-		Pugnam dare	166
ta	299, 335	Pugnaveris	358
Propter dormire	131	Pugnos in ventrem ingerere	
Prosum se foras	139	458	
Prospicere sibi	336, 462	Pugnus in mala hæreas	299
Proselare aliquem sevis di-		Palpamentum quaris	126
ctis	394	Pulsare fores	341
Proterere bine	225	Punctum temporis	392
Provincia, quid & unde de-		Putare rem ipsam	355, 434
ctæ ?	230	Putare rectè	85
Provincia illa mihi tradita		Putare seccum rationes	303
est	ibid.	Pyrrhus, Epirotarum Rex,	
Provinciam cepisti duram		ejusque in acie ordinanda,	
383		duendoque exercitum, peri-	
Proterve iracundus es	309	tia	157
Provalvere mediam in vi-			
am	70		
Proximus sum egomet mi-			
hi	57		
Proximis, pro præteritis	119		
Prudens & sciens, ut disse-			
vant ?	242		
Præna, quid ?	358		
Publicanus	457		
Prudens animus	197		
Pudet, verbum personale	293		
Pudore & liberalitate liberi			

Q Vadripedem constringi-
10 78
Quæsti, pro quæstus 536
Quæstum occipe. e 10
Quanti est sapere ? 157
Quantivis pretii homo 77
Quantum potest 122 452
Quantus quantus nihil nisi
sapient-

*Redige
am
Redige
Redire
Redire
Redire
Redire
Reduc
face
Reduc
Refere
Refere
Refere
Refere
Refere
ma
40
Nef
Ref
Reg
til
Reg
Re
Re
Re
Re
Re
Re
J
H
A
J
J*

Redi-

INDEX RERUM.

Redigere aliquem ad inopi-	am	267	Religio est dicere	206
Redigere ad memoriam	408	66	Religio nova in te incessit	
Redire ad ingenium	477		Religiose sunt mulieres	243
Redire ad se	56		Religiosus, quis?	ibid.
Redire in viam	19		Relinere, quid?	226
Rediit	146		Relinqui res, quid?	38
Reducem aliquem in patriam			Reliquia hujus generis re-	
facere	222		stant	324
Reduces, qui?	ibid.		Rem cum videas, censeas	
Refellere, quid?	387, 409		277	
Referre aliquem	334		Rem divinam facere, quid?	
Referre gratiam alicui	123		132	
Referre denud fabulam	472		Rem facere, quid?	304
Referri non potest satis pro			Rem gerere, quid?	353
merito ab illa tibi gratia			Rem habere cum aliquo	325
404			cum hospite	102
Refert id meâ minime	361		Rem ipsam patens	355
Refrixerit res	308		Remedium solus mearum mi-	
Reges & Regina, pro divi-			seriarum est	311
tibus	104, 383		Remedium alicui malo inveni-	
Regis significatio	404		-re	43
Regnum ne hic in possi-			Remissa ne opus sis vobis, an	
des?	300		reductâ domum, vosmet vi-	
Rei alienus est	318		dete	518
Rei operam dare	393		Remittis nullum tempus	193
Rei servare	483		Remotus est jam prope ab ite-	
Rejctus negligentier circum-			dio, atq; ab labore	470
scapus capillus	212		Remorari alicujus commodum	
Resicere aliquem ab studio ad			66 aliquem	116
sanem	379		Reprehensus, i. resumptus	288
Resicies nos	434		Repressi me	340
Revelabis illi animum	338		Repressa neque reflexis illum	
Relevi data emotio	128		fides	312, 313
Religio, pro metu & nimis			Reprime iracundiam	354
cura	85		Reprimere se	303
Religio Veterum in auspican-			Reptare, quid?	342
dis negotiis seriis	132		Repudiatus reprior	25
			Repu-	

INDEX RERUM:

Repudio consilium	66	Resicere, abicere, & nocere, ut differant ?	161
Repudium remittere	454	Retrabere aliquem à studio	378
renunciare	430	Retrabere ad se fugitivum a gentium	245
Reputare secum rem relictà vià	41	Remittere alicujus animum	268
Res, pro militate	49, 476	Revereri imperium alicujus	396
pro experientia	359	Revise, quid ?	38
Res alias agis	120	Revolutam te in eandem vitam denuo video esse	523
Res composita est	349	Rex parafisi quis dicitur ?	404
Res est adhuc tranquilla	415	Rex te in oculis gestas	125
Res est in vado	76	Rhamnus	84
Res illa tibi veritas malè	301	Rhodus	101
Res nata, quæ dicatur ?	311	Ridendo te defessa sum	174
Res omnibus nobis ut dant se- se, ita magni atque humiles sumus	499	Ridiculum, quid ?	ibid.
Resarciatur vestis	295	Ridiculum caput	35
Rescindi non potest, quod factum legibus	412, 413	Rimarum plenus sum	101
Rescribere, quid ?	454	Ringi, quid ?	404
Rescribi jube rursus argen- tum	ibid.	Riscus, quid ?	153
Reserare, quid ?	154	Ristu emoriri	117
Resipiscere, quid ?	260	Rivales, qui ?	181
Resipisco	62	Ruere, quid ? activam habet significationem	314
Respice me in tuis fecun- dia	89	Rufa virgo, quæ ?	281
Respicere	58 se 193, 266	Rumpere se ambulando	503
Respicit nos	317	Rumpi, qui dicantur ?	ibid.
Resum ductare	350	Rursus prorsus cursari seu- tis	493
Resingere verba	98	Rus, pro villa rustica	133
Resistere, & reddere, ut differant ?	152		
Resistere in integrum	412		
Resituere rem impeditam & perditam	56		
Resupinare aliquem	449		

Saccl-

Saccl-
S.
S.
Sacrile-
Savis-
lare
Savus
rans
Sagire
Sal &
Salem
est
Salsan-
tar p
Salva
Salsus
cis p
ades
Salsus
prors
mili-
Salsus
Salsus
re
Sann-
Sand-
Sann-
156
Sann-
Sapi-
Satag-
Satag-
Satis-
Satis-
isto

INDEX RERUM.

S.

S Accellum, quid? 335
 Sacrilagus, quis? 309
 Sacriligium, quid? ibid.
 Savis dictis aliquem prole-
 tare 394
 Savus & tristis, ut disse-
 rant? 360
 Sagire, quid? 128
 Sal & sales, quid? 181
 Salem qui habes, qui in te
 est 125
 Salsamenta hæc fac materem
 zar pulchrè 319
 Salva res est 112, 342
 Salus à Romanis, usque Græ-
 cis pro Dea culta 351 ejus
 ædes ibid.
 Salus ipsa si capiat, servare
 prorsus non potest hanc fa-
 miliam ibid.
 Salutare, pro adorare 401
 Salutem alicui malo quere-
 re 312
 Sannus 101
 Sandalium 177
 Sannio solus servat domi
 156
 Sanus-ne es? 83
 Sapienti dictum sat est 420
 Satagere rerum suarum 206
 Satago, quid? ibid.
 Satias caput fieri 172
 Satias jam senes studiorum
 istorum 516

Satis omnia ex senten-
 tia 398
 Satis sanus es? 366
 Satis pro imperio 393
 Satisfaciendi formula, quæ
 fueris olim? 399
 Satrapæ apud Persas qui fue-
 rint, & quod eorum offi-
 cium? 226
 Satura atque ebria cum tu
 eris 330
 Sator sum omnium rerum
 352
 Saxum volvere, qui dicantur
 182
 Saxum hoc satis diu jam vol-
 vo ibid.
 Scapulas perdidisti 384
 Scelus, pro scelerato 54, 144,
 169
 Scenica fortuna est dubia 470
 Sciens & prudens, ut disse-
 rant? 242
 Scire fidibus 103
 Scirpus, quid? 89
 Scisti uti foro 384
 Scitum hercle hominem 112
 Scitum hoc est 204, 205
 quàm Scitum est? 445
 Scitus puer 44
 Scortari crebrè 204
 Screamus, quid? 219
 Scriptura, quid? 287
 Serapuli quid? 305, 456
 Serupulum eximere, quid?
 305
 Serupulum alicui injicere ibid.
 & 456

Scru-

INDEX RERUM.

Seraphim xpus etiam mihi re-	bat 116	in noxa duo ba-
bat 85	bebant per fugia, aram &	
Serfari lites 410	deprecatores 388	
Secunde rescum sunt maxi-	Servorum olim vergum era-	
me, omnes tum maxime	flagellorum seminarium 476	
mediari secum oportet, quo	Servorum in pistrino degen-	
pacto adversam arumnam	um viva imago 20	
ferant 397	Servos suos Romani ad 170	
Secundus, quid? 207	dem suspensos virgis cade-	
Sedere, proprie dictum de vir-	bant 176	
ginibus, quæ conditionem non	Servire commodis vestris 191	
reperiunt 344	Si Diis places 169	
Segnitia & socordia, ut diffe-	Si mihi pergit, quæ vult, di-	
rant? 21	cere, ea, quæ non vult, au-	
Segregatum illum habui 528	dici 81	
Senectus ipsa est moribus 423	Sibi vivere 360	
minium ad rem attenta	Sic res est, ut exi	
357 verecundor facit 461	Silescunt turbæ 334	
vitium adfert 357	Silicernium, quid? 336	
Senectutis præsidium soboles	Similia ecce omnia; omnes	
477	congruunt 398	
Sentiet ipse posterius 297	Similis tui & similis tibi, ut	
Sensus & squalidus, qui?	differant? 276	
109	Simulare est hominis 349	
Sepulchrum, unde dictum?	Simulatio mea non est 255	
14	Simultas, quid? 396	
Sepultus sum 455	Sine Cerere & Libero friga	
Sera, quid? 154	Venus 151	
Serie, quæ? 216	Singulatim commemorare 462	
Sermo animi index 220	Sobrini, quasi sororini 72, 408,	
Sermonem occipere 141 quæ-	506	
tere 133	Sobrius non es 70	
Sermones cedere 208	Soccos detrahere 198	
Servipq commodis matris 508	Soccus, quid? ibid.	
Servi causam orare lege olim	Socors, quid? 21	
prohibuit 400 item dicere	Socors caterarum rerum 346	
testimonium ibid.	Socrus omnes sunt iniqua	
Servi in cellis olim habita-	489	
	Socrus	

INDEX RERUM.

Scelus omnes uno animo ode-	483	Spoliare, quid ?	474
runt natus	483	Si nota indicandi silentium	
Sodales, qui ?	347	238, 405	
Sole, pro soli	174	Sponsa domum viri ingres-	
Sole terra.	45/	sa quid fieri soleat ?	41
Solerti, quis ?	130	Spondere & despondere ut	
Solide gaudere	87	differant ?	12
Solidum & succi plenum cor-		Stare dicitur Comædia, cum	
pus	117	placet	195
Solidum beneficium parere fi-		Stas sententia	108
bi	164	Stare cum aliquo	399
Sollicitare, quid ?	209. 227	Statariam agere	191, 470
Sollicitos omnes habui	227	Stierquilinum, quid ?	419
Solvi vos curis cæteris	485	Sterner noctes & dies	181
Solus est homo amico amicus		Sterni per me	62, 63
422		Stripes, quid ?	253
Solus est, quem diligunt Dii		Stipula, quid ?	358
88		Stipulam colligere	ibid.
Somniare aliquem	108	Stomachari, quid ?	118
Somniat ea, quæ vigilans vo-		Stylus, quid ?	6
luit	88	Suadere & persuadere, ut dis-	
Somnium, pro re fusili	416	ferant ?	318
Somnum videre, qui dicant-		Suave merisum	401
ur ?	218	Suavium meum	128
Somnum hercle ego hac no-		Subagitare amicam alicujus	
He oculis non vidi neis		135	
ibid.		Subducere se alicui	158
Sorbillare cyathos	336	nem ad vitam	359
Sorbillo, quid ?	ibid.	Subjice id est, suigere	408
Sorex, quid ?	176	Sublasi animi sunt	509
Sors, quid ?	306	Sublimem arripere aliquem	
Sparsum os, quid ?	281	313	
Spectator, formarum elegans		Sublimem hanc in:rd rape-	
136		78	
Spem pretio emere, quid ?	304	Submonere, quid ?	137
Spem pretia non emat	ibid.	Subolere, pro resciscere	265
Sperare, pro timere	37	Subolet nunquid patri ?	414
Spero confore	16	Subsensi id	227
Spes mea	388	Subservire orationi	66

B b

Sub

INDEX RERUM.

Substernere infanti verbenas		Supponere, quid ?	167
65, 66		Supponere puerum	98
Substernere, quid ?	213	Surdo narrare fabulam	208
Substernere aere	ibid.	Suspectum scio nemini aliter fore	300
Substernere, quid ?	41	Suspensio gradu placide in	449
Subversus nos animus tuus		Suspicio de me incidit	339
357		Suspicio mihi incidit	34
Succedere alicui 44, 266, 398,		Suspiciosi, qui ?	338
406		Sursum deorsum cursitare	113
Succenturiari, qui ?	395	Susurrari audio	70
Succus, quid ?	117	Sycophanta, quis ?	73
Sudabis suis	427	Symbola, quid ?	134, 404
Suere quid capiti suo	416	Symbola, quae & unde dicuntur ?	11
Suffarcinata cantabara	69	Symbolam dare	ibid.
Suggerere sumptum alicui rei		Synapothescones, qui ?	287
291			
Sumere hilarem diem	311		
Sumere diem alicui rei	358		
Sumere satietatem amoris			
446			
Summa forma	121		
Summa rerum ad se solum redit	403		
Summum bonum, quid ?	65		
Summum jus saepe summa est malitia	256		
Summum suum plurimam salutem imperiis	112		
Summus mihi fuit	317		
Sumptus, quid ?	358		
Suo sibi gladio hunc jugulo			
368			
Superstes, quid ?	44, 277		
Superstitiosa veterum omnia in nuptiis	433		
Suppedicare, quid ?	124		
Suppedicare amori alienius ibid.			
Suppedicare alicui sumptibus			
267			

Tila,
Tila a
re
Tamer:
144
Tempo
rei
Tempo
141
Tempo
Tempo
Tenu
Tende
soud
Tener
Tenu
437
Tenu
Tergo
Tergo
dem
Teffe
Tixer
Tbea
fing
du
vint
Tbe/
Tbe/
lire
ibid
Tili
Twa
bat
Tale
Toll
Toy
Tall
Taw

INDEX RERUM.

164	Talla, quid?	10	Tota errat via	110
98	Talla ac lana villam querita-		Tortus est in amore	336
206	re	ibid.	Tractare aliquem non huma-	
aliter	Temetum, unde dictum?	23	niter 196 magnifice	234
500	144		Tradunt operas mutuas	399
de in	Temperans est minus fame ac		Tradita est huic provincia	
	rei	399	230	
339	Tempus non esse, quid fit?		Tranquilla adhuc res est	415
34	141		Transcurso opus est in arcam	
338	Tempus ita fert	357	503	
fitur	Tempus nullum remittit	193	Translere, pro tradere	378
	Temulentia es	144	Transfegi	442
70	Tendere, pro pertinaciter con-		Transigam inter se ipsi	509
73	tende. e	142	Transigetur intus	89
404	Temet me amor ejus	501	Transinovere in se gloria	124
e di-	Tentare sententiam alicujus		125	
11	427		Trepidari, quid?	493
ibid.	Tentatum advenit	408	Tria non commutabitis verba	
287	Tergo panes pendere	251	hodie inter vos	418
	Tergum suum in alicujus fi-		Tribulis, quis dicatur?	324
	dem committere.	426	Triclinium veterum, quale fu-	
	Tesseris ludere	349	erit?	198
	Taxere telam	212	Tristis, pro invito	141
338	Theatri loca, quomoda sua		Tristis & truculentum, ut disse-	
bid.	singulis pro ordine & gra-		rant?	360
e ad	du Romae attributa fue-		Triumphat id serid	124
161	rint?	471	Triumpho, si licet me la-	
199	Theatrum, pro Comedia	94	tero secto abscedere	245
86	Thesuros in sepulchris sepe-		Triumviri monetales aeris	136
on?	lire mos prisca suis saeculi		Tua quod nihil refert, percu-	
	ibid.		tlari definas	533
id?	Tibicina, quae?	364	Tuber, quid?	307
	Timida, pro commissa ac tur-		Tui carendum erat	222
338	ba	143	Tumultu, pro tumultu	34
304	Tolerare, pro alere	355	Tumultuari audio	485
330	Tollere, pro educare	22, 241	Tundendo atque odio effecit	
148	Tollere animos	509	477	
206	Tollere à medio, quid?	326	Tundere, quid?	314
180	Tongrina erat quaedam	385	Turba, pro tumultu & mul-	
sla,			titudine	

Bb a

INDEX RERUM.

<i>Vicinitas, pars propinqua ami-</i>	<i>Visio dare</i>	9
<i>citiæ.</i>	<i>Vitium, quid & unde di-</i>	
193	<i>ctum?</i>	276
<i>Vicissitudo omnium rerum est</i>	<i>Vitium alicui offerre</i>	311
113	<i>Vitium & calamitas interve-</i>	
<i>Vide, quid agas</i>	<i>niri</i>	469
108	<i>Vivere, quid?</i>	506
<i>Videlicet, i. videre licet</i>	<i>Vivere modò liceat, spes est</i>	
324	272	
<i>Videre somnum, qui dicantur?</i>	<i>Vivus, vidensq; pereo</i>	99
228	<i>Vixit, dum vixit, bene</i>	506
<i>Vidissem rectè mihi</i>	<i>Ulcisci adversarios</i>	474
392	<i>Ulcus tangere, quid?</i>	432
<i>Vidua, quæ?</i>	<i>Ulcus hoc tangere, minis utile</i>	
453	<i>fuit</i>	ibid.
<i>Vicius, quis?</i>	<i>Uterior, quis?</i>	425
247	<i>Unciam aliquid comparce-</i>	
<i>Vigilare usq; ad lucem</i>	<i>re</i>	381
113	<i>Unctus, atq; laurus à balneo</i>	
<i>Vilitas, quæ fructus minuit</i>	<i>venit</i>	404
460	<i>Ungendi in balneo ritus ve-</i>	
<i>Vilius istoc</i>	<i>ribus usitatus</i>	ibid.
370	<i>Unis in adibus adreis una</i>	
<i>Villum, quid?</i>	121	
354	<i>Uno verbo aliquid dicere</i>	8
<i>Vincto pectore esse</i>	<i>Unus, a, um, quomodo in plu-</i>	
117	<i>rali usurpatur?</i>	60, 121
<i>Vindicta in libertatem cui</i>	<i>Unum cognatis, omnes noris</i>	
<i>competat?</i>	398	
302	<i>Vocatores, qui?</i>	201
<i>Vindices libertatis, qui?</i>	<i>Vola, pro curre</i>	504
ibid.	<i>Volvere saxum, qui dicantur?</i>	182
<i>Vindictæ, quæ?</i>	<i>Voluntas vestra si ad Poetam</i>	
ibid.	<i>accesseris</i>	380
<i>Violentum nullum, distur-</i>	<i>Volupe est</i>	426
<i>num</i>	<i>Votum & vovere, quid?</i>	503
291	<i>Vrere aliquem male</i>	127
<i>Vir raro mulieri fidelis</i>	<i>Uro hominem</i>	113
42	<i>Usque,</i>	
<i>Virgis innoxios utebantur. ma-</i>		
<i>gistratus; loris in servos do-</i>		
<i>mini</i>		
300		
<i>Virgo formâ honestâ</i>		
102		
<i>Virtutes pro flagitiis</i>		
300		
<i>Virum me natam vellem</i>		
442		
<i>Vis boni mi in ipsa inesses for-</i>		
<i>mâ</i>		
386		
<i>Vis hæc quidem est</i>		
367		
<i>Vita hominum est ita, quasi</i>		
<i>cum ludas tesseris</i>		
349		
<i>Vitare virginem</i>		
144		

INDEX RERUM.

<i>Usque, notas longinquitatem loci.</i>	129	<i>Usque, quisq; suum vult esse, ita est.</i>	321
<i>Usque, pro assidue.</i>	304	<i>Uterur me facili patre.</i>	205
<i>Usq; occidis.</i>	333	<i>Uti foro.</i>	384
<i>Usus non veniet, spero.</i>	234	<i>Utile minus fuit.</i>	432
<i>Usus si veniat.</i>	234	<i>Vultus est imago ac sermo ani- mi.</i>	498
<i>Usu mihi venit.</i>	383	<i>Vultus quoq; hominum fingit scelus.</i>	264
<i>Usus mihi sic est.</i>	206	<i>Uxor modo nupta noctu dedu- cebatur domum, praelatis sa- cibus.</i>	52, 268
<i>Ut, quid denotet?</i>	317	<i>Uxore beatus excidis.</i>	39
<i>Ut ad pauca redeam.</i>	429, 478		
<i>Ut est audacia.</i>	133		
<i>Ut homo est, ita morem ge- rat.</i>	323		

FINIS

128
131
105
184
132
101
98
101
64
101
68
139